

ΚΟΥΡΔΟΙ

ΠΡΟΣΤΙΘΕΜΕΝΗ
ΓΕΩΠΟΛΙΤΙΚΗ ΑΞΙΑ
ΣΤΟ ΣΤΑΥΡΟΔΡΟΜΙ
ΤΗΣ ΜΕΣΗΣ ΑΝΑΤΟΛΗΣ

ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΛΙΝΑΡΔΗ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ:

ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ
ΜΗ ΕΓΓΕΓΡΑΜΜΕΝΟΣ ΒΟΥΛΕΥΤΗΣ

Την αποκλειστική ευθύνη για τις απόψεις που δηλώνονται φέρουν οι συντάκτες. Οι απόψεις αυτές δεν εκφράζουν κατ' ανάγκη την επίσημη θέση του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Όπως έχω δηλώσει και παλαιότερον, η από δεκαετίας γνωριμία μου με τον συγγραφέα του ανά χείρας πονήματος Γεώργιο Λιναρδή και η έκτοτε συνεργασία μας στα πλαίσια λειτουργίας του «Ανεξαρτήτου Ιδρύματος Γεωπολιτικών Ιστορικών Σπουδών – ΑΙΓΙΣ», μου προσέφερε την πολυτελή χαρά να επισκοπώ και να μελετώ πρώτος τα εκάστοτε παράγωγα της συγγραφικής του δραστηριότητας, καθώς και την τιμή να τα προλογίζω. Ανάλογη είναι βεβαίως και η προσέγγισή μου για το παρόν βιβλίο, αυτήν την φοράν από την θέση ενός «Μη εγγεγραμμένου» Ευρωβουλευτή.

Προφανώς, οι ιστορικές και ανθρωπογεωγραφικές παράμετροι του υπό εξέταση «κουρδικού ζητήματος» ενέχουν όλως βαρύνουσα σημασία στην σχηματοποίηση των αξιολογήσεων και διαπιστώσεων του αναλυτή, όπως άλλωστε και οι νυν κρατούσες αντικειμενικές πολιτικές συνθήκες στην Πατρίδα μας και σε ολόκληρη την Γηραιά Ήπειρο. Βεβαίως η συμπαραομαρτούσα συστηματική καταγραφή και λεπτομερής παρακολούθηση των τεκταινομένων επ' ουδενί λόγω αποστασιοποιεί την αναλυτική λειτουργία από τις ιδεολογικοπολιτικές της σταθερές, ούτε την αποκόπτει από το συνεχές της κοσμοθεωρήσεώς της.

Έτσι η συναντίληψη της Γεωπολιτικής και της Ιστορίας, καθώς και η συμπαρατήρηση της Ευρωπαϊκής και Διεθνούς Πολιτικής εκ μέρους εμού και του συγγραφέως «χωρούν» έως και σήμερα αναλλοίωτες, εδραζόμενες παγίως στην συμπαγή και ισχυρά γνωστική λωρίδα, απότοκον της ιδεολογικοπολιτικής ταυτότητας αμφοτέρων. Οι οιοσδήποτε μεταξύ μας διαφοροποιήσεις αφορούν σε όλως εστιακώς αποκλίνοντα «κοσμοθεωρητικά διανύσματα», των οποίων οι λεπταίσθητοι διαφορισμοί δεν αφορούν στον μέσον αναγνώστη.

Κατά το παρελθόν έχω δηλώσει δημοσίως (εγγράφως και προφορικώς) ότι, με τον συγγραφέα μοιραζόμεθα μιαν αποκρυσταλλωμένη αντίληψη περί οργανικής εξελίξεως, ιστορικής ιδιαιτερότητας αλλά και συνεχείας των εθνικών συλλογικοτήτων και κοινωνιών, δίχως προακαταλήψεις μεταφυσικού και ηθικολογικού τύπου. Το παρόν εγχειρίδιο του συγγραφέως μετέρχεται την εξέταση της διαχρονίας και της επικαιρότητας του κουρδικού ζητήματος με έξοχη λογική αλληλουχία και διασαφηνιστική συνέπεια, παρέχον «αποστακτική» αναλυτική λεπτομέρεια του θέματος.

Προσωπικώς διατηρώ την ακλόνητο πεποίθηση ότι, κάθε ιστορικό και πολιτικό μόρφωμα ή κοινωνικός οργανισμός πρέπει να αξιολογείται όχι βάσει κάποιων δήθεν «θείων» - νομοτελιακών γενικών κανόνων, αλλά με θεμελιώδες κριτήριο την συστατική του ιδιαιτερότητα και την ιδιότυπο δυναμική του, όπου τα έθνη αποτελούν τα κατ' εξοχήν ιστορικά υποκείμενα, ενώ τα κράτη παριστούν αυτόνομα παράγωγα συστήματα και συνάμα ατελείς μόνον φορείς της εθνικής βουλήσεως. Απλώς με την πραγμάτωσή τους προσδίδουν πολιτικό και ηθικό νόημα στην εκάστοτε εθνική κοινωνία και προωθούν την οργανική ανάπτυξη του έθνους τους.

Παρά το ότι ο λογιώτατος φίλος μου Γεώργιος Λιναρδής είχε ολοκληρώσει το πόνημά του από διμήνου, μετά υπερενιαύσιο εργασία, επέλεξα για λόγους ενημερότητας και σημειολογίας, να προβώ στην έκδοση του παρόντος μετά το 18^ο Διεθνές Συνέδριο της «Πολιτικής Επιτροπής ΕΕ-Τουρκίας» (EU - Turkey Civic Commission / EUTCC), περί την Ευρωπαϊκή Ένωση, την Τουρκία και τους Κούρδους, που έλαβε χώρα στις 6-7 Δεκεμβρίου του 2023 στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο.

Οι Κούρδοι είναι ένας ιστορικός λαός της Άνω Μεσοποταμίας ο οποίος έλκει την καταγωγή του από τους αρχαίους Καρδούχους, ενώ πολιτισμικώς ο λαός αυτός ανήκει στην οικογένεια των γλωσσικώς ινδοευρωπαϊκών λαών. Είναι η τέταρτη σε μέγεθος εθνική ομάδα της Μέσης Ανατολής μετά τους Άραβες, τους Τούρκους και τους Πέρσες. Θεωρούνται από τους αρχαιότερους λαούς της περιοχής και οι ίδιοι θεωρούν τους εαυτούς τους απογόνους των Μήδων. Το όνομα «Κούρδος» συμπίπτει με την περσική λέξη Κιούρτ που σημαίνει ήρωας, ενώ σε αρχαιότερες επιγραφές της Ασσυρίας αναφέρεται το όνομα ως Κούρτι, Χάρτι ή Χούρτι. Ο Ξενοφών στο έργο του «Κύρου Ανάβασις» αποκαλεί τους Κούρδους Καρδούχους ή Κάρδους και τους παρουσιάζει ως λαόν ανυπότακτο, γενναίο και ικανότατο στην

στρατιωτική τέχνη, ιδιαιτέρως στον ανταρτοπόλεμο. Η πορεία των Ελλήνων στα «Καρδούχεια Όρη» διήρκεσε επτά μέρες, στην διάρκεια των οποίων οι Έλληνες συνήντησαν σφοδρότατη αντίσταση και εξηναγκάστησαν σε σκληρές νυχθημερόν μάχες. Ο Ξενοφών στο ενδέκατο κεφάλαιο του έργου του «Κύρου Ανάβασις» ομιλεί εκτενώς για την πορεία αυτήν των Ελλήνων δια μέσου των Καρδουχείων ορέων και περιγράφει τους πολεμοχαρείς «Καρδούχους».

Η λέξη Γουτού ή Κουτού, με την οποίαν επίσης ονομάζονται οι κάτοικοι των ορεινών περιοχών που εδέσποζαν της Ασσυρίας, σημαίνει «πολεμιστής». Στην ασσυριακή γλώσσα η λέξη μετεπήδησε ως Γκαρδού ή Κορδού. Το τελευταίον επιβεβαιώνεται και από τον Στράβωνα στο έργο του «Γεωγραφικά» (C 647), ο οποίος και δικαιολογεί την ετυμολογία της ελληνικής λέξεως Καρδούχοι ως εξής: «...καλούνται δε ούτοι Κάρδακες, από κλοπείας τρεφόμενοι. Κάρδα γαρ το ανδρώδες και πολεμικόν λέγεται». Ακόμη και η σχετικώς νεότερα ονομασία Γαρδυηνή, όπως απεκαλείτο κατά τον Στράβωνα η χώρα των Γορδουαίων, «ους οι πάλοι ποτέ Καρδούχους έλεγον», δεν φαίνεται ξένη προς τις παλαιότερες ασσυριακές λέξεις. Βεβαίως, ο Στράβων κατά την προσφιλή του συνήθεια προσεπάθησε να την συσχετίσει και να την ερμηνεύσει συμφώνως προς την ελληνική μυθολογία: «Γόρδus ο Τριππολέμου λέγεται την Γορδυηνήν οικήσαι, ύστερον δε Ερετριείς αναρπασθέντες υπό Περσών». Βάσει αυτής της εκδοχής αρκετοί αρχαιολόγοι υπέθεσαν πως υπάρχει ιστορική αλήθεια όπισθεν του μύθου, καθώς πράγματι οι Πέρσες εσυνήθιζαν κατά τις εκστρατείες τους να απαγάγουν αιχμαλώτους, πράγμα που έπραξαν και με τους επιζώντες Ερετριείς μετά την εκπόρθηση ξαθ καταστροφή της πόλεώς τους.

Το τρέχον όνομα των Κούρδων αποδίδεται και στους Άραβες, που προσεπάθησαν να καταλάβουν τις δυσπρόσιτες περιοχές όπου κατοικούσαν οι ανυπότακτοι Κούρδοι και χρησιμοποιούσαν το όνομα kurd ή kurdî για να υποδηλώσουν τους νομαδικούς πληθυσμούς που κατοικούσαν εκεί [βλέπε σχετικά Burkay Kemal «Οι Κούρδοι και το Κουρδιστάν», Αθήνα, εκδόσεις Παπαζήσης, 1999 και Edgar O' Ballance «The Kurdish Struggle, 1920-94», Λονδίνο, εκδόσεις Palgrave Macmillan, 1996]

Οι Κούρδοι θεωρούνται ένας αυτόχθων λαός της μείζονος περιοχής που σήμερα αποκαλείται Κουρδιστάν και εκτείνεται στις νοτιοανατολικές περιοχές της Τουρκίας και στις παραμεθόριες περιοχές Συρίας-Ιράκ-Ιράν.

Η μείζων περιοχή που ημπορεί να περιγραφεί ως Κουρδιστάν αποτελείται από ένα νοητό «τόξο» οροσειρών, οι οποίες περικλείουν μια σειράν από εσωτερικές κοιλάδες και συμπίπτουν με τα διεθνή σύνορα του Ιράκ, του Ιράν, της Συρίας και της Τουρκίας. Περιλαμβάνει τα Ποντιακά όρη και τα όρη του Ταύρου στον βορρά, τα βόρεια και κεντρικά όρη του Ζάγρου και κάποια από τα νότια όρη του Ζάγρου. Δυτικώς ευρίσκονται οι απότομες πλαγιές αυτών των ορέων που καταλήγουν στην Πεδιάδα της Μεσοποταμίας. Ανατολικώς ευρίσκεται το εκτεταμένο Ιρανικόν υψίπεδο και βορείως ευρίσκονται τα οροπέδια της Ανατολίας και της Αρμενίας. Η ακριβής οριοθέτηση της περιοχής δεν είναι δυνατή, καθώς ποτέ δεν υπήρξεν κάποια επισήμως ανεγνωρισμένη χώρα με το όνομα Κουρδιστάν. Ωστόσο, όσο και αν η χώρα αυτή απουσιάζει από τους επισήμους χάρτες, είναι υπαρκτή στις αντιλήψεις των κατοίκων της, ως ο χώρος με τον οποίον συνδέεται αρρήκτως η «φανταστική τους κοινότης».

Το Κουρδιστάν είναι επίσης υπαρκτό και στον νουν εκείνων οι οποίοι για συγκεκριμένους λόγους αρνούνται την ύπαρξη του. Ενώ για τους απανταχού της γης Κούρδους το «Κουρδιστάν» έχει επιβιώσει ως «ένα αμάλγαμα μύθων, γεγονότων και φιλοδοξιών» [βλέπε σχετικώς Maria Theresa O' Shea «Between the Map and the Reality. Some Fundamental Myths of Kurdish Nationalism», PEUPLES MÉDITERRANÉENS / MEDITERRANEAN PEOPLES N° 68-69, τριμηνιαία επιθεώρηση, Ιούλιος Δεκέμβριος 1994], για τους εχθρούς τους το Κουρδιστάν πρέπει να παραμείνει «επισήμως» ανύπαρκτο και κάθε προσπάθεια των Κούρδων να διεκδικήσουν ή ακόμα και να υποδηλώσουν την ιδιαίτερα εθνική ή πολιτιστική τους ταυτότητα έχει αντιμετωπισθεί με τους πλέον αποτροπαίους τρόπους που έχει επιδείξει η ιστορία της ανθρωπότητας.

Το Κουρδιστάν ημπορεί απλώς να ορισθεί ως εκείνη η γεωγραφική έκταση όπου εδώ και αιώνες κατοικούν οι πληθυσμοί εκείνοι οι οποίοι θεωρούν τους εαυτούς τους ως μέλη της Κουρδικής εθνικής ομάδας. Παρά την γλωσσική, θρησκευτική αλλά και πολιτισμική ποικιλομορφία που τους χαρακτηρίζει, οι Κούρδοι θεωρούσαν τους εαυτούς τους ως μέλη μιας εθνικής ομάδος που ήταν διαφορετική και διακριτή από άλλους λαούς οι οποίοι ζούσαν στην περιοχή. Ο πληθυσμός στην περιοχή αυτήν δεν ήταν ποτέ ομοιογενής. Πάντοτε υπήρχε εκεί ένα πολυποίκιλο μωσαϊκό διαφορετικών εθνικών και θρησκευτικών κοινοτήτων που περιελάμβανε Αρμένιους, Ασσυρίους, Χαλδαίους Άραβες και Νεστοριανούς. Ο Κουρδικός πληθυσμός της ωστόσο είναι συμπαγής και αποτελεί την πλειοψηφία των κατοίκων της εν λόγω εκτάσεως.

Ο Κουρδικός πληθυσμός ανέρχεται σε περίπου 36.4–45.6 εκατομμύρια ανθρώπους («Kurdish Institute of Paris», εκτίμηση 2017), το μεγαλύτερο ποσοστόν των οποίων ζει στην σημερινή Τουρκία (14,3 ως 20 εκατομμύρια). Παγκοσμίως, ο Κουρδικός λαός είναι ο μεγαλύτερος λαός ο οποίος δεν έχει ιδιόν του κράτος. Με την Συνθήκη των Σεβρών (1920) ανεγνωρίσθη το δικαίωμα στους Κούρδους να έχουν ανεξάρτητον κράτος, κάτι όμως που ακυρώθηκε με την επακολουθήσασα συνθήκη της Λωζάνης το 1923. Με την Συνθήκη της Λωζάνης, οι Κούρδοι της Τουρκίας είχαν τα ίδια δικαιώματα όπως οι Έλληνες και οι Αρμένιοι και κάποιες άλλες μικρότερες εθνικές μειονότητες της Τουρκίας. Βεβαίως η Τουρκία παρεβίασε εξ αρχής και παραβιάζει έως τώρα την Συνθήκη της Λωζάνης ως προς τις μειονότητες των Ελλήνων και των Κούρδων στην Τουρκία.

Η περιοχή οικισμού των Κούρδων διεμοιράσθη μετά την διαβόητο συμφωνία Sykes-Picot του 1916 [μυστικό σύμφωνο που συνήφθη τον Μάιο του 1916, μεταξύ Μεγάλης Βρετανίας και Γαλλίας, είχε δε και την συναίνεση της Ρωσίας. Με αυτό διεμοιράζοντο σε σφαίρες επιρροής και ελέγχου της Μεγάλης Βρετανίας, της Γαλλίας και αρχικώς και της Ρωσίας, εδάφη της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας στην σημερινή Τουρκία, στην Μέσην Ανατολή, στο Ιράκ και στην Συρία. Η ονομασία του συμφώνου προέρχεται από τα ονόματα των Μαρκ Σάικς και Φρανσουά Ζωρζ-Πικό, που ήσαν αντιστοίχως οι διπλωμάτες της Μεγάλης Βρετανίας και της Γαλλίας οι οποίοι διεμόρφωσαν τους όρους του συμφώνου] και μετά τον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο μεταξύ των νεοδημιουργηθέντων κρατών της Συρίας, του Ιράκ, της νεοτέρας Τουρκίας και του Ιράν. Μικρά μειονότης Κούρδων ζει και στην Ρωσική Ομοσπονδία.

Οι ορεινές περιοχές της Άνω Μεσοποταμίας όπου κατοικούν οι Κούρδοι ήσαν ανέκαθεν ένα φυσικόν όριο μεταξύ της Οθωμανικής και της Περσικής Αυτοκρατορίας, μιας περιοχής που ήταν και είναι δυσχερέστατα ελεγχόμενη. Αυτός ήταν και ο λόγος που επί μακρόν οι Κούρδοι απελάμβαναν την ανεξαρτησίαν τους και ημπορούσαν να «μετακινούνται» μεταξύ των δυο Αυτοκρατοριών. Ο Κουρδικός λαός ένιωθε έως τις αρχές του 20^{ου} αιώνας ως μέλος συγκεκριμένων κουρδικών φυλών, χωρίς να έχει σχηματίσει μια κοινήν εθνική ταυτότητα, που ενδεχομένως θα τον οδηγούσε στην διεκδίκηση μιας κοινής πατρίδος. Κουρδικόν εθνικό συναίσθημα ήρχισε να αναπτύσσεται στις αρχές του 20^{ου} αιώνας υπό την επίδραση ευρωπαϊκών ιδεών και ως αντίδραση στην προσπάθεια κυρίως της Τουρκίας, αλλά και του Ιράκ και Ιράν, να τους αφομοιώσουν και να αλλοιώσουν, να εκφυλίσουν τα εθνικά τους χαρακτηριστικά.

Όταν μετά τον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο η Οθωμανική Αυτοκρατορία διελύθη, δεν συνεφώνησαν όλοι οι Κούρδοι με την απαίτηση για ένα ανεξάρτητο Κουρδικό κράτος. Πολλοί εξ αυτών, κυρίως ηγέτες κουρδικών φυλών, ηθέλησαν να συνεχίσουν να είναι πιστοί στα νέα δημιουργηθέντα κράτη της Μέσης Ανατολής. Αυτή η «ενδοκουρδική διαίρεση» ημπόδισεν έναν κοινόν αγώνα για ανεξάρτητο κράτος ή τουλάχιστον την διεκδίκηση αυτονομίας για τις κουρδικές περιοχές.

Τα χρόνια που ηκολούθησαν την υπογραφήν της Συνθήκης της Λωζάνης η Τουρκία ηύξησε την πίεση αφομοιώσεως προς τους Κούρδους, απαγορεύουσα ακόμη και τις λέξεις «Κούρδος» και «Κουρδιστάν» από όλα τα βιβλία, τα λεξικά και τους χάρτες στην χώρα. Απηγορεύθη επίσης η χρήση της κουρδικής γλώσσης, η λειτουργία κουρδικών πολιτιστικών συλλόγων, καθώς και η συγκρότηση κουρδικών πολιτικών κομμάτων. Επί δεκαετίες η τουρκική Στρατιωτική Χωροφυλακή / «Ζανταρμά» πραγματοποιούσε, και εξακολουθεί να πραγματοποιεί, επιθέσεις σε

κουρδικά χωριά, με πρόσχημα την αντιμετώπιση της τρομοκρατίας. Σύμφωνα με έκθεση της Τουρκικής Εθνοσυνελεύσεως έως το έτος 2000 είχαν καταστραφεί 3.428 χωριά και περίπου 3 εκατομμύρια Κούρδων είχαν «εκριζωθεί» από τις εστίες τους, ενώ χιλιάδες εφονεύθησαν και εφυλακίσθησαν από τις τουρκικές δυνάμεις ασφαλείας. Η λειτουργία κουρδικών σχολείων εξακολουθεί να είναι απαγορευμένη, ενώ το δικαίωμα δραστηριότητας κουρδικών πολιτικών κομμάτων αν και επιτράπη προσφάτως με την ίδρυση του κόμματος HDP (2012), πιθανότατα στο άμεσον μέλλον θα απαγορευθεί και το HDP, τιθέμενο εκτός νόμου με την λίαν πρόσφορο δικαιολογία της δράσεως ως «εγκληματικής οργανώσεως» και της «τρομοκρατίας».

Οι Κούρδοι είναι ένας εξαιρετικώς γενναίος και μαχητικός λαός που πάντα αντεστάθη στους Τούρκους. Επειδή η άτυπος και «σκιώδης» μεταπολεμική συμμαχία τους με τον Ελληνισμό ενοχλούσε και συνεχίζει να ενοχλεί, για αυτό κάποιοι κύκλοι εκυκλοφόρησαν την προπαγάνδα περί των «Τσετών». Η λέξη Τσέτες προέρχεται ετυμολογικώς από την τουρκική λέξη «çete» που σημαίνει ληστοσυμμορία. Οι Τσέτες πριν τον Μικρασιατικό Πόλεμο ήσαν συμμορίες ατάκτων που απετελούντο από Τούρκους, Τσετσένους και εκτουρκισμένους Κούρδους (δηλαδή «γενιτσάρους» των Κούρδων), οι οποίοι ελήστευαν τους πληθυσμούς της Μικράς Ασίας. [Οι «συμμορίτες» - «Τσέτες», ήσαν Μουσουλμάνοι υπότροποι κατάδικοι, οπλισμένοι άτακτοι ληστές οι οποίοι εδραστηριοποιούντο στην Μικράν Ασία κυρίως από την περίοδο του Α΄ Παγκοσμίου Πολέμου, στρατολογημένοι και εξοπλισμένοι από τα τοπικά τμήματα της νεοτουρκικής επιτροπής «Ένωση και Πρόοδος». Ήσαν ιδιαιτέρως κακόφημοι άνθρωποι, υπεύθυνοι για αμέτρητες κακουργίες, βιαιοπραγίες, βιασμούς και δολοφονίες αμάχων, καθώς και λεηλασίες και δηώσεις, που εππραγματοποιούν σε στενή συνεργασία με την Τουρκική Χωροφυλακή (Türk Jandarması) ή υπό την ανοχήν της].

Όταν κατέρρευσε το μικρασιατικό μέτωπο εστράφησαν εναντίον των Ελλήνων με σκοπόν την ληστεία και την ικανοποίηση των αρειμανίων ενστίκτων τους. Οι Τσέτες δρούσαν εναντίον όλων όσων είχαν περιουσία και όχι μόνον εναντίον των Ελλήνων. Η προπαγάνδα ότι «οι Κούρδοι μας έσφαξαν στην Μικρά Ασία» εκυκλοφόρησε την περίοδο που η Ελλάς προσεπάθησε (ανεπιτυχώς) να αναπτύξει στενές σχέσεις με τους Κούρδους, ενώ η ίδια προπαγάνδα δυστυχώς αναμασάται και πάλιν κατά διαστήματα για προφανείς λόγους, οι οποίοι πρέπει να αναζητηθούν στις πρόσφατες εξελίξεις στη Μέσην Ανατολή. Να σημειωθεί ότι το Βατικανό έχει εκπρόσωπόν του, εδώ και πολλά έτη στο Κουρδιστάν και υποστηρίζει επισήμως την ανεξαρτησίαν του Κουρδικού κράτους.

Σήμερα αναγνωρίζουν όλοι την δύναμή του Κουρδισμού : ΗΠΑ, Ρωσία, Κίνα και κράτη της Ευρωπαϊκής Ενώσεως ήδη έχουν εκεί προξενεία και διπλωματικά γραφεία.

Ισχυρές χώρες της μείζονος περιοχής, όπως Ισραήλ, Σαουδική Αραβία, Ηνωμένα Αραβικά Εμιράτα, και Ιορδανία υποστηρίζουν τη δημιουργία ενός ανεξαρτήτου κουρδικού κράτους. Η τουρκική ηγεσία έχει κατηγορήσει επανειλημμένως τις ΗΠΑ ότι, επισήμως ή ανεπισημως, προμηθεύουν με όπλα και εξοπλισμόν τους Κούρδους. Επίσης η τουρκική ηγεσία έχει κατηγορήσει επανειλημμένως τους Κούρδους, για την πλειονότητα των τρομοκρατικών επιθέσεων εντός της Τουρκίας. Η Τουρκία παραμένει διαχρονικώς αντίθετος στην δημιουργία ανεξαρτήτου Κουρδικού κράτους.

Η κουρδική ηγεσία αναγνωρίζει όλες τις θρησκείες (Μουσουλμάνους, Χριστιανούς - ορθόδοξους και καθολικούς, Ασσυρίους, Γιαζήδες ή Γεζίτες (Εζιντί), Μανδαίους κ.ά.), όλων δε οι θρησκευτικές εορτές είναι επίσημες για ολόκληρον τον λαό του Κουρδιστάν. Χαρακτηριστικώς ο Πάπας Φραγκίσκος εδήλωσε για το Κουρδιστάν: «Ευχαριστούμε την μοναδική περιοχή που φιλοξενεί χριστιανούς».

Διαχρονικώς η Τουρκία παρακολουθεί στενότατα το θέμα, ενώ αντιτίθεται σφόδρα στην ιδέα δημιουργίας Κουρδικού Κράτους. Φοβείται τους Κούρδους της Συρίας. Τους αποκαλεί «τρομοκράτες», γιατί θεωρεί ότι συνεργάζονται με το ΠΕ-ΚΑ-ΚΑ (PKK - Partiya Karkerên Kurdistanê). Αυτό θα «ανοίξει την όρεξη» για ανάλογη αντιτουρκική δράση στους ιδίους και διότι στηρίζονται από τις ΗΠΑ. Ένα Συριακό Κουρδιστάν όντως αποτελεί δυνητική καταστροφή για την Τουρκία. Μία εξέλιξη τέτοιου τύπου θα προκαλέσει και τους Κούρδους της Τουρκίας. Θα τους κάνει να

προσβλέπουν πλέον προς τους ομογενείς τους στην Συρία και όχι στο Φιλοτουρκικό καθεστώς του Μπαρζανί στο Ιρακινό Κουρδιστάν. Οι Κούρδοι της Τουρκίας αποτελούν το 20% του πληθυσμού της χώρας. Η σχέση των Κούρδων στην Μέση Ανατολή είναι ιδιαίτερος πολύπλοκος. Χαρακτηριστικώς, η πόλη Ντιγιάρ Μπακίρ [στα Κουρδικά Άμεντ, από το Ελληνικό Άμιδα] έχει έναν δρόμο μέχρι το Ερμπίλ [τα αρχαία Άρβηλα], πρωτεύουσα σήμερα του Ιρακινού Κουρδιστάν που οδηγεί στις πόλεις Μουσούλη-Κιρκούκ [από 1.000.000 κατοίκους περίπου].

Ο Γενικός Εισαγγελεύς του Ανωτάτου Ακυρωτικού Δικαστηρίου (ή Ανωτάτου Εφετείου) της Τουρκίας, Μπεκίρ Σαχίν (διορισμένος από τον Πρόεδρο Ταγίπ Ερντογάν), εξήτησε από το Συνταγματικό Δικαστήριο της Τουρκίας, να θέσει εκτός νόμου το Κουρδικό κόμμα και να απαγορεύσει την συμμετοχή του στις εκλογές. Εκατηγόρησε το «Δημοκρατικό Κόμμα των Λαών» (Κουρδικό κόμμα στην Τουρκία – HDP - Halkların Demokratik Partisi), το τρίτο μεγαλύτερο κόμμα στο τουρκικό Κοινοβούλιο, ότι συνδέεται «με οργανικόν τρόπο» με το Εργατικό Κόμμα του Κουρδιστάν (PKK), την ένοπλο οργάνωση την οποία η Άγκυρα και οι Δυτικοί σύμμαχοί της έχουν χαρακτηρίσει «τρομοκρατική». «Ενεργούν σχεδόν ως γραφείον στρατολογήσεως» του PKK, εδήλωσε ο εισαγγελεύς Σαχίν .

Η Συνθήκη των Σεβρών, που δεν εφηρμόσθη ποτέ, όριζε: Η Οθωμανική Αυτοκρατορία να παραδώσει την Μεσοποταμία, την Παλαιστίνη και την Υπεριορδανία στην Βρετανία, ως προτεκτοράτα της Κοινωνίας των Εθνών. Επίσης ως προτεκτοράτα, την Συρία και τον Λίβανο στη Γαλλία. Η Χειζάζη [μια ιστορική περιοχή της νυν Σαουδικής Αραβίας που ήταν ανεξάρτητο κράτος την περίοδο 1916-1932. Κατέλυσε μαζί με τη Ναζιτ το 1932 με το τέλος του 30ετούς ενώσεως της Σαουδικής Αραβίας. Η κατάλυση αυτών των δύο κρατών ίδρυσε την σημερινή Σαουδική Αραβία], το Κουρδιστάν και η Αρμενία θα εγένοντο ανεξάρτητα κράτη. Το Κουρδιστάν ως νοητή χώρα των Κούρδων έχει μian ενιαία συμπαγή περιοχή 475.000 τετραγωνικών χιλιομέτρων, ίση περίπου με την έκταση της Γαλλίας.

Το κουρδικόν τμήμα της Τουρκίας καταλαμβάνει έκταση 225.000 τετραγωνικών χιλιομέτρων έναντι συνολικής εκτάσεως 881.000 τετραγωνικών χιλιομέτρων ολικήρου της Τουρκίας και αναλογεί σε περισσότερο από το 30% του εδάφους της. Εκεί κατοικούν περίπου 20 εκατομμύρια Κούρδοι, το 23% του συνολικού πληθυσμού της (> 80.000.000). Στο Ιράν καταλαμβάνει έκταση 160.000 τετραγωνικών χιλιομέτρων και κατοικούν 6.000.000 Κούρδοι, το 8% του συνολικού πληθυσμού της (75.000.000). Στο Ιράκ καταλαμβάνει έκταση 75.000 τετραγωνικών χιλιομέτρων. και κατοικούν 6.000.000 Κούρδοι το 20% του συνολικού πληθυσμού του (25.000.000). Στη Συρία καταλαμβάνει έκταση 15.000 τετραγωνικών χιλιομέτρων και κατοικούν περίπου 2.000.000 Κούρδοι, το 10% του συνολικού πληθυσμού της (20.000.000). Συνολικώς 32 – 40 εκατομμύρια Κούρδοι κατοικούν σε μian ενιαία συμπαγή περιοχή, περίπου όση η Γαλλία.

Στα μέσα της δεκαετίας του 1900 έγινε αισθητή στην Οθωμανική Αυτοκρατορία η άνοδος του καθεστώτος του εθνικού κράτους, η οποία εδημιούργησε μian όντως δεινή κατάσταση για όλους τους λαούς εκτός των ηγεμονικών εθνών στην εξαιρετικώς ετερογενή Μέση Ανατολή. Οι Κούρδοι ηττώθηκαν παντελώς από την διαδικασίαν οικοδομήσεως εθνικού κράτους σε όλα τα διηρημένα εδάφη τους και έγιναν «εχθρός» από τα εκάστοτε εκεί «κρατούντα» κράτη. Η ίδια η ύπαρξή τους ημφισβητήθη, η κουρδική γλώσσα απαγορεύθη και όλα τα ιστορικά τους αποτυπώματα επεσκιάσθησαν σε μia προσπάθεια να αποτραπεί η δημιουργία κουρδικής εθνικής συνειδήσεως.

Ενάντια σε όλες τις πιθανότητες, οι Κούρδοι επεκράτησαν σε αυτόν τον αγώνα εθνικής επιβιώσεως. Αλλά οι προσπάθειές τους για εθνική αυτοπραγμάτωση αντεμειψίσθησαν με σκληροτάτη στρατιωτική και πολιτική καταστολή. Αυτές οι συγκρούσεις με τα κυρίαρχα κράτη βασίζονται στις αντιρρήσεις των Κούρδων ενάντια στην συνεχιζόμενη εις βάρος τους «αποικιακήν επιβολή». Οι Κούρδοι, με τα περίπου 40 εκατομμύρια πληθυσμό τους, μετά από πολύ αγώνα, έχουν καταστεί διεθνοπολιτικός παράγων, όντες ο μεγαλύτερος λαός χωρίς κράτος.

Υπό αυτήν την έννοια, το κουρδικόν πρόβλημα είναι ένα πρόβλημα μias κατακερματισμένης και ασυνδέτου πατρίδος, πρόβλημα επισήμου αρνήσεως

ταυτότητος ενός ολοκλήρου λαού, βαθυτάτης διαιρέσεως της κοινωνικής του πραγματικότητας, παρεμποδίσσεως της πολιτικής του βουλήσεως, εξαναγκαστικής του υποκλίσεως στις ποικίλες εμφανείς ή συγκεκαλυμμένες τακτικές «αρνήσεως και εξοντώσεως» των κρατών, καθώς και πολυτρόπως βεβιασμένης εμμέσου εγκαταλείψεως της κουρδικής εθνικής ταυτότητος. Έτσι το κουρδικόν πρόβλημα μετετράπη ευκαιριακώς σε πρόδρομον για την ικανοποίηση οικονομικών αναγκών και την καταπολέμηση της στερήσεως ευκαιριών των Κούρδων. Έγινε μέσον αποκτήσεως ευρείας και σταθεράς νομικής βάσεως, ώστε ο κουρδικός λαός να γίνει πλέον μια συγκροτημένη πολιτιστική και ιδεολογική οντότης, βασιζομένη στην ιδικήν της ταυτότητα, δίχως καμμία στέρση από σύγχρονα εργαλεία και μεθόδους εκπαιδεύσεως, συντρίβων οριστικώς κάθε είδους εφαρμογήν της «αρνήσεως ταυτότητος» και υπερβαίνων κάθε αδυναμία πραγματώσεως μιας ελευθέρας ζωής. Το κουρδικόν πρόβλημα, λοιπόν, δεν είναι απλώς ένα μείζον εθνικόν ζήτημα, αλλά είναι ζήτημα μεθοδευμένης, εμμονικής και βιαίας απομακρύνσεως ενός ολοκλήρου λαού από την εθνικότητά του, από την φύση του !

Έχουν περάσει σχεδόν 40 χρόνια από τότε που «εξεκίνησεν» τυπικώς η κατάσταση πολέμου το 1984, διάστημα κατά το οποίον όλες οι τουρκικές κυβερνήσεις έχουν προσεγγίσει το θέμα μέσα από ένα πρίσμα πολιτικών οι οποίες επικεντρώνονται στην «ασφάλεια». Η νομιμοποίησή τους προήλθεν από έναν συνδυασμό «τρομοκρατίας» και «εθνικής επιβιώσεως», με παγία αναφορά σε έναν «πόλεμο χαμηλής εντάσεως». Αυτός ο συνδυασμός έχει γίνει πράγματι το μεγαλύτερον εμπόδιο στην πορεία προς την αποστρατιωτικοποίηση και την λειτουργία πολιτικών, αληθώς δημοκρατικών μηχανισμών. Ούτε το κράτος ούτε οι κυβερνήσεις ανεγνώρισαν ποτέ την πραγματικότητα του πολέμου, παρ' όλον που όλοι οι θεσμοί και ο κοινωνικός χώρος έχουν σχεδιασθεί συμφώνως προς αυτόν.

Το τουρκικόν κράτος έχει μίαν ιδιάζουσα «έλλειψη ηπίων λύσεων» ενσωματωμένη στον πυρήνα του, παρά την παράλληλο αμφιθυμικήν επιθυμία του να επιλύσει το θέμα. Ένα μικρό παράδειγμα αυτού είναι η ετησία ακρόαση για τον προϋπολογισμό στο τουρκικόν κοινοβούλιο, όπου είναι εξόχως ενδιαφέρον ότι το μεγαλύτερο μερίδιον του προϋπολογισμού παρέχεται για την ασφάλεια και τον πόλεμο. Ακριβώς, εστιάζοντες στο επόμενον έτος, φαίνεται σαφώς ότι ο προϋπολογισμός αμύνης και ασφαλείας για το 2024 θα είναι πάνω από 1,1 τρισεκατομμύρια λίρες δηλαδή περίπου 37 δισεκατομμύρια ευρώ σε σημερινές συναλλαγματικές ισοτιμίες. Βεβαίως η εκπαίδευση ή η υγειονομική περίθαλψη δεν έχουν τέτοιους προϋπολογισμούς. Προδήλως το «ανεπίλυτον» του κουρδικού ζητήματος και η διαρκώς καλπάζουσα πολεμική μηχανή έχουν ξοδέψει περίπου 737.395.151.627 €, μόνον από το 2000.

Ενώ το κουρδικόν ζήτημα υφίσταται για περισσότερόν από έναν αιώνα, έγινε γνωστό στον έξω κόσμο λόγω των «εκστρατειών γενοκτονίας» που διεπράχθησαν κατά των Κούρδων στο Ιράκ το 1988, καθώς και λόγω της απανθρώπου κατασταλτικής στρατιωτικής εκστρατείας στις κουρδικές κατοικημένες περιοχές στην νοτιοανατολική Τουρκία. Με αυτά τα γεγονότα : «το κουρδικόν ζήτημα είχε εισέλθει στην ευρωπαϊκή συνείδηση» (όπως έγραψε ευστοχότατα η μεταπτυχιακή ερευνήτρια του Τμήματος Κοινωνικού Έργου και Κοινωνικής Παιδαγωγικής στο Πανεπιστήμιον της Γάνδης Marlies Casier, στο εδάφιο «The politics of solidarity: The Kurdish question in the European Parliament», του βιβλίου «Nationalisms and politics in Turkey: Political Islam, Kemalism and the Kurdish issue», των εκδόσεων Routledge, 2011 σελίς 203).

Αρκετοί εσωτερικοί και εξωτερικοί παράγοντες στις ακόλουθες τέσσαρες δεκαετίες μετέτρεψαν το Κουρδικό σε σπουδαίο πολιτικόν ζήτημα με ευρυτάτη γεωπολιτική διάσταση. Η εμφάνιση κουρδικών πολιτικών οντοτήτων, η εκδήλωση περιφερειακών γεγονότων, αλλά και η παρουσία ποικίλων ισχυρών εξωτερικών παραγόντων οδήγησαν το κουρδικόν ζήτημα να καταστεί ένα πολυδιάστατο και πολυεπίπεδο πολιτικόν ζήτημα, με την συμμετοχήν διαφόρων παγκοσμίων δυνάμεων, κρατών αλλά και μη κρατικών παραγόντων, προφανώς για τα ιδικά τους συμφέροντα. Ο ρόλος και η επιρροή παγκοσμίων ισχυρών παραγόντων στο κουρδικόν ζήτημα, όπως οι ΗΠΑ, έχει καλυφθεί εκτενώς στην ανάλογο διεξοδική βιβλιογραφία [με έργα εξειδικευμένων ερευνητών όπως : η Καθηγήτρια Ofra Bengio στο Πανεπιστήμιον του Τελ Αβίβ και επικεφαλής του Προγράμματος Κουρδικών Σπουδών στο Κέντρο Μεσανατολικών και Αφρικανικών Σπουδών

«Μοσέ Νταγιάν» : «The Kurds of Iraq; building a state within a state», Colorado, 2012, εκδόσεις Lynne Rienner – η ομογενής μας Επίκουρος Καθηγήτρια Διεθνούς Πολιτικής στο Πανεπιστήμιον Lincoln της Αγγλίας Μαριάννα Χαρουντάκη : «The Kurds and US foreign policy: International relations in the middle east since 1945», 2011, εκδόσεις Routledge – ο Πτέραρχος Peter Lambert, τέως Υποδιευθυντής Ειχειρήσεων Πληροφοριών-Παρακολουθήσεως-Αναγνώρισεως του αμερικανικού ΓΕΕΘΑ : «The United States and the Kurds: Case studies in the Unites States' engagement.», 1997, εκδόσεις Naval Postgraduate School, NPS Archive 12 – η Διευθύντρια του αμερικανικού Ινστιτούτου Στρατηγικών Σπουδών στο Πανεπιστήμιον Εθνικής Αμύνης και πρώην (2018-2020) Υφυπουργός Εξωτερικών για Επιχειρήσεις Συγκρούσεως και Σταθεροποιήσεως, Denise Natali : «The Kurds and the state: Evolving national identity in Iraq, Turkey and Iran», 2005, εκδόσεις Syracuse University Press]. Αντιθέτως, η απόδοση της ΕΕ ως οπωσδήποτε δρώντος παράγοντος στο κουρδικόν ζήτημα δεν έχει μελετηθεί επαρκώς.

Χρειαζόμεθα καθοδήγηση για μίαν συνολική ανάλυση της αποδόσεως της Ευρωπαϊκής Ενώσεως ως δρώντος παράγοντος στο κουρδικόν ζήτημα. Ουσιαστικώς, το κουρδικόν ζήτημα ως διεθνική πολιτική σύγκρουση μεταξύ των Κούρδων και τεσσάρων κρατών (Ιράν, Ιράκ, Συρία και Τουρκία), εμπλέκει διάφορους μη κρατικούς, κρατικούς και παγκοσμίους παράγοντες. Εμπνευσμένη από τα περιβόητα «κριτήρια της Κοπεγχάγης» της ΕΕ, η υπάρχουσα βιβλιογραφία απεικόνισε μίαν εικόνα της ΕΕ ως καθαρώς «κανονιστικού» παράγοντος εμπλεκόμενου στην εξεύρεση λύσεως στο κουρδικόν ζήτημα στην Τουρκία. Ωστόσο, κατά τις τελευταίες δύο δεκαετίες παρατηρήθη μια εξέλιξη της δράσεως της ΕΕ στο κουρδικόν ζήτημα, εξέλιξη που διαμορφώνεται όλο και περισσότερο από την επιδίωξη κοινών γεωπολιτικών συμφερόντων και χαρακτηρίζεται από αλληλεπιδράσεις με κουρδικές οντότητες σε διάφορα κράτη. Ως εκ τούτου, καταδεικνύεται εμφανώς ότι η δράση της ΕΕ διαμορφώνεται όλο και περισσότερο γύρω από τις κοινές ανάγκες και επιθυμίες των πολιτικών παραγόντων της ΕΕ να ανταποκριθούν συλλογικώς σε νέες γεωπολιτικές προκλήσεις, μερικές από τις οποίες εμπλέκουν τους Κούρδους που διαδραματίζουν ζωτικούς ρόλους ως υποκρατικοί παράγοντες (π.χ. πόλεμος κατά του ISIS, μεταναστευτική κρίση). Επιπλέον, ευλόγως ως προς τα διμερή συμφέροντά της, καθώς και για την έκταση της αποδοχής της ως ουσιώδους συμμετοχικού παράγοντος, η ΕΕ ενήργησε συμφώνως προς τις «πολλαπλές πραγματικότητες» του κουρδικού ζητήματος. Οφείλουμε συνεπώς να αντλήσουμε αξιόπιστες πληροφορίες, στοιχειοθετούντες μίαν ευρύτερα προοπτική, σχετικώς με την δράση της ΕΕ σε ένα γεωπολιτικό πλαίσιο.

Το κουρδικόν ζήτημα είναι αντικειμενικώς ένα διεθνές, και διαδραστικό πολιτικόν ζήτημα που περιλαμβάνει διάφορους υποκρατικούς, κρατικούς και παγκοσμίους δρώντες παράγοντες. Στόχος του παρόντος εγχειριδίου είναι η παροχή των απαραίτητων βασικών γνώσεων για το κουρδικόν ζήτημα, το οποίον, ουσιαστικώς, υποδηλώνει τον αγώνα του κουρδικού έθνους ως μειονοτικής ομάδος σε τέσσερα κράτη: κυρίως προς την Τουρκία και ολιγότερον προς Ιράν, Ιράκ και Συρία. Η στέρηση του δικαιώματος των Κούρδων για ιδικόν τους κυρίαρχον κράτος και η ιστορική καταστολή του κουρδικού λαού ευρίσκονται στη βάση μίας διαρκούς πολιτικής και ενόπλου συγκρούσεως, που εκδηλώνεται άλλως σε κάθε κυρίαρχο κράτος-καταστολέα.

Η γεωπολιτική διάσταση του κουρδικού ζητήματος χαρακτηρίζεται από την συμμετοχήν διαφορετικών εξωτερικών παραγόντων με διαφορετικά κίνητρα και συμφέροντα. Έχουν εντοπιστεί δύο κατηγορίες παραγόντων που ασχολούνται με το κουρδικόν ζήτημα: Οι κύριοι και οι δευτερεύοντες παράγοντες. Οι κύριοι εμπλεκόμενοι παράγοντες έχουν άμεσον ενδιαφέρον για το κουρδικόν ζήτημα. Αυτοί οι παράγοντες έχουν την ικανότητα και την προθυμία να αλλάξουν την πορεία του κουρδικού ζητήματος. Παράδειγμα τέτοιων παραγόντων είναι οι πρώην παγκόσμιες δυνάμεις, το Ηνωμένο Βασίλειον και η Γαλλία, καθώς και οι ΗΠΑ τα τελευταία 75 χρόνια. Με γνώμονα τους στρατηγικούς ηγεμονικούς τους προβληματισμούς, η εμπλοκή τους στο κουρδικόν ζήτημα είναι στρατηγική και μόνιμος.

Ωστόσο, οι δευτερεύοντες παράγοντες είναι αυτοί που δεν έχουν κάποιο άμεσο διακύβευμα στο κουρδικόν ζήτημα. Η φύση της εμπλοκής τους βασίζεται σε μεγάλο

βαθμό σε ανθρωπιστικούς λόγους, όπως συμβαίνει π.χ. με τον ΟΗΕ. Όμως, τα πολιτικά κίνητρα είναι η αληθής κινητήριος δύναμη οπίσω από την συμμετοχήν ορισμένων δευτερευόντων παραγόντων σε αυτό το θέμα. Αυτή η κατηγοριοποίηση των παραγόντων και η γεωπολιτική και ιστορική τους ανάλυση χρησιμεύει ως λειτουργικόν εργαλείο για την κατανόηση της προελεύσεως, του γεωπολιτικού πλαισίου, καθώς και των δραστικών παραγόντων στο διεθνικό κουρδικό ζήτημα.

Στην κατεύθυνση αυτήν προτρέπω τον αναγνώστη να προσεγγίσει το ανά χείρας ιδιαίτερος πληροφοριακό πόνημα του Γεωργίου Λιναρδή, ως ουσιωδέτατο ερμηνευτικό βοήθημα, απόσταγμα λειτουργικής γεωπολιτικής γνώσεως και ορθότομο εξάντα εθνικού προσανατολισμού. Ας διαβάσει λοιπόν την παρούσα συνοπτική μονογραφία τουλάχιστον τρεις φορές : την πρώτη για εξοικείωση - ενημέρωση, την δεύτερη για κατανόηση - αφομοίωση και την τρίτη για δραστικό προβληματισμό. Περιγράφει πράγματι, ότι κοινολογήσιμο περί το κομβικό για τον Ελληνισμό κουρδικόν ζήτημα.

Στρασβούργο, 12.12.2023

A. Κωνσταντίνου

ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΛΙΝΑΡΔΗ

ΚΟΥΡΔΟΙ

**ΠΡΟΣΤΙΘΕΜΕΝΗ ΓΕΩΠΟΛΙΤΙΚΗ ΑΞΙΑ ΣΤΟ ΣΤΑΥΡΟΔΡΟΜΙ ΤΗΣ
ΜΕΣΗΣ ΑΝΑΤΟΛΗΣ**

*Το αφιερώνω στους απογόνους του Κούρδου Αχμέντ
που στο πογκρόμ των Σεπτεμβριανών έσωσε
την οικογένεια μου από τα βάρβαρα στίφη των Τούρκων.*

1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Στα εκατόν πέντε περίπου χρόνια από το τέλος του Πρώτου Παγκοσμίου Πολέμου, υπήρξε μόλις μια περίοδος δέκα ετών κατά την οποία το Κουρδιστάν δεν υπήρξε σκηνή ένοπλου αγώνα, κυρίως με τον εκπεφρασμένο στόχο της αυτοδιάθεσης. Η περιοχή έχει δει συνεχή στρατιωτική δράση από το 1980. Προς το τέλος του 20ου αιώνα, ο πόλεμος στο τουρκικό Κουρδιστάν μαινόταν για σχεδόν 20 χρόνια, κατά την διάρκεια των οποίων πάνω από 21.000 άνθρωποι είχαν πεθάνει ως αποτέλεσμα της σύγκρουσης. Την δεκαετία του 1990, 3.185 χωριά καταστράφηκαν, αφήνοντας 364.742 ανθρώπους άστεγους. Μόνο το 1996 υπήρξαν σχεδόν 3.000 θάνατοι Κούρδων στην ανατολική Τουρκία και 68 από τα λίγα εναπομείναντα χωριά της περιοχής καταστράφηκαν. Είναι επίσης εκτενώς τεκμηριωμένο ότι το ιρακινό κράτος επιχείρησε γενοκτονία εναντίον του κουρδικού πληθυσμού του την δεκαετία του 1980, με την απώλεια έως και 200.000 Κούρδων και 4.000 χωριών. Στο βόρειο Ιράκ, ένα de facto κουρδικό κράτος, η λεγόμενη Κουρδική Αυτόνομη Περιοχή δημιουργήθηκε το 1991. Αυτό το κρατίδιο εκφυλίστηκε σε εμφύλιο πόλεμο μετά το 1994 και επέζησε ως δύο ξεχωριστές πολιτικές διοικήσεις μέχρι της εισβολής των ΗΠΑ στο Ιράκ το 2003. Όσον αφορά το Ιράν, οι δολοφονίες ιρανών Κούρδων πολιτικών προσωπικοτήτων στην Ευρώπη καθ' όλη την δεκαετία του 1990 κατέδειξαν ότι δεν ελέγχει περισσότερο τις κουρδικές μειονότητες από ό,τι οι γείτονές του.

Όπως και να υπολογιστούν, οι Κούρδοι αποτελούν την τέταρτη μεγαλύτερη εθνική και γλωσσική μειονότητα στην Μέση Ανατολή, μετά τους Άραβες, τους Τούρκους και τους Πέρσες. Οι Κούρδοι υπάρχουν σε μια συνεχόμενη ζώνη, όπου βρίσκονται εδώ και τουλάχιστον αρκετές εκατοντάδες χρόνια, μια περιοχή η οποία, με ορισμένα βασικά κριτήρια, θα μπορούσε εύκολα να οριστεί ως Κουρδιστάν. Οι Κούρδοι υπάρχουν στο πολιτιστικό και γεωγραφικό περιθώριο αυτοκρατοριών και κρατών εδώ και αιώνες. Η διατήρηση της ξεχωριστής κουρδικής ταυτότητάς τους μπορεί να εξαρτιόταν, σε μεγάλο βαθμό, από αυτή την περιφερειακή θέση. Ορισμένα άλλα πλεονεκτήματα έχουν προκύψει για τους Κούρδους ως αποτέλεσμα της γεωγραφικής θέσης τους, ωστόσο το Κουρδιστάν και οι Κούρδοι έχουν επίσης υποφέρει πολύ λόγω αυτής της θέσης, καθώς έχουν βρεθεί στον δρόμο πολλών εισβολών, ενώ έχουν διαδραματίσει σημαντικό ρόλο σε σύνθετους αγώνες εξουσίας.

Το Κουρδιστάν μπορεί να οριστεί πιο εύκολα από αυτό που δεν είναι. Δεν είναι, και ποτέ δεν υπήρξε, αναγνωρισμένο κράτος. Ως περιοχή δεν είναι εντελώς γλωσσικά, εθνικά ή θρησκευτικά ενοποιημένη. Δεν έχει κανενός είδους ενιαία πολιτική ηγεσία με συμφωνημένα πολιτικά και πολιτιστικά αιτήματα. Δεν αποτελεί οικονομικά διακριτή περιοχή και έχει λίγους οικονομικούς και επικοινωνιακούς δεσμούς μεταξύ των τμημάτων της. Δεν είναι μια σαφώς οριοθετημένη περιοχή, παρά το γεγονός ότι διαθέτει μια σαφώς αισθητή περιοχή-πυρήνα. Λόγω του κυρίαρχου πολιτικού λόγου στην περιοχή, ακόμη και η συζήτηση του Κουρδιστάν ως πολιτιστικής περίληψης μπορεί να είναι γεμάτη κινδύνους. Η σημασία του Κουρδιστάν δεν έγκειται στην ύπαρξή του ως γεωγραφική περιοχή, ούτε καν ως γεωπολιτική

ζώνη, αλλά μάλλον στις δυνατότητές του. Ωστόσο, παρά τις διαιρέσεις του, παρά τις ανεπάρκειές του, το Κουρδιστάν και η έννοια του Μεγάλου Κουρδιστάν επιβιώνουν στην πραγματικότητα ως ένα ισχυρό αμάλγαμα μύθων, γεγονότων και φιλοδοξιών.

Το Κουρδιστάν υπάρχει σε πολλά επίπεδα διαλόγου μεταξύ των κατοίκων του, των υποστηρικτών του και εκείνων που θα το αρνούταν. Το Κουρδιστάν υπάρχει ως κάτι περισσότερο από μύθος, αν και διαθέτει ένα μυθολογικό στοιχείο και είναι διαποτισμένο με μια μυθολογική ιστορία. Η κουρδική άποψη των κρίσιμων περιόδων της ιστορίας του διαφέρει τόσο από εκείνη των αποικιοκρατών που καθιέρωσαν τον πολιτικό χάρτη όπως τον γνωρίζουμε σήμερα, όσο και από εκείνη των νικητών στον αγώνα για την δημιουργία πατρίδων και την διατήρηση της ηγεμονίας στην περιοχή τον 20ο αιώνα. Οι διάφορες «ιστορίες» του Κουρδιστάν δεν χρειάζεται να θεωρηθούν ως αλήθεια ή ψέμα, αλλά απλώς ως αποτελέσματα διαφορετικών αντιληπτικών προσεγγίσεων. Η κουρδική άρνηση των αντικρουόμενων εδαφικών διεκδικήσεων άλλων μειονοτικών ομάδων, όπως οι Αρμένιοι, δίνει έμφαση στην ατομική υποκειμενική προσέγγιση της ιστορίας που υιοθετείται από όλες τις ομάδες. Τα περιφερειακά γεγονότα του 20ου και 21ου αιώνα απέδειξαν ότι το «κουρδικό πρόβλημα» δεν έχει επιλυθεί προς ικανοποίηση όλων των εμπλεκόμενων μερών. Η περιοχή εξακολουθεί να είναι πολύ ασταθής και ούτε το Κουρδιστάν ούτε οι Κούρδοι έχουν ενσωματωθεί επαρκώς στα νέα κράτη υποδοχής που ιδρύθηκαν μετά τους δυο παγκόσμιους πολέμους.

Την περίοδο αμέσως μετά τον Πρώτο Παγκόσμιο Πόλεμο η εθνική αυτοδιάθεση είχε καταλήξει να θεωρείται ως ο δευτερεύων πολεμικός στόχος των συμμαχικών δυνάμεων, ειδικά μετά την είσοδο των ΗΠΑ στον πόλεμο. Η επακόλουθη ειρηνευτική διαδικασία αφορούσε θεωρητικά την διευκόλυνση αυτού του στόχου, αλλά στην πραγματικότητα οι διαπραγματευτές ξόδεψαν τον περισσότερο χρόνο τους σχεδιάζοντας γεωγραφικά όρια για τις υπάρχουσες πολιτικές οντότητες. Η περίοδος αντιπροσωπεύει το αποκορύφωμα της αναγνώρισης του εθνικισμού ως νόμιμης δύναμης στην παγκόσμια πολιτική, ωστόσο τα έθνη αποδείχθηκαν πιο εύκολα οριζόμενα στην θεωρία παρά στην πραγματικότητα. Οι δυσκολίες που αντιμετώπισαν οι Σύμμαχοι και τα μέσα που χρησιμοποίησαν για να επιτύχουν τους στόχους τους απεικονίζουν την σύγκρουση μεταξύ δύο μορφών εθνικισμού: Εκείνης της εθνικής αυτοδιάθεσης, μιας δυναμικά επαναστατικής διαδικασίας, και του εθνικού ντετερμινισμού ή της χρήσης του εθνικισμού ως εργαλείου του κράτους.

Η παρούσα κατάσταση του Κουρδιστάν είναι άρρηκτα συνδεδεμένη με την γεωγραφία του, μια γεωγραφία που το υφαίνει και το διατηρεί ως έννοια και ως οντότητα. Βρίσκεται στις κύριες χερσαίες εμπορικές οδούς μεταξύ της Ασίας, της Ευρώπης, της Ρωσίας και της αραβικής Μέσης Ανατολής. Αυτές οι διαδρομές διευκόλυναν στο παρελθόν πολλές εισβολές, οι οποίες κατέστρεψαν επανειλημμένα τις οικονομικές, πολιτικές και κοινωνικές δομές του Κουρδιστάν. Η προκύπτουσα υπανάπτυξη σε όλους τους τομείς δεν επέτρεψε τις διαδικασίες που ενδεχομένως θα έδιναν την δυνατότητα στους Κούρδους να δημιουργήσουν μια βιώσιμη πολιτική οντότητα. Ο συνδυασμός της θέσης, των πόρων και

των δυνατοτήτων του Κουρδιστάν προκάλεσε την εμπλοκή εξωτερικών δυνάμεων στην τύχη του Κουρδιστάν. Για τους Κούρδους, θα μπορούσε να ειπωθεί ότι το Κουρδιστάν είχε μια βαθιά δυσμενή γεωπολιτική διάσταση, καθώς οι τοπικές ή οι Μεγάλες Δυνάμεις θα συνδυάζονταν συνεχώς για να αρνηθούν οποιαδήποτε πραγματική κουρδική πολιτική οντότητα. Παρά τις αντιξοότητες της περιοχής και το γεγονός ότι η ξεχωριστή τους ταυτότητα δεν συνδυάζεται με μια κρατική ταυτότητα, οι Κούρδοι κατάφεραν να σφυρηλατήσουν και να διατηρήσουν μια ξεχωριστή κουρδική εθνική ταυτότητα. Η ύπαρξη αυτής της κουρδικής ταυτότητας υφίσταται παρά τα γεωπολιτικά μειονεκτήματα της περιοχής, ενώ ο ξεχωριστός χαρακτήρας της κουρδικής ταυτότητας φαίνεται να οφείλει πολλά στη γεωγραφία του Κουρδιστάν, συμπεριλαμβανομένων ορισμένων από εκείνα τα χαρακτηριστικά που μπορεί επιφανειακά να φαίνονται δυσμενή.

Κάθε κοινωνία έχει τις δικές της γεωγραφικές απόψεις, στην περίπτωση μιας περιοχής όπως το Κουρδιστάν, η οποία φιλοξενεί μια ομάδα ανθρώπων που αντιλαμβάνονται τους εαυτούς τους ως έθνος χωρίς κράτος, υπάρχει ανάγκη να κατανοήσουμε την προσκόλλησή τους σε αυτή την έννοια και στην αντιληπτή επικράτειά τους. Οι Κούρδοι έχουν μια ισχυρή προσκόλληση τόσο στον πραγματικό τόπο καταγωγής τους όσο και συχνά στην αντίληψή τους για όλο το Κουρδιστάν. Για τους Κούρδους αυτή η προσκόλληση εκφράζεται συνήθως μέσω της αγάπης για τα φυσικά χαρακτηριστικά και το τοπίο του Κουρδιστάν. Είναι το ορεινό τοπίο περισσότερο από το πολιτιστικό περιβάλλον που είναι συνήθως το επίκεντρο της νοσταλγίας για τους εξόριστους Κούρδους, ακόμη και εκείνους που μεγάλωσαν σε πόλεις στις πεδιάδες. Τα παιδιά, τόσο στο Κουρδιστάν όσο και στην Διασπορά, συχνά ονομάζονται από συγκεκριμένα κουρδικά τοπογραφικά χαρακτηριστικά, πολλά από τα οποία δεν είναι γνωστά μέσω προσωπικής εμπειρίας. Άλλα παιδιά καλούνται με ονόματα που παραπέμπουν σε ένα εξιδανικευμένο αγροτικό/ορεινό περιβάλλον. Πολλές κουρδικές παροιμίες αντικατοπτρίζουν αυτή την εμμονή με τα βουνά. Παραδείγματα: «Οι Κούρδοι δεν έχουν φίλους εκτός από τα βουνά», «ισοπέδωσε τα βουνά και σε μια μέρα οι Κούρδοι δεν θα υπάρχουν πια». Ένας Κούρδος συγγραφέας ισχυρίζεται σθεναρά ότι, «για έναν Κούρδο το βουνό δεν είναι τίποτα λιγότερο από την ενσάρκωση της θεότητας: Το βουνό είναι η μητέρα του, το καταφύγιό του, ο προστάτης του, το σπίτι του, το αγρόκτημά του, η αγορά του, ο σύντροφός του και ο μόνος φίλος του. Αυτή η στενή σχέση ανθρώπου-βουνού διαμορφώνει το φυσικό, πολιτιστικό και ψυχολογικό τοπίο περισσότερο από οποιονδήποτε άλλο παράγοντα». Πρέπει να επισημανθεί ότι ο εγωκεντρισμός και ο εθνοκεντρισμός είναι καθολικά ανθρώπινα χαρακτηριστικά. Όλοι οι λαοί δομούν τον χώρο, τόσο γεωγραφικό όσο και κοσμολογικό, με τον εαυτό τους στο κέντρο, επομένως η κουρδική άποψη για τον εαυτό τους ως στην γεωγραφική καρδιά της Μέσης Ανατολής και όχι ως περιφερειακούς δρώντες είναι φυσική.

Οι Κούρδοι, όπως όλοι οι λαοί του κόσμου, αναζητούν ρίζες στο παρελθόν, εξ άλλου όλα τα έθνη που αναδύονται από την αποικιακή υποδούλωση αισθάνονται υποχρεωμένα να κατασκευάσουν ένα μακρύ και ένδοξο παρελθόν. Παραθέτουμε τα λόγια του Φρίντριχ Νίτσε:

«Ο άνθρωπος χωρίς μύθο στέκεται αιώνια πεινασμένος, περιτριγυρισμένος από όλες τις περασμένες εποχές, ο οποίος σκάβει και ψάχνει για ρίζες, ακόμα κι αν πρέπει να σκάψει για αυτές ανάμεσα στις πιο απομακρυσμένες αρχαιότητες». Στην περίπτωση του Κουρδιστάν, έχει κατασκευαστεί ένα ιδανικό τοπίο, ένα ορεινό ειδύλλιο που έχει μικρή σχέση με τις ιστορικές εμπειρίες της περιοχής. Αυτό το ιδανικό τοπίο χρησιμεύει για να δημιουργήσει ένα ομοιόμορφο αίσθημα προσκόλλησης μεταξύ των Κούρδων στην επικράτειά τους και ειδικά εκείνων των Κούρδων στην εξορία. Η αλήθεια είναι ότι το μεγαλύτερο μέρος του Κουρδιστάν είναι terra incognita για τους περισσότερους Κούρδους, αλλά προβάλλουν την προσωπική συναισθηματική τους εμπειρία στην πολιτική έννοια του Μεγάλου Κουρδιστάν. Έτσι δημιουργείται μια ιστορία μιας ενοποιημένης περιοχής, ένα σύνολο μύθων που δεσμεύουν τους κατοίκους, μια μυθολογία που συχνά δεν μπορεί να απορροφήσει προκλήσεις όπως το μεταβαλλόμενο τοπίο και οι δημογραφικές αλλαγές. Το Κουρδιστάν παραμένει αμετάβλητο. Όπως το έθεσε ο ανθρωπολόγος-εθνολόγος Claude Levi- Strauss: «Οι μύθοι είναι μηχανές για την καταστολή του χρόνου».

Ο χάρτης του Μεγάλου Κουρδιστάν έχει γίνει η πιο σημαντική προπαγάνδα για τους Κούρδους στην διάδοση της έννοιας του Κουρδιστάν στο εξωτερικό. Είναι το πιο ορατό όπλο στο κουρδικό εθνικιστικό οπλοστάσιο. Ο χάρτης είναι η πιο ορατή μορφή λόγου για το Κουρδιστάν και πρέπει να αντιμετωπίζεται ως τέτοια. Όπως επισημαίνει ο ιστορικός γεωγράφος J.B. Harley, «οι χάρτες είναι ένας τρόπος σύλληψης, άρθρωσης και δομής του ανθρώπινου κόσμου». Οι χάρτες κουρδικής προπαγάνδας δεν αντιπροσωπεύουν πιθανές κουρδικές πολιτικές οντότητες. Ούτε αντιπροσωπεύουν τους επίσημους στόχους των κουρδικών πολιτικών κομμάτων. Αυτά τα μέρη συνήθως επιδιώκουν αυτονομία εντός των κρατών υποδοχής, σεβόμενα τόσο τα διεθνή όσο και τα εσωτερικά διοικητικά σύνορα. Οι χάρτες μπορεί να είναι η άρθρωση ενός τελικού πολιτικού στόχου, κρυμμένος πίσω από μετριοπαθείς βραχυπρόθεσμους στόχους, ή μπορεί να είναι απλώς μια έκφραση εθνικής αλληλεγγύης. Μπορεί να είναι ένα μέσο για να εντυπωσιάσουν την ύπαρξή τους σε έναν κόσμο όπου δεν έχουν πραγματική εκπροσώπηση ή μέσα αυτο-έκφρασης. Οι Κούρδοι ουδέποτε βρέθηκαν στα πρόθυρα, ούτε ζήτησαν ένα ενοποιημένο κουρδικό κράτος, όπως αυτό που προβάλλεται στους χάρτες του Μεγάλου Κουρδιστάν. Ωστόσο, η αντίληψη των Κούρδων για την έκταση του Κουρδιστάν προφανώς δεν έχει αλλάξει εδώ και πενήντα χρόνια, παρά τις δημογραφικές αναταραχές που αναμφίβολα προσκρούουν στην συνείδηση όλων των Κούρδων. Οι εθνικιστικές κουρδικές χωρικές αντιλήψεις για το Κουρδιστάν φαίνεται να είναι σταθερές και αμετάβλητες, ανεξάρτητα από τις πολλές δημογραφικές και κοινωνικές αλλαγές που έχουν πλήξει το Κουρδιστάν.

Δυστυχώς λίγα είναι πραγματικά γνωστά για την πρώιμη ιστορία των κατοίκων της Ανατολικής Ανατολίας, της περιοχής των ορέων Zagros. Αυτό δεν εμπόδισε τους Κούρδους να συγχέουν έναν ιστορικό μύθο συνεχούς κατοίκησης της περιοχής με ένα σαφώς αναγνωρίσιμο κουρδικό έθνος, ξεκινώντας τουλάχιστον από την εποχή των Μήδων, και ακόμη πολύ νωρίτερα. Μεγάλο μέρος αυτής της μυθολογίας βασίζεται σε ετυμολογικές

υποθέσεις. Αυτό κάνει τις αφηγήσεις της προ-ισλαμικής περιόδου πολύ συγκεχυμένες, ειδικά όταν αναφέρονται σε (συνήθως μη πηγαίες) σύγχρονες επιγραφές και αφηγήσεις. Επιπλέον, όπως θα πρέπει να επισημανθεί, «η ιστορία της Μέσης Ανατολής έχει πολύ συχνά γραφτεί από τους ηγεμόνες της». Λίγα ζητήματα έχουν απασχολήσει πρόσφατα τόσο πολύ τους Κούρδους ακαδημαϊκούς, ακόμη και τους συμπαθούντες των Κούρδων, όσο το ζήτημα της καταγωγής των Κούρδων, το οποίο φαίνεται ότι αισθάνονται ότι πρέπει να διευκρινιστεί και να καταγραφεί αποφασιστικά. Στα ιστορικά αυτόνομα κράτη, η συνέχεια εκφράζεται μέσω των νομικών και πολιτικών θεσμών, αλλά λαοί όπως οι Κούρδοι, χωρίς κρατικό μηχανισμό, πρέπει να εκμεταλλευτούν διαφορετικούς πόρους για να δημιουργήσουν μια πολιτιστική συνέχεια και μια συλλογική μνήμη.

Η επιμονή στην δημιουργία ενός μύθου πρώιμης προέλευσης φαίνεται να είναι μέρος αυτής της διαδικασίας. Παρά το γεγονός ότι δεν υπάρχει ένας κυρίαρχος κοινός πρόγονος λαϊκός μύθος σε αρκετές φυλετικά οργανωμένες κοινωνίες στη Μέση Ανατολή, πολλοί Κούρδοι επέλεξαν να πιστεύουν ότι είναι απόγονοι των Μήδων. Αυτό συμβαίνει λόγω της απουσίας αποδεικτικών στοιχείων ότι οι Μήδοι παρέμειναν άθικτοι κατά την διάρκεια διαδοχικών κυμάτων τόσο εισβολής όσο και μεταναστευτικών φυλών σε αυτήν την περιοχή. Αυτό είναι επίσης το σημείο εκκίνησης για τις πιο σύντομες περιγραφές των Κούρδων και του Κουρδιστάν, καθώς και για την αποδεκτή παράδοση των περισσότερων ταξιδιωτών και συγγραφέων του 19ου και των αρχών του 20ου αιώνα. Αυτή η αβλαβής υπόθεση είναι πειστική, αλλά η κύρια εδαφική προϋπόθεση πίσω από αυτήν γέννησε περαιτέρω προσπάθειες για την καθιέρωση μιας παλαιότερης γενεαλογίας βασισμένης στην επέκταση της ίδιας λογικής. Δεν υπάρχει κανένας λόγος να πιστεύουμε ότι οι Μήδοι ή οποιαδήποτε άλλη ομάδα, θα έπρεπε να είχαν διατηρήσει την φυλετική τους ακεραιότητα, ακόμη και στην ορεινή τους αντοχή, όταν οι κάτοικοι των άλλων περιφερειακών αυτοκρατοριών απορροφήθηκαν σε νέες κυρίαρχες ομάδες. Είναι φυσικά πιο ρεαλιστικό να δούμε τους Κούρδους ως ένα αμάλγαμα των πολλών ομάδων που έκαναν το σπίτι τους στον άξονα Ανατολία/Ζάγκρος και εκείνων που πέρασαν στο δρόμο τους προς αλλού.

Ο Κούρδος πολιτικός ηγέτης Abdul Rahman Ghassemlou υποστήριξε με βεβαιότητα ότι «έχει αποδειχθεί επιστημονικά ότι οι Κούρδοι είναι απόγονοι των αρχαίων κατοίκων της περιοχής Zagros και των ινδοευρωπαϊκών φυλών που εισήλθαν σε αυτήν την περιοχή κατά την δεύτερη χιλιετία π.Χ.». Στην συνέχεια καθιερώνει διαπιστευτήρια για τις φυλές των Guti και Lullubi ή άλλως Lullu. Σημειώνει όμως ότι οι Κούρδοι θεωρούνται γενικά ως απόγονοι των Μήδων και ότι η ιστορία τους αρχίζει με την κατάκτηση της Νινευή το 612 π.Χ. Για την ετυμολογία της λέξης Κούρδος, ο Ghassemlou εφαρμόζει όλες τις κοινές θεωρίες με τον ίδιο ενθουσιασμό (Καρδούχοι ή Κάρδοι, Κούρτι, Κιούρτ). Ένας πρώιμος εκφραστής αυτής της θεωρίας καταγωγής των Μήδων ήταν ο Hussain Hozni Makryani, πιθανώς ο κάτοχος του πρώτου τυπογραφείου στο Κουρδιστάν, ο οποίος έγραψε μια περιγραφή της κουρδικής ιστορίας, γεμάτη με Άρια μοτίβα, το 1925. Αυτό το έργο είναι ελάχιστα γνωστό και σπάνια αναφέρεται καθώς τόνιζε τους κουρδικούς δεσμούς με την Άρια πατρίδα τους.

Οι Guti (Gutians ή Guteans), οι οποίοι εγκαταστάθηκαν στην περιοχή στα βορειοδυτικά της περιοχής των Κασσίτων (ή Κοσσαίων) και βόρεια της Ακκαδικής Αυτοκρατορίας, εμφανίζονται επίσης τακτικά στις προσπάθειες να διαπιστωθεί η προέλευση των Κούρδων. Ιστορικά πολύ περισσότερα είναι γνωστά για τους Guti μέσω των Ασσυρίων όσο και των Σουμερίων. Η ιστορία των πολεμιστών τους και η προσωρινή κατάκτηση της Ακκαδίας και της Σουμερίας τους καθιστούν ιδανικούς υποψηφίους για τους Κούρδους προγόνους. Με βάση πολλές ασσυριακές επιγραφές, οι Guti εμφανίζονται ως πρόγονοι των Κούρδων, τοπικές δε ιστορίες θέλουν το Βασίλειο των Guti του 24ου αιώνα π.Χ. να μοιράζεται τα όρια του σημερινού Κουρδιστάν, μέχρι της απορρόφησης του μεγαλύτερου μέρους του στην Ασσυριακή Αυτοκρατορία.

Ο ιστορικός Mustafa Al-Karadaghi ισχυρίζεται ότι οι φυλές Zagros ήταν ομοιογενείς στην ομιλία και εθνοτικά συγγενείς. Μεταξύ αυτών των ομάδων οι πιο εξέχοντες ήταν οι Ελαμίτες και οι Κούρδοι, που ζούσαν στα βόρεια τους. Οι Κούρδοι στην συνέχεια διεκδικούνται ως μέλη της Ελαμιτικής ομάδας και ως ανήκοντες σε μια αρχαία καυκάσια φυλή. Ο Al-Karadaghi βγάζει το συμπέρασμα ότι «τα βασίλεια Lullu, Guti, Nari και Urartu, και οι νέες αυτοκρατορίες των Κασσίτων και των Hatti-Mitanni ιδρύθηκαν από την ίδια ομάδα ανθρώπων που είχαν εθνοτική και γλωσσική συγγένεια». Οι Κούρδοι θεωρείται ότι συγχωνεύτηκαν με τους Μήδους, όταν μετάλλαξαν την καυκάσια γλώσσα τους στην Μηδική διάλεκτο. Με την πτώση της Μηδικής Αυτοκρατορίας, οι Μήδοι δεν μετανάστευσαν, αλλά η κυβερνώσα μηδική ελίτ απορροφήθηκε από τους Κούρδους. Σε κάποιο βαθμό αυτό είναι λογικό, αλλά αγνοούνται οι επιπτώσεις περαιτέρω εισβολών.

Η τέχνη και ο υλικός πολιτισμός των Μήδων δεν καταγράφονται από την ιστορία επαρκώς, μάλιστα το Βρετανικό Μουσείο σημειώνει την φευγαλέα φύση των Μηδικών τεχνουργημάτων, ωστόσο υπάρχει εδώ και πολύ καιρό πληθώρα προσπαθειών να αντληθούν συνδέσεις μεταξύ του Μηδικού και του Κουρδικού πολιτισμού. Ο Al-Karadaghi κάνει σύγκριση των κουρδικών φυσικών τύπων, της ενδυμασίας, της μουσικής και των πολεμικών εθίμων με εκείνα των Μήδων. Το Βρετανικό Μουσείο παρουσιάζει αντικείμενα του 7ου αιώνα π.Χ. από το Ziwiyeh, μια τοποθεσία κοντά στο Saqqez στο ιρανικό Κουρδιστάν, ως μηδικά. Αντικείμενα από το Ziwiye εκτίθενται επίσης στο Αρχαιολογικό Μουσείο στην Τεχεράνη καθώς και στο Sanadaj στο ιρανικό Κουρδιστάν. Στην πραγματικότητα, λίγα είναι γνωστά για τους ανθρώπους που δημιούργησαν αυτά τα αντικείμενα, θα μπορούσαν να είναι Μήδοι ή Μαννέοι. Είναι ίσως ατυχές για τον κουρδικό εθνικισμό ότι οι Κούρδοι δεν έχουν αρκετούς ακαδημαϊκούς για να οικειοποιηθούν την αρχαιολογία και για να διακρίνουν την κληρονομιά τους από εκείνη των Περσών. Στην πραγματικότητα οι Κούρδοι δεν ίδρυσαν ποτέ μια δική τους μεγάλη αυτοκρατορία, αλλά η αυτοκρατορία των Μήδων, ένας από τους φημισμένους προγόνους του κουρδικού λαού, ήταν το μόνο μεγάλο εθνικό κράτος που μπορεί να ειπωθεί ότι ιδρύθηκε από τους Κούρδους. Βέβαιο είναι ότι οι Μήδοι αλλά και οι Πάρθοι έπαιξαν πολύ σημαντικό ρόλο στην διαμόρφωση του χαρακτήρα και της σύνθεσης της κουρδικής φυλής και γλώσσας, χωρίς

αυτό να σημαίνει ότι μπορούμε να καταλήξουμε σε ασφαλή συμπεράσματα σχετικά με την κουρδική καταγωγή.

Τα γενικά κείμενα για την ιστορία της Μέσης Ανατολής, τόσο ακαδημαϊκά όσο και δημοφιλή άρθρα-κείμενα, τείνουν να μην αναφέρονται στους Κούρδους, ως τους κύριους ιστορικούς παράγοντες στην περιοχή. Όπως παρατηρήθηκε, η αρχαία ιστορία της περιοχής είναι αυτή των επιτυχημένων αυτοκρατοριών, και σε μεγάλο βαθμό, η σύγχρονη ιστορία είναι επίσης αυτή των ηγεμόνων. Οι Κούρδοι είναι περιθωριοποιημένοι σε όλους τους πολιτισμούς υποδοχής τους, επομένως η εκδοχή ή ο ρόλος τους στην ιστορία δεν καλύπτεται πραγματικά από τους ιστορικούς. Το ιστοριογραφικό υλικό τους είναι διάσπαρτο και ποικίλο, δεν υπάρχουν κεντρικά αρχεία για την κουρδική ιστορία. Ωστόσο, σε ορισμένες περιπτώσεις, η κάλυψη του ρόλου των Κούρδων στην ιστορία ή στην σύγχρονη Μέση Ανατολή είναι τόσο παραμελημένη, διαστρεβλωμένη ή μονοδιάστατα απεικονισμένη, που είναι εύκολο να κατανοήσουμε γιατί οι Κούρδοι μπορεί να αντιλαμβάνονται μια ακαδημαϊκή συννεοχή σε μια συνωμοσία άρνησης σε αυτούς ή στο Κουρδιστάν μιας υπαρξιακής οντότητας. Φαίνεται ότι οι ακαδημαϊκοί τείνουν να προσεγγίζουν τα θέματά τους από την κατεύθυνση στην οποία αισθάνονται πιο άνετα και συνήθως παρανοούν την πρώιμη κουρδική ιστορία, την ιστορία και την πολιτική κουλτούρα μιας από τις μεγάλες δυνάμεις της περιοχής. Έτσι οι προσεγγίσεις τους ενημερώνονται από τις απορροφημένες προκαταλήψεις αυτής της κουλτούρας.

Δυστυχώς είναι σπάνιο να υπάρχει αδέσμευτος ιστορικός ή κοινωνικός επιστήμονας, όλοι οι ισχυρισμοί της αλήθειας βασίζονται σε υποθέσεις που αφορούν την μεταφυσική των αξιών. Σημειώνεται επίσης ότι η αντικειμενική γνώση μπορεί να παραχθεί μόνο όταν εκπροσωπούνται όλες οι μεγάλες ομάδες στο παγκόσμιο σύστημα. Είναι αδιαφιλονίκητη αλήθεια ότι ούτε οι Κούρδοι ούτε το Κουρδιστάν εκπροσωπούνται καλά και σωστά στις επικρατούσες μελέτες της Μέσης Ανατολής. Υπάρχει γενικά ένα μεγάλο ακαδημαϊκό χάσμα στην αξιοπιστία μεταξύ των μελετών του Κουρδιστάν και των κρατών, των αυτοκρατοριών της ευρύτερης περιοχής. Στο βιβλίο του «The Shaping of the Modern Middle East», ο Bernard Lewis σημειώνει ότι οι Κούρδοι είναι η μόνη εναπομείνασα γλωσσική και εθνοτική μειονότητα οποιασδήποτε σημασίας που επιβιώνει στα κεντρικά εδάφη της Μέσης Ανατολής και ότι υπάρχουν ενδείξεις ότι βρίσκονται εκεί από τη μακρινή αρχαιότητα.

Ο Μπενίτο Μουσολίνι το 1922 είχε πει: «Έχουμε δημιουργήσει τον μύθο μας. Ο μύθος είναι μια πίστη. Είναι πάθος. Δεν είναι απαραίτητο να είναι πραγματικότητα. Είναι πάθος. Είναι μια πραγματικότητα από το γεγονός ότι είναι ένα αγαθό, μια ελπίδα, μια πίστη, ότι είναι θάρρος. Ο μύθος μας είναι το μεγαλείο του έθνους. Και σε αυτόν τον μύθο, σε αυτό το μεγαλείο, που θέλουμε να μεταφράσουμε σε μια πλήρη πραγματικότητα, υποτάσσουμε όλα τα υπόλοιπα». Ο κουρδικός εθνικισμός αν και βασίζεται σε ένα σύνολο μύθων, αυτό δεν πρέπει να λογίζεται ως μια προσπάθεια να αρνηθούμε στους Κούρδους το δικαίωμα τους στην αυτοδιάθεση, ούτε να ξεχωρίσουμε τους Κούρδους ως ανάξιους μιας αίσθησης συλλογικής ταυτότητας. Οι Κούρδοι δεν είναι ούτε απατεώνες της ιστορίας, ούτε

εξαπατημένοι. Αλλά ακόμη και αν δεχτούμε ότι το Κουρδιστάν υπήρξε ως ξεχωριστή γεωγραφική οντότητα όπως το γνωρίζουμε τώρα για περισσότερο από εκατό χρόνια, ότι οι Κούρδοι πληρούν όλα τα αποδεκτά κριτήρια για την εθνική υπόσταση και ότι ο νόμιμος συλλογικός στόχος τους πρέπει να είναι να σχηματίσουν ένα ανεξάρτητο έθνος-κράτος, εξακολουθεί να είναι απαραίτητο για τους Κούρδους να δημιουργήσουν μια «πολιτιστική κοινότητα», όπως είναι απαραίτητο για όλα τα αναδυόμενα έθνη.

Τα πιο κοινά στοιχεία ενός διακριτού κοινού πολιτισμού είναι συνήθως η γλώσσα και η θρησκεία. Η γλώσσα είναι συνήθως μία από τις πιο εύπλαστες και εξαρτημένες πολιτισμικές κατηγορίες, το ζήτημα της γλώσσας είναι θετικά αρχέγονο. Το έθνος αντανακλάται όχι μόνο στο αίμα, αλλά και στην γλώσσα. Η γλώσσα δεν έχει «ημερομηνία γέννησης... ξεπροβάλλει από ένα παρελθόν χωρίς ορίζοντα και μας συνδέει με τους νεκρούς». Αν η γλώσσα είναι η βάση του έθνους, ο καθένας μπορεί να προσκληθεί στην πολιτιστική κοινότητα και να πολιτογραφηθεί. Στην περίπτωση των Κούρδων, η γλώσσα έχει γίνει ένα πολύ αμφιλεγόμενο ζήτημα, καθώς πολλοί πιστεύουν λανθασμένα ότι ένα έθνος πρέπει να κατέχει μόνο μία γλώσσα, ή τουλάχιστον να είναι σε θέση να καταλαβαίνει ο ένας τον άλλον. Στην περίπτωση των Κούρδων αυτό προφανώς δεν ισχύει. Υπάρχουν δύο κύριες κουρδικές γλώσσες ή διάλεκτοι, οι Sorani και Kurmanji, οι οποίες είναι τόσο γραμματικά διαφορετικές όσο τα αγγλικά και τα γερμανικά, αν και με λιγότερες διαφορές στο λεξιλόγιο και την προφορά. Υπάρχουν επιπλέον πολλές τοπικές και περιφερειακές διάλεκτοι, οι οποίες μπορεί να είναι ή να μην είναι αμοιβαία κατανοητές μεταξύ τους. Οι γλώσσες Gorani και Zaza είναι γλωσσικά ξεχωριστές από τις κουρδικές, αλλά λειτουργούν ως δείκτες της κουρδικής εθνότητας. Η Sorani και η Kurmanji έχουν αναπτυχθεί σχετικά πρόσφατα σε γραπτές γλώσσες, υιοθετώντας, αντίστοιχα, την αραβική και την λατινική (στην Ρωσία, κυριλλική) γραφή και με βάση την κυρίαρχη διάλεκτο αυτής της γλώσσας. Και οι δύο γλώσσες αναπτύσσονται με γοργούς ρυθμούς, στην περίπτωση της Kurmanji κυρίως στην Ευρώπη.

Πολλοί Κούρδοι είναι απρόθυμοι να δεχτούν ότι υπάρχει αυτή η κατάσταση και θα ήθελαν είτε να δημιουργήσουν μια τεχνητή σύνθεση των Κούρδων, είτε να αναγκάσουν όλους τους Κούρδους να υιοθετήσουν μια τυποποιημένη γραπτή και πιθανώς ομιλούμενη γλώσσα. Κούρδοι που μιλούν Sorani απορρίπτουν την Kurmanji, στο Ιράκ η γλώσσα Sorani διδάσκεται στα σχολεία ακόμη και στην βόρεια περιοχή του Bahdinan, όπου υπάρχει ξεχωριστή λογοτεχνική και προφορική γλωσσική παράδοση Kurmanji, ή άλλως Bahdini όπως εκεί λέγεται. Ακόμη και μετά την ίδρυση του Ελεύθερου Κουρδιστάν το 1991 στο Ιράκ, διδάσκεται μόνο μία κουρδική γλώσσα, παρόλο που σε μειονότητες αριθμητικά μικρότερες από τους ομιλούντες την Bahdini, όπως οι Τουρκομάνοι και οι Ασύριοι, προσφέρθηκε διδασκαλία μητρικής γλώσσας. Το γλωσσικό χάσμα στο ιρακινό Κουρδιστάν μεταφέρεται σε πολιτιστικούς τομείς και πολιτικές πεποιθήσεις. Οι περισσότεροι από τους ομιλούντες την Bahdini είναι υποστηρικτές του Κουρδικού Δημοκρατικού Κόμματος (KDP) και οι ομιλητές Sorani τείνουν να υποστηρίζουν την Πατριωτική Ένωση του Κουρδιστάν (PUK). Από τα μέσα

της δεκαετίας του 1990, αυτό το χάσμα έχει ενισχυθεί από μια εδαφική διάσπαση στις ζώνες ελέγχου στο βόρειο Ιράκ μεταξύ αυτών των δύο κομμάτων.

Παρά τις εγγενείς δυσκολίες της, η κουρδική γλώσσα, σε όλες τις μορφές της, παραμένει ίσως το πιο ισχυρό αναγνωρίσιμο εργαλείο κουρδικής ταυτότητας και αυτο-έκφρασης. Οι περισσότερες κουρδικές γλώσσες είναι εύκολα αναγνωρίσιμες ως μια μορφή κουρδικής, ακόμη και αν είναι σχεδόν εξ ολοκλήρου αμοιβαία ακατανόητες. Οι Κούρδοι συχνά εκφράζουν μεγάλη χαρά για την συνάντηση με Κούρδους από μακρινά μέρη, οι οποίοι γνωρίζουν σαφώς κάποια μορφή κουρδικών. Συγκεκριμένα, η ερώτηση «γνωρίζετε κουρδικά;» είναι αξιοσημείωτα σταθερή και θα προκαλέσει μια θετική απάντηση, ακόμη και αν η συζήτηση σταματήσει μετά από αυτό. Η προσφυγή στη χρήση μιας *lingua franca*, όπως τα τουρκικά ή τα αραβικά, είναι πολύ φυσιολογική μεταξύ των Κούρδων διαφορετικής καταγωγής, τόσο πολύ που ο Αμπντουλάχ Οτσαλάν, ηγέτης του PKK, έδινε σχεδόν όλες τις ομιλίες του στα τουρκικά. Η πλήρης κατανόηση ή ευχέρεια είναι γενικά λιγότερο σημαντική από την ιδέα της εξοικείωσης με μια αναγνωρίσιμη κουρδική γλώσσα.

Όσον αφορά την θρησκεία, περίπου το 85% των Κούρδων είναι σουνίτες μουσουλμάνοι. Η πλειοψηφία είναι οπαδοί του ισλαμικού νόμου (σχολής) *Shafi'i*, ενώ οι Άραβες και Τούρκοι γείτονές τους είναι σε μεγάλο βαθμό οπαδοί της σχολής *Hanafi*. Αζέροι, Πέρσες και Κούρδοι *Lurs* είναι όλοι σίιτες. Στον νότο του Κουρδιστάν, πολλοί Κούρδοι είναι σίιτες, κυρίως στις επαρχίες *Kermanshah* και *Khanaqin*. Μόνο στο Ιράν, όπου η επίσημη κρατική θρησκεία είναι ο Σιτισμός, της σχολής *Ithna Ashari*, οι κουρδικές ισλαμικές διαφορές είναι μια πιθανή πηγή τριβής, αν και η αφοσίωση των Κούρδων στα τάγματα των Σούφι ή των δερβίσηδων μπορεί να τους ξεχωρίσει από άλλους σουνίτες. Μόνο δύο τάγματα των Σούφι (ή άλλως *Tarikat*) υπάρχουν στο Κουρδιστάν, τα τάγματα *Qadiriyya* και *Naqshbandiyya*. Αυτά τα δυο τάγματα από τα μέσα του 19ου αιώνα είναι οι μόνες οργανώσεις με ηγέτες σείχηδες που πραγματικά ξεπερνούν τα ταξικά, φυλετικά και διεθνή σύνορα στην Μέση Ανατολή. Εκτός από αυτόν του δασκάλου, του πνευματικού οδηγού και του διαιτητή, ο ρόλος των μυστικιστικών ηγετών ή σείχηδων αυτών των ταγμάτων περιλαμβάνει την ένωση αντίπαλων φυλών, επομένως έχουν διαδραματίσει σημαντικό ρόλο στους κουρδικούς εθνικιστικούς αγώνες.

Η πρώτη εθνικιστική εξέγερση στο Κουρδιστάν καθοδηγήθηκε από έναν σείχη *Naqshbandiyya*, τον σείχη *Ubeydullah* στο τουρκικό Κουρδιστάν το 1880. Εξεγέρσεις υπό την ηγεσία σείχηδων σημειώθηκαν το 1919, το 1923 και το 1931 υπό τον σείχη *Mahmud* του τάγματος *Qadiriyya* και το 1925 υπό τον σείχη *Said* του τάγματος *Naqshbandiyya*. Οι περισσότερες εξέχουσες πολιτικές και κοινωνικές προσωπικότητες στο Κουρδιστάν, ακόμη και σήμερα, έχουν τις ρίζες τους σε μια δυναστεία σείχηδων. Ο Τζαλάλ Ταλαμπανί, ηγέτης του PUK (*Patriotic Union of Kurdistan*), προέρχεται από τον κλάδο *Koy Sanjaq* των σείχηδων των Ταλιμπάν, ο μουλάς Μουσταφά Μπαρζανί, ο ιδρυτής του KDP (*Kurdistan Democratic Party*), και φυσικά ο γιος του και κληρονόμος της ηγεσίας του κόμματος, Μασούντ, κατάγονται από τους σείχηδες *Naqshbandiyya*. Ο σείχης συνήθως αναγνωρίζεται ότι διαθέτει μυστικιστικές και ακόμη και μαγικές δυνάμεις, μερικές από τις οποίες

μεταβιβάζονται στους οπαδούς του. Οι σείχηδες λειτουργούν ως ψυχίατροι, γιατροί και σύμβουλοι των οπαδών τους, και ακόμη και εκείνοι που δεν εμπλέκονται στα τάγματα των Σούφι θα ζητήσουν συμβουλές από σείχηδες ή βοήθεια σε περιόδους ανάγκης. Δωρεές προσφέρονται επίσης στους σείχηδες τόσο για εγκόσμιες συμβουλές όσο και για Karamat (ευλογίες). Οι Naqshbandiyya ακολουθούν ήσυχες πρακτικές διαλογισμού, ενώ οι Qadiriyya φημίζονται για τις πράξεις αυτο-ακρωτηριασμού που περιλαμβάνουν σπαθιά και τρώνε γυαλί ή χειρίζονται δηλητηριώδη φίδια. Η ευλογία του σείχη τους πιστεύεται ότι τους επιτρέπει να υποβληθούν σε αυτές τις τελετές χωρίς τραυματισμό.

Οι Χριστιανοί και οι Εβραίοι Κούρδοι διαδραματίζουν ελάχιστο ρόλο στην δημιουργία της κουρδικής ταυτότητας, εκτός από το ότι η ύπαρξή τους μπορεί να επιτρέψει στους Κούρδους να διεκδικήσουν μια ταυτότητα που υπερβαίνει εκείνη της θρησκείας. Επίσης, οι Κούρδοι διανοούμενοι και σε μεγάλο βαθμό οι Κούρδοι γενικά, θέλουν να αισθάνονται ότι ενστερνίζονται μεγαλύτερη διακοινοτική ανοχή από τις γύρω εθνοτικές ομάδες. Μεγάλο ενδιαφέρον παρουσιάζει η ύπαρξη δύο μοναδικά κουρδικών θρησκειών μεταξύ των Κούρδων, ήτοι της θρησκείας Yezidi στο Ιράκ, στην Τουρκία και στην Ρωσία (και στις πρώην σοβιετικές δημοκρατίες) και της θρησκείας Yarsani στο Ιράν. Η προ-ισλαμική προέλευση αυτών των θρησκειών έχει απήχηση σε εκείνους τους Κούρδους που επιθυμούν να τονίσουν την υπεροχή της εθνικής τους ταυτότητας έναντι της θρησκευτικής. Έτσι, αυτές οι κουρδικές θρησκείες έχουν δει ένα κύμα ενδιαφέροντος, τόσο από την πλευρά των ιστορικών όσο και των Κούρδων πολιτικών ακτιβιστών. Το 1992, συνθήματα που διακήρυσσαν ότι οι Γεζίντι ήταν οι αρχικοί Κούρδοι εμφανίστηκαν στο βόρειο ιρακινό Κουρδιστάν, υπογεγραμμένα από τον Κούρδο ηγέτη Μασούντ Μπαρζανί. Όλα τα ιρακινά κουρδικά πολιτικά κόμματα κατέβαλαν αποφασιστικές προσπάθειες μετά την εξέγερση του 1991 να φλερτάρουν με την υποστήριξη των Γεζίντι. Αυτό συμβαίνει παρά την συχνά ατυχή ιστορία της διακοινοτικής αντιπάθειας, ακόμη και βίας μεταξύ των κουρδικών θρησκευτικών ομάδων.

Στην Τουρκία πολλοί Κούρδοι είναι επίσης Αλεβίτες. Οι Αλεβίτες μπορεί να είναι ή να μην είναι Κούρδοι ή να ομιλούν την γλώσσα Zaza και πολλοί Αλεβίτες δεν είναι κουρδικής καταγωγής, αλλά έχουν ταυτιστεί με τους Κούρδους, ειδικά στην εξορία στην Ευρώπη, όπου οι Αλεβίτες υπερεκπροσωπούνται στην τουρκική μεταναστευτική κοινότητα στη Γερμανία. Από την δεκαετία του 1970, οι Αλεβίτες αυτοπροσδιορίζονται πιο εύκολα ως Κούρδοι και επίσης αρχίζουν να αναπτύσσουν μια ξεχωριστή αίσθηση της δικής τους ταυτότητας. Πρόσφατα έργα Κούρδων τείνουν να υπερτονίζουν τη σημασία αυτών των θρησκευτικών ομάδων στην κουρδική κουλτούρα, διασώζοντάς τες από το περιθώριο της κυρίαρχης κουρδικής ταυτότητας όπου είχαν μαραζώσει για πολύ καιρό. Κούρδοι ιστορικοί ισχυρίζονται ότι λιγότερο από το 60% των Κούρδων είναι σουνίτες μουσουλμάνοι και προσπαθούν να μειώσουν τον ρόλο του Ισλάμ στην κουρδική κουλτούρα. Προσπαθούν επίσης να συνδέσουν τις διάφορες ετερόδοξες αιρέσεις με τρόπο που να τις καθιστούν απλά απομεινάρια μιας αρχικής κουρδικής θρησκείας, μιας θρησκείας που υπονοεί ότι είναι πιο «φυσική» για τους Κούρδους από το Ισλάμ. Στις πρώην σοβιετικές δημοκρατίες με μεγάλο

αριθμό Κούρδων, όπως η Γεωργία και η Αρμενία, η εμπειρία του να είσαι Κούρδος είναι εγγενώς συνδεδεμένη με τον Γεζιδισμό.

2. ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΓΕΩΓΡΑΦΙΑ

Ο άξονας Ανατολίας/Zagros αποτέλεσε φυσικό εμπόδιο στην επέκταση της αυτοκρατορίας από τότε που ο Σαργών Α΄ του Ακκάδ (2371-2316 π.Χ.) και οι διάδοχοί του δημιούργησαν την πρώτη Μεσοποταμιακή Αυτοκρατορία. Η Ακκαδική Αυτοκρατορία του Σαργών κατέρρευσε εν μέρει ως αποτέλεσμα των επανειλημμένων επιδρομών των ορεινών κατοίκων από τον κεντρικό Zagros. Οι διαδοχικές αυτοκρατορίες της Ουρ, της Ασσυρίας και της Βαβυλώνας απέτυχαν επίσης να σπάσουν εντελώς το χάσμα του Ζάγκρος. Η περιοχή Zagros φιλοξενούσε πολλά μικρά βασίλεια και πόλεις-κράτη, κυρίως γνωστά μόνο από τα αρχεία των γειτονικών πολιτισμών των πεδιάδων. Από το 1244 έως το 650 π.Χ. μεγάλο μέρος του δυτικού Κουρδιστάν βρισκόταν εντός της νέας ισχυρής Ασσυριακής Αυτοκρατορίας. Ο Τιγκλάθ Πιλεσέρ Α΄ διεξήγαγε πόλεμο εναντίον ενός λαού που ονομαζόταν Κουρ-τι-ε στα βουνά του Hazro στα δυτικά της λίμνης Βαν, η οποία συχνά προσφέρεται ως απόδειξη της ύπαρξης προγόνων των Κούρδων στην περιοχή. Για 700 χρόνια οι Ασσύριοι πολέμησαν με πολλούς κατοίκους του Zagros, όπως οι Gutī και οι Κασσίτες. Η συνεχής τριβή μεταξύ των κατοίκων των πεδιάδων και των κατοίκων των βουνών αποδυνάμωσε τόσο πολύ τις φυλές Zagros που οι Μήδοι και άλλοι Άριοι εισβολείς βρήκαν μικρή αντίσταση. Η Μηδική Αυτοκρατορία, που ιδρύθηκε από τις φυλές Zagros με την βοήθεια των Περσών στα ανατολικά, είχε την έδρα της στην καρδιά της οροσειράς Zagros, για πρώτη φορά μια αυτοκρατορία διέσχιζε αυτή την περιοχή και για τελευταία φορά οι κάτοικοι των βουνών ήταν σε θέση να κυριαρχήσουν στους κατοίκους των πεδιάδων. Αν και τεχνικά η περιοχή ήταν υπό περσικό αχαιμενικό έλεγχο από τον 6ο π.Χ., υπάρχουν λίγες ενδείξεις ότι η κεντρική κυβέρνηση ήταν σε θέση να ασκήσει οποιονδήποτε έλεγχο σε αυτά τα βουνά, ούτε μάλιστα ότι είχαν μεγάλο ενδιαφέρον για αυτή την απρόσιτη, ανεξερεύνητη περιοχή.

Στην αρχή της περιόδου της περσικής/ελληνικής αντιπαλότητας στην Μέση Ανατολή, ο Ξενοφών σημείωσε το 401 π.Χ. ότι οι Καρδούχοι, οι οποίοι κατοικούσαν στα βουνά ανατολικά και νότια του ποταμού Βουτάν, ήταν πλήρως ανεξάρτητοι και δεν απέδιδαν φόρο τιμής στον Πέρση ηγεμόνα. Ο ιστορικός Διόδωρος σημείωσε ότι οι κάτοικοι αυτών των βουνών ήταν τόσο προβληματικοί για τις αυτοκρατορίες και τους ξένους στρατούς που οι προσπάθειες κατευθύνονταν αποκλειστικά στο να τους αποτρέψουν από τις επιδρομές στις πεδιάδες. Η περιοχή που ονομαζόταν από τους Έλληνες Καρδουχία και μετέπειτα από τους Ρωμαίους Corduene ή Gordiaea, από τους Σύριους συγγραφείς Qardu, από όπου οι πρώτες αραβικές αρχές ονόμασαν Qardu, η περιοχή αυτή οριοθετείται περίπου στα βόρεια από την Αρμενία, στα δυτικά από τον ποταμό Ευφράτη, στα νότια από την αραβική έρημο και στα ανατολικά από το αρχαίο βασίλειο της Μηδίας. Η έκταση αυτής της περιοχής ήταν μικρή,

στους λόφους μεταξύ Ντιγιαρμπακίρ, Νουσαιϊμπίν και Ζάχο. Σχετικά ο γεωγράφος Στράβων για την ίδια περιοχή αναφέρεται στους Κύρτιους νομάδες και ληστές, οι οποίοι διασκορπίστηκαν στην Αρμενία και τα βουνά Zagros τον 2ο αιώνα π.Χ. Οι Σύριοι συγγραφείς προσδιόρισαν το Qardu με όρους μυθικών γεγονότων, όπως η προσάραξη της κιβωτού του Νώε στο Αραράτ, σχετικά ένας Βαβυλώνιος Ταλμουδικός συγγραφέας αναφέρεται στην επταετή παραμονή του Αβραάμ στους Kardu. Το Kardu αναφέρεται επίσης από τους Σύριους ιστορικούς ως νεστοριανή επισκοπή. Τον 1ο αιώνα π.Χ. σύμφωνα με Ρωμαίους ιστορικούς η Κορδουένη κατακτήθηκε από τον Αρμένιο Τιγράνη Β΄ και ο βασιλιάς της εκτελέστηκε. Έως το 115 μ.Χ. η Κορδουένη είχε και πάλι βασιλιά, έχοντας μόνο επιφανειακά αρμενοποιηθεί. Δεν έχουμε τρόπο να γνωρίζουμε την εθνοτική σύνθεση των κατοίκων της Κορδουένης, ούτε κανενός από τους λαούς που περιγράφονται, οι οποίοι πιθανώς ήταν οι πρόγονοι των σημερινών Κούρδων.

Η Εγκυκλοπαίδεια του Ισλάμ συγκρίνει τα ονόματα διαφόρων ιστορικών ομάδων στην περιοχή που ιδρύθηκαν γύρω από τη λίμνη Βαν τον 9ο αιώνα π.Χ., αλλά εκδιώχθηκαν από τους Αρμένιους από τον 7ο αιώνα π.Χ. Η Εγκυκλοπαίδεια καταλήγει στο συμπέρασμα ότι οι Kardu/Qardu ή Καρδούχοι ήταν ταυτόσημοι με τους Κούρδους, αυτή η άποψη θεωρήθηκε αξιωματική στις αρχές του 20ου αιώνα. Περίπου την εποχή της παρακμής της Μακεδονικής (Ελληνιστικής) Αυτοκρατορίας, οι περισσότεροι από τους ηγεμόνες του Zagros είτε εντάχθηκαν στην παρθική ομοσπονδία είτε απορροφήθηκαν από αυτήν. Κατά την διάρκεια των τεσσάρων αιώνων της εποχής των Πάρθιων (247 π.Χ.-226 μ.Χ.) υπήρχαν επτά ημι- ή πλήρως ανεξάρτητα πριγκιπάτα γύρω από την περιοχή που αργότερα θα ήταν γνωστή ως Κουρδιστάν. Αυτά περιλάμβαναν τα εξής πριγκιπάτα: Mada, Luristan, Kermanshah, Mahabad, Sulaimaniya, Barzan και Sanak.

Στο βόρειο τμήμα του σημερινού Κουρδιστάν, το Βασίλειο των Χετταίων έδωσε την θέση του στην Αυτοκρατορία της Ουρ με έδρα την πόλη Βαν, περίπου από το 1000-600 π.Χ. Οι κάτοικοι αυτής της αυτοκρατορίας απορροφήθηκαν ή εκδιώχθηκαν από τους εισβολείς Σκύθες, Μήδους και Χαγιάσα. Αυτή η βόρεια περιοχή έγινε γνωστή ως Αρμενία από τους Έλληνες και τους Πέρσες γύρω στο 500 π.Χ. και απορροφήθηκε από την Αλεξανδρινή Αυτοκρατορία και εξελληνίστηκε πλήρως. Η Αρμενία αργότερα έγινε επαρχία της Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας το 114 μ.Χ., όπως και η Ασσυρία. Έτσι, εκείνη την εποχή, το Κουρδιστάν χωρίστηκε μεταξύ αντίπαλων αυτοκρατοριών, με τις επαρχίες της Αρμενίας και της Ασσυρίας να είναι ουδέτερες δυνάμεις εναντίον των Πάρθιων.

Η Αρμενία χωρίστηκε αργότερα μεταξύ των Ρωμαίων και των Περσών το 387 μ.Χ., αργότερα οι Βυζαντινοί κατέστειλαν και προσπάθησαν να διασκορπίσουν τους Αρμένιους. Υπήρξε μια σύντομη αναβίωση της αρμενικής μοναρχίας τον 9ο και 10ο αιώνα στην Μικρή Αρμενία και από τον 11ο έως τον 14ο αιώνα υπήρχε ένα σημαντικό αρμενικό βασίλειο γύρω από την Κιλικία, βόρεια του κόλπου της Αλεξανδρέττας. Η παρουσία των Αρμενίων επρόκειτο να συνεχιστεί σε αυτή την περιοχή, που αργότερα συνόρευε με την περιοχή που κατοικείται από τους Κούρδους, ως το τέλος των αρχών του 20ου αιώνα. Οι αλληλεπικαλυπτόμενες

εδαφικές διεκδικήσεις των Αρμενίων και των Κούρδων και η επακόλουθη σύγκρουση συμφερόντων συνέχισαν να αποτελούν ζήτημα μέχρι της δεκαετίας του 1920. Είναι σαφές, ωστόσο, ότι οι Κούρδοι σταδιακά επεκτάθηκαν προς βορρά και ότι αυτή η διαδικασία επρόκειτο να επιταχυνθεί πολύ από τις αντιξοότητες των Αρμενίων, τις μεταναστεύσεις, τις απελάσεις και τελικά την εξόντωση τους από τους Τούρκους στην περιοχή αυτή στις αρχές του 20ου αιώνα.

Προκειμένου να κατανοήσουμε την φύση του Κουρδιστάν, η εξερεύνηση ιστορικών θεμάτων είναι ζωτικής σημασίας. Μεγάλο μέρος της ιστορίας του Κουρδιστάν είναι η ιστορία του ιμπεριαλισμού στην Μέση Ανατολή. Η διαδικασία λήψης αποφάσεων στην περιοχή ήταν σχεδόν πάντα έξω από τα χέρια των κατοίκων της περιοχής. Ακόμη και με το τέλος του ιμπεριαλισμού των Μεγάλων Δυνάμεων, τα πρότυπα της επιβεβλημένης λήψης αποφάσεων συνεχίστηκαν σε κράτη που ελέγχονται από ομάδες ελίτ. Οι Κούρδοι συνήθως καταφεύγουν μόνο σε βίαιες εξεγέρσεις για να ασκήσουν την επιρροή τους. Ο ιμπεριαλισμός μπορεί να αντέξει σε ορισμένες από τις πτυχές του πολύ καιρό μετά την παύση του κραυγαλέου πολιτικού εξαναγκασμού. Μπορεί να παραμείνει ως «εσωτερική αποικιοκρατία». Αυτές οι εθνοτικές ομάδες, όπως οι Κούρδοι, που υπόκεινται σε αυτή τη διαδικασία αντιπροσωπεύουν μια μορφή συνείδησης που είναι ανοιχτή στην χειραγώγηση και της οποίας η αυτογνωσία μπορεί να αυξηθεί καθώς και να μειωθεί ανάλογα με τις μεταβαλλόμενες συνθήκες και ερεθίσματα.

Σημειωτέον ότι υπάρχουν πολλοί τρόποι ορισμού και υποδιαίρεσης της ιστορίας. Αυτοί περιλαμβάνουν τους παραδοσιακούς (πότε και πού), το εκλεπτυσμένο (από τι και πώς;), το διανοητικά φιλόδοξο (γιατί;), το μεθοδολογικό και το ιδεολογικό, το οποίο καθορίζεται από την λειτουργία και τον σκοπό του ιστορικού. Η γραπτή και ακόμη και προφορική ιστορία των Κούρδων και του Κουρδιστάν ήταν συνήθως της τελευταίας πεποίθησης, καθώς αποτελούν αντικείμενο μικρής παραδοσιακής ιστορικής μελέτης, πόσο μάλλον λεπτομερέστερων μελετών. Η ιστορία χωρίζεται σε τρία σκέλη. Η ιστορία που θυμόμαστε αποτελείται από κληρονομημένη ιστοριογραφία, δηλώσεις για το παρελθόν και συλλογικές μνήμες μιας κοινότητας. Η ανακτημένη ιστορία είναι αυτή που απορρίφθηκε από την κοινοτική μνήμη και στην συνέχεια ανακτήθηκε από την ακαδημαϊκή επιστήμη. Τέλος, η επινοημένη ιστορία είναι ιστορία για έναν σκοπό, ο οποίος μπορεί είτε να κατασκευαστεί είτε να λάβει την μορφή επανερμηνείας της ίδιας της ιστορίας, της πολιτικής και της ιστορίας του δικαίου στην Μέση Ανατολή.

Η ιστορία του Κουρδιστάν που έχουμε υπόψη μας έχει μόλις πρόσφατα διαμορφωθεί από Κούρδους ακαδημαϊκούς σε μια επινοημένη ιστορία. Μια συνεπής συλλογική μνήμη απαιτεί ένα ενιαίο έθνος ή ηγεσία για να την υποστηρίξει και να την ενισχύσει, έτσι οι Κούρδοι έχουν αρκετές τέτοιες συλλογικές μνήμες, πολλές από τις οποίες έρχονται σε αντίθεση με εκείνες άλλων Κούρδων. Υπόκεινται επίσης σε συλλογικές μνήμες και επινοημένες ιστορίες των κρατών υποδοχής τους που τους αρνούνται έναν ρόλο ή έρχονται σε αντίθεση με τις ιστορίες τους. Ωστόσο, εκτός από τον καθαρισμό της συλλογικής μνήμης, τέτοιες προσπάθειες να

διορθωθούν τα λάθη και να συμπληρωθούν τα κενά στην ιστορία που θυμόμαστε και κατά την διαδικασία να την εμπλουτίσουν, είναι θεμιτή. Ένα παρελθόν που θυμόμαστε μπορεί να χρησιμοποιηθεί για να εξηγήσει και να δικαιολογήσει τις παρούσες συνθήκες για τις οποίες υπάρχει διαφωνία. Κάθε μέρος μιας σύγκρουσης έχει την δική του εκδοχή του παρελθόντος. Συχνά ένα παρελθόν που θυμόμαστε μπορεί να βοηθήσει στην πρόβλεψη και τον έλεγχο του μέλλοντος. Η επινοημένη ιστορία μπορεί να είναι αυθόρμητη, όπως οι ηρωικές αφηγήσεις του κουρδικού Dengbêj (κουρδικές ραψωδίες), ή να χορηγηθεί επίσημα και τελικά να επιβληθεί. Οι Κούρδοι έχουν υποβληθεί όχι μόνο στις επίσημα χορηγούμενες εφευρέσεις των κρατών υποδοχής τους, αλλά και στις εφευρέσεις των Κούρδων εθνικιστών που επιδιώκουν, όπως και οι κρατικές αρχές, να δικαιολογήσουν την προέλευση και την νομιμότητά τους.

Στην ιστορία των Κούρδων υπάρχουν πολλά θέματα που πρέπει να διερευνηθούν. Οι αντικρουόμενες εδαφικές διεκδικήσεις των Κούρδων, των Αρμενίων και των Ασσυρίων καθιστούν σαφές ότι η σύγκρουση συμφερόντων είναι πράγματι πιο περίπλοκη από εκείνη απλώς της πολιτικά κυρίαρχης εθνοτικής ομάδας ή της εξουσίας εναντίον της άφωνης κουρδικής μειονότητας. Ανταγωνισμός για πόρους υπάρχει και μεταξύ των ανίσχυρων. Η προσκόλληση των Αρμενίων εξόριστων σε μια πατρίδα που δεν είχε καμία βάση στην πραγματικότητα για περισσότερα από εβδομήντα χρόνια δείχνει πώς οι αντιλήψεις για τον τόπο μπορούν να αποστεωθούν από ένα είδος μαζικής αναστολής της δυσπιστίας εκ μέρους μιας εθνοτικής ομάδας. Για τους Αρμένιους, η ιστορία σταματά το 1924 και πολλοί Κούρδοι είναι επίσης θύματα μιας τέτοιας αναστολής της ιστορικής διαδικασίας. Το Κουρδιστάν βρίσκεται στην καρδιά μιας εθνοτικά και γεωγραφικά πολύπλοκης περιοχής. Μπορεί να υποστηριχθεί ότι αυτή η περιοχή αποτελεί το πολιτιστικό περιθώριο πολλών γειτονικών εδαφών, και σίγουρα μπορεί να αποδειχθεί ότι έχει λειτουργήσει εδώ και καιρό ως ουδέτερη ζώνη, τόσο τυχαία όσο και σχεδιασμένα, μεταξύ αντίπαλων περιφερειακών και αποικιακών δυνάμεων. Η αντίληψη των κατοίκων του Κουρδιστάν της περιοχής ως «καρδιά της Μέσης Ανατολής» έρχεται ίσως σε αντίθεση με τον ιστορικό ρόλο της περιοχής ως ουδέτερης ζώνης. Η περιοχή εξακολουθεί να αποτελεί ένα ενδιαφέρον αίνιγμα: Όλα τα μέρη του Κουρδιστάν είναι περιθωριακά, εθνοτικά, γεωγραφικά και οικονομικά για τα κράτη υποδοχής τους και υπάρχουν ως κλασικές παραμεθόριες περιοχές. Αντίθετα, η κουρδική προπαγάνδα και ίσως το τοπικό αίσθημα βλέπει αυτά τα μέρη ως απλά τμήματα της κεντρικής ζώνης του Κουρδιστάν. Οι Κούρδοι και οι Αρμένιοι ήταν, έως τον 20ο αιώνα, οι δύο μεγαλύτεροι κατακτητές αυτής της περιοχής και ανταγωνίζονταν μεταξύ τους για την πρωτοκαθεδρία και την πρόσβαση στους πόρους. Επιπλέον, η ύπαρξη αρκετών άλλων μικρών εθνοτικών και θρησκευτικών ομάδων έχει κατακερματίσει περαιτέρω την περιοχή. Οι δυνατότητες εκμετάλλευσης των ανταγωνισμών αυτών των ομάδων έχουν αναγνωριστεί από διαδοχικές δυνάμεις και έχουν χρησιμοποιηθεί με ποικίλους βαθμούς επιτυχίας.

Στον 20ο αιώνα, η πολύπλοκη εθνογλωσσική σύνθεση της περιοχής έχει υποστεί περαιτέρω αλλαγές, ίσως τις πιο γρήγορες και ποικίλες στην ιστορία της. Αυτές οι αλλαγές είναι

δύσκολο να τεκμηριωθούν λόγω έλλειψης τεκμηρίωσης και έρευνας, λόγω των αντικρουόμενων ισχυρισμών των διαφόρων ομάδων και σχολιαστών και εξ αιτίας της ευαισθησίας που περιβάλλει μια τόσο μακροχρόνια συνοριακή ζώνη. Ωστόσο, είναι δυνατόν να σκιαγραφηθεί η φύση και η έκταση των εθνογραφικών αλλαγών, οι εδαφικές διεκδικήσεις και το υπόβαθρο των αλλαγών στα διεθνή σύνορα που θεωρούνται παράλογες από διάφορες ομάδες. Είναι αδύνατο προς το παρόν να διερευνηθεί η υποτιθέμενη έκταση του Μεγάλου Κουρδιστάν ή η νομιμότητα του καθορισμού ορισμένων περιοχών ως μέρος του Κουρδιστάν, χρησιμοποιώντας τεχνικές όπως εθνογραφικές έρευνες ή απογραφές. Πολλοί κάτοικοι, καθώς και εξόριστοι από αυτήν την περιοχή, δίνουν ελάχιστη προσοχή στις αλλαγές του 20ου αιώνα, έχοντας την προφανή πεποίθηση ότι το Κουρδιστάν υπάρχει ως μη αναγνωρισμένο κράτος και είναι έτοιμοι να σπάσουν τις αλυσίδες που τους δένουν προσωρινά με τα κράτη στα οποία κατοικούν, περιμένοντας την προσδοκώμενη αναγνώριση. Ίσως πιο ενδιαφέρον είναι το επαναλαμβανόμενο θέμα ότι ένα ανεξάρτητο κράτος του Κουρδιστάν, όπως και η Αρμενία, δικαιολογήθηκαν στο διεθνές δίκαιο από την Συνθήκη των Σεβρών του 1920, η οποία επέτρεψε τον σχηματισμό ενός τέτοιου κράτους.

Είναι ευρέως αποδεκτό ότι μόνο η Συνθήκη της Λωζάνης του 1923 εμπόδισε αυτό να συμβεί. Ωστόσο, μπορεί να φανεί από τα σχετικά άρθρα της Συνθήκης των Σεβρών και τον συνοδευτικό χάρτη ότι η περιοχή που ορίζεται ως Κουρδιστάν σε καμία περίπτωση δεν αντιστοιχεί σε καμία έννοια του Κουρδιστάν και φαίνεται να είναι απλώς ένα υστερόγραφο στην ανεξάρτητη Αρμενία. Η περίοδος μετά τον Πρώτο Παγκόσμιο Πόλεμο ήταν καθοριστική στην ιστορία του Κουρδιστάν, καθώς οι σημερινές κρατικές διαιρέσεις της περιοχής υπάρχουν σε μεγάλο βαθμό από εκείνη την εποχή, επομένως μεγάλο μέρος της σημερινής αναταραχής στην περιοχή έχει τις ρίζες της σε εκείνη την περίοδο. Αυτή ήταν μια εποχή που η αυξανόμενη συνειδητοποίηση της εθνικής ταυτότητας, τόσο σε παγκόσμιο όσο και σε περιφερειακό επίπεδο, επρόκειτο να συγκρουστεί με δραματικές και φαινομενικά αμετάκλητες αλλαγές συνόρων που επιβάλλονταν σε λαούς που μόλις κατανοούσαν τις συνέπειες αυτών των αλλαγών. Η ιστορία της περιοχής από τότε αποτελείται σε μεγάλο βαθμό από περιοδικές εκφράσεις δυσαρέσκειας είτε για τα διεθνή σύνορα είτε για τις εθνοτικές ισορροπίες δυνάμεων που προέκυψαν από την περίοδο μετά τον Πρώτο Παγκόσμιο Πόλεμο. Εκτός από την εξέταση των ριζών της τρέχουσας κατάστασης, μπορεί κανείς να αμφισβητήσει την παραδεδομένη ιστορία και την πολιτική μυθολογία των εθνικιστικών απελευθερωτικών αγώνων και να υποστηρίξει ότι μια τέτοια υπεραπλούστευση των ζητημάτων κάνει κακό μακροπρόθεσμα.

Στην περίπτωση του Κουρδιστάν που βρισκόταν ήδη στο έδαφος δυο δυνάμεων, της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας και του Ιράν, είχε ήδη διαιρεθεί από τον 17ο αιώνα. Αυτό αγνοεί την ουσιαστική κουρδική διασπορά που υπήρχε προς την Ρωσία και το Λεβάντε πριν από τον Πρώτο Παγκόσμιο Πόλεμο. Η περαιτέρω διαίρεση μετά τον Πόλεμο, σε βόρειες και νότιες περιοχές επιδείνωσε το πρόβλημα της διχόνοιας, δεν το δημιούργησε. Ήταν σαφές ότι οι Σύμμαχοι δεν είχαν καμία επιθυμία να ανταγωνιστούν το Ιράν, και έτσι οι Ιρανοί

Κούρδοι δεν επρόκειτο ποτέ να συμπεριληφθούν σε οποιαδήποτε σχέδια για το Κουρδιστάν. Αυτή η συνειδητοποίηση, ότι ένα κουρδικό κράτος σε οποιοδήποτε μέρος του Κουρδιστάν θα προκαλούσε αλυτρωτικά προβλήματα στα γειτονικά κράτη, επρόκειτο να αποτελέσει σημαντικό παράγοντα στην συνθηκολόγηση των Συμμάχων με τον Μουσταφά Κεμάλ Ατατούρκ το 1923. Η ενσωμάτωση του Κουρδιστάν, πολιτικά, οικονομικά και πολιτιστικά στις γύρω περιοχές είχε πολύ πραγματική στρατηγική σημασία τότε, όπως και τώρα για τα κράτη υποδοχής τους, τόσο όσον αφορά τους πόρους τους όσο και τις συνοριακές τοποθεσίες τους. Πολλοί από τους περιορισμούς για ένα ανεξάρτητο Κουρδιστάν έχουν αλλάξει από τότε. Παρά τις εθνικιστικές προσπάθειες όμως, το Μεγάλο Κουρδιστάν μπορεί να θεωρηθεί σε μεγάλο βαθμό ως μια πολιτιστική αφηρημένη έννοια παρά ως ένα πιθανό κράτος. Οι πολύ ορατοί εθνικιστικοί χάρτες του Κουρδιστάν αποτελούν μέρος μιας προσπάθειας να κατασκευαστεί ένα βιώσιμο κράτος, ακόμη και στο βαθμό της δημιουργίας θαλάσσιας πρόσβασης, το οποίο δικαιολογημένα έχει εισέλθει στην μυθολογία της εθνικιστικής ιδεολογίας.

Στο ίδιο πνεύμα, ο μύθος της καταστροφής του Μεγάλου Κουρδιστάν την δεκαετία του 1920 είναι ακριβώς αυτό, σε μεγάλο βαθμό ένας μύθος. Η ενοποίηση στην δεκαετία του 1920 ήταν τόσο απίθανη όσο είναι και στην παρούσα δεκαετία. Πολλοί από τους λόγους για την αποτυχία δημιουργίας ενός κουρδικού κράτους τότε εξακολουθούν να υπάρχουν και τώρα. Η διασπορά των Κούρδων σε τουλάχιστον τέσσερα διαφορετικά κράτη σε μια περίοδο που τα κράτη της περιοχής γίνονται όλο και πιο οικονομικά καθώς και πολιτικά συγκεντρωτικά, αποδυναμώνει την περαιτέρω συνοχή των Κούρδων, τουλάχιστον με την πολιτική έννοια. Είναι σημαντικό ότι, παρά την καλά ριζωμένη ιδέα του Μεγάλου Κουρδιστάν, δεν υπάρχει αντίστοιχη σημαντική πανκουρδική πολιτική ή ακόμη και πολιτιστική οργάνωση και οι προσπάθειες συνεργασίας μαστίζονται από μάχες και προδοσίες. Η ικανότητα των ενδιαφερόμενων κυβερνήσεων να στρέφουν τις κουρδικές ομάδες την μία εναντίον της άλλης και εναντίον άλλων κρατών, όπως έκαναν οι προηγούμενες αυτοκρατορικές δυνάμεις, ίσως υπογραμμίζει την ανικανότητα των Κούρδων να παραμείνουν μακριά από τα υπάρχοντα πολιτικά σύνορα.

Ακόμη και η ίδια η ύπαρξη του Κουρδιστάν υπήρξε θέμα διαμάχης και η αμφισβητούμενη έκτασή του είναι ακόμη πιο αμφιλεγόμενη. Βέβαια, μπορούν να προσφερθούν αποδείξεις ότι μια τέτοια περιοχή έχει αναγνωριστεί, τεκμηριωθεί και πιθανώς χαρτογραφηθεί από τους Ευρωπαίους για τουλάχιστον 200 χρόνια και περιγράφεται από Κούρδους συγγραφείς για 400 χρόνια. Με την βοήθεια χαρτογραφικών συγκρίσεων αυτών των πηγών, είναι δυνατόν να τεκμηριωθεί η ύπαρξη ενός κοινού κεντρικού χώρου, που διασχίζει τα σημερινά διεθνή σύνορα του Ιράν, του Ιράκ, της Τουρκίας και της Συρίας, του οποίου μόνο η έκταση και η ομοιομορφία αμφισβητούνται.

Ένα συχνό θέμα από την πλευρά των Κούρδων και εκείνων που γράφουν για το Κουρδιστάν είναι να αναφερθούν στην θέση του Κουρδιστάν στην καρδιά της Μέσης Ανατολής. Σίγουρα βρίσκεται χωρικά στο κέντρο της βόρειας βαθμίδας της Μέσης Ανατολής. Ωστόσο υπό αυτή

την έννοια, δεν είναι ο μόνος λόγος που το Κουρδιστάν θεωρείται ότι έχει κεντρική θέση. Οι Κούρδοι έχουν συχνά αντιληφθεί τους εαυτούς τους ως πιο κοντά στο κέντρο της πολιτικής της Μέσης Ανατολής, παίζοντας σημαντικό ρόλο στις περιφερειακές πολιτικές. Υπάρχει μια εγγενής αντίφαση, καθώς αν και το Κουρδιστάν λειτούργησε ως ουδέτερη ζώνη μεταξύ αντίπαλων αυτοκρατοριών για πολύ μεγάλο χρονικό διάστημα, αυτή η σημαντική λειτουργία προέκυψε ως αποτέλεσμα της πολύ περιφερειακής του θέσης. Έως την εμφάνιση της εθνικιστικής αμφισβήτησης της κρατικής κυριαρχίας μετά τον Πρώτο Παγκόσμιο Πόλεμο και την ανακάλυψη ορυκτών πόρων, ο απόλυτος έλεγχος αυτής της πολύ περιθωριοποιημένης περιοχής δεν θεωρούνταν υψίστης σημασίας.

Οι Κούρδοι συνήθως επικρίνουν αυτό που αντιλαμβάνονται ως εμπλοκή υπερδύναμης στην αδυναμία τους να αποκτήσουν κρατική υπόσταση, ωστόσο υπάρχουν ενδείξεις ότι η μοίρα του Κουρδιστάν ήταν στρατηγικής σημασίας για τις υπερδυνάμεις μόνο στο βαθμό που μπορεί να χειραγωγηθεί για να ελέγξει τα γύρω κράτη. Περιέργως, σε κρίσιμες ιστορικές στιγμές, οι Κούρδοι ζήτησαν περισσότερη, όχι λιγότερη συμμετοχή κάποιας υπερδύναμης. Ο στρατηγός Μουσταφά αλ-Μπαρζανί φημολογείται ότι προσέφερε το Κουρδιστάν ως αμερικανικό κράτος στην δεκαετία του 1970 και ότι είπε στον Χένρι Κίσινγκερ, υπουργό Εξωτερικών των ΗΠΑ, ότι όλο το κουρδικό πετρέλαιο θα τεθεί στα χέρια τους, αν οι Αμερικανοί βοηθήσουν τον κουρδικό απελευθερωτικό αγώνα. Οι Κούρδοι στο βόρειο Ιράκ χαιρέτισαν με ανυπομονησία την παρέμβαση των συμμαχικών δυνάμεων στην εισβολή στο Ιράκ το 2003 και ήταν πολύ πρόθυμοι για μια μεγαλύτερη αμερικανική και ευρωπαϊκή παρουσία στην περιοχή. Έχει επίσης εκτιμηθεί ελάχιστα σε πολιτικές και ιστορικές μελέτες που εξετάζουν το ρόλο των υπερδυνάμεων και των μεγάλων δυνάμεων στην περιοχή, πόσο απληροφόρητοι ήταν οι διαμορφωτές της περιφερειακής πολιτικής σχετικά με το Κουρδιστάν.

Αυτό ήταν ένα σημαντικό πρόβλημα κατά την κρίσιμη περίοδο λήψης αποφάσεων μετά τον Πρώτο Παγκόσμιο Πόλεμο και εξακολουθεί να είναι και τώρα. Οι κουρδικές σπουδές είναι πολύ περιθωριοποιημένες σε παγκόσμια βάση. Υπάρχει μόνο μία έδρα κουρδικών σπουδών στην Ευρώπη και μόνο μία στις ΗΠΑ. Το Ηνωμένο Βασίλειο δεν έχει μόνιμο επίσημο πανεπιστημιακό πρόγραμμα στις κουρδικές σπουδές ή την γλώσσα. Είναι δυνατόν να ολοκληρώσετε ένα μάθημα στις περιφερειακές σπουδές της Μέσης Ανατολής και να μάθετε μόνο τι δεν είναι το Κουρδιστάν και όχι κάτι για τους Κούρδους ή την πατρίδα τους. Ορισμένα μαθήματα χρηματοδοτούνται εν μέρει από χορηγούς που θα συνοφρυώνονταν με την συμπερίληψη οποιουδήποτε στοιχείου μαθήματος που θα υπονοούσε ότι οι Κούρδοι είναι άξιοι μελέτης ανεξάρτητα από τον τρόπο των Τούρκων, των Αράβων ή των Περσών. Αν και υπάρχουν πολύ λιγότεροι Κιρκάσιοι στον κόσμο απ' ό,τι Κούρδοι, που μιλούν αρκετές διαλέκτους, είναι δυνατόν να μελετηθούν οι κιρκασιανές γλώσσες σε τουλάχιστον ένα βρετανικό πανεπιστήμιο. Αυτό δεν ισχύει ούτε για την κύρια κουρδική γλώσσα. Η κάλυψη των κουρδικών υποθέσεων από τα μέσα ενημέρωσης αντικατοπτρίζει αυτή την έλλειψη εξοικείωσης με την περιοχή και τους κατοίκους της. Καθώς η κάλυψη των γεγονότων απαιτεί

εξήγηση, οι περισσότερες ιστορίες θεωρούνται πολύ απομακρυσμένες από τις κύριες ανησυχίες. Οι ξένοι ανταποκριτές πρέπει επίσης να λάβουν υπόψη ότι οι αποσπάσεις τους ενδέχεται να τεθούν σε κίνδυνο εάν καλύπτουν θέματα που σχετίζονται με την μεταχείριση των Κούρδων πολιτών της χώρας υποδοχής.

Υπάρχουν, ωστόσο, κάποιες λογικές βάσεις για αυτή την αντίληψη της στρατηγικής κεντρικότητας εκ μέρους των Κούρδων. Ιστορικά, το Κουρδιστάν βρισκόταν σε αρκετές σημαντικές εμπορικές και επικοινωνιακές οδούς. Κατά την διάρκεια της περιόδου των Αχαιμενιδών, ο βασιλικός δρόμος του βασιλιά Δαρείου, από τα Σούσα στις Σάρδεις μέσω του Ερμπίλ, διέσχιζε το Κουρδιστάν. Αργότερα βρισκόταν κατά μήκος του Δρόμου του Μεταξιού και όλων των μεγάλων δρόμων από την Ανατολή προς την Δύση, έως το άνοιγμα των θαλάσσιων δρόμων τον 15ο αιώνα. Για την Βρετανική Αυτοκρατορία, βρισκόταν στην χερσαία διαδρομή προς το αυτοκρατορικό κόσμημα τους, την Ινδία. Ήταν επίσης και παραμένει ο τόπος της διακρατικής αντιπαλότητας, και υπήρξε το θέατρο για πολλές βίαιες και μη βίαιες εκφράσεις αυτών των αντιπαλοτήτων. Υπάρχουν λίγες περιοχές που έχουν διασχίσει τόσο πολλοί στρατοί σε τόσο γρήγορη διαδοχή.

Το Κουρδιστάν φιλοξενεί τις πηγές δύο εκ των σημαντικότερων υδάτινων πόρων στην Μέση Ανατολή. Καθώς η αυξανόμενη ξηρασία απειλεί την περιφερειακή σταθερότητα στην Μέση Ανατολή, η περιοχή κάλλιστα αξίζει μεγαλύτερης προσοχής. Είναι ήδη ο τόπος του μεγαλύτερου έργου ελέγχου των υδάτων στη Μέση Ανατολή, και ως εκ τούτου η πηγή των διακρατικών τριβών που δημιουργούνται από τα ερωτήματα γύρω από τον έλεγχο των υδάτινων πόρων. Το Κουρδιστάν βρίσκεται επίσης κοντά στις πρώτες γνωστές τοποθεσίες ανθρώπινης αστικής και κοινωνικής οργάνωσης και φιλοξενεί μερικά εξαιρετικά παλιά κέντρα συνεχούς αστικής κατοίκησης, όπως το Ερμπίλ. Η θέση του στην πλευρά της Μεσοποταμίας, ένας από τους πρώτους τόπους αστικής οργάνωσης ήταν σημαντική, καθώς το Κουρδιστάν έχει περιοριστεί στην σφαίρα πολλών προηγμένων πολιτισμών και όμως σπάνια έχει υποταχθεί πλήρως. Αυτό έχει δώσει στο Κουρδιστάν πολλά από τα πλεονεκτήματα του ανώτερου πολιτισμού, διατηρώντας παράλληλα μια ξεχωριστή ταυτότητα έξω από εκείνη των μεγάλων αυτοκρατορικών κέντρων πολιτισμού.

Οι Κούρδοι είναι η τέταρτη μεγαλύτερη εθνοτική ομάδα στη Μέση Ανατολή και η μεγαλύτερη χωρίς δικό της κράτος. Εξακολουθούν να υπάρχουν σε περιφερειακά, υπανάπτυκτα τμήματα των κρατών υποδοχής τους. Αυτή ακριβώς η απομόνωση τους επέτρεψε να διατηρήσουν μια ξεχωριστή ταυτότητα ακόμη και ενόψει του ισχυρού κρατικού συγκεντρωτισμού και της εχθρότητας προς τον πολιτισμό και τις πολιτικές φιλοδοξίες τους. Βλέπουν τους εαυτούς τους ως ένα νησί σε μια θάλασσα πιο τυχερών εθνοτικών ομάδων. Οι γείτονές τους ιστορικά τους αντιλαμβάνονταν περισσότερο ως ανάξιους που αφέθηκαν στο περιθώριο των πολιτισμών τους. Όποια και αν είναι η άποψη του καθενός για το Κουρδιστάν και όποιο και αν είναι το μέλλον του, η συμβιωτική σχέση του με τα γύρω κράτη ήταν πάντα ένα χαρακτηριστικό και θα συνεχίσει να είναι περίπλοκο και απτό για το μέλλον. Η πολυπλοκότητα αυτών των σχέσεων είναι δύσκολο να διαχωριστεί. Υπάρχουν αμοιβαίες

εξαρτήσεις σε πολλά επίπεδα, αρθρωμένες και μη αρθρωμένες. Διαιρέσεις 300 και πλέον ετών, ή ακόμα και 100 ετών, δεν μπορούν να παραβιαστούν εύκολα από τους δεσμούς που συνδέουν μια περιοχή με την ενδοχώρα της, προς οποιαδήποτε κατεύθυνση θεωρείται ότι βρίσκεται η ενδοχώρα.

Οι Κούρδοι, ως σε μεγάλο βαθμό υπο-κρατικοί παράγοντες, συχνά στερούνται ρόλου στις επίσημες περιφερειακές ιστορίες και υποφέρουν από την κρατικοκεντρική πολιτική που ενημερώνει μεγάλο μέρος της ακαδημαϊκής ιστορίας. Διαιρεμένοι μεταξύ πολλών κρατών και διατηρώντας επίσης την κληρονομιά των μακροχρόνιων εσωτερικών διαιρέσεων, οι Κούρδοι δεν διαθέτουν τον κρατικό μηχανισμό που απαιτείται για την δημιουργία μιας εναλλακτικής ιστορίας, η οποία θα τους έδινε μεγαλύτερο ρόλο. Καθώς η ιστορία γράφεται από τους ηγεμόνες και το Κουρδιστάν βρίσκεται στο περιθώριο ή μέσα σε αρκετές πρώιμες αυτοκρατορίες, η γνώση μας ακόμη και για την αρχαία ιστορία των Κούρδων προέρχεται σε μεγάλο βαθμό από τις αφηγήσεις των γειτονικών πολιτισμών ή των υποτακτικών τους. Ακόμα κι έτσι, οι πηγές είναι λίγες, διφορούμενες και μερικές φορές αντιφατικές. Είναι αδύνατο με τις διαθέσιμες πληροφορίες να επιτευχθεί μια λογική κατανόηση είτε της ακριβούς προέλευσης των Κούρδων, όταν συγχωνεύτηκαν σε μια τέτοια αναγνωρίσιμη ομάδα, είτε της πρώιμης ιστορίας τους, πολύ πριν από την αραβική/ισλαμική εισβολή. Το διαθέσιμο ιστοριογραφικό υλικό δεν είναι εύκολα προσβάσιμο και συχνά είναι αρκετά αδιαπέραστο. Δεδομένης της κατάστασης της γνώσης, είναι δυνατόν να γραφτούν πολλές αντιφατικές ιστορικές αφηγήσεις, και πολλές από αυτές τις προσπάθειες θα είναι παρέκταση. Ακόμη και στην σύγχρονη ευρωπαϊκή ακαδημαϊκή ιστορική γραφή, οι Κούρδοι είτε κακώς, είτε στην πραγματικότητα παρερμηνεύονται. Οι αφηγήσεις της ιστορίας τους είναι σπαρμένες με λάθη και τείνουν να δείχνουν τις σαφείς κρατικές προκαταλήψεις των συγγραφέων τους. Επομένως, δεν προκαλεί έκπληξη το γεγονός ότι οι Κούρδοι εθνικιστές είναι σκεπτικοί σχετικά με τις συμβατικές ιστορικές αφηγήσεις και επιδιώκουν να δημιουργήσουν τις δικές τους εκδοχές, με τους εαυτούς τους ως κεντρικούς παράγοντες.

Αν και φαίνεται ότι η αρχαία προέλευση των Κούρδων ήταν μια αναζήτηση που απασχόλησε το μυαλό των Ευρωπαίων ακαδημαϊκών και συγγραφέων περισσότερο από εκείνους των ίδιων των Κούρδων, πρόσφατα, στο θέμα έχει αφιερωθεί μεγαλύτερη προσοχή από τον κουρδικό εθνικιστικό λόγο. Ο πρώιμος, και σε κάποιο βαθμό λογικός, ισχυρισμός ότι οι Κούρδοι ήταν απόγονοι των Μήδων καθιέρωσε την προϋπόθεση της εδαφικής κατοχής εντός του Κουρδιστάν. Περαιτέρω προσπάθειες, χρησιμοποιώντας βασανιστική λογική, έχουν γίνει για να συνδέσουν το έδαφος του Κουρδιστάν με την ιστορία του κουρδικού έθνους και να παράσχουν δίδυμους μύθους της αρχαίας κουρδικής ιστορίας και των εδαφικών δικαιωμάτων. Αυτές οι προσπάθειες κατέληξαν σε έναν οριστικό απολογισμό, ο οποίος, κατά κάποιο τρόπο πειστικά, συγγέει την ιστορία του Κουρδιστάν, και στην πραγματικότητα μιας περιοχής ακόμη ευρύτερης χρονικά, με την ιστορία της σημερινής κυρίαρχης εθνοτικής ομάδας του, των Κούρδων. Για διάφορους λόγους, πρακτικούς και ιδεολογικούς, αυτή η εκδοχή της ιστορίας έχει γίνει σαφής σε διαδοχικά γραπτά για τους

Κούρδους και φαίνεται να έχει κερδίσει αξιοπιστία με την επανάληψη. Η αμφιβολία της αξιωματικής προσέγγισης που υιοθετήθηκε σε πρώτη φάση αποκρύπτεται με επαναλαμβανόμενες παραπομπές, έως ότου εισέλθει στην ζωντανή κουρδική μυθολογία.

Η καταγεγραμμένη ιστορία του Κουρδιστάν ξεκίνησε πραγματικά με τα γραπτά των Αράβων ιστορικών, αν και κατά την περίοδο της αραβικής ηγεμονίας το Κουρδιστάν είχε μικρή στρατηγική σημασία, μακριά από οποιαδήποτε ευαίσθητη παραμεθόρια περιοχή. Οι Κούρδοι ήρθαν σε επαφή με τους Άραβες μετά την κατάληψη του Tikrit και του Hulwan το 637 μ.Χ. Οι Κούρδοι υποστήριξαν τον Πέρση κυβερνήτη του Ahvaz στην νότια Περσία, εναντίον των Αράβων το 639 μ.Χ., και πιστεύεται ότι εξαπέλυσαν αρκετές εξεγέρσεις από κοινού με τους Πέρσες και τους Χριστιανούς εναντίον των Αράβων. Για το Κουρδιστάν, η αραβική ισλαμική εισβολή ολοκληρώθηκε γύρω στο 642 μ.Χ., όταν τα αραβικά στρατεύματα νίκησαν την περσική αυτοκρατορία των Σασσανιδών στη μάχη της al-Qadisiyyah. Η τελική αποφασιστική μάχη, που εγκαινίασε την αραβική περιφερειακή ηγεμονία, έλαβε χώρα στο Nahavand, εντός του στρατηγικού άξονα Zagros, εγκαινιάζοντας μια περίοδο σχετικής ηρεμίας για το Κουρδιστάν. Μόλις έγινε φανερό ότι δεν μπορούσαν να αποκρούσουν τους Άραβες εισβολείς, οι περισσότεροι φυλετικοί οπλαρχηγοί του Zagros φαίνεται να υποτάχθηκαν στους αραβικούς στρατούς και να ασπάστηκαν το Ισλάμ.

Οι άλλοι κάτοικοι της περιοχής προσηλυτίστηκαν στο Ισλάμ, αλλά ποτέ εξ ολοκλήρου. Οι φυλές που παρέμειναν στα πιο δυσπρόσιτα μέρη των οροσειρών ήταν πιο πιθανό να διατηρήσουν τις παλιές θρησκείες και τα έθιμά τους. Η περιοχή επρόκειτο να παραμείνει ένα θρησκευτικό καθώς και ένα εθνοτικό μωσαϊκό και στον 20ο αιώνα. Οι μουσουλμάνοι κάτοικοι του Κουρδιστάν υιοθέτησαν την σχολή Shafi'i του σουνιτικού Ισλάμ, τουλάχιστον επιφανειακά, όπως ασκούσαν σε όλη την περιοχή έως την οθωμανική περίοδο. Τα σύνορα της Ισλαμικής Αυτοκρατορίας (Χαλιφάτα του πρώιμου Μεσαίωνα) ήταν πολύ μακριά, στα βόρεια με την Αυτοκρατορία των Χαζάρων, στα δυτικά με την Βυζαντινή Αυτοκρατορία στην Ανατολία και στα ανατολικά με την Ινδική υποήπειρο. Το Κουρδιστάν δεν βρισκόταν εκείνη την εποχή σε μια ευαίσθητη παραμεθόρια περιοχή, επομένως η στρατηγική του σημασία ήταν αμελητέα. Το Κουρδιστάν παρέμεινε ανεπαρκώς ελεγχόμενο από το αυτοκρατορικό κέντρο και τέτοιες δυναστείες και αυτόνομες περιοχές ήταν ανεκτές εφόσον οι φόροι καταβάλλονταν όταν ζητούνταν, με τα στρατεύματα να επιβάλλονται σε περιόδους ανάγκης. Η περιοχή ήταν ανεπαρκώς ανεπτυγμένη. Οι ίδιοι οι Κούρδοι, ωστόσο, ήταν πιο σημαντικοί για τους κυβερνήτες τους. Οι κουρδικές φυλές συχνά εξεγείρονταν και συνέχισαν να συναγωνίζονται μεταξύ τους για εξουσία και εδάφη, καθ' όλη τη διάρκεια των επόμενων 300 ετών αραβικής ηγεμονίας. Οι Κούρδοι ήταν γνωστοί για την παροχή στρατευμάτων στους ισλαμικούς στρατούς, το Κουρδιστάν είχε αναγνωρισμένη φήμη ως πηγή καλών αξιωματικών και στρατευμάτων. Η τάξη των φυλετικών πολεμιστών κυριαρχούσε στο Κουρδιστάν, ασχολούμενη κυρίως με την κτηνοτροφία σε καιρό ειρήνης, εξαρτώμενη από αυτήν και τα λάφυρα πολέμου, συμπεριλαμβανομένων των επιδρομών.

Τα ανεπαρκή εδάφη για όλες τις φυλές ενθάρρυναν αναμφίβολα την συμμετοχή των Κούρδων στη στρατιωτική ζωή. Οι μη φυλετικοί αγρότες (reyet) και οι κάτοικοι των πόλεων σχημάτισαν κατώτερα τμήματα της κοινωνίας, που αντιμετωπίστηκαν με περιφρόνηση από τους φυλάρχους. Η αγροτιά υπήρχε εξ ολοκλήρου στο έλεος, συχνά αρπακτικών, αρχηγών φυλών. Οι κάτοικοι των πόλεων περιλάμβαναν πολλούς Αρμένιους και Εβραίους τεχνίτες και επιχειρηματίες. Το Κουρδιστάν υπέφερε όχι μόνο από ένα άκαμπο και υπανάπτυκτο κοινωνικό και οικονομικό σύστημα, αλλά και η ίδια η θέση του εξασφάλιζε υψηλό επίπεδο αναταραχής. Καθώς το Κουρδιστάν βρισκόταν καθ' οδόν από το Ιράν προς την Μεσοποταμία, το διέσχισαν πολλοί στρατοί επιδρομών. Τον 8ο αιώνα, οι νομάδες Khwazmian από τα ανατολικά της Θάλασσας της Αράλης διέσχισαν το Κουρδιστάν αρκετές φορές σε αποστολές επιδρομών, καθώς και στα μέσα του 11ου αιώνα οι επιδρομείς Oghuz. Οι Βυζαντινοί επίσης περιστασιακά εισέβαλαν στην περιοχή. Καθώς το Χαλιφάτο των Αββασιδών παράκμαζε κατά τη διάρκεια του 10ου και 11ου αιώνα, ένας αριθμός πριγκιπάτων και δυναστειών ξεπήδησαν στο Κουρδιστάν, πολλά από τα οποία καθοδηγούνταν από Κούρδους. Η εμφάνιση τόσων πολλών δυναστειών ήταν μέρος ενός ευρύτερου φαινομένου σε όλα τα ιρανικά τμήματα της Ισλαμικής Αυτοκρατορίας, μια περίοδος που αναφέρεται στην ιστορία ως «ιρανικό ιντερμέτζο» μεταξύ της κατάρρευσης της αραβικής ηγεμονίας και της εδραίωσης της τουρκικής εξουσίας. Οι πιο γνωστές από αυτές τις δυναστείες ήταν οι: Shaddadids (951–1071/5) στην ανατολική Υπερκαυκασία μεταξύ των ποταμών Κουρ και Αράξη, Marwanids (περίπου 984-1083) νότια του Ντιγιαρμπακίρ (Diyarbakir) και βόρεια της Jazira, Hasanwayhids (περίπου 959–1095) που ασκούσαν έλεγχο στους Zagros μεταξύ Şahrizur και Khuzestan στα ανατολικά του ποταμού Shatt Al Arab και οι Annazids (περίπου 991–1170) που κατέλαβαν την συνοριακή περιοχή μεταξύ Ιράκ και Ιράν, με πρωτεύουσα το Hulwan.

Μια άλλη δυναστεία, αυτή των Ayyubid, διέφερε από τις άλλες στο ότι η βάση της ήταν εκτός Κουρδιστάν. Ο ιδρυτής της, Salah al-Din Yusuf ibn Ayyub (Σαλαντίν 1137–1193), ήταν Κούρδος γεννημένος στο Tikrit, έξω από το Κουρδιστάν, σε οικογένεια στρατιωτικών και πολιτικών μισθοφόρων. Συνεχίζοντας αυτή την παράδοση, ο ibn Ayyub στρατεύτηκε στην Συρία, έγινε βεζίρης του χαλίφη των Fatimid στην Αίγυπτο, από όπου ίδρυσε μια βάση εξουσίας και επέκτεινε την κυριαρχία των Αββασιδών, ενισχύοντας την σουνιτική ορθοδοξία και επιβλέποντας την κατάρρευση των Fatimid. Ο Salah al-Din Yusuf ibn Ayyub εκδίωξε τους χριστιανούς σταυροφόρους από την Ιερουσαλήμ, την Παλαιστίνη και την Συρία. Έγινε ο πιο γνωστός ισλαμιστής ηγέτης στην Ευρώπη, αλλά η κουρδική καταγωγή του σπάνια αναφέρεται. Αν και Κούρδος, ο Σαλαντίν γεννήθηκε και έζησε έξω από το Κουρδιστάν και αναμφίβολα είδε τον εαυτό του ως ισλαμιστή στρατιώτη και όχι ως ιδρυτή μιας κουρδικής δυναστείας. Παρ' όλα αυτά, αποτελεί πηγή εθνικιστικής υπερηφάνειας για τους περισσότερους Κούρδους.

Οι Άραβες συγγραφείς τον 10ο αιώνα μ.Χ. ήταν οι πρώτοι που έδωσαν λεπτομερείς και αδιαμφισβήτητες πληροφορίες για τους Κούρδους, και αυτές περιγράφουν λεπτομερώς τις

κουρδικές δυναστείες. Απαρίθμησαν επίσης πάνω από είκοσι φυλές και την παρουσία Κούρδων εκτός Κουρδιστάν, όπως στο Fars Isfahan και στο Khorasan. Δίνουν επίσης πληροφορίες για τους Κούρδους στους στρατούς και τα ενδιαυτήματά τους. Άραβες ιστορικοί σημειώνουν ότι προς το τέλος του 9ου αιώνα οι Κούρδοι ζούσαν στα ανατολικά του Ιράκ και δυτικά της Περσίας και επίσης σε άλλες πιο απομακρυσμένες επαρχίες, ακόμη και έως την Συρία, την Βασόρα και το Khorasan. Ήταν γνωστό ότι υπήρχαν Χριστιανοί που κατοικούσαν ανάμεσά τους και ότι ορισμένοι Κούρδοι αρχηγοί κυβέρνησαν περιοχές της Αρμενίας και του Αζερμπαϊτζάν. Από τους ιστορικούς της εποχής αναφέρεται ότι οι Κούρδοι αριθμούσαν περισσότερες από 500.000 οικογένειες και ότι είχαν χτίσει αρκετές πόλεις στις περιοχές των δυναστειών τους.

2.1. Η ΑΦΙΞΗ ΤΩΝ ΤΟΥΡΚΩΝ

Το 1071, οι Σελτζούκοι στην μάχη του Ματζικέρτ (Μαλαζγκίρτ) νίκησαν το Βυζάντιο και οι κουρδικές φυλές υποτάχθηκαν ειρηνικά, ανησυχώντας για τις καταστροφικές δυνατότητες των Τούρκων εισβολέων. Οι Σελτζούκοι ήταν η πρώτη δύναμη που διεκδίκησε αδιάστατο κεντρικό έλεγχο στο Κουρδιστάν. Η πρώτη επίσημη χρήση του ονόματος Κουρδιστάν χρονολογείται από την εποχή του Σουλτάνου Σεντζέρ (Sencer, Σουλτάνος 1118-1157 μ.Χ.), ο οποίος δημιούργησε την πρώτη κουρδική επαρχία, με πρωτεύουσα την Μπαχάρ (Bahar), βορειοανατολικά του σημερινού Χαμαντάν (Hamadan). Πρώτος κυβερνήτης της επαρχίας ήταν ο ανιψιός του Σουλτάνου, Σουλεϊμάν Σαχ. Αυτή η επαρχία περιλάμβανε ολόκληρη την περιοχή μεταξύ του Αζερμπαϊτζάν και του Luristan και περιελάμβανε τις περιοχές Hamadan, Dinavar, Kermanshah και Sanandaj στα ανατολικά των βουνών Ζάγκρος, και στα δυτικά τις περιοχές του Shahrizor και του Khuftiyan στον ποταμό Zab. Αυτή ήταν η μεγαλύτερη αναγνωρισμένη από το κράτος των Σελτζούκων περιοχή που ονομάστηκε Κουρδιστάν και, όπως και οι υπόλοιπες κουρδικές περιοχές, κυμάνθηκε τόσο στην έκτασή της όσο και στον βαθμό ελευθερίας της από την κεντρική κυβέρνηση. Ο χρόνος ύπαρξης αυτού του Κουρδιστάν ως απλώς η περιφέρεια της αυτοκρατορίας των Σελτζούκων επρόκειτο να διαρκέσει περίπου 300 χρόνια. Κατά την διάρκεια αυτής της περιόδου, οι κάτοικοι ήταν σε μεγάλο βαθμό στην υπηρεσία οποιασδήποτε αυτοκρατορίας θα μπορούσε να απαιτήσει τις υπηρεσίες και τις δεξιότητές τους, κυρίως πολεμικής φύσης.

Το πρώτο μισό του 13ου αιώνα αποδείχθηκε καταστροφικό για το Κουρδιστάν. Είκοσι περίεργα χρόνια επιδρομής των Khwarazmian, που ακολουθήθηκαν από μογγολικές εισβολές, άφησαν την περιοχή εξαντλημένη. Ούτε ένας κάτοικος του Diyarbakir, του Mardin και του Nusaybin δεν έμεινε ζωντανός. Πέντε χρόνια αργότερα, το Shahrizor και το Diyarbakir λεηλατήθηκαν ξανά. Τόσο καθ' οδόν προς όσο και μετά την λεηλασία της Βαγδάτης το 1258, τα μογγολικά στρατεύματα σάρωσαν όλο το βόρειο Κουρδιστάν. Όλες οι πόλεις στο Κουρδιστάν είτε καταστράφηκαν είτε ερημώθηκαν. Οι φυλές επλήγησαν άσχημα, με πολλές συνομοσπονδίες να καταρρέουν και νέες φυλές να αναδύονται. Η

καλλιέργεια εγκαταλείφθηκε σε πολλές περιοχές, ο μετακινούμενος κτηνοτροφικός πλούτος ήταν πιο ασφαλής και η νομαδική κινητικότητα προσέφερε κάποια πιθανότητα διαφυγής από τους εισβολείς. Έως τον 14ο αιώνα, τα έσοδα του Κουρδιστάν ήταν μόνο το ένα δέκατο εκείνων της προ-μογγολικής περιόδου. Οι Άραβες ιστορικοί σημειώνουν ότι, αν και στους Σελτζουκικούς χρόνους τα έσοδα της επαρχίας ανέρχονταν σε 2.000.000 δηνάρια ετησίως, είχαν βυθιστεί στα 200.000 δηνάρια κατά την διάρκεια των λεηλασιών των Μογγόλων. Ο αστικός πολιτισμός απορρίφθηκε από πολλές φυλές και ο νομαδικός πολιτισμός έγινε κυρίαρχος για αιώνες. Οι Κούρδοι εξαπλώθηκαν μετά τις επιδρομές στα βόρεια και δυτικά, διεισδύοντας τόσο στην Μεγάλη όσο και στην Μικρή Αρμενία, εδραιώνοντας την κυριαρχία τους επί των γεωργών Αρμενίων.

Εκατόν πενήντα χρόνια μετά την πρώτη εισβολή των Μογγόλων, το 1393, ο Timur (Ταμερλάνος) κατέλαβε την Βαγδάτη, λεηλάτησε την Μοσούλη και κινήθηκε δυτικά. Εν τω μεταξύ ο γιος του λεηλατούσε τα μεγάλα κουρδικά κέντρα και ερήμωνε τα χωριά. Το Diyarbakir και το Mardin καταστράφηκαν ξανά. Το 1401, μετά από μια κουρδική εξέγερση, ο Ταμερλάνος λεηλάτησε το Ερμπίλ, την Μοσούλη και την Τζαζίρα (Jazira). Μόνο ένα κουρδικό χωριό γλίτωσε στην περιοχή της Τζαζίρα. Το 1404, δύο συνομοσπονδίες τουρκικών φυλών, οι Karakoyunlu και οι Akkoyunlu, απέκτησαν ανεξαρτησία και εδαφικό έλεγχο. Η πρώτη είχε ως κέντρο αρχικά στα βορειοανατολικά της λίμνης Βαν και κατέλαβε το μεγαλύτερο μέρος του Αζερμπαϊτζάν. Η τελευταία πήρε το Diyarbakir ως πρωτεύουσά της. Τα περισσότερα από τα κουρδικά εμιράτα έπεσαν υπό τον έλεγχο των Karakoyunlu, στα δυτικά γύρω από το Mardin, το Kara-Amid, το Harput και το Erzincan, οι Κούρδοι υπόκειντο στους Akkoyunlu. Οι Κούρδοι φαίνονταν να είναι πολύ περιθωριακοί στην αντιπαλότητα μεταξύ αυτών των συνομοσπονδιών, μετά την κυριαρχία των Akkoyunlu στην περιοχή, οι κουρδικές φυλές και δυναστείες που ήταν κοντά στους Karakoyunlu εξοντώθηκαν.

Στο τέλος του 15ου αιώνα, το διεθνές εμπόριο άρχισε να μετατοπίζεται από χερσαίες οδούς σε θαλάσσιες οδούς. Η επιτυχής περικύκλωση του Ακρωτηρίου της Καλής Ελπίδας από τον Βάσκο ντε Γκάμα το 1497 καθιέρωσε μια θαλάσσια διαδρομή προς την Ινδία και την Άπω Ανατολή, διασφαλίζοντας ότι το Κουρδιστάν, ορεινό και ανασφαλές, δεν είχε μεγάλη απήχηση ως διαδρομή μεταφοράς από την Ανατολή προς την Δύση. Το Κουρδιστάν έχασε έτσι μεγάλο μέρος της οικονομικής του υποδομής που ανοικοδομήθηκε μετά τις μογγολικές εισβολές και, κυρίως, έχασε την απορρόφηση πληροφοριών και τεχνολογίας. Η τοπική παραγωγή μειώθηκε, όπως και ο αριθμός των τεχνιτών, και το Κουρδιστάν έγινε ακόμη πιο φτωχό πολιτικά και οικονομικά.

2.2. ΟΙ ΟΘΩΜΑΝΟΙ ΚΑΙ ΟΙ ΣΑΦΑΒΙΔΕΣ (SAFAVID)

Στα τέλη του 7ου αιώνα συνέβη το σχίσμα Σουνιτών/Σιιτών, που επίσημα προέκυψε σχετικά με το ζήτημα της διαδοχής του προφήτη Μωάμεθ στον Χαλίφη. Οι Πέρσες, ταλαιπωρημένοι από την αραβική πολιτιστική και πολιτική κυριαρχία, πιθανώς αναζητούσαν έναν τρόπο να

αποκαταστήσουν την προηγούμενη πολιτιστική και πολιτική κληρονομιά τους και να σταματήσουν την εξάπλωση του αραβισμού στην Περσία. Τον 14ο αιώνα, η Περσία υπό τον Σάχη Ισμαήλ Α΄ (ο πρώτος Σάχης των Σαφαβιδών, 1501-1518) υιοθέτησε επίσημα τον σιιτισμό ως κρατική θρησκεία, ο Ισμαήλ Α΄ είχε πάρει τον έλεγχο από την αποσυντιθέμενη δυναστεία των Akkoyunlu. Ο Ισμαήλ διεκδίκησε τον έλεγχο των Κούρδων, καθώς αυτοί ως συνήθως είχαν εκμεταλλευτεί την αδυναμία των ηγεμόνων τους για να ανακτήσουν μερικώς την ανεξαρτησία τους και την οποία ήταν απρόθυμοι να παραδώσουν. Ο Ισμαήλ Α΄ εξάλειψε την άρχουσα ελίτ των κουρδικών εμιράτων και όσοι εξ αυτών ήταν συνεργάσιμοι, γλύτωσαν την ζωή τους και εξορίστηκαν σε μακρινές περιοχές.

Από εκείνη την εποχή οι Κούρδοι, και ιδιαίτερα οι κάτοικοι πόλεων και περιοχών υπό πολιτιστική και οικονομική επικυριαρχία της Περσίας, υπόκειντο στις προσπάθειες προσηλυτισμού εκ μέρους των Σαφαβιδών, οι οποίοι υποστηρίχθηκαν από τις φυλές Kizilbash και κυρίως φυλές Τουρκομάνων στην Ανατολική και Νοτιοδυτική Ανατολία που ήταν οπαδοί των εξτρεμιστικών διδασκαλιών των Σαφαβιδών σεΐχηδων. Το 1505, οι Kizilbash σχημάτισαν τον κύριο όγκο των δυνάμεων των Σαφαβιδών, οι οποίες κατέλαβαν το Κουρδιστάν, ως το Maraş (Μαράς) το 1507 και την Μοσούλη και την Βαγδάτη το 1508. Με την ενθάρρυνση των Σαφαβιδών, οι ιδέες των Kizilbash εξαπλώθηκαν σε όλη την ανατολική Ανατολία, οι μεγάλες εξεγέρσεις προβλημάτισαν την οθωμανική κυβέρνηση, η οποία ξεκίνησε μια εκστρατεία εναντίον αυτών των φυλών. Μόνο οι Κούρδοι στις παρυφές της Περσίας μπόρεσαν να ξεφύγουν από τον σιιτισμό. Η πλειοψηφία των Κούρδων μουσουλμάνων κατοίκων της δυτικής Περσίας προφανώς παρέμειναν Σουνίτες Shafi'i, οπαδοί της σχολής του σουνιτικού Ισλάμ που ασκήθηκε αρχικά στην περιοχή, εκτός από τους Kizilbash, στους οποίους περιλαμβάνονταν αρκετές κουρδικές φυλές που αποτελούνταν κυρίως από Zaza/Dimli και τουρκόφωνους. Εκείνοι οι Κούρδοι που ήταν σουνίτες μουσουλμάνοι ήταν πιο πιθανό να ταυτιστούν με τον αρχικά αραβικό και αργότερα οθωμανικό χαλίφη, στην υπηρεσία του οποίου πολλοί είχαν υπηρετήσει ως στρατιώτες, γνωστοί για τις πολεμικές τους ικανότητες, παρά με τους μεταγενέστερους σίιτες Πέρσες ηγεμόνες.

Όταν ο Σελίμ Α΄ (ο Ζοφερός) ανέλαβε την εξουσία το 1512 στην Οθωμανική Αυτοκρατορία, το μίσος του για τους Kizilbash και τον Σάχη Ισμαήλ οδήγησε σε μια μεγάλη αντιπαράθεση το 1514. Πολλοί Κούρδοι φύλαρχοι δήλωσαν υποταγή στον Σελίμ, ακολουθώντας προσεγγίσεις μέσω ενός Κούρδου διπλωμάτη, του Idris Bitlisi, και οι οθωμανικές δυνάμεις έγιναν δεκτές σε πολλά μέρη του Κουρδιστάν, με τους Kizilbash να προσπαθούν να ανακτήσουν τις απώλειές τους, κατά την διάρκεια ενός έτους απόλυτου χάους και ασυντόνιστου πολέμου. Η περσική κατάληψη της Βαγδάτης το 1508 αντιστράφηκε στην μάχη του Chaldiran (Τσαλντιράν) το 1514. Η κουρδική στρατιωτική βοήθεια προς τον Σουλτάνο Σελίμ τους απέφερε ένα σύμφωνο που αναγνώριζε επίσημα, κατά την διάρκεια των επόμενων δύο αιώνων, έως και δεκαέξι κουρδικά πριγκιπάτα ή εμιράτα διαφόρων μεγεθών και έως πενήντα κουρδικά σαντζάκ (φέουδα), εντός της Οθωμανικής

Αυτοκρατορίας, καλύπτοντας περίπου το 30% του Κουρδιστάν. Μερικά από αυτά τα πριγκιπάτα ήταν εντελώς κυρίαρχα, αν και δεσμευμένα να μην ξεσηκωθούν εναντίον του Σουλτάνου, ούτε να αλλάξουν τα σύνορά τους. Έτσι, ακόμη και σε μια εποχή αναγνώρισης της κουρδικής κυριαρχίας, το φάντασμα ενός ενωμένου Κουρδιστάν καθοδήγησε οποιεσδήποτε διαπραγματεύσεις εκ μέρους των Οθωμανών. Η ενσωμάτωση αυτών των ηγεμονιών στο οθωμανικό αυτοκρατορικό σύστημα ανατέθηκε από τον Σουλτάνο στον Idris Bitlisi, ο οποίος είχε ευρείες διακριτικές εξουσίες. Διόρισε κληρονομικούς ηγεμόνες από τις παλιές αριστοκρατικές κουρδικές οικογένειες, σε αντίθεση με την πολιτική των δύο προηγούμενων αυτοκρατορικών διοικήσεων.

2.3. Η ΕΜΠΛΟΚΗ ΞΕΝΩΝ ΔΥΝΑΜΕΩΝ ΣΤΑ ΟΘΩΜΑΝΙΚΑ-ΠΕΡΣΙΚΑ ΣΥΝΟΡΑ

Τα κουρδικά πριγκιπάτα είχαν μέχρι στιγμής καταφέρει να επιβιώσουν εκμεταλλευόμενα την ουδέτερη θέση τους, αλλά αυτή ακριβώς η τοποθεσία τα καθιστούσε ευάλωτα, το καθιερωμένο δε πρότυπο συμπεριφοράς τους επρόκειτο να αξιοποιηθεί περαιτέρω από τις νέες δυνάμεις στην περιοχή, αρχικά τους Ρώσους και στην συνέχεια τους Βρετανούς. Κατά την διάρκεια του 19ου αιώνα, το Κουρδιστάν δεν ήταν μόνο στο περιθώριο της Οθωμανικής και της Περσικής Αυτοκρατορίας, αλλά ταυτόχρονα γινόταν θέατρο του επεκτατισμού της Ρωσικής Αυτοκρατορίας και των Ρωσο-Τουρκικών πολέμων (1804-13, 1828-30, 1877-78). Οι Βρετανοί άρχισαν να ανησυχούν όλο και περισσότερο από τον ρωσικό επεκτατισμό και ούτως εννόησαν την διατήρηση του Κουρδιστάν ως ουδέτερη ζώνη για τον έλεγχο των Ρώσων. Έτσι, οι Βρετανοί συνεργάστηκαν για την διευθέτηση της οθωμανικής/περσικής συνοριακής διαμάχης για να εξασφαλίσουν ακριβώς μια τέτοια ζώνη και την ενεργό συμμετοχή τους στις υποθέσεις αυτής της διαμάχης. Η Συνθήκη του Βερολίνου (1878), η οποία ολοκλήρωσε τους Ρωσο-Τουρκικούς πολέμους, κάλυψε τις ανάγκες των χριστιανών υπηκόων της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας και έτσι προκάλεσε τα κουρδικά εθνικιστικά αισθήματα, με αποκορύφωμα την προσπάθεια δημιουργίας ενός ενωμένου Κουρδιστάν υπό την ηγεσία του σείχη Ubeydullah, και περιλαμβάνοντας την εισβολή στο ιρανικό κουρδικό έδαφος. Αυτή η εξέγερση, αφού είχε καταπνίξει το αρμενικό κίνημα, όπως βόλευε τους Οθωμανούς, κατεστάλη από τις συνδυασμένες προσπάθειες των Ρώσων, των Ιρανών, των Οθωμανών και των Βρετανών. Το τελικό μειονέκτημα της θέσης του Κουρδιστάν ήταν πλέον προφανές. Οι αντίπαλες δυνάμεις ήταν πάντα σε θέση να χειραγωγήσουν τους Κούρδους και ήταν πάντα σε θέση να ξεπεράσουν τις διαφορές τους ως αποτέλεσμα της αμοιβαίας εχθρότητάς τους σε οποιαδήποτε πραγματικά κουρδικά κέρδη που θα μπορούσαν να οδηγήσουν σε απώλεια εδαφών.

Το 1842, η Βρετανία και η Ρωσία σχημάτισαν μια Κοινή Επιτροπή Έρευνας, ακολουθούμενη σύντομα από την Συνθήκη του Ερζερούμ. Το 1869, η Επιτροπή δημιούργησε έναν εξωφρενικά ανακριβή κοινό χάρτη, τον «Carte Identique», καταλήγοντας στο συμπέρασμα ότι μόνο μια περιοχή πλάτους 25 μιλίων περιείχε τα σύνορα. Αφού συμφώνησε να

«μοιράσει την διαφορά» για τις ανακρίβειες, η Επιτροπή κατέληξε στο Πρωτόκολλο της Κωνσταντινούπολης του 1913. Αποφασίστηκε ότι μια Επιτροπή των Τεσσάρων Δυνάμεων θα έπρεπε να οριοθετήσει τα τρία τέταρτα των συνόρων που συμφωνήθηκαν και να αποφασίσει το τελευταίο τρίμηνο επί τόπου. Αυτή η οριοθέτηση διήρκεσε δέκα μήνες, με τους Βρετανούς να γνωρίζουν ότι οι Κούρδοι δεν ήταν δεκτικοί στην οριοθέτηση των συνόρων. Ο Βρετανός Sir Arnold Wilson σχολίαζε ότι «ο καθορισμός των συνόρων ήταν αποκρουστικός για τα λεπτότερα συναισθήματα των Κούρδων, καθώς αυτοί έχουν μια αντίληψη των συνόρων που είναι διαφορετική από την ιστορία, την πολιτική και το δίκαιο το δικό μας. Πιστεύουν ότι η κυριαρχία δεν ανήκει στην γη αλλά στους ανθρώπους. Η ελεύθερη κυκλοφορία είναι απαραίτητη για τους νομάδες». Τελικά, οι Κούρδοι έμαθαν να εκμεταλλεύονται τα καθορισμένα σύνορα για πολιτικό και οικονομικό όφελος και πράγματι η συνοριακή τους θέση αποδείχθηκε χρήσιμη ώθηση στην κουρδική οικονομία.

Στις αρχές της δεκαετίας του 1830, οι Οθωμανοί ήρθαν αντιμέτωποι με την πραγματικότητα ότι είχαν χάσει τον αποτελεσματικό έλεγχο της ενδοχώρας της εξαιρετικά συγκεντρωτικής αυτοκρατορίας τους. Αποφάσισαν να ανακτήσουν τον έλεγχο των κουρδικών εμιράτων, τα οποία είχαν πάψει να πιστεύουν ότι υπήρχαν κατ' εντολή της κεντρικής κυβέρνησης. Η διείσδυση στην περιοχή τόσο των Ρώσων όσο και των ευρωπαϊκών και αμερικανικών ιεραποστολικών ομάδων, που λειτουργούσαν ως πράκτορες, είχε αρχίσει να μεταβάλλει τις κοινωνικές σχέσεις, ανυψώνοντας την χριστιανική αγροτιά από υφισταμένους σε προστατευόμενο καθεστώς. Μεταξύ των χριστιανών, ο ανταγωνισμός για υποστήριξη από ιεραποστόλους είχε οδηγήσει σε πολλά θρησκευτικά σχίσματα. Στο Hakkarî, οι διαιρέσεις μεταξύ των φυλετικών Ασσυρίων, προηγουμένως ίσων με τους Κούρδους, τους άφησαν εκτεθειμένους σε κουρδικές επιθέσεις, αφού κυρίως οι Αμερικανοί ιεραπόστολοι κατάφεραν να σπείρουν την θρησκευτική διχόνοια σε μια θρησκευτικό-πολιτική ομάδα (millet κατά τον οθωμανικό όρο) που είχε καταφέρει να επιβιώσει ως μονάδα για αιώνες υπό ισλαμική κυβέρνηση.

Οι ληστείες ήταν όλο και περισσότερο ένα πρόβλημα στο Κουρδιστάν, καθώς τα αντίπαλα εμιράτα ενεθάρρυναν τις επιδρομές στους γείτονές τους. Η οθωμανική συμμετοχή στην αιγυπτιακή εξέγερση του 1832 επέτρεψε στον ηγεμόνα του Rawanduz, Mir Rashid Mohammed, να ξεκινήσει μια επεκτατική στρατιωτική εκστρατεία, αναγκάζοντας τον κυβερνήτη της Βαγδάτης να αναγνωρίσει τα κέρδη του και να τον προάγει ως πασά. Ωστόσο, ο Rashid Mohammed συνέχισε να επεκτείνεται σε αρκετά κουρδικά εμιράτα, με κατάληξη να ελέγχει την περιοχή μεταξύ των ποταμών Greater Zab και Kabur και να συμμετέχει σε συνομιλίες με τους Ιρανούς και τους Ρώσους. Στο πλαίσιο της στρατιωτικής εκστρατείας του πασά Rashid Mohammed διαπράχθηκαν πολλές θηριωδίες εναντίον των Γεζίντι και των Χριστιανών και κατά την διάρκεια της βασιλείας του αρκετές πόλεις πολιορκήθηκαν και σχεδόν καταστράφηκαν. Οι Οθωμανοί ανησύχησαν σοβαρά και ο Rashid Mohammed παρασύρθηκε να υποταχθεί στις οθωμανικές δυνάμεις με ψεύτικες υποσχέσεις και με την

βοήθεια ενός Βρετανού πράκτορα. Η επέμβαση των Μεγάλων Δυνάμεων στην πτώση των κουρδικών πριγκιπάτων είχε αρχίσει.

Οι Οθωμανοί άρχισαν να ενθαρρύνουν τον ηγεμόνα του Bohtan, Badr Khan να επιτεθεί στους Νεστοριανούς ιεραποστόλους και στους πιστούς αυτής της αίρεσης, γνωρίζοντας ότι αυτό θα οδηγούσε σε ευρωπαϊκές απαιτήσεις από την κυβέρνηση να λάβει αντίποινα για να περιορίσει τη δύναμη των εμιράτων. Παρά την γενναία υπεράσπιση του εμιράτου από τον Badr Khan, συμπεριλαμβανομένης της οκτάμηνης πολιορκίας του φρουρίου του, και της διακήρυξης της ανεξαρτησίας του, το 1845 το εμιράτο δεν υπήρχε πια και η κυβερνώσα οικογένεια εξορίστηκε. Μέσα σε πέντε χρόνια, ο Sharif Khan του Bitlisi ηττήθηκε επίσης και ο εξασθενημένος Οίκος του Baban απομακρύνθηκε από την πρωτεύουσά του Sulaymaniyah. Το σύστημα των εμιράτων είχε φτάσει στο τέλος του.

2.4. ΤΟ ΙΠΠΙΚΟ ΧΑΜΙΝΤΙΕ

Η ίδρυση του ιππικού Hamidiye το 1891 από τους Οθωμανούς αποσκοπούσε στην χρήση φυλετικών κουρδικών άτακτων στρατευμάτων που εκμεταλλευόμενα τις θρησκευτικές εντάσεις, θα παρείχαν μια απειλητική δύναμη εναντίον των Ρώσων. Τα κουρδικά άτακτα στρατεύματα ενθαρρύνθηκαν να κακοποιήσουν τους Αρμένιους χωρικούς και να εισπράξουν φόρους από τα χωριά τους. Ενθαρρυμένοι από τους Ρώσους, οι Αρμένιοι είχαν αρχίσει να υπερασπίζονται τους εαυτούς τους από τις κουρδικές και τουρκικές επιθέσεις, δημιουργώντας ένοπλες ομάδες και πολιτικές οργανώσεις. Σε όλο το Κουρδιστάν, καθώς και στην υπόλοιπη Τουρκία την δεκαετία του 1890 διαπράχθηκαν σφαγές Αρμενίων τόσο από Κούρδους όσο και από Τούρκους. Οι Hamidiye ήταν ιδιαίτερα δραστήριοι σε αυτές τις σφαγές, με τους Αρμένιους να υποστηρίζονται από τους Ρώσους και τους Βρετανούς.

Το Hamidiye για τους Οθωμανούς ήταν επίσης ένα μέσο για την επίτευξη μεγαλύτερης συγκέντρωσης της εξουσίας στα ανατολικά, εμποδίζοντας την βρετανική διείσδυση, ενθαρρύνοντας τον πανισλαμισμό και δημιουργώντας μια νέα κοινωνική και πολιτική ισορροπία στην ανατολική Τουρκία. Τα φυλετικά συντάγματα που ίδρυσαν οι Οθωμανοί απαγορεύονταν να ενωθούν εκτός από περιόδους πολέμου και τότε μόνο υπό Οθωμανό στρατηγό. Οι αξιωματικοί εκπαιδεύονταν σε ειδικό σχολείο στην Κωνσταντινούπολη και είχαν συνδέσμους Οθωμανούς αξιωματικούς του τακτικού στρατού. Το σύστημα Hamidiye επέτρεψε στις εμπλεκόμενες κουρδικές φυλές να κυριαρχήσουν σε άλλες, οπότε η ένταξη επιδιώχθηκε με ενθουσιασμό και η εισαγωγή της στρατολόγησης για όλους τους Κούρδους το έκανε μια ελκυστική επιλογή. Το γεγονός ότι μόνο σουνιτικές φυλές επιτρεπόταν να ενταχθούν στους Hamidiye επιδείνωσε τις αντιπαλότητες μεταξύ σουνιτών/σιιτών/αλεβιτών/γεζίντι, διαιρώντας τους Κούρδους. Εξασφάλισε επίσης ότι ένα σουνιτικό ρεύμα που χρωμάτισε το αναδυόμενο κουρδικό εθνικιστικό κίνημα, με τους μη σουνίτες Κούρδους να αισθάνονται ελάχιστη επιθυμία να εξεγερθούν για την κατάργηση του σουνίτη Σουλτάνου. Από το 1891 έως το 1914, τα συντάγματα Hamidiye αποτελούσαν

την de facto συγκέντρωση της κουρδικής εξουσίας, με περισσότερους από 50.000 ένοπλους άνδρες. Η διαδικασία εκπαίδευσης αξιωματικών εξασφάλισε ότι αυτοί έμαθαν για τον βαλκανικό εθνικισμό και συναντήθηκαν με Άραβες και Τούρκους εθνικιστές αξιωματικούς. Τα παιδιά τους φοίτησαν σε στρατιωτικές σχολές, αποκτώντας κοσμική εκπαίδευση. Η δύναμη του Hamidiye οδήγησε στην μείωση της δύναμης των σείχηδων, και πάλι οι Κούρδοι ενθαρρύνθηκαν να οργανωθούν φυλετικά για να αποτρέψουν οποιουσδήποτε ενιαίους στόχους ή ενέργειες. Το Hamidiye κατέστειλε επίσης την ανάπτυξη μιας κουρδικής μεσαίας τάξης κατά την διάρκεια αυτής της περιόδου, η οποία θα μπορούσε να γίνει πηγή κουρδικών εθνικιστικών ιδεών.

3. Η ΓΕΩΓΡΑΦΙΑ ΤΟΥ ΚΟΥΡΔΙΣΤΑΝ

Η περιοχή που μπορεί γενικά να περιγραφεί ως Κουρδιστάν αποτελείται από ένα τόξο οροσειρών που περικλείει μια σειρά εσωτερικών λεκανών, πέρα από τα διεθνή σύνορα του Ιράν, του Ιράκ, της Συρίας και της Τουρκίας. Περιλαμβάνει τα βουνά του Πόντου και του Ταύρου στα βόρεια, την βόρεια και κεντρική οροσειρά Zagros και μέρος του νοτίου τμήματος αυτών των βουνών. Στα δυτικά, τα βουνά γίνονται κυματιστοί λόφοι μέχρι της πεδιάδας της Μεσοποταμίας. Στα ανατολικά βρίσκεται το ιρανικό οροπέδιο και στα βόρεια τα βουνά γίνονται τα υψίπεδα της Αρμενίας και της Ανατολίας. Ολόκληρη η περιοχή καλύπτει περίπου 400.000-450.000 τετραγωνικά χιλιόμετρα. Οι περισσότερες κουρδικές πόλεις βρίσκονται σε πάνω από 1.000 μέτρα πάνω από την επιφάνεια της θάλασσας. Το Κουρδιστάν είναι καλά εφοδιασμένο με υδάτινους πόρους, σχεδόν όλες οι πηγές των ποταμών Τίγρη, Ευφράτη και Αράς (Αράξης) βρίσκονται στο βόρειο Κουρδιστάν. Μεταξύ αυτών, το Κουρδιστάν φιλοξενεί τους ποταμούς Murat, Bhuman, Zab, Diyala και Sefid-rud. Οι δύο μεγαλύτερες λίμνες, η λίμνη Βαν στην Τουρκία και η λίμνη Ούρμια στο Ιράν περιέχουν αμφότερες αλμυρό νερό. Υπάρχουν αρκετά φράγματα που εκμεταλλεύονται τα άφθονα νερά των ποταμών, ειδικά στην Τουρκία. Το Κουρδιστάν έχει σημαντικά κοιτάσματα πετρελαίου, καθώς και κοιτάσματα φωσφορικών αλάτων, λιγνίτη, χαλκού, σιδήρου και χρωμίου. Η εκμετάλλευση ορυκτών εκτός υδρογονανθράκων είναι πολύ περιορισμένη. Οι κύριες πετρελαιοπηγές στο Κιρκούκ στο Ιράκ έχουν εκτιμώμενο απόθεμα 16.000 εκατομμυρίων βαρελιών. Υπάρχουν μικρότερα κοιτάσματα πετρελαίου στο Ain Zalah και στο Khanaqin στο Ιράκ, στο Kermanshah στο Ιράν, στο Batman στην Τουρκία και στο Rumalan στην Συρία.

Οι πεδιάδες του Κουρδιστάν έχουν υποτροπικό κλίμα, αλλά το υψηλό υψόμετρο κάνει τους χειμώνες πολύ κρύους. Πολλά ορεινά χωριά είναι εντελώς χιονισμένα όλο το χειμώνα. Τα ακραία κλιματικά φαινόμενα κυμαίνονται μεταξύ -30°C τον χειμώνα (Saqqez, Ιράν) έως +45°C (Diyarbakir, Τουρκία). Η μέση ετήσια βροχόπτωση στις πεδιάδες είναι μεταξύ 200-400mm, στα πεδινά μεταξύ των οροσειρών περίπου 600mm, και στις οροσειρές υπερβαίνει τα 1.000mm, κυρίως με την μορφή χιονόπτωσης. Οι υψηλότερες βροχοπτώσεις και τα ψυχρότερα καλοκαίρια από ό, τι αλλού στην Μέση Ανατολή δίνουν στο Κουρδιστάν ένα πιο

ελπιδοφόρο γεωργικό δυναμικό από μεγάλο μέρος της γειτονικής επικράτειας. Ωστόσο, μεγάλο μέρος των υδάτων χάνεται όταν λιώνουν τα χιόνια της άνοιξης, κατευθυνόμενα σε μεγάλο βαθμό στα γυμνά βουνά και στα άφθονα ποτάμια που ωφελούν κυρίως τους πληθυσμούς των πεδιάδων και όχι τους Κούρδους.

Το Κουρδιστάν ήταν κάποτε πυκνά δασωμένο. Το εμπόριο της ξυλείας ανθούσε με αξιοσημείωτες εξαγωγές. Οι απαιτήσεις για ξυλεία από τις πεδιάδες, η φυλλόπτωση κατά την διάρκεια των μαχών και των εναέριων επιδρομών και η έλλειψη προγραμμάτων αναφύτευσης έχουν οδηγήσει σε αραιή ή ακόμη και ανύπαρκτη ανάπτυξη δέντρων και διάβρωση του εδάφους, με επακόλουθες γεωργικές συνέπειες. Τώρα μόνο περίπου 5,5 εκατομμύρια εκτάρια είναι δασικά, λιγότερο από το ήμισυ των συνολικά 14,5 εκατομμυρίων εκταρίων. Τα κύρια γεωργικά προϊόντα ήταν παραδοσιακά η κτηνοτροφία, κυρίως πρόβατα, δημητριακά και καπνός. Οι προσπάθειες εισαγωγής εμπορικών καλλιεργειών, όπως μαλακά φρούτα στο νότιο ιρανικό Κουρδιστάν, είχαν κάποια επιτυχία. Αλλά συνολικά, η φτωχή διαβίωση που σταχυολογήθηκε από την γενικά μη εξελιγμένη γεωργία επιβίωσης στην περιοχή, μαζί με την πολιτική αναταραχή τροφοδότησε την αστική μετανάστευση, διαιωνίζοντας έτσι την κακή γεωργική παραγωγή. Οι συχνοί πόλεμοι στην περιοχή και η εκτεταμένη αβεβαιότητα για το μέλλον έχουν επίσης οδηγήσει σε απροθυμία για επενδύσεις στην γεωργία. Το γενικά χαμηλότερο επίπεδο ανάπτυξης στο Κουρδιστάν από ό,τι στις γύρω περιοχές σημαίνει ότι οι σχεδόν ανύπαρκτες γεωργικές τεχνικές και οι αγροτικές σχέσεις εξακολουθούν να είναι σε μεγάλο βαθμό εμφανείς, παρά την αυξανόμενη χρήση τεχνολογίας που σχετίζεται με φράγματα στις πεδιάδες.

Το Κουρδιστάν είναι στην ουσία περικλειστο. Η μόνη πρόσβασή του στη θάλασσα είναι είτε χερσαία προς την Ανατολική Μεσόγειο είτε προς τον Περσικό Κόλπο μέσω του ποταμού Ευφράτη. Οποιαδήποτε διαδρομή θα περιλαμβάνει την διέλευση από εδάφη, τα οποία δεν μπορούν νόμιμα να θεωρηθούν ως μέρος του Κουρδιστάν. Οι συνέπειες αυτού για τους Κούρδους είναι δυνητικά σοβαρές και δυσκολεύουν τις κουρδικές προσπάθειες για την δημιουργία ενός οράματος για ένα Μεγάλο Κουρδιστάν με πρόσβαση στην θάλασσα. Εκ των ανωτέρω προκύπτει ότι υπάρχει μια εγγενής αντίφαση μεταξύ του κουρδικού εθνικιστικού λόγου που τοποθετεί το Κουρδιστάν ως την «καρδιά της Μέσης Ανατολής» και της γεωπολιτικής πραγματικότητας, της περιφερειακής θέσης του Κουρδιστάν. Είναι η περιφερειακή του θέση που φαίνεται να είναι το κλειδί για μια γεωπολιτική ανάλυση του Κουρδιστάν, η σημασία του σε περιφερειακούς και ακόμη και παγκόσμιους όρους και στην αποτυχία του να αναπτυχθεί ως οντότητα. Το Κουρδιστάν εμπίπτει στην «ενδοχώρα» του Mackinder και στην «Rimland» του Spykman, ο έλεγχος των οποίων θεωρήθηκε απαραίτητος για την παγκόσμια κυριαρχία. Ιστορικά, ο έλεγχος του Κουρδιστάν παρείχε μεγαλύτερη δύναμη σε μια αυτοκρατορία, η οποία στην συνέχεια θα μπορούσε να προστατεύσει τον πυρήνα της. Στο πλαίσιο της θεωρίας της «ζώνης θραύσης» του Cohen, η ιστορική και γεωγραφική ανάλυση του Κουρδιστάν δείχνει ένα μοτίβο ανάλογο με την θεωρία της buffer zone (ζώνη ανάσχεσης), σύμφωνα με την οποία το Κουρδιστάν έχει ενεργήσει ως μια

μικρογραφία ζώνης θραύσης μεταξύ αντιτιθέμενων δυνάμεων, στερούμενο ενός κεντρικού κόμβου από τον οποίο θα μπορούσε να αναπτυχθεί μια θέση εξουσίας. Το Κουρδιστάν εμφανίζεται ως μικρόκοσμος της περιφερειακής ζώνης, εντός μιας περιφερειακής ζώνης. Η ίδια η περιφέρεια του Κουρδιστάν σήμαινε ότι καμία αυτοκρατορική δύναμη δεν θεωρούσε τον έλεγχο της περιοχής απολύτως απαραίτητο έως μετά του Πρώτου Παγκοσμίου Πολέμου, όταν τόσο η ανακάλυψη ορυκτών πόρων όσο και οι προκλήσεις του Κουρδιστάν για κρατική κυριαρχία, έδωσαν στην περιοχή μεγαλύτερη σημασία. Πριν από την σύγχρονη περίοδο, η περιφερειακή θέση του Κουρδιστάν του επέτρεψε να λειτουργήσει ως σημαντική ζώνη ανάσχεσης, ενσταλάζοντας στους Κούρδους την τεχνητή ιδέα ότι δεν ήταν περιφερειακοί στην περιφερειακή γεωπολιτική. Οι Κούρδοι έχουν επωφεληθεί σε κάποιο βαθμό, βραχυπρόθεσμα, από την περιθωριακή, περιφερειακή τους θέση, αλλά μακροπρόθεσμα, αυτή η περιφερειακότητα υπήρξε ένα σημαντικό εμπόδιο για την δημιουργία και την ανάπτυξη κρατικής οντότητας.

3.1. ΠΕΤΡΕΛΑΪΚΟΙ ΚΑΙ ΑΛΛΟΙ ΠΟΡΟΙ

Το γεγονός ότι το Κουρδιστάν έχει μεγάλα κοιτάσματα πετρελαίου από μόνο του έχει διασφαλίσει ότι οι Κούρδοι δεν έχουν παραμεληθεί από εξωτερικές δυνάμεις και ότι δεν θα αφεθούν να αποφασίσουν για το μέλλον τους, κάτι που ίσως είναι ατυχές για αυτό τον λαό.

Οι Κούρδοι ισχυρίζονται ότι τα κοιτάσματα πετρελαίου ήταν το πρωταρχικό κίνητρο πίσω από την προσάρτηση της επαρχίας της Μοσούλης από την Βρετανία την δεκαετία του 1920. Αυτό συμβαίνει παρά το γεγονός ότι η πραγματική έκταση και η σημασία του πετρελαίου μπορεί να μην είχε αναγνωριστεί πλήρως εκείνη την εποχή. Εντός του Μεγάλου Κουρδιστάν, κοιτάσματα πετρελαίου υπάρχουν στο Ιράκ στις περιοχές γύρω από την Μοσούλη, το Κιρκούκ, το Khanaqin και το Ain-Zalah, στο Ιράν γύρω από το Qasr-e Shirin, στην Τουρκία στην περιοχή του Batman και στην Συρία στην περιοχή του Rumalan. Τα περίπου 10 μικρά πεδία κοιτασμάτων στην ανατολική Τουρκία είναι οι μόνοι εγχώριοι πετρελαϊκοί πόροι της Τουρκίας. Ωστόσο, τα εκτιμώμενα αποθέματα των 1.000 εκατομμυρίων βαρελιών αυτών των 10 κοιτασμάτων αναμένεται να εξαντληθούν έως τα μέσα αυτού του αιώνα και η παραγωγή σπάνια ανήλθε σε περισσότερα από 85.000 βαρέλια την ημέρα. Τα εγχώρια αποθέματα πετρελαίου παρέχουν μόνο το 12% των αναγκών της Τουρκίας σε υδρογονάνθρακες. Το πετρέλαιο που εξάγεται από το πεδίο Naft Shahr στο Ιράν δεν υπερβαίνει τα 25.000 βαρέλια ημερησίως (η συνολική ημερήσια παραγωγή του Ιράν είναι περίπου 3 εκατομμύρια βαρέλια την ημέρα). Τα συριακά πεδία, τα οποία είναι τα μόνα κοιτάσματα της Συρίας, παράγουν 570.000 βαρέλια την ημέρα, με εκτιμώμενο απόθεμα 1,7 δισεκατομμυρίων βαρελιών. Τα κοιτάσματα πετρελαίου στο Κιρκούκ είναι τα δεύτερα πιο σημαντικά στο Ιράκ (μετά τα πεδία Rumaila), με εκτιμώμενο απόθεμα 16 δισεκατομμυρίων βαρελιών και αντιπροσωπεύουν στην εποχή μας περίπου το 70% της ιρακινής παραγωγής πετρελαίου.

Οι ιρακινές πετρελαϊκές εγκαταστάσεις αποτελούν πηγή συνεχών διαφωνιών. Το Ιράκ είναι το μόνο κράτος που έχει καταλήξει ποτέ σε συμφωνία αυτονομίας με τους Κούρδους. Από την κυβέρνηση του Abd al-Karim Qasim που ήρθε στην εξουσία το 1958, οι Κούρδοι έχουν αναγνωριστεί από το ιρακινό σύνταγμα ως ισότιμοι εταίροι με τους Άραβες του Ιράκ. Οι Κούρδοι ήλπιζαν ότι ο Qasim θα πιεζόταν να τους δώσει αυτονομία και οι φιλοδοξίες τους επικεντρώθηκαν στην πετρελαϊκή πόλη του Κιρκούκ. Κατά την διάρκεια της εθνοτικής και θρησκευτικής διαμάχης που οδήγησε στην ανατροπή του Qasim το 1963, οι Κούρδοι στο Κιρκούκ επιτέθηκαν στους Τουρκομάνους που ζούσαν εκεί, προσπαθώντας να γίνουν η κυρίαρχη εθνοτική ομάδα στην πόλη. Με την έλευση της κυβέρνησης Μπάαθ το 1963, αναγνωρίστηκε ότι οι Κούρδοι είχαν δικαίωμα σε μια αποκεντρωμένη κυβέρνηση. Κατά την διάρκεια των διαπραγματεύσεων που ακολούθησαν, το ζήτημα των κουρδικών διεκδικήσεων στο Κιρκούκ αποδείχθηκε το μεγαλύτερο εμπόδιο. Οι προτάσεις αυτονομίας βασίζονταν στην κατανομή των εσόδων από το πετρέλαιο, την οποία οι Κούρδοι ισχυρίζονταν ότι δικαιούνταν, καθώς το πετρέλαιο ήταν στο Κουρδιστάν. Η αδυναμία και των δύο πλευρών να συμβιβαστούν σε αυτό οδήγησε στην επανάληψη των μαχών. Περαιτέρω διαπραγματεύσεις με την κυβέρνηση Μπάαθ από το 1969 οδήγησαν σε ειρηνευτική συμφωνία το 1970. Και πάλι, το ζήτημα του Κιρκούκ, μεταξύ άλλων, επρόκειτο να αποδειχθεί άλυτο. Σχεδιάστηκε μια απογραφή για να καθορίσει σε ποιες περιοχές οι Κούρδοι αποτελούσαν την πλειοψηφία, αλλά αναβλήθηκε αρκετές φορές καθώς η κυβέρνηση ήταν απρόθυμη να την εφαρμόσει στο Κιρκούκ. Έχει υποστηριχθεί ότι οι Τουρκομάνοι της περιοχής ήταν εχθρικοί προς τους Κούρδους και δεν επιθυμούσαν να ενταχθούν στην κουρδική περιοχή. Αυτό που είναι σχεδόν βέβαιο είναι ότι η κυβέρνηση είχε ήδη αρχίσει να αραβοποιεί την πόλη και ειδικά το εργατικό δυναμικό στις πετρελαϊκές εγκαταστάσεις. Διατυπώθηκαν κατηγορίες ότι η κυβέρνηση παραποιεί τα στοιχεία του πληθυσμού και αρνείται στους Κούρδους την άδεια να εγγραφούν. Η κυβέρνηση κατηγορήσε τους Κούρδους ότι έφεραν ξένους Κούρδους από τα σύνορα και αρνήθηκε να συμπεριλάβει τους Κούρδους Feyli που δεν είχαν ιρακινή υπηκοότητα. Η εθνικοποίηση της πετρελαϊκής βιομηχανίας του Κιρκούκ το 1974 και η αποτυχία θέσπισης αναλογικής κατανομής των εσόδων από το πετρέλαιο, ακολουθήθηκε από μια πρόταση αυτονομίας από την κυβέρνηση, την οποία οι Κούρδοι απέρριψαν κυρίως λόγω των ανικανοποίητων αιτημάτων τους για το Κιρκούκ και επίσης λόγω της παρέμβασης ξένων πρακτόρων.

Οι πετρελαϊκές εγκαταστάσεις στο ιρακικό Κουρδιστάν βρίσκονται σε εκείνη την περιοχή που ίσως έχει πάψει να αποτελεί μέρος του Κουρδιστάν λόγω της αφομοίωσης, των πληθυσμιακών αλλαγών και της ανάπτυξης πίστης στην Ισλαμική Δημοκρατία. Ωστόσο, στην Τουρκία και την Συρία δεν αποτελούν εστία συνοριακών διαφορών, αλλά λόγω άρνησης οποιασδήποτε παραχώρησης αυτονομίας στους Κούρδους, ενώ λαμβάνεται μέριμνα ώστε να διασφαλιστεί ότι η περιοχή γύρω από τέτοιες εγκαταστάσεις να μην είναι πληθυσμιακά αποκλειστικά κουρδική. Η ευκαιριακή κατοχή των κοιτασμάτων της Συρίας από τις αμερικανικές ένοπλες δυνάμεις, οι οποίες βρίσκονται εκεί για την «προστασία» του

κουρδικού πληθυσμού της περιοχής προφανώς έχει ημερομηνία λήξης, λαμβάνοντας υπόψη τις τελευταίες εξελίξεις στο γεωπολιτικό γίνεσθαι της Μέσης Ανατολής μετά την αποτυχημένη πολιτική «Αραβική Άνοιξη» των ΗΠΑ. Πάντως η ασφάλεια των πετρελαιοπηγών και των εγκαταστάσεών τους στο Κουρδιστάν αποτελεί πάντα ανησυχία για τα ενδιαφερόμενα κράτη. Τα έσοδα από το πετρέλαιο μπορεί να παρέχουν τα μέσα χρηματοδότησης του Κουρδιστάν, αλλά παρέχουν επίσης ένα επιτακτικό κίνητρο για τα γύρω κράτη να διατηρήσουν τις αξιώσεις τους στο Κουρδιστάν.

3.1.1. ΥΔΑΤΙΝΟΙ ΠΟΡΟΙ

Οι υδάτινοι πόροι του Κουρδιστάν είναι ίσως το μεγαλύτερο πλεονέκτημά του, τόσο με την μορφή βροχοπτώσεων, όσο και με τα ποτάμια και τα υδάτινα σώματα. Το νερό είναι επίσης ένα σημαντικό κίνητρο πίσω από τις περιφερειακές κρατικές πολιτικές, τόσο όσον αφορά τους αυτόχθονες Κούρδους των μεμονωμένων κρατών, όσο και την υποστήριξή τους στην κουρδική εξέγερση σε άλλα κράτη. Η κεντρική ορεινή «σπονδυλική στήλη» του Κουρδιστάν, που εκτείνεται βορειοδυτικά-νοτιοανατολικά από την λίμνη Βαν στην Τουρκία στα βουνά Zagros στο Ιράν, δέχεται έντονες βροχοπτώσεις 1.000-15.000mm ετησίως. Λόγω της εξαιρετικά ορεινής τοπογραφίας, και επιδεινωμένο από την αποψίλωση των δασών, το μεγαλύτερο μέρος αυτού, τόσο η βροχή όσο και το λιώσιμο του χιονιού, ρέει στις κοιλάδες, τροφοδοτώντας τα ποτάμια συστήματα, τα οποία καλύπτουν τις γεωργικές ανάγκες στις πεδιάδες ή ακόμη και έξω από αυτές. Οι πραγματικές βροχοπτώσεις στις πεδιάδες του Κουρδιστάν σπάνια υπερβαίνουν τα 400mm ετησίως. Εκτός από εκείνα τα μέρη του ιρακινού και συριακού Κουρδιστάν που συνορεύουν με την έρημο, το Κουρδιστάν διαθέτει αφθονία υδάτινων ρευμάτων. Φιλοξενεί τις πηγές τριών μεγάλων ποτάμιων συστημάτων, του Τίγρη, του Ευφράτη και του Αράς.

Οι πηγές νερού είναι πολύ συχνές στο Κουρδιστάν. Τα προθέματα sarab ή kanî στα κουρδικά τοπωνύμια υποδηλώνουν την παρουσία πηγών. Αυτές χρησιμεύουν ως κύρια πηγή οικιακού νερού και τεχνητής άρδευσης σε πολλά μέρη του Κουρδιστάν. Σε μεγάλες περιοχές του Κουρδιστάν, είναι αδύνατο να περπατήσεις περισσότερα από δυο χιλιόμετρα χωρίς να συναντήσεις μια πηγή. Αυτές οι πηγές είναι φυσικά πιο παραγωγικές την άνοιξη από άλλες εποχές. Ορισμένες πόλεις, όπως το Kermanshah στο Ιράν, τροφοδοτούνται με νερό από τέτοιες πηγές. Η αφθονία των πηγών θεωρείται από τους Κούρδους στο ιρακινό και ιρανικό Κουρδιστάν ως ένα από τα πιο όμορφα χαρακτηριστικά της τοπογραφίας του Κουρδιστάν. Λόγω εν μέρει της αφθονίας του νερού, καθώς και του κλίματος, τα βουνά του ιρακινού Κουρδιστάν είναι από καιρό μια αγαπημένη τοποθεσία για θερινά ανάκτορα τόσο για την ιρακινή ελίτ όσο και για προύχοντες από άλλες αραβικές χώρες.

Το Κουρδιστάν φιλοξενεί πολλά υδραυλικά έργα. Αρκετά ποτάμια και λίμνες έχουν φράγματα, τόσο για σκοπούς αποθήκευσης νερού όσο και ως μέρος υδροηλεκτρικών έργων. Υπάρχουν 7 φράγματα και 8 υδροηλεκτρικοί σταθμοί στο τουρκικό Κουρδιστάν. Στο ιρανικό

Κουρδιστάν υπάρχουν 3 φράγματα αποθήκευσης συνολικής χωρητικότητας 875 εκατομμυρίων κυβικών μέτρων. Τρία ποτάμια στο ιρακινό Κουρδιστάν έχουν φράγματα, το Greater Zab, το Little Zab και το Diyala, δίνοντας μια συνδυασμένη περιοχή λίμνης άνω των 300 τετραγωνικών χλμ. Αυτά τα φράγματα είναι εν μέρει προμηθευτές υδροηλεκτρικής ενέργειας στην Βαγδάτη. Το μεγαλύτερο έργο αποθήκευσης νερού, παραγωγής υδροηλεκτρικής ενέργειας και ελέγχου πλημμυρών στην Μέση Ανατολή βρίσκεται στο τουρκικό Κουρδιστάν, γνωστό ως το έργο της Νοτιοανατολικής Ανατολίας (GAP, Güneydoğu Anadolu Projesi), το οποίο ξεκίνησε το 1970. Το πρώτο φράγμα, το Keban, ολοκληρώθηκε το 1974. Το GAP είναι ένα από τα μεγαλύτερα κατασκευαστικά έργα στον κόσμο, συμπεριλαμβανομένης της κατασκευής 49 υδροηλεκτρικών και αρδευτικών έργων στους ποταμούς Ευφράτη και Τίγρη. Τα φράγματα θα παράγουν συνολικά 7.500 MW ηλεκτρικής ενέργειας και θα αρδεύουν 1,5-2 εκατομμύρια εκτάρια γης στο τουρκικό Κουρδιστάν, διπλασιάζοντας έτσι τη γεωργική παραγωγή της περιοχής. Το μεγαλύτερο φράγμα είναι το φράγμα Ατατούρκ, του οποίου η κατασκευή ξεκίνησε το 1981 και ολοκληρώθηκε το 1991. Είναι το πέμπτο μεγαλύτερο λιθόρριπτο φράγμα στον κόσμο. Αυτό το φράγμα έχει συνολική εγκατεστημένη ισχύ 2.400MW ηλεκτρικής ενέργειας και αρδεύει τις τεράστιες πεδιάδες της επαρχίας Urfa. Η τεχνητή λίμνη του είναι η τρίτη μεγαλύτερη στον κόσμο με έκταση 817 τετραγωνικά χλμ. Μεγάλο μέρος του νερού που συγκρατείται πίσω από το φράγμα Ατατούρκ, εκτρέπεται μέσω των σηράγγων Şanlıurfa συνολικού μήκους 57,8 χλμ., που επιτρέπουν την άρδευση 476.374 εκταρίων γης. Το έργο GAP απεικονίζει την στρατηγική σημασία του ελέγχου ζωτικής σημασίας υδάτινων ροών για περισσότερα από ένα κράτη της Μέσης Ανατολής, κυρίως για την Συρία. Η τουρκική κυβέρνηση αισθάνεται πολύ έντονα ότι έχει το δικαίωμα να χρησιμοποιεί όλο το νερό που προκύπτει από τα διεθνή σύνορά της κατά το δοκούν. Πάνω από το 90% των πηγών του Τίγρη και του Ευφράτη προέρχονται από την Ανατολία. Μόνο ο Ευφράτης ρέει από την Τουρκία στην Συρία με ρυθμό 30.000 εκατομμυρίων κυβικών μέτρων ημερησίως, αυτή η ροή αποτελεί σοβαρή πηγή ανησυχίας τόσο για την Συρία όσο και για το Ιράκ. Η απώλεια νερού για άρδευση και εξάτμιση από το έργο GAP είναι πάνω από 14.000 εκατομμύρια κυβικά μέτρα ετησίως. Αν και το 1987, η Τουρκία συμφώνησε να μην αφήσει την ροή του νερού προς τη Συρία να πέσει κάτω από το ρυθμό των 500 κυβικών μέτρων ανά δευτερόλεπτο, ένα ποσοστό που ισχυρίζεται η Συρία ότι είναι απαραίτητο για την λειτουργία των υδροηλεκτρικών σταθμών της, ωστόσο αυτή η συμφωνία ουδέποτε τηρήθηκε, με αποτέλεσμα μεταξύ άλλων συχνές τριβές μεταξύ Άγκυρας και Δαμασκού.

Το PKK ήταν αρχικά εχθρικό προς το σχέδιο GAP, θεωρώντας ότι ήταν ένα μέσο περαιτέρω εκμετάλλευσης του κουρδικού λαού. Οι περιβαλλοντικές συνέπειές του επικρίθηκαν, όπως και η εισαγωγή τουρκικού εργατικού δυναμικού και η αυξημένη στρατιωτική παρουσία που απαιτείται για την προστασία του έργου. Ωστόσο, καθώς οι Κούρδοι αγρότες επωφελούνται από την αυξημένη άρδευση, το έργο έχει γίνει πραγματικά δημοφιλές και το PKK έχει

αναθεωρήσει τις αντιρρήσεις του, λαμβάνοντας επίσης υπόψη ότι το έργο GAP θα εξυπηρετούσε πολύ καλά ένα ανεξάρτητο κουρδικό κράτος.

3.1.2. ΟΡΥΚΤΑ ΕΚΤΟΣ ΥΔΡΟΓΟΝΑΝΘΡΑΚΩΝ

Το τουρκικό Κουρδιστάν διαθέτει σημαντικούς ορυκτούς πόρους, συμπεριλαμβανομένων φωσφορικών αλάτων, λιγνίτη, χαλκού, σιδήρου και χρωμίου. Σχεδόν όλος ο τουρκικός σίδηρος εξορύσσεται από το ορυχείο Dinvigi που βρίσκεται σε κουρδική περιοχή της κυρίως τουρκόφωνης επαρχίας Sivas. Τα αποθέματα έχουν εκτιμηθεί σε 28 εκατομμύρια τόνους. Τα κοιτάσματα χρωμίτη στο Maden, βόρεια του Diyarbakir, βρίσκονται επίσης σε κουρδική περιοχή και είναι πολύ σημαντικά. Οι εξαγωγές χρωμίτη αποφέρουν πολλά εκατομμύρια δολάρια ετησίως. Άλλα ορυκτά από κουρδικές περιοχές που εκμεταλλεύεται το τουρκικό κράτος περιλαμβάνουν, χαλκό στο Ergani, κοντά στο Diyarbakir, και μόλυβδο και ασήμι στο Keban.

Το ιρακινό Κουρδιστάν έχει επίσης πλούσιους ορυκτούς πόρους. Ωστόσο, εκτός από την μικρής κλίμακας εξόρυξη μολύβδου στο Maku, δεν υπάρχει σημαντική εξορυκτική βιομηχανία ούτε υπάρχουν σχέδια για εκμετάλλευση ορυκτών πόρων. Τα μεγαλύτερα κοιτάσματα πετρωμάτων θείου στον κόσμο βρίσκονται νοτιοδυτικά του Erbil στο Sharqat στο ιρακινό Κουρδιστάν. Τα αποθέματα εκτιμώνται σε 515 εκατομμύρια τόνους. Το θείο ως υποπροϊόν της διύλισης πετρελαίου και φυσικού αερίου χρησιμοποιείται σε λιπάσματα εδάφους και φυτοφάρμακα, αλλά αποτελεί και το κύριο συστατικό της πυρίτιδας και αρκετών δηλητηριωδών αερίων. Επισημαίνεται ότι οι πρώτες ύλες για τα χημικά όπλα που χρησιμοποιήθηκαν εναντίον του κουρδικού πληθυσμού από τον ιρακινό στρατό προήλθαν από τα κοιτάσματα του Sharqat.

3.1.3. ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ ΣΤΟ ΚΟΥΡΔΙΣΤΑΝ

Το Κουρδιστάν φιλοξενεί μικρή βιομηχανία εκτός από τα διυλιστήρια πετρελαίου. Οι κουρδικές κωμοπόλεις και οι πόλεις ήταν παραδοσιακά κέντρα εμπορίου και διοίκησης και όχι βιομηχανικές περιοχές ή κέντρα μεταποίησης. Παρά την μαζική αστική μετανάστευση και την αποσύνθεση του αγροτικού τρόπου ζωής, δεν έχει αναπτυχθεί ένας εναλλακτικός βιομηχανοποιημένος τρόπος ζωής. Από τις 5.100 περίπου δημόσιες και ιδιωτικές βιομηχανικές εγκαταστάσεις της Τουρκίας, μόνο 180 βρίσκονται στις κουρδικές περιοχές, απασχολώντας 35.000 εργαζόμενους ή το 4-5% του βιομηχανικού εργατικού δυναμικού της περιοχής. Το 95% της βιομηχανίας στην Τουρκία βρίσκεται εκτός Κουρδιστάν, μόνο 1 στους 280 πολίτες στο Κουρδιστάν μπορεί ενδεχομένως να βρει απασχόληση στην βιομηχανία σε αντίθεση με 1 στους 50 στην υπόλοιπη Τουρκία. Στο Ιράκ, ο βιομηχανικός τομέας εκτός της πετρελαϊκής βιομηχανίας έχει παραμεληθεί σε μεγάλο βαθμό, και ειδικά στο Κουρδιστάν.

4. ΤΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΤΟΥ ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΟΥ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΥ ΚΑΤΑΚΕΡΜΑΤΙΣΜΟΥ

Η γεωγραφική θέση του Κουρδιστάν συνέβαλε στην ετερογένεια της εθνογλωσσικής του σύνθεσης. Ομάδες που επιθυμούν να αποφύγουν την παρέμβαση της κεντρικής κυβέρνησης, όπως οι φυλετικά οργανωμένοι άνθρωποι, οι οποίοι θεωρούν την δική τους μορφή διακυβέρνησης επαρκή, ή αιρετικές ή μη δημοφιλείς αιρέσεις, συχνά έλκονται από αφιλόξενες αλλά κατοικήσιμες περιοχές. Σε αυτές τις ερήμους και τις ορεινές περιοχές, είναι ελεύθεροι να ζήσουν την ζωή τους χωρίς αδικαιολόγητη παρέμβαση είτε από το κράτος είτε από πιο ορθόδοξους πολίτες. Καθώς οι οροσειρές προσφέρουν συνήθως ανεπαρκείς προοπτικές υποστήριξης μεγάλου αριθμού ανθρώπων, οι ορεινές περιοχές στην Μέση Ανατολή τείνουν να φιλοξενούν μια ποικιλία μικρών εθνοτικών και θρησκευτικών ομάδων. Αυτή η τάση μπορεί να παρατηρηθεί στα βουνά του Λιβάνου, στον Καύκασο και στον άξονα Ανατολίας-Zagros. Οι κακές επικοινωνίες μέσα σε αυτές τις περιοχές, και ίσως επίσης οι δυσκολίες της ζωής σε αυτές, ενισχύουν την ανόμοια φύση του πληθυσμού, που συχνά τείνει να διασπαστεί σε περαιτέρω ομάδες. Τέτοιες ομάδες τείνουν επίσης να ευνοούν την κατοίκηση στα άκρα της κρατικής εδαφικής εξουσίας, και έτσι ο άξονας Ανατολίας-Zagros πληροί όλα τα επιθυμητά κριτήρια για τους ανθρώπους που θέλουν να ξεφύγουν από τον κρατικό έλεγχο. Μια ισχυρή αίσθηση τοπικής ταυτότητας και η αντίθεση στις άρχουσες ελίτ από το εξωτερικό είναι επίσης πιθανό να έχουν συμβάλει σε θρησκευτική διαφωνία, καθώς και στην παρουσία ετερόδοξων ομάδων, όλες με ξεχωριστή ταυτότητα. Αυτή η ετεροδοξία στο Κουρδιστάν, και μάλιστα μεταξύ των Κούρδων, ήταν ένας σημαντικός καθοριστικός παράγοντας για τις πράξεις και την μοίρα τους στον 20ο αιώνα. Μέχρι προσφάτως, σίγουρα έως τον Πρώτο Παγκόσμιο Πόλεμο, το Κουρδιστάν φιλοξενούσε έναν πολύ μεγάλο αριθμό διαφορετικών θρησκευτικών ομάδων και αρκετές εθνοτικές και γλωσσικές ομάδες εκτός από τους Κούρδους, τους Άραβες, τους Τούρκους και τους Πέρσες. Για το μεγαλύτερο μέρος του Κουρδιστάν ισχύει ότι έχουμε να κάνουμε με μια «ζώνη θραύσης» θρησκευτικών και γλωσσικών ομάδων.

4.1 ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Το Κουρδιστάν είναι, από πολλές απόψεις, πλούσιο σε πόρους, αλλά αυτοί οι πόροι θεωρούνται αναπόσπαστο μέρος των αναγκών των κρατών υποδοχής του κουρδικού λαού και, ως εκ τούτου, αντιπροσωπεύουν περιορισμούς στην ανάπτυξη του Κουρδιστάν ως οντότητα, παρά τα πλεονεκτήματα που θα μπορούσαν να υποτεθούν. Ειδικότερα, η ύπαρξη μιας καλά αναπτυγμένης πετρελαϊκής βιομηχανίας στο Ιράκ έχει παρουσιάσει σοβαρά εμπόδια στις προτάσεις αυτονομίας για το Κουρδιστάν. Σε κάποιο βαθμό, οι υδάτινοι πόροι

του Κουρδιστάν παρουσιάζουν επίσης ένα άλλο εμπόδιο στην ενοποίηση και αυτός είναι ένας παράγοντας που μπορεί να αυξηθεί σε σημασία στο μέλλον. Η αλληλεξάρτηση των περιφερειακών κρατών σε θέματα που σχετίζονται με την εκμετάλλευση και την μεταφορά πόρων όπως το πετρέλαιο και το νερό διασφαλίζει ότι τα συμφέροντά τους εξυπηρετούνται καλύτερα με αμοιβαία συμφωνία σχετικά με τις πολιτικές έναντι του Κουρδιστάν. Αυτές οι πολιτικές διασφαλίζουν ότι δεν θα υπάρξει απρόβλεπτη διαταραχή στην διαθεσιμότητα ή την διαμετακόμιση πόρων. Η επίμονη πεποίθηση ότι το Κουρδιστάν είναι πλούσιο σε γεωργικούς πόρους δεν υποστηρίζεται πλέον από τα γεγονότα, παρά τον παραδοσιακό αγροτικό τρόπο ζωής, ο οποίος εξακολουθεί να είναι πολύ βασικός για την κουρδική πολιτιστική ταυτότητα. Ωστόσο, για λόγους που θα αναπτυχθούν σε μεταγενέστερα κεφάλαια, συνεχίζει να αιχμαλωτίζει την φαντασία του κουρδικού εθνικιστικού λόγου.

Παρόλο που οι πετρελαϊκοί και υδάτινοι πόροι του Κουρδιστάν χρησιμοποιούνται πλήρως, φαίνεται να υπάρχει γενική παραμέληση άλλων αναπτυξιακών πτυχών σε όλα τα μέρη του Κουρδιστάν, επομένως υπάρχει μικρή βιομηχανία και οι επικοινωνίες προσανατολίζονται στις ανάγκες των βασικών τομέων των κρατών υποδοχής. Παρά την αποσύνθεση του γεωργικού τομέα, που κάποτε αποτελούσε την βάση της οικονομικής, καθώς και πολιτιστικής ζωής στο Κουρδιστάν, δεν έχει ακόμη αναπτυχθεί ένας εναλλακτικός βιομηχανικός τρόπος ζωής. Η άνιση, αλλά γενικά φτωχή, οικονομική ανάπτυξη στο Κουρδιστάν, σε συνδυασμό με τοπογραφικούς παράγοντες και το πρότυπο εκμετάλλευσης του πυρήνα των διαφόρων κουρδικών περιφερειών έχει ενισχύσει τις διαιρέσεις του Κουρδιστάν. Οι επικοινωνίες προσανατολίζονται προς τα έξω και όχι προς το εσωτερικό του Κουρδιστάν και το ζήτημα της πρόσβασης στην θάλασσα σε ένα μεσόγειο δυνητικό κράτος είναι ένα άλλο σοβαρό εμπόδιο στις ρεαλιστικές προτάσεις κρατικής υπόστασης.

5. ΤΑ ΔΙΛΛΗΜΑΤΑ ΑΠΟ ΤΗΝ ΙΣΤΟΡΙΑ ΚΑΙ ΓΕΩΓΡΑΦΙΑ

Για διάφορους λόγους, η ιστορία των Κούρδων και του Κουρδιστάν εκπροσωπείται ελάχιστα στις συμβατικές ιστορικές αφηγήσεις της περιοχής και είναι εύκολο να καταλάβουμε γιατί οι Κούρδοι αισθάνονται ότι αποκλείονται σκόπιμα από τέτοιες αφηγήσεις. Όσον αφορά την αρχαία ιστορία, φαίνεται ότι γνωρίζουμε πολύ περισσότερα για εκείνους τους πολιτισμούς που δεν υπάρχουν πλέον, επειδή τώρα δεν αποτελούν πιθανή απειλή για τις σημερινές κυρίαρχες δυνάμεις. Το κουρδικό εθνικιστικό κίνημα μπορεί να έχει φτάσει σε τέτοιο επίπεδο συνείδησης ώστε να αναζητηθεί μια πληρέστερη ιστορία για να ολοκληρωθεί η «φαντασίωση» του κουρδικού έθνους. Ο κουρδικός εθνικιστικός λόγος για την κουρδική ιστορία έχει παραδοσιακά αφιερώσει τις περισσότερες προσπάθειες στην εξέταση ορισμένων καθοριστικών στιγμών στην ιστορία του Κουρδιστάν και η θεωρητική αρχαία ιστορία των Κούρδων, έως πρόσφατα, είχε μόνο σύντομη κάλυψη. Αυτό συνήθως συνίστατο στην καταγραφή των αναφορών των Ελλήνων ιστορικών και γεωγράφων σε λαούς των

οποίων τα ονόματα έφεραν κάποια ετυμολογική ομοιότητα με τους Κούρδους, και μια εξέταση της προέλευσης της λέξης Κούρδος.

Οι συγγραφείς για τους Κούρδους, όσο και τους μη Κούρδους, ήταν ευτυχείς να επαναλάβουν ότι οι Κούρδοι ήταν πιθανώς απόγονοι των Μήδων ή, λιγότερο συχνά των Gutí, χωρίς να αισθάνονται την ανάγκη ούτε να δημιουργήσουν μια πλήρη αρχαία ιστορία, ούτε να εξασφαλίσουν μια επικάλυψη μεταξύ της ιστορίας του έθνους και εκείνης του ίδιου του Κουρδιστάν. Η επιτακτική ανάγκη να εδραιωθεί μια αρχαία εδαφική διεκδίκηση ήταν υποδεέστερη από εκείνη της διεκδίκησης μιας ξεχωριστής εθνικής ταυτότητας στους γείτονές τους και τους απογόνους τους. Τα ερωτήματα γύρω από την κουρδική καταγωγή, την αρχαία ιστορία τους και μάλιστα εκείνη της σημερινής επικράτειάς τους, του Κουρδιστάν, έμειναν σε μεγάλο βαθμό αναπάντητα, ακόμη και σε εθνικιστικά φυλλάδια. Ωστόσο, οι πρώτες προσπάθειες για την δημιουργία μιας αρχαίας ξεχωριστής ταυτότητας για τους Κούρδους συγχωνεύτηκαν με την επιθυμία να δημιουργηθεί μια συνέχεια κατοίκησης, πανομοιότυπη με την έκταση των σημερινών εδαφικών διεκδικήσεων.

Το έργο ορισμένων Κούρδων συγγραφέων έχει ταυτίσει την ιστορία των Κούρδων με εκείνη της επικράτειας του Κουρδιστάν και υποστηρίζεται ότι τόσο οι γεωγραφικές όσο και οι ιστορικές αφηγήσεις μιας περιοχής ή ενός κράτους «το αναφέρουν από την οπτική γωνία του νικητή». Αυτό προκύπτει από δύο τάσεις. Πρώτον, αυτή της γενίκευσης σχετικά με τα βασικά δόγματα, τις αξίες και τους πολιτικούς προσανατολισμούς των εθνικιστικών κινημάτων, με αποτέλεσμα να χαθεί η ιστορική ακρίβεια και ο δυναμισμός που είναι εγγενείς στις συγκρούσεις. Δεύτερον, υπάρχει μια τάση αποδοχής της κυριαρχίας κρατικοκεντρικής προοπτικής πυρήνα-περιφέρειας και των υποθέσεων που προκύπτουν από αυτή την άποψη. Οι υπο-κρατικοί φορείς παραμελούνται και η ανιθαγενής μειονότητα μπορεί να γίνει αντιληπτή ως θύμα και όχι ως δημιουργική και δυναμική. Οι γεωγράφοι, όπως και οι ιστορικοί, τείνουν να διαβάζουν υλικό γραμμένο στις γλώσσες του κυρίαρχου κράτους και όχι στις μειονοτικές γλώσσες, επομένως οι ιδέες των μειονοτήτων εκπροσωπούνται ελάχιστα στην επιστημονική βιβλιογραφία. Πρέπει να ληφθεί υπόψη ότι η ιστορία του Κουρδιστάν και η ιστορία των Κούρδων δεν είναι απαραίτητα το ίδιο πράγμα και αυτό είναι το προφανές μεν, αλλά θεμελιώδες ελάττωμα που αποτυγχάνει στην προσπάθεια να καθιερώσει και να επεξεργαστεί μια ιστορία και των δύο.

Ένα παρόμοιο δίλημμα παρουσιάστηκε στους ιδρυτές της σύγχρονης Τουρκίας. Οι Τούρκοι προέρχονταν από την Κεντρική Ασία (Μογγολία) και από την στιγμή που έφτασαν στην Ανατολία πολλοί από τους μεγάλους πολιτισμούς της Ανατολίας είχαν ήδη περάσει προ πολλού ή βρίσκονταν σε τελική παρακμή, όπως οι Βυζαντινοί. Εκτός από μια σχολή εθνικιστικής σκέψης στην δεκαετία του 1930, οι Τούρκοι συνήθως δεν ισχυρίζονται ότι είναι απόγονοι αυτών των λαών, όπως οι Χετταίοι, αλλά τους χρησιμοποιούν για να απεικονίσουν την αρχαία και ένδοξη ιστορία της Ανατολίας ή την σημερινή γεωγραφική έκφραση της Τουρκίας. Από τους ίδιους τους Τούρκους, τίποτα δεν είναι πραγματικά γνωστό πριν από τον 6^ο αιώνα μ.Χ. Μετά από μια περίοδο στην αρχή της Τουρκικής Δημοκρατίας, κατά την οποία

δόθηκε έμφαση στην ιστορία της Ανατολίας και όχι στον παντουρκισμό, η έρευνα στην εποχή μας για την προέλευση των τουρκικών λαών από την Κεντρική Ασία συνεχίζεται. Έως τα μέσα του 20ου αιώνα, η τουρκική ιστορία θεωρούνταν αυτή της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας ή του Ισλάμ και τόνιζε με έμφαση τα νεότερα, εκσυγχρονιστικά επιτεύγματα της Τουρκικής Δημοκρατίας. Τον 21ο αιώνα το εύρος της τουρκικής ιστορίας έχει διευρυνθεί δραματικά, ενσωματώνοντας τρία πολύ διαφορετικά παρελθόντα στην υπηρεσία του εθνικού μύθου και του παντουρκισμού. Φυσικά, όπως και σε πολλές άλλες εθνικιστικές ιστορίες, ο ρόλος και ακόμη και η ύπαρξη των μη προγονικών άλλων εθνικών ομάδων, όπως οι Έλληνες, οι Αρμένιοι και οι Κούρδοι, έχει αγνοηθεί ή αποσιωπηθεί.

6. ΓΕΩΠΟΛΙΤΙΚΗ ΣΥΓΚΡΟΥΣΗ ΠΥΡΗΝΑ-ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΚΟΥΡΔΙΣΤΑΝ

«Στην πολιτική γεωγραφία, οι εικόνες του κέντρου και της περιφέρειας μεταφέρουν δύο διαφορετικές ιδέες: Πρώτον, ένα σύμβολο συστηματικής οργάνωσης του χώρου γύρω από την έννοια και μέσω της λειτουργίας της κεντρικότητας. Δεύτερον, εντός αυτής της καθεστηκυίας τάξης, η αντίθεση μεταξύ του κυρίαρχου κέντρου και μιας υποδεέστερης περιφέρειας, υποδηλώνουν την δυνατότητα αντιπαράθεσης». Ήταν αυτή η δυνατότητα αντιπαράθεσης πυρήνα-περιφέρειας σε διάφορες μορφές της γεωπολιτικής που διατύπωσε ο Sir Halford John Mackinder στην θεωρία της Heartland στις αρχές του 20ου αιώνα. Στο σχέδιο του Mackinder το 1919, ο έλεγχος της Heartland, η Ευρασία, δηλαδή η ευρωπαϊκή Ρωσία, η Σιβηρία, η Κεντρική Ασία, το βόρειο Ιράν και το βόρειο Ιράκ, θα επέτρεπε τον έλεγχο του παγκόσμιου νησιού. Αυτή η έννοια αναπτύχθηκε από τους Γερμανούς γεωπολιτικούς περαιτέρω σε ένα σύστημα παν-περιφερειών, με τα βόρεια τμήματα του πλανήτη να περιέχουν τις βασικές περιοχές και τις νότιες περιοχές να αποτελούν την περιφέρεια. Μέχρι της δεκαετίας του 1940, ο Spykman έθεσε τέτοιες μελέτες σε ένα απροκάλυπτα στρατιωτικό πλαίσιο με την πρότασή του ότι οι ΗΠΑ ασκούν έλεγχο σε μια βασική περιοχή, το Rimland γύρω από την ενδοχώρα, για να ελέγξουν και να αποτρέψουν την επέκταση της ΕΣΣΔ στο φρούριο της Heartland. Ο Saul Cohen αναθεώρησε την θέση του Heartland-Rimland. Κατά την άποψη του, κόσμος χωρίστηκε σε παγκόσμιες και περιφερειακές γεωστρατηγικές περιοχές, οι οποίες ήταν λειτουργικά καθορισμένες. Στο παγκόσμιο μοντέλο του, υπάρχουν δύο γεωστρατηγικές περιοχές: Ο εξαρτώμενος από το εμπόριο θαλάσσιος κόσμος και ο ευρασιατικός ηπειρωτικός κόσμος. Αυτές οι περιοχές χωρίστηκαν από δύο «ζώνες θραύσης»: Την Μέση Ανατολή και την Νοτιοανατολική Ασία. Αυτές οι ζώνες θραύσης διακρίνονται από κατακερματισμένο πολιτικό και οικονομικό χαρακτήρα. Καθώς και οι δύο γεωστρατηγικές περιοχές έχουν ερείσματα στις ζώνες θραύσης, είναι ζωτικής στρατηγικής σημασίας στον ανταγωνισμό μεταξύ των γεωστρατηγικών περιοχών.

Τόσο οι θερμοί όσο και οι ψυχροί πόλεμοι συμβαίνουν μέσω πληρεξουσίου σε αυτές τις ζώνες θραύσης, επιτρέποντάς τους να λειτουργούν ως ζώνες ανασχεσης (buffer zones). Εκτός από την θέση του εντός της ζώνης θραύσης του Cohen, μια ιστορική ανάλυση του Κουρδιστάν καταδεικνύει αυτό το μοτίβο στον μικρόκοσμο, με το Κουρδιστάν πρώτα στο θέατρο της οθωμανικής-περσικής αντιπαλότητας, στην συνέχεια της ρωσο-τουρκικής αντιπαλότητας και τέλος της αντιπαλότητας των Μεγάλων Δυνάμεων στα τέλη του 19ου και του 20ου αιώνα. Το Κουρδιστάν συμμορφωνόταν πάντα με την περιγραφή του Cohen για την Μέση Ανατολή ως μια κομβική περιοχή, χωρίς έναν ενιαίο πυρήνα. Η διάχυτη φύση της κουρδικής κοινωνίας, η μεταβαλλόμενη φυλετική πίστη και η ανεπαρκώς ανεπτυγμένη πολιτική κουλτούρα άφησαν το Κουρδιστάν ως ένα τέλειο παράδειγμα μιας μικροσκοπικής ζώνης θραύσης. Αρκετά από αυτά τα θέματα εξακολουθούν να είναι εμφανή σήμερα.

Το Κουρδιστάν διαχρονικά ήταν περιθωριακό αλλά και κεντρικής σημασίας και η θέση του σήμαινε ότι σε κρίσιμες περιόδους, οι αυτοκρατορικές δυνάμεις δημιούργησαν, χρηματοδότησαν ή τουλάχιστον επέτρεψαν να υπάρχουν οντότητες όπως οι κουρδικές φυλετικές συνομοσπονδίες και πριγκιπάτα, προκειμένου να υπερασπιστούν τα σύνορά τους. Οι Κούρδοι θα μπορούσαν από ορισμένες απόψεις να ισχυριστούν ότι έχουν επωφεληθεί από την συνοριακή τους θέση, τόσο κατά την εποχή κατά την οποία το Κουρδιστάν λειτουργούσε ως ουδέτερη ζώνη μεταξύ αντίπαλων αυτοκρατοριών, όσο και αργότερα, εκμεταλλευόμενοι την εγγύτητά τους στα διεθνή σύνορα. Τα οικονομικά πλεονεκτήματα ήταν ίσως λίγα, εκτός από το να επιτρέψουν μια ακμάζουσα κουρδική βιομηχανία λαθρεμπορίου. Τα πολιτικά πλεονεκτήματα ήταν σε μεγάλο βαθμό δίκοπα μαχαίρια, επιτρέποντας στους Κούρδους να αναζητήσουν την υποστήριξη των αντίπαλων ιμπεριαλιστικών δυνάμεων για να επιτύχουν τους δικούς τους σκοπούς, αλλά επιτρέποντας στις ιμπεριαλιστικές δυνάμεις να ενώσουν τις δυνάμεις τους για να τους νικήσουν. Στρατιωτικά, οι Κούρδοι είναι γνωστό ότι είναι ειδικευμένοι στον ανταρτοπόλεμο και κάνουν εξαιρετική εκμετάλλευση του σκληρού ορεινού εδάφους προς όφελός τους. Επιπλέον, η συνοριακή τους θέση επιτρέπει τόσο στους αντάρτες όσο και στους πολίτες να διαφύγουν σε γειτονικές χώρες, τόσο για να συνεχίσουν τις επιχειρήσεις, όσο και για να αναζητήσουν καταφύγιο. Κούρδοι ηγέτες και φυλές έχουν οπλιστεί εδώ και πολύ καιρό από εξωτερικές δυνάμεις και ενθαρρύνονται να πολεμήσουν κάτω από αυτές ή να υπερασπιστούν τα σύνορα. Πολλές φυλές και φατρίες στην περιοχή έχουν διαφύγει με τα όπλα τους για την υποστήριξη άλλων κομμάτων ή για τους δικούς τους σκοπούς.

6.1. ΤΟ ΚΟΥΡΔΙΣΤΑΝ ΩΣ ΖΩΝΗ ΑΝΑΣΧΕΣΗΣ ΚΑΙ ΑΠΟ ΕΠΑΡΧΙΑ ΣΕ ΠΙΟΝΙ-ΠΡΙΓΚΙΠΑΤΟ

Το Κουρδιστάν επρόκειτο να γίνει η ζώνη ασφαλείας, όχι μόνο μεταξύ του αραβικού/σημιτικού και αργότερα του οθωμανικού πολιτισμού και του περσικού πολιτισμού, αλλά και μεταξύ των δύο μεγάλων κλάδων του. Το Κουρδιστάν έγινε το κύριο

θέατρο της οθωμανικής-περσικής αντιπαλότητας. Η Μεσοποταμία και η περιοχή στα βόρεια επρόκειτο να αποτελέσουν στόχο αντιπαλότητας μεταξύ της νεοεμφανιζόμενης Περσικής Αυτοκρατορίας των Σιτών-Σαφαβιδών και της Σουνιτικής Οθωμανικής-Τουρκικής Αυτοκρατορίας, η οποία αντιλήφθηκε την θρησκευτική αίρεση της Περσίας τόσο ως πρόκληση για την νομιμότητά της όσο και ως ανταγωνιστικές εδαφικές διεκδικήσεις. Η μάχη του Chaldiran σηματοδότησε την αρχή μιας επιτυχημένης πολιτικής αντιπαράθεσης των κουρδικών πριγκιπάτων και φυλών τόσο εναντίον της αντίπαλης αυτοκρατορίας όσο και μεταξύ τους για να αποφευχθεί η ανάπτυξη μιας ενοποιημένης περιοχής που αποτελούσε απειλή για τις κεντρικές κυβερνήσεις. Αν και οι Κούρδοι γενικά συντάχθηκαν με τους Οθωμανούς ως ομόθρησκοι, ήταν συχνά δεκτικοί σε κίνητρα από τους Πέρσες. Οι Οθωμανοί είχαν την πρόσθετη έλξη της προθυμίας να κυβερνήσουν μέσω τοπικών αρχηγών, ενώ οι Πέρσες ήθελαν να κυβερνήσουν μέσω Περσών ή Τουρκομάνων διοικητών, αν και αυτό ήταν δύσκολο να επιβληθεί.

Οι Πέρσες επέτρεψαν στον Οίκο των Ardalan να συνεχίσει να κυβερνά την κεντρική οροσειρά Zagros και την γη στα δυτικά της, κυρίως το Shahrizor. Πρωτεύουσά τους ήταν η Sanandaj. Οι Οθωμανοί, ενώ ακολουθούσαν αντιφυλετικές και συγκεντρωτικές πολιτικές σε όλη την αυτοκρατορία, καθιέρωσαν ένα οιονεί φεουδαρχικό σύστημα στο Κουρδιστάν. Δημιούργησαν επίσης νομαδικές φυλετικές συνομοσπονδίες, εκτός του συστήματος του εμιράτου. Πολλές από αυτές τις εγκεκριμένες φυλές χρησιμοποιήθηκαν για την αστυνόμευση των αρμενικών συνόρων στο βορρά και για να κυριαρχήσουν στις λιγότερο προβλέψιμες ομάδες των Τουρκομάνων. Τα κουρδικά πριγκιπάτα και φυλές έγιναν πιο έμπειρα στην εκμετάλλευση της κατάστασής τους. Τα κουρδικά στρατεύματα και οι φυλετικές συμμαχίες έπαιξαν βασικό ρόλο σε όλους τους αγώνες για υπεροχή στην περιοχή. Υπήρχαν λίγες κυβερνώσες οικογένειες που ήταν σταθερές στην υποστήριξή τους σε μια αυτοκρατορία. Πολλές φυλές, για παράδειγμα οι Jaff, μετεγκαταστάθηκαν έτσι ώστε να διασχίζουν τις παραμεθόριες περιοχές, εξασφαλίζοντας ούτως ασφαλές καταφύγιο όταν υποστήριζαν την λάθος πλευρά. Το βόρειο Κουρδιστάν ήταν πιο δύσκολο να ελεγχθεί, λόγω των σκληρών χειμώνων, έτσι ορισμένες περιοχές σπάνια ανακαταλαμβάνονταν. Αυτή η εποχή ήταν, χάριν της σχετικής ισορροπίας μεταξύ των δύο αυτοκρατοριών, μια αρκετά σταθερή περίοδος στην ιστορία του Κουρδιστάν, μια εποχή που μυθοποιείται από πολλούς Κούρδους ως περίοδος ανεξαρτησίας και ελευθερίας, μια «χρυσή εποχή», όπως περιγράφεται από πολλούς ιστορικούς.

Είναι παρατηρημένο ότι κάθε εθνικιστική ιστορία δημιουργεί τόσο έναν ποιητικό χώρο όσο και μια μυθολογική χρυσή εποχή. Αυτή η «χρυσή εποχή» είναι το κεντρικό δράμα σε κάθε εθνικιστική ιστορία και μπορεί να περιγραφεί ως «το σύμπλεγμα της «Ωραίας Κοιμωμένης»»: Ο εθνικιστικός αγώνας θα αφυπνίσει το υποδουλωμένο έθνος και θα διευκολύνει την επιστροφή στην εποχή της αντιληπτής ελευθερίας. Έτσι σε αυτή την περίοδο πολλοί εθνικιστές ιστορικοί δαπανούν περισσότερη ενέργεια. Είναι επίσης σημαντικό ότι σε αυτή την περίοδο εμφανίστηκαν τα πρώτα κουρδικά λογοτεχνικά έργα. Οι Κούρδοι διανοούμενοι

χρησιμοποιούσαν προηγουμένως τις γλώσσες της ελίτ όπως τα περσικά, τα αραβικά ή τα τουρκικά. Το πιο σημαντικό έργο της περιόδου ήταν το δημιουργικό «Mem u Zin» του Ahmad Khanī που γράφτηκε το 1692 στην κουρδική γλώσσα, το οποίο ερμηνεύεται ευρέως ως έκφραση εθνικιστικού συναισθήματος. Σίγουρα προσέφερε μια ανάλυση των διαιρέσεων εντός της κουρδικής κοινωνίας και των τρόπων με τους οποίους οι γείτονές τους εκμεταλλεύτηκαν τις αδυναμίες των Κούρδων. Είναι σαφές, ωστόσο, από σύγχρονες αφηγήσεις ότι ούτε οι Κούρδοι, ούτε η οθωμανική ή περσική κυβέρνηση ήταν ικανοποιημένη με αυτή την κατάσταση πραγμάτων και ότι υπήρχε ένας συνεχής αγώνας για την εξουσία. Η αντιπαλότητα μεταξύ των κυρίαρχων οίκων των Κούρδων αξιοποιήθηκε εκατέρωθεν με καταστροφικά αποτελέσματα. Για παράδειγμα, ο Οίκος των Ardalan, ο οποίος από τις αρχές του 14ου αιώνα έλεγχε μια τεράστια περιοχή στα βουνά Zagros, ήταν σε μεγάλο βαθμό πιστός στον Πέρση Σάχη, χάνοντας έτσι την γη του δυτικά του Zagros. Η επιθυμία τους να ανακτήσουν τα εδάφη τους επέτρεψε στους Ιρανούς να τους χρησιμοποιήσουν για να ανακαταλάβουν την εύφορη πεδιάδα Shahrizor. Αυτή η περιοχή άλλαξε χέρια αρκετές φορές, ώσπου στην δεκαετία του 1630, η 400 ετών περιτειχισμένη πόλη Sharazur ισοπεδώθηκε από τους Ardalan υπό την καθοδήγηση του Πέρση Σάχη. Έτσι, ο εμφύλιος πόλεμος προστέθηκε στην καταστροφή της πολιτικής ζωής και της οικονομικής σταθερότητας από την εισβολή στρατευμάτων.

Περιστασιακά, οι αντίπαλες αυτοκρατορίες συνειδητοποίησαν ότι είχαν λίγα να κερδίσουν από αυτή την διεκυστίνδα, εκτός ίσως από την οικονομική καταστροφή, έτσι συνήψαν την Ειρήνη της Αμάσειας το 1555. Αυτή η πρώτη προσπάθεια για μια πολιτική λύση στην περιφερειακή σύγκρουση επρόκειτο να διαρκέσει μόνο 20 χρόνια. Περαιτέρω μάχες οδήγησαν τους Πέρσες να ανακαταλάβουν την Μεσοποταμία το 1623, μόνο για να την παραχωρήσουν ξανά στους Οθωμανούς το 1638. Το επόμενο έτος συνήφθη η Συνθήκη του Zuhab που καθιέρωσε την πρώτη αμοιβαία αποδοχή μιας ευρείας ζώνης συνόρων μεταξύ των δύο αυτοκρατοριών. Τα σύνορα βασιζόνταν στην υπάρχουσα φυλετική πίστη στην περιοχή, αλλά λόγω της μεταβαλλόμενης φύσης αυτών των πίστων, η συνοριακή ζώνη είχε πάνω από 100 μίλια πλάτος, από το Zagros στα ανατολικά έως τον Τίγρη στα δυτικά. Η αυτοκρατορική σύγκρουση περιοριζόταν τώρα μέσα σε αυτή την ζώνη. Έτσι, οι κουρδικές φυλές δεν είχαν μόνο σημαντική αυτονομία, λόγω της περιφερειακής τους θέσης, αλλά καθώς οι αυτοκρατορίες προσπαθούσαν να εξαναγκάσουν και να πείσουν τους υποταγείς σε μια προσπάθεια να εξασφαλίσουν την ασφάλεια των συνόρων, είχαν σημαντική μόχλευση και πρόσβαση στον πλούτο.

Η αυτοκρατορική σύγκρουση επρόκειτο έκτοτε να εκδηλωθεί υπό μεταβαλλόμενη φυλετική πίστη, διαφυλετικές συγκρούσεις και επιδρομές με ατιμωρησία. Υπήρχε, ωστόσο, συμφωνία μεταξύ των αντίπαλων δυνάμεων ότι οι κουρδικές ακροπόλεις έπρεπε να καταστραφούν. Ως τα τέλη του 19ου αιώνα, αυτές οι εκδηλώσεις αυτοκρατορικών ανταγωνισμών είχαν διαμελίσει το Κουρδιστάν σε όλο και μικρότερες περιοχές, με τους Κούρδους να μηχανορραφούν μεταξύ τους. Στην Περσία τον 19ο αιώνα, το Hamadan και το Luristan είχαν

αποσπαστεί από το Κουρδιστάν, αφήνοντας μόνο το πριγκιπάτο του Ardelan, με πρωτεύουσα το Sanandaj. Οι Ardelan ήταν συχνά ελεγκτές όλου του ιρανικού Κουρδιστάν, καθώς οι Σαφαβίδες έχασαν τον κεντρικό έλεγχο στα μέσα του 17ου αιώνα. (Το πριγκιπάτο Ardelan καταργήθηκε στην δεκαετία του 1860, καθώς το Ιράν έγινε συγκεντρωτικό υπό την κυριαρχία του Σάχη Qajar). Η περιοχή του Κουρδιστάν υπό τον έλεγχο των Οθωμανών αυξήθηκε, καθώς οι Οθωμανοί μπορούσαν να εκτρέψουν τις στρατιωτικές δυνάμεις τους μακριά από την σύγκρουση με τους Πέρσες. Καθ' όλη την διάρκεια του υπόλοιπου αιώνα οι Κούρδοι αγωνίστηκαν για τοπική υπεροχή στην μειωμένη περιοχή της φεουδαρχικής αυτονομίας τους και οι Οθωμανοί και οι Πέρσες συνέχισαν να διεξάγουν περιοδικούς πολέμους πλήρους κλίμακας στο Κουρδιστάν. Την Συνθήκη του Kerden του 1746 ακολούθησαν 16 χρόνια συγκρούσεων πλήρους κλίμακας, κατά την διάρκεια των οποίων οι Πέρσες έκαναν τρεις προσπάθειες για ειρήνη και επιβεβαίωσαν τα σύνορα του 1639. Η Συνθήκη του Kerden δεν επικυρώθηκε ποτέ λόγω του θανάτου του Σάχη Nadir του Ιράν, και έτσι αντικαταστάθηκε από την Συνθήκη του Ερζερούμ το 1823. Το 1806 και το 1811 υπήρξαν και άλλοι πόλεμοι στην περιοχή, χωρίς αποφασιστική έκβαση. Ως εκ τούτου, οι αυτοκρατορικές δυνάμεις ακολούθησαν την πολιτική να επιτρέψουν στην περιοχή να είναι ημιανεξάρτητη, λειτουργώντας έτσι ως έλεγχος στην επέκταση της αντίπαλης αυτοκρατορίας. Το status quo διατηρήθηκε λίγο-πολύ, με το Κουρδιστάν ως σχεδόν τρίτη χώρα, ως ενδιάμεσο μεταξύ των αντιμαχόμενων πλευρών. Αυτό ήταν φυσικά εκείνο που φοβόντουσαν περισσότερο οι αυτοκρατορίες, ένα ισχυρό και ανεξάρτητο Κουρδιστάν. Έτσι, δόθηκε μεγάλη προσοχή στην συνέχιση της πολιτικής σποράς διχόνοιας στο Κουρδιστάν, βρίσκοντας συνήθως στα κοντόφθαλα πριγκιπάτα γόνιμο έδαφος για την πολιτική τους. Η Συνθήκη του Ερζερούμ ήταν η πρώτη οθωμανική/περσική συνθήκη που αναφερόταν στο Κουρδιστάν και απαγόρευε την αυτοκρατορική ανάμειξη στις κουρδικές περιοχές πέρα από τα σύνορα. Ήταν επίσης η πρώτη συνθήκη που επέτρεπε την πρόληψη επιδρομών και διασυνοριακών αποδράσεων από ορισμένες κατονομαζόμενες φυλές. Υπήρχε επίσης η κατανόηση ότι η διασυνοριακή μετανάστευση θα αποφευχθεί, εφόσον θεωρηθεί ως τέχνασμα για να αποφύγει την στρατολόγηση ή να αποφύγει την δικαιοσύνη.

7. ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΗ ΚΑΙ ΠΛΗΘΥΣΜΙΑΚΗ ΠΟΙΚΙΛΟΜΟΡΦΙΑ

Η κουρδική έκφραση της ισλαμικής πίστης συνήθως βρίσκει διέξοδο μέσω των αδελφοτήτων των Σούφι ή Tariqat, υπό την καθοδήγηση αναγνωρισμένων σείχηδων. Ένα από αυτά τα τάγματα, το τάγμα Naqshbandiyya, είναι ένα ήσυχο κίνημα των Σούφι, και αν και ισχυρό σε όλο το Κουρδιστάν δεν είναι αποκλειστικά κουρδικό. Το άλλο τάγμα Qadiriyya, ασκεί εκκεντρικές μορφές θρησκευτικής αφοσίωσης υπό την καθοδήγηση των σείχηδων που σχεδόν θεοποιούνται από τους οπαδούς τους. Αυτό το τελευταίο είναι σχεδόν εξ ολοκλήρου κουρδικό στην δομή και την πρακτική του στην περιοχή, ενώ το τάγμα Naqshbandiyya έχει υποστηρικτές από την Τουρκία έως την Κεντρική Ασία και την Ινδική υποήπειρο, από όλες τις μουσουλμανικές εθνοτικές ομάδες. Ο ρόλος των σείχηδων είναι κρίσιμος για μεγάλα

τμήματα της κουρδικής κοινωνίας, καθώς τα θρησκευτικά τάγματα και το χάρισμα των σείχηδων υπήρξαν σημαντικές ενοποιητικές δυνάμεις στο Κουρδιστάν. Οι πρώτες κουρδικές εξεγέρσεις στην Ανατολική Ανατολία και το Ιράν καθοδηγήθηκαν από σείχηδες, στην πραγματικότητα τα ισλαμικά διαπιστευτήρια ήταν απολύτως απαραίτητα σε έναν εθνικιστή ηγέτη μέχρι της εκκοσμίκευσης του εθνικιστικού κινήματος στην δεκαετία του 1960. Στο Κουρδιστάν υπάρχουν μη σουνίτες μουσουλμάνοι, όπως οι σίιτες Κούρδοι Feyli του Ιράκ και του Ιράν, καθώς και σίιτες Κούρδοι στα νότια τμήματα του ιρανικού Κουρδιστάν, ειδικά γύρω από το Kermanshah. Πολλοί από τους 150.000 Κούρδους Feyli, καταγωγής από το Kermanshah, απελάθηκαν από το Ιράκ στο Ιράν από την δεκαετία του 1960 και μετά, καθώς δεν μπορούσαν να λάβουν πλήρη ιρακινή υπηκοότητα, επειδή οι πρόγονοί τους είχαν αρνηθεί την οθωμανική υπηκοότητα σε μια προσπάθεια να αποφύγουν την στρατιωτική επιστράτευση.

Οι Αλεβίτες της Ανατολικής και Κεντρικής Ανατολίας (4-5 εκατομμύρια) υποστηρίζεται ότι ακολουθούν μια μορφή εξτρεμιστικού σιιτικού Ισλάμ. Ωστόσο, είναι δύσκολο να γνωρίζουμε αν ο Αλεβισμός είναι η σημερινή μορφή μιας παλαιότερης θρησκείας που απορρόφησε κάποια επιφανειακά ισλαμικά χαρακτηριστικά, εκτός από τις προηγούμενες τουρκικές και ιρανικές πτυχές ή, λιγότερο πιθανό, ένας κλάδος του σιιτισμού που έχει απορροφήσει στοιχεία από τις παλαιότερες θρησκείες. Από τους πέντε πυλώνες του Ισλάμ, οι Αλεβίτες τηρούν μόνο μία, την διακήρυξη πίστης ή shahada, και οι μορφές λατρείας τους δείχνουν δεσμούς με τις υπάρχουσες κουρδικές θρησκείες του Γεζιδισμού και του Γιαρσανισμού (Yarsanism) και με τις χριστιανικές και παγανιστικές πρακτικές. Αν και κάποιο ποσοστό των Αλεβιτών είναι αναμφίβολα Τούρκοι, ένας άγνωστος αριθμός έχει υποτιθέμενη κουρδική καταγωγή ή δεσμούς.

Μέχρι της δεκαετίας του 1950, υπήρχε ένας σημαντικός αριθμός Εβραίων στο Κουρδιστάν, με λίγους να έχουν απομείνει, κυρίως στο ιρανικό Κουρδιστάν. Το 1948, ήταν γνωστό ότι υπήρχαν 187 κουρδικές εβραϊκές κοινότητες, από αυτές οι 146 ήταν στο ιρακινό Κουρδιστάν, 19 στην ιρανική περιοχή, 11 στην τουρκική περιοχή και άλλες 11 στην περιοχή της Συρίας. Συνολικά περίπου 30.000, οι 20.000 από τους οποίους ζούσαν στο βόρειο ιρακινό Κουρδιστάν. Έως ότου να μεταναστεύσουν μαζικά στο Ισραήλ το 1950-1951, υπήρχαν περισσότεροι από 20.000 Εβραίοι στο ιρακινό Κουρδιστάν. Στις αρχές του 20ου αιώνα, πάνω από 4.000 Εβραίοι Κούρδοι είχαν μεταναστεύσει στην Παλαιστίνη. Οι Εβραίοι του Κουρδιστάν στην Τουρκία μετανάστευσαν κυρίως πριν και μετά τον Πρώτο Παγκόσμιο Πόλεμο, λόγω των τοπικών πιέσεων και της κοινωνικής συμβίωσής τους με τον εξολοθρευμένο αρμενικό πληθυσμό. Είχαν κατοικήσει τόσο σε χωριά όσο και σε αστικές περιοχές, ειδικά στις πεδιάδες της Μεσοποταμίας. Οι Κούρδοι είναι στην εποχή μας μια ξεχωριστή κοινότητα στο Ισραήλ, με την δική τους συνοικία στο Τελ Αβίβ. Συνεχίζουν να διατηρούν μια κουρδική ταυτότητα και να ασκούν πιέσεις για την υποστήριξη του κουρδικού αγώνα. Οι περισσότερες μελέτες για τους Κούρδους Εβραίους προέρχονται από το Ισραήλ. Οικονομικά καλά ενσωματωμένοι στην κουρδική κοινωνία και, ασυνήθιστα, μη γνωρίζοντας

εβραϊκά, οι Εβραίοι Κούρδοι ήταν σε μεγάλο βαθμό αγρότες, αποτελούν περίπου το 20% της αγροτιάς σε ορισμένες περιοχές.

Η σχέση των χριστιανικών μειονοτήτων στο Κουρδιστάν με τους Κούρδους δεν ήταν πάντα συμβιωτική. Η σχέση ακολούθησε την σημασία των χριστιανικών μειονοτήτων ως πιόνια στην αντιπαλότητα των Μεγάλων Δυνάμεων, εξασφαλίζοντας το μουσουλμανικό-χριστιανικό μίσος και την καταστροφή των χριστιανικών κοινοτήτων. Για παράδειγμα το 1846, 7.000 Νεστοριανοί Χριστιανοί σφαγιάστηκαν στο Batman, όταν οι ντόπιοι Κούρδοι πίστευαν ότι μια αποστολή Χριστιανών ιεραποστόλων επρόκειτο να τους επιτεθεί. Το 1846 σημειώθηκε η σφαγή 50.000 Χριστιανών στο Κουρδιστάν, λόγω των εντάσεων που δημιουργήθηκαν από ιεραποστολικές δραστηριότητες. Επίσης οι Χριστιανοί του Κουρδιστάν υπήρξαν θύματα των πολιτικών εθνοκάθαρσης των Τούρκων κατά την διάρκεια και μετά τον Πρώτο Παγκόσμιο Πόλεμο, μετά τον οποίο η εθνοτική και θρησκευτική σύνθεση του Κουρδιστάν άλλαξε δραματικά. Στις αρχές του 20ου αιώνα υπήρχαν αρκετές άλλες μικρές θρησκευτικές ομάδες που ζούσαν στο Κουρδιστάν, οι οποίες πλέον έχουν σε μεγάλο βαθμό αφομοιωθεί ή διασκορπιστεί.

Ανταγωνιζόμενες για πόρους με τους Κούρδους στο περιθώριο, οι άλλες μεγάλες εθνοτικές ομάδες στην Μέση Ανατολή κατοικούσαν επίσης σε αρκετούς θύλακες εντός του Κουρδιστάν, ιδιαίτερα στις πόλεις. Αιρετικοί Άραβες, Τούρκοι και Πέρσες βρήκαν καταφύγιο στην ορεινή σταθερότητα του Κουρδιστάν και παρόλο που σε πολλές περιπτώσεις απορροφήθηκαν εν μέρει από την υπάρχουσα κοινωνία, πολλοί παρέμειναν ως ξεχωριστοί θύλακες. Υπάρχουν σημαντικοί αραβικοί θύλακες στην νοτιοανατολική Τουρκία, καθώς και στις περισσότερες μεγάλες πόλεις του τουρκικού και ιρακινού Κουρδιστάν. Υπήρχε ένας σημαντικός αριθμός τουρκομανικών χωριών στο βόρειο Ιράκ και σε αρκετές πόλεις όπως η Μοσούλη, στην εποχή μας εξακολουθούν να έχουν σημαντικό τουρκομανικό πληθυσμό το Κιρκούκ και το Ερμπίλ. Υπάρχουν φυσικά σημαντικοί τουρκικοί πληθυσμοί σε όλες τις τουρκικές κουρδικές πόλεις και περσικοί πληθυσμοί σε ιρανικές κουρδικές πόλεις. Αυτοί οι πληθυσμοί μπορεί να είναι μακράς διάρκειας ή απλά μια εισαγόμενη διοικητική πράξη, ανάλογα με την ιστορία της πόλης. Η ιδιαίτερα στρωματοποιημένη φύση της παραδοσιακής κουρδικής δομής παρουσίασε σημαντικά εμπόδια στην απορρόφηση των νεοφερμένων μη Κούρδων.

Οι Κούρδοι συχνά παρέμειναν ευάλωτοι σε υποκινήσεις για σφαγή όποιας από τις γειτονικές τους ομάδες δεν ήταν δημοφιλής στην κρατική εξουσία της εποχής. Επιτρέποντας ή ακόμη και ενθαρρύνοντας τέτοιες πράξεις προσέφεραν ευκαιρίες στις κυβερνήσεις ή τις περιφερειακές δυνάμεις να παρέμβουν και να λάβουν μέτρα αντιποίνων. Η ικανότητα των κεντρικών και τοπικών κυβερνήσεων να στρέψουν τους Κούρδους και τους γείτονές τους τον έναν εναντίον του άλλου περιπλέχθηκε περαιτέρω από την παρόμοια χειραγώγηση εκ μέρους των φυλετικών ηγετών που εμπλέκονται σε σύνθετους αγώνες εξουσίας. Όχι μόνο οι Κούρδοι, αλλά και όλοι οι άλλοι κάτοικοι αυτού του εθνοτικού και θρησκευτικού μωσαϊκού έχουν συχνά εμφανιστεί ως απλά πιόνια σε μια παρτίδα σκακιού που παίζεται σε πολλά

επίπεδα ταυτόχρονα, όπου οι αντίπαλοι παίκτες δεν είναι πρόθυμοι να τελειώσει αποφασιστικά το παιχνίδι.

Τέτοιου είδους αναφορές σε κοινοτικές και εθνοτικές τριβές, είτε στο παρελθόν είτε στο παρόν, δεν είναι δημοφιλής μεταξύ των Κούρδων εθνικιστών. Οι κουρδικές αναφορές για την ιστορία της περιοχής έχουν συχνά ως στόχο την ελαχιστοποίηση τέτοιων εντάσεων. Αν και μπορούν να αναζητηθούν εξηγήσεις για τέτοιες εντάσεις, υπήρξε μια τάση άρνησης παρά δικαιολόγησης. Οι χριστιανοί αντιμετώπιζονταν συχνά με καλοήγη ανοχή από τους εκμεταλλευτές Κούρδους φυλετικούς ηγεμόνες τους, ενώ η μουσουλμανική κουρδική αγροτιά ήταν συνήθως αποκλεισμένη από την λήψη αστικών αποφάσεων και τις οικονομικές ευκαιρίες. Ακόμη και τώρα, η πλειοψηφία των εθνικιστών Κούρδων θα αρνηθεί ότι η θρησκεία παίζει ρόλο στην εθνικιστική ιδεολογία και μάλιστα τείνει να ισχυριστεί ότι σίγουρα από την δεκαετία του 1940 ο κοσμικός εθνικισμός έχει κερδίσει το πάνω χέρι, με όλα τα μεγάλα κουρδικά πολιτικά κόμματα να καλωσορίζουν επίσημα Κούρδους όλων των θρησκευτικών πεποιθήσεων, ακόμη και μη Κούρδους, όπως τους Ασσύριους. Ωστόσο, στην πραγματικότητα οι επιγαμίες μεταξύ θρησκευτικών ομάδων είναι σπάνιες, ακόμη και στην διασπορά, και οι κοινωνικές επαφές είναι περιορισμένες. Σε περιοχές όπου οι κοινότητες ζουν σε στενή επαφή, ένας ορισμένος ανταγωνισμός, ή τουλάχιστον μια καλά αναπτυγμένη αίσθηση του «άλλου» είναι κοινή. Ωστόσο, είναι σπάνιο να βρεθεί οποιαδήποτε ανάλυση αυτών των θεμάτων από τους Κούρδους. Στην πραγματικότητα τέτοια θέματα χρησιμοποιούνται συνήθως με εχθρικό τρόπο, από μη Κούρδους, για να απεικονίσουν τους Κούρδους ως επιθετικούς και απολίτιστους.

Μελέτες για την σύγχρονη θρησκευτική κατάσταση μεταξύ των Κούρδων και των άλλων μειονοτικών ομάδων περιγράφουν και εικάζουν ως προς την ικανότητα τους να συνυπάρχουν. Οι μελέτες καταλήγουν στο συμπέρασμα ότι οι Κούρδοι μουσουλμάνοι και οι ντόπιοι Χριστιανοί συνδέονται μεταξύ τους με πανάρχαιους φιλικούς δεσμούς και ότι παρά την περίοδο έντασης μετά τον Πρώτο Παγκόσμιο Πόλεμο, οι δύο κοινότητες επέστρεψαν στην ιστορική τους αρμονία, κυρίως στην Συρία και το Ιράκ. Επιπλέον, οι διακοινοτικές σχέσεις είναι τόσο καλές και συγχωνεύθηκαν σε τέτοιο βαθμό που έγινε δύσκολο να διακριθούν οι χριστιανοί ή οι οπαδοί άλλων θρησκειών και αιρέσεων ή τα έθιμά τους και τα κοινωνικά και οικονομικά τους πρότυπα από τους Κούρδους σουνίτες μουσουλμάνους. Μερικά παραδείγματα τέτοιων διακρίσεων που είναι εμφανή επί του παρόντος στο βόρειο ιρακινό Κουρδιστάν, απεικονίζουν τις παγίδες της άρνησης τέτοιων διαφορών. Στο ιρακινό Κουρδιστάν μπορεί κανείς εύκολα να διακρίνει την πλειοψηφία των Χριστιανών και των Γεζίντι από τους σουνίτες μουσουλμάνους Κούρδους, καθώς διαφέρουν στα συλ ένδυσης. Οι μουσουλμάνοι Κούρδοι φορούν κουρδικά ρούχα, καλυμμένα με την αραβική abaya, και καλύπτουν επίσης τα πρόσωπά τους. Η πλειοψηφία των Κούρδων ανδρών, μετά την εξέγερση του 1990, φορούν κουρδικά ρούχα και το κάλυμμα στις κεφαλές τους είναι διακριτό για τις φυλετικές ή πολιτικές τους πεποιθήσεις. Οι χριστιανές γυναίκες φορούν συντηρητικά ευρωπαϊκά ρούχα με ακάλυπτα κεφάλια, όπως και οι μορφωμένες

μουσουλμάνες, όπως και οι λίγες μορφωμένες γυναίκες Γεζίντι. Ωστόσο, ο τοπικός πληθυσμός μπορεί αμέσως να διακρίνει, από τις αποχρώσεις των μη λεκτικών και λεκτικών επικοινωνιών, καθώς και από τις λεπτές αποχρώσεις του ντυσίματος, τις θρησκευτικές πεποιθήσεις τέτοιων γυναικών. Εάν οι Γεζίντι και οι χριστιανοί άνδρες φορούν κουρδικά ρούχα, τα ρούχα τους θα δείχνουν τις φυλετικές τους πεποιθήσεις και, συνεπώς, την θρησκεία τους. Επιπλέον, οι άνδρες Γεζίντι φορούν πάντα κόκκινα τουρμπάνια, αν και δεμένα διαφορετικά με τα παρόμοια τουρμπάνια της φυλής Μπαρζανί. Οι παραδοσιακοί άνδρες Γεζίντι φορούν λευκά κουρδικά κοστούμια και οι περισσότερες γυναίκες φορούν μακριά ρούχα, πιθανώς με μαντίλα, αλλά ποτέ με abaya. Φορούν πάντα ίσια παντελόνια κάτω από τις μακριές φούστες τους, αντί για τα μαζεμένα παντελόνια άλλων Κούρδων. Ακόμη και σε επιφανειακές πτυχές όπως η ένδυση, οι μη μουσουλμάνοι διαφοροποιούνται σαφώς. Από οικονομική άποψη, ορισμένα επαγγέλματα εμπίπτουν στην αρμοδιότητα ορισμένων θρησκευτικών ομάδων. Για παράδειγμα, η πώληση αλκοόλ γίνεται από μη μουσουλμάνους. Τα χωριά κατοικούνταν παραδοσιακά από μία μόνο θρησκευτική ομάδα και αυτά τα πρότυπα κατοίκησης συνεχίστηκαν στο αστικό περιβάλλον ή στα «πρότυπα χωριά» που χτίστηκαν από την ιρακινή κυβέρνηση για να στεγάσουν εκ νέου τους κατοίκους των κατεστραμμένων χωριών. Έτσι, οι ευκαιρίες για κοινωνική ένταξη είναι περιορισμένες και πολιτισμικά υπάρχει πολύ μικρή ανάμειξη των ομολογιακών ομάδων, ενώ οι επιγαμίες είναι πολύ σπάνιες. Οι κοινωνικοί φραγμοί μεταξύ μουσουλμάνων και Γεζίντι είναι εμφανέστατοι, όπως και οι αλληλεπιδράσεις μεταξύ Χριστιανών και Γεζίντι.

Μια άλλη διαμάχη σχετικά με τα στοιχεία του πληθυσμού είναι εάν πρέπει ή όχι να συμπεριληφθούν οι Κούρδοι εκτός του Κουρδιστάν. Υπάρχουν σημαντικοί, μακροχρόνιοι κουρδικοί θύλακες εκτός του Κουρδιστάν, ως αποτέλεσμα αναγκαστικών απελάσεων, στην Κεντρική Ανατολία και στο Khorasan του Ιράν. Υπάρχουν επίσης Κούρδοι στην Κεντρική Ασία, ως αποτέλεσμα της ανάπτυξής τους από τους Πέρσες Σάχες για την φύλαξη της ανατολικής πλευράς της αυτοκρατορίας. Υπάρχουν Κούρδοι στο Αζερμπαϊτζάν ως αποτέλεσμα της μετανάστευσής τους προς βορρά. Επίσης Κούρδοι στον Λίβανο, αρχικά τα απομεινάρια φυλών φρουράς και αργότερα ως μετανάστες και Κούρδοι στην Γεωργία και την Αρμενία που ακολούθησαν σε μεγάλο βαθμό τις μεταναστεύσεις των φυλών Γεζίντι του 18ου αιώνα από την περιοχή Seyhan, για να αποφύγουν τις οθωμανικές διώξεις. Υπάρχει φυσικά μια σημαντική κουρδική διασπορά στην Ευρώπη και εκτιμάται ότι το ένα τέταρτο έως το ένα τρίτο των Κούρδων ζουν εκτός του Κουρδιστάν. Υπάρχει μεγάλος κουρδικός πληθυσμός σχεδόν σε κάθε πόλη της βόρειας Μέσης Ανατολής, ειδικά στην Ανατολία της Τουρκίας και στην Κωνσταντινούπολη. Στην πραγματικότητα, η Κωνσταντινούπολη μπορεί κάλλιστα να θεωρηθεί η μεγαλύτερη κουρδική πόλη που υπάρχει. Λοιπόν, τι σημαίνει αυτό όσον αφορά τον πληθυσμό του Κουρδιστάν;

Οι αριθμοί που δίνουν οι Κούρδοι και οι εξωτερικοί παρατηρητές ποικίλλουν πάρα πολύ. Οι μελετητές, τα τελευταία περίπου 20 χρόνια, έχουν δώσει εκτιμήσεις τόσο ποικίλες όσο 7-7,5 εκατομμύρια, 16-22 εκ., 26-35 εκ. Λαμβάνουμε υπόψη μια ανάλυση των αριθμών του

πληθυσμού του David McDowall, καθώς η επιστημονική βάση του εξηγείται καλά και οι εκτιμήσεις του εμπίπτουν στο μεσαίο εύρος εκτιμήσεων. Λαμβάνοντας υπόψη τις εκτιμήσεις για τον κουρδικό πληθυσμό, στην Τουρκία ζουν περίπου 14 εκατομμύρια, στο Ιράκ 4,5 εκ., στο Ιράν 6 εκ., στην Συρία 1,1 εκ., στην πρώην Σοβιετική Ένωση 0,5 εκ., και σε άλλες χώρες 0,7 εκ. Ήτοι στρογγυλοποιημένο σύνολο 27 εκατομμύρια.

Οι προσπάθειες των Κούρδων να χαρτογραφήσουν το Κουρδιστάν συνήθως στόχευαν τόσο στην επέκταση της κουρδικής επικράτειας γενικά, όσο και στην εξασφάλιση βασικών στρατηγικών περιοχών, όπως περιοχές πλούσιες σε πόρους, βασικές πόλεις και οδούς επικοινωνίας, όπως η πρόσβαση στην θάλασσα. Υπάρχει μια εξάρτηση από την πλευρά των περισσότερων Κούρδων, κυρίως εθνικιστών, να βασίζονται σε εθνογραφικά δεδομένα που συγκεντρώθηκαν πριν από τον Πρώτο Παγκόσμιο Πόλεμο. Στην Οθωμανική Αυτοκρατορία εκείνη την εποχή, η εθνότητα δεν ήταν ένα πολιτικά ευαίσθητο ζήτημα και ήταν δυνατό να επιχειρηθεί κάποια επιτόπια εξέταση της εθνοτικής και θρησκευτικής κατανομής. Φυσικά, από εδαφική άποψη, οι Κούρδοι φαίνεται να έχουν επωφεληθεί σημαντικά από τις πληθυσμιακές αλλαγές, οι οποίες απομάκρυναν τους χριστιανούς ανταγωνιστές τους κατά την διάρκεια του Πρώτου Παγκοσμίου Πολέμου και μετά. Το ότι υπάρχει ένας πυρήνας κουρδικής ενδοχώρας ιδιαίτερα στην Τουρκία, αλλά και στο Ιράκ, Ιράν και στην Συρία είναι σαφές, αλλά επίσης είναι σαφές ότι η εθνοτική εικόνα είναι αρκετά περίπλοκη σε ορισμένες περιοχές.

Στο κουρδικό ζήτημα τίποτα, εκτός από τα πραγματικά «σύνορα» του Κουρδιστάν, δεν δημιουργεί τόσες αντεγκλήσεις όσο η εκτίμηση του κουρδικού πληθυσμού. Προφανώς, τα κράτη υποδοχής μπορεί να προσπαθήσουν να αρνηθούν την παρουσία Κούρδων ή άλλων εθνοτικών ή θρησκευτικών μειονοτήτων εντός των συνόρων τους, όπως η Τουρκία, ή είναι πιο πιθανό να προσπαθήσουν να μειώσουν τους αριθμούς. Μπορούν να το κάνουν αυτό με τεχνάσματα όπως: Δημιουργία μη ρεαλιστικών κριτηρίων για την ένταξη στην εθνοτική ομάδα, ανακήρυξη των μελών της ομάδας ως αλλοδαπών, όπως στην περίπτωση των Κούρδων Feyli του Ιράκ ή πολλών Κούρδων της Συρίας, διασπορά πληθυσμού, είτε με τη βία είτε με την ενθάρρυνση των παραγόντων ώθησης/έλξης της μετανάστευσης, καταγραφή πληθυσμιακών στοιχείων με βάση την κατοίκηση και όχι την εθνοτική/θρησκευτική επιλογή. Όλα αυτά στοχεύουν είτε στην ταχύτερη αφομοίωση της ομάδας, είτε τουλάχιστον στην αποδυνάμωση της εθνοτικής αλληλεγγύης. Οι ίδιοι οι Κούρδοι θα προσπαθήσουν φυσικά να αυξήσουν τον αριθμό εκείνων που θεωρούνται Κούρδοι, για να αυξήσουν την αξιοπιστία τους.

7.1. ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΕΣ ΔΙΑΜΑΧΕΣ ΜΕΤΑΞΥ ΧΡΙΣΤΙΑΝΩΝ ΚΑΙ ΚΟΥΡΔΩΝ

Οι τριβές μεταξύ των μουσουλμάνων Κούρδων και κυρίως των Αρμενίων Χριστιανών αυξάνονταν όσο περισσότερες χριστιανικές χώρες και οι εκπρόσωποί τους διείσδυσαν στην περιοχή. Αν και οι κουρδικές φυλές πιθανότατα πάντα αντιμετώπιζαν τους χριστιανούς αγρότες τους με περιφρόνηση, υπήρξε ένας βαθμός συμβιωτικής οικονομικής σχέσης, η

οποία εξασφάλιζε ένα συνεχές *modus vivendi*. Η ρωσική εμπλοκή με τους Αρμένιους δημιούργησε καχυποψία και ένταση μεταξύ αυτών και των Κούρδων και πολλοί Αρμένιοι μετανάστευσαν βόρεια στην Ρωσία. Ένας Βρετανός περιηγητής στην περιοχή σημείωσε το 1913 ότι «η σκιά της ρωσικής στρατιωτικής δύναμης ρίχνεται πέρα από τα σύνορα του Καυκάσου και οι Ρώσοι πρόξενοι γίνονται οι πιο ισχυροί προστάτες των καταπιεσμένων». Η περιοχή βρισκόταν σε τέτοια κατάσταση ανομίας και η θέση των χριστιανικών μειονοτήτων ήταν τόσο επισφαλής που κατά τον περιηγητή «ούτε η φυλή ούτε η θρησκεία αποτελούν προστασία από τις κουρδικές διώξεις». Το κενό εξουσίας που δημιουργήθηκε από την διάλυση των εμιράτων και οι ανεξέλεγκτες πλέον δραστηριότητες των μικρών αρχηγών των φυλών, οδήγησαν σε αύξηση της γενικής ανομίας και των διαφορών μεταξύ των φυλών, των *reyet* και των θρησκευτικών και εθνοτικών μειονοτήτων.

Αν και ήταν σε θέση να πραγματοποιήσουν τον πρώτο τους στόχο της εξάλειψης των κουρδικών εμιράτων, οι Οθωμανοί δεν μπόρεσαν να επιτύχουν τον κύριο στόχο τους να επιβάλουν την κεντρική εξουσία. Η ανάγκη για έγκυρη διαμεσολάβηση σε συγκρούσεις εκπληρώθηκε με την άνοδο στην εξουσία των σείχηδων. Αυτοί οι θρησκευτικοί ηγέτες ήταν, λόγω του σεβασμού που τους αποδιδόταν, ικανοί να μεσολαβούν σε διαφορές και να ασκούν πολιτική εξουσία. Ο θρησκευτικός ζήλος ήταν ένα από τα πολιτικά τους εργαλεία, απευθυνόμενος στους Χριστιανούς, τους Εβραίους και τους Γεζίντι. Ο πιο εξέχων από αυτούς ήταν ο σείχης Ubeydullah του Shamdinan του τάγματος των Naqshbandiy (τάγμα των Σούφι), ο οποίος κυριάρχησε στο Bohtan, το Bahdinan, το Hakkarî και το Ardalan. Σε μια πράξη που ισοδυναμεί με την αναγνώριση του Ubeydullah ως ηγέτη των Κούρδων, η οθωμανική κυβέρνηση τον διόρισε ως διοικητή των κουρδικών φυλετικών δυνάμεων κατά την διάρκεια των ρωσο-οθωμανικών πολέμων του τελευταίου αιώνα (1877-78). Αυτή η εμπειρία του ενστάλαξε την επιθυμία να κυβερνήσει τους Κούρδους, τόσο στην Τουρκία όσο και στην Περσία, ως κοσμικός μονάρχης, καθώς και πνευματικά. Η Συνθήκη του Βερολίνου του 1878, με την οποία ολοκληρώθηκε αυτός ο ρωσο-οθωμανικός πόλεμος, περιελάμβανε, με ρωσική επιμονή, ένα άρθρο για την ευρωπαϊκή προστασία των Αρμενίων στην οθωμανο-ιρανική συνοριακή περιοχή από τους Κούρδους και τους Κιρκάσιους. Αυτό θεωρήθηκε από τους Κούρδους ως ο πρόδρομος για την εγκαθίδρυση ενός αρμενικού κράτους ανάμεσά τους. Έτσι, στις προσωπικές φιλοδοξίες του Ubeydullah και την ανησυχία του για την κακοδιαχείριση της περιοχής προστέθηκαν στα δεινά των Κούρδων, καθώς και η διακοινοτική αντιπαλότητα ως κίνητρο για νέα κουρδική εξέγερση.

Σημειώνεται ότι κατά τη διάρκεια των τριάντα περίπου ετών μετά την καταστροφή των εμιράτων (1847-1880), η προκύπτουσα αύξηση των φυλετικών συγκρούσεων άφησε τους Κούρδους λιγότερο ενσωματωμένους σε ένα κράτος οποιασδήποτε μορφής και λιγότερο ικανούς να κινηθούν προς την ίδρυση ενός δικού τους κράτους. Με την άφιξη των Βρετανών προξένων στο Κουρδιστάν για να επιβλέψουν τις μεταρρυθμίσεις που απευθύνονταν στους Χριστιανούς, η πιθανή μετατροπή της Μικράς Ασίας σε χριστιανικό προτεκτοράτο με ευνοϊκό καθεστώς για τους Αρμένιους και τους Νεστοριανούς ώθησε τον Ubeydullah σε

δράση και οργάνωση. Ο «Κουρδικός Σύνδεσμος» ήταν η πρώτη οργάνωση του είδους της, υποστηριζόμενη από τους Οθωμανούς ως αντίδοτο στο αρμενικό ζήτημα. Έχοντας ακόμα στην κατοχή τους τα όπλα που προορίζονταν για χρήση εναντίον των Ρώσων, οι δυνάμεις του Ubeydullah επαναστάτησαν στο Hakkarî. Οι δυνάμεις αυτές ηττήθηκαν, αλλά αντιμετώπιστηκαν ευνοϊκά από τους Οθωμανούς. Το κύρος του ως ηγέτη ενισχύθηκε, αλλά έχοντας αποτύχει στην Τουρκία, εισέβαλε στο Ιράν τον Οκτώβριο του 1880, όπου ηττήθηκε παταγωδώς. Οι Οθωμανοί συνειδητοποίησαν ότι ο Ubeydullah ήταν κάτι περισσότερο από ό, τι μπορούσαν να ελέγξουν και τον εξόρισαν. Επισημαίνεται ότι εκείνη την εποχή τόσο η Βρετανία όσο και η Ρωσία ήταν αντίθετες σε οποιαδήποτε κουρδικά κινήματα ανεξαρτησίας. Η πρώτη επειδή δεν ήθελε το Ιράν να υποβληθεί σε οποιαδήποτε αναταραχή που θα μπορούσε να επιτρέψει στην Ρωσία να εμπλακεί και η δεύτερη επειδή φοβόταν ένα κουρδικό κράτος στην καυκάσια πλευρά της προς την Ινδία θα μπορούσε να της κοστίσει τα πρόσφατα κερδισμένα εδάφη της. Από την πλευρά τους οι Οθωμανοί ενδιαφέρονταν για τέτοια αντι-αρμενικά και ευρωπαϊκά κινήματα, αλλά όχι για το επιδιωκόμενο αποτέλεσμα.

7.2. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Η εθνότητα των Κούρδων είναι δύσκολο να οριστεί λόγω της πολυπλοκότητας της κουρδικής ταυτότητας. Η ιστορική και υπάρχουσα ετερογένεια της κουρδικής κοινωνίας έχει δημιουργήσει ιδιαίτερες αντιφάσεις για τους Κούρδους εθνικιστές και για τις προσπάθειες ορισμού της «κουρδικότητας». Αν και δεν υπάρχει κανένας λόγος για τον οποίο η ετερογένεια του πληθυσμού θα πρέπει αναγκαστικά να οδηγήσει σε σύγκρουση, το εθνικιστικό ιδεώδες φαίνεται να υποδεικνύει ένα αρκετά ομοιογενές έθνος ως ιδανικό. Τα διάφορα αινίγματα που προκύπτουν από τις προσπάθειες καθορισμού παραμέτρων για την εθνικότητα περιπλέκουν τις προσπάθειες εκτίμησης του αριθμού των υπαρχόντων Κούρδων. Το παράδειγμα του «όποιος θεωρεί τον εαυτό του Κούρδο, είναι ένας» είναι ανεπαρκές μπροστά στις μεταβαλλόμενες ταυτότητες. Η εθνικότητα από μόνη της, όπως συνήθως ερμηνεύεται, είναι πολύ ακατέργαστος όρος για να ικανοποιήσει την ανάγκη για αυτογνωσία σε ορισμένα άτομα και ομάδες, και τόσο στην κρατική ιδεολογία όσο και στα εθνικιστικά απελευθερωτικά κινήματα, οι εθνικές ή εθνοτικές ταυτότητες κατανέμονται σε ομάδες, όχι συνήθως σε ατομική βάση. Εντός του ίδιου του κουρδικού εθνικιστικού κινήματος, υπήρξε, και εξακολουθεί να υπάρχει, η επιθυμία να εκχωρηθεί χονδρικά κουρδική εθνότητα σε ορισμένες ομάδες, ακόμη και αν αυτές δεν είναι πρόθυμοι αποδέκτες αυτής της ετικέτας. Η ύπαρξη και η επεξεργασία της κουρδικής εθνότητας είναι ένα ζωτικό σκέλος του κουρδικού εθνικιστικού λόγου, αλλά η εθνότητα θεωρείται δεδομένη και χρησιμοποιείται ως πολιτικό εργαλείο και όχι ως πολιτιστική επιλογή που θα μπορούσε να είναι. Υπήρξε, και εξακολουθεί να υπάρχει, μια ρευστότητα ταυτότητας μεταξύ των κατοίκων του Κουρδιστάν, κάτι που καταδεικνύεται από το ιστορικό πλαίσιο και την ιστορική ανάλυση του ορισμού μιας κουρδικής ταυτότητας, αλλά και από τις μεταβαλλόμενες εθνοτικές ταυτότητες των Κούρδων και των γειτόνων τους, ακόμη και στην σημερινή εποχή. Υπάρχουν

περίπου 27 εκατομμύρια Κούρδοι (σύμφωνα με τους αριθμούς του McDowall) διασκορπισμένοι σε μια περιοχή που θα μπορούσε να ήταν ένα ανεξάρτητο Κουρδιστάν, αλλά τώρα είναι θύλακες στο Ιράκ, το Ιράν, την Συρία και την Τουρκία. Αυτό σημαίνει ότι η πολιτική μοίρα των Κούρδων εξαρτάται από τις σχέσεις τους με τις κυβερνήσεις εντός των εθνικών συνόρων των οποίων υπάρχουν. Τα τελευταία χρόνια οι σχέσεις με αυτές τις κυβερνήσεις ήταν πάντα περίπλοκες και συγκρουόμενες.

8. ΕΘΝΙΚΗ ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΚΟΥΡΔΙΚΟΣ ΕΘΝΙΚΙΣΜΟΣ

Σύμφωνα με τους όρους του θεωρητικού του εθνικισμού Anthony D. Smith, ο προσδιορισμός μιας ομάδας ως «εθνοτικής» συνεπάγεται την αποδοχή ότι «ο πυρήνας της εθνότητας... βασίζεται στο κουαρτέτο μύθων, αναμνήσεων, αξιών και συμβόλων» και ότι «η εθνικότητα έχει σε μεγάλο βαθμό μυθικό και συμβολικό χαρακτήρα». Εθνοτική ομάδα ορίζεται από τον Smith ως μια ομάδα που διαθέτει ένα συλλογικό όνομα, έναν κοινό μύθο καταγωγής, μια κοινή ιστορία, μια ξεχωριστή κοινή κουλτούρα, μια σύνδεση με μια συγκεκριμένη περιοχή και μια αίσθηση αλληλεγγύης. Η εθνικότητα δεν είναι μόνο ζήτημα γέννησης, οι έννοιες της εθνότητας εμπεριέχουν πολιτιστικές και πολιτικές κατασκευές, παρά την συχνή υπόθεση ότι καθορίζονται μόνο βιολογικά. Αυτή η παρανόηση λειτουργεί ως κίνητρο για τις προσπάθειες των Κούρδων να δημιουργήσουν ένα μυθικό παρελθόν κοινής καταγωγής. Στην σημαντική ανάλυσή του για τη Μέση Ανατολή, ο ανθρωπολόγος Dale F. Eickelman ισχυρίζεται ότι η κοινωνική και πολιτική σημασία της εθνικής και θρησκευτικής ταυτότητας, καθώς και οι τρόποι με τους οποίους αυτές διατηρούνται, μετασχηματίζονται και αναπαράγονται, μεταβάλλονται σημαντικά ανάλογα με συγκεκριμένα ιστορικά πλαίσια. Κάθε αναλυτικό πλαίσιο για την κατανόηση της «εθνότητας», πρέπει να λαμβάνει υπόψη τόσο αυτές τις αλλαγές όσο και τις έννοιες σχετικά με τα κίνητρα και τα χαρακτηριστικά των μελών της ίδιας εθνοτικής ομάδας καθώς και άλλων. Σημειώνει επίσης ότι οι εθνοτικές ταυτότητες δεν είναι «συνασπισμός μονάδων ενός ανιστορικού μωσαϊκού αντικειμενικών πολιτισμικών χαρακτηριστικών, επιδεκτικών εύκολης χαρτογράφησης». Αυτή η ρευστότητα της ταυτότητας και η σημασία της αλλαγής των ιστορικών πλαισίων αποδεικνύεται σαφώς από την ιστορική ανάλυση του Κουρδιστάν και των κατοίκων του, καθώς και από τις μεταβαλλόμενες εθνοτικές ταυτότητες των Κούρδων και των γειτόνων τους ακόμη και τώρα. Πριν από τον Eickelman, ο εθνογράφος-γεωγράφος Friedrich Ratzel εξέτασε πολλές από τις παγίδες του ορισμού της εθνικότητας ως δεδομένου, σχεδόν αποκλειστικού βιολογικού στοιχείου και εξέτασε τους τρόπους με τους οποίους οι ταυτότητες και τα όρια των εθνοτικών ομάδων παράγονται και διατηρούνται με «κοινωνικά αποτελεσματικούς» τρόπους.

Σε όλη την Μέση Ανατολή γενικά, εθνότητα είναι ένας όρος που ποικίλλει ως προς την σύγχρονη πολιτική σημασία του και λόγω της απόλυτης ποικιλομορφίας των μορφών

ταυτότητας που χαρακτηρίζονται (κυρίως από ξένους στην περιοχή) ως «εθνοτικές». Αυτό ισχύει ιδιαίτερα για την εθνότητα των Κούρδων, όπου υπάρχει ένας απίστευτος αριθμός όρων ως δανεικές λέξεις από τα αραβικά, τα τουρκικά και τα περσικά, πολλοί από τους οποίους ποικίλλουν σε νόημα ή απόχρωση ανάλογα με την τοποθεσία. Στο Κουρδιστάν, η λέξη qaum μπορεί να σημαίνει, ανάλογα με το πλαίσιο: Φυλή, υποδιαίρεση μιας φυλής, λαός που μοιράζεται κοινή καταγωγή ή περιοχή διαμονής ή κοινή θρησκευτική ή γλωσσική ταυτότητα. Μπορεί επίσης να χρησιμοποιηθεί για να σημαίνει μακρινούς συγγενείς ή μια μεγάλη πολύ εκτεταμένη οικογένεια. Εντός του Κουρδιστάν, ολόκληρες φυλές που κάποτε ήταν γνωστές ως τουρκικές έγιναν κουρδικές και το αντίστροφο. Φυλές και άτομα συχνά έχουν προσηλυτίσει την θρησκεία και, συνεπώς, την εθνοτική υπαγωγή για να ξεφύγουν από τις διώξεις. Υπάρχουν Κούρδοι που διατηρούν την μνήμη της αρμενικής καταγωγής τους. Οι αλληλεπικαλυπτόμενες ταυτότητες ήταν ίσως το κλειδί για την ταυτότητα εντός του Κουρδιστάν. Ένας σουνίτης που ομιλεί την γλώσσα Zaza μπορεί να είναι ένας Κούρδος, ένας σουνίτης μουσουλμάνος και ένας Τούρκος πολίτης. Η γλώσσα Zaza μπορεί επίσης να καθορίσει την υπαγωγή του ανά κοινωνική τάξη, φυλή, αγροτικό ή αστικό τόπο καταγωγής, υπαγωγή σε θρησκευτικό ηγέτη και πολιτικές πεποιθήσεις. Κάθε μία από αυτές τις ταυτότητες θα βρίσκεται στο προσκήνιο σε διαφορετικά κοινωνικά, πολιτικά και ιστορικά πλαίσια. Η σπανιότητα της ανθρωπολογικής βιβλιογραφίας για τους Κούρδους και δεδομένων των μεταβαλλόμενων ορίων της εθνοτικής ταυτότητας, ενισχύει την δυσκολία να καθοριστεί ο αριθμός τους και να προσδιοριστεί ποιες ομάδες μπορούν επακριβώς να χαρακτηριστούν ως Κούρδοι.

8.1. ΤΑ ΕΘΝΟΤΙΚΑ ΣΥΝΟΡΑ ΜΕΤΑΞΥ ΚΟΥΡΔΩΝ-ΑΛΕΒΙΤΩΝ

Οι Αλεβίτες έχουν αποσχιστεί από το σιιτικό Ισλάμ και έχουν δημιουργήσει μια νέα θρησκεία, ενσωματώνοντας αρκετά προ-ισλαμικά χαρακτηριστικά. Κατοικούν σε μεγάλο βαθμό σε ένα τρίγωνο στην ανατολική Ανατολία, μεταξύ του Diyarbakir, του Sivas και του Erzurum, αν και βρίσκονται επίσης στην Συρία, στον Λίβανο και στον κουρδικό θύλακα του Khorasan στο Ιράν. Οι Αλεβίτες του Dersim (σημερινή επαρχία Tunceli της Τουρκίας) είναι επίσης γνωστοί ως Kizilbash ή Dersimlis. Τόσο αυτοί όσο και οι Κούρδοι που ομιλούν Zaza, οι οποίοι είναι κυρίως σουνίτες μουσουλμάνοι, μιλούν διαλέκτους της ίδιας γλώσσας, Zaza ή Dimli, όπως συνηθίζεται να αποκαλείται. Υπάρχουν επίσης Αλεβίτες που μιλούν τουρκικά τόσο στην Ανατολική όσο και στην Κεντρική Ανατολία. Τόσο οι Αλεβίτες όσο και οι μη Αλεβίτες ομιλητές της Zaza αυτοπροσδιορίζονται μερικές φορές με βάση την γλωσσική τους τοποθέτηση, μερικές φορές σε εθνοτικές-πολιτιστικές βάσεις και επίσης σε πολιτικές πεποιθήσεις. Είναι πολύ δύσκολο να προσδιοριστεί πόσοι Αλεβίτες υπάρχουν στην Τουρκία. Στην τελευταία εθνοτική απογραφή στην Τουρκία (1965), οι Αλεβίτες δεν καταγράφηκαν ξεχωριστά, αλλά μάλλον σύμφωνα με την γλωσσική τους ένταξη. Οι πρόσφατες εκτιμήσεις

κυμαίνονται μεταξύ 1,5 και 4 έως 5 εκατομμυρίων. Οι Αλεβίτες αποτελούν δυσανάλογο αριθμό της τουρκικής μεταναστευτικής κοινότητας στη Γερμανία, ως αποτέλεσμα της εναντίον τους εθνοτικής και θρησκευτικής μισαλλοδοξίας στην Τουρκία. Αν και οι Αλεβίτες αισθάνονται διωκόμενοι από τους σουνίτες, μπορεί κάλλιστα να ταυτιστούν με τον κοσμικό κουρδικό εθνικιστικό αγώνα ως πορεία προς την απελευθέρωση. Είναι επίσης, λόγω ορισμένων στοιχείων θρησκευτικής ιδεολογίας, πολύ δραστήριοι σε μαρξιστικές ομάδες, έτσι πολλοί έχουν προσελκύσει την ιδιότητα του μέλους του ΡΚΚ, της κύριας κουρδικής πολιτικής οργάνωσης στην Τουρκία. Αυτά τα μονοπάτια επιλέχθηκαν από μεγάλο τμήμα νεαρών Αλεβιτών την δεκαετία του 1970, όταν η θρησκευτική και πολιτική καταπίεση άφησε εκατοντάδες Αλεβίτες νεκρούς.

Σύμφωνα με την ανθρωπολόγο Ruth Mandel, η οποία έχει μελετήσει την μεταβαλλόμενη εθνική ταυτότητα των κουρδόφωνων Αλεβιτών στην Γερμανία, η εθνικότητα τους είναι «μια εύπλαστη ετικέτα... εξαρτάται από το ποιος είναι ο εξέχων σε ένα δεδομένο πλαίσιο». Δεδομένου ότι ο αριθμός των Αλεβιτών που είναι πρόθυμοι να αυτοπροσδιοριστούν ως Κούρδοι, τουλάχιστον περιστασιακά, έχει αυξηθεί δραματικά τα τελευταία χρόνια, πολλοί Κούρδοι αισθάνονται δικαιολογημένοι να τους υιοθετήσουν ως Κούρδους, όχι μόνο όλους τους Αλεβίτες, αλλά κατ' επέκταση όλους τους ομιλητές της γλώσσας Zaza. Ο πολιτικός προσδιορισμός των Τούρκων Αλεβιτών με τους Κούρδους έχει τεκμηριωθεί ήδη κατά την διάρκεια των κουρδικών εξεγέρσεων εναντίον της Τουρκικής Δημοκρατίας στην δεκαετία του 1930 στις περιοχές Dersim και Sivas και έχει χρησιμοποιηθεί ως υποστήριξη για την συνεργασία των Αλεβιτών που μιλούν Zaza με τους Κούρδους. Ο Seyfi Cengiz, ηγέτης του Κομμουνιστικού Κινήματος Dersim, ο οποίος επικρίνει τόσο την τουρκική όσο και την κουρδική εθνικιστική άρνηση να αρνηθούν στους Αλεβίτες και τους Zaza μια ξεχωριστή εθνική ταυτότητα, αμφισβητεί την κουρδική φύση αυτών των εξεγέρσεων, ισχυριζόμενος ότι εμπνεύστηκαν και ηγήθηκαν από τους Αλεβίτες. Επιπλέον, ισχυρίζεται ότι η εξέγερση του Σεΐχη Said το 1925 ήταν μια εξέγερση των Zaza και ότι όλες οι άλλες «κουρδικές» εξεγέρσεις στην Τουρκία ήταν εξεγέρσεις των Αλεβιτών, αναθεωρημένες από τους Κούρδους εθνικιστές. Οι απόψεις του Cengiz σχετικά με τις προσπάθειες των Κούρδων να οικειοποιηθούν τους Αλεβίτες ως Κούρδους, προδήλως έχουν σχέση με τις αντι-εθνικιστικές, σοσιαλιστικές πεποιθήσεις του, είναι ίσως ακραίες και δεν συμμερίζονται την πλειοψηφία των Αλεβιτών και των Ζαζαφώνων. Ο φυλακισμένος ηγέτης του ΡΚΚ, Αμπντουλάχ Οτσαλάν, έχει ισχυριστεί ότι οι τουρκικές δυνάμεις ασφαλείας ήταν υπεύθυνες για την αύξηση της πολιτικής και πολιτιστικής δραστηριότητας εκ μέρους των Αλεβιτών και των Zaza, με σκοπό να διεκδικήσουν μια ξεχωριστή μη κουρδική ταυτότητα.

8.2. ΤΑ ΕΘΝΟΤΙΚΑ ΣΥΝΟΡΑ ΜΕΤΑΞΥ ΚΟΥΡΔΩΝ-LURS

Το δεύτερο παράδειγμα ενός εθνοτικού αινίγματος που αντιμετωπίζει το κουρδικό εθνικιστικό κίνημα είναι αυτό των Lurs. Οι Lurs κατοικούν σε μια περιοχή γνωστή ως Luristan

στα νότια περιθώρια του ιρανικού Κουρδιστάν. Είναι σίτες, των οποίων η διάλεκτος παρουσιάζει χαρακτηριστικά που συνήθως θεωρούνται τυπικά τόσο των κουρδικών όσο και των περσικών, και μπορούν ως άτομα να επιλέξουν να αυτοπροσδιοριστούν ως Κούρδοι, ανάλογα με τα προσωπικά συναισθήματα, την κατάσταση και φυσικά ποιος είναι ο ερωτών. Οι Lurs έχουν καθιερωθεί ως ομάδα σε αυτήν την περιοχή τουλάχιστον από τον 13ο αιώνα και πολλοί έχουν τους δικούς τους ισχυρισμούς ότι είναι απόγονοι των Ελαμιτών (αρχαίος βιβλικός λαός), εξ ου και το σημερινό όνομα της επαρχίας, Ham. Η οικειοποίηση των Lurs ως Κούρδων φαίνεται να συνδέεται στενά με τις προσπάθειες δημιουργίας ενός μεγαλύτερου Μεγάλου Κουρδιστάν, με πρόσβαση στον Περσικό Κόλπο. Αυτό έγινε σαφές το 1947, όταν δημοσιεύθηκε ο πρώτος πολύ λεπτομερής χάρτης της εδαφικής έκτασης του Κουρδιστάν, που δείχνει ολόκληρο το Luristan και ακόμη νοτιότερα στον Κόλπο ως μέρος του Κουρδιστάν. Το συνοδευτικό κείμενο αναγνωρίζει ότι η θέση των Lurs εγείρει πολλά ερωτήματα, καθώς προσφέρει επίσης μια ευκαιρία για πρόσβαση στην θάλασσα και εκμετάλλευση πετρελαίου. Σημειωτέον ότι οι αρχαίες αραβικές και περσικές πηγές, καθώς και οι ταξιδιώτες του 19ου αιώνα θεωρούσαν πάντα τους Lurs ως Κούρδους. Επικαλούμενοι μια κουρδική εθνικιστική εξέγερση του 1946 στο Khorramabad του Luristan, καθώς και την πολιτιστική ζωή των Lurs και τις κοινωνικές δραστηριότητες τους στην Αίγυπτο και την Βαγδάτη, αναλυτές καταλήγουν στο συμπέρασμα ότι οι Lurs είναι συχνά πιο κουρδικοί ακόμη και από άλλους Κούρδους.

8.3. Η ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΟΙ ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΦΙΛΟΔΟΞΙΕΣ ΤΩΝ ΓΕΖΙΝΤΙ ΣΤΟ ΚΟΥΡΔΙΣΤΑΝ

Στις 3 Αυγούστου 2014, το λεγόμενο Ισλαμικό Κράτος (ISIS/ISIL/DAESH) επιτέθηκε στο Sinjar, μια ορεινή περιοχή που σχεδόν κανείς δεν είχε ακούσει πριν, κοντά στα συριακά σύνορα του Βόρειου Ιράκ, σφαγιάζοντας έναν λαό του οποίου το όνομα ήταν προηγουμένως άγνωστο στους περισσότερους, τους Γεζίντι (ή Γιαζίντι). Το μοναδικό τους έγκλημα ήταν ότι ήταν οπαδοί μιας θρησκείας που δεν αναφέρεται στους «ahl al-kitab» ή «ανθρώπους του βιβλίου» του Κορανίου που προστατεύονται, τουλάχιστον θεωρητικά, από τον ισλαμικό νόμο. Οι ισλαμοσυμμορίτες του ISIS κήρυξαν τους «άπιστους» Γεζίντι ως πολυθεϊστές (mushrikim) και λάτρεις του Σατανά, και ως εκ τούτου νόμιμους στόχους μαζικής δολοφονίας, πλαστογραφημένου προσηλυτισμού και δουλείας. Καθώς οι Κούρδοι Πεσμεργκά αποσύρθηκαν ξαφνικά και ανεξήγητα από την περιοχή Sinjar, ξεκίνησε η επίθεση. Οι Γεζίντι διέφυγαν από τους επιτιθέμενους (μόνο εκατό χιλιάδες), κατάφεραν να φτάσουν στην ασφάλεια του βουνού χωρίς να σκοτωθούν ή να αιχμαλωτιστούν και έμειναν εκεί με λίγη τροφή και νερό για πολλές ημέρες, έως ότου οι Κούρδοι μαχητές YPG από την Συρία (συλλογικά αναφέρονται από τους Γεζίντι ως PKK) άνοιξαν έναν ασφαλή διάδρομο για αυτούς προς την Συρία. Από εκεί, οι περισσότεροι από τους πρόσφυγες πέρασαν πίσω στο Ιράκ, για να βρουν καταφύγιο στην περιοχή του Κουρδιστάν, αν και χιλιάδες παρέμειναν στην Rojava (συριακό Κουρδιστάν), έχοντας χάσει την εμπιστοσύνη τους στην βούληση της κουρδικής κυβέρνησης KRG να τους προστατεύσει.

Ο αριθμός των δολοφονημένων και απαχθέντων υπολογίζεται σε χιλιάδες, αν και κανείς δεν γνωρίζει ακόμη τον ακριβή αριθμό. Μερικοί μαζικοί τάφοι έχουν ανασκαφεί γύρω από την πόλη Sinjar μετά την ανακατάληψή της από το ISIS τον Νοέμβριο του 2015, αλλά θεωρείται ότι υπάρχουν πολλοί περισσότεροι. Το πιο δύσκολο για την κοινότητα των Γεζίντι είναι η γνώση ότι χιλιάδες νεαρά κορίτσια και γυναίκες πουλήθηκαν σε σεξουαλική δουλεία (κυρίως στα κράτη του Κόλπου), ενώ μερικά νεαρά αγόρια μεταφέρθηκαν σε ειδικά σχολεία εκπαίδευσης για να μετατραπούν σε πιστούς στρατιώτες του αυτοαποκαλούμενου Χαλιφάτου.

Αυτά τα γεγονότα είχαν ριζικό αντίκτυπο σε ολόκληρη την κοινότητα των Γεζίντι του Ιράκ, οδηγώντας σε επαναξιολόγηση της ήδη εξαιρετικά αμφισβητούμενης και πολύπλοκης ταυτότητάς τους ως θρησκευτικής, εθνοτικής ή εθνικής μειονότητας. Η επίθεση και τα επακόλουθά της επαναπροσδιόρισαν επίσης τις διαστάσεις των σχέσεων των Γεζίντι με τους μουσουλμάνους γείτονές τους, τόσο τους Άραβες όσο και τους Κούρδους. Ενώ η επίθεση του ISIS είχε ως αποτέλεσμα την πλήρη κατάρρευση της σχέσης μεταξύ των Γεζίντι και των Σουνιτών Αράβων, η στάση απέναντι στους Κούρδους και την Περιφερειακή Κυβέρνηση του Κουρδιστάν (KRG) είναι πολύ πιο περίπλοκη. Χαρακτηρίζονται ταυτόχρονα από ένα μείγμα δυσπιστίας και πρακτικών εκτιμήσεων. Από τη μία πλευρά, η προφορική ιστορία των Γεζίντι διατηρεί αρνητικές ιστορικές μνήμες από πογκρόμ που πραγματοποίησαν μουσουλμάνοι Κούρδοι εναντίον της κοινότητάς τους. Η αποτυχία της KRG να προστατεύσει τους Γεζίντι από την επίθεση του ISIS βαραίνει επίσης πολύ στο μυαλό των ανθρώπων. Από την άλλη, οι Γεζίντι αναπόφευκτα έπρεπε να βασιστούν στην στρατιωτική δύναμη της KRG για να ανακαταλάβουν τα εδάφη τους από το ISIS και στην υλική βοήθεια που παρέχεται τόσο από το κουρδικό κράτος (KRG) όσο και από τους Κούρδους πολίτες για τους πρόσφυγες. Αυτή η εξάρτηση αναπόφευκτα ενίσχυσε τους δεσμούς μεταξύ των κοινοτήτων.

Αν και πολυάριθμες δημοσιεύσεις έχουν αφιερωθεί στα δεινά των Γεζίντι, λίγοι έχουν μελετήσει την πολύπλοκη φύση του σχηματισμού ταυτότητας των Γεζίντι στο σύγχρονο Ιράκ και τον αντίκτυπό της στον τρόπο με τον οποίο διάφορες ομάδες Γεζίντι με διαφορετικό γεωγραφικό, εκπαιδευτικό και κοινωνικό υπόβαθρο βλέπουν το πολιτικό μέλλον της κοινότητας. Αυτό το σημείο του πονήματος στοχεύει να καλύψει αυτό το κενό και να μελετήσει την ανάπτυξη των ταυτοτήτων των Γεζίντι μέσα και σε αντίθεση με το πλαίσιο του κουρδικού εθνικισμού και πώς αυτές οι μερικές φορές αντικρουόμενες ταυτότητες επηρεάζουν τις εκδηλώσεις των πολιτικών φιλοδοξιών των Γεζίντι στον απόηχο της γενοκτονίας τους του 2014.

8.3.1. ΙΣΤΟΡΙΚΟ ΤΩΝ ΓΕΖΙΝΤΙ

Οι Γεζίντι είναι μια κουρδόφωνη θρησκευτική μειονότητα περίπου μισού εκατομμυρίου. Η πλειοψηφία των Γεζίντι ζει στο Βόρειο Ιράκ. Υπάρχουν επίσης μικρότερες κοινότητες στην Συρία, την Αρμενία, την Γεωργία και την νοτιοανατολική Τουρκία, αν και οι περισσότεροι

Γεζίντι από την Τουρκία έχουν μεταναστεύσει στην Δύση τα τελευταία χρόνια. Οι γνώσεις μας για την ιστορία των Γεζίντι είναι δυστυχώς μάλλον ελάχιστες λόγω της έλλειψης ιστορικών πηγών. Οι απαρχές των Γεζίντι ως οργανωμένης θρησκευτικής κοινότητας με συνειδητή αίσθηση ταυτότητας μπορούν πιθανώς να αναχθούν σε ένα τάγμα Σούφι του 12ου αιώνα, το al-Adawiya, το οποίο διαδραμάτισε σημαντικό ρόλο στον εξισλαμισμό των κουρδικών βουνών ανατολικά της Μοσούλης. Τελικά, το τάγμα διεκδίκησε πολλούς υποστηρικτές μεταξύ του ημι-εξισλαμισμένου πληθυσμού της περιοχής. Ως μέρος αυτής της διαδικασίας προσηλυτισμού, ωστόσο, ενσωμάτωσε τόσα πολλά προ-ισλαμικά στοιχεία που με την πάροδο των αιώνων έχασε τον ισλαμικό χαρακτήρα του και έγινε ανεξάρτητη θρησκεία. Στον πυρήνα της μυθολογίας των Γεζίντι, όπως είναι γνωστή σήμερα, βρίσκουμε έννοιες που χρονολογούνται από ένα (προ-ζωροαστρικό) δυτικό ιρανικό θρησκευτικό υπόστρωμα. Αυτές οι ιδέες που προέρχονται από την «ιρανική πολιτιστική δεξαμενή» έγιναν έντονα συνυφασμένες (πιθανώς ήδη από τους προ-ισλαμικούς χρόνους) με μοτίβα που μπορούν να αναχθούν στον Ιουδαϊσμό, τον Χριστιανισμό και τους δυϊστικούς αντιπάλους και συγγενείς τους, δηλαδή τον Γνωστικισμό και τον Μανιχαϊσμό (οι οποίοι με την σειρά τους επηρεάστηκαν έντονα από τις ιρανικές ιδέες). Ταυτόχρονα, η θρησκεία των Γεζίντι, όπως είναι γνωστή σήμερα, εμφανίζει μια αδιαμφισβήτητη επιρροή του Ισλάμ, ιδιαίτερα του Σουφισμού, στην μυθολογία, την κοινωνικο-θρησκευτική δομή και την τελετουργική ζωή της. Ένα από τα πιο σημαντικά χαρακτηριστικά της θρησκείας των Γεζίντι είναι η προφορική της φύση, κάτι σπάνιο σε μια περιοχή όπου μόνο οι «θρησκείες του Βιβλίου» απολάμβαναν θρησκευτικό καθεστώς, νομική προστασία και κοινωνικό σεβασμό. Αντί των γραπτών κειμένων, η θρησκευτική γνώση μεταδιδόταν κυρίως από θρησκευτικούς ειδικούς των οποίων το καθήκον ήταν να εκτελούν τα ιερά κείμενα. Αυτή η προφορικότητα διαμόρφωσε την δομή και την φύση του συστήματος πεποιθήσεων των Γεζίντι, αλλά είχε επίσης σοβαρές συνέπειες για την κοινωνική και νομική τους θέση. Σύμφωνα με τις ορθόδοξες μουσουλμανικές απόψεις, οι Γεζίντι είναι καφίρ, δηλαδή «ειδωλολάτρες», ως λαός χωρίς αποκαλυφθέν βιβλίο και επομένως χωρίς «πραγματική» θρησκεία. Ως εκ τούτου, δεν απολάμβαναν καμία προστασία που παρεχόταν στους λεγόμενους «ανθρώπους του Βιβλίου» και μπορούσαν να δεχτούν επίθεση, να προσηλυτιστούν υπό την απειλή σπαθιού ή να σκοτωθούν ατιμώρητα.

Η προφορική ιστορία των Γεζίντι θυμάται πολλές επιθέσεις στην κοινότητά τους λόγω της θρησκείας τους. Στην πραγματικότητα, η ίδια η κοινότητα Sinjari δημιουργήθηκε καθώς οι Γεζίντι έφυγαν από την περιοχή ανατολικά του Τίγρη για να βρουν καταφύγιο από τις διώξεις στην απομονωμένη οροσειρά που υψώνεται από τα αραιοκατοικημένα άνυδρα εδάφη της Άνω Μεσοποταμίας. Έτσι, μπορούμε να μιλήσουμε για δύο ξεχωριστές κοινότητες Γεζίντι σήμερα στο Βόρειο Ιράκ, και οι δύο με την δική τους ιστορία και παραδόσεις. Η μια βρίσκεται ανατολικά του Τίγρη, σε αυτό που σήμερα αποτελεί μέρος της αυτόνομης περιοχής του Κουρδιστάν του Ιράκ. Αυτό είναι το ιστορικό και θρησκευτικό κέντρο της κοινότητας και εδώ βρίσκεται η ιερή κοιλάδα του Lalish, όπου η πιο κεντρική φιγούρα της μυθολογίας των

Γεζίντι, ο Σεΐχης Adi εγκαταστάθηκε μια φορά κι έναν καιρό. Η άλλη κοινότητα είναι αυτή του Sinjar κοντά στα σύνορα με την Συρία, απομονωμένη από την περιοχή του Κουρδιστάν και γενικά θεωρείται πολύ πιο παραδοσιακή, τόσο στην πολιτιστική όσο και στη θρησκευτική της προοπτική.

Οι κάτοικοι του Sinjar ζούσαν παραδοσιακά από την γεωργία και την εκτροφή προβάτων. Ωστόσο, στα μέσα της δεκαετίας του 1970 ο Σαντάμ κατέστρεψε όλα τα χωριά Γεζίντι του βουνού και οι κάτοικοί του μετακινήθηκαν σε τεράστιους συλλογικούς οικισμούς (mujaama'at) στις πεδιάδες, όπου οι περισσότεροι από αυτούς έπρεπε να βασίζονται σε κυβερνητικούς μισθούς και μερίδες τροφίμων για τα προς το ζην. Αυτή η κίνηση εξυπηρετούσε πολλαπλούς σκοπούς. Από την μία πλευρά, διευκόλυνε την κυβέρνηση να παρακολουθεί τους χωρικούς, μερικοί από τους οποίους βοήθησαν τους Κούρδους αντάρτες Πεσμεργκά στα βουνά. Από την άλλη, διευκόλυνε το κράτος (ή έτσι ισχυρίστηκαν ορισμένα πρώην μέλη των Γεζίντι του κόμματος Μπάαθ) να παρέχει σύγχρονες ανέσεις όπως ηλεκτρικό ρεύμα, νερό, αποχετευτικό σύστημα, σχολεία και ιατρικές εγκαταστάσεις και άλλες ανάγκες της σύγχρονης ζωής. Αυτό με την σειρά του διευκόλυνε τον απώτερο στόχο της κυβέρνησης, την δημιουργία μιας σχέσης προσάτη-πελάτη με τους χωρικούς. Η μετακίνηση σε συλλογικούς οικισμούς σήμαινε όχι μόνο ότι οι Γεζίντι έχασαν την προστασία του βουνού από την εξωτερική επιθετικότητα (όπως επρόκειτο να αποδείξει το ISIS), αλλά και την απώλεια των παραδοσιακών μέσων διαβίωσης. Σε πολλές περιπτώσεις οι Γεζίντι μετακινήθηκαν πολύ μακριά από την γη τους για να τους φροντίσουν. Σε ορισμένες περιπτώσεις, τα εδάφη δόθηκαν σε Άραβες που μετακινήθηκαν στο Sinjar από τον νότο. Ακόμη και εκείνοι που διατηρούσαν την γη τους συχνά δεν ήταν πλέον σε θέση να την καλλιεργήσουν, καθώς τα ορεινά ρέματα που χρησιμοποιούνταν προηγουμένως για την άρδευση των εδαφών εκτρέπονταν για να παρέχουν νερό στους τεράστιους συλλογικούς οικισμούς.

Μετά την πτώση του καθεστώτος του Σαντάμ, αυτοί οι αγωγοί νερού καταστράφηκαν σε ορισμένα μέρη από τους Γεζίντι που ήθελαν να επιστρέψουν και να καλλιεργήσουν την γη τους (προκαλώντας σοβαρή έλλειψη νερού σε ορισμένα χωριά). Η επέκταση της ερήμου στην περιοχή, έχει επίσης επηρεάσει το βουνό Sinjar, κάποτε σιτοβολώνα της περιοχής. Πολλοί χωρικοί ισχυρίστηκαν ότι η φροντίδα των προβάτων δεν ήταν πλέον προσοδοφόρα και πούλησαν τα πρόβατά τους, επειδή η έλλειψη βροχής σημαίνει ότι τα πρόβατα δεν μπορούν να τραφούν. Επιπλέον, οι πολλές δεκαετίες που δαπανήθηκαν σε αυτό που μπορεί να ονομαστεί κοινωνική πρόνοια χωρίς εργασία (όπου οι περισσότεροι άνθρωποι είχαν τις βασικές ανάγκες ζωής από το κόμμα Μπάαθ) σήμαινε ότι πολλοί άνθρωποι έχασαν τις δεξιότητες (ίσως και την θέληση) για παραδοσιακές γεωργικές εργασίες. Στα χρόνια που ακολούθησαν την πτώση του Σαντάμ, πολλοί Σιντζάρι αναζήτησαν θέσεις εργασίας εκτός της περιοχής, ως οικοδόμοι ή σερβιτόροι σε μεγάλες ιρακινές πόλεις, ειδικά στην ευημερούσα περιοχή του Κουρδιστάν. Για πολλούς, η μόνη επιλογή απασχόλησης ήταν η ένταξη στον ιρακινό στρατό ή στους Κούρδους Πεσμεργκά. Η κυβέρνηση της Βαγδάτης ήταν επίσης ένας

σημαντικός εργοδότης και καθώς η Βαγδάτη και το Ερμπίλ ανταγωνίζονταν για την εύνοια των Σιντζάρι (ως αμφισβητούμενη περιοχή) πολλές θέσεις εργασίας, με χαμηλούς μισθούς αλλά απαιτώντας λίγη τεχνογνωσία, δημιουργήθηκαν στην τοπική γραφειοκρατία, ειδικά από το KDP (Κουρδικό Δημοκρατικό Κόμμα), το πιο ισχυρό κουρδικό κόμμα.

Η επιστροφή στο Sinjar μετά την αποχώρηση των ισλαμοσυμμοριτών δεν αποτελεί επιλογή για τους περισσότερους Γεζίντι πρόσφυγες. Μια συμμαχία διαφόρων κουρδικών στρατιωτικών δυνάμεων, συμπεριλαμβανομένων των Πεσμεργκά της KRG, των Κούρδων μαχητών της Συρίας, της ένοπλης πτέρυγας του PKK και των πολιτοφυλακών Γεζίντι με διάφορες διασυνδέσεις, πήρε πίσω την βόρεια πλευρά του βουνού τον χειμώνα του 2014-15 και στην συνέχεια απελευθέρωσε την πόλη Sinjar, στις νότιες πλαγιές, τον Νοέμβριο του 2015. Ωστόσο στο μεγαλύτερο μέρος του Sinjar, πάντα μια φτωχή περιοχή, πολλά από τα σπίτια κάηκαν ή ανατινάχτηκαν από τους ισλαμοσυμμοριτές του ISIS, ακόμη και κτίρια που έμειναν άθικτα λεηλατήθηκαν από γειτονικές αραβικές φυλές, κλάπηκαν πρόβατα και γεωργικός εξοπλισμός. Επιπλέον, ολόκληρη η υποδομή, από τα σχολεία έως την ιατρική περίθαλψη και τις βασικές υπηρεσίες, έχει καταρρεύσει. Ως αποτέλεσμα, ακόμη και πολλές οικογένειες των οποίων τα σπίτια είναι ακόμα άθικτα, προτιμούν να μένουν στους προσφυγικούς καταυλισμούς, όσο άβολα κι αν είναι (ή ρισκάρουν τον δρόμο προς την Δύση). Μέχρι στιγμής, υπάρχουν ελάχιστες ενδείξεις ότι η περιφερειακή κυβέρνηση του Κουρδιστάν, η οποία διεκδικεί την περιοχή Sinjar ως δική της, σχεδιάζει να ξεκινήσει την ανοικοδόμηση οποιασδήποτε από τις βασικές υποδομές. Η ανοικοδόμηση αναμφίβολα παρεμποδίζεται από το γεγονός ότι η KRG είναι απρόθυμη να επενδύσει χρήματα και ενέργεια στην ανοικοδόμηση μιας περιοχής, της οποίας ο πλειοψηφικός πληθυσμός, οι Γεζίντι, φαίνεται να έχουν διαιρεμένη πίστη, όπως θα δούμε παρακάτω, και πολλοί από τους οποίους μπορεί να οραματίζονται ένα μέλλον εκτός των ορίων της περιοχής του Κουρδιστάν. Αυτή η απροθυμία να ξεκινήσει η ανοικοδόμηση των απελευθερωμένων περιοχών του Sinjar μπορεί, με την σειρά της, να έχει μακροχρόνιο αντίκτυπο στο μέλλον του Sinjar και της κοινότητας Γεζίντι γενικότερα.

Υπάρχει ακόμη μια σκέψη που μέχρι στιγμής εμπόδισε πολλούς να λάβουν την απόφαση να επιστρέψουν: Οι περισσότεροι Σιντζάρι εξέφρασαν την απροθυμία τους να επιστρέψουν, εκτός εάν οι πρώην γείτονές τους Άραβες αναγκαστούν να φύγουν πρώτοι. Πριν από τα γεγονότα του Αυγούστου του 2015, οι σχέσεις μεταξύ των Γεζίντι και των γειτονικών αραβικών φυλών θα μπορούσαμε να πούμε ότι ήταν αρκετά καλές. Αν και οι περισσότεροι οικισμοί ήταν ομοιογενείς, υπήρχαν πολλαπλοί δεσμοί μεταξύ των κοινοτήτων. Για παράδειγμα, πολλοί Άραβες συμβουλευόνταν μάντις Γεζίντι και άλλους θρησκευτικούς εμπειρογνώμονες διάσημους για τις θεραπευτικές τους ικανότητες. Από την πλευρά τους, πολλοί Γεζίντι επέλεξαν τους Άραβες ως «karif» για τους γιους τους όταν έκαναν περιτομή, δημιουργώντας έτσι στενούς δεσμούς μεταξύ των οικογενειών τους. (Μια σημαντική τελετή στην θρησκεία των Γεζίντι είναι η περιτομή. Αυτό συνδέεται με ένα ειδικό έθιμο γνωστό ως karif ή kirun, στο οποίο ένα αγόρι Γεζίντι μπορεί να υποβληθεί σε περιτομή στο γόνατο ενός

μουσουλμάνου Άραβα, δημιουργώντας έτσι μια πατρωνία μεταξύ τους). Κατά συνέπεια, η κοινότητα των Γεζίντι σοκαρίστηκε βαθιά όταν διαπίστωσε ότι προδόθηκαν από τους Άραβες γείτονές τους, πολλοί από τους οποίους υποστήριζαν το ISIS. Ξανά και ξανά οι πρόσφυγες μίλησαν για το πώς οι Γεζίντι ή ακόμα και ολόκληρα χωριά (όπως αυτό του Kocho, όπου έλαβε χώρα σφαγή στα μέσα Αυγούστου 2015), περικυκλώθηκαν από γειτονικούς Άραβες. Αφθονούν πολλές ιστορίες για το πώς οι Άραβες karif, που κλήθηκαν να βοηθήσουν, επιτέθηκαν στους πρώην φίλους τους, σκοτώνοντας τους άνδρες, παίρνοντας τις γυναίκες και τα ζώα. Ακόμη και εκείνοι οι Γεζίντι, οι οποίοι δεν αναγνώρισαν τους επιτιθέμενους, ισχυρίστηκαν ότι οι τελευταίοι είχαν στην κατοχή τους πληροφορίες που θα μπορούσαν να συλλέξουν μόνο από τους ντόπιους Άραβες. Αν και υπήρχαν επίσης περιστασιακές ιστορίες Αράβων που βοηθούσαν τους Γεζίντι, το συντριπτικό συναίσθημα ήταν ότι οι Άραβες δεν θα μπορούσαν ποτέ ξανά να εμπιστευτούν ότι θα ζήσουν δίπλα στους Γεζίντι.

8.3.2. ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΓΕΖΙΝΤΙ ΚΑΙ ΚΟΥΡΔΙΚΟΣ ΕΘΝΙΚΙΣΤΙΚΟΣ ΛΟΓΟΣ

Καθώς οι πρόσφυγες Σιντζάρι αναμφίβολα θα συνεχίσουν να ζουν μεταξύ των αδελφών τους Γεζίντι στην περιοχή του Κουρδιστάν για το απρόβλεπτο μέλλον, οι δύο κοινότητες, με τις διαφορετικές παραδόσεις, στάσεις και προοπτικές τους, αναπόφευκτα θα ασκήσουν βαθιά επιρροή η μία στην άλλη. Μία από τις πιο σημαντικές πτυχές αυτής της ανάμειξης και του αμοιβαίου αντίκτυπου είναι πιθανώς στον τομέα της διαμόρφωσης ταυτότητας και των μελλοντικών φιλοδοξιών για την κοινότητα των Γεζίντι που βασίζονται σε αυτήν την ταυτότητα. Το ζήτημα της εθνοτικής (και εθνικής) ταυτότητας των Γεζίντι είναι εδώ και καιρό περίπλοκο και αμφιλεγόμενο. Στην οθωμανική εποχή το ζήτημα ήταν απλό: Καθώς ήταν η θρησκεία, και όχι η γλώσσα ή άλλα εθνικά σημαίνοντα που χρησίμευαν ως βάση της κοινοτικής ταυτότητας, οι Γεζίντι αποτελούσαν μια ομάδα σαφώς διαφοροποιημένη από την πλειοψηφία των σουνιτών μουσουλμάνων Κούρδων από όλους τους ενδιαφερόμενους. Οι αφηγήσεις των δυτικών περιηγητών του 19ου και των αρχών του 20ου αιώνα δεν αφήνουν καμία αμφιβολία ότι οι (μουσουλμάνοι) Κούρδοι και οι Γεζίντι έβλεπαν τους εαυτούς τους ως δύο ξεχωριστές κοινότητες εκείνη την εποχή. Η αλλαγή εισήχθη μετά την εμφάνιση του σύγχρονου κουρδικού εθνικισμού. Αντιλαμβανόμενοι την ανάγκη για ένα κοινό ιστορικό παρελθόν για την σφυρηλάτηση μιας κοινής εθνικής ταυτότητας μεταξύ των κουρδόφωνων, οι πρώτοι ηγέτες του κουρδικού εθνικισμού έθεσαν ως στόχο να δημιουργήσουν μια εθνική μυθολογία. Ως μέρος αυτού, ο Ζωροαστρισμός παρουσιάστηκε ως η αρχική θρησκεία των Κούρδων και ο Γεζιδισμός ως η σύγχρονη επιβίωσή του. Η απεικόνιση του Γεζιδισμού ως η επιζήσασα μορφή της «αρχικής κουρδικής θρησκείας» σχεδιάστηκε για να παρέχει στους Κούρδους ένα ένδοξο παρελθόν καθώς και μια ιστορική νομιμοποίηση ως λαός με την δική του αρχαία, μη ισλαμική (δηλαδή μη αραβική και μη τουρκική) θρησκεία και πολιτισμό. Η ιδέα του Γεζιδισμού ως «αρχικής κουρδικής θρησκείας» άργησε, ωστόσο, να ριζώσει έξω

από τους πνευματικούς κύκλους και οι Γεζίντι και οι (μουσουλμάνοι) Κούρδοι συνέχισαν σαφώς να θεωρούν τους εαυτούς τους δύο ξεχωριστές κοινότητες και στον 20ο αιώνα. Μόνο από την δεκαετία του 1960, με την ενίσχυση των κουρδικών εθνικιστικών κινημάτων και την έναρξη των ένοπλων εξεγέρσεων στο Ιράκ, η ιδέα της «αρχικής κουρδικής θρησκείας» κέρδισε ευρεία αποδοχή, εν μέρει για να προσελκύσει τους Γεζίντι στην κουρδική υπόθεση. Για να το αντιμετωπίσει αυτό, η ιρακινή κυβέρνηση ισχυρίστηκε ότι οι Γεζίντι ήταν στην πραγματικότητα Άραβες, που κατάγονταν από το Χαλιφάτο Umayyad, καταγράφοντάς τους ως Άραβες σε επίσημα έγγραφα. Μετά την δημιουργία της περιοχής του Κουρδιστάν το 1992, η ιδέα ότι ο Γεζιδισμός είναι η αρχική κουρδική θρησκεία έγινε μέρος της επίσημης ιδεολογίας και της κρατικής προπαγάνδας. Τα λόγια του Μασούντ Μπαρζανί ότι «αν υπάρχει ένας τέτοιος λαός όπως οι Κούρδοι, τότε οι Γεζίντι είναι οι πιο πρωτότυποι ή αυθεντικοί (aslıtîrin) Κούρδοι» αναρτήθηκαν με αφίσες σε δημόσια γραφεία και σχολεία. Μετά τον πόλεμο του 2003, η περιοχή του Κουρδιστάν επέκτεινε τον έλεγχό της σε εδάφη με σημαντικούς πληθυσμούς Γεζίντι. Οι προσπάθειες οικειοποίησης των Γεζίντι ως συμπατριωτών των Κούρδων απέκτησαν νέες πολιτικές διαστάσεις στο μετα-Σαντάμ Ιράκ, όπου η υποστήριξη ότι οι Γεζίντι ήταν οι «αρχικοί» Κούρδοι έγινε ένα σημαντικό εργαλείο κουρδικών εδαφικών διεκδικήσεων στις περιοχές που αμφισβητήθηκαν μεταξύ Βαγδάτης και Ερμπίλ.

Η πραγματικότητα, ωστόσο, είναι πολύ πιο περίπλοκη και λεπτή από ό,τι υπονοεί ο δημόσιος λόγος τόσο των Κούρδων πολιτικών όσο και των ηγετών της νέας μεσαίας τάξης των Γεζίντι (οι περισσότεροι από αυτούς συνδέονται με κουρδικά πολιτικά κόμματα), οι οποίοι μιλούν και οι δύο για τους Γεζίντι ως αδιαίρετο μέρος του κουρδικού έθνους και συνδεδεμένοι στον κουρδικό εθνικό αγώνα. Σε πρώτη φάση, υπάρχει μια αξιοσημείωτη διαφορά μεταξύ του τρόπου με τον οποίο οι Σιντζάρι Γεζίντι και εκείνοι από την περιοχή του Κουρδιστάν βλέπουν το ζήτημα της ταυτότητάς τους. Η ιδέα ότι οι Γεζίντι είναι εθνοτικά Κούρδοι, πόσο μάλλον οι «αρχικοί Κούρδοι», έχει σαφώς μεγαλύτερη απήχηση στους Γεζίντι που ζουν ανατολικά του Τίγρη. Υπάρχουν πολλοί λόγοι για αυτό. Πρώτον, αυτοί οι Γεζίντι είχαν παραδοσιακά περισσότερη επαφή με τους Κούρδους, περιτριγυρισμένοι κυρίως από Κούρδους γείτονες. Η περιοχή του αυτόνομου ιρακινού Κουρδιστάν, που δημιουργήθηκε το 1992, περιελάμβανε το Baadre, την παραδοσιακή έδρα των πριγκίπων Γεζίντι, καθώς και δύο τεράστιους συλλογικούς οικισμούς Γεζίντι, το Khanke και την Shariya. Ένας σημαντικός αριθμός Γεζίντι, που ανήκαν κυρίως στην νέα μεσαία τάξη, μετακόμισαν επίσης στην πόλη Dihok και ακόμη και στην πρωτεύουσα Ερμπίλ (Erbil). Οι Γεζίντι αυτών των οικισμών και πόλεων ήταν πιο άμεσα εκτεθειμένοι στον κουρδικό εθνικιστικό λόγο, πολλοί ενσωματώθηκαν στην νέα κρατική δομή που εκπροσωπείται από το KDP και τα συμφέροντά τους ήταν γενικά συνδεδεμένα με την συνεχιζόμενη ύπαρξη της περιοχής του ιρακινού Κουρδιστάν. Η σχετική ευημερία της περιοχής του Κουρδιστάν και η συνειδητή εκπαιδευτική πολιτική του κουρδικού κράτους συνέβαλαν επίσης στην εμφάνιση μιας συνεχώς διευρυνόμενης μεσαίας τάξης, η οποία, λόγω της δυτικού τύπου εκπαίδευσής της, έσπευσε να οικειοποιηθεί την

ιδέα ότι η εθνοτική και εθνική ταυτότητα βασιζόταν κυρίως στην γλώσσα. Οι Γεζίντι που ζούσαν υπό την καταπιεστική κυριαρχία του Σαντάμ έως το 2003 πιέστηκαν να αναλάβουν μια αραβική ταυτότητα, αλλά αυτό δεν είχε νόημα σε αυτήν την περιοχή και ήταν πιο πιθανό να παράγει αντίθετα αποτελέσματα, ειδικά καθώς αυτοί οι Γεζίντι μπορούσαν εύκολα να συγκρίνουν την δική τους κατάσταση με εκείνη των αδελφών τους ακριβώς πέρα από τα εσωτερικά σύνορα. Σήμερα, οι περισσότεροι Γεζίντι στην αμφισβητούμενη περιοχή που συνορεύει με την περιοχή του ιρακινού Κουρδιστάν γνωρίζουν το γεγονός ότι η συμμαχία τους με τους Κούρδους και την περιοχή του Κουρδιστάν προσφέρει καλύτερες υλικές προοπτικές και υψηλότερη ασφάλεια από την παραμονή στο «αραβικό Ιράκ».

Πριν από την επίθεση του ISIS, πολλοί Γεζίντι στην περιοχή του Κουρδιστάν, ειδικά εκείνοι με εκπαίδευση, θα μπορούσε να ειπωθεί ότι έχουν κουρδική ταυτότητα. Ωστόσο, σε πολλές περιπτώσεις αυτή η ταυτότητα ήταν «αποκλειστική» με την έννοια ότι, ενώ θεωρούσαν τους εαυτούς τους Κούρδους, ο βαθμός στον οποίο ήταν πρόθυμοι να αναμειχθούν κοινωνικά με μουσουλμάνους Κούρδους ήταν συχνά περιορισμένος. Μια μειονότητα (κυρίως με δεσμούς με τους Σιντζάρι) απέρριψε το γεγονός ότι ήταν Κούρδοι, συνδέοντας την λέξη «Κούρδος» με τους μουσουλμάνους. Η πλειοψηφία, με ελάχιστο ενδιαφέρον για τα πιο περίπλοκα ζητήματα της εθνικής ταυτότητας και της ανώτερης πολιτικής, χαρακτηριζόταν από μια περίεργη αμφιθυμία. Θα μπορούσε να ειπωθεί ότι υποκρίνονται την κουρδικότητα στο βαθμό που αν ερωτώντο ευθέως, ισχυρίζονταν ότι είναι Κούρδοι, προσθέτοντας ακόμη και ότι ήταν οι «πιο αυθεντικοί Κούρδοι». Ωστόσο, φαινόταν να αισθάνονται πολύ μικρή κοινότητα με τους μουσουλμάνους Κούρδους, τους οποίους έβλεπαν με βαθιά ριζωμένη καχυποψία, εξάλλου, αυτοί οι «προσήλυτοι στο Ισλάμ» όχι μόνο πρόδωσαν την αρχική κουρδική πίστη τους, αλλά ακόμη και εκδίωξαν τους Γεζίντι για αιώνες. (Πολλοί Γεζίντι της περιοχής του Κουρδιστάν μπορούν έτσι να ειπωθούν ότι έχουν υιοθετήσει μια παράξενη, υβριδική έννοια της εθνικής ταυτότητας, η οποία έρχεται σε αντίθεση με την ακαδημαϊκή έννοια μιας «φαντασιακής εθνικής κοινότητας» που θα περιλαμβάνει όλους τους Κούρδους ανεξάρτητα από τις θρησκευτικές τους πεποιθήσεις. Η «φανταστική κοινότητα» των «πραγματικών» Κούρδων αποκλείει τους μουσουλμάνους Κούρδους, οι οποίοι εξακολουθούν να θεωρούνται ως ο εχθρικός Άλλος.) Δεν είναι ασυνήθιστο για τους ανθρώπους που ισχυρίζονται ότι οι Γεζίντι είναι Κούρδοι να αναφέρονται στους μουσουλμάνους σε μια ανεπίσημη συνομιλία απλώς ως «Κούρδοι», φέρνοντας ηχώ του οθωμανικού συστήματος *millet*. Επιπλέον, το γεγονός ότι οι Γεζίντι αναφέρονται τακτικά στους εαυτούς τους ως *milletê ezdi*, δείχνει επίσης ότι βλέπουν τους εαυτούς τους τουλάχιστον ως ξεχωριστή εθνο-θρησκευτική ομάδα, αν όχι απαραίτητα ως έθνος με την σύγχρονη έννοια.

Οι Σιντζάρι γενικά ήταν λιγότερο πρόθυμοι να αγκαλιάσουν μια κουρδική ταυτότητα. Ιστορικά το Sinjar ήταν κυρίως Γεζίντι, ενώ οι λίγες μουσουλμανικές κουρδικές φυλές του βουνού λέγεται ότι δεν ήταν σε πολύ καλή γειτονία με τους Γεζίντι. Οι πεδιάδες γύρω από το Sinjar ήταν παραδοσιακά αραβικές (και τουρκμενικές) και οι Γεζίντι ανέπτυξαν

πολυάριθμους κοινωνικούς και πολιτιστικούς δεσμούς μαζί τους. Η διάλεκτος που ομιλείτε από τους Σιντζάρι Γεζίντι είναι έντονα διανθισμένη με αραβικές λέξεις, οι άνδρες Σιντζάρι φορούν ρούχα αραβικού στυλ και πολλοί εξακολουθούν να επιλέγουν τους Άραβες ως karif τους. Ορισμένα κοινωνικά έθιμα αντικατοπτρίζουν επίσης την αραβική επιρροή. Αυτό δεν σημαίνει ότι δεν υπήρχαν Γεζίντι αφιερωμένοι στην κουρδική υπόθεση στην περιοχή Sinjar, όπως πιστοποιείται από το γεγονός ότι ορισμένα χωριά της περιοχής υποστήριζαν τους Πεσμεργκά κατά την διάρκεια του αγώνα μεταξύ των Κούρδων και της Βαγδάτης, και μερικοί εντάχθηκαν ακόμη και στον ένοπλο αγώνα. Υπάρχει ακόμη και μια ολόκληρη συνοικία Σιντζάρι στο Baadge, οι κάτοικοι της οποίας απελάθηκαν εκεί από τον Σαντάμ αφού κατέστρεψε τα χωριά τους επειδή βοήθησαν τους Πεσμεργκά. Ωστόσο, η υποστήριξη για την κουρδική υπόθεση ήταν λιγότερο διαδεδομένη στο Sinjar από ό,τι ανατολικά του Τίγρη. Μπορούμε να πούμε ότι η πλειοψηφία των Σιντζάρι Γεζίντι δεν ήταν ενεργή στην κουρδική υπόθεση. Όχι απαραίτητα επειδή ήταν πιστοί στον Σαντάμ, αλλά απλά επειδή δεν έβλεπαν τους εαυτούς τους ως Κούρδους.

Μετά την πτώση του Σαντάμ, το Sinjar έγινε ένα από εκείνα τα εδάφη που αμφισβητήθηκαν μεταξύ της κεντρικής και της κουρδικής κυβέρνησης του Ιράκ και των οποίων η τύχη επρόκειτο να αποφασιστεί από δημοψήφισμα. Ενώ το δημοψήφισμα καθυστέρησε ξανά και ξανά, το κουρδικό κράτος, ή μάλλον το ισχυρό KDP (το οποίο διοικεί τα εδάφη υπό τον έλεγχό του σε μονοκομματική κρατική βάση) προσπάθησε να δημιουργήσει την δική του υποδομή στην περιοχή. Δημιουργήθηκαν γραφεία του KDP με τους δικούς τους προϋπολογισμούς, άνοιξαν σχολεία και δημιουργήθηκαν νέες θέσεις εργασίας (κυρίως εντός της δομής του KDP ή των συνδεδεμένων με το KDP Πεσμεργκά). Δεν υπάρχει αμφιβολία ότι αυτές οι εξελίξεις χρησίμευσαν για να κάνουν την κουρδική ταυτότητα, και ακόμη περισσότερο, την πίστη στο KDP ισχυρότερη μεταξύ των Γεζίντι κατοίκων του Sinjar.

Υπήρχε, ωστόσο, ένα τεράστιο τμήμα του πληθυσμού των Σιντζάρι που επέμενε σε μια αποκλειστική ταυτότητα Γεζίντι. Ήταν ανένδοτοι επειδή οι Κούρδοι ήταν μουσουλμάνοι, επομένως ήταν παράλογο να αναφερόμαστε στους Γεζίντι ως Κούρδους. Οι περισσότεροι από αυτούς δεν είχαν ιδιαίτερη εχθρότητα προς τους Κούρδους, απλά δεν μπορούσαν να δουν πώς θα μπορούσαν να είναι Γεζίντι και Κούρδοι ταυτόχρονα. Ήταν σαφές ότι για αυτούς τους ανθρώπους η θρησκεία εξακολουθούσε να αποτελεί την βάση της κοινοτικής ταυτότητας, με την κοινή γλώσσα να μην παίζει κανένα ρόλο. Παρόλα αυτά, φάνηκε να υπάρχει μια αυξανόμενη συνειδητοποίηση ότι στον σύγχρονο εθνικιστικό λόγο η ομιλία της ίδιας γλώσσας ήταν ένα σημαντικό εργαλείο για την απόδοση στους ανθρώπους της ίδιας εθνικής (ή ακόμα και εθνικής) ταυτότητας. Κατά συνέπεια, μερικοί άνθρωποι (κυρίως εκείνοι που αντιτίθενται πολιτικά στα κουρδικά κόμματα) επέμειναν ότι δεν μιλούσαν κουρδικά. Φάνηκε να υπάρχει κάποια σύγχυση ως προς τη γλώσσα που μιλούσαν. Άλλοι επέμειναν ότι μιλούσαν «ezdiyatî», μια λέξη που κυριολεκτικά σημαίνει «Γεζιδισμό» και όχι κουρδική γλώσσα, ενώ κάποιοι ότι μιλούσαν «ezdiki», μια μάλλον εκπληκτική έκφραση, καθώς αυτός είναι ο όρος που χρησιμοποιείται για την «γλώσσα των Γεζίντι» στην Αρμενία,

όπου η επίσημη κρατική πολιτική ισχυρίζεται ότι οι Γεζίντι δεν είναι Κούρδοι, αλλά μια διαφορετική εθνοτική ομάδα με την δική της γλώσσα. Οι Γεζίντι που δραστηριοποιούνταν στην προώθηση μιας αποκλειστικής ταυτότητάς των και μιας πολιτικής εκπροσώπησης ανεξάρτητης από την κουρδική πολιτική σκηνή ίδρυσαν ακόμη και το δικό τους κόμμα, το Κίνημα Γεζίντι για την Μεταρρύθμιση και την Πρόοδο (συνήθως αναφέρεται ως Haraket ή «Κίνημα», και περιστασιακά ως Hezba ή «το Κόμμα»), το οποίο κέρδισε μια έδρα στο ιρακινό κοινοβούλιο το 2005. Οι Σιντζάρι ισχυρίστηκαν ότι είχαν πολλούς συμπαθούντες ακόμη και στην περιοχή του Κουρδιστάν, μόνο που οι άνθρωποι φοβόντουσαν πολύ το KDP για να ενταχθούν σε αυτό το Κίνημα. Το Haraket εξέφρασε έναν ισχυρό ανταγωνισμό εναντίον του KDP για το οποίο ισχυρίστηκε ότι προσπαθούσε να «κουρδοποιήσει» βίαια τους Γεζίντι. (Πρέπει να σημειωθεί, ωστόσο, ότι ακόμη και μερικοί από εκείνους που αντιτίθενται σε κάθε είδους κοινό έδαφος με τους Κούρδους, εξακολουθούν να οικειοποιούνται την αριστοκρατική έννοια των Γεζίντι ακολουθώντας την «αρχική κουρδική θρησκεία», την οποία πρόδωσαν οι μουσουλμάνοι Κούρδοι). Σε μια προσπάθεια να αποδείξει ότι το KDP προσπαθούσε να επιβάλει την κουρδικότητα στους Γεζίντι, μέλη του Haraket ισχυρίστηκαν ότι ο Μασούντ Μπαρζανί έλεγε ψέματα όταν είπε ότι όλοι οι Γεζίντι ήταν Κούρδοι, ενώ το ακριβώς αντίθετο ήταν αλήθεια, όλοι οι Κούρδοι ήταν Γεζίντι. Από την άλλη το Haraket διατήρησε καλές σχέσεις με την Βαγδάτη, η οποία αναμφίβολα είδε το κόμμα Γεζίντι ως μοχλό πίεσης κατά των κουρδικών διεκδικήσεων στην περιοχή Sinjar.

Έτσι, την παραμονή της επίθεσης των ισλαμοσυμμοριτών του ISIS, η κοινότητα των Γεζίντι παρουσίαζε ένα μωσαϊκό ποικίλων, αμοιβαία ανταγωνιστικών ταυτοτήτων, που κυμαίνονταν από την παραδοσιακή ομολογιακή κοινότητα έως τον σύγχρονο εθνικισμό με κοινή γλώσσα ως κοινό παρονομαστή. Γεγονός είναι ότι οι δυνάμεις των Πεσμεργκά, καθώς και όλοι οι υψηλόβαθμοι αξιωματούχοι του KDP εγκατέλειψαν τους Σιντζάρι Γεζίντι στην τύχη τους τον Αύγουστο του 2014 και ούτως κατάφεραν σοβαρό πλήγμα σε όσους ασπάζονταν (ή είχαν αρχίσει να αγκαλιάζουν) μια κουρδική ταυτότητα. Αυτό που πραγματικά σόκαρε τους Γεζίντι ήταν ότι οι Πεσμεργκά εγκατέλειψαν τις θέσεις τους στο Sinjar χωρίς να προειδοποιήσουν τον τοπικό πληθυσμό. Αν οι ντόπιοι είχαν υποψιαστεί τον επικείμενο κίνδυνο, δεν υπάρχει αμφιβολία ότι πολύ περισσότεροι από αυτούς θα είχαν καταφέρει να φτάσουν σε ασφαλείς περιοχές. Έως σήμερα, δεν έχει βρεθεί ικανοποιητική εξήγηση για αυτή την συμπεριφορά, και παρόλο που ο Μασούντ Μπαρζανί έχει υποσχεθεί να τιμωρήσει τους υπεύθυνους, αυτό δεν συνέβη ποτέ και οι Γεζίντι δεν μπορούν παρά να αναρωτηθούν αν η απόσυρση των στρατευμάτων ήταν μια σκόπιμη πράξη για να απαλλαγούν από τους Γεζίντι. Την άνοιξη του 2015, δεν υπήρχε κανένας Σιντζάρι πρόσφυγας που να εκφράζει οποιοδήποτε είδος ταύτισης με τους Κούρδους. Οι κουρδικές σημαίες ή οι σημαίες του KDP και άλλα σύμβολα του Κουρδιστάν ή του KDP δεν εμφανίζονταν πλέον. Από την άλλη, πολλοί πρόσφυγες έσπευσαν να πουν ότι δεν ήταν ποτέ Κούρδοι, ήταν Γεζίντι, και όσοι είχαν πει στο παρελθόν ότι ήταν Κούρδοι, το είχαν κάνει επειδή λάμβαναν τους μισθούς τους από το KDP. Ακόμη πιο σημαντικό, όσον αφορά την αμοιβαία επιρροή και την

διαμόρφωση ταυτότητας ολόκληρης της κοινότητας, όταν οι Σιντζάρι κατέφυγαν στην περιοχή του Κουρδιστάν, τα μέλη του Χαρακέτ, που νωρίτερα ήταν επιφυλακτικοί να επισκεφθούν την περιοχή του Κουρδιστάν, ισχυριζόμενοι ότι φοβούνται το KDP, εγκαταστάθηκαν επίσης μεταξύ των Γεζίντι εκεί. Αυτός ο συνδυασμός της αίσθησης της σκόπιμης εγκατάλειψης με την καθημερινή παρουσία ανθρώπων που διαδίδουν ενεργά μια αποκλειστική ταυτότητα Γεζίντι δεν μπορούσε παρά να επηρεάσει ολόκληρη την κοινότητα των Γεζίντι.

Μεταξύ των Γεζίντι της περιοχής του Κουρδιστάν, αν και το ζήτημα της ταυτότητας συνήθως αποφεύγεται, πολλοί είναι πικραμένοι εναντίον των μουσουλμάνων Κούρδων. Αν και παραδέχτηκαν ότι οι μουσουλμάνοι Κούρδοι και ακόμη και οι μουσουλμάνοι κληρικοί της περιοχής του Κουρδιστάν έκαναν ό,τι μπορούσαν για να βοηθήσουν τους πρόσφυγες, αυτό δεν άλλαξε την γενική δυσπιστία που ένιωθαν προς τους μουσουλμάνους Κούρδους. Είναι ενδιαφέρον ότι οι Σιντζάρι ήταν πιο έτοιμοι να δεχτούν την βοήθεια που έλαβαν από τους μουσουλμάνους Κούρδους και ενώ αρνούσαν την κουρδική τους ταυτότητα πολύ πιο κατηγορηματικά από τους Γεζίντι ανατολικά του Τίγρη, φαίνονταν λιγότερο εχθρικοί προς τους μουσουλμάνους Κούρδους (πιθανώς, επειδή η οργή τους επικεντρωνόταν κυρίως στους Άραβες).

8.3.3. ΟΙ ΦΙΛΟΔΟΞΙΕΣ ΤΩΝ ΓΕΖΙΝΤΙ

Ως αποτέλεσμα της απώλειας πίστης στην KRG, οι φιλοδοξίες για αυτοδιοίκηση και αυτοάμυνα, ως κλειδιά για την επιβίωση των Γεζίντι, αυξήθηκαν μεταξύ των Γεζίντι και των δύο κοινοτήτων. Την άνοιξη του 2015, μια συνάντηση των Γεζίντι που συγκλήθηκε από το PKK στο Sinjar προκάλεσε μεγάλο ενδιαφέρον. Οι παρόντες πρότειναν τα σχέδιά τους για να γίνει το Sinjar ένα «καντόνι» ή αυτοδιοικούμενη μονάδα, αναμφίβολα εμπνευσμένο από τα «καντόνια» που ίδρυσαν Κούρδοι στην Ομοσπονδία της Βόρειας Συρίας Ρογιαβ (Rojava). Το KDP έκανε μια οργισμένη διαμαρτυρία και οργανώθηκαν διαδηλώσεις στους οικισμούς Γεζίντι της περιοχής του Κουρδιστάν με ανθρώπους να διαμαρτύρονται ενάντια στα «καντόνια». Οι περισσότεροι Γεζίντι δεν φαινόταν να επιθυμούν να τα βάλουν με το PKK (γνωστό για την ιδεολογική του αδιαλλαξία), όσο ευγνώμονες κι αν ήταν για τις στρατιωτικές του προσπάθειες να απελευθερώσουν το Σιντζάρ. Παρόλα αυτά η ιδέα της αυτοδιοίκησης φαινόταν να έχει απήχηση ακόμη και μεταξύ εκείνων των Γεζίντι που δεν ενδιαφέρονταν για το PKK. Το κυρίαρχο ερώτημα μεταξύ των Γεζίντι είναι στο αν ο ΟΗΕ θα αναγνωρίσει επίσημα αυτό που τους συνέβη ως γενοκτονία. Η αναγνώριση της γενοκτονίας θεωρείται ως αναγνώριση των Γεζίντι ως «γένος», δηλαδή ως έθνος ή τουλάχιστον ως ανεξάρτητη εθνοτική ομάδα και όχι ως απλή θρησκευτική μειονότητα μεταξύ των Κούρδων. Εάν η γενοκτονία αναγνωριστεί επίσημα, υποστηρίζουν, θα έχουν το «δικαίωμα» να ζητήσουν την δική τους αυτονομία και, επιπλέον, θα δικαιούνται προστασία από διεθνή στρατεύματα. (Αν

και τέτοια στρατεύματα ήταν ελάχιστα χρήσιμα στην διάλυση της Γιουγκοσλαβίας). Η διεθνής προστασία, για πάντα, είναι για τους Γεζίντι η μόνη λύση. Επιπλέον, η αναγνώριση της γενοκτονίας θα σήμαινε επίσης την απομάκρυνση των Αράβων (των «δραστών») από την περιοχή, προϋπόθεση για την επιστροφή στο Sinjar για πολλούς από αυτούς. Κάποιοι μάλιστα μιλούν όχι μόνο για ένα αυτόνομο Γεζίντι Σιντζάρ, αλλά για μια ολόκληρη Αυτόνομη Μειονοτική Περιοχή ανατολικά του Τίγρη και για τις δύο μειονότητες, τους Γεζίντι και τους Χριστιανούς. Ακόμη και ορισμένοι Γεζίντι από την περιοχή του Κουρδιστάν ισχυρίζονται ότι θα μετακινηθούν σε μια τέτοια αυτόνομη περιοχή δυτικά του Τίγρη, εάν αυτό πραγματοποιηθεί, παρά το γεγονός ότι αυτό θα σήμαινε να αφήσουν πίσω τα σπίτια και τις επιχειρήσεις τους. Υποστηρίζουν ότι είναι καλύτερα να ζεις μακριά από τους μουσουλμάνους.

Είναι εξαιρετικά αμφίβολο αν ένα τέτοιο σχέδιο για μια αυτόνομη περιοχή ή ένα ομοσπονδιακό κράτος εντός του Ιράκ είναι ρεαλιστικό. Ωστόσο, ενώ αυτό το σχέδιο μπορεί να μην πραγματοποιηθεί ποτέ, υπάρχουν ταυτόχρονα προσπάθειες που θα εξασφάλιζαν ένα ευρύτερο μέτρο αυτοδιάθεσης για τους Γεζίντι ως ομάδα σαφώς διαφοροποιημένη από την πλειοψηφία των μουσουλμάνων Κούρδων. Στο ίδιο το Sinjar, το επίκεντρο των φιλοδοξιών των Γεζίντι, ορισμένοι Γεζίντι έχουν ήδη προσπαθήσει να πάρουν την ζωή τους στα χέρια τους, κυριολεκτικά. Δεν βασίζονται πλέον μόνο στους Κούρδους Πεσμεργκά (ή στον ιρακινό στρατό), οι Γεζίντι παίρνουν όλο και περισσότερο τα όπλα για την προστασία και την απελευθέρωση τους. Ενώ πάντα υπήρχαν Γεζίντι εγγεγραμμένοι στους Κούρδους Πεσμεργκά (ως ένας επαγγελματικός, έμμισθος στρατός), τα τελευταία χρόνια έχουν δει την εμφάνιση ένοπλες μονάδες Γεζίντι. Αυτές οι μονάδες των Γεζίντι εμπίπτουν σε τρεις διακριτές κατηγορίες, αντανακλώντας τις εσωτερικές διαιρέσεις της κοινότητας όσον αφορά την ταυτότητά της και τις μελλοντικές φιλοδοξίες της, κάτι βέβαια που ικανοποιεί τους μουσουλμάνους Κούρδους. Η πρώτη ομάδα καθοδηγείται από τον Qassim Shesho, ίσως τον πιο διάσημο ήρωα του αγώνα κατά του ISIS, το «Λιοντάρι του Sinjar», του οποίου οι φωτογραφίες εμφανίζονται σε πολλές ιστοσελίδες των Γεζίντι. Ήταν γνωστός στους Γεζίντι ήδη πριν από την γενοκτονική επίθεση του ISIS. Ηγέτης της φυλής Jegane και επί μακρόν μέλος του KDP, ήταν διάσημος μαχητής του κουρδικού αντάρτικου κινήματος εναντίον του Σαντάμ. Για χρόνια ζούσε στην Γερμανία, αν και διατηρούσε στενή επαφή με την πατρίδα του. Μαζί με τους άνδρες του ηγήθηκε της τοπικής αντίστασης κατά του ISIS, δίνοντας έναν ηρωικό αγώνα για να υπερασπιστεί το σημαντικότερο ιερό των Γεζίντι του Sinjar, αυτό του ιερού τόπου Sharfadin, στους βόρειους πρόποδες του βουνού Sinjar. Από τότε, νέοι θρύλοι έχουν ξεπηδήσει τόσο γύρω από το πρόσωπό του όσο και γύρω από το ιερό. Αν και αρχικά αποτελούνταν από ντόπιους Γεζίντι, η μονάδα του έχει πλέον γίνει επίσημα μέρος του στρατού των Πεσμεργκά και ο Shesho διορίστηκε διοικητής του «Αρχηγείου Σιντζάρ» που αποτελείται τόσο από Γεζίντι όσο και από τακτικά στρατεύματα. Τα στρατεύματα υπό τον Qassim Shesho αυξήθηκαν σημαντικά κατά το δεύτερο έτος του εκτοπισμού, καθώς πολλοί πρόσφυγες Σιντζάρι Γεζίντι εντάχθηκαν στους Πεσμεργκά (πολλοί από αυτούς λόγω

οικονομικής ανάγκης για τακτικό μισθό). Σε αυτούς τους νεοσύλλεκτους στην συνέχεια ανατέθηκε να υπηρετήσουν στην μονάδα Γεζίντι υπό τον Qassim Shesho. Ο διορισμός του Qassim Shesho, μιας προσωπικότητας τόσο εξαιρετικά δημοφιλούς μεταξύ των Γεζίντι όσο και πιστής στο KDP, ως ηγέτη των νέων νεοσύλλεκτων Γεζίντι, ήταν ένα λογικό βήμα από την πλευρά των Κούρδων ηγετών. Ωστόσο, δεν ελήφθη πριν εμφανιστούν σοβαρές εντάσεις μεταξύ της κοινότητας των Γεζίντι και του KDP για το θέμα. Την άνοιξη του 2015 το KDP αποφάσισε να τοποθετήσει έναν μουσουλμάνο Κούρδο (μέλος της φυλής Doski από την περιοχή του Κουρδιστάν) ως διοικητή του στρατού Γεζίντι του Qassim Shesho, γεγονός που δημιούργησε θύελλα διαμαρτυριών μεταξύ των Γεζίντι της ευρύτερης κοινότητας. Οι Γεζίντι από τα πιο διαφορετικά υπόβαθρα εξέφρασαν την επιθυμία τους στο μέλλον το Sinjar να είναι υπό την προστασία των στρατιωτών Γεζίντι και αυτοί οι στρατιώτες να είναι υπό διοικητές Γεζίντι που θα νοιάζονταν πραγματικά για τους Γεζίντι, σε αντίθεση με τους μουσουλμάνους διοικητές και αξιωματούχους του KDP που είχαν διοριστεί πριν από την επίθεση του ISIS.

Οι εντάσεις αυξήθηκαν ακόμη περισσότερο στην περίπτωση του ανιψιού του Qassim, Haydar Shesho, ηγέτη της δεύτερης πολιτοφυλακής Γεζίντι. Σε αντίθεση με τον θείο του, ο Haider δεν ήταν μέλος του KDP, αλλά του αντιπάλου του, της PUK (Πατριωτική Ένωση του Κουρδιστάν), της οποίας η βάση εξουσίας βρίσκεται στον νότο της περιοχής του Κουρδιστάν που μιλάει Sorani. Ο Haydar Shesho, του οποίου τα στρατιωτικά κατορθώματα ήταν επίσης ευρέως γνωστά, δεν είχε καμία επιθυμία να αποδεχθεί την κυριαρχία του KDP στην δική του ομάδα πολιτοφυλακής, τις Δυνάμεις Προστασίας των Γεζίντι (Hêza Parastina Êzîdyanê). Μη εμπιστευόμενος το KDP και την όρεξή του για εξουσία, προτίμησε να κρατήσει την ομάδα του ανεξάρτητη, φέροντας την δική της σημαία, που τώρα θεωρείται ευρέως ως σημαία των Γεζίντι, αντί για την σημαία του Κουρδιστάν ή την κίτρινη σημαία του KDP. Ακόμη πιο συμβιβαστικό, λέγεται ότι συνομιλούσε με την κυβέρνηση της Βαγδάτης, η οποία έσπευσε να παρέμβει στην παραβίαση και να αυξήσει την δική της επιρροή στην περιοχή. Η Βαγδάτη πιστεύεται ότι πρότεινε στον Haydar Shesho να ενταχθεί στις Μονάδες Λαϊκής Κινητοποίησης (al-Hashd al-Shaabi, μια ιρακινή κρατική οργάνωση-ομπρέλα που αποτελείται σχεδόν αποκλειστικά από σιιτικές πολιτοφυλακές) και υποσχέθηκε να του παράσχει όπλα και προϋπολογισμό. Το KDP δεν άργησε να αντιδράσει στην αντιληπτή απειλή. Τον Απρίλιο του 2015 συνέλαβαν τον Haydar Shesho, κατηγορώντας τον ότι προσπάθησε να δημιουργήσει μια παράνομη ομάδα πολιτοφυλακής στην περιοχή του Κουρδιστάν. (Στην πραγματικότητα, εν αναμονή του δημοψηφίσματος που ορίζεται από το άρθρο 140 του ιρακινού συντάγματος για τα αμφισβητούμενα εδάφη, το Sinjar εξακολουθεί να βρίσκεται επίσημα υπό την κυβέρνηση της Βαγδάτης). Μετά την επακόλουθη οργή στις τάξεις της κοινότητας των Γεζίντι, ο Haydar σύντομα αφέθηκε ελεύθερος. Με την απελευθέρωσή του, το KDP προσπάθησε να κλείσει μια συμφωνία μαζί του: Αν συμφωνούσε να πολεμήσει υπό την αιγίδα Πεσμεργκά, σε αντάλλαγμα του υποσχέθηκαν ότι θα μπορούσε να δημιουργήσει το δικό του κόμμα Γεζίντι, ανεξάρτητο από το KDP, εκπροσωπώντας τα

συμφέροντα των Γεζίντι. Σε αντίθεση με το αντι-κουρδικό Haraket, αυτό το κόμμα δεν επρόκειτο να αρνηθεί την κουρδική ταυτότητα των Γεζίντι και οραματίστηκε το μέλλον των Γεζίντι στην περιοχή του Κουρδιστάν. Ταυτόχρονα, επρόκειτο να είναι ένα ανεξάρτητο κόμμα που θα στόχευε αποκλειστικά στην εκπροσώπηση των συμφερόντων του Γεζίντι και όχι ένα υποτμήμα ή θυγατρική του παντοδύναμου KDP. Ωστόσο, καθώς το KDP επιφυλακτικό για πιθανούς αντιπάλους, ειδικά έναν ιδιαίτερα δημοφιλή μεταξύ των ψηφοφόρων των Γεζίντι στο κυβερνείο της Μοσούλης, συνέχισε να καθυστερεί, την άνοιξη του 2016 ο Haydar Shesho αποφάσισε να συμμαχήσει με την Βαγδάτη. Το Δημοκρατικό Κόμμα των Γεζίντι έλαβε την επίσημη εγγραφή του από την Ιρακινή Εκλογική Επιτροπή τον Μάρτιο του 2017. Πολλοί πιστεύουν ότι η στάση του KDP οδήγησε στο να χάσει πολλούς ψηφοφόρους των Γεζίντι.

Η τρίτη διακριτή κατηγορία πολιτοφυλακών Γεζίντι είναι οι Μονάδες Αντίστασης Sinjar (Yekîneyên Berxwedana Şengalê), μια πολιτοφυλακή που αποτελείται από Γεζίντι που έχουν εκπαιδευτεί από τις Μονάδες Προστασίας του Κουρδικού Λαού της Συρίας (YPG), ευρέως αναγνωρισμένες ότι συνδέονται στενά με το Κουρδικό Εργατικό Κόμμα της Τουρκίας (PKK). Οι Γεζίντι απλώς αναφέρονται στους αδελφούς τους που έχουν ενταχθεί στο ΥΒΣ ως εκείνους «που είναι τώρα με το PKK». Πολλοί Γεζίντι είναι ευγνώμονες στο PKK (ή στις συριακές θυγατρικές του) για το άνοιγμα μιας οδού διαφυγής από το πολιορκημένο Sinjar τον Αύγουστο του 2014, γεγονός που καθιστά το PKK αρκετά δημοφιλές, παρά το γεγονός ότι λίγοι Γεζίντι μοιράζονται την μαρξιστική ιδεολογία του PKK (στην πραγματικότητα, λίγοι είναι εξοικειωμένοι με αυτό). Κάνοντας την ιδεολογική εικόνα πιο περίπλοκη, η Βαγδάτη έσπευσε να επωφεληθεί από το διευρυνόμενο χάσμα μεταξύ του KDP και του PKK, αρχίζοντας να πληρώνει το μισθό των στρατιωτών του ΥΒΣ, οι οποίοι συμπεριλήφθηκαν μεταξύ των Hashd al-Shaabi ή Μονάδων Λαϊκής Κινητοποίησης. Καθώς αυξάνονται οι εντάσεις σχετικά με το ποιος θα κυβερνήσει το Sinjar, η αναγνώριση του ΥΒΣ από την Βαγδάτη σημαίνει όχι μόνο οικονομική υποστήριξη, αλλά το πιο σημαντικό τους παρέχει νομιμότητα ως ιρακινή δύναμη και όχι ως «ξένο σώμα», όπως το KDP απεικονίζει το PKK και τις δυνάμεις που συνδέονται με το PKK στο Sinjar. Αυτό δεν είναι μικρής σημασίας, καθώς η KRG είναι ακόμη πιο αντίθετη με τις δραστηριότητες της ΥΒΣ όπως και με εκείνη του Haydar Shesho, φοβούμενη τις προσπάθειες του PKK να ενσωματώσει το Sinjar στο έδαφός του. Τον Ιούνιο του 2016 κάλεσε τους Γεζίντι να πολεμήσουν εναντίον του PKK και να τους διώξουν από το Σιντζάρ, αυξάνοντας το φάσμα των εσωτερικών συγκρούσεων μεταξύ των Γεζίντι. Οι Γεζίντι, ωστόσο, επιμένουν ότι ένας τέτοιος εμφύλιος πόλεμος των Γεζίντι είναι απίθανος και «οι Γεζίντι έχουν μάθει να παίζουν το παιχνίδι, προσπαθώντας να επωφεληθούν από όλους γύρω τους» με απώτερο στόχο την επίτευξη κάποιας μορφής αυτοδιοίκησης.

Η ιδέα της αυτοδιοίκησης στο Σιντζάρ, ή τουλάχιστον περισσότερη αυτονομία στην διοίκηση της κοινότητας των Γεζίντι, θεωρείται επιθυμητή από τους περισσότερους Γεζίντι. Ακόμη και πολλοί από εκείνους που δηλώνουν Κούρδοι και είναι μέλη του KDP εκφράζουν ισχυρές απόψεις ότι το Sinjar θα πρέπει να διοικείται από τους Γεζίντι, όχι μόνο όσον αφορά τον στρατό, αλλά και με την διοικητική έννοια. Σε κάθε περίπτωση, η εκπροσώπηση των Γεζίντι

στην πολιτική σφαίρα είναι εδώ και καιρό ένα ευαίσθητο σημείο ακόμη και στην ίδια την περιοχή του Κουρδιστάν. Θεωρούμενοι ως εθνοτικά Κούρδοι από την KRG και το κουρδικό σύνταγμα, οι Γεζίντι δεν έχουν ποσόστωση ή υποχρεωτικές μειονοτικές έδρες στο κουρδικό κοινοβούλιο, σε αντίθεση με τους Χριστιανούς και τους Τουρκομάνους. Ωστόσο, πολλοί Γεζίντι, ακόμη και μεταξύ των υποστηρικτών του KDP, το βλέπουν αυτό ως διάκριση, ή τουλάχιστον κάτι που είναι επιζήμιο για τα συμφέροντα των Γεζίντι. Για παράδειγμα, λένε, αυτός είναι ένας από τους λόγους που δεν υπάρχουν υπουργοί Γεζίντι επί του παρόντος στην κυβέρνηση, ενώ όλες οι άλλες ομάδες έχουν τουλάχιστον έναν. Όταν ρωτήθηκαν, αν η ανάθεση υποχρεωτικών μειονοτικών εδρών στους Γεζίντι δεν θα σήμαινε ότι ήταν μια ομάδα διαφορετική από την πλειοψηφία των Κούρδων, οι Γεζίντι επιμένουν ότι είναι Κούρδοι, αλλά έχουν διαφορετική θρησκεία, οπότε υπάρχουν ορισμένες πτυχές όπου χρειάζονται πραγματικά εκπροσώπους των Γεζίντι στο Κοινοβούλιο για να υποστηρίξουν τους Γεζίντι και να ασκήσουν μεγαλύτερη πίεση στα κυβερνώντα πολιτικά κόμματα όσον αφορά τα συμφέροντα τους (όπως έχοντας έναν υπουργό).

Φοβούμενη την αποξένωση της κοινότητας των Γεζίντι, η KRG προσπάθησε να κάνει κάποια συμφιλιωτικά βήματα. Δόθηκαν υποσχέσεις ότι θα ανατίθετο στους Γεζίντι να ηγηθούν των στρατευμάτων των Γεζίντι (μια υπόσχεση που πραγματοποιήθηκε στην πραγματικότητα με το διορισμό του Qassim Shesho) και υψηλόβαθμες διοικητικές θέσεις θα δίνονταν στους τοπικούς Γεζίντι μόλις απελευθερωνόταν το Σιντζάρ. Ο Μασούντ Μπαρζανί παραδέχτηκε ακόμη ότι οι Γεζίντι (ή τουλάχιστον οι Σιντζάρι Γεζίντι) είχαν δικαίωμα αυτοδιάθεσης ως οιονεί εθνοτική κοινότητα και δήλωσε ότι μετά την αποχώρηση του ISIS, οι Σιντζάρι Γεζίντι θα είχαν το δικαίωμα να αποφασίσουν αν ήθελαν να ανήκουν στην Βαγδάτη ή στην περιοχή του Κουρδιστάν (όπως ορίζεται σε κάθε περίπτωση από το άρθρο 140 του Συντάγματος). Ωστόσο, στην ομιλία του με την ευκαιρία του νέου έτους των Γεζίντι (στις 15 Απριλίου 2015), εξακολουθούσε να αναφέρεται στην κοινότητα των Γεζίντι ως «αδιαίρετο μέρος του Κουρδιστάν και του κουρδικού έθνους». Στα τέλη του καλοκαιριού του 2015 συστάθηκε από την KRG ένα Διοικητικό Συμβούλιο των Γεζίντι, αποτελούμενο από 100 μέλη, μεταξύ των οποίων 10 γυναίκες. Το συμβούλιο περιελάμβανε παραδοσιακούς θρησκευτικούς ηγέτες, καθώς και διάφορα μέλη της «διανοήσης» των Γεζίντι και στελέχη του KDP. Ο ρόλος του συμβουλίου είναι φαινομενικά να διαχειρίζεται τις υποθέσεις των Γεζίντι ως μειονοτική ομάδα (αν και οι Γεζίντι δεν αναγνωρίζονται επίσημα ως μειονότητα στην περιοχή του Κουρδιστάν) και ειδικά να ασχολείται με τα ζητήματα της ανοικοδόμησης και της διοικητικής αναδιάρθρωσης του Sinjar μετά την απελευθέρωσή του. Ωστόσο, πολλοί Γεζίντι παραμένουν ως σήμερα σκεπτικοί, καθώς είναι της άποψης ότι το συμβούλιο είναι απλώς ένα φτωχό υποκατάστατο του κόμματος Γεζίντι που οραματίστηκε ο Haydar Shesho και άλλοι. Αν και οι Γεζίντι σπάνια τολμούν να το εκθέσουν δημόσια στην περιοχή του Κουρδιστάν, η πανταχού παρουσία των Γεζίντι σε δημοφιλείς ιστότοπους υποδηλώνει ότι οι Γεζίντι βλέπουν όλο και περισσότερο τους εαυτούς τους ως ξεχωριστό «έθνος» και όχι ως αναπόσπαστο μέρος του κουρδικού έθνους και οραματίζονται το μέλλον τους ανάλογα.

8.3.4. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Είναι δύσκολο να εξαχθεί ένα τελικό συμπέρασμα ή να προβλεφθεί πώς θα εξελιχθεί το μέλλον της ιρακινής κοινότητας των Γεζίντι, ενώ η πολιτική κατάσταση εξακολουθεί να βρίσκεται σε κατάσταση έντονης ρευστότητας στο Ιράκ. Πολλά προβλήματα προκύπτουν στην περιοχή μεταξύ των διαφόρων παικτών: Εθνοτικές και θρησκευτικές ομάδες, πολιτικά κόμματα και ακόμη και περιφερειακοί μεσίτες εξουσίας (Τουρκία και Ιράν), οδηγούν ενδεχομένως σε περαιτέρω ανασφάλεια. Στην μάχη για περισσότερη γη και δύναμη, οι Γεζίντι μπορεί να καταλήξουν άθελά τους πιόνια μεταξύ των αντίπαλων φατριών που αγωνίζονται για κυριαρχία στο Sinjar και το Βόρειο Ιράκ ή ακόμα και στην ευρύτερη περιοχή.

Το ζήτημα της αυτοδιοίκησης των Γεζίντι εξακολουθεί να είναι ένα ανεπίλυτο ζήτημα, αν και οι Γεζίντι κατάφεραν να κάνουν τη φωνή τους να ακουστεί από την παγκόσμια κοινότητα. Έχουν υπάρξει αυξανόμενες συζητήσεις στα μέσα ενημέρωσης για κάποιο είδος αυτονομίας για τις χριστιανικές, Γεζίντι και τουρκμενικές μειονότητες του Βόρειου Ιράκ. Ακόμη και η ΕΕ έχει αναφέρει την ιδέα ενός ασφαλούς καταφυγίου ή προστατευόμενης ζώνης για τους Γεζίντι, δίνοντας την εντύπωση στους Γεζίντι ότι θα έχουν διεθνή υποστήριξη (καθώς και διεθνή στρατιωτική προστασία) για την αυτονομία των που πολλοί οραματίζονται στο Σιντζάρ.

Ένα πράγμα είναι βέβαιο, όμως: Εάν το Sinjar γίνει έπαθλο στον ανταγωνισμό μεταξύ διαφόρων πολιτικών αντιπάλων στο Ιράκ, αυτό θα εμποδίσει επ' αόριστον την ανοικοδόμηση του Sinjar και την επιστροφή των εκτοπισμένων. Εγκλωβισμένοι σε προσφυγικούς καταυλισμούς, συχνά χωρίς τα μέσα για να εξασφαλίσουν επαρκώς τις οικογένειές τους, ένας αυξανόμενος αριθμός ήδη επιλέγει τον δρόμο προς την Ευρώπη, ελπίζοντας για άσυλο ως διωκόμενη μειονότητα. Αν και οικονομικά σε καλύτερη κατάσταση, οι Γεζίντι αδελφοί τους που ζουν στην περιοχή του Κουρδιστάν μπορεί εύκολα να ακολουθήσουν το παράδειγμά τους. Ένα τέτοιο σενάριο θέτει αναπόφευκτα σε κίνδυνο την επιβίωση της ιρακινής κοινότητας Γεζίντι με τον μοναδικό πολιτισμό και τις παραδόσεις της.

9. ΟΙ ΚΟΥΡΔΟΙ ΣΤΟ ΙΡΑΝ

Οι Κούρδοι στο Ιράν κατοικούν κυρίως στα βορειοδυτικά εδάφη γνωστά ως ιρανικό Κουρδιστάν αλλά και στη βορειοανατολική περιοχή του Khorasan και αποτελούν περίπου το 10% του συνολικού πληθυσμού του Ιράν. Οι Κούρδοι βρίσκονται στο Ιράν εδώ και πολλούς αιώνες και πάντα θεωρούνταν μη αφομοιωμένη εθνοτική ομάδα. Περιοδικά προσπάθησαν

να εξεγερθούν εναντίον της κεντρικής κυβέρνησης στην Τεχεράνη, αλλά οι προσπάθειές τους ήταν σε μεγάλο βαθμό ανεπιτυχείς. Η σχέση τους με τους Ιρανούς συνδέθηκε με τους πολιτικούς αγώνες των Κούρδων στην ευρύτερη περιοχή των τεσσάρων χωρών του Κουρδιστάν. Η πλειοψηφία των Ιρανών Κούρδων είναι σουνίτες μουσουλμάνοι, αν και υπάρχει μεγάλος αριθμός σιιτών Κούρδων. Οι ιρανικές κυβερνήσεις ήταν πάντα αντίθετες στον κουρδικό εθνικισμό, αλλά ήταν πολύ λιγότερο σκληρές στην καταστολή των Κούρδων από ό,τι στις άλλες περιοχές κουρδικής κατοίκησης. Αυτό είναι αποτέλεσμα των εθνογλωσσικών δεσμών μεταξύ των Κούρδων και των Περσών, οι οποίοι θεωρούν ότι οι Κούρδοι αναδύονται από παρόμοιες περσικές εθνοτικές ρίζες. Ως αποτέλεσμα, υπάρχουν πολλοί Κούρδοι στο Ιράν που θεωρούν τους εαυτούς τους Ιρανούς και είναι εχθρικοί στην ιδέα ενός ανεξάρτητου κουρδικού κράτους. Αυτό ισχύει ιδιαίτερα για τους σίιτες Κούρδους που έμειναν ασυγκίνητοι από το δέλεαρ της κουρδικής αυτονομίας. Αυτό ισχύει λιγότερο για τους σουνίτες Κούρδους, των οποίων η άποψη διαμορφώθηκε από τα γεγονότα στην ευρύτερη, κυρίως σουνιτική, περιφέρεια του Κουρδιστάν.

Η πρώτη συντονισμένη προσπάθεια των Κούρδων στο Ιράν να επιβεβαιώσουν τις φιλοδοξίες τους για αυτονομία έλαβε χώρα στην εξέγερση του 1918-1922 του Simko Shikak. Ο Simko Shikak ήταν ένας Κούρδος αρχηγός (από την τουρκόφωνη φυλή Shekel) που λεηλάτησε τις κουρδικές περιοχές στο Ιράν. Ήταν περισσότερο μια αναζήτηση ηγεμονίας μέσω λεηλασίας παρά μια αναζήτηση πολιτικής αυτονομίας. Επιτέθηκε στους Αλεβίτες Κούρδους και έσφαξε μεγάλο αριθμό Ασσυρίων. Ήταν αδίστακτος ακόμη και στις επιθέσεις εναντίον των Κούρδων καθώς και στις κυβερνητικές δυνάμεις. Παρ' όλα αυτά, οι σύγχρονοι Κούρδοι αναφέρονται σε αυτόν ως σημαντική φιγούρα στο κουρδικό εθνικιστικό κίνημα και ως ήρωα στον αγώνα για ανεξαρτησία. Η κυβέρνηση κατέπνιξε την εξέγερση. Έως το 1926 ο Simko Shikak ανέκτησε τον έλεγχο της φυλής του και τους οδήγησε ξανά σε εξέγερση εναντίον του ιρανικού κράτους. Όταν τα κυβερνητικά στρατεύματα επιτέθηκαν στον Shikak, τα μισά στρατεύματά του αυτομόλησαν αμέσως στον πρώην ηγέτη της φυλής και αυτός αναγκάστηκε να διαφύγει στο Ιράκ.

Αν και η τότε Περσία ήταν ουδέτερη κατά την διάρκεια του Δευτέρου Παγκοσμίου Πολέμου, δέχθηκε εισβολή από τις αγγλο-σοβιετικές δυνάμεις που αποτελούνταν και από άλλες ένοπλες δυνάμεις της Κοινοπολιτείας. Η εισβολή διήρκεσε από τις 25 Αυγούστου έως τις 17 Σεπτεμβρίου 1941 και είχε την κωδική ονομασία Operation Countenance. Ο σκοπός ήταν να εξασφαλιστούν οι ιρανικές πετρελαιοπηγές και σημαντικές συμμαχικές γραμμές ανεφοδιασμού για τους Σοβιετικούς, που πολεμούσαν εναντίον των δυνάμεων του Άξονα στο Ανατολικό Μέτωπο, και να αποφευχθεί η κατάληψή τους από τους Γερμανούς. Αν και το Ιράν ήταν επίσημα ουδέτερο, σύμφωνα όμως με τους Συμμάχους ο μονάρχης του Ρεζά Σαχ Παχλεβί ήταν φιλικός προς τις δυνάμεις του Άξονα και για αυτό καθαιρέθηκε κατά την διάρκεια της επακόλουθης κατοχής και αντικαταστάθηκε από τον νεαρό γιο του Μοχάμεντ Ρεζά Παχλεβί.

Μέσα στην σύγχυση και την αναρχία που προκάλεσε η αγγλο-σοβιετική εισβολή, ένας άλλος Κούρδος αρχηγός ξεκίνησε μια εξέγερση εναντίον του κεντρικού κράτους. Η εξέγερση του Hama Rashid ξέσπασε στην κουρδική περιοχή του Ιράν και διήρκεσε από τα τέλη του 1941 μέχρι τον Απρίλιο του 1942 και στην συνέχεια ξέσπασε ξανά το 1944, με αποτέλεσμα την ήττα του Rashid από την ιρανική κυβέρνηση. Αν και ήταν ανεπιτυχής, η εξέγερση γέννησε την ανάπτυξη ενός κουρδικού εθνικιστικού πολιτικού κινήματος που εμφανίστηκε στο άμεσο μεταπολεμικό Ιράν του 1945-1946. Συνέπεια της σοβιετικής παρουσίας ήταν η ανάληψη της διοίκησης των κουρδικών περιοχών του Ιράν. Οι Σοβιετικοί ίδρυσαν το Tudeh (Ιρανικό Κομμουνιστικό Κόμμα), το οποίο αρχικά έδρασε με την εξέγερση των αγροτών εναντίον των γαιοκτημόνων τους. Επιπλέον, οι σοβιετικές αρχές ανακοίνωσαν την δημιουργία μιας ανεξάρτητης Κουρδικής Λαϊκής Δημοκρατίας και μιας Λαϊκής Δημοκρατίας του Αζερμπαϊτζάν υπό σοβιετικό έλεγχο. Στους Ιρανούς Κούρδους δόθηκε αυτονομία. Αυτή η Σοβιετική Δημοκρατία του Mahabad, όπως ονομάστηκε, καθοδηγήθηκε από το Κουρδικό Κίνημα (Komeley Jiyanewey Kurd) υπό την ηγεσία του Qazi Muhammad και του Δημοκρατικού Κόμματος του Ιρανικού Κουρδιστάν (KDPI). Μερικοί Κούρδοι προσελκύστηκαν από την υπόσχεση της αυτονομίας, αλλά οι περισσότεροι Ιρανοί Κούρδοι απέφυγαν την επαφή μαζί της. Η Δημοκρατία του Mahammad διήρκεσε λιγότερο από ένα χρόνο: Όταν οι σοβιετικές δυνάμεις αποσύρθηκαν, η ιρανική κυβέρνηση απομάκρυνε τους αυτονομιστές.

Οι Κούρδοι ήταν σχετικά ουδέτεροι όταν η ιρανική επανάσταση στις αρχές του 1979 ανέτρεψε τον Σάχη και εγκατέστησε τον Αγιατολάχ Χομεϊνί. Σύντομα διαπίστωσαν ότι οι Αγιατολάχ δεν είχαν καμία ανοχή για την κουρδική συμμετοχή στο νέο ισλαμικό κράτος, ειδικά οι σουνίτες Κούρδοι. Τον Μάιο του 1979 οι Κούρδοι ήταν πρόθυμοι να υποστηρίξουν την νέα κυβέρνηση, αλλά, καθώς οι ομάδες της αντιπολίτευσης στο Ιράν (κυρίως οι αραβικές, μπαλούχιες και τουρκμενικές μειονότητες) στράφηκαν προς την ανοιχτή εξέγερση ενάντια στην νέα θεοκρατική κυβέρνηση του Ιράν, οι Κούρδοι (κυρίως σουνίτες Κούρδοι) τελικά εντάχθηκαν στον αγώνα για αυτονομία από το νέο ιρανικό κράτος. Σουνίτες Κούρδοι από την περιοχή Mahabad σχημάτισαν αντάρτικες μονάδες εναντίον των Ιρανών. Αυτοί οι αντάρτες που ήταν κυρίως μέλη του KDPI και οι σύμμαχοί τους από το Tudeh, κατέλαβαν τμήματα των κατεχόμενων από τους Κούρδους εδαφών. Ωστόσο, από τις αρχές του 1980 ο πόλεμος Ιράν-Ιράκ είχε αρχίσει και οι Ιρανοί Φρουροί της Επανάστασης έστρεψαν την δύναμή τους εναντίον του KDPI και κατέλαβαν το έδαφος των ανταρτών. Περίπου 10.000 άνθρωποι σκοτώθηκαν κατά την διάρκεια της κουρδικής εξέγερσης, με 1.200 από αυτούς να είναι Κούρδοι πολιτικοί κρατούμενοι, που εκτελέστηκαν βάνουσα στις τελευταίες φάσεις της εξέγερσης από την σιιτική κυβέρνηση του Ιράν.

Το 1946, ενώ οι Σοβιετικοί κατείχαν το Mahabad, κινητοποίησαν τους Κούρδους και στις δύο πλευρές των συνόρων για να πολεμήσουν εναντίον τόσο της ιρανικής όσο και της ιρακινής μοναρχίας. Ο Qazi Muhammad του KDPI υποστηρίχθηκε και καθοδηγήθηκε από τους Σοβιετικούς πριν αυτοί αναγκαστούν να εγκαταλείψουν το Ιράν. Ο Qazi Muhammad μετά την αποχώρηση των Σοβιετικών ενώθηκε με τον Μουσταφά Μπαρζανί, έναν ιρακινό

Κούρδο ηγέτη και επικεφαλής των ιρακινών κουρδικών φυλών. Οι Σοβιετικοί και ο Qazi απαίτησαν από τον Μουσταφά Μπαρζανί να εντάξει το κόμμα του στο KDPI και να δεχτεί την σοβιετική καθοδήγηση. Ο Μπαρζανί δεν ήταν ευχαριστημένος με αυτό και έκανε ελιγμούς για να διατηρήσει αποτελεσματικά την αυτονομία του. Κατάφερε να σχηματίσει το Κουρδικό Δημοκρατικό Κόμμα (PDKI) στην κουρδική περιοχή του Ιράν το 1946, του οποίου ηγήθηκε από την εξορία. Αυτή η διαδικασία δημιούργησε ένα ξεχωριστό κουρδικό κίνημα στο Ιράν, ξεχωριστό και διαφορετικό από το κίνημα στο Ιράκ. Το PDKI συνέχισε να αναπτύσσεται στο Ιράν και, μαζί με τον Tudeh, υποστήριξε την επανάσταση του 1979 εναντίον του Σάχη. Όταν, ωστόσο, η νέα θεοκρατική ιρανική κυβέρνηση στράφηκε εναντίον των Κούρδων, οι Κούρδοι επέκτειναν τους δεσμούς τους με τις αριστερές φατρίες στο Ιράν και επιχείρησαν την δική τους επανάσταση εναντίον του Αγιατολάχ Χομεϊνί το 1967. Η επανάσταση διήρκεσε λίγο περισσότερο από δεκαοκτώ μήνες, όταν οι Φρουροί της Επανάστασης τους συνέτριψαν και το κόμμα και οι σύμμαχοί του απαγορεύτηκαν και πολλοί έφυγαν στην εξορία. Το κόμμα συνέχισε την δραστηριότητά του στο Ιράν, αλλά κυρίως στην παρανομία. Τον Ιούλιο του 1989 το KDPI επανήλθε στον ένοπλο αγώνα με τους Ιρανούς, όταν ο ηγέτης του κόμματος, Abdul Rahman Ghassemlou δολοφονήθηκε από πράκτορες της ιρανικής κυβέρνησης. Στην δεκαετία του 1990, οι ένοπλες συγκρούσεις συνεχίστηκαν μεταξύ του KDPI και των κυβερνητικών δυνάμεων, συμπεριλαμβανομένων βομβιστικών επιθέσεων εναντίον Ιρανών Κούρδων, τόσο στο δυτικό Ιράν όσο και στο εσωτερικό της ιρακινής επικράτειας. Σε μια προσπάθεια να διαπραγματευτούν μια ειρήνη, οι Ιρανοί συμφώνησαν σε διαπραγματεύσεις με το KDPI. Στις 18 Σεπτεμβρίου 1992, ο Ιρανός Κούρδος ηγέτης, Sadik Sharafkindi και τρεις άλλοι Κούρδοι δολοφονήθηκαν σε ένα εστιατόριο στο Βερολίνο, όπου ο Sharafkindi είχε πάει για να πραγματοποιήσει μυστικές συνομιλίες αυτονομίας με εκπροσώπους της ιρανικής κυβέρνησης. Αυτό τερμάτισε τις όποιες ειρηνευτικές συνομιλίες. Το 1992, ένας Ιρανός και τέσσερις Λιβανέζοι κατηγορήθηκαν για την δολοφονία Ιρανών Κούρδων αντιφρονούντων, ένας από τους οποίους ήταν ο τότε Γενικός Γραμματέας του KDPI. Στις 28 Ιουλίου 1996, οι ιρανικές δυνάμεις εκτόξευσαν οβίδες στην βάση του KDPI και σε ένα ιρανικό στρατόπεδο Κούρδων προσφύγων. Η Τεχεράνη πραγματοποίησε τουλάχιστον 13 δολοφονίες το 1997, η πλειοψηφία των οποίων στόχευε μέλη του KDPI.

Το θεμελιώδες κουρδικό πρόβλημα είναι ότι τα κόμματα και τα κινήματά τους στο Ιράν συνεχίζουν να διασπώνται και να αντιτίθενται στους πρώην συμμάχους τους. Οι Ιρανοί Κούρδοι δεν μπόρεσαν να σχηματίσουν μόνιμες συμμαχίες με άλλα κουρδικά εθνικιστικά κόμματα ή κόμματα της Αριστεράς με τα οποία διατηρούν εγκάρδιες σχέσεις. Αυτό περιλαμβάνει μια διάσπαση μεταξύ Σιιτών και Σουνιτών Κούρδων που αντιλαμβάνονται την ενότητα ως χίμαιρα.

10. ΟΙ ΚΟΥΡΔΟΙ ΣΤΟ ΙΡΑΚ

Μια σημαντική ανησυχία της Δύσης ήταν η τύχη των Κούρδων του Ιράκ, ειδικά όσον αφορά το ρόλο τους στον πόλεμο των ΗΠΑ και των συμμάχων τους κατά του Σαντάμ Χουσεΐν. Επιπλέον, η ανησυχία αυτή ήταν συνδεδεμένη με το γεγονός ότι ένα μεγάλο μέρος της ιρακινής πετρελαϊκής βιομηχανίας βρίσκεται στο Κιρκούκ, την Μοσούλη και το Ερμπίλ, εντός περιοχών δηλαδή στις οποίες οι Κούρδοι έχουν σχεδόν απόλυτη πληθυσμιακή πλειοψηφία.

Η μοίρα των Κούρδων στο Ιράκ έχει συνδεθεί στενά με τον αγώνα για εξουσία στο εσωτερικό της χώρας, πρώτα ενάντια στην μοναρχία και αργότερα ενάντια στους Μπααθιστές. Ο ρόλος των Κούρδων στον ευρύτερο αγώνα για εξουσία στο Ιράκ δεν οφειλόταν μόνο στις εδαφικές διεκδικήσεις των Κούρδων στο ιρακινό Κουρδιστάν, αλλά και στον σημαντικό ρόλο που διαδραμάτισε το κουρδικό εργατικό κίνημα στην δημιουργία μιας συνεκτικής πίεσης από την Αριστερά στα κινήματα για κοινωνική δικαιοσύνη στο Ιράκ. Ως εκείνοι που ήταν από τους πρώτους που απασχολήθηκαν στην βιομηχανία (βιομηχανία πετρελαίου), οι Κούρδοι ανέπτυξαν μια βιομηχανική βάση καθώς και μια πολιτική βάση. Λόγω των εμπειριών των Κούρδων με τους Σοβιετικούς στην Δημοκρατία του Mahabad, υπήρξαν πολλοί Κούρδοι εκπαιδευμένοι από σοβιετικούς εκπαιδευτές για να συμμετάσχουν σε κοινωνικά και πολιτικά κινήματα στο Ιράκ καθώς και στο Ιράν. Όταν ο Μουσταφά Μπαρζανί οργάνωσε το KDP στις περιοχές του ιρακινού Κουρδιστάν που επόπτευε, οι Κούρδοι έπαιξαν εθνικό και περιφερειακό ρόλο. Όταν το PDKI πέρασε τα ιρακινά σύνορα στο ελεγχόμενο από τους Κούρδους ιρακινό Κουρδιστάν, πολλοί από τους Κούρδους αριστερούς διανοούμενους και ενωτικούς άρχισαν να αναλαμβάνουν τον έλεγχο του ιρακινού KDP από την ομάδα Μπαρζανί και των φυλετικών ηγετών που είχαν κυριαρχήσει στο κόμμα. Ο Ibrahim Ahmad ανέλαβε την ηγεσία του KDP στο Ιράκ και διατήρησε μια εργασιακή σχέση με το Ιρακινό Κομμουνιστικό Κόμμα (ICP), το οποίο ήταν επίσης ισχυρό στα ιρακινά εργατικά συνδικάτα. Στα τέλη της δεκαετίας του 1940 και στις αρχές της δεκαετίας του 1950 είχαν κοινούς υποψηφίους σε διάφορες εκλογικές περιφέρειες και έως το 1954 το KDP υποστήριζε την αντικατάσταση της ιρακινής μοναρχίας με μια λαϊκή δημοκρατία.

Η πρώτη επανάσταση στο Ιράκ πυροδοτήθηκε στις 14 Ιουλίου 1958 (Ημέρα της Βασίλης), όταν η ανατροπή της εγκατεστημένης από τους Βρετανούς μοναρχίας Φαϊζάλ της δυναστείας των Χασεμιτών αμφισβητήθηκε από τους Ιρακινούς Ελεύθερους Αξιωματικούς με την πιο ισχυρή επίδειξη επαναστατικού ζήλου στην Εγγύς Ανατολή. Ένοπλα και εξαιρετικά οργανωμένα τα ιρακινά παράνομα εργατικά συνδικάτα, υπό την ηγεσία του Ιρακινού Κομμουνιστικού Κόμματος (ICP), κατέλαβαν την εξουσία. Μέσα στο ICP τον ηγετικό ρόλο στην επανάσταση έπαιξαν οι Κούρδοι εργάτες στις πετρελαιοπηγές και τις βιομηχανίες του Κιρκούκ και της Μοσούλης. Μέσα σε λίγες εβδομάδες, μια αγροτική εξέγερση σάρωσε τις αγροτικές πεδιάδες του Ιράκ, καθώς οι αγρότες έκαψαν τα κτήματα των γαιοκτημόνων, κατέστρεψαν τα λογιστικά βιβλία και κατέλαβαν την γη. Το ICP έλεγχε τα εργατικά συνδικάτα, τις αγροτικές οργανώσεις και την ένωση των φοιτητών. Τεράστιες σε όγκο συγκεντρώσεις, μερικές από τις οποίες συγκέντρωσαν πάνω από ένα εκατομμύριο συμμετέχοντες,

διοργανώθηκαν στην Βαγδάτη υπό την ηγεσία του ICP. Ο πρόεδρος Αϊζενχάουερ απάντησε στην επαναστατική έκρηξη στέλνοντας πεζοναύτες στον Λίβανο και προετοιμάζοντας μια πιθανή εισβολή στο Ιράκ. Η Wall Street Journal (16 Ιουλίου 1958) έγραψε με ειλικρίνεια: «Αγωνιζόμαστε για τις πετρελαιοπηγές της Μέσης Ανατολής». Η επανάσταση του 1958 είχε τεράστιο αντίκτυπο σε όλη την Εγγύς Ανατολή, όχι μόνο στους εργάτες αλλά και στον κουρδικό λαό. Ένα επακόλουθο της επαναστατικής αναταραχής στο Ιράκ ήταν ότι το νέο σύνταγμα ανέφερε τους Κούρδους ως ισότιμους εταίρους με τους Άραβες στην κοινωνία (χωρίς φυσικά να αναγνωρίζει το δικαίωμα των Κούρδων στην ανεξαρτησία).

Το Ιρακινό Κομμουνιστικό Κόμμα δεν ήταν μόνο το πιο προλεταριακό από τα κομμουνιστικά κόμματα της Εγγύς Ανατολής. Από την ίδρυσή του είχε μεγάλο αριθμό μελών από εθνικές και εθνοτικές μειονότητες, συμπεριλαμβανομένων των Εβραίων. Κατά την περίοδο 1949-1955, κάθε γενικός γραμματέας του ICP ήταν Κούρδος, όπως και σχεδόν το ένα τρίτο της κεντρικής επιτροπής του. Από την αρχή της εξέγερσης του 1958, το ICP (υπό στενή καθοδήγηση από την Μόσχα) στήριξε την κυβέρνηση με επικεφαλής τον ταξίαρχο Abd al-Karim Qassim, τον οποίο οι σταλινικοί χαιρέτισαν ως τον «μοναδικό ηγέτη» των Κούρδων. Το αποκορύφωμα της επανάστασης ήρθε στις αρχές του 1959, όταν το ICP κινητοποίησε 250.000 λαού στην Μοσούλη, πολλοί από αυτούς οπλισμένοι, για να καταστείλουν ένα πραξικόπημα από νασερικούς και αντεπαναστάτες αξιωματικούς. Αυτό πυροδότησε αρκετές ημέρες οδομαχιών στις οποίες εργάτες και στρατιώτες υπό κομμουνιστική ηγεσία εξόντωσαν τους πραξικοπηματίες και τους αστούς υποστηρικτές τους, συλλαμβάνοντας πολλούς και κρεμώντας άλλους από φανοστάτες. Ένοπλοι μαχητές της Δύναμης Λαϊκής Αντίστασης (PRF), μιας λαϊκής πολιτοφυλακής που είχε συσταθεί από τον Qassim τον Ιούλιο του 1958 και γρήγορα καταλήφθηκε από τους κομμουνιστές, ουσιαστικά κατέλαβαν την εξουσία στην πόλη. Σε αυτό το σημείο, το ICP είχε περισσότερη υποστήριξη μεταξύ των στρατιωτικών αξιωματικών από ό,τι είχε το κίνημα των Ελεύθερων Αξιωματικών όταν ανέλαβε την εξουσία στις 14 Ιουλίου 1958. Ο διοικητής της πολεμικής αεροπορίας ήταν υποστηρικτής του ICP, όπως και σχεδόν το ένα τέταρτο των πιλότων. Ορισμένοι από αυτούς τους στρατιωτικούς διοικητές απαίτησαν από την ηγεσία του ICP να αναλάβει την εξουσία. Η Δύναμη Λαϊκής Αντίστασης, η οποία μόλις είχε επιδείξει την δύναμή της στη Μοσούλη, αριθμούσε σύμφωνα με μια συντηρητική εκτίμηση 25.000 μαχητές τον Μάιο του 1959.

Ωστόσο, η απειλή της κομμουνιστικής εξουσίας τρόμαξε τον Qassim. Τον Ιούλιο, η προσοχή επικεντρώθηκε στο Κιρκούκ, όπου μια διαδήλωση υπό την ηγεσία του ICP εκφυλίστηκε σε σφαγή των Τουρκμένων, οι οποίοι ήταν εξέχοντες στην εμπορική ελίτ της πόλης. Ο Qassim χρησιμοποίησε τα γεγονότα του Κιρκούκ ως πρόσχημα για να καταστείλει το ICP. Διέταξε την διάλυση της Δύναμης Λαϊκής Αντίστασης που τελούσε υπό την ηγεσία του Κομμουνιστικού Κόμματος, συνέλαβε εκατοντάδες κομμουνιστές υποστηρικτές και σφράγισε τα γραφεία της Γενικής Ομοσπονδίας Συνδικάτων (η οποία είχε καταληφθεί από το ICP). Μια ολομέλεια της Κεντρικής Επιτροπής του ICP απάντησε με μια δουλοπρεπή αυτοκριτική δηλώνοντας ότι το αίτημά της για συμμετοχή στην κυβέρνηση ήταν «λάθος» επειδή «οδήγησε στην εξασθένιση

των σχέσεων του κόμματος με την εθνική κυβέρνηση», με άλλα λόγια, ζήτησε συγγνώμη επειδή δυσαρέστησε τον Qassim. Η ολομέλεια κήρυξε «πάγωμα» της κομμουνιστικής αγκιτάσιας (προπαγάνδας) στο στρατό και ενημέρωσε ότι πραγματοποιούσε μια «συντεταγμένη υποχώρηση». Οι Σοβιετικοί ήταν αυτοί που το υποστήριξαν και το απαίτησαν. Έστειλαν στην Βαγδάτη τον George Tallu μέλος του ιρακινού κομμουνιστικού πολιτικού γραφείου, ο οποίος είχε υποβληθεί σε ιατρική περίθαλψη στη Μόσχα, με επείγουσα παράκληση προς το ιρακινό κόμμα να αποφύγει να προκαλέσει τον Qassim και να αποσύρει την προσπάθειά του να συμμετάσχει στην κυβέρνηση.

Τον Φεβρουάριο του 1963, το κόμμα Μπάαθ υπό τον Σαντάμ Χουσεΐν με στρατιωτικό πραξικόπημα αποκαθίλωσε τον Qassim και εξαπέλυσε μια αντικομμουνιστική λαίλαπα. Χρησιμοποιώντας καταλόγους κομμουνιστών που παρείχε η CIA, η πολιτοφυλακή του κόμματος Μπάαθ, η Εθνική Φρουρά, ξεκίνησε έρευνα από σπίτι σε σπίτι, συλλαμβάνοντας και σκοτώνοντας ύποπτους κομμουνιστές. Υπολογίζεται ότι 5.000 σκοτώθηκαν και χιλιάδες άλλοι φυλακίστηκαν, πολλοί από αυτούς βασανίστηκαν φρικτά από τον Σαντάμ Χουσεΐν και άλλους. Ο ρόλος της CIA στο πραξικόπημα του Μπάαθ το 1963 έχει τεκμηριωθεί ευρέως. Ο βασιλιάς Χουσεΐν της Ιορδανίας δήλωσε στην αιγυπτιακή εφημερίδα Al-Ahram λίγο μετά το πραξικόπημα ότι γνώριζε «με βεβαιότητα» ότι οι αμερικανικές υπηρεσίες πληροφοριών παρείχαν ονόματα και διευθύνσεις κομμουνιστών που επρόκειτο να σκοτωθούν. Το Στέιτ Ντιπάρτμεντ επιβεβαίωσε ότι ο Σαντάμ Χουσεΐν και άλλοι μπααθιστές είχαν έρθει σε επαφή με τις αμερικανικές αρχές στα τέλη της δεκαετίας του 1950 και στις αρχές της δεκαετίας του 1960. Σε αυτό το στάδιο, οι Μπάαθ θεωρούνταν η «πολιτική δύναμη του μέλλοντος» και άξιζαν την αμερικανική υποστήριξη εναντίον του «Qassim και των κομμουνιστών».

Εν τω μεταξύ, το ιστορικό προδοσίας του ICP δεν ξεχάστηκε. Όταν οι Κούρδοι επαναστάτησαν εναντίον του καθεστώτος Qassim το 1961, το ICP κατήγγειλε την εξέγερσή τους ότι «εξυπηρετεί ιμπεριαλιστικά σχέδια». Το 1972, όταν ο Σαντάμ Χουσεΐν συμμάχησε για λίγο με την Σοβιετική Ένωση, δύο ηγέτες του ICP που δεν είχαν εξοντωθεί στις φυλακές εντάχθηκαν στην κυβέρνησή του. Οι Κούρδοι διατήρησαν την ισχυρή βάση τους στο ιρακινό εργατικό κίνημα και ήταν ιδιαίτερα ισχυροί στην κουρδική πετρελαϊκή βιομηχανία. Το 1975 οι αριστερές φράξιες του KDP (Kurdistan Democratic Party) αποσχίστηκαν και σχημάτισαν το δικό τους κόμμα, την Πατριωτική Ένωση του Κουρδιστάν (Patriotic Union of Kurdistan, PUK) υπό τον Jalal Talabani. Ορισμένες από τις διαφορές μεταξύ του KDP και του PUK είναι ιδεολογικές, αλλά υπάρχουν ισχυρές διαφυλετικές διαφορές μεταξύ τους, καθώς τα μέλη του PUK τείνουν να είναι αστοί, εργαζόμενοι και μέλη του εργατικού κινήματος. Ο Μαχμούντ Μπαρζανί κατάφερε να συγκεντρώσει μια δύναμη περίπου 5.000 ανδρών στο Βόρειο Ιράκ, την οποία χρησιμοποίησε για να βοηθήσει το Ιράν στον πόλεμό του εναντίον του Ιράκ το 1980. Το PUK είχε σχετικά καλές σχέσεις με το κόμμα Μπάαθ, αλλά όταν ο πόλεμος Ιράν-Ιράκ παρέσυρε το PUK και το KDP, κατάφεραν να ενωθούν σε έναν κοινό σκοπό για την διεξαγωγή της κουρδικής εξέγερσης του 1983. Τόσο οι κουρδικές πολιτοφυλακές PUK όσο και του KDP του βόρειου Ιράκ επαναστάτησαν εναντίον του Σαντάμ Χουσεΐν σε μια

προσπάθεια να σχηματίσουν την δική τους αυτόνομη χώρα. Με την ιρακινή κατοχή του ιρανικού μετώπου, οι Κούρδοι Πεσμεργκά (η στρατιωτική τους δύναμη), συνδυάζοντας τις δυνάμεις τόσο του KDP όσο και του PUK, κατάφεραν να διατηρήσουν τον έλεγχο ορισμένων θυλάκων με ιρανική επιμελητεία και μερικές φορές με ιρανική στρατιωτική υποστήριξη.

Η κουρδική εξέγερση, σε μεγάλο βαθμό ένας ανταρτοπόλεμος εκ μέρους των Κούρδων, αντιμετώπιστηκε με την πλήρη ένοπλη εχθρότητα του ιρακινού κράτους. Ο Σαντάμ Χουσεΐν επέκτεινε την καταπίεση των ιρακινών σιιτών, των Κούρδων, των Αράβων Al-Ahvaz και άλλων μειονοτήτων. Συγκεκριμένα, οι Μπααθιστές στράφηκαν ξανά εναντίον των Κούρδων κατά την διάρκεια της εκστρατείας Al-Anfal του 1987-1988. Ο Σαντάμ Χουσεΐν ξεκίνησε μια επίθεση εναντίον του κουρδικού λαού που τελικά σκότωσε δεκάδες χιλιάδες Κούρδους και εκτόπισε τουλάχιστον ένα εκατομμύριο του κουρδικού πληθυσμού στο Ιράν και την Τουρκία. Είχε ήδη δείξει μια μακρά ιστορία επιθυμίας να καταστείλει τους Κούρδους με την επίθεσή του στην αλ-Φαλούτζα τον Μάρτιο του 1988. Η πόλη Φαλούτζα είχε πέσει στα χέρια των ιρακινών και κουρδικών δυνάμεων που πολέμησαν μαζί εναντίον των Ιρακινών. Η ιρακινή αντεπίθεση ήταν βάνουση και χρησιμοποίησε χημικά όπλα (γερμανικής τεχνογνωσίας) σε ευρεία κλίμακα. Η επίθεση σκότωσε μεταξύ 4.000 και 5.000 ανθρώπων και τραυμάτισε 7.000 έως 10.000, οι περισσότεροι από τους οποίους ήταν άμαχοι. Χιλιάδες άλλοι πέθαναν από επιπλοκές, ασθένειες και γενετικές ανωμαλίες στα χρόνια μετά την χημική επίθεση. Αυτή η σφαγή στην Φαλούτζα ήταν μέρος της εκστρατείας του Μπάαθ εναντίον των Κούρδων και άλλων μειονοτήτων, την οποία ονόμασαν εκστρατεία Al-Anfal (επίσης γνωστή ως «κουρδική γενοκτονία»). Ήταν μια εκστρατεία εναντίον του κουρδικού λαού και άλλων μη αραβικών πληθυσμών στο βόρειο Ιράκ, υπό την ηγεσία του μπααθικού ιρακινού προέδρου Σαντάμ Χουσεΐν και με επικεφαλής τον Ali Hassan al-Majid (γνωστός ως «Χημικός Αλί»). Η εκστρατεία ήταν μια σειρά συστηματικών επιθέσεων εναντίον του κουρδικού πληθυσμού του βόρειου Ιράκ, που διεξήχθη μεταξύ 1986 και 1989. Η εκστρατεία στόχευε επίσης άλλες μειονοτικές κοινότητες στο Ιράκ, συμπεριλαμβανομένων των Ασσυρίων, των Σαμπάκ, των Ιρακινών Τουρκμένων, των Γεζίντι, των Εβραίων, των Μανδαίων και άλλων.

Δυστυχώς οι Κούρδοι δεν ήταν ένας ενωμένος λαός. Ήταν βαθιά διχασμένοι μεταξύ της Πατριωτικής Ένωσης του Κουρδιστάν (PUK) και του Δημοκρατικού Κόμματος του Κουρδιστάν (KDP), οι Κούρδοι Ταλαμπανί εναντίον των Κούρδων Μπαρζανί. Αν και η αυτονομία στο ιρακινό Κουρδιστάν είχε δημιουργηθεί το 1970 (ως Κουρδική Αυτόνομη Περιφέρεια), οι δύο Κούρδοι αντίπαλοι δεν μπορούσαν να συμφωνήσουν σε μια κοινή πολιτική ή ηγεσία. Υπήρχαν κουρδικές φατρίες στις επαρχίες Ερμπίλ, Νταχούκ και Ας Σουλεϊμανίγια που υποστήριζαν την ιρακινή κυβέρνηση και άλλες που υποστήριζαν ένα ξεχωριστό αυτόνομο κουρδικό κράτος. Στις κουρδικές εκλογές του 1992 για την Νομοθετική Συνέλευση η εξουσία μοιράστηκε σχεδόν εξίσου μεταξύ των Μπαρζανί και των Ταλαμπανί. Αυτό ήταν ανεπιθύμητο και για τις δύο πλευρές και οι εντάσεις αυξήθηκαν. Ο ιρακινός κουρδικός εμφύλιος πόλεμος ξεκίνησε τον Μάιο του 1994, όταν ξέσπασαν μάχες μεταξύ των δύο παρατάξεων. Οι συγκρούσεις άφησαν πίσω τους περίπου 300 νεκρούς. Κατά την διάρκεια

του επόμενου έτους, περίπου 2.000 άνθρωποι σκοτώθηκαν και από τις δύο πλευρές. Μέλη του Σώματος των Ιρανών Φρουρών της Ισλαμικής Επανάστασης παρείχαν περιορισμένη υποστήριξη στο KDP και επέτρεψαν στο KDP να εξαπολύει επιθέσεις από το ιρανικό έδαφος. Αυτή η μάχη μεταξύ των Κούρδων και η συμμετοχή των Ιρανών στην υποστήριξη του εμφυλίου πολέμου αναστάτωσε τις ΗΠΑ, καθώς σχεδίαζαν τότε πώς να αντιμετωπίσουν τις προκλήσεις που δημιουργούσε ο Σαντάμ Χουσεΐν για τα δυτικά συμφέροντα στο Ιράκ.

Τον Ιανουάριο του 1995, ο αξιωματικός της CIA Robert Baer πήγε στο βόρειο Ιράκ με μια πενταμελή ομάδα για να δημιουργήσει ένα σταθμό της CIA. Ο σταθμός στο Ερμπίλ εξακολουθεί και σήμερα να λειτουργεί. Ήρθε σε επαφή με την κουρδική ηγεσία και ήταν σε θέση να διαπραγματευτεί μια ανακωχή μεταξύ Μπαρζανί και Ταλαμπανί. Μαζί ξεκίνησαν ένα σχέδιο για να βοηθήσουν εκείνους που σχεδίαζαν να απομακρύνουν τον Σαντάμ Χουσεΐν από την εξουσία. Ο Baer και η ομάδα του συμφώνησαν να υποστηρίξουν έναν ιρακινό στρατηγό που σχεδίαζε την δολοφονία του Σαντάμ Χουσεΐν. Η απόπειρα δολοφονίας στο Τικρίτ επρόκειτο να συμβεί από κουρδικές δυνάμεις κατά την διάρκεια μιας προγραμματισμένης αιφνιδιαστικής επίθεσης του Σαντάμ σε εγκαταστάσεις του ιρακινού στρατού. Ο Σαντάμ Χουσεΐν προειδοποιήθηκε για αυτό από την Jihaz Al-Mukhabarat Al-Amma (υπηρεσία πληροφοριών του Ιράκ). Μόλις η Mukhabarat έλαβε γνώση της συνωμοσίας, την διέρρευσε στην τουρκική μυστική υπηρεσία πληροφοριών MIT, η οποία την διαβίβασε αμέσως στον Σύμβουλο Εθνικής Ασφάλειας των ΗΠΑ Tony Lake, ο οποίος ενημέρωσε αμέσως τον Baer ότι η απόπειρα δολοφονίας είχε διαρρεύσει. Ο σταθμός της CIA στο Ερμπίλ ειδοποίησε τον Μπαρζανί, ο οποίος αποσύρθηκε από το σχέδιο, αλλά με κάποιο τρόπο οι Ταλαμπανί δεν ενημερώθηκαν και το PUK πραγματοποίησε την επίθεση μόνο του. Κατάφεραν να σκοτώσουν πολλούς ιρακινούς στρατιώτες και πήραν περίπου 5.000 αιχμαλώτους, πριν αναγκαστούν να αποσυρθούν. Ο Baer τηλεγράφησε στην Ουάσιγκτον τέσσερις φορές ζητώντας στρατιωτική βοήθεια από τις ΗΠΑ για το PUK, αλλά καμία βοήθεια δεν έφτασε. Αργότερα κατηγορήθηκε στις ΗΠΑ για σχεδιασμό της δολοφονίας του Σαντάμ Χουσεΐν, αλλά αθωώθηκε.

Το KDP του Μπαρζανί ανέλαβε σταδιακά τον έλεγχο του ιρακινού Κουρδιστάν, επιτρέποντας στην ιρακινή κυβέρνηση του Σαντάμ Χουσεΐν να δημιουργήσει μια διαδρομή λαθρεμπορίου μέσω του Κουρδιστάν, της κοιλάδας Kabur στο τουρκικό λιμάνι Ceyhan για τις εξαγωγές πετρελαίου που είχαν υποστεί κυρώσεις από τις ΗΠΑ. Οι Μπαρζανί επέτρεψαν και προστάτευσαν αυτό το λαθρεμπόριο και επέβαλαν βαρύ φόρο στο λαθρεμπόριο πετρελαίου, κερδίζοντας για το KDP πάνω από τρειςήμισι εκατομμύρια δολάρια την εβδομάδα από την Βαγδάτη. Τελικά συμφώνησαν να μοιραστούν μερικά από αυτά τα χρήματα με το PUK, αλλά το KDP διατήρησε τον έλεγχο. Αυτό δεν ήταν αποδεκτό από τους Ταλαμπανί που έχτισαν μια συμμαχία με το Ιράν και συνέδεσαν το PUK με τους Pasdaran (Φρουρούς της Επανάστασης του Ιράν). Στις αρχές του 1996 ξεκίνησαν μια κοινή επίθεση στο KDP για να πάρουν μεγαλύτερο μερίδιο των εσόδων. Ο Μασούντ Μπαρζανί κάλεσε τον Σαντάμ Χουσεΐν να τον προστατεύσει από το PUK. Στις 31 Αυγούστου 1996, 30.000 ιρακινά

στρατεύματα επιτέθηκαν στο αρχηγείο του ΡΥΚ στο Ερμπίλ, το οποίο υπερασπίστηκαν 3.000 ΡΥΚ μαχητές με επικεφαλής τον Korsat Rasul Ali. Το Ερμπίλ κατελήφθη και τα ιρακινά στρατεύματα εκτέλεσαν 700 στρατιώτες του ΡΥΚ σε ένα χωράφι έξω από το Ερμπίλ, ενώ το ΚΔΡ του Μπαρζανί παρακολουθούσε τις εκτελέσεις.

Η απώλεια του Ερμπίλ ήταν ένα πλήγμα για τις ΗΠΑ, η χρήση δε ιρακινών στρατευμάτων από τον Σαντάμ Χουσεΐν στο ιρακινό Κουρδιστάν παραβίασε το ψήφισμα 688 του Συμβουλίου Ασφαλείας του ΟΗΕ. Σε απάντηση, η κυβέρνηση Κλίντον ξεκίνησε την Επιχείρηση Desert Strike, αμερικανικά πολεμικά πλοία και βομβαρδιστικά B-52 εκτόξευσαν 27 πυραύλους cruise σε ιρακινές εγκαταστάσεις αεράμυνας στο νότιο Ιράκ. Την επόμενη μέρα, 17 ακόμη πύραυλοι εκτοξεύτηκαν από αμερικανικά πλοία εναντίον ιρακινών εγκαταστάσεων αεράμυνας. Οι Ηνωμένες Πολιτείες ανέπτυξαν επίσης μαχητικά αεροσκάφη και ένα αεροπλανοφόρο στον Περσικό Κόλπο και η έκταση της νότιας ζώνης απαγόρευσης πτήσεων μετακινήθηκε βόρεια στον 33° παράλληλο. Τον Σεπτέμβριο του 1988 οι ΗΠΑ ήταν σε θέση να αναγκάσουν τις κουρδικές φατρίες να σταματήσουν την διαμάχη τους και να υπογράψουν την Συμφωνία της Ουάσιγκτον που καθιέρωσε μια επίσημη συνθήκη ειρήνης μεταξύ τους. Συμφώνησαν να κρατήσουν το ΡΚΚ έξω από το ιρακινό Κουρδιστάν για να ικανοποιήσουν τους Τούρκους και να μοιραστούν τα έσοδα εξίσου μεταξύ τους. Το πιο σημαντικό, οι ΗΠΑ, εγγυήθηκαν την ασφάλεια του Κουρδιστάν. Οι Κούρδοι βοήθησαν τις ΗΠΑ στον πόλεμο του 2003 με το Ιράκ και ανέλαβαν εξέχοντα ρόλο στον απόηχο. Ο Μασούντ Μπαρζανί έγινε πρόεδρος του ιρακινού Κουρδιστάν και ο Τζαλάλ Ταλαμπανί πρόεδρος του Ιράκ. Αυτό εγγυήθηκε την συνεχή πρόσβαση των ΗΠΑ στο ιρακινό πετρέλαιο. Αυτή η συνεχής πρόσβαση ήταν σημαντική επειδή υπήρχε ένα νέο πρόβλημα στην περιοχή που απειλούσε τα συμφέροντα των ΗΠΑ και της Δύσης.

Το νέο πρόβλημα ήταν ο ισλαμικός εξτρεμισμός. Οι ΗΠΑ είχαν παρατηρήσει την άνοδο του ισλαμικού εξτρεμισμού (φονταμενταλισμού), ο οποίος επεκτεινόταν στην περιοχή μετά τις βομβιστικές επιθέσεις σε ξενοδοχεία της Υεμένης το 1990. Μια νέα ομάδα είχε σχηματιστεί υπό την ηγεσία του Μπιν Λάντεν (πρώην πράκτορα της CIA, ο οποίος είχε διαδραματίσει με τους Μουτζαχεντίν σημαντικό ρόλο στην πτώση της φιλοσοβιετικής κυβέρνησης του Αφγανιστάν το 1992), με το όνομα Αλ Κάιντα, της οποίας η επιρροή εξαπλωνόταν στην Μέση Ανατολή, το Αφγανιστάν και το Πακιστάν. Τον Αύγουστο του 1998, η Αλ Κάιντα πραγματοποίησε τις βομβιστικές επιθέσεις στις πρεσβείες των ΗΠΑ στο Ναϊρόμπι της Κένυας και στο Νταρ ες Σαλάμ της Τανζανίας, σκοτώνοντας περισσότερους από 200 ανθρώπους και τραυματίζοντας περισσότερους από 5.000. Τον Οκτώβριο του 2000 η Αλ Κάιντα κατάφερε να επιτεθεί στα συμφέροντα των ΗΠΑ με τον βομβαρδισμό από βομβιστές αυτοκτονίας του καταδρομικού USS Cole. Στις 9 Σεπτεμβρίου 2001, η Αλ Κάιντα δολοφόνησε τον Ahmad Shah Massoud, τον ηγέτη της από τις ΗΠΑ υποστηριζόμενης Βόρειας Συμμαχίας στο Αφγανιστάν, μια ενέργεια που οδήγησε στην κατάληψη της χώρας από τους Ταλιμπάν. Η πιο σημαντική πράξη της Αλ Κάιντα ήταν η καταστροφή του Παγκόσμιου Κέντρου

Εμπορίου στην Νέα Υόρκη στις 11 Σεπτεμβρίου 2001, με σχεδόν 3.000 νεκρούς. Ήταν σαφές ότι απαιτούνταν κάποια σημαντική απάντηση από τις ΗΠΑ.

Ο Δεύτερος Πόλεμος του Κόλπου απομάκρυνε τον Σαντάμ Χουσεΐν και τους Μπααθιστές από την εξουσία. Τα κουρδικά στρατεύματα Πεσμεργκά βοήθησαν στην πτώση του Σαντάμ, τόσο ο Μπαρζανί όσο και ο Ταλαμπανί πήραν θέσεις μεγάλης εξουσίας στο νέο Ιράκ. Η Αυτόνομη Περιφερειακή Κυβέρνηση του Κουρδιστάν σχηματίστηκε ξανά και ο ηγέτης του KDP Μασούντ Μπαρζανί έγινε Πρόεδρος της Περιφερειακής Κυβέρνησης του Κουρδιστάν (Kurdistan Regional Government, KRG). Αυτό έδωσε στους Κούρδους μεγάλο έλεγχο της πετρελαϊκής βιομηχανίας και εδραίωσε μια ισχυρή σχέση με την Τουρκία, η οποία χειρίστηκε την παράδοση ιρακινού κουρδικού πετρελαίου με πολύ μεγάλη πριμοδότηση μέσω του λιμένος Τσεϊχάν (Ceyhan). Οι τουρκικοί δεσμοί με τους Κούρδους είναι άμεσα συνδεδεμένοι με την σχέση τους με τους Μπαρζανί. Οι Ταλαμπανί ουσιαστικά αποκόπηκαν από το πετρελαϊκό κέρδος, καθώς ο Μπαρζανί έκανε ελιγμούς για να κρατήσει το «κουρδικό» πετρέλαιο για την KRG στην συνεχιζόμενη σύγκρουση με τους νέους σίιτες ηγέτες του Ιράκ. Η άνοδος της κυρίως σιιτικής, φιλο-ιρανικής κυβέρνησης Μαλίκι στο Ιράκ και η συνακόλουθη ενδυνάμωση των σιιτών στην διακυβέρνηση του Ιράκ επέφερε πλήγμα στις σχέσεις κυβέρνησης Βαγδάτης και των Κούρδων του Μπαρζανί. Αυτό ίσχυε ιδιαίτερα στο ζήτημα του ιρακινού πετρελαίου, μεγάλο μέρος του οποίου ήταν στην περιφέρεια της KRG. Ο Μαλίκι για να αποδυναμώσει τους Κούρδους χορήγησε μεταξύ του 2009 και του 2010 συμβάσεις για την ανάπτυξη υφιστάμενων πετρελαϊκών πεδίων και την εξερεύνηση νέων σε 18 εταιρείες, συμπεριλαμβανομένων των ExxonMobil, Royal Dutch Shell, της ιταλικής Eni, της ρωσικής Gazprom και Lukoil, της Petronas της Μαλαισίας, της BP και της κινεζικής National Petroleum Corporation. Όταν ξεκίνησαν οι εργασίες εξόρυξης, ο στρατός των ΗΠΑ παρέιχε την αρχική ομπρέλα ασφαλείας προστατεύοντας όλες αυτές τις επιχειρήσεις. Οι Κούρδοι αντέδρασαν αναλαμβάνοντας τον άμεσο έλεγχο των τεράστιων πετρελαιοπηγών της Μοσούλης και του Κιρκούκ, ερχόμενοι σε άμεση αντιπαράθεση με την Βαγδάτη.

Η πολιτική των Κούρδων στην περιοχή περιεπλάκη ακόμη περισσότερο όταν το 1978 σχηματίστηκε το Κουρδικό Εργατικό Κόμμα (Partiya Karkeren Kurdistan, PKK) με ηγέτη τον Αμπντουλάχ Οτσαλάν, ένα κόμμα που συγχώνευσε τον επαναστατικό σοσιαλισμό με την υποστήριξη του κουρδικού εθνικισμού. Ο κύριος εχθρός του PKK δεν ήταν το Ιράκ ή η KRG του Μπαρζανί. Το PKK επικεντρώθηκε σε αντάρτικες επιχειρήσεις στην Τουρκία, η οποία είχε καταστείλει βίαια τον κουρδικό εθνικισμό. Το PKK ενεπλάκη σε μεγάλο αριθμό επιχειρήσεων που η Τουρκία αποκάλεσε «τρομοκρατικές ενέργειες» και ούτως αναγνωρίστηκε διεθνώς ως τρομοκρατική ομάδα. Όταν ο Αμπντουλάχ Οτσαλάν συνελήφθη και φυλακίστηκε το 1999 (με την ατιμωτική ενέργεια της τότε ελληνικής κυβέρνησης Σημίτη με υπουργό Εξωτερικών τον Πάγκαλο), το PKK ξεκίνησε μια περίοδο διαπραγματεύσεων σε αναζήτηση εκεχειρίας με την Τουρκία, μια διαδικασία που οδήγησε, το 2013, σε κατάπαυση του πυρός με την Τουρκία. Αυτό διήρκεσε έως τον Ιούνιο του 2015, όταν η Τουρκία έσπασε μονομερώς την εκεχειρία και επιτέθηκε σε βάσεις του PKK στο Ιράκ με συνεχείς βομβιστικές επιδρομές. Η Τουρκία

συνεχίζει μετά το 2015 να εμπλέκεται σε τιμωρητικούς βομβαρδισμούς και τρομοκρατία εντός των κουρδικών περιοχών της Τουρκίας και του Ιράκ. Ο δε κουρδικός αγώνας έχει αυξηθεί σε ένταση στο εσωτερικό της Τουρκίας και είναι κεντρικός στην περιφερειακή διαμάχη που αντιμετωπίζει η Συρία από την αντίδραση της Τουρκίας στην αυξανόμενη δύναμη των Κούρδων στο εσωτερικό της Τουρκίας και στην περιοχή Rojava της Συρίας.

11. ΟΙ ΚΟΥΡΔΟΙ ΣΤΗΝ ΤΟΥΡΚΙΑ

Οι Κούρδοι είναι μια καταπιεσμένη μειονότητα στην Τουρκία από το τέλος της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας και την Συνθήκη της Λωζάνης (1923), η οποία αφαίρεσε κάθε ελπίδα αναγνώρισης του Κουρδιστάν ως ξεχωριστού κράτους, όπως προβλεπόταν εν μέρει στην Συνθήκη των Σεβρών (1920). Στην νέα Τουρκία του Κεμάλ Ατατούρκ και ο εκσυγχρονισμός των θεσμών της Τουρκίας δεν είχαν θέση για τους Κούρδους. Μήνες μετά την ανακήρυξη της Τουρκικής Δημοκρατίας, η Άγκυρα με το πρόσχημα της δημιουργίας ενός «αδιαίρετου έθνους», υιοθέτησε μια ιδεολογία που αποσκοπούσε στην εξάλειψη, τόσο φυσικά όσο και πολιτιστικά, των μη τουρκικών στοιχείων εντός της Δημοκρατίας. Αυτά τα «στοιχεία» ήταν κυρίως ελληνικά, κουρδικά και αρμενικά. Διάταγμα του 1924 απαγόρευσε τα κουρδικά σχολεία, οργανισμούς και εκδόσεις. Ακόμη και οι λέξεις «Κούρδος» και «Κουρδιστάν» τέθηκαν εκτός νόμου, καθιστώντας παράνομη οποιαδήποτε γραπτή ή προφορική αναγνώριση της ύπαρξής τους. Μεταξύ 1925-1939, 1,5 εκατομμύρια Κούρδοι απελάθηκαν ή σφαγιάστηκαν. Το 1930 ο Τούρκος υπουργός Δικαιοσύνης δήλωσε: «Δεν θα κρύψω τα συναισθήματά μου. Ο Τούρκος είναι ο μόνος άρχοντας, ο μόνος αφέντης αυτής της χώρας. Όσοι δεν είναι καθαρά τουρκικής καταγωγής θα έχουν μόνο ένα δικαίωμα στην Τουρκία: Το δικαίωμα να είναι υπηρέτες και σκλάβοι».

Οι Κούρδοι υπήρξαν θύματα της τουρκικής καταπίεσης υπό ένα ευρύ φάσμα τουρκικών κυβερνήσεων. Για μια μακρά περίοδο της μετα-οθωμανικής ιστορίας της, η Τουρκία κυβερνήθηκε από μια ισχυρή στρατιωτική νομενκλατούρα η οποία, όταν δεν κυβερνούσε τον εαυτό της, άσκησε ισχυρή επιρροή στις πολιτικές κυβερνήσεις που σχηματίστηκαν. Μετά τον Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο, η τουρκική πολιτική κυριαρχήθηκε από ένα μόνο πολιτικό κόμμα, το Ρεπουμπλικανικό Λαϊκό Κόμμα (Cumhuriyet Halk Partisi, CHP) του Κεμάλ Ατατούρκ. Ο Μουσταφά Κεμάλ επέτρεψε σε δύο άλλα κόμματα να σχηματιστούν, αλλά σύντομα τα απαγόρευσε λόγω των φιλο-ισλαμικών τάσεων τους. Το 1946, ο επικεφαλής του CHP, Ισμέτ Ινονού, εισήγαγε δημοκρατικές εκλογές στην Τουρκία. Λόγω της ευρείας δυσαρέσκειας με το CHP στα τέσσερα χρόνια μετά την νίκη του, το κόμμα έχασε τις δεύτερες πολυκομματικές γενικές εκλογές το 1950 και ο Τζελάλ Μπαγιάρ αντικατέστησε τον Ινονού ως πρόεδρος. Ο Μπαγιάρ ήταν ο επικεφαλής του Δημοκρατικού Κόμματος (Demokrat Partisi, DP), αλλά η πραγματική δύναμη εντός του DP ήταν ο Αντνάν Μεντερές, ο πρωθυπουργός. Το DP ήταν αρχικά ένα μετριοπαθές δεξιό κόμμα, του οποίου όμως οι πολιτικές επιλογές

περιορίζονταν από τις κεμαλικές πολιτικές του κοσμικού κράτους, του εθνικισμού και του κρατισμού στο Σύνταγμα του 1924. Οι κύριες διαφορές μεταξύ του CHP και του DP ήταν στις οικονομικές πολιτικές του. Το DP πίεζε για ιδιωτικοποίηση των τουρκικών βιομηχανιών και ήταν λιγότερο κοσμικό από το CHP. Κατά την διάρκεια της δεκαετούς πρωθυπουργίας του Μεντερές και του DP, η τουρκική εσωτερική και εξωτερική πολιτική υπέστη μεγάλες αλλαγές, η εκβιομηχάνιση και η αστικοποίηση επιταχύνθηκαν. Η τουρκική οικονομία αναπτύχθηκε με πρωτοφανή ρυθμό 9% ετησίως. Η Τουρκία εντάχθηκε στο ΝΑΤΟ και έλαβε μεγάλη οικονομική υποστήριξη από το Σχέδιο Μάρσαλ. Η οικονομία εκσυγχρονίστηκε και η γεωργία μηχανοποιήθηκε. Επίσης υπήρχαν εγχώριες και ξένες επενδύσεις στις μεταφορές, την ενέργεια, την εκπαίδευση, την υγειονομική περίθαλψη, τις ασφάλειες και τις τράπεζες. Μαζί με αυτόν τον εκσυγχρονισμό της οικονομίας, ο Μεντερές αποκατέστησε πολλές από τις θρησκευτικές πρακτικές που είχαν αφαιρεθεί από τον Ατατούρκ και το CHP. Άνοιξε ξανά και έχτισε τζαμιά σε όλη την Τουρκία και χρησιμοποίησε την θρησκεία ως πολιτικό όπλο εναντίον των εχθρών του, θυμίζουμε την εκκαθάριση (πογκρόμ) τον Σεπτέμβριο του 1955 των Ελλήνων που ζούσαν στην Κωνσταντινούπολη. Επέκτεινε τους δεσμούς της Τουρκίας με μουσουλμανικά κράτη στην Μέση Ανατολή και το πιο σημαντικό, το DP ανακοίνωσε ότι το κοινοβούλιο είχε το δικαίωμα να αποκαταστήσει το Χαλιφάτο. Ίδρυσε μια Επιτροπή Ερευνών (Επιτροπή Tahkikat), που σχηματίστηκε μόνο από μέλη του Κοινοβουλίου του DP, η οποία επέτρεψε σε αυτήν την Επιτροπή να αναλάβει δικαστικές εξουσίες και να εκδώσει ετυμηγορίες, αποφάσεις και ποινές, μια άμεση παραβίαση της διάκρισης των εξουσιών που είναι ενσωματωμένη στο Σύνταγμα του 1924. Ως αποτέλεσμα, στις 27 Μαΐου 1960, τριάντα επτά αξιωματικοί έκαναν πραξικόπημα εναντίον του Μεντερές και του DP. Παρά τις διεθνείς διαμαρτυρίες (κυρίως από τις ΗΠΑ), ο Μεντερές απαγχονίστηκε στις 17 Σεπτεμβρίου 1961 στο νησί İmrala για παραβίαση του Συντάγματος και για το πογκρόμ κατά των Ελλήνων. Στις 17 Σεπτεμβρίου 1990 του δόθηκε μεταθανάτια χάρη.

Ο στρατός κυβερνούσε την Τουρκία, αλλά ήθελε να επιστρέψει την κυβέρνηση πίσω στα κόμματα, τα οποία όμως ήλεγχε. Ο άνθρωπος που ταίριαζε σε αυτόν τον ρόλο ήταν ο Σουλεϊμάν Ντεμιρέλ (ο οποίος πέθανε τον Ιούνιο του 2015). Κατά την διάρκεια της δεκαετίας του 1960 η βία και η αστάθεια μάστιζαν την Τουρκία. Μια οικονομική ύφεση πυροδότησε ένα κύμα κοινωνικής αναταραχής που σημαδεύτηκε από διαδηλώσεις, εργατικές απεργίες και πολιτικές δολοφονίες. Δημιουργήθηκαν αριστερά εργατικά και φοιτητικά κινήματα (μεγάλο μέρος των οποίων ήταν Κούρδοι), τα οποία αντιμετωπίστηκαν στα δεξιά από ισλαμιστικές και μαχητικές εθνικιστικές ομάδες. Από τα τέλη του 1968, και όλο και περισσότερο κατά τη διάρκεια του 1969 και του 1970, η αριστερή βία συνδυάστηκε και ξεπεράστηκε από την ακροδεξιά βία, κυρίως από τους Γκρίζους Λύκους. Στο πολιτικό μέτωπο, η κεντροδεξιά κυβέρνηση του πρωθυπουργού Σουλεϊμάν Ντεμιρέλ, που επανεξελέγη το 1969, αντιμετώπισε επίσης προβλήματα. Διάφορες φατρίες εντός του κόμματός του αυτομόλησαν για να σχηματίσουν δικές τους αποσχισθείσες ομάδες, μειώνοντας σταδιακά την κοινοβουλευτική πλειοψηφία του και σταματώντας την

νομοθετική διαδικασία. Έως τον Ιανουάριο του 1971, η Τουρκία φαινόταν να βρίσκεται σε κατάσταση χάους. Τα πανεπιστήμια είχαν πάψει να λειτουργούν. Φοιτητές που μιμούνταν αντάρτες πόλεων της Λατινικής Αμερικής λήστευαν τράπεζες και απήγαγαν Αμερικανούς στρατιώτες, επιτιθέμενοι επίσης σε αμερικανικούς στόχους. Τα σπίτια των καθηγητών Πανεπιστημίων που ασκούσαν κριτική στην κυβέρνηση βομβαρδίστηκαν από νεοφασίστες μαχητές. Τα εργοστάσια απεργούσαν και περισσότερες εργάσιμες ημέρες χάθηκαν μεταξύ 1ης Ιανουαρίου και 12ης Μαρτίου 1971 από ό,τι κατά την διάρκεια οποιουδήποτε προηγούμενου έτους. Το ισλαμικό κίνημα είχε γίνει πιο επιθετικό και το κόμμα του, το Κόμμα Εθνικιστικής Δράσης του Αρπασλάν Τουρκές (Milliyetçi Hareket Partisi, MHP), απέρριψε ανοιχτά τον Ατατούρκ και τον Κεμαλισμό, εξοργίζοντας τις ένοπλες δυνάμεις. Η κυβέρνηση του Ντεμιρέλ, αποδυναμωμένη από τις αποστασίες, φαινόταν παράλυτη, ανίσχυρη να προσπαθήσει να περιορίσει την βία στους δρόμους και ανίκανη να περάσει οποιαδήποτε σοβαρή νομοθεσία.

Το στρατιωτικό πραξικόπημα του 1971 ήταν λίγο διαφορετικό από τα προηγούμενα. Έγινε γνωστό ως «μνημόνιο πραξικοπήματος», ένα μνημόνιο το οποίο ο στρατός παρέδωσε στην κυβέρνηση αντί να στείλει τανκς, όπως είχε κάνει προηγουμένως. Σε μια σειρά στρατιωτικών ελεγχόμενων πολιτικών κυβερνήσεων, ο αγώνας κατά του δεξιού και αριστερού εξτρεμισμού επιχειρήθηκε, αλλά με μικρή επιτυχία. Ο στρατός τοποθέτησε τον καθηγητή Νιχάτ Ερίμ (ιθύνων νους της τουρκικής εισβολής στην Κύπρο) στην εξουσία, αλλά κυβέρνησε την χώρα μέσω του ελέγχου της Εθνοσυνέλευσης (του Κοινοβουλίου). Τον Οκτώβριο του 1973, ο Μπουλέντ Ετσεβίτ, ο οποίος είχε κερδίσει τον έλεγχο του Ρεπουμπλικανικού Λαϊκού Κόμματος από τον Ινονού, κέρδισε μια απροσδόκητη νίκη, αλλά οι φραξιονιστικές αντιθέσεις στην Τουρκία δεν υποχώρησαν. Η οικονομία επιδεινώθηκε, οι Γκρίζοι Λύκοι κλιμάκωσαν και ενέτειναν την πολιτική τρομοκρατία καθώς προχωρούσε η δεκαετία του 1970, και οι αριστερές ομάδες πραγματοποίησαν πράξεις με στόχο να προκαλέσουν χάος και αποθάρρυνση. Το 1975 ο Ντεμιρέλ αντικατέστησε τον Ετσεβίτ, αλλά τίποτα δεν άλλαξε. Τελικά, στις 2 Σεπτεμβρίου 1980 ο στρατός παρενέβη ξανά όταν ο Αρχηγός του Γενικού Επιτελείου Στρατηγός Κενάν Εβρέν ανέλαβε τον άμεσο έλεγχο της Τουρκίας. Για τα επόμενα τρία χρόνια οι τουρκικές ένοπλες δυνάμεις κυβέρνησαν την χώρα μέσω του Εθνικού Συμβουλίου Ασφαλείας, πριν αποκατασταθεί η δημοκρατία. Αυτό το Εθνικό Συμβούλιο Ασφαλείας (Milli Güvenlik Kurulu, MGK), με επικεφαλής τον Εβρέν, επέκτεινε τον στρατιωτικό νόμο σε όλη τη χώρα, κατήργησε το Κοινοβούλιο και την κυβέρνηση, ανέστειλε το Σύνταγμα και απαγόρευσε όλα τα πολιτικά κόμματα και τα συνδικάτα, επικαλούμενο την κεμαλική παράδοση του κρατικού κοσμικού κράτους και της ενότητας του έθνους και παρουσιαζόμενο ως αντίθετο στον κομμουνισμό, τον φασισμό, τις αποσχιστικές τάσεις και τον θρησκευτικό σεχταρισμό.

Αυτό οδήγησε σε επιθέσεις του στρατού στην κουρδική μειονότητα και βοήθησε στην δημιουργία μιας συντονισμένης απάντησης από τους Κούρδους με την εξάπλωση το 1978 του PKK από το Ιράκ στην Τουρκία, κάτι που πρακτικά εξελίχθηκε σε εμφύλιο πόλεμο στην

Τουρκία. Τα τουρκικά πολιτικά κόμματα ενέκριναν τις τακτικές καμένης γης του στρατού, οι οποίες περιλάμβαναν βασανιστήρια κρατουμένων, δολοφονίες υπόπτων μαχητών και απόλυτη απόρριψη των κουρδικών αιτημάτων. Το Εθνικό Συμβούλιο Ασφαλείας συνέλαβε μέλη τόσο της Αριστεράς όσο και της Δεξιάς για να δικάστούν σε στρατοδικεία. Μέσα σε πολύ σύντομο χρονικό διάστημα, συνελήφθησαν 250.000 έως 650.000 άνθρωποι. Μεταξύ των κρατουμένων, 230.000 δικάστηκαν, 14.000 στερήθηκαν την τουρκική υπηκοότητα και 50 εκτελέστηκαν. Επιπλέον, εκατοντάδες χιλιάδες άνθρωποι βασανίστηκαν και χιλιάδες εξαφανίστηκαν. Συνολικά 1.683.000 άνθρωποι μπήκαν στην μαύρη λίστα. Μεταξύ των διωκόμενων ήταν οι Ετσεβίτ, Ντεμιρέλ, Τουρκές και Ερμπακάν, οι οποίοι φυλακίστηκαν και τέθηκαν προσωρινά σε αποχή από την πολιτική. Υπήρξαν αρκετές προσπάθειες για την επιστροφή της χώρας σε πολιτική διακυβέρνηση μετά το 1983, αλλά οι υπερβολές που αφθονούσαν από κάθε πλευρά οδήγησαν στην επιβολή καταστάσεων έκτακτης ανάγκης σε πολλές περιοχές της Τουρκίας.

Το οικονομικό σοκ που επηρέασε την τουρκική ανάπτυξη στην νέα χιλιετία, οδήγησε στην νίκη του Κόμματος Δικαιοσύνης και Ανάπτυξης (ΑΚΡ) του δημάρχου της Κωνσταντινούπολης Ρετζέπ Ταγίπ Ερντογάν στις εκλογές του 2002. Ο Ερντογάν υποσχέθηκε μεταρρυθμίσεις, αλλά στην πραγματικότητα προχώρησε στον εξισλαμισμό της Τουρκίας. Τον Απρίλιο του 2007, ο τουρκικός στρατός επανέλαβε ότι ήταν «ο απόλυτος υπερασπιστής του κοσμικού κράτους» ως απάντηση στον εξισλαμισμό της Τουρκίας από το ΑΚΡ και τους γκιουλενιστές συμμάχους του. Το ΑΚΡ ανταπέδωσε με μια σειρά από δίκες-παρωδία που σχεδιάστηκαν για να συντρίψουν την στρατιωτική και κοσμική αντιπολίτευση. Περίπου 40.000 αστυνομικοί και 4.000 δικαστές και εισαγγελείς μετατέθηκαν και όταν ο στρατός προσπάθησε να αντισταθεί στον Ερντογάν, αυτός συνέλαβε την στρατιωτική ηγεσία.

Το ΑΚΡ ανέβηκε στην εξουσία με βάση ένα σχέδιο για να εμποδίσει τον στρατό να πάρει ξανά την εξουσία στην Τουρκία. Σε δίκη το 2012, τουρκικό δικαστήριο καταδίκασε 326 αξιωματικούς του στρατού, συμπεριλαμβανομένων των πρώην αρχηγών της πολεμικής αεροπορίας και του ναυτικού, για συνωμοσία για την ανατροπή της ισλαμικής κυβέρνησης του Ερντογάν, σε μια υπόθεση που βοήθησε στον περιορισμό της επιρροής του στρατού στην πολιτική (γνωστή ως «Βαριοπούλα» ή «Balıoz»). Μια επιτροπή τριών δικαστών καταδίκασε τον πρώην αρχηγό της πολεμικής αεροπορίας Ibrahim Fermina, τον πρώην αρχηγό του ναυτικού Özden Örnek και τον πρώην διοικητή του στρατού Çetin Doğan σε ισόβια κάθειρξη, αλλά αργότερα μείωσε την ποινή σε 20ετή φυλάκιση επειδή η συνωμοσία ήταν ανεπιτυχής. Το δικαστήριο καταδίκασε επίσης 323 άλλους εν ενεργεία ή απόστρατους αξιωματικούς, συμπεριλαμβανομένου ενός πρώην στρατηγού εκλεγμένου στο Κοινοβούλιο για συμμετοχή στην συνωμοσία, καταδικάζοντας ορισμένους σε έως και 18 χρόνια φυλάκισης. Τριάντα έξι αθώωθηκαν, ενώ η υπόθεση εναντίον τριών άλλων κατηγορουμένων αναβλήθηκε. Οι εισαγγελείς κατηγορήσαν όλους τους κατηγορούμενους ότι σχεδίαζαν να ανατρέψουν τον Ερντογάν προκαλώντας αναταραχή στην χώρα που θα άνοιγε το δρόμο για μια στρατιωτική κατάληψη της εξουσίας. Ισχυρίστηκαν ότι οι συνωμότες, συμμετέχοντας σε

ένα στρατιωτικό σεμινάριο το 2003, συνέταξαν σχέδια για πραξικόπημα που περιελάμβανε βομβιστικές επιθέσεις σε τζαμιά, την κατάρριψη ενός τουρκικού μαχητικού αεροσκάφους (από ελληνικά μαχητικά) και άλλες πράξεις βίας που θα επέτρεπαν στον στρατό να παρέμβει με το πρόσχημα της αποκατάστασης της τάξης.

Δεν ήταν μόνο ο στρατός που κατεστάλη από το ΑΚΡ. Περισσότεροι από 400 άλλοι πολίτες, συμπεριλαμβανομένων δημοσιογράφων, ακαδημαϊκών, πολιτικών, συνδικαλιστών και στρατιωτών, δικάστηκαν με την κατηγορία της συμμετοχής σε συνωμοσία από μια υποτιθέμενη συμμορία κοσμικών εθνικιστών που ονομαζόταν «Εργκενεκόν». Η δίκη «Εργκενεκόν» έληξε το 2013, με τον πρώην επικεφαλής του τουρκικού στρατού, στρατηγό İlker Başbuğ, να καταδικάζεται σε ισόβια κάθειρξη. Ο Başbuğ, ο οποίος είχε υπηρετήσει ως αρχηγός του Γενικού Επιτελείου υπό τον Ερντογάν, συνελήφθη το 2012, κατηγορούμενος ότι ηγήθηκε της συνωμοσίας Εργκενεκόν εναντίον του ηγέτη του ΑΚΡ. Παρόμοιες ποινές επιβλήθηκαν για 18 ακόμη από τους κατηγορούμενους. Αρκετοί από τους πρώην υφισταμένους ή συναδέλφους του Başbuğ καταδικάστηκαν επίσης σε ισόβια κάθειρξη. Ο Hurşit Tolon, πρώην διοικητής της Πρώτης Στρατιάς, καταδικάστηκε σε ισόβια κάθειρξη με την ίδια κατηγορία με τον Başbuğ. Ο πρώην αρχηγός του Γενικού Επιτελείου, στρατηγός Hasan İğsız, καταδικάστηκε επίσης σε ισόβια κάθειρξη. Ο απόστρατος στρατηγός Nusret Taşdeler και ο απόστρατος συνταγματάρχης Fuat Selvi καταδικάστηκαν ομοίως σε ισόβια κάθειρξη. Ο πρώην διοικητής των Δυνάμεων Χωροφυλακής Şener Erugur καταδικάστηκε σε «επιβαρυντική ποινή ισόβιας κάθειρξης» (μια ποινή που προορίζεται για υποθέσεις τρομοκρατίας), σε απομόνωση και σε περιορισμένο χρόνο άσκησης και επαφής με άλλους κρατούμενους ή τηλεφωνικά με την οικογένεια και καμία ευκαιρία για αποφυλάκιση υπό όρους. Ο απόστρατος στρατηγός Veli Küçük καταδικάστηκε σε ποινή ισόβιας κάθειρξης, συν 99 χρόνια και ένα μήνα.

Στην υπόθεση Εργκενεκόν φυλακίστηκαν επίσης ισόβια ο Kemal Kerinçsiz, ένας φανατικός εθνικιστής δικηγόρος. Ο Kerinçsiz είχε κατηγορήσει τον Αρμένιο δημοσιογράφο Hrant Dink, ο οποίος εξέδιδε την Agos («Αυλάκι»), μια εβδομαδιαία αρμενόφωνη εφημερίδα με τμήματα στα τουρκικά και τα αγγλικά. Ο Dink, για τον οποίο ο Kerinçsiz ισχυρίστηκε ότι «δυσφήμισε το τουρκικό έθνος», δολοφονήθηκε στις αρχές του 2007 εν αναμονή του κατηγορητηρίου. Μεταξύ των πολιτικών και μιντιακών θυμάτων της υπόθεσης Εργκενεκόν ήταν ο Mustafa Balbay, συγγραφέας της καθημερινής εφημερίδας Cumhuriyet (Η Δημοκρατία) και κοινοβουλευτικός βουλευτής του Ρεπουμπλικανικού Λαϊκού Κόμματος [CHP] που καταδικάστηκε σε ισόβια κάθειρξη, όπως και ο συγκατηγορούμενός του Tunçay Özkan, ένας άλλος δημοσιογράφος. Ο κατάλογος των κατηγορουμένων ήταν τόσο ποικίλος όσο και μακρύς. Η μοναδική πτυχή που τους ένωνε, ωστόσο, ήταν η σύνδεση με την κοσμική πολιτική. Τον Μάιο του 2014 το ΑΚΡ εκκαθάρισε την αστυνομική και στρατιωτική δύναμη, οι οποίες σύμφωνα με τον Ερντογάν ήταν γεμάτες από «γκιουλενιστές», οπαδούς του πρώην συμμάχου του Γκιουλέν, που τώρα ζει στις ΗΠΑ. Εκατοντάδες γκιουλενιστές εκκαθαρίστηκαν από την αστυνομία, τον στρατό και την δημόσια διοίκηση.

Αυτός ο άκαμπος έλεγχος της τουρκικής πολιτικής σκηνής αμφισβητήθηκε από τις μαζικές διαδηλώσεις και καθιστικές διαμαρτυρίες του 2013 κατά των σχεδίων ανοικοδόμησης του πάρκου Γκεζί στο Ταξίμ της Κωνσταντινούπολης. Οι διαμαρτυρίες και οι διαδηλώσεις της αντιπολίτευσης στο πάρκο της πλατείας Ταξίμ σηματοδότησαν την άνοδο μιας πολιτικής διαδικασίας στην Τουρκία με στόχο την κυριαρχία του καθεστώτος Ερντογάν. Στις εκλογές του Ιουνίου 2015 το ΑΚΡ έχασε την απόλυτη πλειοψηφία του στο Κοινοβούλιο, θέτοντας σε αναμονή τα σχέδια του Ερντογάν να συγκεντρώσει όλη την εκτελεστική εξουσία στα χέρια του τροποποιώντας το Σύνταγμα. Η νέμεση του Ερντογάν ήταν το Λαϊκό Δημοκρατικό Κόμμα (HDP) του Κούρδου Selahattin Demirtaş, ένα κόμμα του οποίου η μεγαλύτερη δύναμη προέρχεται από τις ψήφους της κουρδικής μειονότητας στην Τουρκία. Λαμβάνοντας 13,12% (80 έδρες) το HDP εμπόδισε τον Ερντογάν να σχηματίσει αυτοδύναμη κυβέρνηση. Ο Ερντογάν απαίτησε νέες εκλογές, που πραγματοποιήθηκαν τον Νοέμβριο του 2015. Σε αυτή την ψηφοφορία το HDP κέρδισε 11,92% και διατήρησε 59 έδρες, αλλά αυτή την φορά ο Ερντογάν και το ΑΚΡ κατάφεραν να επανακτήσουν την κοινοβουλευτική πλειοψηφία.

Ο Ερντογάν κέρδισε τις εκλογές του Νοεμβρίου σε μια εκστρατεία φόβου με στόχο τους Κούρδους της Τουρκίας. Η κούρδο-τουρκική βία που οδήγησε σε αυτούς τους φόβους ήταν εξ ολοκλήρου δημιούργημα του Ερντογάν, ο οποίος από το 2013 εγκατέλειψε τις μακρές και επιτυχημένες προσπάθειές του για την οικοδόμηση ενότητας με τους Κούρδους, καθώς τα μετριοπαθή πολιτικά κόμματα υπό την ηγεσία των Κούρδων έγιναν δημοφιλή στους μη Κούρδους Τούρκους πολίτες που αναζητούσαν μια σύγχρονη και ευρωπαϊκή εναλλακτική λύση. Ο Ερντογάν άρχισε τότε να στοχοποιεί τις κουρδικές πόλεις: Η κουρδική πόλη του Diyarbakir έγινε ένα θανατηφόρο μέρος κρατικής βίας, με έρευνες από σπίτι σε σπίτι, κατασχέσεις σπιτιών και εξαφανίσεις Κούρδων από πρόσωπου γης. Ο τουρκικός στρατός ενεπλάκη σε μακροχρόνιες πολιορκίες πόλεων όπως η Yüksekova, Şirnak και Nusaybin με στόχο να διαταράξει τις γραμμές επιμελητείας του PKK και της νεοσύστατης πτέρυγας της νεολαίας του, των Μονάδων Πολιτικής Άμυνας. Το σχέδιο ήταν πρώτα να καθαρίσουν τα χαρακώματα και τα οδοφράγματα στις πόλεις και στην συνέχεια να αναπτύξουν δυνάμεις που εδρεύουν σε μόνιμα φυλάκια για να αποκαταστήσουν την κρατική εξουσία στις εξεγερμένες γειτονίες. Το PKK είχε μόνο ένα χαρτί να παίξει για να αντιμετωπίσει την αυξανόμενη πίεση της Άγκυρας, και αυτό ήταν να μεταφέρει τις μάχες στην δυτική Τουρκία.

Οι Τούρκοι έδειξαν στον ευρύτερο κόσμο την συνεχιζόμενη εχθρότητά τους προς τους Κούρδους όταν, τον Σεπτέμβριο του 2014, οι τρομοκράτες του DAESH (αραβικό ακρωνύμιο για το Ισλαμικό Κράτος, ISIL/ISIS) πολιορκήσαν την κουρδική πόλη Kobani κοντά στα τουρκικά σύνορα, στέλνοντας εκατοντάδες χιλιάδες πρόσφυγες πέρα από τα σύνορα στην Τουρκία. Την πόλη υπερασπίστηκε η συριακή κουρδική πολιτοφυλακή YPG (Yekîneyên Parastina Gel), υποστηριζόμενη από αεροπορικές επιδρομές των ΗΠΑ και από αραβικές μονάδες του αντι-Άσαντ Ελεύθερου Συριακού Στρατού (Free Syrian Army). Στην διάρκεια των μαχών τα τουρκικά άρματα μάχης είχαν πάρει θέσεις στις κορυφές των λόφων γύρω από το Kobani, υποστηρίζοντας τους τρομοκράτες του Ισλαμικού Κράτους και μη επιτρέποντας τον

στρατιωτικό ανεφοδιασμό των μονάδων YPG, μάλιστα προσπάθησαν να πιέσουν τις ΗΠΑ να σταματήσουν τις ρίψεις όπλων και πυρομαχικών για τους Κούρδους μαχητές. Οι εντάσεις που δημιούργησαν οι τουρκικές ενέργειες επιδεινώθηκαν περαιτέρω, φτάνοντας στο αποκορύφωμά τους τον Ιούνιο του 2015, όταν μια συγκέντρωση Κούρδων διαδηλωτών στην τουρκική πόλη Suruç (μόλις δέκα χιλιόμετρα από τα σύνορα με το Kobani) υπέστη βομβιστική επίθεση. Οι Τούρκοι κατηγορήσαν για την βόμβα το DAESH, αλλά όλοι γνώριζαν ότι πυροδοτήθηκε από τις τουρκικές μυστικές υπηρεσίες. Ο βομβαρδισμός του Suruç σηματοδότησε το τέλος της διετούς εκχειρίας μεταξύ του PKK και της Τουρκίας, την οποία οι Τούρκοι ανακοίνωσαν ως μονομερή απόφαση του Ερντογάν. Η βομβιστική επίθεση στο Suruç οδήγησε στην τρίτη εξέγερση του PKK στην Τουρκία. Το σκεπτικό αυτής της τουρκικής πολιτικής εναντίον των Κούρδων προέκυψε από την μακροπρόθεσμη συγκεκαλυμμένη υποστήριξη από την Τουρκία του DAESH και του Μετώπου Al-Nusra και τον φόβο της Άγκυρας ότι οι Κούρδοι θα σχηματίσουν ένα ανεξάρτητο κουρδικό κράτος στα νότια σύνορα της Τουρκίας. Η ρίζα αυτής της τουρκικής στροφής προς τον αυταρχισμό και τον πόλεμο εναντίον των Κούρδων ήταν η αποτυχία της να αντιμετωπίσει ανοιχτά τον ρόλο της στον συμμοριτοπόλεμο της Συρίας και ο κίνδυνος για την άνοδο των Κούρδων της Συρίας ως δύναμη κατά μήκος των νότιων συνόρων της Τουρκίας.

Στις 16 Ιουλίου 2016, υπήρξε απόπειρα πραξικοπήματος στην Τουρκία, επιδιώκοντας την ανατροπή της κυβέρνησης του AKP και της προεδρίας του Ερντογάν. Αν και δεν υπήρχαν πολιτικά κόμματα που υποστήριζαν το πραξικόπημα, ο Ερντογάν χρησιμοποίησε την απόπειρα πραξικοπήματος ως επαρκή αιτία για να εκκαθαρίσει τους πολιτικούς του αντιπάλους, ειδικά στα συνδικάτα και τα μέσα ενημέρωσης. Όλα τα προσχήματα της δημοκρατίας παραμερίστηκαν και ο Ερντογάν έκτοτε ουσιαστικά κυβερνά την Τουρκία με διατάγματα ως ένας σύγχρονος σουλτάνος, έχοντας κοινοβουλευτικό μανδύα. Η εκκαθάριση των εχθρών του και η φυλάκιση των πολιτικών του αντιπάλων, συμπεριλαμβανομένων των Κούρδων, ήταν ένα χαρακτηριστικό της προεδρίας του στο παρελθόν, αλλά η αγριότητα και το εύρος αυτών των εκκαθαρίσεων μετά την απόπειρα πραξικοπήματος ήταν άνευ προηγουμένου. Πάνω από 150.000 εργαζόμενοι του δημόσιου τομέα απολύθηκαν από τις θέσεις εργασίας τους ή τέθηκαν σε διαθεσιμότητα, χάνοντας όχι μόνο την δουλειά και τον μισθό τους, αλλά και κάθε δικαίωμα σε κοινωνικές παροχές. Επιπλέον 52.000 πολίτες φυλακίστηκαν, πέραν των 200.000 πού ήδη ήταν κρατούμενοι πριν από τις τρέχουσες μαζικές συλλήψεις. Σε αυτούς περιλαμβάνονταν δημοσιογράφοι, στρατιώτες, καθηγητές, δικαστές, δικηγόροι και άλλοι από τον ιδιωτικό τομέα, συμπεριλαμβανομένων διευθυντών εταιρειών και εννοείται πολλοί Κούρδοι.

11.1. ΟΘΩΜΑΝΙΚΟ-ΤΟΥΡΚΙΚΟ ΠΟΛΙΤΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ/ΚΟΥΡΔΟΙ ΚΑΙ ΔΙΕΘΝΕΣ ΝΟΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ

Στο σημερινό πλαίσιο που χαρακτηρίζεται από την πολιτική αναταραχή των Κούρδων σε ορισμένες περιοχές του Κουρδιστάν και την συνεχιζόμενη καταστολή των Κούρδων σε άλλες περιοχές, η οποία συνοδεύεται από νέες μορφές αμφισβήτησης, την πολιτική αναγνώρισης και την τουρκική κυριαρχία που προκαλεί κουρδική αντίσταση, αυτές οι διαφορετικές διαδικασίες απαιτούν μια ανάλυση της εθνοτικής κινητοποίησης και μια ανανεωμένη προσέγγιση για την κατανόηση των καταπιεστικών πρακτικών κυριαρχίας και αντίστασης στο Κουρδιστάν. Ο ανταρτοπόλεμος της Τουρκίας εναντίον του αυτονομιστικού ΡΚΚ άρχισε να κλιμακώνεται δραματικά τη δεκαετία του 1990 και αυξανόμενες κατηγορίες για παραβιάσεις των ανθρωπίνων δικαιωμάτων διατυπώθηκαν στην Τουρκία από ομάδες ανθρωπίνων δικαιωμάτων και δυτικές κυβερνήσεις, συμπεριλαμβανομένων των ΗΠΑ. Ο κατάλογος των παραβιάσεων των ανθρωπίνων δικαιωμάτων που διαπράχθηκαν από τις τουρκικές δυνάμεις ασφαλείας κατά την διάρκεια αυτής της δεκαετίας είναι μακρύς: Θάνατοι υπό ύποπτες συνθήκες υπό κράτηση, εξωδικαστικές εκτελέσεις κατά την διάρκεια επιδρομών, αντίποινα για επιθέσεις του ΡΚΚ που είχαν ως αποτέλεσμα την τρομοκρατία και την δολοφονία αμάχων και την καταστροφή περιουσιών, την καταστροφή περισσότερων από 4.000 χωριών, «μυστηριώδεις δολοφονίες», παρενόχληση και εκφοβισμός της κουρδικής μειονότητας (συμπεριλαμβανομένων γιατρών, ακτιβιστών ανθρωπίνων δικαιωμάτων, τοπικών πολιτικών και ιδίως ηγετών διαδοχικών φιλο-κουρδικών κομμάτων). Χιλιάδες άμαχοι σκοτώθηκαν και εκατοντάδες χιλιάδες έχασαν τα σπίτια και τα μέσα διαβίωσής τους σε αυτή την τριαντάχρονη εξέγερση.

Ενώ η Δύση, που ενδιαφέρεται να παραμείνει η Τουρκία ισχυρή στρατιωτικά και πολιτικά, εξέφρασε την υποστήριξή της στον αγώνα της Άγκυρας εναντίον του ΡΚΚ, δυτικοί αξιωματούχοι δήλωσαν στην τουρκική ηγεσία ότι δεν πρέπει να συνεχίσει τον πόλεμό της εναντίον των αυτονομιστών εις βάρος της ευθύνης της χώρας για τα βασικά πρότυπα των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Προειδοποίησαν επίσης ότι μια στρατιωτική προσέγγιση ήταν απίθανο να λύσει το κουρδικό ζήτημα και κάλεσαν την Άγκυρα να εξετάσει πολιτικές παραχωρήσεις, όπως η χορήγηση πολιτιστικών και γλωσσικών δικαιωμάτων, στην κουρδική μειονότητα παράλληλα με τον στρατιωτικό αγώνα. Όταν το ΑΚΡ του Ερντογάν ήρθε στην εξουσία, η Τουρκία αρνήθηκε να αναγνωρίσει τους Κούρδους πολίτες της, που εκτιμάται ότι αριθμούν 15 εκατομμύρια ή περίπου το ένα πέμπτο του συνολικού πληθυσμού της χώρας, ως εθνική μειονότητα. Ο Ερντογάν ως πρωθυπουργός αναγνώρισε για πρώτη φορά το κουρδικό ζήτημα το 2005, πιο πρόσφατα, τον Μάρτιο του 2015 έκανε ένα βήμα πίσω δηλώνοντας ότι δεν υπάρχει κουρδικό ζήτημα στην τουρκική πολιτική. Με τις δίκες Εργκενεκόν και Βαριοπούλα, ο στρατός υποτάχθηκε στον πολιτικό έλεγχο, γεγονός που επέτρεψε επίσης στην κυβέρνηση του ΑΚΡ να επαναπροσδιορίσει την προσέγγισή της, ήτοι από ένα δομικό πρόβλημα τρομοκρατίας που αντιμετωπίστηκε μέσω της στρατιωτικής διοίκησης σε ένα κουρδικό πρόβλημα που αντιμετωπίστηκε στην πολιτική σφαίρα.

Την άνοιξη του 1994 οι τουρκικές αρχές συνέλαβαν όλους τους Κούρδους βουλευτές. Αυτό εξόργισε τότε ορισμένα μέλη του Κογκρέσου των ΗΠΑ. Κατά συνέπεια, τα μέλη της Βουλής

των Αντιπροσώπων προσπάθησαν να παρακρατήσουν κάποια βοήθεια προς την Τουρκία, ενώ η Γερουσία των ΗΠΑ ήταν πρόθυμη να χορηγήσει την βοήθεια χωρίς περικοπές, υπό την προϋπόθεση ότι ο αμερικανικός στρατιωτικός εξοπλισμός δεν θα χρησιμοποιηθεί εναντίον αμάχων. Τελικά, ένα ποσοστό της βοήθειας παρακρατήθηκε και η παράδοση φρεγατών και ελικοπτέρων Cobra σταμάτησε λόγω ανησυχιών των νομοθετών των ΗΠΑ για παραβιάσεις των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και για συνεχιζόμενη ένταση στο Αιγαίο. Η Άγκυρα άρχισε να διαμαρτύρεται ότι ένα «σκιάδεσ εμπάργκο» στις πωλήσεις όπλων στην Τουρκία είχε προκύψει στην Ουάσιγκτον. Τα γεγονότα κατά την τουρκική άποψη θύμιζαν την δυσάρεστη περίοδο μετά την επέμβαση της Τουρκίας στη βόρεια Κύπρο το 1974, όταν οι ΗΠΑ επέβαλαν εμπάργκο όπλων στον σύμμαχό τους στο NATO. Πέρα από τις αμερικανικές διαβεβαιώσεις, η απογοήτευση της Τουρκίας τόσο με την αμερικανική όσο και με την ευρωπαϊκή κριτική για τον χειρισμό της κουρδικής εξέγερσης, σε συνδυασμό με την εμφάνιση διαφορετικών πολιτικών προτεραιοτήτων μεταξύ της Τουρκίας και των δυτικών συμμάχων της μετά τον Ψυχρό Πόλεμο, έχει οδηγήσει σε μια αίσθηση μεταξύ της τουρκικής ηγεσίας ότι η Άγκυρα απομονώνεται από το NATO, του οποίου οι κατανομές στην Τουρκία για κοινά στρατιωτικά έργα υποδομής μειώνονται από την δεκαετία του 1990. Αυτή η αντίληψη, ότι η Τουρκία βρίσκεται τώρα αντιμέτωπη με το δικό της κόστος ασφαλείας, όπως και η ανασηματοδότηση της τουρκικής εξωτερικής πολιτικής, ώθησε τον στρατό να ξεκινήσει το τεράστιο νέο πρόγραμμα αμυντικών προμηθειών.

Το AKP από τις αρχές της δεκαετίας του 2000 έχει προπαγανδίσει μια ηγεμονική-μονομερή αντίληψη των τουρκικών συμφερόντων, η οποία ωφέλησε το στρατιωτικό-βιομηχανικό σύμπλεγμα και την εφαρμογή των ειδικών συμφερόντων του στρατού. Σε αυτό το πλαίσιο, ο όρος «derin devlet» (βαθύ κράτος) χρησιμοποιείται στην Τουρκία ως ένα δίκτυο μελετητών, διευθυντών και πρώην πολιτικών που επιδιώκουν να επηρεάσουν τις αποφάσεις των αξιωματούχων με τρόπους που διασφαλίζουν τα ελιτίστικα και οικονομικά τους συμφέροντα. Η εξουσία συγκεντρώνεται στα χέρια της ανώτερης τάξης, η οποία χρησιμοποιεί τον πλούτο της για να ελέγξει τις μεγαλύτερες εταιρείες στην Τουρκία και επομένως τον κρατικό θεσμό. Σε αντίθεση με τα 85 εκατομμύρια συμπατριώτες τους, αυτή η εθνική ελίτ ασκεί άμεση επιρροή στην τουρκική πολιτική. Η κρατική δραστηριότητα διαμορφώνεται και κατευθύνεται από εταιρείες, τράπεζες, ασφάλειες, μέσα μαζικής ενημέρωσης, ιδρύματα και δεξαμενές σκέψης υπό την ηγεσία των λεγόμενων «Beyaz Türkler» (οι Λευκοί Τούρκοι). Παρά τα στενά εγωιστικά ταξικά τους συμφέροντα, αυτές οι ελίτ μπορεί περιστασιακά να ξεκινήσουν μεταρρυθμίσεις, όπως το κουρδικό άνοιγμα του AKP, για την εξασφάλιση της κυριαρχίας τους στο πολιτικό σύστημα της Τουρκίας από την κουρδική αναταραχή.

Ταυτόχρονα, το εθνικιστικό ρεύμα στην Τουρκία παραμένει εξαιρετικά ευέλικτο και θεωρεί τους διεθνείς οργανισμούς ως θεσμούς που έχουν καθορίσει κατά καιρούς την τουρκική εξωτερική πολιτική. Αναφερόμενοι στο σύνδρομο των Σεβρών, οι εθνικιστές βλέπουν τους διεθνείς οργανισμούς ως πράκτορες που σπαταλούν τους τουρκικούς πόρους, είναι εχθρικοί

προς τα εθνικά συμφέροντα και ως εκ τούτου λειτουργούν ως εμπόδια σε μια εξωτερική πολιτική προσανατολισμένη στο εθνικό συμφέρον της Τουρκίας. Σύμφωνα με αυτή την εθνικιστική προοπτική, η Τουρκία δεν πρέπει να αιχμαλωτίζεται από αποφάσεις πολυμερών θεσμών. Η Άγκυρα θα πρέπει να είναι έτοιμη να ενεργήσει μονομερώς, δηλαδή να ενεργήσει εκτός αυτών των οργανισμών και έτσι να αγνοήσει τους κανόνες και τις αποφάσεις τους. Για τους εθνικιστές, η τουρκική μονομέρεια είναι μια απαραίτητη απάντηση στις συμμαχίες με την Δύση που θέτουν σε κίνδυνο την ύπαρξη της Τουρκίας. Μεταξύ των εθνικιστών, τα Ηνωμένα Έθνη ή η ΕΕ διαδραματίζουν κατώτερο ρόλο και οι μεταρρυθμιστικές προσπάθειες των διεθνών οργανισμών που αποσκοπούν στην απόκτηση έδρας στο Συμβούλιο Ασφαλείας του ΟΗΕ ή στην ένταξη στην ΕΕ είναι χάσιμο χρόνου. Ωστόσο, τα κόμματα της κοινοβουλευτικής αντιπολίτευσης ζητούν επαναφορά της τουρκικής εξωτερικής πολιτικής για να ξεπεραστεί η ένταση μεταξύ των νεο-οθωμανικών και συνεργατικών πτυχών της τουρκικής εξωτερικής πολιτικής, υπογραμμίζοντας παράλληλα ότι οι διεθνείς θεσμοί εξυπηρετούν τις ανάγκες της Τουρκίας για την υλοποίηση των περιφερειακών και εθνικών συμφερόντων της.

Οι τούρκοι εθνικιστές και οι πολέμιοι των ΗΠΑ και του ΝΑΤΟ επικαλούνται πάντα το πνεύμα των Σεβρών. Η συνθήκη ειρήνης του 1920 υπαγορεύτηκε από τις νικήτριες δυνάμεις του Πρώτου Παγκοσμίου Πολέμου και προοριζόταν ως μέσο διαίρεσης της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας, αφήνοντας τους Τούρκους με ένα μικρό κράτος. Στην Ανατολική Ανατολία αναμενόταν να προκύψουν ανεξάρτητα αρμενικά και κουρδικά κράτη. Στα δυτικά η Τουρκία θα έχανε εδάφη από την Ελλάδα. Η Συνθήκη της Λωζάνης, που ήταν αποτέλεσμα της ήττας της Ελλάδας, αναγνώρισε το 1923 την Τουρκία στα σημερινά της σύνορα, χωρίς να αναφέρει αρμενικό ή κουρδικό κράτος. Ο αποφασιστικός παράγοντας στον φόβο της Τουρκίας για την κουρδική αυτονομία είναι η ανησυχία της ότι η συριακή σύγκρουση θα μπορούσε να προκαλέσει την αποσταθεροποίηση και την διαίρεση της Συρίας σε κρατίδια, με ένα από αυτά να είναι κουρδικό. Επιπλέον, η Άγκυρα φοβάται την αυξανόμενη ιρανική επιρροή στην Μέση Ανατολή. Η τουρκική ηγεσία αναγνωρίζει την άνοδο του κουρδικού εθνικισμού και την επιδίωξή του για ανεξαρτησία και αυτοδιάθεση ως απειλή, η οποία θα έθετε υπό αμφισβήτηση την εδαφική ακεραιότητα της Τουρκίας από την δική της κουρδική μειονότητα. Αυτός είναι ένας από τους λόγους για τον οποίο η αμερικανική υποστήριξη προς τους Κούρδους στη Rojava (συριακό Κουρδιστάν) επέφερε αλλαγή στρατηγικής στην τουρκική εξωτερική πολιτική.

Η αστάθεια στην Μέση Ανατολή, για την οποία υπεύθυνη είναι και η Τουρκία ως μέλος του ΝΑΤΟ, απειλεί την εθνική ασφάλεια της Τουρκίας, θέτοντας την Άγκυρα σε πορεία σύγκρουσης με τους Κούρδους, παρόλο που η Τουρκία θα μπορούσε να ξεπεράσει τις δυσκολίες της με το PYD (Κόμμα Δημοκρατικής Ένωσης του Κουρδιστάν), το οποίο οι Τούρκοι βλέπουν να συνδέεται με το PKK και το οποίο καθιέρωσε κουρδική αυτοδιοίκηση στην Rojava με πολιτικά, οικονομικά και διπλωματικά μέσα. Αλλά και από την σκοπιά των γειτονικών κρατών (Συρία, Ιράκ και Ιράν), η κουρδική ανεξαρτησία στην Rojava δεν αποτελεί

πηγή σταθερότητας. Αντίθετα, σύμφωνα με αυτά τα κράτη, ο κουρδικός εθνικισμός πρέπει να περιοριστεί και οποιαδήποτε προσπάθεια διπλωματικής αναγνώρισης του Κουρδιστάν ως κράτους πρέπει να αποφευχθεί.

Η Τουρκία ιστορικά δεν έχει δυτική αντίληψη για τα δικαιώματα των μειονοτήτων, παρά τις μεγάλες μειονότητες των Αλεβιτών και των Κούρδων. Οι Αλεβίτες και οι Κούρδοι αντιπροσωπεύουν περίπου το ένα τρίτο του συνολικού πληθυσμού. Ωστόσο, η θρησκεία και η εθνικότητά τους δεν αναγνωρίζονται από το κράτος. Το όριο του 10% στις κοινοβουλευτικές εκλογές εμποδίζει στα κόμματα μειοψηφίας όπως το κουρδικό να κερδίσουν έδρες. Επιπλέον, οι διαχρονικές απελάσεις μειονοτήτων και η εθνοκάθαρση, όπως η ελληνική, και η άρνηση των εγκλημάτων του παρελθόντος κατά της ανθρωπότητας όχι μόνο εμποδίζει τον εκδημοκρατισμό αλλά και τη συμφιλίωση μεταξύ των εθνοτικών και θρησκευτικών κοινοτήτων. Χωρίς να παραδέχεται τον ρόλο της στις μαζικές δολοφονίες Αρμενίων και Ποντίων και στις θηριωδίες κατά των Ελλήνων, Κούρδων και Αλεβιτών, η Τουρκία μάλλον υπερασπίζεται το καταπιεστικό της κράτος ενάντια στους υπηκόους της, τους οποίους οι στρατιωτικοί νομοθέτες στην Χομπσιανή σκέψη τους δυσπιστούσαν και τους οποίους διαχρονικά φοβόντουσαν. Κατά συνέπεια, τα δικαιώματα και οι ελευθερίες των τουρκικών μειονοτήτων περιορίστηκαν όσο το δυνατόν περισσότερο.

Τα εδαφικά δικαιώματα ενός έθνους είναι ένας από τους κυρίαρχους τρόπους που χρησιμοποιούνται για να δικαιολογήσουν την νομιμότητα της εδαφικής κυριαρχίας στην κανονιστική πολιτική θεωρία. Σύμφωνα με τον David Miller, το ηθικό δικαίωμα ενός έθνους σε μια περιοχή δημιουργείται μέσω μιας ακολουθίας πράξεων με τις οποίες ένα έθνος βελτιώνει υλικά την γη ή την προικίζει με συμβολική σημασία. Τα έθνη χτίζουν πόλεις, οι ποιητές τους τραγουδούν για τοποθεσίες που έχουν πνευματική και πολιτική σημασία για την αυτογνωσία του έθνους, συλλογικά, και με την πάροδο του χρόνου, τα μέλη ενός έθνους χτίζουν χωριά, γέφυρες και δρόμους και ως εκ τούτου αποκτούν εδαφικό δικαίωμα στην γη που έχουν μεταμορφώσει. Αυτές οι συμβολικές και υλικές πράξεις παρέχουν την «ηθική δύναμη» που δικαιολογεί τόσο την εθνική δικαιοδοσία επί της επικράτειας όσο και την φυσική της μορφή. Έτσι, η εθνικιστική θεωρία αξιώνει την ύπαρξη μιας εθνικής συλλογικότητας της οποίας τα μέλη, από γενιά σε γενιά, μοιράζονται την ίδια εθνική συνείδηση.

Στο Κουρδιστάν, η εθνική συνείδηση εμφανίστηκε τον 19ο αιώνα, όταν η Οθωμανική Αυτοκρατορία κατάργησε την αυτονομία των Κουρδικών Εμιράτων. Οι Κούρδοι εθνικιστές αναφέρονται επίσης στους Μήδους ως προγόνους τους για να αναπτύξουν μια εθνική κληρονομιά από την αρχαιότητα. Σύμφωνα με τους περισσότερους εθνικιστές θεωρητικούς, τα έθνη έχουν εδαφικά δικαιώματα επί των εδαφών, τα οποία έπαιξαν καθοριστικό ρόλο στην εμφάνιση της ταυτότητας του έθνους τους. Η ύπαρξη τέτοιων εδαφών θα έπρεπε να είναι αντικειμενικά επαληθεύσιμη μέσω μιας «ιστοριογραφικής έρευνας». Ως αποτέλεσμα, οι Κούρδοι, ένα προ-πολιτικό εθνοτικό έθνος, παρουσιάζονται ως συλλογικά υποκείμενα που είναι ποιοτικά διαφορετικά από τους Τούρκους, τους Πέρσες και τους Άραβες. Οι

Κούρδοι είναι πραγματικοί «ιδιοκτήτες» της εθνικής επικράτειας του Κουρδιστάν, είναι οι φορείς ενός εδαφικού δικαιώματος, οι οποίοι σε μια νέα πολιτεία συνεχίζουν να ενεργούν ως «γαιοκτήμονες» σε μειονοτικούς εισβολείς, των οποίων το δικαίωμα είναι, με την σειρά του, κατώτερο, παράγωγο και ανακλητό. Αν και η ξένη κατοχή στο Κουρδιστάν συνεχίζει να εξισορροπεί την παράνομη κυριαρχία του με την εθνοτική κουρδική πολιτιστική ηγεμονία και με τον σεβασμό για τα γλωσσικά και πολιτικά δικαιώματα των μειονοτήτων και στα τέσσερα μέρη του Κουρδιστάν, το Κουρδικό Εργατικό Κόμμα (PKK), η πιο σημαντική παραστρατιωτική οργάνωση στην περιοχή, συνεχίζει να κατανοεί το έδαφος του Κουρδιστάν ως δικαιοματικά ανήκον στο εθνοτικό κουρδικό έθνος.

Επιπλέον, το ζήτημα του κουρδικού εδαφικού δικαιώματος εγείρει την κατηγορία του «σφετερισμού», της «κατοχής» και της «αδικίας κατά την προσάρτηση». Κατά συνέπεια, πολλά σύγχρονα κράτη αναδύθηκαν ως κληρονόμοι αποικιοκρατικών, δεσποτικών ή αυταρχικών καθεστώτων. Στην περίπτωση του Κουρδιστάν, τόσο η Οθωμανική όσο και η Περσική Αυτοκρατορία στερούνταν δημοκρατικής νομιμότητας. Οι αναγνωρισμένες πηγές του διεθνούς δικαίου ορίζουν ότι το δικαίωμα αυτοδιάθεσης ενός λαού εκπληρώνεται συνήθως μέσω της εσωτερικής αυτοδιάθεσης και της επιδίωξης ενός λαού για την πολιτική, οικονομική, κοινωνική και πολιτιστική του ανάπτυξη μέσα στο πλαίσιο ενός υπάρχοντος κράτους. Ένα δικαίωμα εξωτερικής αυτοδιάθεσης (το οποίο σε αυτή την περίπτωση δυνητικά παίρνει την μορφή της διεκδίκησης ενός δικαιώματος μονομερούς απόσχισης) προκύπτει μόνο στις πιο ακραίες περιπτώσεις και, ακόμη και τότε, κάτω από προσεκτικά καθορισμένες συνθήκες. Σύμφωνα με την θεωρία του νόμιμου κράτους, οι Κούρδοι κατέχουν το «υπολειμματικό εδαφικό δικαίωμα» του νόμιμου λαού να δημιουργήσει το δικό του κράτος και να δημιουργήσει «έγκυρους νομικούς θεσμούς», επειδή η δικαιοσύνη εξαρτάται από αυτούς. Η πλειοψηφία των Κούρδων αναγκάζονται να ζουν σε μια πολιτική κοινότητα στην οποία δεν έχουν υποταγή. Για την επίλυση της εδαφικής σύγκρουσης, το κουρδικό έθνος αγωνίζεται για εθνική υπόσταση στο τουρκικό, συριακό και ιρακινό Κουρδιστάν. Οι εδαφικές αλλαγές θα πρέπει να επιδιώκουν την επίτευξη πολιτικών αποτελεσμάτων που αυξάνουν την ικανοποίηση των δικαιωμάτων των μειονοτήτων. Οι Κούρδοι έχουν δικαίωμα αυτοδιάθεσης ως συνέπεια της αποτυχίας των ξένων αρχών να συμμετάσχουν σε λογικές, δημοκρατικές διαβουλεύσεις σχετικά με την κατανομή της πολιτικής εξουσίας στις κουρδικές περιοχές της Μέσης Ανατολής.

Σύμφωνα με τα ανωτέρω, οι Κούρδοι μπορούν να αποφασίσουν ως κυρίαρχο έθνος το πολιτικό τους πεπρωμένο και τα εδαφικά τους δικαιώματα σύμφωνα με νόμιμες κρατικές θεωρίες. Εάν το κράτος επιμένει σε σοβαρές αδικίες προς μια ομάδα, τότε η ομάδα θα πρέπει να αναγνωριστεί από την διεθνή κοινότητα ότι έχει το δικαίωμα να αποκηρύξει την εξουσία του κράτους και να προσπαθήσει να δημιουργήσει την δική της ανεξάρτητη πολιτική μονάδα. Ο εδαφικός πλουραλισμός θα πρέπει να θεωρηθεί ως ένα επιθυμητό θεσμικό αποτέλεσμα, υποστηριζόμενο από το ίδιο κανονιστικό ιδεώδες που βρίσκεται πίσω από την επίκληση των εδαφικών δικαιωμάτων τόσο ενός εδαφικού λαού όσο και ενός έθνους. Οι

νόμοι και οι θεσμοί του κράτους πρέπει να παρακολουθούν τα συμφέροντα όλων των εθνοτικών ομάδων. Όταν δεν πληρούνται αυτή η προϋπόθεση, το κουρδικό έθνος έχει το δικαίωμα να αμφισβητήσει την εξουσία του κράτους και αυτή η αμφισβήτηση μπορεί να πάρει την μορφή απόσχισης. Περισσότερο να ειπωθεί ότι η απήχηση αυτών των θεσμικών προτάσεων καθορίζεται από την γεωπολιτική, όχι από την θεωρητική διαμάχη για το πώς θα ανασυσταθούν τα εδαφικά όρια του κυρίαρχου λαού. Η ευρεία αναγνώριση μιας μονομερούς απόπειρας απόσχισης (βλ. Κοσσυφοπέδιο) μπορεί να έχει αποτελέσματα δημιουργίας κράτους.

Επομένως, η επιδίωξη μονομερούς απόσχισης δεν είναι παράνομη στο διεθνές δίκαιο. Από το γεγονός ότι η εδαφικότητα αποτελεί απαραίτητη προϋπόθεση για να είναι σε θέση το κράτος να παρέχει επαρκή προστασία, προκύπτει ότι η ικανότητα μιας εθνοτικής ομάδας να παρέχει επαρκή προστασία σημαίνει ότι αυτή η ομάδα δικαιούται το έδαφος που θέλει να ελέγξει από το μεγαλύτερο κράτος. Ως εκ τούτου, εάν η αποσχιστική ομάδα είναι σε θέση να παρέχει επαρκή προστασία, το μεγαλύτερο κράτος δεν χρειάζεται πλέον για να εξασφαλίσει επαρκή προστασία και δεν θα ήταν δικαιολογημένο να αντισταθεί στην νόμιμη άσκηση αυτοδιάθεσης της αποσχιστικής ομάδας. Αυτό είναι πιο προφανές στην περίπτωση της περιφερειακής κυβέρνησης του Κουρδιστάν στο Ιράκ και των καντονίων στην συριακή Rojava, όπου οι τοπικές κουρδικές διοικήσεις υπερασπίστηκαν και υπερασπίζονται τους πολίτες τους ενάντια στην τρομοκρατία του DAESH, ενώ τα αντίστοιχα κεντρικά κράτη αποτυγχάνουν να παρέχουν επαρκή προστασία στους Χριστιανούς, τους Τουρκομένους, τους Γεζίντι και τους Κούρδους.

Οι Κούρδοι ασκούν δικαιωματικά αυτοδιάθεση, καθώς έχουν έγκυρη αξίωση για το έδαφος που τους ανήκει τελικά ως έθνος. Ως κυβερνητικά όργανα, οι μέχρι στιγμής αυτόνομες περιοχές του ιρακινού και συριακού Κουρδιστάν πληρούν την εδαφική αιτιολόγηση της πολιτικής νομιμότητας στα πολιτεύματά τους. Οι Κούρδοι έχουν αναπτύξει μια διαρκή ιστορία κοινωνικής και πολιτικής συνεργασίας, δημιουργώντας κοινές κοινωνικές πρακτικές και πολιτικούς θεσμούς, μέσω των οποίων είναι σε θέση να ασκούν δικαιώματα αυτοδιάθεσης και δικαιοδοσίας, δηλαδή δικαιώματα θέσπισης και επιβολής του νόμου. Αυτό σημαίνει ότι ακόμη και αν το διεθνές δίκαιο δεν αναγνωρίζει ένα γενικό δικαίωμα απόσχισης, οι διεθνείς θεσμοί μπορεί να έχουν σημαντικό ρόλο να διαδραματίσουν στην διαιτησία των αποσχιστικών αξιώσεων. Ταυτόχρονα, η απόσχισις δεν απαγορεύεται απαραίτητα από το διεθνές δίκαιο. Το διεθνές δίκαιο είναι πράγματι ουδέτερο στο ζήτημα της απόσχισης. Στη συμβουλευτική γνωμοδότηση της Δυτικής Σαχάρας, το Διεθνές Δικαστήριο αποφάνθηκε ότι «η εφαρμογή του δικαιώματος αυτοδιάθεσης απαιτεί ελεύθερη και γνήσια έκφραση της βούλησης των ενδιαφερόμενων λαών». Θυμίζουμε ότι 12 δημοψηφίσματα διεξήχθησαν στο Κεμπέκ, την Σκωτία και την Καταλονία. Από τα τρία, το δημοψήφισμα της Καταλονίας ήταν η μόνη φορά που η πλειοψηφία ψήφισε υπέρ της ανεξαρτησίας, αλλά η ισπανική κυβέρνηση το κήρυξε αντισυνταγματικό. Επομένως, τα δημοψηφίσματα ανεξαρτησίας γενικά δεν παράγουν άμεσα αυτοεκτελούμενα έννομα

αποτελέσματα. Η επαναχάραξη των συνόρων της διαβόητης συμφωνίας Sykes-Picot δεν μπορεί να είναι εύκολη υπόθεση για την κουρδική επιδίωξη για δημοψηφίσματα ανεξαρτησίας. Θα απαιτήσει επίσης μια τεράστια διπλωματική επίθεση και γεωπολιτική συγκυρία για να κερδίσει την αναγνώριση της διεθνούς κοινότητας, όπως απέδειξαν επαρκώς τα παραδείγματα του Κοσσυφοπεδίου και της Παλαιστίνης.

Στο διεθνές νομικό πλαίσιο ο Χάρτης των Ηνωμένων Εθνών μιλά στο όνομα των «Λαών των Ηνωμένων Εθνών» και προϋποθέτει την «διεθνή ειρήνη και συνεργασία», στο σεβασμό της αρχής των ίσων δικαιωμάτων και της αυτοδιάθεσης των λαών. Εντούτοις, η διεθνής έννομη τάξη έχει πράγματι ευνοήσει το εδαφικό απαραβίαστο των υφιστάμενων κυρίαρχων κρατών που ματαιώνουν τις απαιτήσεις των εθνοτικών, θρησκευτικών ή γλωσσικών μειονοτήτων για αυτοδιοίκηση. Σε αντίθεση με αυτή την υπόθεση, το δικαίωμα όλων των λαών απαιτεί να επιτρέπεται στους ανθρώπους να «καθορίζουν ελεύθερα το πολιτικό τους καθεστώς» με την επιλογή της κυρίαρχης ανεξαρτησίας. Η Διακήρυξη των Ηνωμένων Εθνών για τα Δικαιώματα των Αυτοχθόνων Λαών από το 2007 αποδίδει στους αυτόχθονες πληθυσμούς το δικαίωμα στην αυτοδιάθεση, αν και αποκλείει κατηγορηματικά οποιαδήποτε βλάβη της «εδαφικής ακεραιότητας ή της πολιτικής ενότητας» των υπαρχόντων κρατών. Στο άρθρο 46 δηλώνει ότι «η αρχή της αυτοδιάθεσης ισχύει μόνο για λαούς υπό αποικιακή ή/και ξένη κατοχή». Το μοντέλο εθνικής κρατικής υπόστασης του ΟΗΕ, κεντρικό στοιχείο του «ενσωματωμένου φιλελευθερισμού» που βρίσκεται στην καρδιά του μετά το 1945 σχεδίου της ανασύστασης της διεθνούς τάξης μέσω διεθνών νομικών και χρηματοπιστωτικών θεσμών, μπορεί να διαφυλαχθεί μόνο μέσω της πίστης στον γενικό κανόνα της εδαφικής ακεραιότητας και του σεβασμού της «βούλησης του λαού», τουλάχιστον στο βαθμό που αυτό εκδηλώνεται σε μια λειτουργική φιλελεύθερη δημοκρατία που είναι ονομαστικά αφιερωμένη στην ελευθερία. Από την μία πλευρά, η αυτοδιάθεση χαρακτηρίζεται συχνά ως δικαίωμα ή αρχή που μπορεί να διεκδικηθεί και να ασκηθεί μόνο από έναν ελάχιστο συνεκτικό και σαφώς αναγνωρίσιμο «λαό». Ωστόσο, μόνο μέσω της διεκδίκησης και της άσκησης αυτού του δικαιώματος ή της αρχής γίνεται γενικά κατανοητό ότι δημιουργείται ένας καθορισμένος «λαός».

Έτσι, η έννοια της συλλογικής αυτοδιάθεσης φαίνεται να προϋποθέτει την ύπαρξη του ίδιου του «λαού» που υποτίθεται ότι προκαλεί η λειτουργικότητά της. Το διεθνές νομικό πλαίσιο που περιεγράφηκε παραπάνω χρησιμοποιείται για την δημιουργία μιας έννομης τάξης κυρίαρχων πολιτικών κοινοτήτων που φέρουν το «αναφαίρετο δικαίωμα» να επιλέγουν το δικό τους πολιτικό σύστημα και, ως εκ τούτου, να παραβιάζουν, να τροποποιούν ή να ανατρέπουν τα υφιστάμενα συντάγματά τους. Το Διεθνές Δικαστήριο σημείωσε στην υπόθεση της Νικαράγουας ότι το να θεωρηθεί η προσκόλληση ενός κράτους σε οποιοδήποτε κυβερνητικό δόγμα ως παραβίαση του εθιμικού διεθνούς δικαίου «δεν θα είχε νόημα για την θεμελιώδη αρχή της κρατικής κυριαρχίας, στην οποία βασίζεται ολόκληρο το διεθνές δίκαιο, και την ελευθερία επιλογής του πολιτικού, κοινωνικού, οικονομικού και πολιτιστικού συστήματος ενός κράτους». Αναφορικά με την διάλυση της Γιουγκοσλαβίας υποστηρίχθηκε ότι, εφόσον η ίδια η ύπαρξη του Γιουγκοσλαβικού κράτους προϋπέθετε λειτουργικούς

ομοσπονδιακούς θεσμούς, η κατάρρευση αυτών των θεσμών και η προσφυγή στην βία δεν συνεπαγόταν τίποτα λιγότερο από «μια διαδικασία διάλυσης» του γιουγκοσλαβικού κράτους στις εθνοτικές συνιστώσες του.

Ούτως, οι Κούρδοι της Συρίας και του Ιράκ μπορούν να ισχυριστούν ότι ο συμμοριτοπόλεμος ή ο θρησκευτικός εμφύλιος πόλεμος στις χώρες τους δημιουργεί νομικούς λόγους για την διάλυση των αντίστοιχων κεντρικών κυβερνήσεων στην Δαμασκό και στην Βαγδάτη, καθώς αυτές δεν μπορούν πλέον να παρέχουν επαρκή προστασία στους πολίτες τους. Η εξαφάνιση της κεντρικής εξουσίας, οι εδαφικές σχέσεις των δημοκρατιών μεταξύ τους έπρεπε να διέπονται (ακόμη και πριν από την αντικειμενική εμφάνιση των εδαφών ως κρατών, πόσο μάλλον από οποιαδήποτε επίσημη εξωτερική αναγνώριση) από την σεβάσμια αρχή του *uti possidetis*, η οποία στο πλαίσιο της απο-αποικιοποίησης είχε αποδώσει στα νέα ανεξάρτητα κράτη, π.χ. της Αφρικής, τα προηγούμενα αποικιακά τους σύνορα. Στην ουσία και σύμφωνα με το διεθνές νομικό πλαίσιο, η αυτοδιάθεση πρέπει να νοείται ως το θεμέλιο της ανεξάρτητης κρατικής υπόστασης, όχι ως μια συνεχής απειλή για την εδαφική δημοκρατική κρατική υπόσταση.

Συμπέρασμα: Πρέπει να καταβληθούν διπλωματικές προσπάθειες για την ευρεία ενημέρωση της διεθνούς κοινότητας σχετικά με τις προσπάθειες της Άγκυρας να αλλάξει το status quo των Κούρδων μέσω της χρήσης βίας, έτσι ώστε να διαμορφωθεί μια κοινή αντίληψη σχετικά με την ανάγκη αποτροπής μιας κλιμάκωσης τέτοιων δραστηριοτήτων έναντι της Συρίας και του Ιράκ. Δεδομένης της έκτασης αυτών των εγχώριων προκλήσεων, όπως η ειρηνική επίλυση του κουρδικού ζητήματος, φαίνεται πιθανό ότι η Άγκυρα θα συνεχίσει να χαράσσει μια μονομερή πορεία εξωτερικής πολιτικής με σκοπό να κρατήσει τους περιφερειακούς παράγοντες σε απόσταση. Βεβαίως, ανάλογα με τις γεωπολιτικές συγκυρίες, η Τουρκία θα συνεχίσει μια σκληρή, επιθετική στάση έναντι των Κούρδων αναζωπυρώνοντας το εθνικιστικό συναίσθημα και ενισχύοντας την ενότητα στο εσωτερικό.

12. ΟΙ ΚΟΥΡΔΟΙ ΣΤΗΝ ΣΥΡΙΑ

Η Τουρκία είναι το κλειδί για την συριακή κρίση, έχει διαδραματίσει και συνεχίζει να διαδραματίζει έναν πολύ διπρόσωπο ρόλο σε σχέση με την Συρία και έχει βρεθεί σε σύγκρουση με εχθρούς τόσο διεθνείς όσο και εγχώριους. Αντιτάχθηκε σθεναρά στο καθεστώς Άσαντ, αλλά μισεί και επιτίθεται ακόμη περισσότερο στους Κούρδους, ενώ έχει υποστηρίξει το DAESH στην Συρία. Έχει χρηματοδοτήσει και προμηθεύσει την Al-Nusra (παρακλάδι της Αλ Κάιντα) με όπλα και επανειλημμένα επιτέθηκε και βομβάρδισε τους Κούρδους στο βόρειο και νότιο τμήμα της χώρας. Η υπηρεσία πληροφοριών MIT ήταν ο κύριος προμηθευτής εκρηκτικών, πυρομαχικών, φαρμάκων και ελεύθερης διέλευσης στους μαχητές του DAESH εντός και παραλλήλως των συνόρων με την Τουρκία. Επιπλέον η Άγκυρα

έχει διαδραματίσει σημαντικό ρόλο στην ριζοσπαστικοποίηση του Ισλάμ στην Κεντρική Ασία. Για πάνω από μια δεκαετία Τούρκοι ιμάμηδες που χρηματοδοτούνται από τους Σαουδάραβες Ουαχάμπι, λειτουργούν ριζοσπαστικούς μεντρεσέδες (μουσουλμανικά ιεροσπουδαστήρια) σε όλη την Κεντρική Ασία (Τουρκμενιστάν, Καζακστάν, Ουζμπεκιστάν και στον Καύκασο). Το κόμμα ΑΚΡ της Τουρκίας υπήρξε γενναιόδωρο στην παροχή υποστήριξης σε αυτά τα ιεροσπουδαστήρια, καθώς και προς την ριζοσπαστική Μουσουλμανική Αδελφότητα της Αιγύπτου. Η τουρκική κυβέρνηση, ειδικά η ΜΙΤ υπήρξε ανοιχτός εταίρος με το DAESH στις επιθέσεις του εναντίον των Κούρδων της Συρίας και του Ιράκ, σε μια προσπάθεια να τους εμποδίσει να σχηματίσουν μια ενοποιημένη αυτόνομη διοίκηση στα σύνορα της. Επιπλέον, έχει υποστηρίξει ενεργά τις τρομοκρατικές δυνάμεις του Ισλαμικού Κράτους επιτρέποντας στους τρομοκράτες να διασχίζουν ελεύθερα τα σύνορα με την Συρία, περιθάλλοντας τους τραυματίες διοικητές τους σε τουρκικά νοσοκομεία, προμηθεύοντας την τρομοκρατική οργάνωση με νιτρικό αμμώνιο για την παραγωγή βομβών και επιτρέποντας στους τζιχαντιστές να χρησιμοποιούν το τουρκικό έδαφος ως βάση για να ξεκινούν επιθέσεις σε κουρδικές θέσεις πέρα από τα σύνορα.

Η Άγκυρα φοβάται ότι πολλοί από τους Κούρδους της Τουρκίας είναι πρόθυμοι να προωθήσουν την κουρδική αυτονομία, η οποία θα περιλαμβάνει και τμήματα της Τουρκίας. Η περιοχή νότια των τουρκικών συνόρων στην Συρία, γνωστή ως Rojava ή δυτικό Κουρδιστάν, είναι μια de facto αυτόνομη περιοχή που απέκτησε την αυτονομία της τον Νοέμβριο του 2013 ως αποτέλεσμα της εκστρατείας των Κούρδων μαχητών YPG. Η Rojava αποτελείται από τα ενωμένα καντόνια (από ανατολικά προς δυτικά) Jazira, Kobani και το Afrin. Η Rojava δεν αναγνωρίζεται ως αυτόνομη από τις κυβερνήσεις της Συρίας ή της Τουρκίας. Οι Κούρδοι θεωρούν γενικά την Rojava ως ένα από τα τέσσερα μέρη ενός μεγαλύτερου Κουρδιστάν, το οποίο περιλαμβάνει επίσης τμήματα της νοτιοανατολικής Τουρκίας (Βόρειο Κουρδιστάν), του βόρειου Ιράκ (Νότιο Κουρδιστάν) και του δυτικού Ιράν (Ανατολικό Κουρδιστάν). Παρά τους τουρκικούς βομβαρδισμούς των δυνάμεων του YPG στην Συρία και του άμαχου πληθυσμού στις κουρδικές περιοχές της Τουρκίας, οι Κούρδοι είναι πλέον πλήρως εγκατεστημένοι σε μια οιονεί αυτόνομη περιοχή της Συρίας, η οποία έχει περιορίσει την πρόσβαση στην Al-Nusra, το DAESH και στον τουρκικό στρατό και την ΜΙΤ, έχοντας και την υποστήριξη έως τώρα των ΗΠΑ. Το PKK, το οποίο διατηρούσε καλές σχέσεις με την Ρωσία από τις ημέρες της Σοβιετικής Ένωσης, άνοιξε ένα νέο γραφείο στην Μόσχα, διατήρησε όμως τους δεσμούς του με τις φιλοαμερικανικές δυνάμεις στην Συρία μέσω του PYD.

Η Άγκυρα αντιμετωπίζει ένα συνεχιζόμενο κουρδικό δίλημμα, από τη μία πλευρά, είναι αντιμέτωπη με το εγχώριο κουρδικό κόμμα ΗDP το οποίο θεωρεί ότι είναι παρακλάδι του παράνομου PKK, του οποίου οι ηγέτες θέλουν να απελευθερώσουν τις κουρδικές περιοχές της Τουρκίας. Από την άλλη πλευρά, φοβάται τους Κούρδους της Συρίας του Κόμματος της Δημοκρατικής Ένωσης PYD (Partiya Yekîtiya Demokrat) και των πολιτοφυλάκων YPG που διατηρούν καλές σχέσεις τόσο με τις ΗΠΑ όσο και με την Ρωσία. Παράλληλα οι Τούρκοι

εξακολουθούν να έχουν καλές σχέσεις με τους Κούρδους Μπαρζανί του Ιράκ που εμπορεύονται το αργό πετρέλαιο τους μέσω τουρκικών αγωγών στον λιμένα Τσεϊχάν.

Το αιώνιο πρόβλημα για τους Κούρδους είναι ότι είναι διχασμένοι. Υπήρξαν δύο μεγάλοι κουρδικοί εμφύλιοι πόλεμοι και οι μάχες μεταξύ των φατριών Μπαρζανί και Ταλαμπανί δεν σταμάτησαν ποτέ στο Ιράκ. Οι πόλεμοι μεταξύ σουνιτών και σιιτών Κούρδων στο Ιράν δεν συμβάλλουν επίσης στην ενδο-κουρδική συνεργασία. Η Άγκυρα, η Βαγδάτη και η Τεχεράνη έχουν στραφεί εναντίον της προοπτικής ενός ανεξάρτητου Κουρδιστάν και χρησιμοποιούν συντονισμένα κάθε ευκαιρία για να ασκήσουν περαιτέρω πίεση προς αυτή την κατεύθυνση, σε ένα καλειδοσκόπιο δυνάμεων της Μέσης Ανατολής που επιθυμεί την περιθωριοποίηση και αποτυχία των ΗΠΑ, οι οποίες είναι δεσμευμένες με τους Κούρδους Πεσμεργκά του Ιράκ και YPG της Συρίας, που αποτελούν το ύστατο προγεφύρωμά τους στην περιοχή.

13. ΟΙ ΑΛΛΑΓΕΣ ΤΟΥ 20ου ΑΙΩΝΑ

Το τέλος του 19ου αιώνα και οι αρχές του 20ου αιώνα βρήκε το Κουρδιστάν να υφίσταται ακόμη πιο σημαντικές αλλαγές. Χωρίς το σύστημα των εμιράτων και με την παρακμή του φυλετισμού και την αύξηση της μετανάστευσης προς αστικά κέντρα, που ενθαρρύνθηκε τόσο από τους Οθωμανούς όσο και από τους Πέρσες, οι Κούρδοι υπέστησαν κρίση ταυτότητας. Οι αρχηγοί των φυλών σταδιακά εξελίχθηκαν σε εγκατεστημένους γαιοκτήμονες και έτσι αναζήτησαν μια ειρηνική ζωή, ενσωματωμένη στις περιφερειακές και πολιτειακές πρωτεύουσες. Οι εξελίξεις στην στρατιωτική τεχνολογία ευνόησαν τους τακτικούς στρατούς, όχι τις έφιππες φυλές, καθιστώντας έτσι δυσκολότερη την επίτευξη της φυλετικής ανεξαρτησίας. Η περσική και η οθωμανική αυτοκρατορία άρχισαν να παρακμάζουν, όμηροι της παρέμβασης των Μεγάλων Δυνάμεων και της οικονομικής εκμετάλλευσης των πόρων τους. Η κρίση της αυτοκρατορίας που διαδραματιζόταν γύρω τους οδήγησε πολλούς φιλόδοξους Κούρδους, ειδικά εκείνους στην Κωνσταντινούπολη και σε θέσεις εξουσίας, να αναζητήσουν μια νέα ταυτότητα, η οποία θα τους επέτρεπε να συμμετάσχουν σε μια ευρύτερη πολιτική κουλτούρα, δηλαδή να ταυτιστούν με τον τουρκισμό. Αρκετοί Κούρδοι ήταν πρωτοπόροι του τουρκισμού, συμπεριλαμβανομένου του Ziya Gökalp από το Diyarbakir, ο οποίος επρόκειτο να γράψει τις «Αρχές του Τουρκισμού» το 1920. Το έργο του Gökalp αποτέλεσε αργότερα την βάση του τουρκισμού που είναι σήμερα ο βασικός πυρήνας της κυρίαρχης τουρκικής ιδεολογίας.

Στις επαρχίες, πολλοί Κούρδοι αναζήτησαν έναν τρόπο που θα τους επέτρεπε να προσκολληθούν στο παρελθόν, δηλαδή μια οθωμανική ταυτότητα που να βασίζεται σε φυλετικές και παραδοσιακές θρησκευτικές αξίες. Για άλλους, η πίστη και η ταυτότητα που συνδέονται με την εθνικότητα αρθρώθηκαν με δύο βασικούς τρόπους. Υπήρχε η δυνατότητα διατήρησης των υφιστάμενων κοινωνικοοικονομικών σχέσεων, επιδιώκοντας έτσι την

αυτονομία εντός της ευρύτερης εθνοτικά ποικίλης κοινότητας. Υπήρχε επίσης η δυνατότητα εθνοτικού διαχωρισμού και πλήρους ανεξαρτησίας. Υπήρχαν δύο κύρια κουρδικά πολιτικά κινήματα υπό σχηματισμό. Αυτή των θρησκευτικών αυτονομιστών όπως οι ανήκοντες στον Οίκο Sayyid Ubeydullah του Nehri, ένας από τους οποίους, ο Σείχης Said επρόκειτο να ηγηθεί της εξέγερσης του 1925, και ο Οίκος των Badr Khan που υποστήριζε την κοσμική απόσχιση, υπό την ηγεσία των έκπτωτων ηγεμόνων του Bohtan.

Η διείσδυση των Μεγάλων Δυνάμεων στο Κουρδιστάν γινόταν όλο και πιο έντονη. Έως το 1907 όλο το ιρανικό Κουρδιστάν ήταν εντός της ρωσικής τροχιάς. Η Τουρκία ενθάρρυνε τους Κούρδους να εκμεταλλευτούν το κενό εξουσίας και μόνο η βρετανο-ρωσική συνεργασία για τον καθορισμό των συνόρων έφερε οποιαδήποτε τάξη. Η επανάσταση των Νεότουρκων το 1908 οδήγησε σε κοινωνικές μεταρρυθμίσεις στο δυτικό Κουρδιστάν, ευνοώντας την αγροτιά, διαλύοντας το φεουδαρχικό σύστημα, επιβάλλοντας κάποια τάξη και βελτιώνοντας την οικονομία. Η εξαφάνιση πολλών φεουδαρχικών στοιχείων και φυλών επέτρεψε στους Κούρδους και Αρμένιους αγρότες και κατοίκους να ζήσουν μαζί πιο αρμονικά, μια εξέλιξη που ενόχλησε την οθωμανική κυβέρνηση που φοβόταν μια τέτοια συμμαχία στα ανατολικά. Υπήρχαν υποψίες για ρωσική ίντριγκα καθώς αποκαλύφθηκαν μυστικές αρμενο-κουρδικές διαπραγματεύσεις. Αντιμέτωπη με τέτοιους κινδύνους, η οθωμανική κυβέρνηση επανήλθε στην παλιά πολιτική της οικειοποίησης των φυλετικών ατάκτων. Τα αντιαρμενικά αισθήματα ενθαρρύνθηκαν και οι Ρώσοι απεικονίστηκαν ως το μέσο μιας χριστιανικής προσπάθειας να καταστρέψουν το Ισλάμ. Δύο κουρδικές εξεγέρσεις συνέβησαν στις αρχές του εικοστού αιώνα. Το 1908, ένας σείχης της φυλής των Μπαρζανί υπέβαλε αίτηση στους Νεότουρκους για αναγνώριση των κουρδικών θρησκευτικών και πολιτιστικών δικαιωμάτων στο Bahdinan, γεγονός που οδήγησε σε επανειλημμένες ένοπλες συγκρούσεις. Το 1914, ο ίδιος σείχης σύναψε συμμαχία με άλλους ηγέτες και πιθανώς με τους Ρώσους. Αναγκάστηκε να διαφύγει στην Ρωσία διωκόμενος από τις οθωμανικές δυνάμεις, αργότερα αιχμαλωτίστηκε από αντίπαλη κουρδική φυλή που τον παρέδωσε στους Τούρκους για να εκτελεστεί. Την ίδια χρονιά υπήρξε μια εξέγερση στο Bitlisi, υποστηριζόμενη από τους Ρώσους, η οποία κατεστάλη εύκολα.

Την παραμονή του Πρώτου Παγκοσμίου Πολέμου, το Κουρδιστάν είχε χωριστεί μεταξύ της Οθωμανικής και της Περσικής Αυτοκρατορίας. Υπήρξε επίσης μια σημαντική κουρδική διασπορά στην Ρωσία, μετά την ανάπτυξη κουρδικών φυλών από τους Πέρσες Σάχες στην Κεντρική Ασία για να φρουρούν την ανατολική πλευρά των συνόρων τους. Επιπλέον, η μετανάστευση των Κούρδων προς βορρά είχε οδηγήσει σε σημαντική παρουσία στο Αζερμπαϊτζάν, ενώ μεταναστεύσεις Κούρδων στην Αρμενία και την Γεωργία είχαν συμβεί ήδη τον 18ο αιώνα για να ξεφύγουν από τις διώξεις των μουσουλμάνων.

13.1. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Μετά την απορρόφηση του Κουρδιστάν, σχεδόν υπό πλήρη έλεγχο, από την Οθωμανική/Περσική Αυτοκρατορία, οι κουρδικές πολιτικές οντότητες αναπτύχθηκαν στην περίοδο κατά την οποία η περσική ηγεμονία βρισκόταν σε παρακμή και η τουρκική εξουσία δεν είχε ακόμη εδραιωθεί. Η κύρια «κουρδική» πολιτική οντότητα ήταν η αυτοκρατορία Αγγυβίδ, η οποία είχε έδρα εκτός του Κουρδιστάν (κυρίως στην Αίγυπτο), και ο κουρδικός χαρακτήρας της είναι περισσότερο μια αναδρομική εκπλήρωση επιθυμιών παρά μια ρεαλιστική εκτίμηση. Οι αυτοκρατορίες που έλεγχαν το Κουρδιστάν δεν το θεωρούσαν σημαντικής στρατηγικής αξίας, καθώς το μόνο του πλεονέκτημα ήταν το ότι βρισκόταν πάνω ή κοντά σε μεγάλες εμπορικές οδούς. Λόγω εν μέρει αυτών των διαδρομών που λειτουργούσαν επίσης ως αγωγοί στρατευμάτων εισβολής, το Κουρδιστάν παρεμποδίστηκε σοβαρά στην ανάπτυξη του από τέτοιες συχνές εισβολές, ή τουλάχιστον επιδρομές στρατευμάτων καθ' οδόν προς άλλα μέρη. Αυτό το μοτίβο συνεχούς αναταραχής και αστάθειας καθυστέρησε όλες τις πτυχές της ανάπτυξης του Κουρδιστάν, επιτρέποντας στον φυλετικό νομαδικό τρόπο ζωής να συνεχιστεί περισσότερο εδώ από ό, τι στις γύρω περιοχές.

Συγκεκριμένα, οι μογγολικές εισβολές επέφεραν μια επιστροφή στον νομαδισμό και μια απότομη πτώση στην αστική οργάνωση, την γεωργική καλλιέργεια και τις μη φυλετικές μορφές σύνδεσης. Η παγκόσμια μετατόπιση του 15ου αιώνα στις εμπορικές οδούς από τις χερσαίες στις θαλάσσιες μεταφορές βύθισε επίσης το Κουρδιστάν σε περαιτέρω παρακμή. Όταν τον 16ο αιώνα το Κουρδιστάν βρέθηκε σε έναν νέο ρόλο, αυτόν της ζώνης ανάσχεσης μεταξύ των νεοεμφανιζόμενων Σαφαβιδών και της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας, η τύχη του φαινόταν, τουλάχιστον πολιτικά, να ενισχύεται. Εκμεταλλευόμενοι την θέση τους μεταξύ αντίπαλων αυτοκρατοριών, ορισμένοι Κούρδοι ήταν σε θέση να κυβερνήσουν εμιράτα εκτός αυτοκρατορικού ελέγχου, κάνοντας τακτικές αλλαγές υποταγής για να αποσπάσουν σημαντικές πολιτικές και οικονομικές παραχωρήσεις. Αν και αυτή η περίοδος θεωρείται αναδρομικά από τους περισσότερους Κούρδους ως «Χρυσή Εποχή» ελευθερίας για το Κουρδιστάν, αυτή η ελευθερία ήταν, σε μεγάλο βαθμό, απατηλή. Η ικανότητα των αυτοκρατορικών δυνάμεων να σπείρουν την διχόνοια μεταξύ των Κούρδων δημιούργησε ένα μοτίβο που φαίνεται να αντέχει ως σήμερα. Η δυναστική οργάνωση ήταν ένα ουσιαστικό εργαλείο για τις αυτοκρατορικές δυνάμεις να εκμεταλλευτούν τα κουρδικά εμιράτα και αυτό επίσης καθυστέρησε την κοινωνική ανάπτυξη στο Κουρδιστάν, δημιουργώντας μια εξαιρετικά στρωματοποιημένη κοινωνία και αυξάνοντας την κυριαρχία ορισμένων τάξεων και φυλών πάνω στους καλλιεργητές, τους απλούς ανθρώπους των πόλεων και άλλων φυλών. Το σύστημα του εμιράτου ήταν μια δημιουργία των αυτοκρατορικών δυνάμεων, οι οποίες είχαν αργότερα τον 19ο αιώνα την δύναμη να καταστρέψουν αυτές τις κουρδικές βάσεις εξουσίας. Αυτό είχε μακροχρόνιες επιπτώσεις στην ανάπτυξη του Κουρδιστάν. Η καταστροφή των εμιράτων τερμάτισε τον αποτελεσματικό έλεγχο ορισμένων φυλών και τα αυτοκρατορικά κέντρα δεν ήταν σε θέση να ασκήσουν εναλλακτικό διοικητικό έλεγχο. Χωρίς εμιράτο, πατρωνία, κέντρα μάθησης και τεχνολογικής εξέλιξης το Κουρδιστάν έπεσε σε

παρακμή και ολόκληρη η περιοχή έπεσε θύμα της ανομίας και των θρησκευτικών συγκρούσεων.

Οι απόψεις δίστανται ως προς τις μακροπρόθεσμες επιπτώσεις αυτής της περιόδου στην κουρδική πολιτική ανάπτυξη. Αν και οι Κούρδοι έμειναν χωρίς μια αστική ή φυλετική ελίτ για να παρέχουν ηγεσία ή να ξεκινήσουν κοινωνικές και πολιτικές εξελίξεις, το κενό επέτρεψε την εμφάνιση των μη φυλετικών σεΐχηδων, αρχικά για να ενεργήσουν ως μεσολαβητές, αλλά αργότερα παρείχαν μια εναλλακτική πολιτική οργάνωση και ηγεσία. Οι αυτοκρατορικές λύσεις στο χάος του Κουρδιστάν, όπως η ίδρυση του Hamidiye, καθώς και οι χειρισμοί τόσο των αυτοκρατορικών όσο και των αποικιακών δυνάμεων στους κουρδο-αρμενικούς ανταγωνισμούς, επρόκειτο να έχουν μακροχρόνιες επιπτώσεις τόσο για τους Κούρδους όσο και για τους Αρμένιους. Τέτοιες παρεμβάσεις θα έπαιζαν σημαντικό ρόλο στην ανάπτυξη του κουρδικού εθνικισμού και στην αποτυχία τους να επωφεληθούν από τα γεγονότα που ακολούθησαν τον Πρώτο Παγκόσμιο Πόλεμο. Έως τις αρχές του 20ου αιώνα, οι Κούρδοι έγιναν όλο και πιο «ναρκωμένοι», ενώ οι φυλετικοί αρχηγοί τους συνδέθηκαν πιο αποτελεσματικά με τα αυτοκρατορικά κέντρα εξουσίας. Οι εθνικιστικές οργανώσεις αναπτύχθηκαν και οι σεΐχηδες συνέχισαν να παίζουν ρόλο σε αυτές και στην πολιτική ηγεσία. Η παρακμή των αυτοκρατορικών δυνάμεων επέτρεψε μεγαλύτερο βαθμό διείσδυσης των Μεγάλων Δυνάμεων και ορισμένοι Κούρδοι ενεπλάκησαν στην αναζήτηση μιας νέας ταυτότητας που θα συμφιλίωνε την κατάστασή τους με τις δυνατότητες που έφεραν οι συνεχιζόμενες βαρυσήμαντες πολιτικές και κοινωνικές αλλαγές σε ολόκληρη την περιοχή.

Όπως αναπτύχθηκε σε προηγούμενα κεφάλαια, το Κουρδιστάν ήταν ήδη η σκηνή για την θέσπιση περιφερειακών ανταγωνισμών και ως τοποθεσία πολλών πολέμων, οι οποίοι, σε κάποιο βαθμό, ενέπλεξαν τους Κούρδους. Από την αρχή του Πρώτου Παγκοσμίου Πολέμου, το Κουρδιστάν έγινε το θέατρο για πολύ πιο περίπλοκη αντιπαλότητα, που περιλαμβάνει πιο μακρινές δυνάμεις, όπως οι Βρετανοί και οι Γερμανοί με πιο έντονο τρόπο από ποτέ. Η διείσδυση των Μεγάλων Δυνάμεων αυξήθηκε δραματικά και το Κουρδιστάν επρόκειτο να παραμείνει το επίκεντρο αυτής της αντιπαλότητας ως σήμερα. Ο πόλεμος επηρέασε το Κουρδιστάν με πολλούς δυσμενείς τρόπους και επρόκειτο να έχει μακροχρόνιες επιπτώσεις. Οι Κούρδοι συμμετείχαν στενά στην πορεία του πολέμου, τόσο ως παθητικοί κάτοικοι μιας περιοχής κατεστραμμένης από εκτεταμένες μάχες, όσο και ως μαχητές από όλες τις πλευρές. Όπως και στο παρελθόν, οι τοπικές αντιπαλότητες και εντάσεις, τόσο μεταξύ των Κούρδων όσο και μεταξύ των Κούρδων και των γειτόνων τους, είχαν καταστροφικά αποτελέσματα. Οι δραματικές πληθυσμιακές αλλαγές που συνέβησαν στην περιοχή ήταν το λογικό συμπέρασμα της εξωτερικής χειραγώγησης των Κούρδων και των γειτόνων τους και διαμόρφωσαν δραματικά τις ιστορικές αφηγήσεις των Κούρδων, των Αρμενίων και των Ασσυρίων, οι οποίοι επρόκειτο να γίνουν ανυπεράσπιστοι ανταγωνιστές για την ίδια περιοχή, παρά γείτονες. Τα γεγονότα και οι επιπτώσεις του Πρώτου Παγκοσμίου Πολέμου στο Κουρδιστάν παραμελούνται στις περισσότερες αφηγήσεις του πολέμου, εις βάρος του ευρωπαϊκού θεάτρου και του παλαιστινιακού και αραβικού μετώπου. Τα γεγονότα στην

περιοχή αναφέρθηκαν σχετικά ελάχιστα στην Ευρώπη ακόμη και κατά την διάρκεια της σύγχρονης περιόδου. Το Κουρδιστάν βρισκόταν στην δυσάρεστη θέση να οριοθετείται από τρία πολεμικά μέτωπα, το Καυκάσιο, το Περσικό και το Μεσοποτάμιο Μέτωπο και ήταν η σκηνή ενός τετραετούς αγώνα μεταξύ του οθωμανικού, του ρωσικού και του βρετανικού στρατού.

Η οθωμανο-ρωσική σύγκρουση κατά την διάρκεια του Πρώτου Παγκοσμίου Πολέμου ήταν η συνέχεια τουλάχιστον διακοσίων ετών σύγκρουσης, στην οποία οι Κούρδοι συμμετείχαν τόσο ως κάτοικοι του θεάτρου του πολέμου όσο και ως μαχητές και στις δύο πλευρές, υποφέροντας όλες τις συνέπειες από αυτό. Όπως και σε προηγούμενες εκδηλώσεις οθωμανικής-ρωσικής αντιπαλότητας, οι Κούρδοι στρατολογήθηκαν και χειραγωγήθηκαν ενεργά, όπως και οι χριστιανοί κάτοικοι της περιοχής. Σύμφωνα με τα λόγια του Κούρδου ιστορικού Mazhar Ahmad, «το Κουρδιστάν περικυκλώθηκε από φωτιά από κάθε πλευρά και κάηκε από τις φλόγες που προέρχονταν από διάφορες κατευθύνσεις και σε κάθε μορφή. Μπορεί, επομένως, να υποστηριχθεί ότι ο κουρδικός λαός συμμετείχε στα γεγονότα του Πρώτου Παγκοσμίου Πολέμου από την αρχή, αν και δεν είχε άλλη επιλογή στο θέμα ή ζωτικά συμφέροντα για να υπηρετήσει».

14.ΟΙ ΡΩΣΟΙ ΣΤΑ ΚΑΥΚΑΣΙΑ ΚΑΙ ΠΕΡΣΙΚΑ ΜΕΤΩΠΑ

Πολλοί ιστορικοί εντοπίζουν το ξέσπασμα του πολέμου στην Μέση Ανατολή ως αιτία των επιθέσεων κατά των ρωσικών συμφερόντων στο ιρανικό Κουρδιστάν που προηγήθηκαν των οθωμανορωσικών εχθροπραξιών στην Μαύρη Θάλασσα στις 29.10 του 2014. Μια περαιτέρω επιδρομή 400 φυλετικών ιππέων Χαμιντιέ στις 30.10.2014 είχε σκοπό να προκαλέσει αναταραχή στους Ρώσους που κατείχαν την περσική περιοχή Urmia, καθώς οι Οθωμανοί φοβούνταν ότι η νέα ρωσική σιδηροδρομική γραμμή προς την Julfa του Αζερμπαϊτζάν θα χρησιμοποιούνταν ως προπομπός μιας επίθεσης εναντίον τους. Οι Ρώσοι εκδίωξαν όχι μόνο τους επιτιθέμενους, αλλά και όλους τους Κούρδους και τους Σουνίτες από την πεδιάδα της Urmia. Η Τουρκία ανταπέδωσε εκδιώκοντας τους Αρμένιους από την συνοριακή ζώνη και έτσι ξεκίνησε ο τρομερός κύκλος των απελάσεων και των σφαγών που επρόκειτο να σημαδέψουν τον πόλεμο στο Κουρδιστάν.

Οι Ρώσοι είχαν εμπλακεί σε πόλεμο με τους Οθωμανούς τέσσερις φορές τον 19ο αιώνα και τέσσερις φορές τον 18ο αιώνα, και παρόλο που οι Ρώσοι αναγκάστηκαν από τη Συνθήκη του Βερολίνου του 1878 να αποσυρθούν από το Erzurum, είχαν διατηρήσει το Kars και το Ardahan. Οι Οθωμανοί είδαν το ξέσπασμα περαιτέρω εχθροπραξιών ως ευκαιρία να ανακτήσουν τα εδάφη τους στον Καύκασο. Το σχέδιο του Εμβέρ Πασά να νικήσει τους Ρώσους και να καταλάβει τον Καύκασο περιλάμβανε ένα πολεμικό μέτωπο που ξεκινούσε από το Ardahan, βόρεια του Kars, εκτεινόταν νότια έως το Sarikamis και από εκεί ως την

Urmia μέσα στο Ιράν. Μέσα σε τέσσερις μήνες οι Ρώσοι είχαν νικήσει αυτό το μέτωπο στα δυτικά, ειδικά στο Sarikamis οι απώλειες των οθωμανικών δυνάμεων αριθμούσαν 70.000 στρατιώτες και πάνω από 30.000 πέθαναν από το κρύο, κάτι που σήμαινε και την προσωπική ταπείνωση του Εμβέρ Πασά. Οι Ρώσοι συνέχισαν να καταλαμβάνουν το Βαν και στην συνέχεια το Erzurum, την Τραπεζούντα, το Erzincan, το Μιζ και το Bitlisi (Bitlis). Η συντριπτική πλειοψηφία της Οθωμανικής Ένατης Στρατιάς, που αναπτύχθηκε στο Erzurum, η Δέκατη Στρατιά στο Sivas, η Ενδέκατη Στρατιά στο Elâziğ και η Δωδέκατη Στρατιά που στάθμευε στην Μοσούλη και η οποία αποτελούνταν από Κούρδους, όπως και οι πολλές άτακτες μονάδες που αναπτύχθηκαν στις πολύ σκληρές μάχες, υπέστησαν μεγάλες απώλειες. Ακόμη και πριν καταμετρηθούν οι απώλειες των αμάχων, πάνω από 300.000 Κούρδοι στρατιώτες σκοτώθηκαν στις μάχες ή ως αποτέλεσμα τραυματισμών, κρύου και πείνας.

Η ρωσική στρατιωτική εμπλοκή στο Κουρδιστάν ήταν μακροχρόνια, ως αποτέλεσμα όχι μόνο του γενικού ενδιαφέροντος για πρόσβαση στα λιμάνια του Περσικού Κόλπου, αλλά και των πολλών στρατιωτικών εκστρατειών στην περιοχή. Εκτός από τους ρωσοτουρκικούς πολέμους, υπήρξαν δύο πόλεμοι με το Ιράν στο πρώτο ήμισυ του 19ου αιώνα. Ένας Ρώσος διοικητής στον Καύκασο είχε σημειώσει το 1900 ότι «η Ρωσία αναγκάστηκε να διεξάγει δύο πολέμους με το Ιράν και τέσσερις πολέμους με την Τουρκία σε αυτόν τον αιώνα. Οι Κούρδοι συμμετείχαν πάντα στις μάχες αυτών των πολέμων στον Καύκασο. Αρχικά, η συμμετοχή τους ήταν μόνο ως εχθροί, αργότερα και ως σύμμαχοι. Δεν υπάρχει αμφιβολία ότι στους μελλοντικούς μας πολέμους στην Μικρά Ασία, θα έχουμε επίσης την ευκαιρία για συχνότερη επαφή με αυτόν τον μεγάλο λαό που αγαπάει την ελευθερία, ο οποίος προς το παρόν δεν αναγνωρίζει τις συνθήκες της πολιτικής σταθερότητας».

Η Ρωσία ανέμενε ότι οι Κούρδοι θα έπαιζαν ενεργό και παθητικό ρόλο στον Πρώτο Παγκόσμιο Πόλεμο. Οι επαφές μεταξύ των Ρώσων και των Κούρδων αυξήθηκαν και τόσο οι Κούρδοι πολίτες όσο και οι στρατιώτες ήταν στόχοι ρωσικών και βρετανικών προσεγγίσεων. Στις αρχές του 1915, 15.000 έφιπποι Κούρδοι εγκατέλειψαν την Οθωμανική Τρίτη Στρατιά, τα πέντε έκτα του συνολικού αριθμού τους, και σχεδόν όλοι οι Κούρδοι λιποτάκτησαν στην μάχη του Dilman τον Μάιο του 1915. Ήταν σύνηθες στις παραμεθόριες περιοχές για τους Κούρδους στρατιώτες να αυτομολούν με τα όπλα τους, σύμφωνα με τις οδηγίες των αρχηγών τους. Ωστόσο, η σκληρή μεταχείριση των Ρώσων, η σαφής εύνοιά τους προς τις μη μουσουλμανικές μειονότητες, τους Αρμένιους, και οι απερίσκεπτες πολιτικές τους, παρά τις προτροπές των Κούρδων ειδικών, άφησαν τους Κούρδους λιγότερο φιλικούς απέναντί τους. Όπως οι Οθωμανοί είχαν επιτρέψει στους Κούρδους να παρενοχλούν τους Αρμένιους, οι Ρώσοι επέτρεψαν στους Αρμένιους να εκμεταλλευτούν την ευνοϊκή τους θέση έναντι των Κούρδων. Η κουρδική υποστήριξη προς τους Ρώσους μειώθηκε και έτσι ήταν ανοιχτοί σε βρετανικές προσεγγίσεις. Οι Ρώσοι σκόπευαν να καταλάβουν το Κουρδιστάν όσο το δυνατόν νοτιότερα, προκειμένου να στριμώξουν τα οθωμανικά στρατεύματα μεταξύ αυτών και των Βρετανών, που πλησίαζαν από την Μεσοποταμία. Επιπλέον, η συμφωνία Sykes-Picot

επέστρεψε στην Ρωσία ένα σημαντικό τμήμα εδαφών του Κουρδιστάν. Μια πρόσθετη συμφωνία υπήρχε από το 1915 που θα χώριζε το Ιράν μεταξύ των Βρετανών και των Ρώσων. Η ουδετερότητα του Ιράν στην αρχή του πολέμου έπνεε τα λούστια, με τους Γερμανούς να ενδιαφέρονται επίσης για το ιρανικό έδαφος ως πιθανή βάση για τις επιχειρήσεις τους, αν και οι προπαγανδιστικές τους προσπάθειες επικεντρώθηκαν στα νότια και ανατολικά του Ιράν. Με γερμανική και οθωμανική ενθάρρυνση, πολλοί Κούρδοι ενεπλάκησαν στο κίνημα των ανταρτών Jangali στο βόρειο Ιράν, αυτοί οι αντάρτες ενθαρρύνθηκαν να εκστρατεύσουν εναντίον των βρετανικών δυνάμεων. Με σιωπηρή έγκριση από την Τεχεράνη, Γερμανοί πράκτορες εργάστηκαν επίσης στο Kermanshah, προσελκύοντας πολλούς πράκτορες και υποστηρικτές από όλο το Κουρδιστάν. Πυροδότησαν το αντιρωσικό αίσθημα σε τέτοιο βαθμό που οι Ρώσοι αναγκάστηκαν να εκκενώσουν περιοχές που δεν ήταν υπό ρωσικό έλεγχο, ενώ ο Ρώσος πρόξενος στο Mahabad δολοφονήθηκε. Η πρώιμη εισβολή των οθωμανικών στρατευμάτων στο δυτικό Ιράν, που κατέλαβαν το Khouy, την Urmia και την Tabriz, επέτρεψε μεγάλη διείσδυση Οθωμανών και Γερμανών πρακτόρων στο Κουρδιστάν. Σε ένα στάδιο, μερικοί φεουδάρχες του Kermanshah, με την βοήθεια των φυλών Shikak και Sanjabi, δημιούργησαν μια «Ελεύθερη Περσική Κυβέρνηση» στο Kermanshah με επικεφαλής τον Nizam al-Saltaneh.

Οι Οθωμανοί διατήρησαν τον έλεγχο στο δυτικό Ιράν για πέντε μήνες, μετά τους οποίους οι Ρώσοι ανέκτησαν την περιοχή ως το τέλος του πολέμου και η «Ελεύθερη Περσική Κυβέρνηση» του Kermanshah κατέρρευσε. Μόλις πήραν τον έλεγχο, οι Ρώσοι εισέβαλαν στο Mahabad και το Sanandaj, τον Φεβρουάριο του 1916 στο Kermanshah και στα σύνορα Οθωμανών-Ιράν. Οι αψιμαχίες για τον έλεγχο του Kermanshah συνεχίστηκαν. Η υποστήριξη των κουρδικών φυλών επέτρεψε στους Γερμανούς πράκτορες να εμποδίσουν τις ρωσικές και βρετανικές δυνάμεις να έρθουν σε επαφή καθ' όλη την διάρκεια του 1916. Οι Ρώσοι συνειδητοποίησαν όλο και περισσότερο ότι πρέπει να ελέγχουν το Κουρδιστάν και τις φυλές του για να έχουν παρουσία και να είναι ανταγωνιστικοί στην περιοχή, επιδιόδομενοι σε μια φρενίτιδα δημιουργίας επαφών μεταξύ των Ιρανών Κούρδων. Απελευθέρωσαν τον Simko Shikak, δίνοντάς του ένα επίδομα και κάνοντάς τον κυβερνήτη μέρους του Κουρδιστάν. Οι Βρετανοί ενθάρρυναν τους Ρώσους να εισέλθουν στο ιρακινό Κουρδιστάν τον Δεκέμβριο του 1915, καθώς είχαν στρατεύματα υπό πολιορκία στην Μεσοποταμία και χρειάζονταν τον αντιπερισπασμό από τα μετόπισθεν, μέσω της Βαγδάτης. Επίσης πρότειναν μεγαλύτερη ρωσική συμμετοχή στα αντι-οθωμανικά κουρδικά κινήματα, ειδικά σε αυτό του Σεΐχη Mahmoud. Οι Ρώσοι ήξεραν ότι ο έλεγχος του τμήματος του σιδηροδρόμου της Βαγδάτης που προοριζόταν να περάσει κοντά στην ρωσική ζώνη επιρροής ήταν ζωτικής σημασίας και θα επιταχυνόταν με μεγαλύτερη χρηματοδότηση των κουρδικών κινήματων. Με την συμβολή του Σεΐχη Mahmoud οι Ρώσοι οργάνωσαν αρκετές διασκέψεις στο Κουρδιστάν, στις οποίες συμμετείχαν αρχηγοί φυλών, συμπεριλαμβανομένης μιας τριήμερης εκδήλωσης στο ιρανικό Κουρδιστάν τον Ιούλιο του 1917, στην οποία συμμετείχαν πάνω από 2.000 Κούρδοι και εκπρόσωποι από την Ρωσία, το Ιράν και την Βρετανία. Μια παρόμοια συνάντηση

στο Sanandaj δύο μήνες αργότερα στόχευε να ενώσει τις κουρδικές φυλές και να καθιερώσει μια συνεκτική πολιτική ηγεσίας, καθώς ένα επαναλαμβανόμενο πρόβλημα ήταν η έλλειψη αποδεκτής ηγεσίας μεταξύ των Κούρδων.

Η Επανάσταση τον Φεβρουάριο του 1917 στην Ρωσία δεν οδήγησε σε καμία πραγματική αλλαγή πολιτικής στο Κουρδιστάν, αν και οι Βρετανοί αύξησαν την συνεργασία τους με τις ρωσικές δυνάμεις, όμως η Οκτωβριανή Επανάσταση των Μπολσεβίκων έφερε πολλές αλλαγές στην ρωσική στρατηγική. Μετά τον Οκτώβριο του 1917, όλα τα ρωσικά στρατεύματα αποσύρθηκαν από το Κουρδιστάν, με εξαίρεση τους αξιωματικούς που αντιτάχθηκαν στην Επανάσταση. Οι κουρδικές φυλές εκμεταλλεύτηκαν την αναταραχή μεταξύ των δύο επαναστάσεων του Φεβρουαρίου και Οκτωβρίου για να αποκτήσουν όπλα, με τα οποία ενσωματώθηκαν στον ισλαμικό στρατό του Εμβέρ Πασά για να πολεμήσουν την κομμουνιστική απειλή.

15. ΟΙ ΒΡΕΤΑΝΟΙ ΣΤΟ ΜΕΤΩΠΟ ΤΗΣ ΜΕΣΟΠΟΤΑΜΙΑΣ ΚΑΙ ΤΟΥ ΚΟΥΡΔΙΣΤΑΝ

Με το ξέσπασμα του Πρώτου Παγκοσμίου Πολέμου, ο Βρετανός πρωθυπουργός David Lloyd George είχε εκφράσει φόβο για τον «αιώνιο κίνδυνο στο Κουρδιστάν», τα προβλήματα του οποίου ήταν χειρότερα όπως έλεγε από εκείνα που αντιμετώπισαν οι Βρετανοί στην Ινδία, και τα οποία τα έβλεπε «ως μελλοντική απειλή ακόμη και όταν θα είχαν ξεφορτωθεί την Μεσοποταμία». Στο Κουρδιστάν εκτός Ιράν, οι Βρετανοί θαυμάζονταν από τους Κούρδους διανοούμενους και σίγουρα ήταν πιο επιτυχημένοι από τους Ρώσους στην δημιουργία συμμαχιών με Κούρδους ηγέτες και φυλές, πιθανώς λόγω του βαθμού πληροφοριών πεδίου που είχαν καταφέρει να συγκεντρώσουν με τους πράκτορες τους. Αυτή ήταν η πηγή κάποιας δυσaráσκειας και καχυποψίας μεταξύ των Ρώσων αξιωματούχων, οι οποίοι φοβόταν ότι οι Βρετανοί σχεδίαζαν να καταλάβουν το Κουρδιστάν προκειμένου να προστατεύσουν την Μεσοποταμία μετά τον πόλεμο. Η βρετανική στρατιωτική στρατηγική διαμορφώθηκε από δύο επιτακτικές αυτοκρατορικές ανησυχίες, πρώτον για την υπεράσπιση της προσέγγισης στην Ινδία, δεύτερον, για την προστασία των πετρελαιοπηγών του Ιράν. Αυτή η τελευταία επιτακτική ανάγκη ήταν ζωτικής σημασίας, καθώς το βρετανικό ναυτικό είχε μετατρέψει τα πλοία του από το 1912 σε πετρελαιοκίνητα. Ούτως, η βρετανική εισβολή στην Μεσοποταμία ξεκίνησε τον Νοέμβριο του 1914, πριν ανοίξει το οθωμανικό-ρωσικό μέτωπο. Το μέτωπο της Μεσοποταμίας ήταν πάντα το πιο συναρπαστικό για τους Βρετανούς, με το βόρειο τμήμα του Ιράν να έχει παραχωρηθεί το 1907 στην Ρωσία ως σφαίρα επιρροής. Οι Βρετανοί ήταν επιφυλακτικοί για την οθωμανική ηγεμονία στην Μεσοποταμία λόγω της επανάστασης των Νεότουρκων το 1908, καθώς τόσο η Βρετανία όσο και η Γερμανία φοβούνταν απώλεια επιρροής στην Τουρκία. Μία από τις πιεστικές περιφερειακές ανησυχίες ήταν η συνέχιση του έργου του σιδηροδρόμου της Βαγδάτης, από την Βαγδάτη στον Περσικό Κόλπο. Παρά την ευρύτερη αντιπαλότητα, η Βρετανία ενεπλάκη στο έργο ολοκλήρωσης του σιδηροδρόμου

μόλις δύο μήνες πριν από το ξέσπασμα του πολέμου, Γερμανοί και Βρετανοί είχαν καταφέρει να καταλήξουν σε συμφωνία για τα οικονομικά και στρατηγικά τους συμφέροντα στην Τουρκία.

Παρά τους οθωμανικούς φόβους για διχοτόμηση από τους Ευρωπαίους επενδυτές τους, οι Τούρκοι φοβόντουσαν περισσότερο την Ρωσία και έτσι μπήκαν στον πόλεμο στο πλευρό της Γερμανίας, με αντάλλαγμα εγγυημένη εθνική ακεραιότητα εναντίον της Ρωσίας. Από ιστορικούς σημειώνεται ότι η περίπλοκη ιστορία της αγγλογερμανικής συνεργασίας και αντιπαλότητας στην Τουρκία δείχνει πώς οι ιμπεριαλιστικοί ανταγωνισμοί μεταξύ των ευρωπαϊκών Μεγάλων Δυνάμεων συνέβαλαν στην αστάθεια που κατέστησε δυνατό το ξέσπασμα του πολέμου. Η ύπαρξη ενός μεγάλου και όμως εύθραυστου κράτους, όπως η Οθωμανική Αυτοκρατορία, δελέασε τις ισχυρότερες δυνάμεις να διεκδικήσουν σφαίρες επιρροής και οικονομικού ελέγχου. Η Οθωμανική Αυτοκρατορία ήταν αντικείμενο όχι μόνο καταπάτησης από τις Ευρωπαϊκές Μεγάλες Δυνάμεις, αλλά και των εθνικιστικών φιλοδοξιών των μη Τούρκων υπηκόων της, που ενθαρρύνονταν από τις επαφές τους με πράκτορες των Μεγάλων Δυνάμεων. Η επακόλουθη συνεχής κρίση επηρέασε την Επανάσταση των Νεότουρκων, η οποία στην συνέχεια συνέβαλε στις διαδικασίες που θα οδηγούσαν στην κατάρρευση της αυτοκρατορίας. Οι βρετανικές δυνάμεις κατέλαβαν το νότιο Ιράκ σχεδόν αμέσως μετά την επίσημη δήλωση υποστήριξης των Συμμάχων από την Οθωμανική Αυτοκρατορία. Καθώς τα οθωμανικά στρατεύματα ήταν απασχολημένα στο βόρειο και δυτικό μέτωπο, οι τοπικοί Οθωμανοί αξιωματούχοι ενθάρρυναν τις κουρδικές και αραβικές φυλές να υπερασπιστούν την αυτοκρατορία ενάντια στους απίστους. Ο Σεΐχης Mahmoud οδήγησε πάνω από 1.000 Κούρδους ιππείς σε επίθεση εναντίον των Βρετανών στην Shuaiba τον Απρίλιο του 1915. Και οι δύο πλευρές υπέστησαν μεγάλες απώλειες, όμως η κουρδική δυσαρέσκεια και αγανάκτηση για τα λάθη της οθωμανικής διοίκησης στην μάχη οδήγησε σε ευρεία αδιαφορία για την βρετανική εισβολή και στην εγκατάλειψη του πολέμου εναντίον των απίστων.

Ο πόλεμος στο Ιράκ αντανakλούσε την σημασία που είχε για τους Βρετανούς η απόκτηση του ελέγχου της περιοχής όσο το δυνατόν βορειότερα. Για παράδειγμα, μόλις δώδεκα ημέρες πριν από την Συνθήκη ανακωχής του Μούδρου στα τέλη Οκτωβρίου 1918, όταν οι Σύμμαχοι ήταν σαφώς έτοιμοι να νικήσουν, οι Βρετανοί ήταν πρόθυμοι να χάσουν σχεδόν 2.000 στρατιώτες πολεμώντας νότια της Μοσούλης. Καθώς η Ρωσική Οκτωβριανή Επανάσταση είχε σημάνει την απόσυρση από το «μεγάλο παιχνίδι» που παιζόταν στο Κουρδιστάν, η Βρετανία παρέμεινε ο μοναδικός σημαντικός παίκτης. Μόλις απέκτησαν τον έλεγχο της Βαγδάτης, οι Βρετανοί άρχισαν να δημιουργούν μεγαλύτερους δεσμούς με τους Κούρδους ηγέτες. Αξιωματικοί με εμπειρία στην Ινδία ή εκείνοι που είχαν προηγουμένως ταξιδέψει στην περιοχή έγιναν πολύ δραστήριοι στο Κουρδιστάν. Μια κουρδική εφημερίδα εκδόθηκε στην Βαγδάτη υπό βρετανική επίβλεψη, με εκδότη τον ταγματάρχη Ely Bannister Soane, γλωσσολόγο και πράκτορα των μυστικών υπηρεσιών. Αυτή η εφημερίδα, *Têgeyashtinî Raste* (Κατανόηση της Αλήθειας), ήταν πολύ υψηλού λογοτεχνικού επιπέδου και

προσπάθησε να εντυπώσει στους Κούρδους τα υψηλά ιδανικά των Βρετανών, σε αντίθεση με την δυσάρεστη προοπτική επιστροφής στην οθωμανική καταπίεση. Τα κύρια άρθρα τόνιζαν τον διαχωρισμό της πολιτικής από την θρησκεία και προσπαθούσαν να υποκινήσουν ένα εθνικιστικό συναίσθημα μεταξύ των Κούρδων και των Αράβων, οι οποίοι στην συνέχεια θα αισθάνονταν ελεύθεροι να αντισταθούν στους Οθωμανούς. Επιπλέον, η εφημερίδα απεικόνιζε τους Βρετανούς ως υπερασπιστές των ισλαμικών αρετών, κατονομάζοντας πολλούς Βρετανούς προσήλυτους στο Ισλάμ ως απόδειξη της συμπάθειάς τους. Οι Κούρδοι ενθαρρύνθηκαν σαφώς να πιστέψουν ότι οι Βρετανοί προσπαθούσαν να τους βοηθήσουν σε έναν απελευθερωτικό αγώνα εναντίον των Τούρκων και παροτρύνθηκαν να ξεσηκωθούν σε ένοπλη εξέγερση. Οι επικλήσεις στην κουρδική ιστορική μυθολογία και στις θαυμαστές ιδιότητες των ηγετών τους έδειξαν σαφώς τα πλεονεκτήματα που είχαν οι Βρετανοί από την έρευνα των πρακτόρων τους στην περιοχή. Το βασικό θέμα πολλών άρθρων ήταν ότι «η Βρετανία γνωρίζει τους Κούρδους περισσότερο από ό, τι τους γνωρίζουν άλλες χώρες».

Η Συνθήκη (Εκεχειρία) του Μούδρου μεταξύ των Συμμάχων και της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας υπογράφηκε στις 30/10/18, όταν οι Βρετανοί είχαν τον έλεγχο του μεγαλύτερου μέρους του ιρακινού Κουρδιστάν, όχι όμως της πόλης της Μοσούλης. Χρησιμοποιώντας άρθρα της εκεχειρίας που επέτρεψαν την στρατηγική κατοχή και την συνθηκολόγηση όλων των Οθωμανών στην Μεσοποταμία, οι Βρετανοί κατέλαβαν όλο το βιλαγιέτ (περιφέρεια) της Μοσούλης. Μια τέτοια βρετανική πρωτοβουλία σήμαινε ότι οι Γάλλοι ουσιαστικά αποκλείστηκαν, ενώ οι Ρώσοι είχαν ήδη «εγκαταλείψει το παιχνίδι» και απέσυραν τα στρατεύματά τους, αν και ο Καύκασος εξακολουθούσε να είναι σκηνή μάχης μεταξύ των Μπολσεβίκων και των Λευκών Ρώσων. Η Συνθήκη βρήκε τόσο τους Κούρδους όσο και τους Χριστιανούς του Κουρδιστάν να γίνονται θύματα πολιτικών εθνικάθαρσης, είτε σχεδιασμένων είτε συμπτωματικών. Υπήρχε επίσης εκτεταμένη διακοινοτική και διεθνοτική βία. Αυτό επιδεινώθηκε από το χριστιανικό/μουσουλμανικό χάσμα που ήταν εγγενές στη ρωσο-οθωμανική σύγκρουση και την κληρονομιά από τους προηγούμενους πολέμους. Συγκεκριμένα, οι Ρώσοι εκμεταλλεύτηκαν τόσο τις εθνικιστικές φιλοδοξίες των Αρμενίων όσο και τον εδαφικό ανταγωνισμό μεταξύ Χριστιανών και Κούρδων. Αυτό επιτεύχθηκε επιτρέποντας στα αρμενικά συντάγματα εθελοντών του ρωσικού στρατού να χαλιναγωγήσουν την κατοχή και ευνοώντας τους χριστιανούς κατοίκους στις κατεχόμενες περιοχές. Οι Ρώσοι προέβησαν επίσης σε αντίποινα εναντίον Κούρδων και Τούρκων που κατηγορήθηκαν για επιθέσεις εναντίον χριστιανών. Το 1914, όταν οι ρωσικές δυνάμεις που φρουρούσαν το οχυρό Bayezid (25 χλμ νοτιοδυτικά του όρους Αραράτ) έφυγαν, σφαγίασαν με την συνδρομή αρμενικών στρατευμάτων τον κουρδικό τοπικό πληθυσμό, μόνο το ένα δέκατο επέζησε. Το 1915, πάνω από 70.000 από τους περίπου 200.000 Ασύριοις εγκατέλειψαν οριστικά τα παραδοσιακά φυλετικά εδάφη τους. Τον Νοέμβριο του 1915, καθώς οι Ρώσοι αποσύρθηκαν βορείως του Αζερμπαϊτζάν πιεζόμενοι από την τουρκική και κουρδική επίθεση, πολλοί Αρμένιοι και Ασύριοι από τις πεδιάδες της Urmia και της Tabriz αναγκάστηκαν να εγκαταλείψουν τα εδάφη τους, πολλοί πέθαναν από το κρύο. Όσοι

επέζησαν από το ταξίδι εισήλθαν στην Urmia, η οποία πολιορκήθηκε από τουρκικά και κουρδικά στρατεύματα τα οποία όταν εισήλθαν στην πόλη σφαγίασαν 5.000 χριστιανούς. Σχεδόν εκατό χωριά καταστράφηκαν στην περιοχή. Ταυτόχρονα, 1.000 χριστιανοί σκοτώθηκαν στην πόλη Salmas, σε μια σφαγή που υποκινήθηκε από τον Κούρδο Simko Ismael, τον ηγέτη του Shikak, ο οποίος αργότερα εξορίστηκε στην Γεωργία από τους Ρώσους, οι οποίοι επέστρεψαν μόλις συνέτριψαν τους Οθωμανούς στο δυτικό τμήμα του μετώπου. Ο Simko αργότερα σχεδίασε το 1918 την δολοφονία του Mar Benyamin Shimun, του Ασσυρίου πατριάρχη, με το πρόσχημα μιας συνάντησης για να συζητηθεί η συνεργασία τους. Άλλοι 80.000 περίπου Ασσύριοι το 1915 θέλησαν να διαφύγουν προς την Βαγδάτη για να έρθουν σε επαφή με τον βρετανικό στρατό, στην πορεία τους πέθαναν περίπου 40.000 από επιθέσεις και στερήσεις. Το 1918 υπήρχε ακόμα ένα στρατόπεδο προσφύγων 40-50.000 Ασσυρίων κοντά στη Βαγδάτη. Τον Σεπτέμβριο του 1919, ο Sir Arnold Talbot Wilson (Πολιτικός Επίτροπος στη Βαγδάτη), πρότεινε την μετακίνηση των Κούρδων κατοίκων (περίπου 2.000 οικογένειες) από την Amadiya του Ιράκ και την επανεγκατάσταση των Ασσυρίων εκεί. Αυτό είχε ως επακόλουθο κουρδικές επιθέσεις στους λίγους εναπομείναντες χριστιανούς και την δολοφονία δύο Ασσυρίων πολιτικών αξιωματούχων τον Ιούλιο. Το Foreign Office συμφώνησε επί της αρχής της επανεγκατάστασης, εφόσον οι Κούρδοι αποζημιώνονταν, αλλά οι τοπικές στρατιωτικές αρχές ήταν επιφυλακτικές, έτσι οι πρόσφυγες Ασσύριοι επανεγκαταστάθηκαν με τυχαία επιλογή σε όλο το Ιράκ.

Η οθωμανική κυβέρνηση καθ' όλη την διάρκεια του πολέμου εξέδωσε μια σειρά διαταγμάτων, με στόχο να διασκορπίσει τον κουρδικό πληθυσμό και να διασφαλίσει ότι οι Κούρδοι θα αποτελούσαν λιγότερο από το 10% του πληθυσμού στις περιοχές επανεγκατάστασης. Οι Κούρδοι ηγέτες συχνά μετεγκαταστάθηκαν στις δυτικές τουρκικές πόλεις και τους απαγορεύτηκε να επικοινωνούν με τους συγγενείς τους. Ο αριθμός των απελαθέντων Κούρδων εκτιμάται έως και 700.000, έως και οι μισοί από τους οποίους πέθαναν από την πείνα ή την κακομεταχείριση. Δεδομένου ότι οι περισσότερες πόλεις στην Ανατολική Ανατολία διέθεταν σημαντικές αρμενικές μειονότητες, η πλειοψηφία των οποίων καλωσόρισε την ρωσική εισβολή, οι Αρμένιοι είχαν ενεργό ρόλο στην ρωσική «απελευθέρωση» πόλεων όπως το Van (Βαν) και ήταν θύματα αντιποίνων όταν ο οθωμανικός στρατός ανακατέλαβε την πόλη. Το ότι οι Αρμένιοι οργάνωσαν μια προδοτική εξέγερση για να εμποδίσουν την οθωμανική ανακατάληψη του Van ήταν μια από τις επίσημες γραμμές για την εξόντωση των Αρμενίων αυτής της πόλης.

16. ΤΟ ΑΡΜΕΝΙΚΟ ΖΗΤΗΜΑ

Η Επιτροπή Ένωσης και Προόδου (İttihad ve Terakki Cemiyeti) που ήρθε στην εξουσία μετά την Επανάσταση των Νεότουρκων του 1908 διακήρυξε την ισότητα όλων των Οθωμανών πολιτών, ανεξαρτήτως θρησκείας. Αρμένιοι ακτιβιστές είχαν συνεργαστεί στενά με τους

Νεότουρκους, όπως και οι Κούρδοι διανοούμενοι, και αμφότεροι ανέμεναν να διατηρήσουν αυτή την σχέση. Ο πολιτικός φιλελευθερισμός της Επιτροπής ήταν βραχύβιος και μέσα σε ένα χρόνο, η απάντηση στην αυξανόμενη εθνική συνείδηση εντός της αυτοκρατορίας ήταν να απαγορεύσει τις πολιτικές ενώσεις με βάση την εθνικότητα. Η Επιτροπή θέσπισε οικονομικές και κοινωνικές μεταρρυθμίσεις για να περιορίσει την εξουσία των αρχηγών των φυλών και να δημιουργήσει μια πιο σταθερή κατάσταση στην Ανατολική Ανατολία. Το ιππικό Hamidiye διαλύθηκε και η κουρδική και αρμενική αγροτιά ήταν σε θέση να ζήσουν ήσυχα και σε κάποια αρμονία. Το φθινόπωρο του 1909, πραγματοποιήθηκε μια κουρδο-αρμενική διάσκεψη στο Shamdīnan. Πολλοί Κούρδοι φύλαρχοι είδαν πιθανώς ευκαιρίες να κερδίσουν την εύνοια των Αρμενίων, και το 1910 ο Saidi Nursi σε ομιλία του στο Diyarbakir πρότεινε ότι «το Κουρδιστάν ανήκει στους Κούρδους και τους Αρμένιους, όχι στους Τούρκους». Για την Οθωμανική Αυτοκρατορία οποιαδήποτε συνεργασία μεταξύ Κούρδων και Αρμενίων αποτελούσε απειλή για την ακεραιότητά της, απειλή ήταν επίσης στις φιλοδοξίες των Ρώσων και αργότερα των Βρετανών στην Ανατολική Ανατολία.

Ένα από τα κύρια όπλα της Επιτροπής Ένωσης και Προόδου για τον περιορισμό της αρμενο-κουρδικής συνεργασίας ήταν η αναδιοργάνωση-επανασύσταση του ιππικού Hamidiye από τον αξιωματικό Fahrettin bey (ο οποίος είχε αργότερα σημαντικό ρόλο στον ελληνο-τουρκικό πόλεμο 1919-1922 ως διοικητής του Κεμαλικού Εθνικού Ιππικού) που μετονομάστηκε σε «HAFİF SÜVARİ ALAYLARI VE AŞİRET MEKTEPLERİ» (Φυλετικά Ελαφρά Συντάγματα Ιππικού). Πολλοί από τους παλιούς Κούρδους αρχηγούς του Hamidiye ξέχασαν το ενδιαφέρον τους για συνεργασία με τους Αρμένιους και επανήλθαν στην υπηρεσία της Επιτροπής Ένωσης και Προόδου, η οποία συνειδητοποίησε ότι οι φεουδαρχικές εξουσίες των Κούρδων αρχηγών ήταν ένας καλός έλεγχος σε άλλες εξελίξεις και ότι η απληστία αυτών των ηγετών θα μπορούσε να αξιοποιηθεί αποτελεσματικά. Έτσι τον Απρίλιο 1909 το αναδιοργανωμένο HAFİF SÜVARİ ALAYLARI VE AŞİRET MEKTEPLERİ έβαψε στο αίμα τα Άδανα όπου περίπου 30.000 Αρμένιοι σφαγιάστηκαν.

Αν και περίπου 60.000 Οθωμανοί Αρμένιοι υπηρέτησαν στον Πρώτο Παγκόσμιο Πόλεμο στις τάξεις του οθωμανικού στρατού, πολλοί με το ξέσπασμα του πολέμου κατέφυγαν στην Ρωσία και εντάχθηκαν στα ρωσικά συντάγματα εθελοντών, τα οποία χρησιμοποιήθηκαν για την κατάληψη αρκετών πόλεων στην Ανατολία. Μέσα σε ένα χρόνο από το ξέσπασμα του πολέμου, οι Αρμένιοι στον οθωμανικό στρατό αφοπλίστηκαν και χρησιμοποιήθηκαν σε καταναγκαστική εργασία (το ίδιο συνέβη και με τους Ρωμιούς της Κωνσταντινούπολης). Έχοντας χάσει την πνευματική της ελίτ σε κυβερνητικές εκστρατείες συλλήψεων, και στην συνέχεια τους νέους άνδρες της, η αρμενική κοινότητα ήταν ανίσχυρη να αντισταθεί στις μαζικές απελάσεις και εξοντώσεις. Μερικοί κατάφεραν να κρυφτούν, με την προστασία ντόπιων μη Αρμενίων, κάποιοι διέφυγαν στην Ρωσία ή τα Βαλκάνια, αλλά για την πλειοψηφία η μοίρα τους ήταν ο θάνατος, είτε άμεσος είτε καθ' οδόν προς στρατόπεδα συγκέντρωσης στην Συρία. Στους αριθμούς των νεκρών αυτής της σκόπιμης πολιτικής για την εξόντωση του «αρμενικού προβλήματος», πρέπει να προστεθούν οι Αρμένιοι που

έχασαν την ζωή τους στην τουρκική επίθεση στον ρωσικό Καύκασο το καλοκαίρι του 1918, καθώς και μετά την κατάληψη του Μπακού το επόμενο φθινόπωρο. Οι πολλοί πρόσφυγες στην Ρωσία βρήκαν συνθήκες λιμού μετά την Οκτωβριανή Επανάσταση του 1917 και λίγοι επέζησαν. Συνολικά, η γενοκτονία των Αρμενίων από τους Τούρκους εκτιμάται ότι είχε 1,5 εκατομμύριο θύματα σε μια περίοδο δώδεκα ετών περίπου. Αν και σίγουρα δεν ήταν οι αρχιτέκτονες αυτής της σφαγής, οι Κούρδοι είχαν εμπλακεί και επίσης αρχικά είδαν τους εαυτούς τους ως τους ωφελημένους αυτής της εθνοκάθαρσης.

17. ΟΙ ΚΑΤΑΣΤΡΟΦΕΣ ΤΟΥ ΠΡΩΤΟΥ ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΥ ΠΟΛΕΜΟΥ

Ο Πρώτος Παγκόσμιος Πόλεμος δεν κατέστρεψε μόνο το Κουρδιστάν, το οποίο αφέθηκε «σε πλήρες χάος». Ενάμισι εκατομμύριο Αρμένιο χάθηκαν, με άλλο μισό εκατομμύριο εκτοπισμένους. Έως και μισό εκατομμύριο Κούρδοι πολίτες και 300.000 μαχητές σκοτώθηκαν, οι περισσότεροι από το τουρκικό Κουρδιστάν. Προσθέτοντας τους θανάτους των Κούρδων του Ιράκ, της Συρίας, του Ιράν και της Ρωσίας, θεωρείται πιθανό ότι σχεδόν ένα εκατομμύριο Κούρδοι συνολικά πέθαναν. Κανένας άλλος λαός της Εγγύς και Μέσης Ανατολής δεν υπέστη τόση δυστυχία ή ατυχία όσο οι Αρμένιοι, οι Ασσύριοι και οι Κούρδοι λόγω του Πρώτου Παγκοσμίου Πολέμου. Έως το τέλος του 1917, το Κουρδιστάν βρισκόταν στο έλεος εκτεταμένου λιμού και λοιμού. Η συγκομιδή είχε αποτύχει το 1917, πολλοί πολίτες, συμπεριλαμβανομένων των αγροτών, εκτοπίστηκαν και οι διάφοροι στρατοί επιδρομών είχαν καταναλώσει ή καταστρέψει τις περισσότερες προμήθειες τροφίμων. Μόνο οι γυναίκες, τα παιδιά και οι ανάπηροι ήταν σε θέση να εργαστούν στην γη για τα χρόνια του πολέμου ως συνέπεια της στρατολόγησης. Καθώς τμήματα του Κουρδιστάν καταλήφθηκαν και ανακαταλήφθηκαν με την σειρά τους από τους Ρώσους, τους Οθωμανούς, τους Βρετανούς και τους Οθωμανούς ξανά, επιβλήθηκαν αντίποινα στον άμαχο πληθυσμό κάθε φορά για υποτιθέμενη συνενοχή και συνεργασία.

Το οικονομικό χάος που ήταν εμφανές στην Οθωμανική Αυτοκρατορία επιδείνωσε την καταστροφή στο Κουρδιστάν. Μόνο το 1917, η τιμή του ψωμιού στην Τουρκία είχε αυξηθεί σε δώδεκα φορές σε σχέση με την τιμή του 1913, οι τιμές του κρέατος είχαν τριπλασιαστεί, το ρύζι είχε αυξηθεί δεκαπέντε φορές και το ζωικό λίπος πάνω από δώδεκα. Έως το 1918, ο πληθωρισμός των βασικών τροφίμων έτρεχε πάνω από 200 τοις εκατό, έτσι μόνο οι πλούσιοι ήταν σε θέση να αγοράσουν τις περιορισμένες προμήθειες τροφίμων. Το Κουρδιστάν δεν ήταν μόνο το θέατρο μεγάλου μέρους των μαχών, αλλά η οικονομία του και οι υποδομές του καταστράφηκαν σχεδόν ολοσχερώς. Φυσικά, οι φτωχότεροι και λιγότερο ικανοί είχαν υποφέρει περισσότερο. Πολλοί πλούσιοι που είχαν εξοριστεί δεν υπέστησαν τις στερήσεις του Κουρδιστάν, επιβίωσαν οι πλούσιοι έμποροι και οι αρχηγοί φυλών και οι οικογένειές τους. Η προνομιούχα ελίτ μπορεί ακόμη και να εκμεταλλεύτηκε την κατάσταση, καθώς οι αρχηγοί των φυλών ήταν έμπειροι στην αλλαγή πίστης και αυτοκρατορικών

ηγεμονιών. Οι προσπάθειες των ρωσικών, οθωμανικών, βρετανικών και γερμανικών κυβερνήσεων να επηρεάσουν τους Κούρδους ηγέτες αύξησαν επίσης τις οικονομικές και κοινωνικές ανισότητες στην περιοχή.

17.1. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Τα γεγονότα του Πρώτου Παγκοσμίου Πολέμου όχι μόνο κατέστρεψαν μεγάλο μέρος της εύθραυστης υποδομής του Κουρδιστάν, αλλά επηρέασαν αρνητικά την δημογραφική και κοινωνική ισορροπία στην περιοχή. Όχι μόνο το Κουρδιστάν έχασε πολλούς νέους άνδρες στις μάχες, αλλά και οι απώλειες αμάχων ήταν τεράστιες. Η δύναμη των κυρίαρχων ελίτ ενισχύθηκε, όπως και το σύστημα της φυλετικής εκπροσώπησης. Η διαφυλετική αντιπαλότητα, που ενθαρρύνθηκε από εξωτερικούς παράγοντες, επιδείνωσε τα κοινωνικά και ηγετικά προβλήματα του Κουρδιστάν σε μια κρίσιμη στιγμή. Οι *reyet*, πολλοί από τους οποίους ήταν χριστιανοί, υπέστησαν ίσως τις μεγαλύτερες απώλειες, επηρεάζοντας έτσι αρνητικά την γεωργία, σε μια περιοχή που εξαρτάται από την γεωργική της παραγωγή. Η καταστροφή των πόλεων επιδεινώθηκε από την απώλεια της μη κουρδικής τάξης των τεχνιτών, έτσι ακόμη και όταν ξαναχτίστηκαν, οι πόλεις δεν ήταν ποτέ σε θέση να ανακτήσουν την οικονομική τους ζωντάνια και την πολιτική κουλτούρα τους. Η εθνοτική και θρησκευτική σύνθεση του Κουρδιστάν υπέστη την πιο τεράστια αλλαγή σε οποιαδήποτε περίοδο της ιστορίας του και άφησε την περιοχή πιο εθνικά ομοιογενή υπέρ των Κούρδων, αλλά σπαρασσομένη από κοινωνικές διαιρέσεις. Παρά το γεγονός ότι ίσως ήταν ένοχοι μόνο για συνενοχή, και ακόμη και τότε πιθανώς περιορισμένης έκτασης, οι Κούρδοι κατηγορήθηκαν ως οι κύριοι δράστες των σφαγών των Αρμενίων και άλλων Χριστιανών. Στο λογικό αποκορύφωμα των επιπτώσεων της ευρωπαϊκής διείσδυσης τον 19ο αιώνα, υπήρξε μια πλήρης ρήξη μεταξύ των Κούρδων και των κάποτε χριστιανών γειτόνων τους, την οποία τα τρομερά γεγονότα εκ μέρους όλων των μερών κατά την διάρκεια του Πρώτου Παγκοσμίου Πολέμου είχαν σφραγίσει ανεπανόρθωτα. Η θρησκευτική σύγκρουση ανάγκασε τους Εβραίους Κούρδους και άλλους μη μουσουλμάνους Κούρδους να αναζητήσουν εναλλακτικές τοποθεσίες βιοπορισμού, συμβάλλοντας έτσι στην ομογενοποίηση των Κούρδων.

Πολιτικά, οι Κούρδοι είχαν γαλουχηθεί και ενθαρρυνθεί από τους πράκτορες του ρωσικού, οθωμανικού, γερμανικού και βρετανικού στρατού. Οι Κούρδοι είχαν ιδιαίτερα υψηλές προσδοκίες από τους Βρετανούς, εν μέρει επειδή είχαν ενθαρρύνει ενεργά το εθνικιστικό αίσθημα εναντίον της οθωμανικής κυβέρνησης και επίσης επειδή ο βρετανικός στρατός και οι πράκτορες του είχαν βοηθήσει στην ανακούφιση της μεταπολεμικής καταστροφής στο Κουρδιστάν. Αυτές οι προσδοκίες δεν εκπληρώθηκαν και η πικρία αυτής της αντιληπτής προδοσίας θα γινόταν ένα από τα κυρίαρχα ρεύματα στον κουρδικό εθνικιστικό λόγο.

18. ΜΕΤΑΒΑΛΛΟΜΕΝΕΣ ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΤΩΝ ΜΕΓΑΛΩΝ ΔΥΝΑΜΕΩΝ ΜΕΤΑ ΤΟΝ ΠΡΩΤΟ ΠΑΓΚΟΣΜΙΟ ΠΟΛΕΜΟ

Μετά την Συνθήκη των Σεβρών μέχρι της τελικής διαίρεσης της περιοχής από την Συνθήκη της Λωζάνης του 1923, οι πολιτικές των Μεγάλων Δυνάμεων δεν ήταν μόνο ρευστές, αλλά ποικίλουν ανάλογα με τα συμφέροντα και τις προοπτικές των υπευθύνων λήψης αποφάσεων. Ένα από τα βασικά ζητήματα που νίκησαν τις προσπάθειες διοίκησης και σχεδιασμού για το μέλλον της περιοχής ήταν η συγκεχυμένη εθνοτική και θρησκευτική κατανομή και οι βαρυσήμαντες αλλαγές που είχε υποστεί πριν και κατά την διάρκεια του πολέμου. Θεωρητικά, η ειρηνευτική διαδικασία καθοδηγήθηκε από την ιδεολογία του δικαιώματος στην εθνική αυτοδιάθεση. Φυσικά, εκείνη την εποχή αυτό ήγειρε πολλά διαφορετικά ερωτήματα σε σχέση με το Κουρδιστάν, το οποίο ήταν ήδη διαιρεμένο μεταξύ δύο δυνάμεων, και έτσι δεν υπήρχε δυνατότητα δημιουργίας ενός ενοποιημένου κουρδικού κράτους. Δεν ήταν καν απολύτως σαφές εάν υπήρχε σαφής αίσθηση εθνικής ταυτότητας μεταξύ των Κούρδων και τα προβλήματα ηγεσίας τους ήταν ένα σημαντικό εμπόδιο. Τόσο η ικανότητά τους να οργανωθούν σε ένα έθνος-κράτος, όσο και η επιθυμία τους να το πράξουν αμφισβητήθηκαν. Οι Αρμένιοι και οι Ασσύριοι είχαν εδαφικές φιλοδοξίες σε άμεσο ανταγωνισμό με εκείνες των Κούρδων. Αυτός ο παράγοντας, σε συνδυασμό με την συνετή χειραγώγηση των υφιστάμενων ανταγωνισμών από εξωτερικές δυνάμεις, εξασφάλιζε ότι αυτές οι ομάδες δεν θα μπορούσαν να φιλοξενήσουν η μία την άλλη σε οποιαδήποτε σχέδια για κρατική υπόσταση, παράλληλα με την αυξανόμενη βία που μείωνε την πιθανότητα μιας ειρηνικής διαίρεσης της περιοχής. Ωστόσο, για ορισμένες περιόδους, υπήρχαν προτάσεις ότι θα μπορούσε να δημιουργηθεί ένα κουρδικό κράτος. Αυτό εξαρτιόταν από την επίλυση του «αρμενικού ζητήματος», που καθόριζε ποιες περιοχές ήταν κατάλληλες να κατανεμηθούν σε Κούρδους, Αρμένιους, Χριστιανούς και άλλες τοπικές εθνοτικές ομάδες. Αυτές οι διαιρέσεις έπρεπε επίσης να συμφωνούν με τον βρετανικό έλεγχο της Μεσοποταμίας (ο μόνος σαφής έλεγχος εκείνη την περίοδο) και τις ανάγκες της, καθώς να τύχουν και της έγκρισης των άλλων Μεγάλων Δυνάμεων, με τις οποίες υπήρχαν προϋπάρχουσες συμφωνίες εδαφικών διαιρέσεων. Τα επεισόδια μεταξύ των Κούρδων και των γειτόνων τους διατάραξαν αρκετά από αυτά τα σχέδια, όπως και η μετατόπιση της πίστης τους, τα προβλήματα ηγεσίας και οι στρατηγικές τους ανησυχίες.

Είναι σαφές ότι εκτός από την υπεράσπιση των βρετανικών συμφερόντων, οι ανταγωνιστικοί στόχοι των Κούρδων, των Αρμενίων, των Ασσυρίων και των Αράβων, στους οποίους η Βρετανία είχε υποσχεθεί ένα κράτος της Μεσοποταμίας, δεν θα μπορούσαν ποτέ να εκπληρωθούν. Έτσι είχαν δημιουργηθεί πάρα πολλές προσδοκίες και οι πληθυσμοί ήταν υπερβολικά ενσωματωμένοι για να καθορίσουν σαφή όρια. Οι προσπάθειες κατανόησης της πολυπλοκότητας της κατάστασης δημιούργησαν αρκετούς εθνογραφικούς χάρτες του Κουρδιστάν. Αυτοί οι χάρτες κυμαίνονταν από επιτόπια σκίτσα μέχρι την περίτεχνη προσπάθεια χαρτογράφησης ολόκληρης της περιοχής, χάρτες που ουδόλως έλαβαν υπόψη

τις πληθυσμιακές αλλαγές που βιώθηκαν ως αποτέλεσμα της εθνοκάθαρσης στον Πρώτο Παγκόσμιο Πόλεμο, αλλά περιείχαν μια πολιτική φιλοδοξία. Το 1921, μετά την Διάσκεψη Ειρήνης του Παρισιού δημιουργήθηκε μια πολιτική επιτροπή για το Κουρδιστάν, και το ζήτημα της τύχης του αντιμετωπίστηκε συνεκτικά στην Διάσκεψη του Καΐρου τον Μάρτιο του 1921. Μετά από αυτό, η πολιτική των μεγάλων Δυνάμεων έναντι του Κουρδιστάν μετατοπίστηκε ξανά πριν από την τελική εδαφική διαίρεση της Συνθήκης της Λωζάνης το 1923.

Η παράδοση της αδύναμης Τουρκίας στους συμμάχους το 1918 άφησε την περιοχή σε κατάσταση αναταραχής. Είχε ήδη λίγο πολύ αποφασιστεί ότι θα υπήρχε ένα κράτος της Μεσοποταμίας, αλλά τα βόρεια σύνορα αυτού του κράτους ήταν εντελώς αναποφάσιστα και ανοιχτά σε πολλές προτάσεις, καθώς η ποικιλόμορφη φύση του πληθυσμού της Ανατολικής Ανατολίας και της Βόρειας Μεσοποταμίας καθιστούσε εξαιρετικά δύσκολο ακόμη και να προταθεί μια κατάλληλη διαίρεση αυτών των περιοχών. Υπήρχαν επίσης και άλλες στρατηγικές εκτιμήσεις, όπως η υπεράσπιση των οδών προς την Ινδία και οι υποσχέσεις που είχαν δοθεί μεταξύ των συμμάχων έπρεπε επίσης να ληφθούν υπόψη. Κατά την διάρκεια του Πρώτου Παγκοσμίου Πολέμου, οι κυβερνήσεις της Βρετανίας και της Γαλλίας συνήψαν μια μυστική συνθήκη που χώριζε τα οθωμανικά εδάφη σε γαλλικές και βρετανικές ζώνες, η «Συνθήκη Sykes-Picot» του 1916. Όταν η ρωσική κυβέρνηση έλαβε γνώση αυτής της συνθήκης, η συνενοχή της εξασφαλίστηκε από την κατανομή μεριδίου στα οθωμανικά εδάφη. Οι υποσχέσεις προς την Ρωσία καταργήθηκαν με την κατάληψη της εξουσίας από τους Μπολσεβίκους το 1917, αφήνοντας την περιοχή βόρεια του ποταμού Zab, στην γαλλική σφαίρα επιρροής. Όλη η περιοχή νότια αυτής της περιοχής, επρόκειτο να αποτελέσει βρετανική σφαίρα επιρροής. Αυτές οι σφαίρες επιρροής δεν ήταν σταθερές, καθώς η Μοσούλη, αρχικά γαλλική, αφέθηκε στον βρετανικό έλεγχο το 1918 σε αντάλλαγμα για ένα γαλλικό μερίδιο της παραγωγής πετρελαίου. Ωστόσο, η ανάγκη να ληφθούν υπόψη τα γαλλικά συμφέροντα στην περιοχή είχαν διαδραματίσει σημαντικό ρόλο στις αποφάσεις των Βρετανών. Οι Ιταλοί είχαν δελεαστεί να εισέλθουν στον πόλεμο στο πλευρό των Συμμάχων με το κίνητρο ενός «δίκαιου μεριδίου της περιοχής της Μεσογείου που γειτνιάζει με την επαρχία Antalya (Αττάλεια)», καθώς και της ίδιας της επαρχίας. Όταν οι Ιταλοί έμαθαν για τη Συνθήκη Sykes-Picot, πίεσαν για μια παρόμοια συμφωνία σχετικά με τις αξιώσεις τους. Έτσι αναγκάστηκαν οι Σύμμαχοι να προσθέσουν στους χάρτες μια ζώνη επιρροής των Ιταλών.

Θεωρητικά, η ειρηνευτική διαδικασία μετά τον πόλεμο καθοδηγούνταν από τα δόγματα για αυτοδιάθεση και συλλογική ασφάλεια του 28ου προέδρου των ΗΠΑ Woodrow Wilson. Αυτό έθεσε τους Ευρωπαίους διπλωμάτες σε εντελώς άγνωστο έδαφος, καθώς η προηγούμενη υπόθεση πίσω από όλες τις ευρωπαϊκές ειρηνευτικές διευθετήσεις ήταν η υπεροχή των απαιτήσεων της ισορροπίας δυνάμεων έναντι των προτιμήσεων των πληθυσμών που επηρεάζονται από τις αλλαγές συνόρων. Με όρους Wilson, δεν ήταν η αυτοδιάθεση που προκάλεσε πολέμους, αλλά μάλλον η έλλειψή της και η αστάθεια που προκλήθηκε από την επιδίωξη της ισορροπίας δυνάμεων. Σε μια πλήρη αντιστροφή των μεθόδων λειτουργίας

των Μεγάλων Δυνάμεων, ο νέος κόσμος υποτίθεται ότι βασιζόταν σε αρχές όχι στην εξουσία, και στο δίκαιο όχι στα συμφέροντα, τόσο για τους νικητές όσο και για τους ηττημένους. Η αγγλο-γαλλική διακήρυξη του Νοεμβρίου 1918 υποστήριξε τους στόχους, ήτοι την αυτοδιάθεση των εθνών και την αρχή συναίνεσης των εμπλεκομένων. Αυτή η δήλωση, καθώς και οι δηλώσεις του Wilson, ελήφθησαν σοβαρά υπόψη από πολλούς Κούρδους.

Η Διάσκεψη Ειρήνης του Παρισιού που οργανώθηκε από τις νικήτριες συμμαχικές δυνάμεις της Αντάντ (Entente Cordiale) και των ΗΠΑ, σχηματίστηκε ως ένα φόρουμ για όλους τους λαούς του κόσμου. Ήταν δομημένο σε ένα ιεραρχικό σύστημα όλο και πιο σημαντικών και αποκλειστικών συμβουλίων αντιπροσώπων. Οι αντιπρόσωποι των μικρότερων κρατών μπορούσαν να απευθυνθούν σε όλα τα συμβούλια για να υπογραμμίσουν τις απόψεις τους, αλλά αυτό επιδείνωσε την χρονοβόρα φύση της διαδικασίας. Με 27 κράτη προσκεκλημένα να συμμετάσχουν, με 58 επιτροπές και 1.464 συνεδριάσεις, η Διάσκεψη υποτάχθηκε σε μια απελπισμένη αίσθηση για την επείγουσα και ταχεία ολοκλήρωσή της. Η βραδύτητα της επικοινωνίας με την Μέση Ανατολή και οι πολλαπλοί παράγοντες που εμπλέκονταν στην λήψη αποφάσεων, τόσο σε περιφερειακό επίπεδο όσο και στο Λονδίνο και το Παρίσι, εμπόδισαν επίσης την ταχύτητα της διευθέτησης με την Τουρκία. Τελικά οι βασικότερες συνθήκες που συνομολογήθηκαν με βάση τις αποφάσεις της Διάσκεψης Ειρήνης των Παρισίων του 1919 ήταν κατά χρονολογική σειρά η Συνθήκη των Βερσαλλιών, η Συνθήκη του Αγίου Γερμανού, η Συνθήκη του Νεϊγύ, η Συνθήκη του Τριανόν και η Συνθήκη των Σεβρών με την οποία οι Κούρδοι αποκτούσαν την πολυπόθητη ανεξαρτησία και αυτοδιάθεσή τους. (Η Συνθήκη των Σεβρών της 10ης Αυγούστου 1920 δεν επικυρώθηκε από καμία χώρα, ούτε καν από την Ελλάδα, και τελικά αντικαταστάθηκε από την Συνθήκη της Λωζάννης στις 24 Ιουλίου 1923).

18.1. Η ΕΓΚΑΤΑΛΕΙΨΗ ΤΩΝ ΥΠΟΣΧΕΣΕΩΝ ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΚΟΥΡΔΟΥΣ

Η μοίρα του Κουρδιστάν δεν ήταν ποτέ ψηλά στην ατζέντα για τους Βρετανούς ή οποιασδήποτε ευρωπαϊκής δύναμης στο τέλος του Πρώτου Παγκοσμίου Πολέμου. Οι Ρώσοι είχαν αποσυρθεί από τον πόλεμο και δεν συμμετείχαν στην ειρηνευτική διαδικασία των Παρισίων, οι Γάλλοι αρχικά ενδιαφέρονταν για την Μοσούλη και οι Βρετανοί φάνηκαν να ενδιαφέρονται για το Κουρδιστάν στο βαθμό που επηρέαζε τα σχέδιά τους για την Μεσοποταμία και άλλες στρατηγικές ανησυχίες τους. Υπήρχε ήδη ένα εκκολαπτόμενο κουρδικό εθνικιστικό κίνημα και υπήρξαν προηγούμενες εξεγέρσεις που θα μπορούσαν να ερμηνευτούν ως εθνικιστικές βάσεις. Αρκετοί τομείς της βρετανικής κυβέρνησης ήταν αρχικά ενθουσιώδεις για την δημιουργία κάποιου είδους κουρδικού κράτους/προτεκτοράτου. Ωστόσο, αντιμετώπισαν αρκετές δυσκολίες, όπως η ασυμβατότητα των αρμενικών διεκδικήσεων με εκείνες των Κούρδων, αλλά και η ανάγκη να εξεταστούν οι αξιώσεις των Αρμενίων τόσο για ανθρωπιστικούς όσο και για πολιτικούς λόγους. Επίσης, η έλλειψη συναίνεσης μεταξύ των Κούρδων και η απουσία ενός ευρέως αποδεκτού

εκπροσώπου τους έκανε την υπόθεσή τους πιο αδύναμη και σήμαινε χάος και σύγχυση σε κάθε επίπεδο. Χαρακτηριστικό είναι ότι οι πληθυσμιακοί αριθμοί που συζητήθηκαν για την περιοχή ήταν περισσότερο εκείνοι των Αρμενίων εκπροσώπων, οι οποίοι δεν αναγνώρισαν, για οποιουσδήποτε λόγους, την μαζική μείωση του αρμενικού πληθυσμού από την γενοκτονία και τους πολέμους.

Ο εκπρόσωπος των Κούρδων που επιλέχθηκε από τους Βρετανούς για να παραστεί στη Διάσκεψη Ειρήνης ήταν ο Sharif Pasha, μεγαλωμένος στην Κωνσταντινούπολη, κάτοικος Παρισιού, ο οποίος δεν είχε καμία σχέση με την μάζα των Κούρδων λόγω τάξης, καταγωγής και προοπτικής. Επίσης φάνηκε τελικά ότι έτρεφε φιλοδοξίες να γίνει Εμίρης ενός νεοσύστατου κουρδικού κράτους. Οι ιστορικοί γράφουν ότι ο Sharif Pasha πέρασε τα χρόνια του Πρώτου Παγκοσμίου Πολέμου στο Μόντε Κάρλο, έχοντας έρθει, πρώτον, σε ρήξη με την Επιτροπή Ένωσης και Προόδου, ενώ είχε δηλώσει ένθερμος υποστηρικτής του Σουλτάνου Abdul Hamid II, ως απεσταλμένος του στην Στοκχόλμη. Την περίοδο της Διάσκεψης των Παρισίων διάφορα γραφεία της βρετανικής κυβέρνησης, στο εσωτερικό και στο εξωτερικό, βομβαρδίστηκαν με αξιώσεις και υποβολές από οργανώσεις που ισχυρίζονταν ότι εκπροσωπούσαν τους Κούρδους. Στην Κωνσταντινούπολη, όπου οι κουρδικές κοινωνίες ήταν πάντα πιο δραστήριες, ο Βρετανός Ύπατος Αρμοστής προσεγγίστηκε από την αντιπροσωπεία της Κουρδικής Επιτροπής, με επικεφαλής τον Σεΐχη Abd al-Qadir, επικεφαλής της μεγάλης οικογένειας του Shamdinan. Σε ένα υπόμνημα, η Κουρδική Επιτροπή διεκδίκησε όλη την τουρκική Αρμενία, τα πρώην ρωσικά εδάφη γύρω από το Bayezid και ολόκληρη την χώρα στην περσική πλευρά των συνόρων, τουλάχιστον έως το Luristan, με το σκεπτικό ότι οι Κούρδοι ήταν κτηνοτρόφοι και χρειάζονταν πρόσβαση στα βοσκοτόπια τους. Ωστόσο, τελικά οι Βρετανοί δέχτηκαν να κριθούν τα σύνορα του μελλοντικού κουρδικού κράτους από την Διάσκεψη Ειρήνης. Ο μεγάλος αριθμός αναφορών ανάγκασε τον Ύπατο Αρμοστή να ζητήσει συμβουλές από την Βαγδάτη σχετικά με το ασυμβίβαστο της συμφιλίωσης των αρμενικών αξιώσεων με την ικανοποιητική μεταχείριση των Κούρδων. Επίσης στην Κωνσταντινούπολη, εμφανίστηκε μια ανεπίσημη αναφορά για μια συνάντηση μεταξύ της τουρκικής κυβέρνησης και της Κουρδικής Επιτροπής, ο Υπουργός Πολέμου προσφέρθηκε να αναγνωρίσει την ύπαρξη του Κουρδιστάν και να διασφαλιστεί ούτως ότι οι Αρμένιοι θα εξασφάλιζαν εδάφη μόνο στον Καύκασο. Στις αρχές της ειρηνευτικής διαδικασίας, η Επιτροπή Ανεξαρτησίας των Κούρδων στην Αίγυπτο διεκδίκησε μια μεγάλη περιοχή ως πιθανό κουρδικό κράτος, που εκτεινόταν στο βορρά ως τον Καύκασο, δυτικά να συμπεριλαμβάνει το Erzincan, καθώς και όλο το διεκδικούμενο αρμενικό κράτος στο νότιο και περσικό Κουρδιστάν. Όπως πολλές από τις κουρδικές διεκδικήσεις, η ασυμβατότητα των αρμενικών αξιώσεων με εκείνες των Κούρδων ήταν προφανής.

Πέντε μήνες αργότερα, αυτή η ομάδα ενημέρωσε τον Sharif Pasha ότι θα σφαγιάσουν τυχόν εναπομείναντες Αρμένιους εάν ιδρυόταν ένα αρμενικό κράτος. Θεωρώντας χρήσιμο για την υπόθεσή του και για να καταδείξει το βάθος της κουρδικής ανησυχίας για τις αρμενικές διεκδικήσεις, ο Sharif Pasha το διαβίβασε στο Υπουργείο Εξωτερικών, όπου φυσικά δεν

έτυχε καλής υποδοχής, και πληροφόρησε τον Sir Percy Zacharian Cox, διαχειριστή θεμάτων μέσης Ανατολής της Βρετανίας, ότι για τους Κούρδους οι ανάγκες τους ως κτηνοτρόφων υπερτερούσαν των ιστορικών και εθνοτικών εκτιμήσεων, επομένως τα όρια ενός κουρδικού κράτος έπρεπε να περιλαμβάνουν επαρκή χειμερινά και θερινά βοσκοτόπια. Ο Sharif έβλεπε τους Αρμένιους ως πιθανούς πεμπτοφαλαγγίτες για τους Μπολσεβίκους, έτσι συνέστησε να συμπεριληφθούν στο κουρδικό κράτος οι επαρχίες (σαντζάκ) του Diyarbakir, του Harput, του Bitlisi, της Mosul (Μοσούλης) και της Urfa, για να εμποδίσουν τα ρωσικά σχέδια στην περιοχή. Τα σχέδια του Sharif αποκλείστηκαν από τους Βρετανούς ως εξόχως υπερβολικά. Ο Sharif Pasha τελικά παραιτήθηκε από την θέση του ως εκπρόσωπος των Κούρδων στον Βρετανό πρεσβευτή στο Παρίσι τον Απρίλιο του 1920, αμφιλεγόμενος και μη έχοντας την υποστήριξη από τους Κούρδους στην Κωνσταντινούπολη, το Κουρδιστάν και τους Ευρωπαίους. Από τότε, οι Βρετανοί συνεργάστηκαν με τοπικούς ηγέτες, όπως ο Σείχης Mahmoud.

Εκτός από την σύγκρουση οποιωνδήποτε κουρδικών διεκδικήσεων με εκείνες των Αρμενίων, υπήρξε μια πρόσθετη σύγκρουση εδαφικών διεκδικήσεων με τους Ασσύριους. Οι Ασσύριοι είχαν κάποιο βαθμό υποστήριξης στις αξιώσεις τους από τους Γάλλους και τους Αμερικανούς, λόγω της επαφής τους με ιεραποστόλους, αν και οι Βρετανοί δεν ήταν δεκτικοί στις οποιεσδήποτε προσφορές γίνονταν στον «μικρότερο σύμμαχό τους». Ο Ασσύριος αντιπρόσωπος στην Διάσκεψη Ειρήνης προσέφερε έναν πολύ εκτεταμένο χάρτη της επικράτειας που θα ήθελε ως ανεξάρτητο ασσυριακό κράτος, υποδεικνύοντας την αδυναμία να ικανοποιήσει ποτέ τις προσδοκίες όλων των κατοίκων της περιοχής. Δυστυχώς για τους Ασσύριους, ήταν πολύ μειωμένοι σε αριθμό και δυστυχώς διχασμένοι, ειδικά για το ζήτημα της ηγεσίας. Υπήρχε επίσης ένας βαθμός εχθρότητας τόσο με τους ντόπιους Κούρδους όσο και με τους Άραβες.

Κυρίως για τους Βρετανούς, αλλά και για τους άλλους συμμάχους, οι Κούρδοι ταυτίστηκαν με τους Οθωμανούς στην καταπίεση άλλων μειονοτήτων, έχοντας επιτυχώς αντιπαρατεθεί εναντίον των Χριστιανών με εντολές και καθοδήγηση από το Σουλτανάτο. Έτσι, δεν θεωρήθηκε αρχικά ότι ένα κουρδικό κράτος θα μπορούσε να υπάρξει σε περιοχές μικτών εδαφών. Η περιοχή των Κούρδων ήταν ζωτικής σημασίας για τις επικοινωνίες, ειδικά με την Ινδία και τις πετρελαιοπηγές της δυτικής Περσίας. Τα συμφέροντα του σιδηρόδρομου της Βαγδάτης που δεν είχε ολοκληρωθεί, καθώς και των τηλεγραφικών γραμμών δεν μπορούσαν να εμπιστευτούν τους Κούρδους και την ασταθή κατάσταση που αντιπροσώπευαν. Η παρουσία πετρελαίου στην περιοχή σήμαινε ότι είχε ιδιαίτερη στρατηγική σημασία και υπήρχαν ανησυχίες σχετικά με τον έλεγχο των υδάτινων πόρων της περιοχής. Εξετάστηκαν επίσης ανησυχίες σχετικά με το κόστος της υποστήριξης ενός λιγότερο βιώσιμου κράτους. Τέλος, το ζήτημα του πού θα βρισκόταν το δυνητικό κράτος του Κουρδιστάν, πιστού στο ιδεώδες του Woodrow Wilson, άξιζε ίσως την μεγαλύτερη συζήτηση από όλα και θα αποδεικνυόταν άλυτο πρόβλημα.

Το Κουρδιστάν ως γεωγραφική οντότητα των χαρτών του 19ου αιώνα θα μπορούσε να χρησιμεύσει ως ένα χρήσιμο σημείο εκκίνησης, αλλά στις αρχές του 20ου αιώνα το περσικό έδαφος του Κουρδιστάν δεν ήταν πλέον υπό την αιγίδα των Συμμάχων και είχαν ήδη δοθεί αβάσιμες υποσχέσεις σχετικά με τα οθωμανικά εδάφη στους Αρμένιους και τις άλλες χριστιανικές μειονότητες. Βασίλεια και πατρίδες έπρεπε να δημιουργηθούν (Συρία, Ιορδανία) και σε μεγάλο βαθμό το Κουρδιστάν έπρεπε να περιοριστεί για να χωρέσει στην Μέση Ανατολή που είχε απομείνει. Οι Βρετανοί από την πλευρά τους αντιμετώπιζαν την ανάγκη να εγκαθιδρύσουν και να διατηρήσουν ένα κουρδικό κράτος με ελάχιστο κόστος, και επίσης να τηρήσουν τουλάχιστον στα λόγια τις αρχές Wilson περί αυτοδιάθεσης, ακόμη και αν αυτό θα ίσχυε για τον εθνικό καθορισμό χωρίς αντίστοιχα κρατικά σύνορα. Εκείνη την περίοδο η βρετανική κυβέρνηση ήταν τόσο έντονα αντιτουρκική, που δεν επιθυμούσε το νέο δημιούργημα της να μοιράζεται καν σύνορα με την Τουρκία. Επίσης υπήρχαν περαιτέρω ανησυχίες σχετικά με την διείσδυση των Μπολσεβίκων από τον Καύκασο, και ένα κουρδικό κράτος δεν θα ήταν ισχυρό μέσο προστασίας από αυτή την διείσδυση. Η Βρετανία ήταν στρατιωτικά κουρασμένη και οικονομικά σε δυσχερή θέση από τον πόλεμο και το χρηματικό κόστος για την προστασία ενός κουρδικού κράτους θα ήταν τεράστιο.

18.2. Ο ΓΕΩΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΣ ΡΟΛΟΣ ΤΟΥ ΠΕΤΡΕΛΑΙΟΥ

Τον Δεκέμβριο του 1919, οι Βρετανοί είχαν αρχίσει να συνειδητοποιούν ότι το πετρέλαιο στην Μοσούλη μπορεί να είναι πιο σημαντικό από αυτό της δυτικής Περσίας. Η πλειοψηφία των ιστορικών για το Κουρδιστάν, ειδικά οι Κούρδοι, τονίζουν τα βρετανικά σχέδια για το βιλαγιέτ της Μοσούλης από πολύ νωρίς, ακόμη και πριν από τον Πρώτο Παγκόσμιο Πόλεμο. Ο «ρόλος του πετρελαίου» έχει γίνει ένας θεμελιώδης μύθος της κουρδικής ιστορίας. Προφανώς η σημασία των πετρελαιοπηγών του Κιρκούκ ως παράγοντα στον αγώνα για αυτοδιάθεση στο σύγχρονο Ιράκ, ενθαρρύνει την παρέκταση μιας τέτοιας επιτακτικής ανάγκης σε μια προηγούμενη περίοδο. Πρέπει να τονισθεί ότι το ζήτημα του πετρελαίου της Μοσούλης δεν τέθηκε ποτέ στις επίσημες βρετανικές συναντήσεις μετά τον Πρώτο Παγκόσμιο Πόλεμο, η εξέταση των μεταβαλλόμενων πολιτικών που ακολουθούνται για το Κουρδιστάν εκείνης της περιόδου δείχνει την σχετική ασημαντότητα του πετρελαίου σε σύγκριση με άλλους στρατηγικούς παράγοντες. Από τα απομνημονεύματα του Τσόρτσιλ βγαίνει το συμπέρασμα ότι το πετρέλαιο δεν καθόρισε την τελική μοίρα του Κουρδιστάν, το πετρέλαιο δεν αναφέρεται ποτέ ως στρατηγικό επιχείρημα κατά της δημιουργίας ενός ανεξάρτητου Κουρδιστάν. Τα επιχειρήματα περιλάμβαναν οικονομικούς συλλογισμούς σχετικά με το εμπόριο και τον οικονομικό προσανατολισμό, αλλά ποτέ το πετρέλαιο. Ακόμη και τον Μάρτιο του 1925, οι Τούρκοι προσπάθησαν να πείσουν τους Βρετανούς να παραδώσουν την Μοσούλη με αντάλλαγμα αποκλειστικά δικαιώματα εκμετάλλευσης πετρελαίου, μια προσφορά που απορρίφθηκε από τους Βρετανούς. Αυτό δείχνει ότι το πετρέλαιο ήταν λιγότερο σημαντικό από τα στρατηγικά συμφέροντα.

18.3. Η ΣΥΝΘΗΚΗ ΤΩΝ ΣΕΒΡΩΝ 1920

Έως την άνοιξη του 1920, οι πολλές συμμαχικές, κυρίως βρετανικές, ιδέες για το Κουρδιστάν είχαν συγχωνευθεί σε τρεις κύριες θέσεις, αλλά κανένας συμβιβασμός δεν μπορούσε να επιτευχθεί. Το Foreign Office ήθελε να αποσύρει τα βρετανικά στρατεύματα και να κηρύξει ένα ανεξάρτητο κράτος για τους Κούρδους, όπως και για τους Αρμένιους. Το Γραφείο της Ινδίας, όπως και η αποικιοκρατική κυβέρνηση της Ινδίας, ακολούθησε μια μέση γραμμή, προβλέποντας ένα περιθώριο αυτόνομων κουρδικών θυλάκων στα βόρεια της Μεσοποταμίας. Το Γραφείο της Βαγδάτης ήθελε η Μοσούλη να είναι μέρος του κράτους της Μεσοποταμίας και να κυβερνάται από την Βαγδάτη.

Τα βρετανικά συμπεράσματα από την Διάσκεψη Ειρήνης ήταν ότι τα εθνολογικά σύνορα της Μεσοποταμίας ήταν λιγότερο σημαντικά από τις οικονομικές και γεωγραφικές εκτιμήσεις. Ως εκ τούτου, το Κουρδιστάν δεν μπορούσε να θεωρηθεί πολιτική οντότητα. Η τοπογραφία της περιοχής θεωρήθηκε επίσης ότι καθιστούσε αδύνατη την ενοποίηση των κουρδικών θυλάκων. Οι προτάσεις των Σεβρών σχετικά με τους Κούρδους, αλλά και σε μεγάλο βαθμό σχετικά με τους Αρμένιους, ήταν απλώς τυπικότητες και ένα νεύμα στις εθνικιστικές πολιτικές του Woodrow Wilson. Προτάθηκε ότι «μια επιτροπή, που εδρεύει στην Κωνσταντινούπολη και αποτελείται από τρία μέλη διορισμένα από τις κυβερνήσεις της Βρετανίας, της Γαλλίας και της Ιταλίας, θα συντάξει εντός έξι μηνών... ένα σχέδιο τοπικής αυτονομίας για τις κυρίως κουρδικές περιοχές που βρίσκονται ανατολικά του Ευφράτη, νότια του νότιου ορίου της Αρμενίας ... και βόρεια των συνόρων της Τουρκίας με την Συρία και την Μεσοποταμία». Οι προτάσεις επέτρεψαν επίσης την προστασία άλλων μειονοτήτων και την προσαρμογή των τουρκοπερσικών συνόρων. Οι Κούρδοι που κατοικούσαν στο βιλαγιέτ της Μοσούλης έπρεπε να έχουν την δυνατότητα να ενταχθούν στο ανεξάρτητο κουρδικό κράτος, εάν το επιθυμούσαν και θεωρούνταν ικανοί να ασκήσουν την ανεξαρτησία τους. Η πιθανότητα οι Κούρδοι να είναι τόσο οργανωμένοι ώστε να είναι σε θέση να ανταπεξέλθουν στις οδηγίες ήταν μικρή και η βιωσιμότητα αυτού του περικλειστού και μικρού κράτους ήταν επίσης ελάχιστη.

Όπως επεσήμαναν πολλοί ιστορικοί, εάν οι διατάξεις της Συνθήκης είχαν εφαρμοστεί, το Κουρδιστάν θα είχε χωριστεί σε πέντε μέρη, με το ανεξάρτητο Κουρδιστάν να είναι το λιγότερο εύπορο τμήμα. Εν πάση περιπτώσει, έχει αποδειχθεί ότι από την στιγμή που συντάχθηκε η Συνθήκη των Σεβρών, η Βρετανία ήταν σε μεγάλο βαθμό αντίθετη στην κουρδική ανεξαρτησία. Αν και οι εκπρόσωποι των Αρμενίων και των Κούρδων είχαν υπογράψει ένα σύμφωνο συνεργασίας, οι Βρετανοί δεν έκαναν καμία προσπάθεια να προωθήσουν οποιαδήποτε από τις προτάσεις για ένα συνδυασμένο αρμενικό/κουρδικό/χριστιανικό κράτος ή κρατίδιο.

18.4. Η ΣΥΝΘΗΚΗ ΤΗΣ ΛΩΖΑΝΗΣ 1923

Οι ανησυχίες για την υπεράσπιση ενός μεγαλύτερου κράτους της Μεσοποταμίας και οι ανησυχίες από την πλευρά του Faisal bin al-Hussein bin Ali al-Hashemi, του προτεινόμενου βασιλιά του Ιράκ, για την απώλεια των σουνιτών Κούρδων που χρειαζόταν για να αντιμετωπίσει την κατά τα άλλα σιιτική πλειοψηφία, οδήγησαν σε περαιτέρω καθυστερήσεις στην απόφαση για την μοίρα του Κουρδιστάν. Αυτή η καθυστέρηση συνέβαλε στην εκτεταμένη αναταραχή στο Κουρδιστάν, στην οποία οι άλλοι κάτοικοι της περιοχής ήταν επίσης ανήσυχτοι για το αβέβαιο μέλλον τους. Εν τω μεταξύ, υπό την ηγεσία του Μουσταφά Κεμάλ, η Τουρκία είχε δρέψει δάφνες σε έναν πόλεμο ανεξαρτησίας, κυρίως κατά της Ελλάδας, ο οποίος την έθεσε σε μια νέα ισχυρή θέση, με αξίωση για το βιλαγιέτ της Μοσούλης. Το αδιέξοδο με την τουρκική κυβέρνηση για την Μοσούλη άφηνε μόνο μία πραγματική εναλλακτική λύση. Όπως πρότεινε το Foreign Office, η ενθάρρυνση του αναδυόμενου κουρδικού εθνικιστικού κινήματος θα ανάγκαζε τον Κεμάλ σε μια διευθέτηση μέσω διαπραγματεύσεων ευνοϊκή για τους Βρετανούς. Ο Σειΐχης Mahmoud επιλέχθηκε ξανά για την θέση του Κούρδου ηγέτη, όμως πολύ σύντομα αυτός έθεσε τους Κούρδους εκτός βρετανικού ελέγχου, με αποτέλεσμα η Βασιλική Αεροπορία να διεξάγει σημαντικές επιχειρήσεις εναντίον των Κούρδων ανταρτών, έως ότου ο ιρακινός στρατός ανακατέλαβε την Sulaymaniyah το 1924. Κατά την διάρκεια της μάχης για την Μοσούλη, οι Βρετανοί συνειδητοποίησαν ότι «οι Κούρδοι ήταν ένας τρομερός κίνδυνος για τους Τούρκους». Τοιουτοτρόπως, οι Βρετανοί κράτησαν την κουρδική εθνικιστική εξέγερση σε εφεδρεία ως πιθανό εργαλείο εναντίον της Τουρκίας μέχρι της επίλυσης των τουρκο-ιρακινών συνόρων το 1926. Είναι ξεκάθαρο πάντως ότι για τους Βρετανούς η κουρδική πολιτική ήταν υποδεέστερη της τουρκικής πολιτικής.

Η Συνθήκη της Λωζάνης τον Ιούλιο του 1923 αναγνώρισε το νέο τουρκικό κράτος και τα περισσότερα από τα εδαφικά του αιτήματα, αφαιρώντας κάθε τελευταίο ίχνος ελπίδας ότι οι Κούρδοι ή οι Αρμένιοι θα αποκτήσουν ανεξαρτησία. Πιθανώς ανησυχώντας για το πετρέλαιο της Μοσούλης, οι Βρετανοί αρνήθηκαν να παραχωρήσουν το βιλαγιέτ της Μοσούλης στους Τούρκους, καθώς τα έσοδα από το πετρέλαιο είχαν ήδη μοιραστεί μεταξύ των Βρετανών, των Γάλλων και των Αμερικανών. Το ζήτημα της μοίρας της Μοσούλης ήταν προφανώς άλυτο και αφέθηκε τελικά στην Κοινωνία των Εθνών να αποφασίσει. Η Κοινωνία των Εθνών χάραξε την «Γραμμή των Βρυξελλών», ένα προσωρινό σύνορο, πίσω από το οποίο ζήτησαν από τους Τούρκους να αποσυρθούν. Ένα δημοψήφισμα, όσο απερίσκεπτο και αδύνατο να διεξαχθεί σε μια τέτοια περιοχή, διεξήχθη από μια Επιτροπή της Κοινωνίας των Εθνών το 1925. Η επιτροπή διαπίστωσε ότι το βιλαγιέτ της Μοσούλης θα πρέπει να συμπεριληφθεί στο νέο κράτος του Ιράκ. Οι Κούρδοι γύρω από την Sulaymaniyah είχαν δηλώσει υπέρ αυτής της επιλογής για οικονομικούς και εμπορικούς λόγους, αν και προτιμούσαν μια ανεξάρτητη εναλλακτική λύση, και αυτό επηρέασε σε μεγάλο βαθμό την επιτροπή, η οποία θεώρησε ότι οι οικονομικές και στρατηγικές εκτιμήσεις θα έπρεπε να

υπερισχύουν των εθνοτικών. Η επιτροπή διαπίστωσε ότι δεν υπήρχε μια καλά αναπτυγμένη αίσθηση κουρδικής εθνικής αλληλεγγύης. Το κουρδικό εθνικιστικό αίσθημα ήταν πιο ανεπτυγμένο στις νότιες περιοχές, αλλά μειωνόταν προς την πεδιάδα της Μοσούλης, όντας ανύπαρκτο στην περιοχή της Akre. Φυσικά, οι οικονομικοί και πολιτικοί προσανατολισμοί των προυχόντων που προσέφεραν τις περισσότερες απόψεις στην επιτροπή ήταν καθοριστικής σημασίας. Η αποστροφή προς την τουρκική κυριαρχία επιβεβαιώθηκε, αν και ορισμένοι Χριστιανοί και Γεζίντι φοβόντουσαν την αραβική κυριαρχία εάν οι Ευρωπαίοι δεν είχαν τον έλεγχο. Οι Κούρδοι ήθελαν διαβεβαιώσεις ότι θα είχαν την κουρδική ως επίσημη γλώσσα τους και το δικαίωμα στους Κούρδους αξιωματούχους. Τα γεωπολιτικά συμφέροντα τόσο της Τουρκίας όσο και της Βρετανίας, κορυφώθηκαν με την πλήρη εξαφάνιση κάθε πιθανότητας ενός κουρδικού κράτους. Το Κουρδιστάν, από τις 5 Ιουνίου 1926, χωρίστηκε μεταξύ του Ιράκ και της Συρίας, καθώς και της Τουρκίας και του Ιράν.

18.5. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Οι διάφορες θέσεις των Κούρδων συγγραφέων για να εξηγήσουν την αποτυχία δημιουργίας ενός κουρδικού κράτους κατά την περίοδο αμέσως μετά τον Πρώτο Παγκόσμιο Πόλεμο τείνουν να βασίζονται υπερβολικά στην παρουσία κοιτασμάτων πετρελαίου και στην επιθυμία των Βρετανών να προσαρτήσουν την Μοσούλη. Επίσης, συνήθως θεωρείται ότι οι Βρετανοί δεν είχαν καμία πρόθεση να δημιουργήσουν ένα τέτοιο κράτος εάν οι στρατηγικές τους ανάγκες μπορούσαν να ικανοποιηθούν με οποιονδήποτε άλλο τρόπο. Όμως αντικειμενικά υπήρχαν τεράστιες δυσκολίες για την δημιουργία ενός κουρδικού κράτους, ακόμη και ο ορισμός του Κουρδιστάν ήταν δύσκολος. Οι συνεχιζόμενες περιφερειακές αντιπαλότητες των Βρετανών, ειδικά με την Γαλλία, περιέπλεξαν την αναθεώρηση τέτοιων ρυθμίσεων. Οι δε αντιπαλότητες μεταξύ των κλάδων της βρετανικής κυβέρνησης επηρέασαν σε μεγάλο βαθμό τους τρόπους επεξεργασίας των πληροφοριών και των προτάσεων για την δημιουργία του κουρδικού κράτους. Τελικά, οι όροι της Συνθήκης των Σεβρών σφυρηλατήθηκαν βιαστικά, με ελάχιστη αναφορά στις μειονότητες και με την συνειδητοποίηση ότι το Κουρδιστάν ήταν ένα άλυτο πρόβλημα. Οι δεδηλωμένοι στόχοι της ειρηνευτικής διαδικασίας ήταν οι στόχοι των Αμερικανών, όχι των ευρωπαϊκών δυνάμεων, ακόμη και οι Αμερικανοί έπρεπε τελικά να αποσυρθούν από την ανάληψη της ευθύνης για την εφαρμογή των ιδεωδών του προέδρου Wilson. Για τους Βρετανούς, η αυτοδιάθεση δεν ήταν ποτέ προτεραιότητα, και σίγουρα ομάδες όπως οι Κούρδοι, καθώς και άλλοι, χειραγωγήθηκαν προς όφελος της επίτευξης ευρύτερων στρατηγικών στόχων.

Η μόνη σταθερά και το πιο εντυπωσιακό θέμα που προκύπτει από τις αρχειακές πηγές είναι η απόλυτη ασυνέπεια των βρετανικών στόχων και της πολιτικής στην περιοχή, ειδικά όσον αφορά το Κουρδιστάν. Η απουσία ενός αξιόπιστου ηγέτη για τους Κούρδους, είτε στο Κουρδιστάν είτε στην Ευρώπη, επέτρεψε στους Βρετανούς να χειραγωγήσουν τους

Κούρδους, αλλά επίσης ματαίωσε κάθε πραγματική προσπάθεια αναζήτησης μιας διευθέτησης που θα ωφελούσε είτε τους Κούρδους είτε τις άλλες περιφερειακές μειονότητες. Το ζήτημα της σημασίας των πετρελαϊκών πόρων της Μοσούλης ήταν μόνο ένας πολύ μικρός παράγοντας στις περιφερειακές στρατηγικές εκτιμήσεις, αν όχι καθόλου. Όλα τα στοιχεία δείχνουν την οριακή σημασία του Κουρδιστάν στην διαδικασία λήψης αποφάσεων, εκτός από την σχέση του με την Μεσοποταμία και αργότερα με το τουρκικό κράτος. Η Συνθήκη των Σεβρών υπογράφηκε με την συνειδητοποίηση ότι οποιαδήποτε πιθανή κουρδική πολιτική οντότητα είχε εγκαταλειφθεί. Στα γεγονότα που ακολούθησαν, το Κουρδιστάν δεν θεωρήθηκε ποτέ ξανά σοβαρά ως οντότητα και το να βλέπουμε την Συνθήκη των Σεβρών ως προάγγελο ενός ανεξάρτητου Κουρδιστάν δεν ανταποκρίνεται στην πραγματικότητα.

19. Η ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΟΤΗΤΑ ΤΟΥ ΚΟΥΡΔΙΣΤΑΝ ΤΟΝ 20ο ΚΑΙ 21ο ΑΙΩΝΑ

Ένα από τα βασικά θέματα στην εξέταση του Κουρδιστάν, από γεωπολιτική άποψη, είναι η περιθωριακή, περιφερειακή του θέση, παρά την κουρδική αντίληψη της περιφερειακής κεντρικότητας. Αυτή η «κεντρικότητα» έχει διαμορφώσει την κουρδική ιστορία, καθορίζει την περιφερειακή και παγκόσμια σημασία της και υπήρξε ένας υποκείμενος παράγοντας στην αποτυχία των Κούρδων να επιτύχουν μια διεθνώς αναγνωρισμένη κρατική ταυτότητα. Το Κουρδιστάν είναι ένας μικρόκοσμος μιας περιφερειακής ζώνης, μέσα σε μια παγκόσμια περιφερειακή ζώνη, και έτσι όλες οι θεωρίες των σχέσεων πυρήνα-περιφέρειας μπορούν να εφαρμοστούν και να αναπτυχθούν στην γεωγραφική και ιστορική ανάλυση του Κουρδιστάν. Η περιφερειακότητα του Κουρδιστάν υπήρξε το κλειδί για την ιστορική του ανάπτυξη ή μη ανάπτυξη. Ο έλεγχος του Κουρδιστάν ήταν χρήσιμος για τις αυτοκρατορικές-μεγάλες δυνάμεις προκειμένου να προστατεύσουν τις βασικές περιοχές τους, και όχι από την άποψη των εγγενών πλεονεκτημάτων για την κατοχή του Κουρδιστάν. Αυτό συνέβαινε έως και μετά τον Πρώτο Παγκόσμιο Πόλεμο, όταν η αυξημένη σημασία τόσο του ελέγχου των ορυκτών πόρων όσο και της διατήρησης της κρατικής κυριαρχίας έδωσε στο Κουρδιστάν μεγαλύτερη σημασία, τόσο σε περιφερειακό όσο και σε παγκόσμιο επίπεδο.

Ο ρόλος ως ζώνη ανάσχεσης μεταξύ των αυτοκρατοριών στην προ-νεωτερική ιστορία του φάνηκε, επιφανειακά, να αποδίδει στο Κουρδιστάν μια πιο κεντρική σημασία στην περιφερειακή γεωπολιτική από ό,τι δικαιολογείται. Αν και οι Κούρδοι έχουν επωφεληθεί από την γεωγραφική τους θέση, κυρίως με βραχυπρόθεσμους τρόπους, αυτό δεν έχει μεταφραστεί σε μακροπρόθεσμα οφέλη. Αντίθετα, η διαιρεμένη και περιθωριακή φύση του Κουρδιστάν ενισχύεται από τα οικονομικά και πολιτικά πρότυπα που εκμεταλλεύονται και διαγωνίζονται τα γεωπολιτικά χαρακτηριστικά του. Έως τον Πρώτο Παγκόσμιο Πόλεμο, το Κουρδιστάν ήταν ένα μωσαϊκό θρησκευτικών, γλωσσικών και εθνοτικών ομάδων. Ήταν επίσης μια βαθιά κατακερματισμένη κοινωνία, με πολλά στρώματα κοινωνικής και

οικονομικής αλληλεξάρτησης και διαιρέσεων. Αυτή η ποικιλομορφία προέκυψε εν μέρει από τα γεωγραφικά χαρακτηριστικά του, καθώς το Κουρδιστάν σχημάτισε μια «ζώνη σύγκρουσης» ταυτοτήτων. Οι αλληλεπιδράσεις μεταξύ των κατοίκων του Κουρδιστάν δεν ήταν πάντα καλοήθειες και οι εξωτερικές δυνάμεις ήταν σε θέση να εκμεταλλευτούν τις υπάρχουσες εντάσεις και να χειραγωγήσουν ιδιαίτερα τους Κούρδους για να ασκήσουν βία εναντίον άλλων ομάδων. Ο πληθυσμός του Κουρδιστάν έχει γίνει πολύ πιο ομοιογενής τον τελευταίο αιώνα, πιθανώς ενισχύοντας τον σχηματισμό και την διατήρηση μιας κουρδικής ταυτότητας.

Αν και τμήματα του Κουρδιστάν είναι, στις αρχές του 21ου αιώνα, πλούσια σε πόρους, οι πόροι αυτοί αποτελούν εμπόδιο στην κουρδική ενότητα, καθώς συνδέουν τα μέρη του με την υποδομή των κρατών υποδοχής του. Η προστασία των πόρων, όπως και στο παρελθόν η προστασία των αυτοκρατορικών κέντρων, εξασφαλίζει ένα βαθμό συνεργασίας μεταξύ των περιφερειακών δυνάμεων προκειμένου να νικήσουν την κουρδική εξέγερση. Η εξέταση των οικονομικών δομών του Κουρδιστάν καταδεικνύει περαιτέρω στοιχεία για τον περιφερειακό και περιθωριακό χαρακτήρα του. Η κακή γενική ανάπτυξη και η εκμετάλλευση από τις «κεντρικές» περιοχές της κουρδικής περιφερειακής θέσης σημαίνουν ότι οι εδαφικές διαιρέσεις του Κουρδιστάν έχουν ενισχυθεί εκ νέου αντί να παραβιάζονται από οποιαδήποτε οικονομική υποδομή. Οι γεωργικοί πόροι, η βάση μεγάλου μέρους της κουρδικής πολιτιστικής ταυτότητας, δεν είναι τόσο σημαντικοί, για πολλούς λόγους, όπως υπονοείται από την κουρδική προπαγάνδα.

Οι Κούρδοι ήταν σε μεγάλο βαθμό υπο-κρατικοί παράγοντες και καθώς η ιστορία γράφεται από κράτη-ηγεμόνες, η ιστορία του Κουρδιστάν είναι αυτή των κατακτητών του. Η πρώιμη ιστορία του Κουρδιστάν και των Κούρδων είναι είτε μη καταγεγραμμένη είτε ανεπαρκής για να σχηματίσει μια σαφή αφήγηση. Ακόμη και στη σύγχρονη ευρωπαϊκή ιστορική γραφή, οι Κούρδοι εκπροσωπούνται ελάχιστα ή στην πραγματικότητα παρερμηνεύονται. Ως εκ τούτου, οι Κούρδοι δεν μπορούν να επικριθούν ότι επιδιώκουν να δημιουργήσουν εναλλακτικές αφηγήσεις της ιστορίας τους, απεικονίζοντας τους εαυτούς τους ως κεντρικούς παράγοντες. Αυτό έχει πάρει πρόσφατα την μορφή προσπαθειών για την δημιουργία μιας αρχαίας ιστορίας και ενός μύθου προέλευσης για τους Κούρδους. Χρησιμοποιώντας την προϋπόθεση της εδαφικής κατοχής του Κουρδιστάν, η ιστορία της επικράτειας του Κουρδιστάν έχει συνδυαστεί με την ιστορία του κουρδικού έθνους και έχει συγχωνευθεί σε δίδυμους μύθους της κουρδικής ιστορίας και των εδαφικών δικαιωμάτων. Αυτή η εκδοχή της ιστορίας έχει γίνει σαφής σε διαδοχικά γραπτά για τους Κούρδους, αλλά αποκρύπτεται η ανεπαρκής ακαδημαϊκή της προέλευση. Με την επανάληψη, ο μύθος έχει γίνει ευρέως αποδεκτός ως πραγματικότητα. Η τοποθεσία του Κουρδιστάν, η οποία βρισκόταν στα μονοπάτια πολλών στρατών εισβολής καθ' οδόν προς άλλα μέρη, εξασφάλισε μια ταραχώδη ιστορία και καθυστέρησε την κοινωνική και οικονομική του ανάπτυξη. Ειδικότερα, το υψηλό επίπεδο διαταραχής συνηγορούσε κατά της αστικής και γεωργικής ανάπτυξης, καθώς και της μη φυλετικής κοινωνικής ανάπτυξης. Όλοι αυτοί ήταν παράγοντες στην αδυναμία του

Κουρδιστάν να αναπτυχθεί ως οντότητα. Η περίοδος από τον 16ο έως τα μέσα του 18ου αιώνα θεωρείται αναδρομικά από τους Κούρδους ως «Χρυσή Εποχή» ελευθερίας και πολιτικής ανεξαρτησίας. Σίγουρα η ύπαρξη ημιαυτόνομων κουρδικών εμιράτων επέτρεψε την ανάπτυξη του κουρδικού υψηλού πολιτισμού, αν και τέτοιες εξελίξεις ήταν αρμοδιότητα των κυρίαρχων ελίτ. Ωστόσο, αυτός ο βαθμός ανεξαρτησίας υπήρχε ως αποτέλεσμα της υπολογισμένης εκμετάλλευσης του Κουρδιστάν ως ζώνης ανάσχεσης μεταξύ αντίπαλων αυτοκρατοριών. Οι πολιτικές που ακολουθήθηκαν από αντίπαλες αυτοκρατορίες, δημιουργώντας και χειραγωγώντας κυρίαρχες δυναστείες, ενέτειναν τις κοινωνικές διαιρέσεις, ενισχύοντας μια φυλετική ιεραρχία και αναστέλλοντας περαιτέρω τις πολιτικές και κοινωνικές προόδους. Τα πρότυπα που καθιερώθηκαν από τις κυρίαρχες περιφερειακές δυνάμεις, καθώς και το μοτίβο των τακτικών μετατοπίσεων στην υποστήριξη εκ μέρους των κουρδικών φυλών έχουν αντέξει στην σύγχρονη περίοδο και χρωματίζουν την πολιτική σκηνή ακόμη και σήμερα.

Η περαιτέρω στήριξη των φυλετικών και κοινωνικών διαιρέσεων ήταν επιζήμια για τις εξελίξεις που μπορεί να επέτρεπαν στους Κούρδους να εκμεταλλευτούν τις μεταγενέστερες ευκαιρίες για να δημιουργήσουν μια διαρκή κουρδική πολιτική οντότητα. Επιπλέον, η τελική καταστροφή των εμιράτων, χωρίς αποτελεσματική υποκατάσταση του αυτοκρατορικού ελέγχου, βύθισε περαιτέρω το Κουρδιστάν σε αταξία, καθιστώντας το Κουρδιστάν μια περιοχή όπου οι αστικές και πολιτικές δομές, ο υψηλός πολιτισμός και η εκπαίδευση ήταν υπό ανεπάρκεια. Οι αυτοκρατορικές επεμβάσεις σε αυτό το χάος επιδείνωσαν τις θρησκευτικές, φυλετικές και κοινωνικές διαφορές μεταξύ των κατοίκων του Κουρδιστάν, ιδίως η παραδοσιακή εχθρότητα μεταξύ των Κούρδων και των Αρμενίων αξιοποιήθηκε σε τέτοιο βαθμό που το ρήγμα δεν μπορούσε να θεραπευτεί και η αντιπαλότητά τους επρόκειτο να παραμείνει ένα τραγικό χαρακτηριστικό της περιοχής στον 20ο αιώνα, ήταν ένας πιθανός παράγοντας στην αποτυχία των Κούρδων να αποκτήσουν κρατική υπόσταση. Η κατάρρευση των δομών του εμιράτου, η απώλεια της αστικής άρχουσας τάξης και το επακόλουθο χάος επέτρεψαν στους μη φυλετικούς σεΐχηδες να αναδυθούν αρχικά ως μεσολαβητές και όλο και περισσότερο ως εναλλακτικοί πολιτικοί ηγέτες και τόποι εξουσίας. Καθώς οι αρχηγοί των φυλών ενσωματώθηκαν αποτελεσματικότερα στις αυτοκρατορικές δομές, οι σεΐχηδες αυξήθηκαν σε σημασία ως η μόνη πηγή ηγεσίας για πολλούς Κούρδους.

Σε όλη την ταραχώδη ιστορία του Κουρδιστάν ως θέατρο πολέμου για αντίπαλες περιφερειακές δυνάμεις, μόνο η καταστροφή που προκλήθηκε κατά τη διάρκεια του Πρώτου Παγκοσμίου Πολέμου καταγράφεται με κάθε λεπτομέρεια, αν και με διάσπαρτο τρόπο, με τις επιπτώσεις της στο Κουρδιστάν να μην αναγνωρίζονται σε μεγάλο βαθμό. Το μοτίβο της εξωτερικής χειραγώγησης των κουρδικών δομών εντάθηκε και όλα τα μέρη του Κουρδιστάν επηρεάστηκαν αρνητικά από τον πόλεμο και τα επακόλουθά του. Συχνά ξεχνάμε ότι το Κουρδιστάν ως περιοχή υπέφερε περισσότερο από οποιοδήποτε άλλο μέρος της βόρειας Μέσης Ανατολής κατά την διάρκεια του Πρώτου Παγκοσμίου Πολέμου και ότι οι Κούρδοι συμμετείχαν τόσο ως μαχητές όσο και ως δύσμοιροι πολίτες στο μακελειό του

πολέμου. Κάθε αστική ή υψηλή κουλτούρα που είχε απομείνει από την φάση των εμιράτων καταστράφηκε στα τέσσερα χρόνια των μαχών, και ακόμη και πρόσφατα ως αποτέλεσμα της αμερικανικής πολιτικής «Αραβική Άνοιξη», οι κουρδικές αστικές και αγροτικές δομές και η ζωή δεν έχουν πραγματικά ανακάμψει. Ο πόλεμος είδε τις μεγαλύτερες αλλαγές στην εθνοτική και θρησκευτική σύνθεση στο Κουρδιστάν, αφήνοντας το μεγαλύτερο μέρος του Κουρδιστάν και της Αρμενίας στους μουσουλμάνους Κούρδους, οι οποίοι ήταν σοβαρά αποδυναμωμένοι και έτσι δεν ήταν σε θέση να κεφαλαιοποιήσουν την θέση τους. Τα περιστατικά εθνοτικών και θρησκευτικών συγκρούσεων κατά την διάρκεια του Πρώτου Παγκοσμίου Πολέμου ήταν το λογικό αποτέλεσμα τουλάχιστον ενός αιώνα χειραγώγησης τόσο από τις αυτοκρατορικές όσο και από τις ευρωπαϊκές δυνάμεις των τοπικών ανταγωνισμών για τους δικούς τους σκοπούς. Παρά την καλλιέργεια και την ενθάρρυνση των εθνικών φιλοδοξιών από τους συμμετέχοντες στον Πρώτο Παγκόσμιο Πόλεμο, η ιδέα ενός κουρδικού έθνους θεωρήθηκε αβάσιμη, εν μέρει λόγω των κακών σχέσεων μεταξύ των μουσουλμάνων Κούρδων και των γειτόνων τους, οι οποίες τελικά είχαν επιδεινωθεί με ενεργό ενθάρρυνση από τις ίδιες δυνάμεις. Οι Κούρδοι είχαν ελάχιστα ή τίποτα να κερδίσουν από τον Πρώτο Παγκόσμιο Πόλεμο, ο οποίος τεχνικά δεν τους ενέπλεξε καθόλου. Ωστόσο, ήταν απαραίτητοι για το αποτέλεσμα και η επιτυχία των ενεργών δυνάμεων εξαρτιόταν εν μέρει από τη συνεργασία των Κούρδων, καθώς και από τον έλεγχο τμημάτων του Κουρδιστάν. Προκειμένου να οικειοποιηθούν τους Κούρδους, δημιουργήθηκαν προσδοκίες που δεν εκπληρώθηκαν και η προδοσία εκείνη την εποχή των φιλοδοξιών των Κούρδων έγινε κυρίαρχο θέμα στην κουρδική μυθολογία.

Οι αντιλήψεις των Ευρωπαίων για το Κουρδιστάν διέφεραν σημαντικά ανάλογα με τις εντυπώσεις τους για την στρατηγική σημασία του Κουρδιστάν. Εκτός από θέατρο πολέμου, το Κουρδιστάν ήταν ένας τόπος εμπορικής και στρατηγικής αντιπαλότητας για τους Ευρωπαίους και κατά την διάρκεια του 19ου και των αρχών του 20ου αιώνα μεγάλο μέρος του Κουρδιστάν εξερευνήθηκε και η ιστορία του γράφτηκε από τους Ευρωπαίους. Αυτά τα γραπτά δείχνουν τους στόχους των Ευρωπαίων στο Κουρδιστάν και την στρατηγική σημασία του, καθώς η φύση των ερευνών αντανάκλασε κρατικούς στόχους και φιλοδοξίες. Η περίοδος αμέσως μετά τον Πρώτο Παγκόσμιο Πόλεμο, ήταν εκείνη κατά την οποία οι Κούρδοι είχαν ίσως την μεγαλύτερη ευκαιρία τους να επιτύχουν κρατική υπόσταση ή κάποια άλλη μορφή αυτόνομης πολιτικής οντότητας. Είναι βασική αρχή του κουρδικού εθνικισμού ότι οι Βρετανοί τους αρνήθηκαν μια τέτοια ευκαιρία, επιθυμώντας να διατηρήσουν την επαρχία της Μοσούλης λόγω της παρουσίας πετρελαίου. Επιπλέον, η ύπαρξη ενός σοβαρά περικομμένου πιθανού κουρδικού κράτους στην αποτυχημένη Συνθήκη των Σεβρών προσφέρεται ως δικαιολογία ενός κουρδικού κράτους στο διεθνές δίκαιο. Η εξέταση των εγγράφων που σχετίζονται με την βρετανική διαδικασία λήψης αποφάσεων αυτής της περιόδου δείχνει ότι η αναποφασιστικότητα, η ασυνέπεια και η παραίτηση, παρά η σκοπιμότητα, αποτελούν την βάση της τελικής μοίρας του Κουρδιστάν. Οι στρατηγικοί στόχοι περιλάμβαναν πολύ περισσότερα από το πετρέλαιο, η σημασία του οποίου δεν είχε

εκτιμηθεί επαρκώς εκείνη την εποχή. Το ιδεώδες του Wilson της αυτοδιάθεσης δεν υιοθετήθηκε ποτέ από τους Βρετανούς και τελικά εγκαταλείφθηκε από τους Αμερικανούς που ξεκίνησαν την ειρηνευτική διαδικασία. Η μοίρα του Κουρδιστάν περιπλέκεται από αντικρουόμενους στόχους, ακόμη και μεταξύ των Βρετανών, ανεπαρκείς πληροφορίες και γεγονότα στα οποία οι Σύμμαχοι δεν είχαν ουσιαστικό έλεγχο, όπως η ίδρυση της Τουρκικής Δημοκρατίας. Επιπλέον, οι ανεπάρκειες των ίδιων των Κούρδων, ιδιαίτερα όσον αφορά την σαφή ηγεσία, ήταν πολλές. Για τους Κούρδους, οποιαδήποτε αίσθηση εθνικής ενότητας ήρθε μάλλον πολύ αργά, σε μια εποχή που οι Βρετανοί είχαν αποφασίσει ότι θα εγκαταλείψουν το Κουρδιστάν.

Η ποικιλομορφία της γλώσσας, της θρησκείας και του πολιτισμού στο πλαίσιο της κουρδικής εμπειρίας έχει τόσο θετικές όσο και αρνητικές πτυχές για την κουρδική εθνική μυθολογία. Όπως όλες οι εθνικιστικές μυθολογίες, η κουρδική απαιτεί την επιβολή ενός βαθμού τεχνητής ομοιογένειας, προκειμένου να εδραιωθεί η ενότητα. Ωστόσο, η ετερογένεια μπορεί να χειραγωγηθεί όταν είναι απαραίτητο για να συμπεριλάβει ένα ευρύτερο μέλος και να επιδείξει μια ποικίλη και ευρεία πολιτιστική ταυτότητα. Και πάλι, όπως πολλοί εθνικοί μύθοι, ειδικά εκείνοι της πρόσφατης ίδρυσης εθνοτικών ομάδων (π.χ. Σκόπια), αυτός των Κούρδων είναι ευαίσθητος στην αντιληπτή κριτική. Η στενή σύνδεση της κουρδικής ταυτότητας με το φανταστικό έδαφος του Κουρδιστάν γίνεται σαφής στον χάρτη του Μεγάλου Κουρδιστάν, ο οποίος βασίζεται εν μέρει σε ξεπερασμένες δημογραφικές έρευνες, αλλά σε μεγάλο βαθμό και σε φήμες. Δεδομένων των δυσκολιών που είναι εγγενείς στην χαρτογράφηση της κατανομής του κουρδικού πληθυσμού, ακόμη και στον ορισμό ενός τέτοιου πληθυσμού, καθώς και στην παρακολούθηση της δημογραφικής κατανομής επί τόπου, οι χάρτες του Κουρδιστάν αντικατοπτρίζουν μια έννοια και μια επιθυμία και όχι την πραγματικότητα. Φυσικά το Κουρδιστάν υπάρχει, όπως και μια ξεχωριστή κουρδική ταυτότητα, αλλά οι αντιλήψεις για την έκταση του Κουρδιστάν και την φύση του δεν ανταποκρίνονται στην πραγματικότητα.

20. ΟΙ ΚΟΥΡΔΟΙ ΣΤΟΝ ΔΙΠΟΛΙΚΟ ΨΥΧΡΟ ΠΟΛΕΜΟ

Οι ιστορικοί που μελετούν τους Κούρδους στην Μέση Ανατολή είναι ιδιαίτερα προσεκτικοί σχετικά με μια ενιαία, ενοποιημένη και ομοιογενή κουρδική φωνή και ενδιαφέρον για την περιοχή, καθώς οι Κούρδοι στις αρχές του 20ου αιώνα δεν ήταν ενωμένοι στην ιδέα της αυτοδιάθεσης λόγω φυλετικών και πολιτικών διαφορών. Η εδαφική τους διαίρεση μετά τον Πρώτο Παγκόσμιο Πόλεμο οδήγησε περαιτέρω στην εμφάνιση ξεχωριστών κινημάτων αντίστασης και πολιτικών οργανώσεων εναντίον των κρατών στα οποία ήταν μέρος. Παρά τις παρόμοιες εμπειρίες αφομοίωσης, κρατικής βίας, άρνησης της γλώσσας τους και αναγκαστικών εκτοπισμών από τα τουρκικά, αραβικά και περσικά κράτη, οι κουρδικές αντικρατικές εξεγέρσεις και κινητοποιήσεις ήταν και παρέμειναν ως επί το πλείστον

κατακερματισμένες. Κατά την διάρκεια του μεσοπολέμου, υπήρξε μια σειρά κουρδικών εξεγέρσεων για πολιτικό καθεστώς και αναγνώριση. Στην Τουρκία, η εξέγερση του Σεΐχη Said (1925), η εξέγερση του Dersim (1937-1938) και άλλες κατεστάλησαν σε μεγάλο βαθμό. Στο Ιράκ, η ανακήρυξη του Βασιλείου του Κουρδιστάν (1922-1924) από τον Σεΐχη Μαχμούντ Μπαρζανί κατεστάλη από την βρετανική εντολή, αλλά η μεταγενέστερη εξέγερση του Αχμέντ Μπαρζανί το 1931 και η εξέγερση του αδελφού του μουλά Μουσταφά Μπαρζανί μεταξύ 1943 και 1945, έθεσε τις βάσεις για το ιρακινό κουρδικό εθνικό κίνημα στο δεύτερο μισό του 20ου αιώνα. Όσο περισσότερο τα κράτη προσπαθούσαν να καταστείλουν οποιαδήποτε φιλοκουρδικά αιτήματα, τόσο ισχυρότερη γινόταν η κουρδική εθνικιστική μαζική κινητοποίηση και οι πολιτικές οργανώσεις έως το τέλος του 20ου αιώνα.

Η πρώτη ανθεκτική κουρδική πολιτική οργάνωση που έχει επιβιώσει ως ένας από τους πιο σημαντικούς παράγοντες στην κουρδική Μέση Ανατολή, καθώς και στο πλαίσιο περιφερειακών-διεθνών γεωπολιτικών ανταγωνισμών, είναι το Δημοκρατικό Κόμμα του Κουρδιστάν (KDP), που ιδρύθηκε το 1946. Ο Μουσταφά Μπαρζανί παρέμεινε ηγέτης του KDP και ηγήθηκε του αγώνα για κουρδική αυτονομία στο Ιράκ έως τον θάνατό του το 1979. Το KDP υπήρξε το ηγετικό κυβερνών κόμμα της περιοχής του Κουρδιστάν του Ιράκ. Το προηγούμενο του KDP στο Ιράκ ήταν το Κουρδικό Δημοκρατικό Κόμμα του Ιράν (KDPI), το οποίο είχε αρχικά εξελιχθεί από το Komeley Şorrişgêrî Zehmetkêşanî Kurdistanî Êran ή άλλως την Εταιρεία για την Αναγέννηση του Κουρδιστάν και καθοδηγήθηκε από τον Qazi Mohammed το 1945. Ο Qazi Mohammed κατάφερε να ιδρύσει την βραχύβια αυτοδιοικούμενη Κουρδική Δημοκρατία του Mahabad (Ιανουάριος-Δεκέμβριος 1946) στο βορειοδυτικό Ιράν με σοβιετική υποστήριξη. Σημειώνεται ότι ο μουλάς Μουσταφά Μπαρζανί ήταν επίσης διοικητής του στρατού στο Mahabad.

Κατά την διάρκεια του Δευτέρου Παγκοσμίου Πολέμου, τόσο το Ιράν όσο και το Ιράκ καθιέρωσαν στενότερες σχέσεις υπέρ των δυνάμεων του Άξονα, ιδιαίτερα την Γερμανία, προκειμένου να μειώσουν τον βρετανικό και σοβιετικό παρεμβατισμό στις εσωτερικές τους υποθέσεις. Ειδικότερα, το Ιράν υπέστη την αγγλο-σοβιετική εισβολή το 1941 λόγω ανησυχιών για τον γερμανικό επεκτατισμό προς τον Καύκασο και την εξασφάλιση των ελεγχόμενων από τους Βρετανούς πετρελαιοπηγών και της εμπορικής οδού προς την Βρετανική Ινδία, καθώς και την προστασία της βρετανο-σοβιετικής ανταλλαγής στρατιωτικού εφοδιασμού. Κατά την διάρκεια και μετά την κατοχή του Ιράν από τις παγκόσμιες δυνάμεις, εθνοτικές μειονότητες όπως οι Κούρδοι και οι Αζέροι επιδίωξαν αυτοδιοίκηση μεταξύ 1941 και 1946. Ενώ η κεντρική κυβέρνηση ανησυχούσε για την εδαφική ακεραιότητα του Ιράν, πρώτα οι Αζέροι ανακήρυξαν την αυτόνομη κυβέρνησή τους στα τέλη του 1945 και αργότερα οι Κούρδοι ακολούθησαν δηλώνοντας την αυτοδιοικούμενη οντότητά τους. Καθώς οι Σοβιετικοί ήταν φιλικόι προς την ιδέα της εθνικής αυτοδιάθεσης και σχεδίαζαν την εξωτερική τους πολιτική υποστηρίζοντας αντιαποικιακά κινήματα αυτοδιάθεσης σε όλο τον κόσμο, αρχικά υποστήριξαν την ανακήρυξη της Δημοκρατίας του Κουρδιστάν από τον Qazi Mohammed, αλλά η Βρετανία και οι Ηνωμένες Πολιτείες

υποστήριξαν την εδαφική ακεραιότητα του Ιράν. Αυτή η διαφωνία των μεγάλων δυνάμεων στο Ιράν έσπειρε επίσης τους σπόρους του Ψυχρού Πολέμου στο δεύτερο μισό του 20ου αιώνα. Καθώς η σταθερή βρετανο-αμερικανική στάση ενάντια στην σοβιετική υποστήριξη για τις προσπάθειες αυτοδιάθεσης των μειονοτήτων άφησε τον Qazi Mohammed μόνο του στο Ιράν, ο ιρανικός στρατός ανέλαβε τον έλεγχο του Mahabad τον Δεκέμβριο του 1946 και ο Qazi Mohammed απαγχονίστηκε τον Μάρτιο του 1947. Μετά την πτώση της Δημοκρατίας του Κουρδιστάν, ο μουλάς Μουσταφά Μπαρζανί παρέμεινε εξόριστος στην Σοβιετική Ένωση έως την επιστροφή του στο Ιράκ μετά την πτώση της χασεμιτικής μοναρχίας το 1958.

Ενώ οι κουρδικές εξεγέρσεις στην Τουρκία κατά τη διάρκεια του μεσοπολέμου καταστάληκαν σε μεγάλο βαθμό και καμία ανθεκτική οργανωτική πρόκληση δεν προέκυψε έως την άνοδο του Μαρξιστικού-Λενινιστικού Κουρδικού Εργατικού Κόμματος (PKK) στα τέλη της δεκαετίας του 1970, ο ιρανικός κουρδικός αγώνας για αυτονομία καταπιέστηκε κυρίως από την Τεχεράνη μετά την εμπειρία της Δημοκρατίας του Κουρδιστάν το 1946. Αν και το Κουρδικό Δημοκρατικό Κόμμα του Ιράν (KDPI) υποστήριξε την ανατροπή του καθεστώτος του Σάχη το 1979, τα αιτήματά τους για αυτονομία απορρίφθηκαν από το νέο ισλαμικό καθεστώς υπό την ηγεσία του Αγιατολάχ Χομεϊνί και η κουρδική ένοπλη εξέγερση του 1979 κατεστάλη βίαια. Ο Abdul Rahman Ghassemlou, ένας πολλά υποσχόμενος ηγέτης του KDPI, σκοτώθηκε αργότερα από τις ιρανικές μυστικές υπηρεσίες στη Βιέννη το 1989.

Κατά την διάρκεια του Ψυχρού Πολέμου, ο πρωταρχικός τόπος περιφερειακών και παγκόσμιων ανταγωνισμών στον οποίο ενσωματώθηκαν οι Κούρδοι ήταν το Ιράκ. Μετά την ανατροπή της μοναρχίας μέσω στρατιωτικού πραξικοπήματος το 1958, ο ανώτερος στρατιωτικός αξιωματικός Abdul al Karim Qasim έγινε ηγέτης του Ιράκ. Αν και εθνικιστής, αποστασιοποιήθηκε από το κύμα παναραβισμού του Γκαμάλ Αμπντέλ Νάσερ της Αιγύπτου, το οποίο κορυφώθηκε με την ενοποίηση της Αιγύπτου και της Συρίας υπό την Ηνωμένη Αραβική Δημοκρατία (1958-1961). Ο Qasim προτιμούσε μια εγχώρια συμμαχία με τους Κούρδους και τους αριστερούς εναντίον των παναραβικών φατριών. Υπό αυτές τις συνθήκες, ο μουλάς Μουσταφά Μπαρζανί επέστρεψε στο Ιράκ το 1958 από την εξορία του στην Σοβιετική Ένωση και ηγήθηκε του κουρδικού εθνικού κινήματος για αυτονομία στο Ιράκ. Αν και η κυβέρνηση Qasim υποσχέθηκε αυτονομία για τους Κούρδους, τα αιτήματα δεν ικανοποιήθηκαν και ο πρώτος αραβο-κουρδικός πόλεμος, που ξεκίνησε το 1961, διήρκεσε μέχρι της διμερούς ειρηνευτικής συμφωνίας το 1970 (Συμφωνία του Μαρτίου). Η Βαγδάτη υποσχέθηκε αυτονομία. Ωστόσο, η Βαγδάτη δεν συμφώνησε ποτέ να δώσει στους Κούρδους εξουσία στις πετρελαιοπηγές του βόρειου Ιράκ. Δεδομένου ότι οι Ηνωμένες Πολιτείες ανησυχούσαν κυρίως για τον περιορισμό της επιρροής της Σοβιετικής Ένωσης και του κομμουνισμού στο Ιράκ και την περιοχή, ο αραβικός και παναραβικός εθνικισμός δεν ήταν για αυτές η πρωταρχική απειλή. Οι μοναρχίες του Κόλπου, κυρίως η Σαουδική Αραβία, αντιλαμβάνονταν τον παναραβικό εθνικισμό ως απειλή για τα καθεστώτα τους. Για τους Βρετανούς, η αυξανόμενη δημοτικότητα του Νάσερ με την πολιτική αντιαποικιακή αραβική εθνικιστική και παναραβική ρητορική ενότητας ήταν ανησυχητική και κορυφώθηκε με την

κρίση της διώρυγας του Σουέζ το 1956, όταν ο Νάσερ προσπάθησε να εθνικοποιήσει την στρατηγική διώρυγα. Η προτεραιότητα του Ισραήλ ήταν ο περιορισμός των επιθετικών αραβικών εθνικιστικών κρατών και η δική του επιβίωση. Έτσι, οι ισραηλινές, βρετανικές και αμερικανικές προτεραιότητες και συμφέροντα δεν ήταν πάντα ευθυγραμμισμένες, πολύ δε περισσότερο δεν ήταν της ίδιας αντίληψης για το κουρδικό ζήτημα.

Καθώς η βρετανική επιρροή στην περιοχή ξεθώριασε μετά την δεκαετία του 1960, οι ΗΠΑ άρχισαν να διαδραματίζουν πρωταρχικό ρόλο στην ισορροπία δυνάμεων με την Σοβιετική Ένωση. Στο Ιράκ τις δεκαετίες του 1950 και του 1960, ενώ οι ΗΠΑ αρχικά ενδιαφέρονταν να αποτρέψουν μια πιθανή φιλοσοβιετική κομμουνιστική κυβέρνηση στην Βαγδάτη, η Σοβιετική Ένωση υποστήριζε τους Κούρδους. Έως τις αρχές της δεκαετίας του 1970, υπήρχε μια αμερικανική υποψία ότι ο Μπαρζανί ήταν κομμουνιστής πράκτορας στο Ιράκ. Είναι ενδιαφέρον ότι δύο σύμμαχοι των ΗΠΑ, το Ισραήλ και το Ιράν, υποστήριζαν τον κουρδικό αγώνα κατά της Βαγδάτης με σκοπό την αποδυνάμωση του αραβικού εθνικιστικού κύματος. Μόνο όταν το Μπααθικό Ιράκ υπέγραψε την Συνθήκη Φιλίας και Συνεργασίας με την Σοβιετική Ένωση τον Απρίλιο του 1972, οι Κούρδοι έγιναν ένας πολλά υποσχόμενος σύμμαχος για τους Αμερικανούς εναντίον της φιλικής προς τη Σοβιετική Ένωση κυβέρνησης της Βαγδάτης. Όταν η κυβέρνηση της Βαγδάτης, υπό την επιρροή του Σαντάμ Χουσεΐν, δεν εκπλήρωσε την συμφωνία αυτονομίας που υπογράφηκε το 1970, ένα νέο κύμα σύγκρουσης ξεκίνησε το 1974 μεταξύ των Κούρδων υπό την ηγεσία του Μπαρζανί και της Βαγδάτης. Οι ΗΠΑ, το Ισραήλ και το Ιράν τάχθηκαν κρυφίως με τους Κούρδους, αλλά όταν η Τεχεράνη υπέγραψε την Συμφωνία του Αλγερίου με τον Σαντάμ Χουσεΐν το 1975, η οικονομική και οπλική υποστήριξη για τους Κούρδους έληξε και οι Κούρδοι ηττήθηκαν. Μετά από αυτή την ήττα, τέθηκε σε ισχύ η πολιτική αραβοποίησης σε όλα τα κουρδικά εδάφη στο βόρειο Ιράκ. Αυτή η πολιτική ήταν σύμφωνη με την κυριαρχία του Μπάαθ της Συρίας υπό τον Χαφέζ αλ Άσαντ, ο οποίος ίδρυσε στις αρχές της δεκαετίας του 1970 την λεγόμενη Αραβική Ζώνη στην βορειοανατολική Συρία.

Η ήττα του KDP το 1975 και η εξορία του Μουσταφά Μπαρζανί στο Ιράν (και αργότερα στις ΗΠΑ, όπου πέθανε το 1979) οδήγησαν στην ίδρυση ενός νέου κουρδικού πολιτικού κόμματος που ονομάστηκε Πατριωτική Ένωση του Κουρδιστάν (PUK), το οποίο ιδρύθηκε από τον Τζαλάλ Ταλαμπανί και τους αριστερούς Ibrahim Ahmed και Nawshirwan Mustafa. Αυτοί οι αστοί διανοούμενοι είχαν ήδη ιδεολογικές και πολιτιστικές διαφωνίες με τον Μπαρζανί, ο οποίος διακρινόταν για την φυλετική του εξουσία. Μετά το KDP, το PUK έγινε η δεύτερη πιο ανθεκτική και ισχυρή κουρδική πολιτική οργάνωση. Υπήρξε σημαντικός παίκτης στην περιοχή και έλεγχε κυρίως την επαρχία Sulaimaniya κατά μήκος των συνόρων του Ιράν. Η ίδρυση του PUK το 1975 ήταν επίσης η αρχή βαθιών ενδοκουρδικών ανταγωνισμών με μεταβαλλόμενες συμμαχίες και ατελείωτη ενδο-εθνική βία, την οποία τα περιφερειακά κράτη χρησιμοποίησαν αποτελεσματικά για τακτικές διαίρει και βασίλευε επί των Κούρδων. Μια αποκλίνουσα συμμαχία που σχηματίστηκε μεταξύ του PUK και του KDP εμφανίστηκε για λίγο κατά την διάρκεια του πολέμου Ιράν-Ιράκ (1980-1988), στην διάρκεια του οποίου ο

ιρακινός στρατός εισέβαλε στο Ιράν μετά την ισλαμική επανάσταση. Κατά την διάρκεια του πολέμου, ενώ ο Σαντάμ Χουσεΐν του Ιράκ υποστήριξε κυρίως τους Ιρανούς Κούρδους (KDPI) εναντίον της Τεχεράνης, το Ιράν υποστήριξε τους Κούρδους του Ιράκ εναντίον της Βαγδάτης. Ωστόσο, το PUK παρέμεινε αμφίθυμο και προσπάθησε να διαπραγματευτεί με την Βαγδάτη το 1983, αργότερα συμφιλιώθηκε με το KDP εναντίον της Βαγδάτης το 1984. Είναι ενδιαφέρον ότι οι ΗΠΑ και η Σοβιετική Ένωση, οι δύο παγκόσμιες δυνάμεις του Ψυχρού Πολέμου που οι Κούρδοι είχαν προηγουμένως επιλέξει για βοήθεια, ήταν στο πλευρό της Βαγδάτης εναντίον της Τεχεράνης υπό την κυριαρχία του Αγιατολάχ Χομεϊνί.

Ο πόλεμος τελείωσε καταστροφικά για τους Κούρδους του Ιράκ μετά τις γενοκτονικές επιθέσεις του Σαντάμ Χουσεΐν στο βόρειο Ιράκ κατά την διάρκεια της διαβόητης εκστρατείας Al-Anfal. Χιλιάδες Κούρδοι σκοτώθηκαν με χημικά όπλα και σε αεροπορικούς βομβαρδισμούς. Αυτή η γενοκτονία το 1988 έχει γίνει ένα από τα πιο σημαντικά δομικά στοιχεία της κουρδικής εθνικής μνήμης και της οικοδόμησης κράτους στο Ιράκ. Ενώ το KDP στο Ιράν ήταν σε παρακμή και αποδυναμωμένο από την Τεχεράνη έως το τέλος του Ψυχρού Πολέμου, το KDP και το PUK στο Ιράκ παρέμειναν ως επί το πλείστον άθικτα και ανθεκτικά παρά τις ήττες τους από την περιβόητη διακυβέρνηση του Σαντάμ Χουσεΐν. Εν τω μεταξύ, μια νέα ένοπλη και μαχητική κουρδική οργάνωση, το Κουρδικό Εργατικό Κόμμα (PKK), ήταν στα σκαριά στην Τουρκία στα τέλη της δεκαετίας του 1970, η οποία αργότερα θα γινόταν ενεργή και με επιρροή σε όλα τα μέρη της κουρδικής Μέσης Ανατολής. Το PKK, που ιδρύθηκε από τον Αμπντουλάχ Οτσαλάν και άλλους όπως ο Κεμάλ Πιρ, ο Τζεμίλ Μπαγίκ και ο Χακί Καρέρ, βασίστηκε σε μαρξιστική-λενινιστική ιδεολογία και μαοϊκή στρατηγική ανταρτοπόλεμου με στόχο την ίδρυση ενός ανεξάρτητου σοσιαλιστικού κουρδικού κράτους στην Μέση Ανατολή. Ενώ η φιλοκουρδική κινητοποίηση στην Τουρκία παρέμεινε ως επί το πλείστον περιορισμένη μετά την καταστολή των κουρδικών εξεγέρσεων στα πρώτα χρόνια της Τουρκικής Δημοκρατίας, η άνοδος των σοσιαλιστικών και αριστερών φοιτητικών κινημάτων και πολιτικών οργανώσεων στα τέλη της δεκαετίας του 1960 και του 1970 δημιούργησε έναν χώρο για τον κουρδικό πολιτικό ακτιβισμό. Οι ιστορικοί αναλυτές συμφωνούν ότι το PKK δημιουργήθηκε κάτω από ιδεολογικές αντιπαλότητες του Ψυχρού Πολέμου στην εσωτερική τουρκική πολιτική.

Πριν το PKK ξεκινήσει την πρώτη ένοπλη επίθεσή του το 1984 εντός της Τουρκίας, ο Αμπντουλάχ Οτσαλάν αναχώρησε το 1979 για την σοβιετική σύμμαχο Συρία και ίδρυσε εκεί ένα καταφύγιο υποστηριζόμενο από την κυβέρνηση Άσαντ. Οι μαχητές του PKK εκπαιδεύτηκαν μαζί με τους ομοϊδεάτες Παλαιστίνιους μαχητές της Οργάνωσης για την Απελευθέρωση της Παλαιστίνης (PLO) στην κοιλάδα Bekaa στις αρχές της δεκαετίας του 1980. Αυτή η αλληλεγγύη του «πολέμου εθνικής απελευθέρωσης» που εγκρίθηκε από τις σοβιετικές και συριακές κυβερνήσεις παρείχε στον Οτσαλάν και το PKK μια σημαντική ευκαιρία για ιδεολογική και στρατιωτική εκπαίδευση, καθώς και για την δημιουργία περιφερειακών και διεθνών πολιτικών συμμαχιών. Η κυβέρνηση Άσαντ χρησιμοποίησε το PKK ως μοχλό πίεσης εναντίον του γειτονικού τουρκικού κράτους με το οποίο η Συρία είχε

τεταμένες σχέσεις σχετικά με τις αξιώσεις κυριαρχίας για την επαρχία Hatay (Χατάι), η οποία έγινε μέρος της Τουρκίας το 1939, και τις διαμάχες για το νερό στους ποταμούς Ευφράτη και Τίγρη, των οποίων οι ανώτερες πηγές βρίσκονται στην ανατολική Τουρκία. Κατά την διάρκεια του Ψυχρού Πολέμου, η Τουρκία έγινε μέλος του NATO το 1952 και ήταν στρατηγικός εταίρος των ΗΠΑ κατά της κομμουνιστικής απειλής στην περιοχή. Έτσι, η άνοδος του PKK μετατράπηκε σε στρατηγική ευκαιρία για την Σοβιετική Ένωση (αργότερα την Ρωσία) και την Συρία. Το PKK επωφελήθηκε από τέτοιους ευρύτερους ιδεολογικούς και γεωπολιτικούς ανταγωνισμούς στην περιοχή και ήταν σε θέση να ενισχύσει σημαντικά την οργανωτική του δύναμη στα τέλη της δεκαετίας του 1980 και του 1990. Ως αποτέλεσμα, το PKK έγινε η πιο ισχυρή απειλή για την κυριαρχία και την εδαφική ακεραιότητα του τουρκικού κράτους από τις κουρδικές εξεγέρσεις στις αρχές του 21ου αιώνα. Αν και η Τουρκία πίεσε την συριακή κυβέρνηση να εκδιώξει τον Οτσαλάν από την Συρία το 1998, η ιστορική κληρονομιά της παρουσίας του PKK στην Συρία άνοιξε αργότερα τον δρόμο για την άνοδο ενός κουρδικού πολιτικού σχηματισμού υπέρ του Οτσαλάν στις αρχές της δεκαετίας του 2000 στην βόρεια Συρία.

Το τέλος του Ψυχρού Πολέμου και η πτώση της Σοβιετικής Ένωσης το 1991 θεωρήθηκε ως το τέλος του διπολικού κόσμου, σε έναν κόσμο όπου οι περισσότερες από τις διαμάχες και τις συγκρούσεις ήταν ενσωματωμένες στην ιδεολογική και ηγεμονική αντιπαλότητα μεταξύ των ΗΠΑ και της Σοβιετικής Ένωσης. Καθώς η κομμουνιστική απειλή εξαφανίστηκε, οι ΗΠΑ μαζί με την Ευρωπαϊκή Ένωση έτειναν να πιέζουν και να ενθαρρύνουν την διεθνή κοινότητα προς την αποδοχή των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, των δικαιωμάτων των μειονοτήτων και του σεβασμού της πολυπολιτισμικότητας για την υπέρβαση των συγκρούσεων και των διαφορών που βασίζονται στην ταυτότητα του 20ου αιώνα, με απώτερο βέβαια σκοπό μια παγκόσμια τάξη υπό την κυριαρχία των ΗΠΑ. Τα Ηνωμένα Έθνη υιοθέτησαν μια ατζέντα για την ανθρώπινη ασφάλεια και τα κράτη ενθαρρύνθηκαν να εξετάσουν τις πολιτιστικές και οικονομικές ανασφάλειες των μειονοτήτων και άλλων ομάδων (United Nations Development Programme, 1994). Σε αυτό το «αισιόδοξο» περιβάλλον της φιλελεύθερης παγκοσμιοποίησης, η αναγκαστική αφομοίωση των εθνοτικών μειονοτήτων στα χέρια κρατικών φορέων θεωρήθηκε έγκλημα κατά της ανθρωπότητας. Δεδομένου ότι οι Κούρδοι στην μετα-αυτοκρατορική τάξη των νέων εθνών-κρατών υποβλήθηκαν σε σχέδια αποκλεισμού, αφομοίωσης και ομογενοποίησης καθ' όλη την διάρκεια του 20ου αιώνα, η εντατικοποίηση του φιλελευθερισμού που εγκρίθηκε από την Δύση στην δεκαετία του 1990 δημιούργησε ευνοϊκές συνθήκες για την κουρδική υπόθεση, ιδιαίτερα σε σχέση με την απόκτηση ηθικής εξουσίας ενάντια στα καταπιεστικά έθνη-κράτη. Για παράδειγμα, ενώ η Ευρωπαϊκή Ένωση προειδοποιούσε συνεχώς την Τουρκία που επεδίωκε την ένταξη να εξετάσει μια προσφορά εκτεταμένων πολιτιστικών και γλωσσικών δικαιωμάτων για τους Κούρδους της Τουρκίας, οι όλο και πιο δικτατορικές και γενοκτονικές πράξεις του Σαντάμ Χουσεΐν εναντίον των Κούρδων κατά την διάρκεια και μετά τον πόλεμο Ιράν-Ιράκ έλαβαν μεγαλύτερη διεθνή προσοχή και αυξημένες ανθρωπιστικές ανησυχίες. Οι Κούρδοι υπό τα

αντιδυτικά καθεστώτα του Ιράν και της Συρίας θεωρούνταν όλο και περισσότερο ως δυνητικοί δυτικοί σύμμαχοι για μελλοντικά σχέδια αλλαγής καθεστώτος. Κάτω από αυτή την αυξανόμενη παγκόσμια συμπάθεια για τους Κούρδους, η πρώτη σημαντική ευκαιρία για πολιτική εξουσία και πολιτιστική ασφάλεια εμφανίστηκε κατά την διάρκεια του πολέμου του Κόλπου (1990-1991), όταν ο ιρακινός στρατός εισέβαλε στο Κουβέιτ λόγω πετρελαϊκών διαφορών.

Η επιθετική κίνηση του Σαντάμ προκάλεσε περιφερειακή ανησυχία από άλλα αραβικά κράτη, ιδιαίτερα από την Σαουδική Αραβία, καθώς και ηγεμονική ανησυχία από τις ΗΠΑ. Σχηματίστηκε ένας παγκόσμιος συνασπισμός υπό την ηγεσία των ΗΠΑ και ξεκίνησαν στρατιωτικές εκστρατείες (Επιχείρηση Ασπίδα της Ερήμου και Επιχείρηση Καταιγίδα της Ερήμου) για τον περιορισμό της ιρακινής επιθετικότητας. Σε αυτό το εκτυλισσόμενο γεγονός με έντονη παγκόσμια προσοχή, οι Ιρακινοί Κούρδοι (μαζί με τους Ιρακινούς Σίιτες στον νότο) βρήκαν ως σημαντική ομάδα κατά του Σαντάμ σημαντικό και πρωτοφανή χώρο δράσης. Όταν ο ιρακινός στρατός εκδιώχθηκε από το Κουβέιτ στις αρχές του 1991, ο τότε πρόεδρος των ΗΠΑ Τζορτζ Μπους ο πρεσβύτερος δήλωσε: «Κατά τη δική μου άποψη, ο ιρακινός λαός θα πρέπει να βάλει τον Σαντάμ στην άκρη, και αυτό θα διευκόλυνε την επίλυση όλων αυτών των προβλημάτων που υπάρχουν και σίγουρα θα διευκόλυνε την αποδοχή του Ιράκ πίσω στην οικογένεια των φιλειρηνικών εθνών». Ακούγοντας αυτό το μήνυμα, οι Σίιτες στον νότο και οι Κούρδοι στον βορρά επαναστάτησαν εναντίον του καθεστώτος τον Μάρτιο του 1991, αλλά ο παγκόσμιος συνασπισμός υπό την ηγεσία των ΗΠΑ δεν παρείχε καμία εναέρια προστασία για τις εξεγέρσεις. Κατά συνέπεια, τα ελικόπτερα του καθεστώτος Σαντάμ βομβάρδισαν τους αντάρτες, οι οποίοι δεν είχαν την ικανότητα να υπερασπιστούν τον εαυτό τους, και αυτό προκάλεσε μια σημαντική ανθρωπιστική και προσφυγική κρίση για τους Κούρδους του Ιράκ. Περισσότεροι από ένα εκατομμύριο Κούρδοι πρόσφυγες εκτιμάται ότι έσπευσαν στα τουρκικά και ιρανικά σύνορα. Τέτοιες ανθρωπιστικές κρίσεις και η διεθνοποίηση της κουρδικής υπόθεσης στο Ιράκ ώθησαν τον συνασπισμό υπό την ηγεσία των ΗΠΑ να ξεκινήσει την επιχείρηση «Provide Comfort» τον Απρίλιο του 1991, η οποία καθιέρωσε μια ζώνη απαγόρευσης πτήσεων και ανθρωπιστική βοήθεια κατά μήκος του 36^{ου} παραλλήλου. Ως αποτέλεσμα αυτής της διεθνώς προστατευόμενης ζώνης απαγόρευσης πτήσεων, οι Ιρακινοί Κούρδοι έγιναν ως επί το πλείστον απρόσβλητοι από την τυραννία του Σαντάμ Χουσεΐν και ανακήρυξαν μια *de facto* περιφερειακή κυβέρνηση του Κουρδιστάν το 1992. Οι πρώτες κουρδικές εκλογές διεξήχθησαν τον Μάιο του 1992, οι οποίες οδήγησαν σε σχεδόν ίσο μερίδιο ψήφων μεταξύ του PUK και του KDP. Η εγκαθίδρυση αυτής της *de facto* κουρδικής αυτονομίας με διεθνή υποστήριξη ήταν η πιο σημαντική πολιτική νίκη των Κούρδων του Ιράκ από τον Πρώτο Παγκόσμιο Πόλεμο, η οποία αργότερα μετατράπηκε σε *de jure* ομοσπονδιακή οντότητα του Ιράκ το 2005, όταν το καθεστώς Μπάαθ ανατράπηκε από την εισβολή των ΗΠΑ στο Ιράκ το 2003.

Στην δεκαετία του 1990, η κρατική σύγκρουση Τουρκίας-ΡΚΚ λειτουργούσε υπό πολύ διαφορετικές περιφερειακές και διεθνείς αντιλήψεις από την σύγκρουση Ιράκ-Κούρδων. Αν

και η άρνηση της κουρδικής ταυτότητας από την Τουρκία και οι απαγορεύσεις της κουρδικής γλώσσας επικρίθηκαν από την Ευρωπαϊκή Ένωση και τις ΗΠΑ, ο ανταρτοπόλεμος τύπου ΡΚΚ εναντίον της Τουρκίας ως μέλους του ΝΑΤΟ έθεσε εύκολα την κουρδική οργάνωση υπό αυστηρό διεθνή έλεγχο. Οι ΗΠΑ ενέταξαν το ΡΚΚ ως τρομοκρατική οργάνωση το 1997, ακολουθούμενες από το Ηνωμένο Βασίλειο το 2001 και την Ευρωπαϊκή Ένωση το 2002. Ενώ η Τουρκία, οι ΗΠΑ και το Ισραήλ συνεργάστηκαν και μοιράστηκαν πληροφορίες σχετικά με τις δραστηριότητες του ΡΚΚ στην περιοχή, η Συρία άνοιξε ένα ασφαλές καταφύγιο για το ΡΚΚ με την υποστήριξη της Ρωσίας, σημειωτέον ότι το ΡΚΚ δεν έχει καταχωρηθεί ποτέ ως τρομοκρατική οργάνωση από την Ρωσία. Καθώς η Τουρκία ήταν φιλική προς τον μουσουλμανικό πόλεμο της Τσετσενίας εναντίον της Ρωσίας στην δεκαετία του 1990, η Ρωσία ήταν με την σειρά της συμπαθής στον πόλεμο του ΡΚΚ εναντίον της Τουρκίας. Όταν η Τουρκία πίεσε την Συρία να απελάσει τον ηγέτη του ΡΚΚ Αμπντουλάχ Οτσαλάν το 1998, ο Οτσαλάν κατέφυγε πρώτα στην Ρωσία και στην συνέχεια στην Ιταλία. Λόγω των ιστορικών διαφορών και της τουρκικής εισβολής στην Κύπρο, πολλοί Έλληνες πολιτικοί και αξιωματούχοι ήταν φιλικόι προς το ΡΚΚ και πρόσφεραν καταφύγιο στον Οτσαλάν. Ωστόσο, οι διπλωματικές προσπάθειες της Τουρκίας με την υποστήριξη των ΗΠΑ εμπόδισαν την ελευθερία του Οτσαλάν στην Ελλάδα, με αποτέλεσμα να συλληφθεί στην Κένουα στις 15 Φεβρουαρίου 1999 από τις τουρκικές μυστικές υπηρεσίες, όπου είχε καταφύγει μετά την εκδίωξη του από την τότε ελληνική κυβέρνηση (Σημίτης) κατ' απαίτηση της Άγκυρας και του Τελ Αβίβ. Στην σύλληψή του ενεργό ρόλο έπαιξαν το ελληνικό υπουργείο Εξωτερικών (υπουργός Θεόδωρος Πάγκαλος και γενικός γραμματέας πρέσβης Παύλος Αποστολίδης) και οι ελληνικές μυστικές υπηρεσίες (Χαράλαμπος Σταυρακάκης και Σάββας Καλεντερίδης). Μετά την σύλληψη του στάλθηκε στην Τουρκία όπου καταδικάστηκε στην θανατική ποινή που μετατράπηκε σε ισόβια κάθειρξη. Από το 1999, ο Οτσαλάν παραμένει σε μια εξαιρετικά φυλασσόμενη νησιωτική φυλακή, στο Ιμραλί της Τουρκίας. Το γεγονός ότι η Τουρκία είναι μέλος του ΝΑΤΟ από την δεκαετία του 1950 εμπόδισε την ευρύτερη διεθνή υποστήριξη προς το ΡΚΚ που απολάμβαναν οι Κούρδοι του Ιράκ από τον πόλεμο του Κόλπου. Σε αυτό το διεθνές πλαίσιο και λόγω εσωτερικών οργανωτικών συζητήσεων, το ΡΚΚ αποστασιοποιήθηκε από την ιδέα ενός ανεξάρτητου σοσιαλιστικού κουρδικού κράτους και υιοθέτησε την θέση της αυτονομίας χωρίς να διαταράξει τα υπάρχοντα εδαφικά σύνορα.

Ενώ το ΡΚΚ ήταν αποδυναμωμένο στις αρχές του 21ου αιώνα, το ΚΔΡ και το ΡΚΚ είχαν έναν αιματηρό εμφύλιο πόλεμο μεταξύ 1994 και 1998, ο οποίος τελείωσε με την Συμφωνία της Ουάσιγκτον (Washington Agreement) υπό την ηγεσία των ΗΠΑ. Το ΚΔΡ, χωρίς σημαντική ηγεσία, δεν ήταν σε θέση να αμφισβητήσει το Ιράν. Οι Κούρδοι της Συρίας, χωρίς σημαντική οργανωτική δύναμη, ήταν ως επί το πλείστον παθητικοί παίκτες υπό το καθεστώς Μπάαθ του καθεστώτος Άσαντ. Παρά την αξιοσημείωτη πρόοδο για τους Κούρδους καθ' όλη την δεκαετία του 1990, η επίθεση της Αλ Κάιντα του Οσάμα μπιν Λάντεν (πρώην συμμάχου/πράκτορα της CIA) εναντίον των ΗΠΑ στις 11 Σεπτεμβρίου 2001 ήταν ένα σημείο καμπής για την Μέση Ανατολή.

Η κυβέρνηση των ΗΠΑ του Τζορτζ Μπους κήρυξε τον «πόλεμο κατά της τρομοκρατίας» και του «Άξονα του Κακού», λέγοντας: «Κάθε έθνος, σε κάθε περιοχή, τώρα πρέπει να πάρει απόφαση. Είτε είστε μαζί μας είτε είστε με τους τρομοκράτες». Πρώτον, οι Ηνωμένες Πολιτείες εισέβαλαν στο Αφγανιστάν τον Οκτώβριο του 2001 λόγω της υποτιθέμενης υποστήριξης των ισλαμιστών Ταλιμπάν στην Αλ Κάιντα. Αργότερα, τον Μάρτιο του 2003, συνασπισμός υπό την ηγεσία των ΗΠΑ εισέβαλε στο Ιράκ με την αιτιολόγηση ότι ο Σαντάμ Χουσεΐν κατείχε όπλα μαζικής καταστροφής. Ενώ οι ΗΠΑ ξεκίνησαν τον παγκόσμιο πόλεμο κατά της τρομοκρατίας, ο οποίος στόχευε συνιτικά ισλαμιστικά τρομοκρατικά δίκτυα, το σιιτικό ισλαμικό ιρανικό καθεστώς κέρδιζε έδαφος στην Μέση Ανατολή με σιιτικές και μη σιιτικές αντιαμερικανικές ομάδες στο Ιράκ, τον Λίβανο, την Παλαιστίνη και την Συρία. Ο λεγόμενος Άξονας του Κακού από την άποψη των ΗΠΑ περιελάμβανε επίσης κράτη παρίες όπως το Ιράν, το Ιράκ, την Βόρεια Κορέα και την Συρία ως κράτη που χρηματοδοτούν την τρομοκρατία.

Το Ισραήλ και η Σαουδική Αραβία, και οι δύο σύμμαχοι των ΗΠΑ, ανησυχούσαν ιδιαίτερα για την αυξανόμενη επιρροή του Ιράν. Στο πλαίσιο αυτής της παγκόσμιας πρωτοβουλίας υπό την ηγεσία των ΗΠΑ στην εποχή μετά την 11η Σεπτεμβρίου, οι Κούρδοι, χωρίς ισχυρή ιστορία ή σύνδεση με τον ριζοσπαστικό τζιχαντισμό ή τον αντι-ισραηλινό λόγο, φάνηκαν να είναι μία από τις πιο αξιόπιστες ομάδες στην Μέση Ανατολή. Όταν το καθεστώς του Σαντάμ ανατράπηκε μετά την εισβολή του 2003, η οικοδόμηση του νέου κράτους και έθνους του Ιράκ, που ήταν στα χέρια των ΗΠΑ, έδωσε ιδιαίτερη προσοχή στην αυτονομία και την κυριαρχία των Ιρακινών Κούρδων, στους οποίους το Σύνταγμα του 2005 χορήγησε επίσημο ομοσπονδιακό καθεστώς ως ιρακινό Κουρδιστάν. Παρά την απουσία ισχυρής άμεσης εμπλοκής, οι Κούρδοι στο Ιράν και την Συρία είχαν επίσης μπει στο ραντάρ της Ουάσιγκτον και του Τελ Αβίβ ως πιθανοί σύμμαχοι στις αρχές της δεκαετίας του 2000. Σε ένα τέτοιο περιφερειακό χάος με έντονη στρατιωτική παρουσία των ΗΠΑ, το ΡΚΚ ξεκίνησε επίσης οργανωτικές διαδικασίες και δραστηριότητες στο Ιράν και την Συρία, διατηρώντας παράλληλα χαμηλό προφίλ στην Τουρκία. Πρώτον, ιδρύθηκε το Κόμμα Δημοκρατικής Ένωσης (PYD) στην Συρία το 2003 και αργότερα το Κουρδικό Κόμμα Ελεύθερης Ζωής (PJAK) στο Ιράν το 2004. Αν και το PJAK αγωνίζεται εναντίον της Τεχεράνης από τότε, η άμεση υποστήριξη των ΗΠΑ σε μια ομάδα που συνδέεται με το ΡΚΚ κατά έμμεσο τρόπο διασχίζει τις γραμμές εντός της τουρκο-αμερικανικής συμμαχίας του ΝΑΤΟ. Ενώ το PJAK προσπάθησε να κινητοποιήσει τις κουρδικές μάζες στο Ιράν, η πλειοψηφία των κουρδικών περιοχών στην βόρεια Συρία παρέμεινε ως επί το πλείστον ήρεμη με μία εξαίρεση. Η κουρδική πόλη Qamishli τον Μάρτιο του 2004 ήταν ένα παράδειγμα της αυξανόμενης φιλοκουρδικής απογοήτευσης με το μπαθικό συριακό καθεστώς. Οι κουρδικές ταραχές ξεκίνησαν όταν κάποιοι Άραβες οπαδοί σε ποδοσφαιρικό αγώνα πρόσβαλαν Κούρδους οπαδούς με αφίσες του Σαντάμ Χουσεΐν. Αυτές οι ταραχές κατεστάλησαν αργότερα από το μπαθικό καθεστώς του Μπάσαρ αλ Άσαντ. Ωστόσο, μια τέτοια κουρδική αφύπνιση στην Συρία, όπου η ισχυρή φιλοκουρδική κινητοποίηση ήταν ως επί το πλείστον ασθενέστερη σε σύγκριση με το Ιράκ,

την Τουρκία και το Ιράν, ήταν ένα αρχικό σημάδι της επακόλουθης σημαντικής φιλοκουρδικής αντίστασης στην βόρεια Συρία μετά τον συμμοριτοπόλεμο, υπό αμερικανική καθοδήγηση και χρηματοδότηση που ξεκίνησε το 2011 με την λεγόμενη πολιτική «Αραβική Άνοιξη».

Καθώς οι Κούρδοι του Ιράκ πέτυχαν πολιτική αναγνώριση και ομοσπονδιακό καθεστώς από την Δύση το 2005, η Τουρκία άρχισε να επανεξετάζει την παραδοσιακή αντίθεσή της σε οποιαδήποτε κουρδική αυτονομία στην περιοχή. Δεδομένου ότι το PKK εγκατέστησε την έδρα του στα βουνά του βόρειου Ιράκ, η Άγκυρα φοβόταν ότι η περιοχή του Κουρδιστάν του Ιράκ θα γινόταν ασφαλές καταφύγιο για μια αντιτουρκική κουρδική αντιπολίτευση και ότι ένα πιθανό ανεξάρτητο κουρδικό κράτος θα παρακινούσε τους Κούρδους της Τουρκίας για ένα παρόμοιο έργο. Αν κάποιος αναθεωρήσει την παραδοσιακή στάση της Τουρκίας απέναντι στους Κούρδους του Ιράκ καθ' όλη την διάρκεια του 20ου αιώνα, θα ήταν ακριβές να πει ότι θεωρήθηκαν ως πιθανή απειλή για την ασφάλεια της Άγκυρας. Με τον Τουργκούτ Οζάλ πρωθυπουργό της Τουρκίας (1983-1989) και αργότερα πρόεδρο (1989-1993), η Άγκυρα είχε εξετάσει το ενδεχόμενο προσέγγισης με τον Μασούντ Μπαρζανί του KDP και τον Τζαλάλ Ταλαμπανί του PUK με την ελπίδα να δημιουργήσει μια οικονομική και πολιτική σχέση. Ο Οζάλ αναζητούσε επίσης ευκαιρίες για να ξεκινήσει διάλογο με τον ηγέτη του PKK Οτσαλάν μέσω της διαμεσολάβησης των ιρακινών Κούρδων ηγετών. Ωστόσο, ο απροσδόκητος θάνατος του Τουργκούτ Οζάλ το 1993 διέκοψε αυτή την διαδικασία.

Το ιρακινό Κουρδιστάν είναι μια ιδιαίτερα στρατηγική περιοχή για τους ενεργειακούς πόρους του (συμπεριλαμβανομένων των αποθεμάτων πετρελαίου στην αμφισβητούμενη πόλη του Κιρκούκ), καθώς και μια ζώνη ανάσχεσης μεταξύ του Ιράν και της Συρίας. Δεδομένου ότι το ιρακινό Κουρδιστάν είναι περικλειστο, η οικονομική του επιβίωση εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από την πρόσβαση σε γειτονικά κράτη, ιδιαίτερα στην Τουρκία και το Ιράν. Έτσι, η Περιφερειακή Κυβέρνηση του Κουρδιστάν (KRG) με έδρα το Ερμπίλ ήταν πολύ προσεκτική στην οικοδόμηση φιλικών σχέσεων με αυτές τις δύο σημαντικές περιφερειακές δυνάμεις. Ενώ το PUK έχει οικοδομήσει καλές σχέσεις με το Ιράν (η πόλη προπύργιο του PUK Suleymaniye συνορεύει με το Ιράν), το KDP έχει ιδιαίτερο ενδιαφέρον για καλές σχέσεις με την Τουρκία. Οι εξαγωγές πετρελαίου μέσω του αγωγού Kirkuk-Ceyhan αποτελούν σημαντική πηγή εσόδων τόσο για την Βαγδάτη όσο και για το Ερμπίλ. Σημειωτέον ότι πριν από την εισβολή των ΗΠΑ στο Ιράκ τον Μάρτιο του 2003, η Τουρκία δεν χορήγησε άδεια για την ανάπτυξη Αμερικανών στρατιωτών μέσω του τουρκικού εδάφους, καθώς οποιαδήποτε απειλή για την εδαφική ακεραιότητα του Ιράκ θα σήμαινε απειλή για την εθνική ασφάλεια της Τουρκίας, όπως και η ίδρυση ενός ανεξάρτητου Κουρδιστάν.

Σε αυτό το περιβάλλον ουσιαστικών αλλαγών στο Ιράκ, το PKK ξανάρχισε την μαχητική εκστρατεία του εναντίον της Τουρκίας το 2004, κυρίως χρησιμοποιώντας τα βουνά Qandil στο ιρακινό Κουρδιστάν ως βάση επιχειρήσεων. Η έντονη παρουσία του PKK στο έδαφος της KRG αποτελούσε πηγή έντασης με την Τουρκία από τις αρχές της δεκαετίας του 2000. Ωστόσο, δεδομένου ότι το KDP και το PKK ήταν ως επί το πλείστον ιδεολογικοί και

οργανωτικοί αντίπαλοι στην κουρδική πολιτική, η Τουρκία υπό την κυριαρχία του Ταγίπ Ερντογάν κατάφερε να οικοδομήσει στενές σχέσεις με τον ηγέτη του KDP Μασούντ Μπαρζανί και να δημιουργήσει μια στρατηγική εταιρική σχέση βασισμένη στην οικονομική συνεργασία και την συνεργασία στον τομέα της ασφάλειας, ιδιαίτερα από το 2008. Από τότε, οι τουρκικές κατασκευαστικές εταιρείες έχουν παρουσία σε σημαντικές επενδύσεις κατασκευής υποδομών, όπως αεροδρόμια, δρόμους, νοσοκομεία, σχολεία και συστήματα ύδρευσης στο ιρακινό Κουρδιστάν. Η Άγκυρα άνοιξε τουρκικό προξενείο στο Ερμπίλ το 2010. Η τουρκική βιομηχανία αγαθών και υπηρεσιών έχει γίνει η κύρια οικονομική πηγή στην περιοχή. Η Τουρκία έχει επίσης αυξήσει την στρατιωτική της παρουσία εναντίον του PKK στο ιρακινό Κουρδιστάν. Οι καλές σχέσεις συνεχίστηκαν κυρίως έως το δημοψήφισμα ανεξαρτησίας των Κούρδων του Ιράκ το 2017, στο οποίο η Άγκυρα αντιτάχθηκε σθεναρά και θεώρησε αυτή την κίνηση του Μπαρζανί ως προδοτική, παρ' όλα αυτά οι σχέσεις διατηρούνται σε καλό επίπεδο ως σήμερα.

Συνολικά, η εισβολή των ΗΠΑ στο Ιράκ το 2003 οδήγησε στην εμφάνιση μιας πρώτης διεθνώς αναγνωρισμένης και διαρκούς κουρδικής αυτόνομης περιοχής, η οποία έχει γίνει στρατηγικό έδαφος στο πλαίσιο της περιφερειακής και διεθνούς πολιτικής. Ομοίως, η έναρξη του συμμοριτοπολέμου στην Συρία το 2011 εν μέσω της ανόδου του σαλαφιστικού-τζιχαντιστικού Ισλαμικού Κράτους του Ιράκ και της Συρίας (ISIS) στον απόηχο της Αραβικής Άνοιξης (2010-2011) και με την χρηματοδότηση των ΗΠΑ, οδήγησε στην άνοδο ενός de facto κουρδικού θύλακα στην βορειοανατολική Συρία το 2014. Αυτός ο κουρδικός θύλακας, που ονομάζεται Rojava, έχει γίνει το «πολιτικό εργαστήριο» του σχεδίου αυτονομίας του ηγέτη του PKK Οτσαλάν και η εμφάνισή του έχει ανασχηματίσει περιφερειακές και παγκόσμιες συμμαχίες, με τους Κούρδους να εμφανίζονται ως παγκόσμιοι εταίροι κατά των τζιχαντιστών.

Την επί δεκαετίες αυταρχική σταθερότητα στην Μέση Ανατολή διατάραξε η αμερικανική πολιτική «Αραβική Άνοιξη» με χορηγούμενες από τις αμερικανικές μυστικές υπηρεσίες αντικυβερνητικές μαζικές διαδηλώσεις και διαμαρτυρίες σε όλες τις αραβικές κοινωνίες, πρώτα στην Τυνησία τον Δεκέμβριο του 2010, όταν ένας νεαρός πλανόδιος πωλητής ονόματι Mohammed Bouazizi αυτοπυρπολήθηκε σε ένδειξη διαμαρτυρίας για παρενόχληση από τοπικούς δημοτικούς υπαλλήλους. Αυτή η πρώτη ατομική πράξη, σε συνδυασμό με την έλλειψη οικονομικών ευκαιριών και πολιτικών ελευθεριών υπό την κυριαρχία αυταρχικών Αράβων ηγετών, οδήγησε εκατομμύρια Άραβες πολίτες στους δρόμους με την ελπίδα να ανατρέψουν τα αυταρχικά καθεστώτα τους. Αυτή η σειρά διαμαρτυριών, διαδηλώσεων και εξεγέρσεων με την ονομασία «Αραβική Άνοιξη» εξαπλώθηκε από την Τυνησία σε πολλά κράτη της περιοχής, συμπεριλαμβανομένης της Αιγύπτου, του Λιβάνου, της Υεμένης, του Μπαχρέιν, του Ιράν, του Ιράκ, της Ιορδανίας και της Συρίας το 2011. Ως συνέπεια, ο Zine Al Abidine Ben Ali (ο οποίος κυβερνούσε την Τυνησία από το 1987) παραιτήθηκε, στην συνέχεια ο Χόσνι Μουμπάρακ της Αιγύπτου (στην εξουσία από το 1981) δεν μπόρεσε να αντισταθεί στις διαδηλώσεις της πλατείας Ταχρίρ και παραιτήθηκε επίσης. Ο Αλί Αμπντουλάχ Σαλέχ της

Υεμένης και ο Μουαμάρ Καντάφι της Λιβύης ανατράπηκαν επίσης, αλλά αυτές οι υποθέσεις κατέληξαν σε καταστροφικούς εμφύλιους πολέμους και διαλυμένα κράτη. Οι συριακές εξεγέρσεις εναντίον του καθεστώτος του Άσαντ ξεκίνησαν στην νότια πόλη Ντάρα τον Μάρτιο του 2011 και η βίαιη καταστολή των διαδηλωτών από την κυβέρνηση οδήγησε αργότερα σε μαζικές διαμαρτυρίες, οι οποίες τελικά μετατράπηκαν σε πλήρη εμφύλιο πόλεμο, κάτι που επιθυμούσε διακαώς η Ουάσιγκτον. Το κενό εξουσίας κατά την διάρκεια του εμφυλίου πολέμου οδήγησε στην εμφάνιση μιας ποικιλίας σουνιτικών τζιχαντιστικών οργανώσεων, συμπεριλαμβανομένων των μαχητών που συνδέονται με την Αλ Κάιντα και του ISIS. Ο εμφύλιος πόλεμος της Συρίας μετατράπηκε σε συμμοριτοπόλεμο, ο οποίος το τελευταίο διάστημα διευθετείται με την παρέμβαση της Ρωσίας, μετέτρεψε την Συρία όλο και περισσότερο σε τόπο διεθνούς σύγκρουσης δια αντιπροσώπων, όπου οι περιφερειακές και παγκόσμιες δυνάμεις έχουν παγιδευτεί σε αντιπαλότητες. Για παράδειγμα, ενώ το Ιράν, η Χεζμπολάχ και η Ρωσία παρέχουν στρατιωτική και οικονομική υποστήριξη στο καθεστώς Άσαντ, υποστήριξη υπέρ της αντιπολίτευσης παρέχεται από τις ΗΠΑ, την Γαλλία, την Τουρκία και έως το 2021 την Σαουδική Αραβία και το Κατάρ. Το Ισραήλ, από την άλλη πλευρά, προσπαθεί να αποτρέψει την αύξηση της ιρανικής επιρροής στην Δαμασκό και την επέκταση της Χεζμπολάχ στην περιοχή.

Οι επιπτώσεις της Αραβικής Άνοιξης για τους Κούρδους εκτυλίχθηκαν κυρίως στο Ιράκ, την Συρία και την Τουρκία. Συγκεκριμένα, η άνοδος της μαχητικής τζιχαντιστικής ομάδας ISIS εν μέσω των αντικυβερνητικών διαδηλώσεων και εξεγέρσεων οδήγησε στον απροσδόκητο έλεγχο της οργάνωσης σε τεράστιες περιοχές στην περιοχή. Η βόρεια συριακή πόλη Raqa τέθηκε υπό τον έλεγχο του ISIS στις αρχές του 2014 και ανακηρύχθηκε πρωτεύουσα του Χαλιφάτου. Το καλοκαίρι του 2014, η Μοσούλη, μια μεγάλη πόλη πλούσια σε πόρους στο Ιράκ, έπεσε επίσης υπό τον έλεγχο του ISIS. Η αυτοαποκαλούμενη Δύση που είχε προκαλέσει με την πολιτική της την επέκταση των τζιχαντιστών του ISIS στο Ιράκ και την Συρία, τις γενοκτονικές επιθέσεις στην αυτόχθονη κοινότητα των Γεζίντι στην βόρεια ιρακινή πόλη Sinjar και την απαγωγή γυναικών Γιαζίντι ως σεξουαλικών σκλάβων των τζιχαντιστών το καλοκαίρι του 2014, μηρύκαζε επί των τεκταινομένων έχοντας προφανώς ως κύρια στρατηγική την απομάκρυνση μη φιλικών προς την Δύση καθεστώτων.

Το Sinjar ήταν κυρίως υπό την προστασία των κουρδικών δυνάμεων Πεσμεργκά του KDP. Δεδομένου ότι δεν ήταν σε θέση να αντισταθούν στην προέλαση του ISIS, το PKK ανέπτυξε επίσης στρατηγικά μερικούς από τους μαχητές του στην περιοχή προκειμένου να προστατεύσει τους Γεζίντι από το ISIS. Στην Συρία, δεδομένου ότι ο Μπάσαρ αλ Άσαντ πάλευε για την επιβίωση του καθεστώτος του, οι συριακές δυνάμεις ασφαλείας επικεντρώθηκαν κυρίως στην υπεράσπιση περιοχών όπως το Χαλέπι και η Δαμασκό. Οι Κούρδοι στην βορειοανατολική Συρία δεν αποτελούσαν υπαρκτή απειλή για το καθεστώς του. Έτσι, η παρουσία των δυνάμεων του συριακού καθεστώτος στη βορειοανατολική Συρία με κουρδική πλειοψηφία άρχισε να μειώνεται, γεγονός που άνοιξε το δρόμο το 2012 για μια κουρδική αυτοανακηρυχθείσα de facto αυτονομία που ονομάζεται Rojava. Αν και το

Κουρδικό Εθνικό Συμβούλιο (KNC) που συνδέεται με τον Μπαρζανί και το Κόμμα Δημοκρατικής Ένωσης (PYD) που συνδέεται με τον Οτσαλάν με την ένοπλη ομάδα του που ονομάζεται Μονάδες Προστασίας του Λαού (YPG) ήταν οι δύο ηγετικές οργανώσεις στην Rojana, τον κουρδικό θύλακα ελέγχουν κυρίως το PYD μαζί με το YPG. Η κυβέρνηση της Rojana ανακοινώθηκε επίσημα από το PYD τον Ιανουάριο του 2014. Λόγω των ιδεολογικών και οργανωτικών δεσμών της με το κυρίως αριστερό PKK, η Rojana υπό την ασφάλεια του YPG έγινε γρήγορα πρωταρχικός εχθρός για το ISIS και μια πλήρης τζιχαντιστική επίθεση πραγματοποιήθηκε στην κουρδική πόλη Kobani τον Σεπτέμβριο του 2014. Στην επακολουθείσα μάχη, οι μαχητές του YPG αντιστάθηκαν επιτυχώς στο ISIS και το Kobani έγινε μια από τις πρώτες στρατιωτικές ήττες για τους τζιχαντιστές.

Μετά την μάχη του Kobani και υπό την διαφαινόμενη ήττα του ISIS στην περιοχή, η δυτική συμπάθεια και το παγκόσμιο ενδιαφέρον για τους Κούρδους κορυφώθηκε, μαζί με την νομιμοποίηση της κουρδικής Rojana που συνδέεται με το PKK, κάτι που ανησύχησε ιδιαίτερα την Τουρκία. Καθώς ο συμμοριτοπόλεμος της Συρίας και η άνοδος του ISIS εκτυλίσσονταν στην περιοχή, η Τουρκία βρισκόταν στην μέση των ειρηνευτικών συνομιλιών με το PKK και τον φυλακισμένο ηγέτη του, Αμπντουλάχ Οτσαλάν. Ενώ η Τουρκία ήλπιζε να πείσει το PKK να καταθέσει τα όπλα, ταυτόχρονα άρχισε τον διάλογο με το PYD στην Συρία με στόχο την ανατροπή του καθεστώτος Άσαντ. Ωστόσο, το πρωταρχικό ενδιαφέρον του PYD δεν ήταν να ανατρέψει το καθεστώς Άσαντ. Το PKK, από την άλλη πλευρά, ενθαρρύνθηκε από τις νίκες στο Sinjar και το Kobani. Εν τω μεταξύ, η εκλογική επιτυχία του νόμιμου φιλοκουρδικού Δημοκρατικού Κόμματος των Λαών (HDP) το καλοκαίρι του 2015 ώθησε την κυβέρνηση Ερντογάν να υιοθετήσει έναν ανηλεή εθνικιστικό λόγο και πολιτική εναντίον των Κούρδων. Ως αποτέλεσμα, οι ειρηνευτικές συνομιλίες μεταξύ της Άγκυρας και του PKK απέτυχαν και έντονες αστικές συγκρούσεις μεταξύ του PKK και του τουρκικού στρατού ξέσπασαν στην νοτιοανατολική Τουρκία μετά τον Ιούλιο του 2015. Οι σκληρές επιχειρήσεις του τουρκικού στρατού από τότε αποδυνάμωσαν σε μεγάλο βαθμό την παρουσία του PKK στην Τουρκία.

Ο επόμενος στόχος της Τουρκίας ήταν η Συρία, προκειμένου να περιορίσει την συριακή Rojana που συνδέεται με το PKK και να ανοίξει ασφαλείς χώρους για τον υποστηριζόμενο από την Τουρκία «Ελεύθερο Συριακό Στρατό» (Free Syrian Army), ο οποίος μαζί με το ISIS πολεμούσε εναντίον του καθεστώτος Άσαντ. Εν τω μεταξύ, οι σχέσεις μεταξύ των δύο μελών του NATO, της Τουρκίας και των ΗΠΑ, ήταν τεταμένες λόγω των αποκλινουσών απόψεων για το PYD. Για την Τουρκία, το PYD ήταν πάντα ένα παρακλάδι του PKK και ως εκ τούτου θεωρείται τρομοκρατική οργάνωση. Ωστόσο για τις ΗΠΑ, το PYD υπήρξε σημαντικός εταίρος και ο τελευταίος σύμμαχος στην περιοχή μετά την συντριβή του ISIS. Παρ' όλα αυτά η Ουάσιγκτον προσπάθησε να κατευνάσει την ανησυχία της Τουρκίας, χωρίς να γίνεται πιστευτή από την Άγκυρα. Έτσι η Τουρκία επενέβη στρατιωτικά στην βόρεια Συρία το 2016 και το 2017 (Επιχείρηση Ασπίδες του Ευφράτη), το 2018 (Επιχείρηση Κλάδος Ελαίας), το 2019 (Επιχείρηση Πηγή Ειρήνης) και το 2020 (Επιχείρηση Εαρινή Ασπίδα). Οι δύο πρώτες επιχειρήσεις έληξαν με τον τουρκικό έλεγχο της Jarablus, του Azaz και της κουρδικής πόλης

Afrin και ώθησαν τους πολιτοφύλακες του YPG ανατολικά του ποταμού Ευφράτη. Η τελευταία επιχείρηση είχε στόχο την κουρδοκρατούμενη επαρχία Idlib, η οποία πολεμούσε εναντίον του καθεστώτος Άσαντ.

Συνολικά, ο απόηχος της Αραβικής Άνοιξης και ο αγώνας κατά του ISIS προσέφεραν βαθιές ευκαιρίες για τους Κούρδους στην Μέση Ανατολή. Ενώ οι Κούρδοι της Συρίας έχουν αποκτήσει de facto αυτονομία μετά τον επί δεκαετίες αποκλεισμό από το καθεστώς Άσαντ, οι Κούρδοι του Ιράκ προώθησαν την προσπάθεια ανεξαρτησίας το 2017, αν και με αποτυχία, και σηματοδότησαν την επιθυμία τους για κρατική υπόσταση. Το PYD έχει ανοίξει πολλά γραφεία ξένων αντιπροσωπειών, συμπεριλαμβανομένης της Μόσχας, του Βερολίνου και του Παρισιού. Επιπλέον, οι εμβληματικές εικόνες των Κούρδων μαχητών κατά του ISIS έχουν δημιουργήσει πολύ ευνοϊκή διεθνή κοινή γνώμη για τους Κούρδους. Ωστόσο, παρά την σημαντική κουρδική πολιτική πρόοδο μετά την Αραβική Άνοιξη, το μέλλον παραμένει αβέβαιο για τους Κούρδους.

21. ΣΧΕΣΕΙΣ ΜΕΤΑΞΥ ΙΣΡΑΗΛ ΚΑΙ ΚΟΥΡΔΩΝ

Η κυρίαρχη ισραηλινή αφήγηση παρουσιάζει μια φαινομενικά ισχυρή πολιτική και ηθική συνεργασία με τους Κούρδους. Μια πιο προσεκτική ματιά, ωστόσο, δείχνει ότι η συμμαχία του Ισραήλ είναι μια καθαρή υποκρισία. Η αλληλεγγύη του Ισραήλ προς τους Κούρδους είναι διπρόσωπη, όχι μόνο επειδή εξόπλιζαν επί δεκαετίες έναν από τους μεγαλύτερους καταπιεστές του κουρδικού λαού, την Τουρκία, αλλά και επειδή υποστηρίζει την ανεξαρτησία τους, ενώ αρνείται σε εκατομμύρια Παλαιστίνιους το ίδιο δικαίωμα.

Καθ' όλη την δεκαετία του 2000, το Ισραήλ υποστήριξε στρατιωτικά τις κουρδικές δυνάμεις, συμπεριλαμβανομένης της εκπαίδευσης στην Συρία και το Ιράκ. Περίπου την ίδια περίοδο, πούλησε 170 άρματα μάχης M60T αξίας 688 εκατομμυρίων δολαρίων στην Τουρκία, σύμφωνα με την βάση δεδομένων μεταφοράς όπλων του Διεθνούς Ινστιτούτου Ερευνών για την Ειρήνη της Στοκχόλμης (SIPRI), και μετέφερε τεχνογνωσία για την κατασκευή μαχητικών drones. Η χρονιά που ανακοινώθηκε αυτή η πώληση, το 2002, ήταν η ίδια χρονιά που ο τότε πρωθυπουργός της Τουρκίας Μπουλέντ Ετσεβίτ απαγόρευσε τα μαθήματα κουρδικής γλώσσας σε σχολεία και πανεπιστήμια σε όλη τη χώρα. Περισσότεροι από 100 Κούρδοι συνελήφθησαν επειδή διαμαρτυρήθηκαν κατά αυτής της αλλαγής. Επίσης, εκείνο το έτος, ο ραδιοτηλεοπτικός φορέας της Τουρκίας απαγόρευσε έναν φιλοκουρδικό τηλεοπτικό σταθμό για ένα χρόνο και η ΕΕ πρόσθεσε το PKK στον κατάλογο των τρομοκρατικών οργανώσεων κατόπιν αιτήματος της Τουρκίας. Όλα αυτά χωρίς κριτική από το Ισραήλ.

Το Ισραήλ συνέχισε να εξάγει όπλα στην Τουρκία το 2010, αλλά μέχρι το 2011 υπήρξε μια πτώση στις πωλήσεις, μετά την ισραηλινή επίθεση στον στολίσκο της Γάζας, η οποία οδήγησε στη δολοφονία οκτώ Τούρκων υπηκόων, αναστέλλοντας στην συνέχεια τις ισραηλινό-

τουρκικές διπλωματικές σχέσεις. Ως εκ τούτου, ήταν συγκεκριμένες ισραηλινές στρατιωτικές επιθέσεις εναντίον των Παλαιστινίων και των υποστηρικτών τους που οδήγησαν στην διακοπή των ισραηλινό-τουρκικών στρατιωτικών δεσμών και όχι η συνεχής βία του τουρκικού κράτους εναντίον των Κούρδων. Ούτως, οι ισραηλινές κυβερνήσεις υποστήριξαν τον κουρδικό λαό όταν ήταν βολικό και υποστήριξαν τους καταπιεστές τους όταν αυτό εξυπηρετούσε καλύτερα τα πολιτικά και οικονομικά συμφέροντα του Ισραήλ. Κατά καιρούς το Ισραήλ έκανε και τα δύο ταυτόχρονα. Όταν η υποστήριξη του ιρακινού Κουρδιστάν εξυπηρετούσε το συμφέρον του Ισραήλ να αποδυναμώσει την συριακή και ιρανική επιρροή στην περιοχή, η βοήθεια λάμβανε χώρα. Εάν το Ισραήλ μπορούσε να επωφεληθεί από την πώληση μη επανδρωμένων αεροσκαφών στην Τουρκία, των drones Heron που χρησιμοποιήθηκαν στην τουρκική εισβολή στο κουρδικό βόρειο Ιράκ το 2008, τότε τα drones επωλούντο.

Είναι προφανές ότι μετά την Ιρανική Επανάσταση το 1979, οι Κούρδοι και ιδιαίτερα οι Κούρδοι του Ιράκ αύξησαν την στρατηγική τους σημασία για το Ισραήλ, αφού αντιπροσώπευαν μια αντισταθμιστική δύναμη που θα μπορούσε να αποσταθεροποιήσει το αντι-ισραηλινό καθεστώς της Τεχεράνης. Ούτως η προοπτική ενός ανεξάρτητου ιρακινού Κουρδιστάν είναι πράγματι στρατηγικά σημαντική για το Ισραήλ. Από την ισραηλινή σκοπιά, το ιρακινό Κουρδιστάν θα βοηθούσε στην άμβλυση των περιφερειακών απειλών, χρησιμεύοντας ως ανάχωμα κατά της ιρανικής επιρροής, εμποδίζοντας τον σχεδιασμό του Ιράν για μια «σιιτική ημισέληνο» που θα συνδέει το Ιράν, το Ιράκ, την Συρία και την Χεζμπολάχ στον Λίβανο.

Οι σχέσεις μεταξύ του Ισραήλ και του ιρακινού Κουρδιστάν απέκτησαν δυναμική και ορατότητα με τις επισκέψεις του Μουσταφά Μπαρζανί στο Ισραήλ το 1968 και το 1973. Οι σχέσεις εξελίχθηκαν γύρω από τρεις βασικούς πυλώνες: Την συνεργασία στον τομέα της ασφάλειας (ιδίως πληροφορίες και στρατιωτική εκπαίδευση), την οικονομική συνεργασία (ενέργεια, κατασκευές, γεωργική τεχνολογία και επικοινωνία) και τον πολιτισμό (μια Διεύθυνση Εβραϊκών Υποθέσεων δημιουργήθηκε στο Υπουργείο Κληροδοτημάτων και Θρησκευμάτων της KRG το 2015). Η συνεργασία μεταξύ του Ισραήλ και της KRG ισχύει ιδιαίτερα για τον ενεργειακό τομέα, όπου οι σχέσεις Ισραήλ-KRG έχουν συμβάλει στην δημιουργία νέων οικονομικών ζωνών που υπερβαίνουν παλιές ή νέες εχθροπραξίες. Για παράδειγμα, το πετρέλαιο που ρέει από το ιρακινό Κουρδιστάν στο Ισραήλ μέσω της Τουρκίας (μέσω του πετρελαϊκού πεδίου Ταq-Τaq, που συνδέεται με τον αγωγό Kirkuk-Ceyhan) υποστηρίζει τις ενεργειακές ανάγκες του Ισραήλ. Αξίζει να σημειωθεί ότι αυτό το «ενεργειακό τρίγωνο» δημιουργήθηκε παρά την εξαετή διπλωματική αντιπαράθεση μεταξύ Τουρκίας και Ισραήλ.

Οι Ισραηλινοί ενδιαφέρονται για τους Κούρδους ως κατώτερους εταίρους στην ιερή περιφερειακή στρατηγική του Ben-Gurion, η οποία θεωρούσε κάθε ανταγωνιστή ή αντίπαλο των Αράβων αντικειμενικό σύμμαχο του εβραϊκού κράτους, είτε πρόκειται για υποκρατικές ομάδες όπως οι Κούρδοι είτε για κράτη όπως η Τουρκία, το Ιράν (σε εποχές Σάχη) και η

Αιθιοπία. Αλλά ακόμη και πέρα από αυτό το γενικό κίνητρο βρίσκονται στρώματα σχέσεων μεταξύ του εβραϊκού και του κουρδικού λαού που πηγαίνουν πίσω πολλούς αιώνες. Για να κατανοήσουμε πώς μπορεί να εξελιχθεί το μέλλον, η κατανόηση τουλάχιστον του πρόσφατου παρελθόντος πρέπει να χρησιμεύσει ως προοίμιο.

Το Ισραήλ στην ασύμμετρη του σχέση με τους Κούρδους πρέπει να ασχοληθεί ξεχωριστά με τέσσερις κουρδικούς παίκτες σε τέσσερις χώρες που φιλοξενούν κουρδικές κοινότητες και πολιτικές οργανώσεις: Την Τουρκία, το Ιράν, το Ιράκ και την Συρία. Περιπλέκοντας ακόμη περισσότερο την εικόνα είναι το γεγονός ότι κάθε μία από τις τέσσερις ομάδες έχει διαφορετική πολιτική ατζέντα, διαφορετική προσέγγιση προς το Ισραήλ και διαφορετικούς γεωστρατηγικούς υπολογισμούς εντός του αντίστοιχου κράτους του και στην περιοχή στο σύνολό της. Επιπλέον, το Ισραήλ και οι Κούρδοι δεν έχουν κοινά σύνορα, ούτε έχουν πάντα κοινούς εχθρούς που μπορούν να τους φέρουν κοντά. Τέλος, ενώ οι Ισραηλινοί πολιτικοί φαίνονται πρόθυμοι να δημοσιοποιήσουν την επιθυμία τους για καλύτερες σχέσεις, οι Κούρδοι πολιτικοί ως επί το πλείστον αναζητούν σχέσεις χαμηλών τόνων στην σκιά.

Ιστορικά, οι συνομιλητές της ισραηλινής κυβέρνησης ήταν οι Κούρδοι του Ιράκ, με τους οποίους ξεκίνησε μυστικές σχέσεις στα μέσα της δεκαετίας του 1960 που συνεχίστηκαν κατά διαστήματα από τότε. Στο μεγαλύτερο μέρος αυτών οι δεσμοί κρατήθηκαν μυστικοί, αλλά πολλά έχουν διαρρεύσει και δημοσιευθεί σχετικά με την κρίσιμη περίοδο του 1965-75. Οι σχέσεις εκείνης της περιόδου έχουν αφήσει σημάδια και στις δύο πλευρές.

Το Ισραήλ ήταν απογοητευμένο από το γεγονός ότι οι Κούρδοι αντάρτες Πεσμεργκά δεν ενεπλάκησαν με τον ιρακινό στρατό κατά την διάρκεια του πολέμου του Οκτωβρίου του 1973 (Γιομ Κιπούρ). Ήταν η σειρά των Κούρδων να ενοχληθούν το 1975, όταν το Ισραήλ σταμάτησε την βοήθειά του μετά την Συμφωνία του Αλγερίου (η Συμφωνία υπογράφηκε μεταξύ Ιράκ και Ιράν για την επίλυση εκκρεμών εδαφικών διαφορών κατά μήκος των συνόρων τους και τερμάτισε την υποστήριξη του Ιράν στην ιρακινή κουρδική εξέγερση). Τα δύο μέρη είχαν τις δικές τους πειστικές εξηγήσεις. Οι Κούρδοι υποστήριξαν ότι φοβόντουσαν να χαρακτηριστούν ως προδότες επειδή βοήθησαν το Ισραήλ και οι Ισραηλινοί εξήγησαν ότι δεν μπορούσαν να συνεχίσουν την υποστήριξή τους λόγω των αντιρρήσεων της ιρακινής κυβέρνησης της εποχής και της κυβέρνησης των ΗΠΑ. Παρά την αμοιβαία αυτή απογοήτευση, οι μυστικές σχέσεις αναβίωσαν μετά τον πόλεμο του Κόλπου το 1991 και ενισχύθηκαν μετά τον πόλεμο του Ιράκ το 2003, φτάνοντας στο αποκορύφωμά τους τα τελευταία χρόνια, όταν, ως αποτέλεσμα των αναταραχών στην περιοχή, και οι δύο πλευρές αναγνώρισαν την αυξανόμενη αμοιβαία ανάγκη για συνεργασία.

Οι Κούρδοι ηγέτες της KRG πιστεύουν ότι το Ισραήλ μπορεί να είναι το καλύτερο λόμπι τους στην Δύση για το σχέδιο ενός ανεξάρτητου κουρδικού κράτους. Η απόδειξη ήρθε από τον ισραηλινό πρόεδρο Peres, ο οποίος, κατά την διάρκεια της συνάντησής του τον Ιούνιο του 2014 με τον πρόεδρο Μπαράκ Ομπάμα, έθεσε την ιδέα της κουρδικής ανεξαρτησίας. Προς τούτο η ισχυρή υποστήριξη από αμερικανο-ισραηλινά think tanks έχει μεγάλη σημασία.

Ωστόσο, όπως το βλέπει η κουρδική ηγεσία, η άσκηση πίεσης στα παρασκήνια ήταν ένα πράγμα και η δημοσιοποίησή του ήταν ένα άλλο.

Ο δεύτερος σημαντικός στόχος των Κούρδων ήταν να αποκτήσουν όπλα και εκπαίδευση, τα οποία το Ισραήλ φέρεται να παρέχει στην KRG ακόμη και πριν από την στρατιωτική αντιπαράθεση των Κούρδων με το Ισλαμικό Κράτος. Στο επίπεδο της οικονομικής στρατηγικής, το Ισραήλ παρείχε κρίσιμη υποστήριξη στην KRG αγοράζοντας κουρδικό πετρέλαιο το 2015, όταν καμία άλλη χώρα δεν ήταν πρόθυμη να το πράξει λόγω της απειλής της Βαγδάτης να την μηνύσει. Ο υπουργός Φυσικών Πόρων της KRG, Ashti Hawrami, παραδέχθηκε την συμφωνία, λέγοντας ότι για να αποφευχθεί ο εντοπισμός, το κουρδικό πετρέλαιο διοχετευόταν μέσω του Ισραήλ.

Όσο για το Ισραήλ, το ενδιαφέρον του για τους Κούρδους πηγάζει από δύο πηγές. Το πρώτο είναι η επίμονη γεωπολιτική θεώρηση των «περιφερειακών συμμαχιών». Επιπλέον, η συγκυρία της «Αραβικής Άνοιξης» και η παρωδική άνοδος του Ισλαμικού Κράτους στο Ιράκ και την Συρία πρόσθεσαν άλλες σημαντικές εκτιμήσεις. Πρώτον, οι τεκτονικές αλλαγές που έχουν λάβει χώρα στο Ιράκ και την Συρία και τα κουρδικά κατορθώματα στο πεδίο της μάχης, έχουν αποδείξει ότι οι Κούρδοι είναι ένα σημαντικό εμπόδιο ενάντια στις επικίνδυνες αντι-ισραηλινές δυνάμεις που προέρχονται τόσο από σουνίτες όσο και από σιίτες ισλαμιστές ριζοσπάστες. Η ανδρεία των Κούρδων έχει περιπλέξει την πολιτική των ΗΠΑ, καθώς η υποστήριξη των ΗΠΑ προς τους Κούρδους της Συρίας την έχει θέσει σε αντιπαράθεση με την Τουρκία, σύμμαχο του NATO. Το Ισραήλ δεν πάσχει από αυτό το πρόβλημα, καθώς οι καλύτερες σχέσεις με τους Κούρδους χρησιμεύουν ως μοχλός πίεσης στις σχέσεις του με την Τουρκία, οι οποίες είναι μικτές στην καλύτερη περίπτωση.

Το δεύτερο ζήτημα είναι ο φάκελος των υπηρεσιών πληροφοριών. Στο παρελθόν, το Ισραήλ χρησιμοποίησε το ιρακινό Κουρδιστάν ως βάση από την οποία απέκτησε πληροφορίες για το Ιράκ. Μετά την άνοδο της Ισλαμικής Δημοκρατίας στην εξουσία στο Ιράν το 1979, το ιρακινό Κουρδιστάν χρησίμευσε επίσης ως βάση για τη συλλογή ισραηλινών πληροφοριών σχετικά με το ισλαμικό καθεστώς. Τον Ιανουάριο του 2012, η γαλλική εφημερίδα Le Figaro ισχυρίστηκε ότι πράκτορες των ισραηλινών μυστικών υπηρεσιών στρατολογούσαν και εκπαίδευαν Ιρανούς αντιφρονούντες σε μυστικές βάσεις που βρίσκονται στην κουρδική περιοχή του Ιράκ. Ένα χρόνο αργότερα, η Washington Post αποκάλυψε ότι η Τουρκία είχε αποκαλύψει στις ιρανικές μυστικές υπηρεσίες ένα δίκτυο ισραηλινών κατασκόπων που εργάζονταν στο Ιράν, συμπεριλαμβανομένων δέκα ατόμων που πιστεύεται ότι είναι Κούρδοι που φέρεται να συναντήθηκαν με μέλη της Μοσάντ στην Τουρκία. Αυτή η επισφαλής σχέση μεταξύ Ισραήλ και Τουρκίας, μαζί με τους κινδύνους και το κόστος και για τις δύο πλευρές, εξακολουθεί να υφίσταται σήμερα.

Ενώ οι αναταραχές στην περιοχή έχουν αυξήσει τα αμοιβαία συμφέροντα μεταξύ του Ισραήλ και των Κούρδων, δεν έχουν μειώσει την επιθυμία των Κούρδων να διατηρήσουν τις σχέσεις πίσω από τα παρασκήνια όσο το δυνατόν περισσότερο. Όντας ένα κράτος σε εμβρυακό

στάδιο που περιβάλλεται από αραβικές και μουσουλμανικές χώρες, η KRG είναι πολύ προσεκτική σχετικά με την δημοσιοποίηση οτιδήποτε έχει να κάνει με το Ισραήλ. Κατά συνέπεια, δεν θέλει να θεωρηθεί σύμμαχος του Ισραήλ, κάτι το οποίο ιδιαίτερα θα ενοχλούσε την Τεχεράνη.

Επιπλέον, το KDP του Μπαρζανί, ιστορικός σύμμαχος του Ισραήλ πρέπει να λάβει υπόψη την θέση των εταίρων του στην KRG, όπως το PUK του Ταλαμπανί, το οποίο είναι σύμμαχος με το Ιράν και ως εκ τούτου αντιτίθεται στις σχέσεις με το Ισραήλ. Ταυτόχρονα, η KRG επιδιώκει τις καλές σχέσεις με τις σουνιτικές αραβικές χώρες που συνήθιζαν να κατηγορούν τους Κούρδους για την προσπάθειά τους να δημιουργήσουν ένα «δεύτερο Ισραήλ». Ενδιαφέρον είναι ότι οι Παλαιστίνιοι, οι οποίοι θα μπορούσαν να είναι οι μεγαλύτεροι υποστηρικτές του κουρδικού αγώνα από τότε που αγωνίζονται για την ανεξαρτησία τους, είναι εναντίον των Κούρδων, ακριβώς λόγω των κρυφών ή φανερών σχέσεων του ιρακινού Κουρδιστάν με το Ισραήλ.

Εκτός από τους προαναφερθέντες λόγους για να μην ταυτιστεί με το Ισραήλ, η KRG έχει και οικονομικούς λόγους. Οι οικονομικοί εταίροι της KRG είναι αραβικές και μουσουλμανικές χώρες των οποίων η υποστήριξη επισκιάζει οτιδήποτε μπορεί να προσφέρει το Ισραήλ. Ωστόσο, παρά τις αμφίρροπες σχέσεις Άγκυρας και Τελ Αβίβ, υπάρχει πάντα πιθανότητα τριγωνικών σχέσεων με την Τουρκία και το Ισραήλ. Όσο εκπληκτικό κι αν φαίνεται, η KRG ενδιαφέρεται για την εξομάλυνση των σχέσεων μεταξύ των δύο, μεταξύ άλλων λόγων για να εξασφαλίσει την αποστολή κουρδικού πετρελαίου στο Ισραήλ μέσω της Τουρκίας.

Για να αντισταθμίσει την απόσταση που κρατά από το Ισραήλ, η KRG στέλνει θετικά μηνύματα προς τους Εβραίους και τον εβραϊκό πολιτισμό. Έτσι, αντί να δεχθεί ένα γραφείο ισραηλινής προξενικής αντιπροσωπείας στο Ερμπίλ με τον συνήθη διπλωματικό τρόπο, τον Οκτώβριο του 2015, όπως προαναφέρθηκε, η KRG ανακοίνωσε το άνοιγμα ενός γραφείου εβραϊκής αντιπροσωπείας στο Υπουργείο Κληροδοτημάτων και Θρησκευτικών Υποθέσεων. Αυτή ήταν μια συμβολική κίνηση, δεδομένου ότι υπάρχουν λίγοι, αν όχι καθόλου, Εβραίοι στο Κουρδιστάν. Ομοίως, η KRG έχει προσκαλέσει ισραηλινούς ραβίνους να επισκεφθούν το Κουρδιστάν και να συναντηθούν με αξιωματούχους εκεί. Από καιρό σε καιρό καλεί επίσης τους Εβραίους να επιστρέψουν στο Κουρδιστάν, ενώ οι Εβραίοι κουρδικής καταγωγής είναι ευπρόσδεκτοι στην KRG. Αυτή η πολιτική επιτρέπει στην KRG να εκφράσει γνήσια συμπάθεια για τους Εβραίους, να λάβει υποστήριξη από τους Αμερικανούς Εβραίους που ασκούν πιέσεις για τους Κούρδους στους διαδρόμους της εξουσίας της Ουάσιγκτον και να εμφανίζεται ως προστάτης των μειονοτήτων. Ταυτόχρονα, αυτή η φιλο-εβραϊκή στάση βοηθά στην προστασία της KRG από τους επικριτές της, καθώς κανένας από αυτούς, ούτε καν το Ιράν, δεν επιθυμεί να εμφανιστεί αντισημίτης επικρίνοντας τους Κούρδους για αυτούς τους λόγους.

Σε αντίθεση με την KRG, οι σχέσεις του Ισραήλ με τις κουρδικές πολιτικές οργανώσεις των άλλων κρατών είναι είτε αρνητικές είτε ανύπαρκτες. Οι σχέσεις με το τουρκικό PKK, για

παράδειγμα, είναι τεταμένες επειδή το PKK έχει ισχυρές σχέσεις με τους εχθρούς του Ισραήλ, με το συριακό καθεστώς και την οργάνωση για την απελευθέρωση της Παλαιστίνης (PLO). Το ίδιο ισχύει για το κουρδικό PYD της Συρίας.

Εκ πρώτης όψεως, οι σχέσεις με τις ιρανικές κουρδικές οργανώσεις δεν θα έπρεπε να θέτουν κανένα δίλημμα για το Ισραήλ, δεδομένου ότι το Ιράν έχει ορκιστεί να το εξαλείψει και έχει οδηγήσει έναν πόλεμο δια αντιπροσώπων εναντίον του σε διάφορα μέτωπα. Η δυσκολία ωστόσο έγκειται στον κατακερματισμό των ιρανικών κουρδικών κομμάτων. Τέσσερα μεγάλα κόμματα ανταγωνίζονται μεταξύ τους: Το KDPI, το Komala, το PAK και το PJAK το οποίο θεωρείται παρακλάδι του PKK. Αυτά τα κόμματα, τα οποία έχουν τις βάσεις τους στην KRG, δεν έχουν άμεσους δεσμούς με τους Κούρδους στο Ιράν, όπου μόνο η μυστική τους δράση είναι δυνατή. Η βάση της υποστήριξής τους στο εσωτερικό είναι πολύ αδύναμη και το Ισραήλ ουδόλως μπορεί να επωφεληθεί από αυτήν.

Αυτό που πρέπει να τονισθεί είναι ότι η θέση του Ισραήλ για τους Κούρδους δεν υποκινείται από πολιτική ηθική, αλλά από προσωπικό συμφέρον. Όσο το Ισραήλ συνεχίζει να κατέχει εκατομμύρια Παλαιστινίους, δεν μπορεί να αγωνιστεί για την απελευθέρωση άλλων εθνών και να ισχυρίζεται ότι οδηγείται από την επιθυμία να «κάνει το σωστό». Κάτι που γνωρίζουν πολύ καλά οι απανταχού Κούρδοι, ανεξαρτήτως των ασύμμετρων συμμαχιών Ερμπίλ-Τελ Αβίβ οι οποίες δεν μπορεί να έχουν στρατηγική σημασιοδότηση.

22. Η ΣΟΒΙΕΤΙΚΗ ΕΝΩΣΗ ΚΑΙ ΟΙ ΚΟΥΡΔΟΙ

Από το 1921, η Ένωση Σοβιετικών Σοσιαλιστικών Δημοκρατιών (ΕΣΣΔ) αναγνώρισε τον κουρδικό λαό ως εθνικότητα. Το 1923, δημιουργήθηκε μια κουρδική περιοχή στην Σοβιετική Σοσιαλιστική Δημοκρατία του Αζερμπαϊτζάν (SSR), στα σύνορα με την ΣΣΔ της Αρμενίας, με πρωτεύουσα το Lachin (Λατσίν), που βρίσκεται στο σημερινό Ναγκόρνο-Καραμπάχ (Αρτσάχ). Αν και γνωστή ως «Κόκκινο Κουρδιστάν», αυτή η σοβιετική κουρδική περιοχή έγινε το λίκνο των εθνικοαπελευθερωτικών κινημάτων για τους Κούρδους του Ιράκ (τότε υπό βρετανική κυριαρχία), της Συρίας (τότε υπό γαλλική κυριαρχία), της Τουρκίας και του Ιράν. Σύμφωνα με την απογραφή του 1926, οι Σοβιετικοί Κούρδοι αποτελούσαν μια μικρή μειονότητα περίπου 70.000, εκ των οποίων 67.000 ζούσαν στον Καύκασο και λίγο λιγότεροι από 3.000 ζούσαν στην Κεντρική Ασία. Σύμφωνα με άλλες πηγές, ο αριθμός αυτός μπορεί να ήταν πιο κοντά στις 160.000, αλλά σε κάθε περίπτωση, οι Σοβιετικοί Κούρδοι φαίνονταν να είναι μια μικρή μειονότητα σε σύγκριση με εκείνους που ζούσαν στην Μέση Ανατολή, οι οποίοι σχημάτιζαν κοινότητες που αριθμούσαν πολλά εκατομμύρια ανθρώπους. Αν και οι Σοβιετικοί Κούρδοι απολάμβαναν σημαντική πολιτιστική και γλωσσική αυτονομία στην δεκαετία του 1920, κατά την διάρκεια της δεκαετίας του 1930 υπόκειντο σε μια πολιτική σοβιετοποίησης που εκδηλώθηκε κυρίως μέσω του εκρωσισμού των οικογενειακών τους

ονομάτων. Με εξαίρεση τις κουρδικές κοινότητες Γεζίντι που ζούσαν στον Καύκασο και εκείνες που εγκαταστάθηκαν στο Τουρκμενιστάν, οι Σοβιετικοί Κούρδοι απελάθηκαν στην Κεντρική Ασία, κυρίως στο Καζακστάν, το Ουζμπεκιστάν και την Κιργιζία.

Λίγο μετά τον Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο, η Μόσχα υποστήριξε την δημιουργία της αυτόνομης Κουρδικής Δημοκρατίας του Μαχαμπάντ, η οποία ανακηρύχθηκε στο ιρανικό Κουρδιστάν στις 22 Ιανουαρίου 1946. Ηττημένοι από τον ιρανικό στρατό, οι Κούρδοι μαχητές, με επικεφαλής τον Μουσταφά Μπαρζανί (πατέρα του Μασούντ Μπαρζανί) κατέφυγαν τον Ιούνιο του 1947 στην ΕΣΣΔ, όπου πέρασαν 12 χρόνια στην εξορία. Οι Κούρδοι συμμετείχαν στην σοβιετική πολιτική ζωή. Τον Ιανουάριο του 1959, τρεις Κούρδοι ήταν μεταξύ των 459 βουλευτών που συμμετείχαν στο 20ο Συνέδριο του Κομμουνιστικού Κόμματος της Αρμενίας. Το 1958, ο Μουσταφά Μπαρζανί και οι άνδρες του εγκατέλειψαν την ΕΣΣΔ και στην δεκαετία του 1960 πολέμησαν για την δημιουργία ενός κουρδικού κράτους στο Ιράκ. Η Μόσχα, με την παρέμβαση του Yevgeny Primakov, τότε νεαρού ανταποκριτή της Pravda στην Μέση Ανατολή, βοήθησε στην κατάρτιση μιας ειρηνευτικής συμφωνίας μεταξύ των Κούρδων και της Βαγδάτης, η οποία υπογράφηκε στις 11 Μαρτίου 1970, προβλέποντας την αυτονομία των Κούρδων του Ιράκ και αναγνωρίζοντας παράλληλα την εθνική τους ταυτότητα. Από τότε, η ιδεολογία και η υποστήριξη ενός κινήματος εθνικής χειραφέτησης θεωρήθηκαν βασικά στοιχεία των σχέσεων μεταξύ της Μόσχας και των Κούρδων, καθώς και εργαλεία με τα οποία ασκήθηκε σοβιετική επιρροή στην Μέση Ανατολή. Την παραμονή της κατάρρευσης της ΕΣΣΔ, υπήρχαν επίσημα περίπου 153.000 Κούρδοι που ζούσαν στο σοβιετικό έδαφος, αν και ο πραγματικός αριθμός τους ήταν πιθανώς μεταξύ 300.000 και 500.000.

Ο διάσπαρτος κουρδικός πληθυσμός προσφέρει στην Ρωσία διαφορετικά σκέλη επιρροής στην Μέση Ανατολή, τα οποία η Μόσχα επανενεργοποίησε κατά την διάρκεια της δεκαετίας του 1990, όταν αναπροσανατόλισε την διπλωματία της προς την Μέση Ανατολή μετά τον διορισμό του Γεβγκένι Πριμακόφ ως υπουργού Εξωτερικών. Η επανενεργοποίηση των δεσμών με τους Κούρδους κατά την διάρκεια της δεκαετίας του 1990 ήταν μια απάντηση στην ανάγκη της Μόσχας να αποκτήσει μοχλούς πίεσης στην Άγκυρα. Από τη μία πλευρά, η Μόσχα προσπάθησε να μειώσει την τουρκική επιρροή σε έναν Καύκασο αποσταθεροποιημένο από τον πόλεμο στην Τσετσενία (1994-1996), όπου η Άγκυρα κάλυψε το στρατηγικό κενό που δημιουργήθηκε από την κατάρρευση της ΕΣΣΔ τονίζοντας τον δυναμισμό της οικονομίας της και παίζοντας το τουρκόφωνο και μουσουλμανικό εθνοθρησκευτικό χαρτί. Από την άλλη, η Ρωσία, της οποίας η οικονομία εξαρτάται από τις εξαγωγές φυσικού αερίου και πετρελαίου, ήθελε έναν τρόπο να μετριάσει τις τάσεις της Τουρκίας να περιορίσει την ροή των δεξαμενόπλοιων που διέρχονταν από τα Στενά του Βοσπόρου και των Δαρδανελίων. Το κουρδικό ζήτημα έγινε μέλος της έριδος μεταξύ Ρώσων και Τούρκων το 1994, όταν η Μόσχα ανακοίνωσε την διοργάνωση διεθνούς διάσκεψης για τους Κούρδους της Ρωσίας, και στην συνέχεια τον Ιανουάριο του 1995, όταν δύο Κούρδοι εξόριστοι από την Τουρκία, ο Ali Yigit και ο Necdat Buldan, επισκέφθηκαν την ρωσική

πρωτεύουσα για να διερευνήσουν την δυνατότητα της ίδρυσης ενός εξόριστου κοινοβουλίου του Κουρδιστάν εκεί.

Ο διορισμός του Γεβγκένι Πριμακόφ ως υπουργού Εξωτερικών από τον Μπόρις Γιέλτσιν τον Ιανουάριο του 1996 (θέση που κατείχε έως τον Σεπτέμβριο του 1998) προκάλεσε επίσης την αναγέννηση των ρωσοκουρδικών σχέσεων. Ως επιφανής ειδικός στην Μέση Ανατολή, ο Πριμακόφ διατήρησε τους δεσμούς που είχε κάνει με τους Κούρδους ηγέτες την δεκαετία του 1960, ιδιαίτερα τις σχέσεις του με τον Τζαλάλ Ταλαμπανί και τους Μπαρζανί. Το 1998, ο Πριμακόφ δέχθηκε αντιπροσωπεία του KDP που απεστάλη στην Μόσχα από το Ερμπίλ, αποστολή της οποίας ήταν να εξασφαλίσει την εκπροσώπηση του κουρδικού κόμματος στη ρωσική πρωτεύουσα. Η εισβολή των ΗΠΑ στο Ιράκ το 2003 και η πτώση του Σαντάμ Χουσεϊν σηματοδότησαν το άνοιγμα ενός νέου κεφαλαίου στις ρωσοκουρδικές σχέσεις. Η Ρωσία ήταν μία από τις πρώτες χώρες που άνοιξαν Γενικό Προξενείο στο Ερμπίλ. Ωστόσο, κατά την διάρκεια της δεκαετίας του 2000, η Μόσχα δεν εκμεταλλεύτηκε επαρκώς τους δεσμούς της με τους Κούρδους του Ιράκ, προκειμένου να κρατήσει με την Τουρκία καλές σχέσεις και να αποφύγει να θεωρηθεί υποστηρικτής ενός αυτονομιστικού κινήματος. Κατά την επίσκεψή του στο ιρακινό Κουρδιστάν το 2008, ο Πριμακόφ, τότε πρόεδρος του Ρωσικού Εμπορικού και Βιομηχανικού Επιμελητηρίου, εξέφρασε την λύπη του για την έλλειψη επέκτασης των ρωσικών επιχειρήσεων σε μια περιοχή με αναπτυσσόμενη οικονομία και σταθερή κατάσταση ασφάλειας εκείνη την εποχή.

Από την αρχή της Αραβικής Άνοιξης το 2010, οι πολιτικές ελίτ της Ρωσίας έχουν δώσει μεγάλη σημασία στην προστασία των μειονοτήτων στην Μέση Ανατολή, συμπεριλαμβανομένων των Κούρδων. Ο Ρώσος υπουργός Εξωτερικών, Σεργκέι Λαβρόφ, ανέφερε το θέμα κατά την διάρκεια της 28ης Συνόδου του Συμβουλίου Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων του ΟΗΕ, η οποία ξεκίνησε στην Γενεύη στις 2 Μαρτίου 2015. Από τότε, ο διάλογος που διεξάγεται στο υψηλότερο επίπεδο της ρωσικής κυβέρνησης σχετικά με την ανάγκη διατήρησης και προστασίας των χριστιανικών ριζών και αξιών της Ρωσίας επεκτείνεται στην Μέση Ανατολή με το ζήτημα της προστασίας των χριστιανικών μειονοτήτων της Ανατολής. Αυτό είναι επίσης ένα παράδειγμα της ιστορίας που επαναλαμβάνεται. Η Ρωσική Αυτοκρατορία έγινε ο επίσημος προστάτης των Ορθοδόξων Χριστιανών της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας σύμφωνα με την Συνθήκη του Κιουτσούκ Καϊναρτζή (1774), η οποία έθεσε τέλος στον Ρωσοτουρκικό πόλεμο του 1768-1774. Από το ξέσπασμα της συριακής κρίσης τον Μάρτιο του 2011, η Ρωσία, η οποία φιλοξενεί σήμερα περίπου 23.200 Κούρδους και περίπου 40.600 Γεζίντι, έχει συνδέσει την προστασία των κουρδικών μειονοτήτων με εκείνη των χριστιανικών μειονοτήτων στην Μέση Ανατολή στις εκφάνσεις της εξωτερικής της πολιτικής. Το καλοκαίρι του 2013, όταν οι Κούρδοι της Συρίας άρχισαν να στοχοποιούνται στην περιοχή του Χαλεπίου από ισλαμιστές τρομοκράτες, ο Ρώσος υπουργός Εξωτερικών καταδίκασε τις «επιθέσεις ριζοσπαστών κατά του ειρηνικού κουρδικού πληθυσμού». Η εισβολή των ΗΠΑ το 2003 προκάλεσε δραματική μείωση της χριστιανικής κοινότητας, της οποίας ο πληθυσμός μειώθηκε από 850.000 πριν από τον

πόλεμο σε μόλις 250.000 στις αρχές της δεκαετίας του 2010. Σε αυτό συνετέλεσε η ανακήρυξη ενός νέου Χαλιφάτου από τον Abu Bakr al-Baghdadi, ηγέτη του ISIS, στις 29 Ιουνίου 2014 στο Μεγάλο Τζαμί της Μοσούλης και ακολούθως η έναρξη μιας εκστρατείας εθνοκάθαρσης που πραγματοποιήθηκε από τζιχαντιστές εναντίον των Γεζίντι και των χριστιανικών μειονοτήτων της επαρχίας της Νινευή στο Ιράκ. Οι προσπάθειες της Μόσχας να συνδέσει τους Κούρδους με μια πολιτική λύση στην κρίση στην Συρία αποσκοπούν επομένως και στην πρόληψη της εθνοκάθαρσης. Η Ρωσία επεδίωξε επίσης να αναπτύξει και να εδραιώσει δεσμούς με την μαχητική κουρδική οργάνωση PYD που έγινε, εκ του αποτελέσματος κρινόμενη, όλο και πιο απαραίτητη στην εκστρατεία κατά του Ισλαμικού Κράτους στο Ιράκ και την Συρία.

Όπως φαίνεται από το πρίσμα της Μόσχας, οι Κούρδοι αντιπροσωπεύουν μια κοσμική, μετριοπαθή σουνιτική δύναμη που είναι όλο και πιο σημαντική στον αγώνα κατά του ισλαμικού εξτρεμισμού, που αποτελεί απειλή για τα ρωσικά συμφέροντα ασφαλείας. Η καταπολέμηση της τρομοκρατίας και του Ισλαμικού Κράτους ήταν επομένως ένα από τα θέματα που συζητήθηκαν κατά την διάρκεια της συνάντησης μεταξύ του Νετσερβάν Ιντρίς Μπαρζανί, πρωθυπουργού του ιρακινού Κουρδιστάν, και του Μιχαήλ Μπογκντάνοφ, αναπληρωτή υπουργού Εξωτερικών της Ρωσίας και ειδικού απεσταλμένου του Βλαντιμίρ Πούτιν στην Μέση Ανατολή, όταν ο τελευταίος επισκέφθηκε το Ερμπίλ τον Ιανουάριο του 2015. Αν και οι Κούρδοι λαμβάνουν όπλα από τις ΗΠΑ, την Γαλλία, την Γερμανία και το Ηνωμένο Βασίλειο από το καλοκαίρι του 2014, δεν έχουν λάβει καμία στρατιωτική βοήθεια από την Ρωσία. Ωστόσο, η Μόσχα συνεργάστηκε με την Βαγδάτη και το Ερμπίλ για επιχειρησιακές πληροφορίες και παρείχε επίσης ανθρωπιστική βοήθεια. Η επιφυλακτικότητα της Μόσχας να παράσχει στρατιωτική βοήθεια στους Κούρδους μπορεί εκ πρώτης όψεως να φαίνεται να έρχεται σε αντίθεση με τον δεδηλωμένο στόχο της Ρωσίας για την καταπολέμηση του εξτρεμισμού και της τρομοκρατίας, ιδιαίτερα στη Μέση Ανατολή. Η εξήγηση για την επιφυλακτικότητα της Ρωσίας έγκειται στην επιθυμία της τόσο να αποφύγει να θέσει σε κίνδυνο την εδαφική ακεραιότητα του Ιράκ εξοπλίζοντας μια δύναμη που εξακολουθεί να έχει αποσχιστικές τάσεις, όσο και να κρατήσει καλές σχέσεις με τους Τούρκους και Ιρανούς εταίρους της.

22.1. ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ ΣΤΟΝ ΤΟΜΕΑ ΕΝΕΡΓΕΙΑΣ

Κατά την επίσκεψή του στο ιρακινό Κουρδιστάν στα τέλη Ιανουαρίου 2015, ο Μιχαήλ Μπογκντάνοφ συζήτησε με τον ιρακινό πρωθυπουργό την ιδέα της ενίσχυσης της ρωσοκουρδικής συνεργασίας στον τομέα της ενέργειας. Το υπέδαφος του Κουρδιστάν μπορεί να περιέχει αποθέματα πετρελαίου ισοδύναμα με 140 δισεκατομμύρια βαρέλια ή το 17% των αποθεμάτων πετρελαίου του Ιράκ. Από τις αρχές της δεκαετίας του 2010, η Μόσχα μπόρεσε να αναπτύξει μια μορφή ενεργειακής συνεργασίας με το Ερμπίλ χωρίς να θέσει σε

κίνδυνο την ανανέωση της εταιρικής σχέσης της με τη Βαγδάτη. Οι ρωσικές εταιρείες ενέργειας άρχισαν να δραστηριοποιούνται στο ιρακινό Κουρδιστάν το καλοκαίρι του 2012, όταν η Gazprom Neft ξεκίνησε την ανάπτυξη δύο πετρελαϊκών πεδίων, στο Shakal και Garmian. Σύμφωνα με την ρωσική εταιρεία, τα δύο πεδία έχουν εκτιμώμενα αποθέματα 3,6 δισεκατομμυρίων βαρελιών, η Gazprom Neft είναι ο κύριος φορέας εκμετάλλευσης στο πεδίο Shakal, με μερίδιο 80%, ενώ έχει σχηματίσει κοινοπραξία με την канаδική εταιρεία Western Zagros για την εκμετάλλευση του πεδίου Garmian. Η Gazprom Neft συμμετέχει επίσης σε ένα τρίτο έργο στο ιρακινό Κουρδιστάν, το οποίο αφορά την εξερεύνηση και εκμετάλλευση του πεδίου Halabja. Η υπογραφή συμφωνίας μεταξύ του Ερμπίλ και της Βαγδάτης τον Δεκέμβριο του 2014 για την ρύθμιση των εξαγωγών κουρδικού πετρελαίου δημιούργησε νέες δυνατότητες για την ρωσοκουρδική ενεργειακή εταιρική σχέση. Σύμφωνα με αυτή τη συμφωνία, η οποία έθεσε τέλος σε μια διαμάχη που είχε διαρκέσει σχεδόν μια δεκαετία, η Βαγδάτη αναγνώρισε το δικαίωμα του ιρακινού Κουρδιστάν να εξάγει έως και 550.000 βαρέλια πετρελαίου ημερησίως, συμπεριλαμβανομένων 300.000 βαρελιών από τις πετρελαιοπηγές του Κιρκούκ, στο τουρκικό λιμάνι Ceyhan στην Μεσόγειο. Η ιρακινή κυβέρνηση λαμβάνει όλα τα έσοδα από την πώληση αυτού του πετρελαίου και σε αντάλλαγμα αναλαμβάνει μεγάλο μέρος των ετήσιων πληρωμών του προϋπολογισμού του ιρακινού Κουρδιστάν. Η συμφωνία εξομάλυνε τις σχέσεις μεταξύ Ερμπίλ και Βαγδάτης και διευκόλυνε την εγκατάσταση ρωσικών ενεργειακών εταιρειών στο ιρακινό Κουρδιστάν, και για την εκμετάλλευση αποθεμάτων φυσικού αερίου της περιοχής που εκτιμώνται σε 1,8 τρισεκατομμύρια κυβικά μέτρα.

22.2. Η ΣΗΜΑΣΙΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΡΩΣΙΑ ΤΗΣ ΕΔΑΦΙΚΗΣ ΑΚΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ ΤΩΝ ΚΡΑΤΩΝ ΤΗΣ ΜΕΣΗΣ ΑΝΑΤΟΛΗΣ

Ακριβώς όπως η ΕΣΣΔ κατάφερε να διατηρήσει δεσμούς με τους Κούρδους χωρίς να θέσει σε κίνδυνο τις σχέσεις της με την Συρία του Χαφέζ αλ Άσαντ και το Ιράκ του Σαντάμ Χουσεΐν, έτσι και η Ρωσία επιδιώκει να αναπτύξει μια ισορροπημένη σχέση τόσο με τους Κούρδους όσο και με τις χώρες που διασχίζει το Κουρδιστάν. Η συριακή κρίση και η συμβολή τους στην καταπολέμηση του Ισλαμικού Κράτους έχουν προσφέρει στους Κούρδους της Συρίας και του Ιράκ μια νέα ευκαιρία να αυξήσουν την επιρροή και την αυτονομία τους στο πολιτικό πλαίσιο της Μέσης Ανατολής. Το ιρακινό κουρδικό μοντέλο πολιτικής και οικονομικής αυτονομίας εντός του εθνικού πλαισίου του Ιράκ έχει εμπνεύσει τους Κούρδους της Συρίας που επιθυμούν να δουν την αναγνώριση των πολιτιστικών και πολιτικών δικαιωμάτων τους, καθώς και την αυτοδιάθεσή τους εντός της δημοκρατίας της Rojava, η οποία ανακηρύχθηκε τον Νοέμβριο του 2013 και καλύπτει αρκετές de facto αυτόνομες περιοχές στην βορειοανατολική Συρία. Δεν επιδιώκουν ένα ομοσπονδιακό μοντέλο και, σύμφωνα με τον Salih Muslim, συμπρόεδρο του PYD, η δημοκρατία της Rojava μπορεί ακόμη και να είναι μια

μεταβατική διοικητική δομή έως ότου βρεθεί μια πολιτική λύση στην συριακή κρίση. Αυτή η προσεκτική θέση επιτρέπει στο PYD να επωφεληθεί από την διπλωματική υποστήριξη της Μόσχας στις συναλλαγές με την Δαμασκό, η οποία ως σήμερα παραμένει σταθερά αντίθετη σε οποιαδήποτε μορφή αποκέντρωσης. Στο ιρακινό Κουρδιστάν, η Μόσχα δεν παρέχει στρατιωτική βοήθεια στους Κούρδους, αξιοποιώντας αντ' αυτού τους ιστορικούς δεσμούς που έχει σφυρηλατήσει με τους Ταλαμπανί και τους Μπαρζανί, καθώς και παίζοντας το ενεργειακό χαρτί. Μέχρι στιγμής, αυτή η στρατηγική επέτρεψε στην Μόσχα να διαιωνίσει την επιρροή της στο KDP, το οποίο βρίσκεται κοντά τόσο στην Ουάσιγκτον όσο και στην Άγκυρα, ενώ παράλληλα ανανέωσε τους δεσμούς του με την Βαγδάτη, η οποία παραμένει δύσπιστη για τις παραδόσεις όπλων στους Κούρδους.

22.3. Ο ΤΟΥΡΚΙΚΟΣ ΠΑΡΑΓΟΝΤΑΣ ΣΤΙΣ ΡΩΣΟΚΟΥΡΔΙΚΕΣ ΣΧΕΣΕΙΣ

Η Ρωσία είναι ο δεύτερος μεγαλύτερος εμπορικός εταίρος της Τουρκίας, η Τουρκία είναι έβδομη στην λίστα των εμπορικών εταίρων της Ρωσίας. Ο δυναμισμός της διμερούς εταιρικής σχέσης τους αποδεικνύει ότι η Άγκυρα και η Μόσχα είχαν και έχουν τον 21ο αιώνα ρεαλιστικές σχέσεις, βάζοντας στην άκρη τα ζητήματα της Συρίας και των Κούρδων, τα οποία θα μπορούσαν να αποτελέσουν εμπόδιο στην άνθηση των οικονομικών και γεωπολιτικών δεσμών τους. Το κουρδικό ζήτημα ήταν, ωστόσο, πηγή βαθιάς διαφωνίας μεταξύ Ρώσων και Τούρκων κατά την διάρκεια της δεκαετίας του 1990, όταν το PKK προσπάθησε να αποκτήσει πολιτική εκπροσώπηση στην Μόσχα. Για την Μόσχα, το κουρδικό χαρτί ήταν μια απάντηση στην προθυμία των τουρκικών αρχών να στηρίξουν ενεργά την τσετσενική εξέγερση. Ωστόσο, στις αρχές της δεκαετίας του 2000, η ριζοσπαστικοποίηση των ισλαμιστικών ομάδων και η εισβολή των ΗΠΑ στο Ιράκ έφεραν την Ρωσία και την Τουρκία πιο κοντά. Ακόμα κι έτσι, η Μόσχα δεν συμπεριέλαβε ποτέ το PKK στον κατάλογο των τρομοκρατικών οργανώσεων. Ενώ η Σοβιετική Ένωση παρείχε υποστήριξη σε αυτή την μαρξιστική-λενινιστική ομάδα, η Ρωσία στην συνέχεια την χρησιμοποίησε ως μοχλό πίεσης στην Άγκυρα την δεκαετία του 1990. Στα μέσα της δεκαετίας του 2000, κατά την συνάντησή τους στο Σότσι τον Ιούλιο του 2005, ο Βλαντιμίρ Πούτιν και ο Ρετζέπ Ταγίπ Ερντογάν συμφώνησαν να παράσχουν αμοιβαία υποστήριξη στα ζητήματα της Τσετσενίας και των Κούρδων. Τον Ιούλιο του 2012, το Κρεμλίνο εξέδωσε στην Τουρκία έναν μαχητή του PKK που είχε συλληφθεί στην Ρωσία τον Ιούλιο του 2011, γεγονός που καταδεικνύει ότι η ρωσοτουρκική συνεννόηση για το θέμα αυτό λειτούργησε, παρά την κρίση στη Συρία, και άφησε το σημάδι του στο τουρκικό πολιτικό τοπίο. Μετά από τρεις δεκαετίες από την κατάρρευση της Σοβιετικής Ένωσης, ο κουρδικός παράγοντας φαίνεται να έχει αποκτήσει λιγότερη σημασία στις ρωσοτουρκικές σχέσεις και δεν φαίνεται πλέον πιθανό να τις καταστρέψει, αν και οι τουρκο-κουρδικές σχέσεις φαίνεται να βρίσκονται σε μια εύθραυστη πορεία στην ίδια την Τουρκία.

22.4. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Οι Ρώσοι και οι Κούρδοι έχουν γίνει βασικοί παράγοντες στην γεωπολιτική της Μέσης Ανατολής τα τελευταία χρόνια και έχουν αναπτύξει μια εταιρική σχέση που υποστηρίζεται από θέματα οικονομίας, ενέργειας και ασφάλειας, με την ιστορία που μοιράζονται οι δύο παράγοντες να προσθέτει ένα ιδιαίτερο βάθος στην σχέση. Κατά την τελευταία δεκαετία, το κουρδικό χαρτί έχει γίνει μοχλός ρωσικής επιρροής στην γεωπολιτική της περιοχής. Η Μόσχα κατάφερε να αποκαταστήσει και να διαφοροποιήσει τις σχέσεις της με τους Κούρδους, χωρίς να θέσει σε κίνδυνο τους δεσμούς της με την Τουρκία, το Ιράκ, την Συρία και το Ιράν. Η συμπάθεια που δείχνει σήμερα η Μόσχα προς τις κουρδικές φιλοδοξίες είναι ένα κατάλοιπο της μετριοπαθούς ιδεολογικής υποστήριξης που παρείχε η ΕΣΣΔ στα κουρδικά εθνικοαπελευθερωτικά κινήματα. Σήμερα, ωστόσο, η εταιρική σχέση μεταξύ της Ρωσίας και των Κούρδων βασίζεται κυρίως στην συνεργασία στον ενεργειακό τομέα και στην καταπολέμηση του ισλαμικού εξτρεμισμού. Οι Κούρδοι περιλαμβάνονται επίσης στην ρωσική στρατηγική οικοδόμησης και διατήρησης διαλόγου με όλους τους παράγοντες της Μέσης Ανατολής, γεγονός που επιτρέπει στην Μόσχα να διαφοροποιήσει τα σκέλη επιρροής της στην περιοχή. Αυτή η στρατηγική αποτελεί μέρος μιας προληπτικής πολιτικής που αναπτύχθηκε από την Μόσχα με σκοπό την πρόληψη τυχόν αρνητικών συνεπειών της Αραβικής Άνοιξης για την Ρωσία. Η εμφάνιση αυτόνομων κουρδικών οντοτήτων στην Τουρκία και την Συρία μεσοπρόθεσμα θα μπορούσε να βοηθήσει το «κουρδικό στοίχημα» της Μόσχας να αποδώσει, ανοίγοντας έναν νέο δρόμο στην σκηνή της Μέσης Ανατολής για την Ρωσία, προσφέροντας παράλληλα ελπιδοφόρες προοπτικές για την ρωσο-κουρδική εταιρική σχέση. Σε αυτό το πλαίσιο, οι Κούρδοι της Συρίας θα μπορούσαν να αποκτήσουν μεγαλύτερη αυτονομία εντός της δημοκρατίας της Rojava, ως μέρος της επίλυσης της συριακής κρίσης. Το πιο σημαντικό ζήτημα για την Μόσχα θα είναι να ελαχιστοποιήσει το διπλωματικό κόστος των δεσμών της με αυτόνομες κουρδικές οντότητες που δημιουργήθηκαν εντός εθνικών συνόρων. Το κλειδί θα είναι επομένως να μεγιστοποιήσει τα κέρδη του «κουρδικού στοιχήματος», χωρίς να θέσει σε κίνδυνο τις σχέσεις με τους στρατηγικούς εταίρους της, την Τουρκία, την Συρία, το Ιράκ και το Ιράν.

23. ΟΙ ΚΟΥΡΔΟΙ ΣΤΗΝ ΣΥΡΙΑ ΤΟΝ 21ο ΑΙΩΝΑ

Εν μέσω των περίπλοκων, βάνουσων συγκρούσεων που λυμαινούνται την Συρία από το 2011 ως αποτέλεσμα του συμμοριτοπολέμου του ISIS, υπήρξε ένα μεγάλο ενδιαφέρον για τις τρεις κυρίως κουρδικές περιοχές του βορρά της χώρας, όπου το Κόμμα Δημοκρατικής Ένωσης (PYD) κήρυξε αυτονομία το 2012 μετά την απόσυρση του συριακού στρατού. Τα μη συνεχόμενα καντόνια εκτείνονται κατά μήκος των συνόρων της Συρίας με την Τουρκία, με την Jazira στα ανατολικά μεταξύ Τουρκίας και Ιράκ, Afrin στα δυτικά και το Kobani στην μέση, που επικαλύπτεται με τμήματα των περιοχών Ayn al Arab και Jarablus του Χαλεπίου. Μαζί

αυτά τα τρία καντόνια, και όλο και περισσότερο οι περιοχές που τα χωρίζουν, αποτελούν την περιοχή που έχει ονομαστεί Rojana, η οποία στην κουρδική γλώσσα Kurmanji σημαίνει «η Δύση», διακρίνοντάς την από τις κυρίως κουρδικές περιοχές της Τουρκίας, του Ιράκ και του Ιράν. Το πρωτόγνωρο ενδιαφέρον για την Rojana έχει πάρει πολλές μορφές από τα μέσα μαζικής ενημέρωσης, με επικέντρωση στον ρόλο του PYD στον συμμοριτοπόλεμο στην Συρία και είναι περισσότερο προϊόν εντυπωσιασμού των μέσων ενημέρωσης, παρά ακαδημαϊκής προσοχής.

Το περιεχόμενο και η ποσότητα της τρέχουσας κάλυψης των Κούρδων της Συρίας από τα μέσα ενημέρωσης έρχονται σε αντίθεση με την προπολεμική κάλυψη της Συρίας, όπου σπάνια αναφέρονται οι Κούρδοι. Στην ακαδημαϊκή βιβλιογραφία για την Συρία, οι κουρδικές κοινότητες εμφανίζονται μόνο εφάπτομενικά. Ομοίως, η βιβλιογραφία για την κουρδική ιστορία, κοινωνία και πολιτική τείνει να επικεντρώνεται πολύ περισσότερο στις μεγαλύτερες κοινότητες της Τουρκίας, του Ιράκ και του Ιράν παρά σε εκείνες της Συρίας. Με αυτόν τον τρόπο, οι Κούρδοι της Συρίας έχουν παραδοσιακά παραμεληθεί, με ορισμένες εξαιρέσεις, τόσο στις συριακές όσο και στις κουρδικές σπουδές. Κατά την διάρκεια της Γαλλικής Εντολής (κατοχή Συρίας και Λιβάνου 1923-1943) και υπό την αιγίδα του Γαλλικού Ινστιτούτου της Δαμασκού, οι στρατιώτες-μελετητές Pierre Rondot και Roger Lescot έγραψαν σύγχρονες πολιτιστικές και πολιτικές μελέτες των κουρδικών περιοχών της. Οι Κούρδοι της Συρίας συνεργάστηκαν με τους αδελφούς Celadet και Kamuran Bedir Khan, εξόριστους από την Τουρκία μετά την εξέγερση του Sheikh Said, για να δημιουργήσουν εθνικιστική πολιτιστική παραγωγή στη γλώσσα Kurmanji, συμπεριλαμβανομένων περιοδικών και λεξικών. Μεταξύ της δεκαετίας του 1970 και του 2000, Κούρδοι συγγραφείς της Συρίας που συμμετείχαν ενεργά στην κουρδική πολιτική στην Συρία και στο εξωτερικό, όπως ο Ismet Cherif Vanli, ο Jawad Mella και άλλοι παρήγαγαν εθνικιστικά έργα στα αραβικά, γαλλικά και αγγλικά καταγγέλλοντας τις πολιτικές αραβοποίησης των Μπάαθ στις κουρδικές περιοχές της Συρίας. Αλλά αυτά τα έργα ήταν συχνά αυτό-δημοσιευμένα και δεν ήταν εύκολα προσβάσιμα.

Μετά την αποτυχημένη «Άνοιξη της Δαμασκού» το 2001 και την εξέγερση του Qamishli το 2004, διεθνείς οργανισμοί και κουρδικές οργανώσεις που εδρεύουν κυρίως στην Ευρώπη διεξήγαγαν αρκετές έρευνες σχετικά με τους Κούρδους της Συρίας και επέκριναν την κουρδική πολιτική της Συρίας. Όμως η κοινωνιολογική και ανθρωπολογική έρευνα ήταν σπάνια, με εξαίρεση τον Paulo G. Pinto (καθηγητής στο Πανεπιστήμιο Federal Fluminense της Βραζιλίας), ο οποίος έχει κάνει σημαντική εργασία για τον κουρδικό σουφισμό στην Συρία. Σε γενικές γραμμές, υπάρχει έλλειψη έρευνας για τους Κούρδους της Συρίας, η οποία μπορεί να αποδοθεί (όπως και για όλους τους Κούρδους της Μέσης Ανατολής) στην δυσκολία διεξαγωγής έρευνας που θεωρείται πολιτικά ευαίσθητη λόγω κυβερνητικών περιορισμών στην συζήτηση εθνοτικών, θρησκευτικών, περιφερειακών ή φυλετικών διαφορών στην Συρία πριν από τον συμμοριτοπόλεμο, κυρίως υπάρχει έλλειψη

χαρτογράφησης της παραδοσιακής πολιτικής των κουρδικών κομμάτων και την παρακμή τους μεταξύ του 1957 και της έναρξης του πολέμου το 2011.

Γεγονός είναι ότι η μακρόχρονη ιστορία της κουρδικής κομματικής πολιτικής στην Συρία, επισκιάστηκε εντελώς το 2012 από το PYD, το οποίο ιδρύθηκε μόλις το 2003 από υποστηρικτές του Κουρδικού Εργατικού Κόμματος (PKK) μετά την απέλαση του Αμπντουλάχ Οτσαλάν από την χώρα το 1998. Το ερώτημα είναι, πως εξηγείται η παρακμή της παραδοσιακής κομματικής πολιτικής στο συριακό Κουρδιστάν πριν την εμφάνιση του PYD. Οφείλεται σε μεγάλο βαθμό στο ότι τα μέλη αυτών των παραδοσιακών κομμάτων λειτουργούσαν στο πολύ δύσκολο περιβάλλον του καθεστώτος Μπάαθ της Συρίας, όπου ήταν τεχνικά απαγορευμένα, αλλά γενικά ανεκτά εφόσον τηρούνταν ορισμένες κόκκινες γραμμές. Στην πράξη, αυτό το περιβάλλον έβαλε τα κουρδικά κόμματα σε αδιέξοδο όπου, προκειμένου να μεσολαβήσουν μεταξύ της κυβέρνησης και των Κούρδων της Συρίας, έπρεπε να διατηρήσουν μια επίφαση καλών σχέσεων με την κυβέρνηση, γεγονός που, φυσικά, δημιούργησε υποψίες μεταξύ των ψηφοφόρων των κομμάτων ότι οι εκπρόσωποί τους συνεργάζονταν με τις υπηρεσίες ασφαλείας και πληροφοριών και ούτως ήταν αδύνατη οποιαδήποτε πολιτική ή ακόμη και ρητορική που παραβίαζε τις κόκκινες γραμμές της κυβέρνησης της Δαμασκού. Αυτός ο διαρθρωτικός περιορισμός στα παραδοσιακά κόμματα εξηγεί την αναποτελεσματικότητά τους, ακόμη και τον πολυετή κατακερματισμό τους, αλλά δεν εξηγεί την χρονική στιγμή της κρίσης, η αρχή της οποίας χρονολογείται από το 2004. Είναι το έτος κατά το οποίο μια εξέγερση σε έναν ποδοσφαιρικό αγώνα στο Qamishli μεταξύ Κούρδων και Αράβων οπαδών που υποστήριζαν τις αντίστοιχες ομάδες τους (Qamishli και Dayr al-Zawr) οδήγησε στον θάνατο πολλών Κούρδων από τις δυνάμεις ασφαλείας. Οι αυθόρμητες διαμαρτυρίες που ακολούθησαν, όχι μόνο σε κυρίως κουρδικές πόλεις αλλά και στο Χαλέπι και την Δαμασκό, τροφοδότησαν ένα εθνικιστικό κίνημα νεολαίας, αλλά τα παραδοσιακά κόμματα δεν υποστήριζαν το κίνημα, επιλέγοντας το status quo και προσπάθησαν να ηρεμήσουν την εξέγερση. Αυτό το χάσμα γενεών μεταξύ της νεολαίας και των παραδοσιακών κομμάτων δημιούργησε την μήτρα γέννησης PYD, το οποίο επωφελήθηκε από το κενό που προκάλεσε η αποχώρηση των δυνάμεων ασφαλείας του καθεστώτος Άσαντ το 2012 από τις κουρδικές περιοχές.

Η δυναμική και η στρατηγική του PYD οφείλεται και στο ζήτημα των Κούρδων που αποπολιτογραφήθηκαν το 1962 μετά από μια αιφνιδιαστική απογραφή του καθεστώτος Μπάαθ, ο ρητός σκοπός της οποίας φαίνεται να ήταν να τους αποκλείσει, στο πλαίσιο των νέων αγροτικών μεταρρυθμίσεων, με απαλλοτρίωση γης από μεγάλα, κυρίως κουρδικά κτήματα στην Jazira. Ως αποτέλεσμα της εσπευσμένης απογραφής, η οποία δεν παρείχε καμία προσφυγή για εκείνους τους Κούρδους που δεν είχαν καταμετρηθεί, τα κουρδικά εδάφη ανακατανεμήθηκαν σε Άραβες Σύριους, οι οποίοι σε πολλές περιπτώσεις εγκαταστάθηκαν εκεί από το κράτος, δημιουργώντας μια «αραβική ζώνη» για να εξασφαλίσουν τα σύνορα με την Τουρκία και το Ιράκ την δεκαετία του 1970.

Οι μη πολιτογραφημένοι Κούρδοι χωρίζονται σε δύο κατηγορίες. Εκείνοι που δεν μπορούσαν να αποδείξουν την ιθαγένειά τους την ημέρα της απογραφής και έτσι ταξινομήθηκαν ως «αλλοδαποί» και εκείνοι που δεν ήταν καθόλου εγγεγραμμένοι και έγιναν γνωστοί ως *maktumîn*, που σημαίνει «κρυμμένοι» ή ακόμα και «φιμωμένοι» στα αραβικά. Η περίπτωση των *maktumîn* αποτελεί ένα από τα κύρια παράπονα των Κούρδων με το καθεστώς των Άσαντ και αποτελεί πηγή αντιπαράθεσης στις περιοδικές συζητήσεις στην Δαμασκό για την επανεξέταση των αιτήσεων υπηκοότητας, καθώς εμφανίζει τους Κούρδους ως παρείσακτους και μετανάστες από την Τουρκία και το Ιράκ στο «αραβικό έθνος» της Συρίας. Ενώ είναι αλήθεια ότι ένα ποσοστό των Κούρδων έχουν μεταναστεύσει από γειτονικά εδάφη σε αυτό που είναι σήμερα η Συρία, όπως αυτοί που προσπάθησαν να ξεφύγουν από το νεοσύστατο κεμαλικό κράτος μετά την καταστολή της εξέγερσης του Sheikh Said το 1925, οι περισσότεροι Κούρδοι στην περιοχή είναι αυτόχθονες και πολλοί μετανάστες προηγούνται της ανεξαρτησίας της Συρίας κατά δεκαετίες. Δυστυχώς η ρητορική της Δαμασκού ενισχύθηκε από μια συνέντευξη που έδωσε ο Αμπντουλάχ Οτσαλάν το 1996, υποδηλώνοντας ότι «οι περισσότεροι Κούρδοι της Συρίας ήταν πρόσφυγες και μετανάστες από την Τουρκία και ότι θα επωφελούνταν από την επιστροφή εκεί». Αξίζει να σημειωθεί ότι πριν η Δαμασκός αποσύρει τις περισσότερες υπηρεσίες ασφαλείας από τις κουρδικές περιοχές το 2012, η συριακή κυβέρνηση δημοσίευσε το Διάταγμα 49, επιτρέποντας στους εκτός Συρίας Κούρδους, αλλά όχι στους *maktumîn*, να υποβάλουν αίτηση για υπηκοότητα. Ωστόσο, η διαδικασία ήταν γεμάτη εμπόδια και πολλοί Κούρδοι φοβήθηκαν ότι η απόκτηση υπηκοότητας θα μπορούσε να χρησιμοποιηθεί εναντίον τους με την μορφή στρατιωτικής θητείας εν καιρώ πολέμου.

Είναι βέβαιο ότι η δημιουργία του PYD είναι πτυχή της εξέγερσης του Μπαρζανί στο Ιράκ το 1961 που οδήγησε σε αναζωπύρωση του κουρδικού εθνικισμού στην Τουρκία και το Ιράν, καθώς και στην πολιτική της «αραβικής ζώνης» των Μπάαθ στην Συρία, η οποία με την σειρά της οδήγησε στην εξάρθρωση και την από-πολιτογράφιση πολλών Κούρδων της Συρίας. Μια άλλη εξαιρετικά σημαντική πτυχή αυτής της διακρατικής προσέγγισης είναι η εξέταση του τρόπου με τον οποίο οι κυβερνήσεις στην περιοχή έχουν παίξει το «κουρδικό χαρτί» η μία εναντίον της άλλης, όπως έχει προαναφερθεί. Η Δαμασκός επέτρεψε στο PKK του Οτσαλάν να λειτουργεί ελεύθερα στην Συρία και τον Λίβανο για δύο δεκαετίες, ενώ ο Χαφέζ αλ Άσαντ επέτρεψε επίσης στην Πατριωτική Ένωση του Κουρδιστάν (PUK) του Ταλαμπανί και στο Δημοκρατικό Κόμμα του Κουρδιστάν (KDP) του Μπαρζανί να διατηρήσουν τις δυνάμεις τους στην Δαμασκό. Ομοίως, η Βαγδάτη έδωσε περιορισμένη υποστήριξη στο ιρανικό παρακλάδι του KDP καθ' όλη την διάρκεια του πολέμου Ιράν-Ιράκ και η Τεχεράνη υποστήριξε το KDP του Μπαρζανί έως το 1974. Τώρα που η περιφερειακή κυβέρνηση του Κουρδιστάν (KRG) έχει γίνει σχετικά σταθερή, ειδικά σε σύγκριση με το μεταπολεμικό Ιράκ και την περίοδο των αλληλο-εξοντωτικών κουρδικών μαχών την δεκαετία του 1990, η αυτόνομη οντότητα PYD έχει αναδειχθεί ως περιφερειακός παίκτης από μόνη της. Οι καλές σχέσεις του Ερμπίλ με την

Άγκυρα και οι μακροχρόνιοι δεσμοί με τους αντιπάλους του PYD στην Συρία έχουν θέσει την KRG σε πλήρη σύγκρουση με το μοντέλο του PKK, αλλά και του PYD.

23.1. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΜΕΤΑ ISIS ΠΟΛΙΤΙΚΗ

Χωρίς πολιτικό καθεστώς και αναγνώριση, υπό τα κράτη αφομοίωσης και αποκλεισμού στο πρώτο μισό του 20ου αιώνα, οι κουρδικές πολιτικές ελίτ στο δεύτερο μισό του 20ου αιώνα δημιούργησαν ανθεκτικές και ισχυρές πολιτικές οργανώσεις και κινητοποίησαν τις μάζες για τους εθνικιστικούς σκοπούς τους σε όλο το Ιράκ, την Τουρκία, το Ιράν και την Συρία. Στον 21ο αιώνα, κατάφεραν να δημιουργήσουν μια επίσημη ομοσπονδιακή περιοχή στο Ιράκ, μια de facto αυτόνομη περιοχή στην Συρία και σημαντικές εκλογικές επιτυχίες στην Τουρκία. Ωστόσο, οι Κούρδοι στην Μέση Ανατολή απέχουν πολύ από έναν ενιαίο πολιτικό παράγοντα. Αντ' αυτού, οι κουρδικές πολιτικές οργανώσεις και οι ένοπλες ομάδες ανταγωνίζονται μεταξύ τους στο πλαίσιο μεταβαλλόμενων περιφερειακών και διεθνών συμμαχιών. Η ιδέα ενός ανεξάρτητου κουρδικού κράτους εξακολουθεί να έχει αδύναμη υποστήριξη παγκοσμίως, όπως φαίνεται από τις σημαντικές απώλειες στο δημοψήφισμα ανεξαρτησίας του 2017 στο Ιράκ και έχει αποδυναμωθεί περαιτέρω από την διάσπαση μεταξύ του PUK και του KDP, η οποία είχε ως αποτέλεσμα την πτώση του Κιρκούκ. Το μέλλον της αυτονομίας των Κούρδων της Συρίας δεν είναι καθόλου βέβαιο, δεδομένου ότι η μοίρα τους πιθανότατα θα αποφασιστεί από την Ρωσία σε συνεργασία με τον Άσαντ, μαζί με το Ιράν και την Τουρκία. Οι Κούρδοι υπήρξαν αξιόπιστοι εταίροι και ισχυροί πολεμιστές μέχρι στιγμής, αλλά θα χρειαστούν περισσότερη παγκόσμια διπλωματία και διεθνή υποστήριξη για να επιβιώσουν πολιτικά στον 21ο αιώνα.

24. ΟΙ ΚΟΥΡΔΟΙ ΣΤΗΝ ΠΟΛΥΕΘΝΙΚΗ ΜΟΥΣΟΥΛΜΑΝΙΚΗ ΤΟΥΡΚΙΑ

Αν και αυτό το γεγονός διαφεύγει από τους περισσότερους αναλυτές, η Τουρκία είναι ένα πολυεθνικό, αν και σχεδόν ομοιογενώς μουσουλμανικό έθνος. Οι Κούρδοι είναι ένα μέρος αυτής της αιώνιας ποικιλομορφίας, αλλά κατά κάποιο τρόπο ξεχωρίζουν από άλλες μουσουλμανικές εθνοτικές ομάδες στην Τουρκία. Είναι δύσκολο να πούμε ακριβώς πόσοι Κούρδοι ζουν εντός των τουρκικών συνόρων, επειδή οι εγχώριες απογραφές δεν συλλέγουν στοιχεία σχετικά με την εθνικότητα. Ωστόσο, οι περισσότερες έρευνες δείχνουν ότι το 15-20% των πολιτών της χώρας θα μπορούσε να είναι εθνοτικά Κούρδοι. Η παρουσία αυτής της μάλλον σημαντικής μειοψηφίας δεν προκαλεί έκπληξη. Ο πληθυσμός της χώρας περιλαμβάνει επίσης μεγάλο αριθμό άλλων μη τουρκικών μουσουλμανικών εθνοτήτων. Περίπου ένα εκατομμύριο Κιρκάσιοι μετανάστευσαν στην Ανατολία στα μέσα του 19ου αιώνα, αφού η Ρωσική Αυτοκρατορία τους εκδίωξε από τον βόρειο Καύκασο. Εκείνη την εποχή ο μουσουλμανικός πληθυσμός της Ανατολίας ανερχόταν σε εννέα εκατομμύρια. Ως εκ

τούτου, είναι πιθανό ότι οι Κιρκάσιοι αποτελούν περίπου το 10% του τουρκικού πληθυσμού. Ωστόσο, παρά το σχετικό μέγεθός τους, οι Κιρκάσιοι και εκατομμύρια άλλοι μη Τούρκοι Οθωμανοί μουσουλμάνοι έχουν ενσωματωθεί στον τουρκικό πληθυσμό. Ορισμένες κουρδικές ομάδες, κυρίως οι Αλεβίτες Κούρδοι (οι οποίοι έχουν υιοθετήσει ως επί το πλείστον μια κοσμική τουρκική ταυτότητα) και τα εκατομμύρια των Κούρδων που ζουν στην δυτική Τουρκία, έχουν ενσωματωθεί στον συνολικό πληθυσμό της χώρας. Παρ' όλα αυτά, οι Κούρδοι της Ανατολίας δεν το έχουν κάνει, έχοντας μια μοναδική θέση μεταξύ άλλων μη τουρκικών μουσουλμανικών ομάδων στην Τουρκία. Ορισμένοι ιστορικοί παράγοντες βοηθούν στην εξήγηση της μη ευθυγράμμισης των Κούρδων έναντι του τουρκικού έθνους, με την σχέση κυρίως με το οθωμανικό παρελθόν, όταν ο τουρκικός εθνικισμός έγινε μια ισχυρή δύναμη στα τέλη της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας, καθώς η πολυεθνική και πολυθρησκευτική αυτοκρατορία κατέρρεε.

Η νέα ιδεολογία του τουρκικού εθνικισμού ήρθε στο προσκήνιο καθώς ο οθωμανισμός αποδείχθηκε αποτυχημένος. Ο τουρκικός εθνικισμός έγινε η κυρίαρχη δύναμη στην νέα Τουρκική Δημοκρατία καθ' όλη την διάρκεια του 20ου, αλλά και του 21ου αιώνα (τον 21ο αιώνα με χαρακτηριστικά ισλαμικά και όχι κοσμικά). Η Οθωμανική Αυτοκρατορία διασπάστηκε κατά μήκος των εθνο-θρησκευτικών γραμμών των μιλλέτ στα Βαλκάνια. Ενώ οι βαλκανικοί χριστιανικοί εθνικισμοί ήθελαν να εκδιώξουν όλους τους Τούρκους και άλλους μουσουλμάνους από την Χερσόνησο, οι εκκολλαπτόμενοι Τούρκοι εθνικιστές στόχευαν να μετατρέψουν την οθωμανική μουσουλμανική κοινότητα σε μια βιώσιμη σύγχρονη δύναμη, θεωρώντας όλους τους Οθωμανούς μουσουλμάνους ως μέλη της μελλοντικής τουρκικής εθνικής κοινότητας, ανεξάρτητα από την εθνοτική τους καταγωγή. Η προσπάθεια αυτή ενισχύθηκε μετά τους Βαλκανικούς Πολέμους του 1912-13, στους οποίους οι Οθωμανοί έχασαν το 69% του πληθυσμού τους στην Ευρώπη και το 83% του εδάφους τους στην ευρωπαϊκή ήπειρο. Οι Οθωμανοί μουσουλμάνοι στα Βαλκάνια δεν είχαν πουθενά αλλού να πάνε παρά στην Τουρκία και στον εναγκαλισμό του τουρκικού εθνικισμού. Προκειμένου να επιτευχθεί μια ομοιογενής εθνική ταυτότητα, ο τουρκικός εθνικισμός αντικατέστησε τον πατριωτισμό της «οθωμανικής μουσουλμανικότητας» με αυτόν της «τουρκικότητας», καθιερώνοντας έτσι ένα νέο πρότυπο ιθαγένειας όπου οι Έλληνες (Ρωμιοί), οι Βόσνιοι, οι Βούλγαροι, οι Αλβανοί, οι Κούρδοι και άλλες εθνοτικές ομάδες έπρεπε να αυτοπροσδιορίζονται ως Τούρκοι για να θεωρηθούν ως πραγματικοί συμμετέχοντες πολίτες στην νέα χώρα. Αυτός ο εθνικισμός είχε ελάχιστη σχέση με την εθνοτική ταξινόμηση του «Τούρκου», δεδομένου ότι ένα βιώσιμο τουρκικό έθνος θα μπορούσε να βγει από το χάος της καταρρέουσας Οθωμανικής Αυτοκρατορίας μόνο μέσω της υποστήριξης των εκατομμυρίων Οθωμανών μουσουλμάνων που δεν είχαν εθνοτική τουρκική κληρονομιά. Αυτό εξηγεί γιατί μετά την απελευθέρωση της Τουρκίας από τον Μουσταφά Κεμάλ Ατατούρκ το 1922, ο κεμαλισμός, το απόγειο του τουρκικού εθνικισμού και του κοσμικού κράτους, θα θεωρούσε επίσης, μάλλον ειρωνικά, την κοινή μουσουλμανική ταυτότητα και όχι την εθνοτική κοινότητα ως το θεμέλιο της τουρκικότητας στις πολιτικές της. Παραδόξως, αυτή η

ύστερη οθωμανική-κεμαλική στάση παρουσίασε λίγες προκλήσεις για τους μουσουλμάνους των Βαλκανίων, όπως οι Πομάκοι μουσουλμάνοι, καθώς και άλλοι μη Τούρκοι μουσουλμάνοι μετανάστες, όπως οι Κιρκάσιοι.

Αυτές οι ομάδες ήταν προηγουμένως μέλη του οθωμανικού μουσουλμανικού μιλλέτ. Ενώ ο κεμαλισμός θεωρούσε το πρώην μουσουλμανικό μιλλέτ το ίδιο με το σύγχρονο τουρκικό έθνος, αυτό επέτρεψε στους Κιρκάσιους, τους Πομάκους και άλλους μουσουλμάνους των Βαλκανίων και του Καυκάσου να κάνουν μια μάλλον εθελοντική μετάβαση στο τουρκικό έθνος. Αυτό δεν ίσχυε για τους Κούρδους που δεν μοιράζονταν με τους Τούρκους, ή για το σκοπό αυτό με τους Βόσνιους και τους Κιρκάσιους, μια βαθιά και αρχαία ανάμνηση ότι ήταν μέρος του πρώην μουσουλμανικού μιλλέτ της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας. Ενώ τα τεράστια οθωμανικά εδάφη εκτείνονταν από την Κεντρική Ευρώπη έως την Ερυθρά Θάλασσα, τα εδάφη που θα μπορούσαν να θεωρηθούν κατ' εξοχήν οθωμανικά ήταν στην πραγματικότητα πιο περιορισμένης φύσης. Οι σουλτάνοι εδραίωσαν την εξουσία τους και εγκατέστησαν κλασικούς οθωμανικούς θεσμούς του 15ου – 16ου αιώνα, όπως το σύστημα των μιλλέτ, μόνο σε μια βασική ομάδα εδαφών που κατέλαβαν τους πρώτους αιώνες της αυτοκρατορίας, σε μια εποχή που τα οθωμανικά εδάφη εκτείνονταν από τον ποταμό Δούναβη στα δυτικά έως την Μαύρη Θάλασσα στα βόρεια, την Μεσόγειο στο νότο και τον Ευφράτη στα ανατολικά. Οι περαιτέρω επεκτάσεις της αυτοκρατορίας κατά την διάρκεια του 16ου αιώνα έφεραν πρόσθετες προκλήσεις στο γιγαντιαίο έργο της λειτουργίας ενός τεράστιου, κυρίως χερσαίου κράτους. Οι Οθωμανοί συχνά διαχειρίζονταν αυτά τα νεοαποκτηθέντα εδάφη μέσω προ-οθωμανικών ηγεμόνων και θεσμών σε ένα ψευδο-υποτελές σύστημα, απαιτώντας πίστη και φόρους από τους κατοίκους τους, αλλά αφήνοντας έξω τους διάχυτους θεσμούς που ανέπτυξαν την ισχυρή οθωμανική ταυτότητα στα εσωτερικά εδάφη της αυτοκρατορίας. Η σχετικά αδύναμη πολιτιστική επιρροή είναι ορατή στις βαθιά διαχωρισμένες περιοχές που κάποτε ελέγχονταν από την αυτοκρατορία, συμπεριλαμβανομένων των εδαφών πέρα από τον Ευφράτη και τον Δούναβη, την Βόρεια Αφρική και την Αραβία.

Η παραδοσιακή πατρίδα των Κούρδων βρίσκεται ανατολικά του Ευφράτη και πέρα από τα βασικά οθωμανικά εδάφη. Αυτή η ομάδα δεν εκτέθηκε σε οθωμανικές επιρροές στην προνεωτερική εποχή στον ίδιο βαθμό με τους μη Τούρκους μουσουλμάνους της Αυτοκρατορίας στα Βαλκάνια. Οι κουρδικές περιοχές ήταν σε μεγάλο βαθμό αυτόνομες από την Κωνσταντινούπολη και οι τοπικοί ηγέτες (μπέηδες) κυβερνούσαν αυτά τα εδάφη που οι Οθωμανοί ονόμαζαν Κουρδιστάν. Για να το θέσουμε συνοπτικά, στην κλασική οθωμανική εποχή ένας Κούρδος στην σημερινή νοτιοανατολική Τουρκία δεν έβλεπε τον εαυτό του ως «Οθωμανό» με τον τρόπο που το έκανε ένας Σλάβος Βόσνιος μουσουλμάνος στο Σεράγεβο. Καθώς η Οθωμανική Αυτοκρατορία συγκεντρώθηκε κατά την διάρκεια του 19ου αιώνα σε μια προσπάθεια να μετατοπιστεί σε ένα σύγχρονο κράτος, η Κωνσταντινούπολη προσπάθησε να φέρει τα περιφερειακά εδάφη της, συμπεριλαμβανομένου του Κουρδιστάν και της Αραβίας, υπό άμεση κυριαρχία. Ωστόσο, αυτές οι προσπάθειες για την

οθωμανοποίηση των κουρδικών και αραβικών κοινοτήτων τελείωσαν γρήγορα μαζί με την κατάρρευση της αυτοκρατορίας. Όταν σχηματίστηκε η Τουρκική Δημοκρατία στην Ανατολία, η οθωμανική ταυτότητα των Κούρδων δεν είχε τις βαθιές ρίζες των Βόσνιων ή άλλων Βαλκάνιων μουσουλμάνων που ενσωματώθηκαν στο νέο κράτος. Στην δημοκρατία του Ατατούρκ, οι Κούρδοι βρίσκονταν σε μια μοναδική θέση απέναντι στον τουρκικό εθνικισμό: Η απόσταση των Οθωμανών ηγεμόνων τους άφησε αρκετή από την δική τους εθνική ταυτότητα για να αποτρέψουν την αφομοίωσή τους στην νέα τουρκική εθνότητα. Άλλοι λόγοι περιέπλεξαν επίσης τον εθελοντικό εναγκαλισμό των Κούρδων με τον τουρκικό εθνικισμό. Διάφορες μη μουσουλμανικές εθνότητες ζούσαν στην Τουρκία από την στιγμή που ο Ατατούρκ την μετέτρεψε σε έθνος-κράτος κατά την περίοδο του μεσοπολέμου. Αλλά και πάλι οι Κούρδοι ήταν διαφορετικοί από όλες τις άλλες μη τουρκικές ομάδες σε αυτή την νέα κεμαλική Τουρκία: Ήταν η πιο μεγάλη μη τουρκική ομάδα στην Τουρκία, αποτελώντας περισσότερο από το 10% του πληθυσμού της χώρας στην δεκαετία του 1920.

Όχι μόνο τα ζητήματα που σχετίζονται με την ιστορική ταυτότητα, αλλά και η πραγματικότητα εμπόδισαν τους Κούρδους να αγκαλιάσουν εθελοντικά την τουρκικότητα, σε σχέση με άλλους μη Τούρκους μουσουλμάνους. Διάφοροι μη Τούρκοι μουσουλμάνοι είχαν διασκορπιστεί σε όλη την Τουρκία μετά την χαοτική άφιξή τους στη χώρα ως εκτοπισμένοι από την Ρωσία και την Ευρώπη. Αλλά από την στιγμή που ο Κεμάλ Ατατούρκ μετέτρεψε την χώρα σε έθνος-κράτος, οι Κούρδοι, οι οποίοι είναι αυτόχθονες στην Ανατολία, ζούσαν συγκεντρωμένοι και απομονωμένοι από άλλους μουσουλμάνους και επίσης από τους Τούρκους σε μια συνεχόμενη περιοχή στην ανατολική και νοτιοανατολική Τουρκία. Οι Κούρδοι αποτελούσαν την πλειοψηφία του πληθυσμού σε αρκετές επαρχίες. Οι μη Τούρκοι μετανάστες μουσουλμάνοι ζούσαν αναμειγμένοι με τους Τούρκους δυτικά του Ευφράτη με τους οποίους συγχωνεύτηκαν, και αυτή η διαδικασία δημιούργησε επίσης ένα φυσικό αμάλγαμα: Το τουρκικό έθνος. Οι Κούρδοι δεν μπορούσαν να ενταχθούν σε αυτό το αμάλγαμα επειδή ζούσαν μόνοι τους στην τραχιά, ανατολική Τουρκία, η οποία ήταν απομονωμένη από την υπόλοιπη χώρα. Μόλις στα τέλη της δεκαετίας του 1930 οι σιδηροδρομικές γραμμές διείσδυσαν σε αυτήν την περιοχή και στην συνέχεια την δεκαετία του 1950 οι αυτοκινητόδρομοι.

Οι προσπάθειες εκκοσμίκευσης και συγκεντρωτισμού του Κεμάλ Ατατούρκ αποξένωσαν επίσης τους βαθιά θρησκευόμενους Κούρδους, οι οποίοι απολάμβαναν επίσης την ανάμνηση ότι ήταν ημιαυτόνομοι υπό τους Οθωμανούς. Αξίζει να σημειωθεί ότι η πιο σημαντική εξέγερση κατά των μεταρρυθμίσεων του Ατατούρκ, η εξέγερση του Σεΐχη Said το 1925, έλαβε χώρα σε μια κουρδική περιοχή υπό την ηγεσία ενός θρησκευτικού ηγέτη. Η σχετική φτώχεια εμπόδισε επίσης την ενσωμάτωση των Κούρδων στο περιβάλλον της Τουρκικής Δημοκρατίας. Μεγάλο μέρος της Τουρκίας ήταν φτωχό έως την δεκαετία του 1980, όταν ο τότε πρωθυπουργός και αργότερα πρόεδρος Τουργκούτ Οζάλ άνοιξε την χώρα στην παγκόσμια οικονομία και άνοιξε τον δρόμο για μια πιο ευημερούσα Τουρκία. Ενώ μεγάλο μέρος της Τουρκίας αντιμετώπιζε οικονομικές δυσκολίες, η ανατολική Τουρκία ήταν πάντα

φτωχότερη από την υπόλοιπη χώρα. Η περιοχή δεν ανέκαμψε ποτέ πλήρως από την κατάρρευση των υποδομών τις πολλές φορές κατά την διάρκεια και μετά τον Πρώτο Παγκόσμιο Πόλεμο. Η απόσταση της περιοχής (είναι μακριά από τις θάλασσες και την υπόλοιπη χώρα) και η τραχιά φύση (το μέσο υψόμετρο στην ανατολική Τουρκία είναι περίπου 2.000 μ) δεν επέτρεψαν να αναπτυχθεί στην δεκαετία του 1980, όταν η υπόλοιπη χώρα αναπτύχθηκε. Κατά συνέπεια, η φτώχεια έχει διαρκέσει σε αυτήν την περιοχή ως σήμερα. Στην ανατολική Τουρκία ζουν επίσης Τούρκοι, όπου αποτελούν την πλειοψηφία του πληθυσμού στα εξίσου τραχιά, απομακρυσμένα και κρύα βορειοανατολικά εδάφη της χώρας. Ενώ αυτοί οι Τούρκοι στα βορειοανατολικά είναι τόσο φτωχοί όσο οι Κούρδοι στα νοτιοανατολικά, η δυσαρέσκεία τους φυσικά δεν έχει γίνει εθνοτική. Η σχετική στέρηση των Κούρδων σε σύγκριση με την υπόλοιπη χώρα, ωστόσο, έχει οδηγήσει σε δυσαρέσκεια μεταξύ τους με βάση την εθνότητα, μετά την άνοδο του κουρδικού εθνικισμού στα τέλη του 20ου αιώνα. Αυτή η δυσαρέσκεια, μεταξύ άλλων λόγων, ενίσχυσε τον κουρδικό εθνικισμό με ισχυρά μαρξιστικά-λενινιστικά ανταντακλαστικά.

24.1. ΡΕΑΛΙΣΤΙΚΕΣ ΑΛΛΑ ΜΗ ΑΠΟΔΕΚΤΕΣ ΑΠΟ ΤΗΝ ΤΟΥΡΚΙΑ ΛΥΣΕΙΣ

Για να προληφθεί μια εκτεταμένη κουρδική αναταραχή, η Τουρκία θα εξυπηρετηθεί καλύτερα για να αντιμετωπίσει τα παράπονα των Κούρδων, ακολουθώντας τα περιφερειακά παραδείγματα στην Συρία, το Ιράκ και το Ιράν. Σε αυτές τις χώρες, η συντριπτική πλειοψηφία των Κούρδων ζουν εντός των ορίων των παραδοσιακών πατρίδων τους ή άλλως του Κουρδιστάν. Στην Τουρκία, οι μισοί Κούρδοι έχουν μεταναστεύσει από την πατρίδα τους στα νοτιοανατολικά της χώρας και η Κωνσταντινούπολη είναι η πολυπληθέστερη κουρδική πόλη στον κόσμο. Δεν υπάρχει αμφιβολία ότι η Τουρκία δεν μπορεί να έρθει πιο κοντά στους Κούρδους του Ιράκ και της Συρίας χωρίς να κάνει μόνιμη ειρήνη με την δική της κουρδική κοινότητα. Δεδομένης της τουρκικής πολιτικής δυναμικής, η εδαφική κουρδική αυτονομία φαίνεται απίθανη. Ένας λόγος είναι ότι η πλειοψηφία του τουρκικού πληθυσμού θα αντιταχθεί σε αυτό το βήμα. Το πιο σημαντικό, μια πιθανή αυτόνομη κουρδική περιοχή στο εσωτερικό της χώρας θα πρέπει να αποκλείσει σχεδόν τους μισούς Κούρδους της χώρας, οι οποίοι ζουν στην δυτική Τουρκία, έχοντας μετακομίσει εκεί όλα αυτά τα χρόνια για θέσεις εργασίας και άλλες ευκαιρίες. Γεωγραφικά, η κατανομή των Κούρδων στην Τουρκία είναι πολύ διαφορετική από εκείνη στο Ιράκ, την Συρία και το Ιράν, όπου οι συγκεντρώσεις πληθυσμού στην εδαφική πατρίδα των Κούρδων καθιστούν την εδαφικά βασισμένη αυτονομία ένα ρεαλιστικό αποτέλεσμα. Επομένως, η λύση στο κουρδικό πρόβλημα στην Τουρκία δεν είναι η στενή πολιτική αυτονομία, αλλά οι ευρύτερες ελευθερίες για όλους τους πολίτες. Η Τουρκία πρέπει να παράσχει στους πολίτες της τις ευρύτερες ατομικές ελευθερίες που μπορεί να φανταστεί κανείς, εάν θέλει να ικανοποιήσει τους Κούρδους πολίτες της όσον αφορά τα δικαιώματά τους, συμπεριλαμβανομένων των Κούρδων στην δυτική Τουρκία.

Μια συνταγή για τα ατομικά δικαιώματα είναι επίσης η πιο κατάλληλη, δεδομένης της ιστορικής εμπειρίας της Τουρκίας, σύμφωνα με την οποία οι μορφές καταπίεσης που υπέστησαν οι Κούρδοι προέκυψαν από διαφορετικές ιστορικές συνθήκες. Επιπλέον, ο κουρδικός πληθυσμός όχι μόνο διαχέεται γεωγραφικά στην Τουρκία, αλλά ενσωματώνεται γρήγορα μέσω γάμων με Τούρκους. Κατά συνέπεια, η αντιμετώπιση των κουρδικών αιτημάτων στην Τουρκία σημαίνει την χορήγηση ολοκληρωμένων πολιτιστικών δικαιωμάτων σε όλους τους πολίτες της χώρας, Κούρδους ή μη, ανεξάρτητα από την τοποθεσία. Οι μεταρρυθμίσεις θα περιλαμβάνουν την πρόσβαση στην εκπαίδευση και τις δημόσιες υπηρεσίες όχι μόνο στα κουρδικά αλλά και σε άλλες μειονοτικές γλώσσες. Ένα πλαίσιο βασισμένο στην ενίσχυση των ατομικών δικαιωμάτων είναι σχεδόν βέβαιο ότι θα αγκαλιαστεί τόσο από τους Κούρδους όσο και από τους Τούρκους. Βραχυπρόθεσμα, η κυβέρνηση θα μπορούσε να λάβει ορισμένα συγκεκριμένα και εφικτά μέτρα. Πρώτον, η άρση των νομικών αβεβαιοτήτων που περιβάλλουν την χρήση των αυτόχθονων ονομάτων για χωριά και ορόσημα θα ήταν μια ευπρόσδεκτη συμβολική χειρονομία προς τις κουρδικές και άλλες γλωσσικές μειονότητες. Πολλά κτίρια, πόλεις και δρόμοι με αρμενικά, γεωργιανά, συριακά, κουρδικά ή ελληνικά ονόματα μετονομάστηκαν σε «τουρκικά» κατά την διάρκεια του 20ου αιώνα. Μια αντιστροφή αυτής της αναγκαστικής μετονομασίας θα χρησίμευε ως αναγνώριση της γλωσσικής και εθνοτικής πολυμορφίας της Τουρκίας. Μια αλλαγή στην δικαστική κουλτούρα, έστω και σταδιακή, θα πρέπει να είναι ένας άλλος στόχος. Το τουρκικό ποινικό δίκαιο συνεπάγεται πολλές ασαφείς διατυπώσεις, κερδίζοντας μεγάλο μέρος της σημασίας του από τον τρόπο με τον οποίο ερμηνεύονται οι τεχνικοί και νομικοί όροι από τους δικαστές που εξετάζουν μια υπόθεση. Ακόμη και αν οι ποινικοί νόμοι μπορεί να φαίνονται απολύτως λογικοί αν ερμηνευτούν με σύνεση, πολλοί τούρκοι δικαστές έχουν αποκτήσει μια ατυχή φήμη για ανελεύθερες ερμηνείες του νόμου. Ο δικαστικός παράγοντας βρίσκεται πίσω από πολλές από τις σκληρές αποφάσεις εναντίον Κούρδων πολιτικών, ακτιβιστών και δημοσιογράφων στην Τουρκία. Μπορεί η Τουρκία να συλλάβει την «κουρδική στιγμή» της; Θα είναι δύσκολο για την Τουρκία να διατηρήσει την επιρροή της στους Κούρδους του Ιράκ, όταν οι Κούρδοι της Τουρκίας και Συρίας είναι εγκλωβισμένοι σε έναν βίαιο αγώνα εναντίον της Άγκυρας. Καθώς ανταγωνίζεται για επιρροή στην Συρία και το Ιράκ και σταθερότητα στα σύνορά της με αυτές τις χώρες, η Άγκυρα πρέπει να κάνει ειρήνη με την κουρδική κοινότητά της. Κούρδοι εθνικιστές πιστεύουν ότι αυτή είναι η στιγμή των Κούρδων στην ιστορία.

Οι Κούρδοι μπορεί πράγματι να ανατρέψουν την ευθυγράμμιση της Μέσης Ανατολής μετά τον Πρώτο Παγκόσμιο Πόλεμο, αλλά δεν μπορούν να το κάνουν χωρίς την Τουρκία. Αυτή είναι στην πραγματικότητα, η στιγμή της Τουρκίας για τους Κούρδους και την Μέση Ανατολή. Αλλά όλα αυτά εξαρτώνται από την πολιτική ατζέντα του Ερντογάν. Εάν ο Τούρκος ηγέτης συνεχίσει να πολεμά το PKK για να διατηρήσει την εικόνα του ισχυρού άνδρα, η Άγκυρα θα χάσει το κουρδικό τρένο, όχι μόνο στην Συρία, αλλά και στο εσωτερικό της χώρας. Ο κίνδυνος για την Τουρκία είναι ότι οι Κούρδοι θα ανταποκριθούν αντανάκλαστικά στις εξελίξεις στην

Συρία, όπου το PYD υποστηρίζεται τόσο από την Ρωσία όσο και από τις ΗΠΑ. Αντίστοιχα, το PKK μπορεί να ξεκινήσει έναν ολοκληρωτικό πόλεμο, επεκτείνοντας την βία σε πόλεις της δυτικής Τουρκίας. Αυτό θα έθετε την Τουρκία σε κίνδυνο μιας μακράς και παρατεταμένης εξέγερσης υπό την ηγεσία του PKK στα νοτιοανατολικά, μιας οντότητας της Rojava στην Συρία που υποστηρίζεται από τις ΗΠΑ και την Ρωσία, το PKK κατά μήκος των συνόρων και τρόμου και χάους στις μεγάλες πόλεις της χώρας. Η Τουρκία θα μπορούσε να επιβιώσει από αυτά τα σοκ, αλλά μόνο με τεράστιο ανθρωπιστικό και υλικό κόστος, καθώς και ζημιά στην συμμαχία με τις Ηνωμένες Πολιτείες και την Ενωμένη Ευρώπη, αν και αυτή η ζημιά δεν φαίνεται να ενδιαφέρει την Άγκυρα. Αν η Άγκυρα το παίξει σωστά, μπορεί να γίνει μακροχρόνιος φίλος με τους Κούρδους. Αν ο Ερντογάν συνεχίσει τον πόλεμο τόσο με το PKK όσο και με το PYD, τότε θα βρεθεί σε δύσκολη θέση.

25. ΑΝΑΖΩΠΥΡΩΣΗ ΤΗΣ ΚΟΥΡΔΙΚΗΣ ΑΥΤΟΝΟΜΙΑΣ ΣΤΗΝ ΜΕΣΗ ΑΝΑΤΟΛΗ ΤΟΝ 21ο ΑΙΩΝΑ

Οι Κούρδοι είναι ένα από τα μεγαλύτερα έθνη στον κόσμο που δεν κατάφεραν να ιδρύσουν το δικό τους κράτος. Η ιστορική πατρίδα τους, το Κουρδιστάν, χωρίζεται επί του παρόντος μεταξύ του Ιράκ, του Ιράν, της Συρίας και της Τουρκίας και αποτελούν μία από τις κύριες μειονότητες σε καθένα από αυτά τα κράτη, αποτελώντας περίπου το 10% των πληθυσμών του Ιράν και της Συρίας και περίπου το 20% των πληθυσμών του Ιράκ και της Τουρκίας. Ο αγώνας των Κούρδων για τα εθνικά τους δικαιώματα καθ' όλη την διάρκεια του 20ου αιώνα, ιδιαίτερα στο Ιράκ κατά την διάρκεια της δεκαετίας του 1960 και στην Τουρκία κατά την διάρκεια των δεκαετιών του 1980 και του 1990, έθεσε σημαντικές προκλήσεις στην κρατική εξουσία και κατάφερε να κινητοποιήσει ένα σημαντικό τμήμα του κουρδικού πληθυσμού.

Η κουρδική αναζωπύρωση στην Μέση Ανατολή συνεχίστηκε τον 21ο αιώνα στο Ιράκ, την Συρία και την Τουρκία με τα κινήματά τους να καταφέρνουν να καθιερωθούν ως σημαντικοί πολιτικοί παράγοντες στην εσωτερική πολιτική αυτών των κρατών. Η αποδυνάμωση της κρατικής εξουσίας στο Ιράκ από το 1991 και στην Συρία από το 2011, έχει δημιουργήσει συνθήκες για τις κουρδικές πολιτικές οργανώσεις σε αυτά τα κράτη να ενισχύσουν τις θέσεις τους και να λάβουν μέτρα προς την δημιουργία θεσμών διακυβέρνησης των δικών τους υποθέσεων. Η έντονη εμφάνιση της κουρδικής αυτονομίας στο Ιράκ χρονολογείται από το 1991, οι αμερικανικές στρατιωτικές επεμβάσεις σε αυτή την χώρα επέτρεψαν την εδραίωσή τους στην μετα-Σαντάμ Χουσεϊν εποχή. Ενώ η περιοχή του Κουρδιστάν του Ιράκ (Kurdistan Region of Iraq, KRI) παραμένει το κύριο παράδειγμα συμβιβασμού των κουρδικών δικαιωμάτων εντός των υφιστάμενων κρατών μέσω της εδαφικής αυτονομίας, τα τελευταία χρόνια ένα άλλο παράδειγμα που βασίζεται σε ένα διαφορετικό μοντέλο αναδύεται στην Συρία, όπου οι κουρδικές δυνάμεις ελέγχουν μεγάλο μέρος των πλειοψηφικά κουρδικών περιοχών από τον Ιούλιο του 2012. Σε αυτή την περίοδο, μια κουρδική αυτόνομη διοίκηση

και αντιπροσωπευτικά όργανα έχουν συσταθεί σε αυτό που είναι σήμερα γνωστό ως Δημοκρατική Ομοσπονδία της Βόρειας Συρίας (Democratic Federation of North Syria, DFNS), γνωστή και ως Rojava.

Η οπισθοδρόμηση που βίωσε η KRI στην προσπάθειά της να ασκήσει αυτοδιάθεση μετά το δημοψήφισμα ανεξαρτησίας στις 25 Σεπτεμβρίου 2017 δείχνει ότι η αυτονομία παραμένει η πιο πιθανή προσέγγιση για την ικανοποίηση των κουρδικών δικαιωμάτων και αιτημάτων στην Μέση Ανατολή. Στην πραγματικότητα, εκτός από το Κουρδικό Εργατικό Κόμμα (PKK) κατά την διάρκεια της δεκαετίας του 1980 και του 1990, η αυτονομία ήταν το κύριο αίτημα που έθεσαν τα κουρδικά πολιτικά κόμματα στο Ιράκ, το Ιράν, την Συρία και την Τουρκία. Η αυτονομία και η περιφερειακή αυτοδιοίκηση εντός των υφιστάμενων κρατών είναι ένα δημοφιλές αίτημα των κουρδικών πολιτικών κομμάτων για την αναγνώριση της ταυτότητας και των δικαιωμάτων τους. Ωστόσο, τα κουρδικά αιτήματα για αυτονομία ή μορφές αποκέντρωσης της πολιτικής εξουσίας αντιμετωπίζουν ισχυρή αντίθεση από περιφερειακές δυνάμεις όπως το Ιράν και η Τουρκία.

Ιστορικά, οι πολιτικές των κρατών με κουρδικό πληθυσμό έχουν διαμορφωθεί γύρω από την καταστολή και την άρνηση των κουρδικών δικαιωμάτων και ένα τέτοιο πλαίσιο εξακολουθεί να κυριαρχεί στην σκέψη των υπευθύνων χάραξης πολιτικής, ειδικά στο Ιράν και την Τουρκία. Από την δημιουργία του υφιστάμενου κρατικού συστήματος στην Μέση Ανατολή, οι κουρδικές συγκρούσεις αποτελούν σημαντική ανησυχία για την ασφάλεια στην περιοχή και η επίλυσή τους μέσω μορφών αυτονομίας και αυτοδιοίκησης (ομοσπονδοποίησης) εντός των υφιστάμενων κρατών με σημαντικό κουρδικό πληθυσμό θα ενισχύσει προφανώς την σταθερότητα και μπορεί να είναι το πρώτο βήμα για μια συνολικά ανεξάρτητη κουρδική κρατική οντότητα.

Τα ομοσπονδιακά συστήματα έχουν χρησιμοποιηθεί ευρέως σε όλο τον κόσμο για να φιλοξενήσουν την εθνοτική και πολιτιστική ποικιλομορφία εντός των εθνικών κρατών. Στα ομοσπονδιακά συστήματα, οι κάτοικοι αυτόνομων περιοχών ή επαρχιών απολαμβάνουν αυτοδιοίκηση και μοιράζονται επίσης την εξουσία σε εθνικούς θεσμούς. Οι υποστηρικτές υποστηρίζουν ότι τα ομοσπονδιακά πολιτεύματα προσφέρουν περισσότερες οδούς στους πολίτες να συμμετέχουν στην κυβέρνηση, είναι πιο κατάλληλες για την διασφάλιση και την εκπροσώπηση των δικαιωμάτων των ομάδων και την διαχείριση εθνοτικών και εθνικών διαφορών. Τα ομοσπονδιακά συστήματα αποκεντρώνουν την πολιτική εξουσία και την κατανέμουν μεταξύ της κεντρικής και της περιφερειακής κυβέρνησης. Έτσι, προσφέρουν ένα κατάλληλο πλαίσιο για την διαχείριση της αυτονομίας μιας εθνικής μειονότητας.

Υπάρχει ένας μακρύς κατάλογος περιπτώσεων στις οποίες οι ρυθμίσεις αυτονομίας έχουν χρησιμοποιηθεί για να ικανοποιήσουν τα δικαιώματα και τις απαιτήσεις εθνοτικών ομάδων, εθνικών και θρησκευτικών μειονοτήτων και αυτοχθόνων κοινοτήτων. Στην πραγματικότητα, τα κράτη που είναι ομοιογενή σε εθνο-πολιτισμικούς όρους είναι αρκετά σπάνια (ένα από αυτά η Ελλάδα) και η αυτονομία ως εργαλείο πολιτικής έχει χρησιμοποιηθεί για να

φιλοξενήσει την εθνο-πολιτιστική ποικιλομορφία για πάνω από έξι αιώνες. Σε ορισμένες περιπτώσεις, κυρίως στο Νότιο Τιρόλο και στις νήσους Όλαντ (Åland), η αυτονομία υπήρξε πολύ επιτυχής και οδήγησε σε ικανοποιητικό συμβιβασμό των δικαιωμάτων και των απαιτήσεων των μειονοτήτων. Σε άλλες περιπτώσεις, όπως η Σκωτία στο Ηνωμένο Βασίλειο και η Χώρα των Βάσκων και η Καταλονία στην Ισπανία, οι ρυθμίσεις αυτονομίας είχαν ένα λογικό βαθμό επιτυχίας, αλλά δεν ικανοποίησαν πλήρως τα αιτήματα των μειονοτικών εθνών και, κατά συνέπεια, συνεχίστηκαν οι αυτονομιστικές εθνικιστικές κινητοποιήσεις. Η επινόηση νέων ρυθμίσεων αυτονομίας ή η μεταρρύθμιση των υφιστάμενων έχει αποδειχθεί γενικά δύσκολο έργο, καθώς τα κράτη φοβούνται ότι θα οδηγήσουν στην διάσπαση της επικράτειάς τους και σε ισχυρότερες μελλοντικές προκλήσεις για την κυριαρχία τους. Ως αποτέλεσμα, αντιτίθενται στην αυτονομία με την ελπίδα να αποτρέψουν τις αποσχιστικές τάσεις.

Η κοινή προσέγγιση για την διευθέτηση των εθνικών μειονοτήτων βασίζεται στο μοντέλο της «εδαφικής αυτονομίας», το οποίο περιλαμβάνει την αναγνώριση των εθνικών μειονοτήτων και την εκπροσώπησή τους μέσω δομών αυτοδιοίκησης εντός της επικράτειας όπου αποτελούν πλειοψηφία. Τα μοντέλα εδαφικής αυτονομίας αναπτύσσονται για να προσφέρουν προστασία σε εθνο-πολιτισμικές ομάδες που συγκεντρώνονται σε μια συγκεκριμένη περιοχή και που αισθάνονται ισχυρή προσκόλληση σε αυτήν την περιοχή. Αυτή η προσέγγιση αντιμετωπίζει αποτελεσματικά τις απαιτήσεις των εθνο-πολιτισμικών ομάδων, ειδικά σε περιπτώσεις όπου υπάρχει υψηλός βαθμός εθνοτικής ομοιογένειας. Στην πράξη, οι ρυθμίσεις συνεπάγονται κατανομή αρμοδιοτήτων μεταξύ του κεντρικού κράτους και της περιφερειακής αυτόνομης οντότητας, αλλά ο βαθμός στον οποίο εξουσιοδοτείται η αυτόνομη οντότητα ποικίλλει από περίπτωση σε περίπτωση, καθώς η φύση της ασκούμενης αυτονομίας εξαρτάται από τα συγκεκριμένα καταστατικά και τις συμφωνίες που οδήγησαν στη σύστασή της. Μπορεί να υπάρχουν και συχνά υπάρχουν διαφορές μεταξύ των επιπέδων αυτονομίας που απολαμβάνουν διαφορετικές ομάδες ή περιοχές εντός ενός κράτους. Για παράδειγμα, οι ρυθμίσεις αυτονομίας στη Χώρα των Βάσκων και την Καταλονία δημιουργήθηκαν περίπου την ίδια εποχή το 1979-1980, αλλά λόγω ιστορικών προηγούμενων, το βασκικό καθεστώς αυτονομίας περιλαμβάνει φορολογική αυτονομία, ενώ μια τέτοια αρμοδιότητα δεν περιλαμβάνεται στο καθεστώς αυτονομίας για την Καταλονία.

Ακόμη και αν μια συγκεκριμένη εθνο-πολιτισμική ομάδα αποτελεί την πλειοψηφία του πληθυσμού σε μια συγκεκριμένη περιοχή, άλλες ομάδες είναι επίσης παρούσες σε αυτές τις περιοχές. Σε περιπτώσεις όπου μια περιοχή κατοικείται κυρίως από μια εθνική μειονότητα, η εδαφική αυτονομία μπορεί να προσφέρει μια αποτελεσματική λύση, αλλά συχνά μετατρέπεται σε «αυτονομία» για μια συγκεκριμένη εθνική ομάδα, χωρίς να λαμβάνεται υπόψη η εθνοτική ετερογένεια της περιοχής και χωρίς να αντιμετωπίζονται τα δικαιώματα όλων των ομάδων σε μια περιοχή, συμπεριλαμβανομένων των «μειονοτήτων εντός μειονοτήτων» και των «μη κυρίαρχων κατ' όνομα ανθρώπων», οι οποίοι μπορεί να είναι

πλειοψηφίες σε εθνικό επίπεδο, αλλά αποτελούν μειονότητα στην αυτόνομη περιοχή. Η εδαφική αυτονομία συμβάλλει θετικά στην πρόληψη συγκρούσεων σε εθνοτικά ετερογενή κράτη και είναι επίσης αποτελεσματική στην πρόληψη της επανάληψης συγκρούσεων σε περιπτώσεις όπου συνοδεύεται από συμφωνία κατανομής εξουσίας σε κεντρικό κρατικό επίπεδο.

Η προστασία των μειονοτήτων ήταν μια βασική πτυχή των προσπαθειών της Κοινωνίας των Εθνών κατά την διάρκεια της δεκαετίας του 1920 και του 1930, αλλά η διεθνής τάξη μετά τον Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο έδωσε προτεραιότητα στην προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και των ατομικών δικαιωμάτων. Ωστόσο, η ιδέα ότι η αυτονομία πρέπει να χρησιμοποιηθεί και ως εκ τούτου να ενισχύσει την σταθερότητα και την ασφάλεια του κράτους έχει κερδίσει περισσότερη έλξη στις διεθνείς συζητήσεις πολιτικής τις τελευταίες δεκαετίες. Ορισμένοι διεθνείς οργανισμοί, όπως ο Οργανισμός για την Ασφάλεια και την Συνεργασία στην Ευρώπη (ΟΑΣΕ) και το Συμβούλιο της Ευρώπης προτείνουν μια προσέγγιση που συνδυάζει την στέγαση των εθνικών μειονοτήτων με την προώθηση καλύτερης διακυβέρνησης, την ενίσχυση των δημοκρατικών πρακτικών και την πολιτική συμμετοχή μέσω της εδαφικής αυτοδιοίκησης. Ως εκ τούτου, ενώ το δικαίωμα στην αυτονομία δεν έχει ακόμη γίνει μέρος του διεθνούς δικαίου, υπάρχει μια τάση προς μεγαλύτερη αναγνώριση της αυτονομίας ως μέσου για την αποτελεσματική προστασία και προσαρμογή των δικαιωμάτων των μειονοτήτων και τα τελευταία χρόνια αναδύεται ένα νέο κανονιστικό πλαίσιο αυτονομίας ως τρόπος πρόληψης των συγκρούσεων και των βαθύτερων αιτιών αυτών.

Ένα άλλο μοντέλο που προσφέρει ένα βαθμό αυτοδιοίκησης στις εθνο-πολιτισμικές κοινότητες είναι το μοντέλο της «μη εδαφικής αυτονομίας» που χρησιμοποιείται ιστορικά στα κράτη της Ανατολικής και Κεντρικής Ευρώπης. Το σύστημα Millet (σύνολο ανθρώπων προσδιορισμένων βάσει της θρησκείας τους) που χρησιμοποιήθηκε στην Οθωμανική Αυτοκρατορία για να φιλοξενήσει τις μη μουσουλμανικές μειονότητες είναι ένα παλαιότερο παράδειγμα του μοντέλου της μη εδαφικής αυτονομίας, το μοντέλο από τις αρχές του 20ου αιώνα είναι επίσης γνωστό ως «προσωπική αυτονομία». Σε αυτό το πλαίσιο «το κράτος παρέχει στις μειονότητες το δικαίωμα να λαμβάνουν τα απαραίτητα μέτρα μέσω των δικών τους θεσμών προκειμένου να προστατεύσουν και να εφαρμόσουν τα δικαιώματά τους». Η μη εδαφική αυτονομία ισχύει μόνο για άτομα που επέλεξαν να ταυτιστούν με μια συγκεκριμένη ομάδα, είναι ιδιαίτερα κατάλληλο για εθνο-πολιτισμικές ομάδες που είναι εδαφικά διασκορπισμένες και είναι ιδιαίτερα χρήσιμο για την προσαρμογή των γλωσσικών δικαιωμάτων. Οι σύγχρονες εφαρμογές αυτού του μοντέλου σε ορισμένα κράτη της Ανατολικής και Κεντρικής Ευρώπης έχουν αποδείξει την ικανότητα του μοντέλου να παρέχει συνταγματικά κατοχυρωμένα συλλογικά δικαιώματα, ευρεία πολιτιστική αυτονομία και μη εδαφική αυτοδιάθεση στις εθνικές μειονότητες.

Τα μοντέλα «εδαφική αυτονομία» και «μη εδαφική αυτονομία» δεν αλληλο-αποκλείονται και μπορούν να λειτουργούν παράλληλα μεταξύ τους. Η μη εδαφική αυτονομία εφαρμόζεται

σε περιπτώσεις όπου η μειοψηφία δεν αποτελεί πλειοψηφία σε μέρος του κράτους και ως εκ τούτου είναι απίθανο να επιδιώξει τις απαιτήσεις διαχωρισμού και θεωρείται μικρότερη απειλή για την ακεραιότητα του κράτους από την εδαφική αυτονομία. Επίσης, η σύνθεση του πληθυσμού σε μια περιφέρεια μπορεί να αλλάξει με την πάροδο του χρόνου και αυτό δημιουργεί προβλήματα εάν η ρύθμιση αυτονομίας βασίζεται σε μια εδαφική αρχή. Επιπλέον, στο μοντέλο «μη εδαφική αυτονομία», η αυτονομία ισχύει για όλα τα μέλη μιας ομάδας ανεξάρτητα από το πού ζουν και ως εκ τούτου είναι πιο ικανή να φιλοξενήσει τα δικαιώματα των μελών μιας ομάδας της οποίας ο πληθυσμός είναι διασκορπισμένος σε όλη την πολιτεία. Αν και οι υπάρχουσες περιπτώσεις προσωπικής αυτονομίας περιορίζονται στην πολιτιστική σφαίρα, το πεδίο εφαρμογής της μπορεί να αλλάξει για να συμπεριλάβει και άλλους τομείς.

Παρά την ποικιλομορφία του πληθυσμού σε πολλά από τα κράτη της Μέσης Ανατολής, οι ρυθμίσεις αυτονομίας δεν ήταν δημοφιλείς στην περιοχή. Είναι δύσκολο να δοθεί μια ενιαία προσέγγιση για την κουρδική αυτονομία στην Μέση Ανατολή, καθώς η δυναμική που εμπλέκεται στην κουρδική πολιτική σε κάθε κράτος είναι διαφορετική και η προσέγγιση της αυτονομίας που λαμβάνουν οι διάφοροι κουρδικοί παράγοντες διαμορφώνεται από τις συγκεκριμένες πολιτικές συνθήκες στις οποίες βρέθηκαν. Στο Ιράκ, η κουρδική αυτονομία έχει εδραιωθεί, αλλά το αποτέλεσμα δεν ήταν απολύτως ικανοποιητικό. Στην περίπτωση της Τουρκίας, έχουν αναπτυχθεί προτάσεις για κουρδική αυτονομία, αλλά πολύ λίγη δράση έχει αναληφθεί για την εφαρμογή των προτάσεων και τα κυρίαρχα πολιτικά κόμματα στην Τουρκία εξακολουθούν να αντιτίθενται κάθετα στην κουρδική αυτονομία. Στην Συρία, έχει δημιουργηθεί μια *de facto* αυτόνομη κουρδική περιοχή (Ρογιάβα), αλλά το μακροπρόθεσμο μέλλον και το τελικό καθεστώς της συνδέεται με την εξεύρεση βιώσιμης λύσης στην συριακή σύγκρουση και επί του παρόντος περιφερειακές δυνάμεις, όπως η Τουρκία και το Ιράν, εξακολουθούν να αντιτίθενται σθεναρά στην εδραίωσή της. Ως εκ τούτου, η κουρδική αυτονομία σε κάθε περίπτωση που συζητείται βρίσκεται σε διαφορετικό επίπεδο ανάπτυξης, γεγονός που καθιστά δύσκολη μια συστηματική και εξ ολοκλήρου συγκριτική ανάλυση. Στο Ιράκ, ο μηχανισμός που σχεδιάστηκε για την διευθέτηση του τελικού καθεστώτος των αμφισβητούμενων εδαφών δεν λειτούργησε και η εδαφική αυτονομία δεν τερμάτισε την περιθωριοποίηση των Κούρδων, επειδή ο μηχανισμός κατανομής της εξουσίας σε ομοσπονδιακό επίπεδο υπονομεύθηκε από τον αυταρχισμό της ομοσπονδιακής κυβέρνησης της Βαγδάτης. Για την ομοσπονδιακή κυβέρνηση και άλλους κυρίαρχους αραβικούς παράγοντες, οι προσπάθειες μεταρρύθμισης της αυτονομίας και επίλυσης του τελικού καθεστώτος των αμφισβητούμενων εδαφών θεωρείται ως παραχώρηση στους Κούρδους που θα τους ενισχύσει στην τελική προσπάθειά τους να αποσχιστούν. Η περιθωριοποίηση που βίωσαν οι Κούρδοι πολιτικοί παράγοντες αύξησε τις αποσχιστικές τους επιθυμίες και ήταν αρκετά ανοιχτοί σχετικά με την επιθυμία τους να αποσχιστούν από το Ιράκ. Ωστόσο, η έντονη αντίθεση των περιφερειακών δυνάμεων καθώς και της διεθνούς κοινότητας στην δημιουργία ενός ξεχωριστού κουρδικού κράτους μετά το δημοψήφισμα

ανεξαρτησίας στις 25 Σεπτεμβρίου 2017, απόσχιση μέσω μονομερούς δράσης δεν φαίνεται σαν μια ρεαλιστική προσέγγιση στο τρέχον πολιτικό περιβάλλον.

Μια άλλη αδυναμία που συνδέεται με την κουρδική αυτονομία στο Ιράκ είναι ότι έχει οδηγήσει σε αποθησαύριση εξουσίας και ο αυξανόμενος αυταρχισμός και η συγκέντρωση της εξουσίας στο Ιράκ, σε κάποιο βαθμό, αντικατοπτρίζεται και στην KRI (Kurdistan Region of Iraq). Οι τάσεις που έχουν επισημανθεί σχετικά με την εδαφική αυτονομία μπορούν να παρατηρηθούν στην περίπτωση της KRI και η μακροπρόθεσμη επιτυχία και βιωσιμότητα της κουρδικής αυτονομίας στο Ιράκ εξαρτάται από την ενίσχυση και την ανάπτυξη ενός πραγματικού μηχανισμού κατανομής της εξουσίας σε κεντρικό κρατικό επίπεδο. Μέσα σε ένα τέτοιο γενικό πλαίσιο, η KRI μπορεί να εισαγάγει χαρακτηριστικά που θα ενισχύσουν την συνύπαρξη και την συνεργασία μεταξύ των διαφόρων εθνο-πολιτιστικών κοινοτήτων στην επικράτεια της, γεγονός που θα επιτρέψει στα κουρδικά αιτήματα για αυτονομία και αυτοδιοίκηση να κερδίσουν μεγαλύτερη αναγνώριση και υποστήριξη από άλλους ιρακινούς παράγοντες και εθνο-πολιτιστικές ομάδες εντός της KRI και του Ιράκ, όπως οι Σύριοι, οι Τουρκμένιοι και οι Γεζίντι.

Σε αντίθεση με το Ιράκ, ο κουρδικός πληθυσμός στην Τουρκία και την Συρία έχει υψηλότερο βαθμό γεωγραφικής διασποράς, γεγονός που δημιουργεί δυσκολίες στον προσδιορισμό με ακρίβεια των ορίων μιας κουρδικής περιοχής. Επιπλέον, ακόμη και αν χορηγηθεί εδαφική αυτονομία στις περιοχές κουρδικής πλειοψηφίας, πολλοί Κούρδοι που κατοικούν εκτός αυτών των περιοχών (π.χ. Κωνσταντινούπολη) δεν θα είναι σε θέση να επωφεληθούν από τα δικαιώματα που παρέχονται από την κουρδική αυτονομία. Μόνο περίπου οι μισοί Κούρδοι της Τουρκίας κατοικούν στις πλειοψηφικά κουρδικές περιοχές, με την υπενθύμιση ότι ο πληθυσμός τους διασκορπίζεται είτε στις πόλεις της Δυτικής Τουρκίας είτε σε περιοχές που γειτνιάζουν με τις πλειοψηφικά κουρδικές περιοχές, όπου αποτελούν μεταξύ 30% και 40% του πληθυσμού. Ως εκ τούτου, ένα στοιχείο της μη εδαφικής αυτονομίας πρέπει να ενσωματωθεί σε μια πιθανή ρύθμιση αυτονομίας για τους Κούρδους στην Τουρκία για να επιτρέψει στους Κούρδους στην δυτική Τουρκία να αναπτύξουν τον πολιτισμό και την ταυτότητά τους «χωρίς να θέσουν σε κίνδυνο το καθεστώς ως «πολίτες» και «κάτοικοι» της Τουρκίας». Επί του παρόντος, η συζήτηση για την κουρδική αυτονομία γίνεται επί θεωρητικού επιπέδου, η στρατιωτικοποιημένη φύση της κουρδικής σύγκρουσης στην Τουρκία και η επιτάχυνση που έχει βιώσει από το καλοκαίρι του 2015 καθιστά την επίτευξη μιας βιώσιμης μακροπρόθεσμης διευθέτησης βασισμένης στην αυτονομία και την διευθέτηση των δικαιωμάτων του κουρδικού λαού εντός της Τουρκίας όλο και πιο δύσκολη έως απίθανη.

Ο εδαφικός διαχωρισμός των κουρδικών κατοικημένων εδαφών στη Συρία θέτει παρόμοια προβλήματα για την διευθέτηση των κουρδικών δικαιωμάτων μέσω της εδαφικής αυτονομίας. Αν και η κουρδική εμπειρία της αυτοδιοίκησης στην Συρία βρίσκεται στα σπάργανα, το μοντέλο αυτονομίας είναι δυνητικά ικανό να αντιπροσωπεύει τον ποικιλόμορφο πληθυσμό της περιοχής και το θεσμικό πλαίσιο που αναπτύσσεται εκεί

ενσωματώνει μηχανισμούς που αντιμετωπίζουν τα δικαιώματα και τα αιτήματα διαφορετικών εθνο-πολιτιστικών ομάδων. Οι συνιστώσες που αποτελούν τον πληθυσμό της βόρειας Συρίας ενθαρρύνονται να συμμετέχουν στις συλλογικές αποφάσεις και διατηρούν το δικαίωμα να οργανώνουν την αυτοδιοίκηση της κοινότητάς τους, η οποία θα μπορούσε να είναι μια κατάλληλη προσέγγιση για την διατήρηση του πολυεθνικού χαρακτήρα της περιοχής. Μέχρι στιγμής, η επιτυχία των στρατιωτικών δυνάμεων του PYD στην αντιμετώπιση της απειλής του ISIS συνέβαλε καθοριστικά στην αυξανόμενη νομιμότητά του, αν και το PYD είναι ένα εξαιρετικά ιεραρχικό και συγκεντρωτικό κόμμα. Επιπλέον, διάφορες αρχές αυτού του κόμματος, όπως η προώθηση της ισότητας των φύλων, μπορούν επίσης να αντιμετωπίσουν για πολιτιστικούς λόγους ισχυρή αντίθεση από τις κοινότητες της περιοχής. Η μακροπρόθεσμη επιτυχία της κουρδικής αυτονομίας στην Συρία εξαρτάται από το αν θα επιτευχθεί ή όχι μια διαρκής συμφωνία κατανομής της εξουσίας σε κεντρικό κρατικό επίπεδο.

Στην Τουρκία, η συμμετοχή των Κούρδων σε κρατικούς θεσμούς και η εκπροσώπησή τους εντός των κρατικών δομών απαιτείται τόσο από το PKK όσο και από το HDP, αλλά η μορφή που θα πάρει δεν είναι σαφώς διατυπωμένη. Οι προτάσεις του κουρδικού κόμματος HDP προτείνουν ότι οι αποφάσεις για διάφορα θέματα, όπως η αστυνόμευση, θα λαμβάνονται από κοινού από την κεντρική κυβέρνηση και τις αυτόνομες περιφέρειες, αλλά πέρα από αυτό δεν προσφέρει λεπτομέρειες ή σαφές σχέδιο για την κατανομή της εξουσίας σε κεντρικό κρατικό επίπεδο. Παραμένουν επίσης αμφιβολίες για το αν το τουρκικό κράτος θα είναι πρόθυμο να συναινέσει στην δημιουργία κουρδικών αυτοδιοικούμενων κοινοτήτων, πράγμα εντελώς απίθανο. Η επινόηση ενός κατάλληλου πλαισίου για την ενσωμάτωση των αιτημάτων του PKK για κουρδικές δυνάμεις αυτοάμυνας παραμένει ένα άλλο σημαντικό εμπόδιο για την κουρδική αυτονομία στην Τουρκία.

Η αποτυχία ανάπτυξης κατάλληλων μέτρων για την αντιμετώπιση των δικαιωμάτων και των αιτημάτων του κουρδικού λαού καθ' όλη την διάρκεια του 20ου αιώνα σημαίνει ότι οι κουρδικές συγκρούσεις στην Μέση Ανατολή θα συνεχιστούν. Η πολιτική που υιοθετήθηκε από τα έθνη-κράτη στην περιοχή ομοιάζει πολύ μεταξύ των, καθώς όλα αυτά τα κράτη προσπάθησαν να διαγράψουν την κουρδική ταυτότητα και τον πολιτισμό μέσω αναγκαστικής αφομοίωσης και καταστολής. Οι πολιτικές συνθήκες σε κάθε κουρδική κατοικημένη περιοχή καθόρισαν την πολιτική πορεία των κουρδικών κινημάτων σε κάθε κράτος και υπάρχουν διαφορετικές προσεγγίσεις για την διευθέτηση των κουρδικών δικαιωμάτων και αιτημάτων στην περιοχή. Η έλλειψη προηγούμενων για την κουρδική αυτονομία και η συνεχιζόμενη αντίθεση του κράτους στα κουρδικά αιτήματα σημαίνει ότι εξακολουθούν να υπάρχουν σοβαρές προκλήσεις για την διευθέτηση τους. Ωστόσο, οι περιφερειακές πολιτικές εξελίξεις έχουν επίσης δημιουργήσει ευκαιρίες για τους Κούρδους να προωθήσουν τον σκοπό τους, ήτοι να κερδίσουν την αναγνώριση της ταυτότητας και των δικαιωμάτων τους μέσω της αυτονομίας ή της περιφερειακής αυτοδιοίκησης εντός των υφιστάμενων κρατών. Για την KRI, οι διαφωνίες με την κεντρική κυβέρνηση σχετικά με τον

προϋπολογισμό και τον καθορισμό του τελικού νομικού καθεστώτος των αμφισβητούμενων εδαφών παραμένουν οι μεγάλες προκλήσεις που πρέπει να ξεπεραστούν. Η μακροχρόνια αντίθεση της Τουρκίας και του Ιράν στην δημιουργία ενός ανεξάρτητου κουρδικού κράτους και στην δημιουργία μιας αυτόνομης κουρδικής περιοχής στην Συρία συνεχίζεται. Στο μοντέλο αυτονομίας που εφαρμόζεται στην βόρεια Συρία, διαφορετικοί πολιτισμοί και κοινότητες είναι υπεύθυνοι για την διαχείριση των δικών τους υποθέσεων και η αυτονομία τους δεν περιορίζεται σε μια συγκεκριμένη περιοχή, η οποία είναι ένα χαρακτηριστικό ιδιαίτερα χρήσιμο για την διατήρηση του πολυεθνικού χαρακτήρα της περιοχής και την προστασία των δικαιωμάτων των μικρότερων μειονοτήτων της.

Η σημερινή κατάσταση των Κούρδων στην Τουρκία είναι επισφαλής και οι θετικές εξελίξεις των τελευταίων ετών έχουν αντιστραφεί σε σύντομο χρονικό διάστημα από το καλοκαίρι του 2015. Οι προσπάθειες των Κούρδων πρέπει να υποστηριχθούν από τους διεθνείς παράγοντες που εμπλέκονται στις συγκρούσεις στο Ιράκ και την Συρία και ο μετασχηματισμός και η ειρηνική επίλυση των κουρδικών συγκρούσεων στην περιοχή μέσω μηχανισμών αυτονομίας και αυτοδιοίκησης πρέπει να ενσωματωθούν στις προσπάθειες της διεθνούς κοινότητας για την οικοδόμηση ειρήνης και σταθερότητας στην ευρύτερη περιοχή. Οι προσπάθειες για την προώθηση της ειρήνης στην περιοχή, μετά την θύελλα της πολιτικής «Αραβική Άνοιξη», πρέπει επίσης να αντιμετωπίσουν τα δικαιώματα και τα αιτήματα των διαφόρων κουρδικών κοινοτήτων, καθώς και των άλλων μικρότερων εθνο-πολιτιστικών ομάδων στην περιοχή. Μια τέτοια προσπάθεια θα βοηθούσε στην μετατροπή των κουρδικών συγκρούσεων προς την κατεύθυνση μιας επίλυσης και θα συνέβαλε θετικά στην οικοδόμηση μιας νέας περιφερειακής συναίνεσης για την διευθέτηση των κουρδικών δικαιωμάτων και αιτημάτων εντός των υφιστάμενων κρατικών συνόρων.

26. ΚΟΥΡΔΙΣΤΑΝ: Ο ΑΛΥΤΟΣ ΓΡΙΦΟΣ ΣΤΗΝ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΤΗΣ ΜΕΣΗΣ ΑΝΑΤΟΛΗΣ

Το Κουρδιστάν είναι ένας άλυτος γρίφος στην πολιτική της Μέσης Ανατολής. Η συζήτηση σχετικά με το καθεστώς των διαφόρων περιοχών κουρδικής πλειοψηφίας συνεχίζεται στην διεθνή κοινότητα εδώ και δεκαετίες, αλλά το θέμα δεν έγινε ποτέ πραγματικά πρωτοσέλιδο. Ως εκ τούτου, δεν αποτελεί έκπληξη το γεγονός ότι δεν έχει ποτέ επινοηθεί μια σαφής απάντηση στο πρόβλημα. Ενώ κάποιιοι προτείνουν την δημιουργία ενός ανεξάρτητου κράτους, άλλοι θα επέλεγαν μεγαλύτερη αυτονομία για τους Κούρδους στις αντίστοιχες χώρες τους ή, εκ του αντιθέτου, θα πρότειναν την πλήρη αφομοίωση των κουρδικών μειονοτήτων. Πράγματι, οι Κούρδοι αγνοούνται σχεδόν συνεχώς από τους ηγέτες της διεθνούς πολιτικής και της πολιτικής της Μέσης Ανατολής και υποβιβάζονται σε μια κατάσταση περιθωριοποίησης στην περιοχή. Η κύρια εξήγηση για την ελάχιστη προσοχή που τους δίνεται μπορεί να βρεθεί στο γεγονός ότι το κουρδικό ζήτημα βρίσκεται ακριβώς στο

κέντρο μιας περιοχής, της Μέσης Ανατολής, που ήδη εμπλέκεται ενδημικά σε κρίσεις και συγκρούσεις.

Τις τελευταίες δεκαετίες, η ισραηλινό-παλαιστινιακή σύγκρουση ήταν στο επίκεντρο της πολιτικής και της προσοχής των μέσων ενημέρωσης παγκοσμίως. Από την δεκαετία του 1980 έως την δεκαετία του 1990, η κοινή γνώμη και οι κυβερνήσεις ενδιαφέρονταν περισσότερο για την άνοδο του Ιράν του Χομεϊνί ή για τον πόλεμο Ιράν-Ιράκ. Στην νέα χιλιετία, η Μέση Ανατολή εφιστά την προσοχή λόγω της αποσταθεροποίησης που ακολούθησε τις επεμβάσεις των ΗΠΑ, με την εμφάνιση νέων πολέμων και μορφών τρομοκρατίας. Και όμως, τα τελευταία χρόνια το Κουρδιστάν, ή καλύτερα το κουρδικό έθνος, με όλες τις διαφορετικές εσωτερικές πτυχές του έχει φτάσει στα πρωτοσέλιδα των διεθνών εφημερίδων και πλέον κατατάσσεται ψηλά στην πολιτική ατζέντα των κυβερνήσεων της περιοχής και των διεθνών παραγόντων. Η παραδοσιακή «έλλειψη προσοχής» προς τους Κούρδους έχει γίνει πλέον «άμεσο ενδιαφέρον». Μια σειρά παραγόντων συνέβαλε στην δημιουργία των προϋποθέσεων για την έναρξη διαλόγου με τους Κούρδους από την διεθνή κοινότητα: Η συνέχιση του συμμοριτοπολέμου (εμφυλίου πολέμου σύμφωνα με το γλωσσάρι της Δύσης) στην Συρία, η πολιτικο-στρατιωτική, σιιτική επιρροή του Ιράν στην Συρία και το Ιράκ και το γεγονός ότι ο «τρομοκρατικός λεκές» του Ισλαμικού Κράτους συνεχίζει να υπάρχει στα σύνορα των εδαφών κουρδικής πλειοψηφίας στο Ιράκ και την Συρία. Όλα αυτά έχουν αναπόφευκτα μετατρέψει τους Κούρδους σε αξιόπιστους συμμάχους στον αγώνα κατά του κοινού εχθρού, κυρίως ως συμμάχους του Ιράκ και της Συρίας. Επιπλέον, σε ένα τέλμα διασταυρούμενων συμμαχιών και συμφερόντων, οι Κούρδοι έχουν θεωρηθεί από τις ΗΠΑ ως η πέμπτη φάλαγγά τους στην περιοχή και το τελευταίο οχυρό της άμυνας τους πριν την αποχώρηση.

Η υποστήριξη προς τους Κούρδους έχει πολλές φορές πλαισιωθεί μέσα σε ένα είδος «σύγκρουσης πολιτισμού». Ο σχετικά δημοκρατικός χαρακτήρας των αυτόνομων κυβερνητικών δομών που δημιουργήθηκαν σε ορισμένες περιοχές του Κουρδιστάν, ο ως επί το πλείστον «κοσμικός» χαρακτήρας των Κούρδων και ο ρόλος των γυναικών στην κοινωνία τους συνέβαλαν στην δημιουργία μιας εικόνας των Κούρδων κοντά στις δυτικές «αξίες», σε αντίθεση με τον τζιχαντιστικό αρχαϊσμό. Αυτός είναι ο λόγος για τον οποίο οι πολιτοφυλακές Πεσμεργκά και Κούρδοι που συνδέονται με το Κόμμα Δημοκρατικής Ένωσης (PYD) στην Συρία έχουν γίνει προνομιούχοι εταίροι των ΗΠΑ, λαμβάνοντας οικονομική, υλικοτεχνική και στρατιωτική υποστήριξη για την καταπολέμηση όχι τόσο των τζιχαντιστών, αλλά για την αποσταθεροποίηση μη αρεστών καθεστώτων όπως αυτό του Άσαντ στην Συρία και μερικώς του Ερντογάν στην Τουρκία. Στην πραγματικότητα, χάρη και στην εξωτερική υποστήριξη, οι Κούρδοι έχουν ηγηθεί μερικών από τις μεγαλύτερες μάχες εναντίον του ISIS, η αντίσταση των κουρδικών πολιτοφυλακών κατά την διάρκεια της πολιορκίας του Kobani μεταξύ 2014 και 2015 έχει γίνει σχεδόν μυθική, ανακτώντας τμήματα εδάφους που είχαν προηγουμένως καταλάβει οι συμμορίτες του ISIS, συμβάλλοντας στην υποχώρηση και ήττα τους. Ταυτόχρονα, οι Πεσμεργκά υπερασπίστηκαν επίσης την σημαντική πόλη του Κιρκούκ,

αναλαμβάνοντας προσωρινά τον έλεγχο της και αντισταθμίζοντας την αδυναμία του ιρακινού στρατού. Αυτή η πόλη έχει μεγάλη οικονομική και γεωπολιτική αξία για ολόκληρη την χώρα, καθώς κατέχει σημαντικό ποσοστό όλων των ιρακινών αποθεμάτων πετρελαίου.

Ωστόσο, ακριβώς την εποχή που ψάλλονται οι έπαινοί τους, προκύπτει μια σειρά ερωτημάτων των οποίων οι απαντήσεις είναι περίπλοκες και έχουν να κάνουν με ευρύτερα ζητήματα σχετικά με το κουρδικό ζήτημα. Ποιοι είναι οι μακροπρόθεσμοι στόχοι της κουρδικής κοινότητας στη Μέση Ανατολή; Θα μπορούσε η νομιμοποίηση που κερδίζουν στα μάτια της διεθνούς κοινότητας να οδηγήσει σε επίσημη απαίτηση για ανεξαρτησία; Εάν ναι, εντός ποιων συνόρων; Ποιες είναι οι σχέσεις μεταξύ των διαφόρων κουρδικών κοινοτήτων; Μακροπρόθεσμα, πώς να συμβιβαστεί η πολιτική της Δύσης, ειδικά των ΗΠΑ, για άνευ όρων υποστήριξη προς τους Κούρδους με την θέση της Τουρκίας; Πώς να επιτευχθεί μια λύση στο περίπλοκο κουρδικό ζήτημα ικανή να ικανοποιήσει όλους τους εμπλεκόμενους παράγοντες; Θα επιστρέψει το Κουρδιστάν ως πρόβλημα στην καρδιά της Μέσης Ανατολής; Τέλος, θα είναι δυνατόν να σκιαγραφηθεί ένα κοινό μέλλον για τις κουρδικές κοινότητες ή θα παραμείνουν συνδεδεμένες με το πολιτικό πεπρωμένο των χωρών στις οποίες ζουν;

Από το τέλος του Πρώτου Παγκοσμίου Πολέμου και την Συνθήκη των Σεβρών ο λεγόμενος κουρδικός εθνικισμός επηρεάστηκε σε μεγάλο βαθμό από τις δυτικές δυνάμεις, οι οποίες είχαν βρει στις κουρδικές μειονότητες ένα χρήσιμο εργαλείο εναντίον της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας και, αργότερα, του ίδιου του Κεμάλ Ατατούρκ. Η ανάλυση του τρόπου με τον οποίο προέκυψε το κουρδικό ζήτημα στις αρχές του 20ου αιώνα δείχνει σαφώς πώς οι ίδιοι οι Κούρδοι ήταν πάντα χωρισμένοι εσωτερικά κατά μήκος οικογενειακών ή φυλετικών γραμμών. Με την πάροδο του χρόνου, αυτό αποδυνάμωσε τις απαιτήσεις των Κούρδων, παραδοσιακά ανίκανων να σχηματίσουν ένα ενιαίο μέτωπο και συχνά εμπλεκόμενοι σε εσωτερικές έριδες και συγκρούσεις. Αυτά τα χαρακτηριστικά εξακολουθούν να επιβιώνουν, στην Τουρκία, το Ιράκ και την Συρία, και αποτελούν εμπόδιο στην επίλυση του κουρδικού ζητήματος.

Στο περίπλοκο μωσαϊκό των ανεπίλυτων ζητημάτων στην Μέση Ανατολή, το κουρδικό ζήτημα είναι αναμφίβολα ένα από τα πιο δύσκολα και, ταυτόχρονα, συνεχώς υποτιμάται. Σήμερα, ο κουρδικός λαός αντιπροσωπεύει ένα από τα μεγαλύτερα «έθνη χωρίς κράτος», των οποίων τα παράπονα για την ανεξαρτησία, ή τουλάχιστον την αυτονομία, αγνοούνται συστηματικά εδώ και δεκαετίες. Οι Κούρδοι εξακολουθούν να αποτελούν ένα πρόβλημα που αγγίζει διαφορετικά πεδία και διαφορετικές χώρες της Μέσης Ανατολής. Αυτό συμβάλλει στο να καταστεί ένα εξαιρετικά περίπλοκο ζήτημα. Πράγματι, ένα από τα κύρια προβλήματα αφορά την οριζόντια διάστασή του, καθώς και την ετερογένεια του ίδιου του κουρδικού πληθυσμού, ο οποίος ζει κυρίως σε τέσσερις διαφορετικές χώρες: Την Τουρκία, το Ιράκ, την Συρία και το Ιράν. Σε κάθε ένα από τα επιμέρους πλαίσια στα οποία ζουν, οι Κούρδοι έχουν διαφορετικές προτεραιότητες και ατζέντες που συχνά συγκρούονται μεταξύ τους. Αυτό σημαίνει ότι είναι αδύνατο να μιλήσουμε για ένα μόνο Κουρδιστάν, αλλά για πολλά Κουρδιστάν. Είναι αναμφισβήτητο ότι ο επανασχεδιασμός της πρώην οθωμανικής περιοχής

μετά τις λεγόμενες συμφωνίες Sykes-Picot οδήγησε σε μια κατάσταση όπου οι νεοσύστατες χώρες (περισσότερο αποτέλεσμα ευρωπαϊκών υπολογισμών και επιλογών παρά αυτοδιάθεσης των αυτοχθόνων λαών) αναγκάστηκαν να αποδεχθούν τις νέες ρυθμίσεις. Αυτό συνέβαλε στη δημιουργία νέων προκλήσεων για τις κουργικές μειονότητες που ζουν σε αυτά τα εδάφη. Η περιοχή που ιστορικά εμπίπτει στο όνομα του Κουρδιστάν βρίσκεται, όπως ήδη αναφέρθηκε, στα σύνορα μεταξύ Τουρκίας, Ιράκ, Συρίας και Ιράν. Πέρα από αυτή την διαίρεση, οι Κούρδοι είναι από κάθε άποψη ένας πληθυσμός από μόνος του, συνδεδεμένος με ορισμένα ειδικά χαρακτηριστικά και εφοδιασμένος με τις δικές του πολιτιστικές παραδόσεις, γλώσσα και κοινή ιστορία. Το τελευταίο έχει συχνά συνυφασμένο με το πεπρωμένο των αραβικών, τουρκικών, περσικών και αρμενικών λαών που με την πάροδο των ετών έχουν κατοικήσει στα εδάφη που ιστορικά ορίζονται ως Κουρδιστάν. Ωστόσο, σε αντίθεση με όλες αυτές τις άλλες πραγματικότητες, το Κουρδιστάν δεν έχει επιτύχει ποτέ τη διεθνή αναγνώριση που οδηγεί στη δημιουργία ενός ανεξάρτητου κράτους. Αυτό εξακολουθεί να αντιπροσωπεύει την τελική φιλοδοξία και το πραγματικό όνειρο των Κούρδων, αν και μια σειρά εξωτερικών και εσωτερικών παραγόντων οδήγησε, με την πάροδο του χρόνου, στο ανέφικτο μιας τέτοιας λύσης. Αυτό με τη σειρά του συνέβαλε στην περιπλοκή της κατάστασης στην Μέση Ανατολή και στην δημιουργία ενός άλλου δυνητικού αποσταθεροποιητικού παράγοντα για την περιοχή.

Οι συμφωνίες που διαπραγματεύτηκαν μεταξύ Νοεμβρίου 1915 και Μαρτίου 1916, υπογράφηκαν στις 16 Μαΐου 1916 και πήραν το όνομά τους από τους δύο διπλωμάτες, τον Γάλλο François Georges-Picot και τον Βρετανό Sir Mark Sykes που ήταν οι αρχιτέκτονές τους, είχαν ως βάση και σκέψη ότι σε περίπτωση ήττας της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας και με πιθανό κενό εξουσίας στην περιοχή της Συρίας και της Μεσοποταμίας (το σημερινό Ιράκ), την αναγκαία αναθεώρηση των συνόρων, των ισορροπιών και των περιοχών επιρροής στη Μέση Ανατολή. Με αυτόν τον τρόπο, οι εμπλεκόμενες δυνάμεις θα είχαν διασφαλίσει τα στρατηγικά τους συμφέροντα σε αυτόν τον τομέα. Τα περισσότερα από τα σημερινά κρατικά σύνορα της Μέσης Ανατολής αποφασίστηκαν δυνάμει αυτής της συμφωνίας. Ωστόσο, πολλά από τα γεγονότα που σημάδεψαν την πρόσφατη ιστορία της Μέσης Ανατολής είχαν τους Κούρδους ως πρωταγωνιστές τους. Αυτό ίσχυε στην περίπτωση των πολέμων στο Ιράκ υπό το καθεστώς του Σαντάμ Χουσεΐν και της ιστορικής και πολιτικής εξέλιξης μιας χώρας τόσο κρίσιμης σημασίας για την σταθερότητα της περιοχής όσο η Τουρκία. Ταυτόχρονα, οι Κούρδοι είναι μεταξύ των κύριων παραγόντων στην πιο πρόσφατη σύγκρουση στην Συρία και στην προσωρινή άνοδο του λεγόμενου Ισλαμικού Κράτους μεταξύ Ιράκ και Συρίας. Η ίδια η πανταχού παρουσία του «κουρδικού παράγοντα» στις διάφορες κρίσεις στην Μέση Ανατολή δείχνει σαφώς την σημασία αυτού του ζητήματος και πώς, με την πάροδο του χρόνου, εξακολουθεί να είναι μια σταθερά που είναι απίθανο να παραμεριστεί, τουλάχιστον έως ότου δοθεί λύση για την δημιουργία μιας νέας και διαρκούς ισορροπίας.

Σε αυτό το σημείο, ωστόσο, πρέπει να συνειδητοποιήσουμε πόσο ποικίλη είναι η ίδια η εσωτερική κουρδική πραγματικότητα και ότι δεν είναι δυνατόν να μιλάμε για μια ενιαία

λύση για το Κουρδιστάν. Αντίθετα, το ζήτημα θα πρέπει να επιλυθεί με διαφορετικούς τρόπους, ανάλογα με τα διαφορετικά πλαίσια που εμπλέκονται. Για να κατανοήσουμε καλύτερα πώς φτάσαμε στην τρέχουσα κατάσταση και ποιες σταθερές έχουν οδηγήσει την δυναμική του λεγόμενου Κουρδιστάν, θα πρέπει να δώσουμε μια σύντομη ανάλυση του τι συνέβη στα τέλη του δέκατου ένατου και στις αρχές του εικοστού αιώνα. Ήταν κατά την διάρκεια αυτής της περιόδου που το κουρδικό ζήτημα έγινε ένα ζήτημα όχι μόνο περιφερειακό, αλλά και διεθνές. Ταυτόχρονα, αυτά τα χρόνια είδαν επίσης την άνοδο και την ανάπτυξη του κουρδικού εθνικιστικού αισθήματος ως ένα πιο δομημένο πολιτικό ιδανικό από ό,τι ήταν στο παρελθόν. Παρ' όλα αυτά, αρκετοί εξωτερικοί παράγοντες, των οποίων τα συμφέροντα με την σειρά τους αλληλεπικαλύπτονταν με εκείνα των αυτόχθονων κουρδικών πληθυσμών, εκμεταλλεύτηκαν αυτόν τον ίδιο «εθνικισμό». Υπό αυτή την έννοια, μπορεί να ειπωθεί ότι αυτοί οι ίδιοι εξωτερικοί παράγοντες συνέβαλαν εν μέρει στην ενστάλαξη μεταξύ του κουρδικού λαού αυτής της αίσθησης της κοινότητας που ήταν σχεδόν άγνωστη, επηρεάζοντας αποφασιστικά την εξέλιξη της κουρδικής πολιτικής τροχιάς.

Οι εκτιμήσεις του αριθμού των ανθρώπων που αποτελούν τους εθνοτικούς Κούρδους στον κόσμο, όπως έχει προαναφερθεί, ποικίλλουν ανάλογα με την πηγή, αλλά πιστεύεται ότι συνολικά οι Κούρδοι είναι περίπου 30-35 εκατομμύρια. Από αυτούς, σήμερα μεταξύ 15 και 20 εκατομμυρίων ζουν στην Τουρκία (περίπου το 20% του συνολικού πληθυσμού), περίπου 5 εκατομμύρια στο Ιράκ (μεταξύ 15 και 20%), μεταξύ 6 και 8 εκατομμυρίων στο Ιράν (8%) και περίπου 2,5 εκατομμύρια στη Συρία (10%). Επιπλέον, υπάρχουν και άλλες κουρδικές μειονότητες, συνολικά περίπου 2 εκατομμυρίων ανθρώπων, κυρίως στη Γερμανία, το Ισραήλ, την Γαλλία, την Σουηδία, το Βέλγιο, τις Κάτω Χώρες και άλλες ευρωπαϊκές χώρες. Με τα χρόνια οι Κούρδοι έχουν βιώσει υψηλά επίπεδα μετανάστευσης από τις περιοχές καταγωγής τους. Η λεγόμενη «κουρδική διασπορά» είναι ένα ευρέως διαδεδομένο φαινόμενο: Επί του παρόντος, η πόλη με τον μεγαλύτερο αριθμό Κούρδων στον κόσμο δεν βρίσκεται εντός των εδαφών του Κουρδιστάν, αλλά στην Κωνσταντινούπολη. Ιστορικά, οι Κούρδοι είναι μια ινδοευρωπαϊκή εθνοτική ομάδα, όπως οι Πέρσες, και συνδέονται μεταξύ τους με διαφορετικούς πολιτιστικούς και γλωσσικούς παράγοντες. Στην πραγματικότητα, έχουν την δική τους γλώσσα, η οποία προέρχεται από την ίδια οικογένεια με τις ιρανικές γλώσσες, επίσης ινδοευρωπαϊκής προέλευσης. Λόγω της πολιτιστικής ποικιλομορφίας του κουρδικού τοπίου, ακόμη και η γλώσσα δεν είναι μόνο μία, αλλά αποτελείται από δύο κύριες ομάδες, Kurmanji και Sorani, και αρκετές διαλέκτους. Πιστεύεται ότι οι Κούρδοι προέρχονται από την περιοχή Corduene, που διασχίζει τα εδάφη της Αρμενίας και της Περσίας, κοντά στη λίμνη του Βαν στην σημερινή νοτιοανατολική Τουρκία. Γενικά, οι κουρδικές πηγές τείνουν να στρογγυλοποιούν τα δημογραφικά στοιχεία του κουρδικού πληθυσμού, ενώ οι τουρκικές τείνουν να τα υποτιμούν. (Η πηγή στην οποία αναφερόμαστε εδώ είναι η Encyclopedia Britannica). Οι Κούρδοι μετά τις κατακτήσεις που ακολούθησαν την εμφάνιση του Ισλάμ υποβλήθηκαν σε εξισλαμισμό και προ του 20ου αιώνα υπήρξαν αρκετές δυναστείες κουρδικής καταγωγής που, με περισσότερο ή λιγότερο αυτόνομο τρόπο, κυβέρνησαν τα

κουρδικά εδάφη. Η πιο σημαντική δυναστεία ήταν σίγουρα οι Αγγυβιδ, που ιδρύθηκε από τον Salah al-Din (Σαλαντίν). Οι Αγγυβιδ προέκυψαν από τις στάχτες του Χαλιφάτου των Φατιμιδών, το οποίο είχε το διοικητικό του κέντρο στην σημερινή Αίγυπτο. Από εκεί, μεταξύ του 12ου και του 13ου αιώνα οι Αγγυβιδ κυβέρνησαν μια περιοχή που εκτεινόταν από τις ακτές της Λιβύης έως την καρδιά της Μέσης Ανατολής, συμπεριλαμβανομένων των σημερινών εδαφών της Συρίας, του Λιβάνου, της Ιορδανίας, της νότιας Τουρκίας, της Υεμένης και των ιερών πόλεων της Μέκκας και της Μεδίνας.

Ο Σαλαντίν είναι διάσημος στην Δύση επειδή νίκησε τα στρατεύματα των Σταυροφόρων του Γκυ των Λουζινιάν στην μάχη για την ανακατάληψη της ιερής πόλης της Ιερουσαλήμ, το 1187. Ακόμη και σήμερα, η κουρδική κοινότητα θυμάται τις ηρωικές πράξεις του Σαλαντίν με υπερηφάνεια. Έτσι, είναι συχνά που οι Κούρδοι αναφέρονται σε αυτόν ως παράδειγμα ενός ένδοξου παρελθόντος που έκτοτε δεν έχει επιστρέψει. Με την γέννηση και την επέκταση της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας, οι Κούρδοι ενσωματώθηκαν σταδιακά στο νέο διοικητικό και θεσμικό σύστημα, συνεχίζοντας να κατοικούν στις ανατολικές επαρχίες. Στα ανατολικά των οθωμανικών συνόρων, οι Κούρδοι ζούσαν στις δυτικές επαρχίες της άλλης σημαντικότερης αυτοκρατορίας της περιοχής, της Περσικής Αυτοκρατορίας των Σαφαβιδών. Από τον 16ο αιώνα, επομένως, οι Κούρδοι έχουν χωριστεί μεταξύ των δύο μεγάλων, οθωμανικών και περσικών, περιοχών επιρροής. Η διαχείριση της παρουσίας τους στα εδάφη αυτά, αντίστοιχα στα σύνορα των δύο μεγάλων αυτοκρατοριών της Εγγύς Ανατολής, ήταν ένα ουσιαστικά περιθωριακό ζήτημα που υποβιβάστηκε στις εσωτερικές υποθέσεις των Οθωμανών και των Περσών, τουλάχιστον ως τα τέλη του 19ου αιώνα. Σε αυτή την περίοδο το κουρδικό ζήτημα έγινε διεθνές με την είσοδο των πολιτικών και στρατιωτικών συμφερόντων των μεγάλων ξένων δυνάμεων της εποχής. Σε μια εποχή που τα σύνορα της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας επανασχεδιάζονταν και οι μεγάλες ευρωπαϊκές δυνάμεις, ιδιαίτερα η Μεγάλη Βρετανία από τη μία πλευρά και η Ρωσία από την άλλη, έδιναν μεγαλύτερη προσοχή στο πεπρωμένο της, οι κυρίως κουρδικές περιοχές ήταν ένας από τους στρατηγικούς λόγους ανταγωνισμού, λόγω του διασυνοριακού χαρακτήρα τους.

Ο Ρωσοτουρκικός πόλεμος του 1877-1878, μετά τον οποίο πραγματοποιήθηκε το ιστορικό Συνέδριο του Βερολίνου (1878) καθορίζοντας τις νέες διεθνείς ισορροπίες και τις περιοχές επιρροής εντός των οθωμανικών συνόρων, είχε ένα από τα πιο ενεργά μέτωπα ακριβώς στο Κουρδιστάν. Επιπλέον, εκείνα τα χρόνια είχαν προκύψει μια σειρά προβλημάτων που σχετίζονταν με την δύσκολη συνύπαρξη μεταξύ των μουσουλμάνων Κούρδων και των χριστιανικών πληθυσμών, ιδιαίτερα των Αρμενίων. Επίσης, λόγω των συγκρούσεων μεταξύ Κούρδων και Αρμενίων και των απειλών κατά των χριστιανικών μειονοτήτων στις περιοχές αυτές, οι ευρωπαϊκές δυνάμεις άρχισαν να ενδιαφέρονται πιο επιμελώς για τα εδάφη κουρδικής πλειοψηφίας. Μεταξύ του τέλους του 19ου και των αρχών του 20ου αιώνα, η Οθωμανική Αυτοκρατορία χρησιμοποίησε ένα σύνταγμα ιππικού, γνωστό ως Hamidiye (του οποίου ο πυρήνας αποτελούνταν από Κούρδους όπως έχει προαναφερθεί), για να σφαγιάσει τον αρμενικό λαό, στην πρώτη φάση της λεγόμενης γενοκτονίας των Αρμενίων.

Σύμφωνα με σύγχρονες πηγές, τα θύματα των σφαγών που διαπράχθηκαν εναντίον των Αρμενίων από τους Hamidiye ήταν μεταξύ 100.000 και 300.000. Η Γαλλία, εκείνη την εποχή, έγινε ιδιαίτερα δραστήρια ως υπερασπιστής των χριστιανικών μειονοτήτων στην Εγγύς Ανατολή. Ως εκ τούτου, το λεγόμενο αρμενικό ζήτημα εισήλθε σύντομα στην ημερήσια διάταξη των μεγάλων ευρωπαϊκών δυνάμεων. Αξίζει να σημειωθεί, ωστόσο, ότι οι ανατολικές επαρχίες της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας κατοικούνταν όχι μόνο από αρμενικές κοινότητες αλλά και από άλλους χριστιανούς. Σε αυτή την χρονική περίοδο μπορεί να εντοπιστεί η γέννηση της κουρδικής εθνικιστικής ιδεολογίας και μιας μεγαλύτερης πολιτικής συνειδητοποίησης σχετικά με τον ρόλο στην Μέση Ανατολή. Στην πραγματικότητα, αυτό το συναίσθημα προέκυψε στην ακμή των εθνικιστικών κινήσεων (όπως το κίνημα ανεξαρτησίας στην περιοχή των Βαλκανίων) και σίγουρα επηρεάστηκε από αυτά. Σύμφωνα με ορισμένες ερμηνείες, ο ίδιος ο κουρδικός εθνικισμός ήταν περισσότερο το αποτέλεσμα στοχευμένων ευρωπαϊκών πολιτικών και προπαγάνδας παρά μια αυθόρμητη εγχώρια διαδικασία.

Στην πραγματικότητα, ειδικά κατά την διάρκεια και αμέσως μετά τον Πρώτο Παγκόσμιο Πόλεμο, οι Κούρδοι υποκινήθηκαν πολλές φορές από τις ευρωπαϊκές δυνάμεις που είδαν σε αυτές τις μειονότητες ένα σημαντικό εργαλείο αξιοποιήσιμης εσωτερικής αντιπολίτευσης στην Οθωμανική Αυτοκρατορία. Στα τελευταία χρόνια της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας, η σύγκρουση μεταξύ των κουρδικών μειονοτήτων που ζούσαν στις ανατολικές επαρχίες της αυτοκρατορίας και της κεντρικής εξουσίας της Κωνσταντινούπολης είχε γίνει ακόμη ισχυρότερη. Υπό το Σουλτανάτο του Abdul Hamid II (1876-1909), η Οθωμανική Αυτοκρατορία συμμετείχε σε μια διαδικασία εσωτερικών μεταρρυθμίσεων με στόχο την συγκέντρωση της διοίκησής της, προκαλώντας αντιδράσεις από τους περιφερειακούς πληθυσμούς, ιστορικά συνηθισμένους να κυβερνώνται με σχετικά αυτόνομο τρόπο. Ο συγκεντρωτισμός και η αναγκαστική «τουρκοποίηση» των κουρδικών μειονοτήτων, η επιρροή των διεθνών και περιφερειακών δυνάμεων στην εξέλιξη των αυτονομιστικών κουρδικών πολιτικών ως εργαλείο που πρέπει να χρησιμοποιηθεί κατά των Τούρκων, ο κατακερματισμός του ίδιου του κουρδικού τοπίου, χωρισμένος σε οικογένειες και φυλετικές διασυνδέσεις συχνά σε αντίθεση μεταξύ τους, ήταν το γεγονός που μακροπρόθεσμα θα καθιστούσε αδύνατη την δημιουργία ενός ενιαίου κουρδικού μετώπου. Αυτοί είναι οι βασικοί παράγοντες που χαρακτήρισαν την πρόσφατη ιστορία του Κουρδιστάν και αντιπροσώπευαν τα μεγαλύτερα εμπόδια για την δημιουργία αυτόνομων-ανεξάρτητων δομών.

27. ΓΕΝΝΗΣΗ ΚΑΙ ΑΠΟΤΥΧΙΑ ΤΟΥ ΑΝΕΞΑΡΤΗΤΟΥ ΚΟΥΡΔΙΣΤΑΝ

Κατά την διάρκεια του Πρώτου Παγκοσμίου Πολέμου, η βρετανική κυβέρνηση ήταν ο παράγοντας που βασίστηκε περισσότερο στους Κούρδους για να νικήσει την Οθωμανική Αυτοκρατορία εναντίον της οποίας πολεμούσε. Ο βρετανικός στόχος ήταν να επιβάλει την

επιρροή στην περιοχή μετά την τελική ήττα των Οθωμανών. Ωστόσο, αφού βοήθησαν να δημιουργηθεί η ελπίδα ενός ανεξάρτητου Κουρδιστάν σε αντάλλαγμα για υποστήριξη κατά την διάρκεια του πολέμου, οι ευρωπαϊκές δυνάμεις δεν κράτησαν αυτή την υπόσχεση, καθιστώντας την μόνο μια ψευδαισθηση. Στην πραγματικότητα, υπήρξε μια στιγμή, στο τέλος του πολέμου, που φαινόταν πραγματικά ότι το όνειρο ενός ανεξάρτητου Κουρδιστάν θα μπορούσε να γίνει πραγματικότητα. Η Συνθήκη των Σεβρών που υπογράφηκε το 1920, η οποία καθόρισε τους όρους ειρήνης μεταξύ της ηττημένης Οθωμανικής Αυτοκρατορίας και των ευρωπαϊκών δυνάμεων, προέβλεπε (όχι απολύτως ρητά) την δημιουργία ενός κουρδικού κράτους. Το άρθρο 62 της Συνθήκης όριζε ότι: «Μια επιτροπή που συνεδριάζει στην Κωνσταντινούπολη και αποτελείται από τρία μέλη που διορίζονται αντίστοιχα από τις κυβερνήσεις της Βρετανίας, της Γαλλίας και της Ιταλίας, θα καταρτίσει εντός έξι μηνών από την έναρξη ισχύος της παρούσας συνθήκης ένα σχέδιο τοπικής αυτονομίας για τις κυρίως κουρδικές περιοχές που βρίσκονται ανατολικά του Ευφράτη, νότια του νότιου ορίου της Αρμενίας, όπως θα καθοριστεί στην συνέχεια, και βόρεια των συνόρων της Τουρκίας με την Συρία και την Μεσοποταμία». Το άρθρο 64 διευκρίνιζε επίσης ότι: «Εάν, εντός προθεσμίας ενός έτους από της ενάρξεως ισχύος της παρούσης Συνθήκης, οι κουρδικοί λαοί εντός των περιοχών που ορίζονται στο άρθρο 62 απευθυνθούν στο Συμβούλιο της Κοινωνίας των Εθνών κατά τρόπον ώστε να αποδειχθεί ότι η πλειοψηφία του πληθυσμού των περιοχών αυτών επιθυμεί την ανεξαρτησία της από την Τουρκία, και αν το Συμβούλιο κρίνει τότε ότι οι λαοί αυτοί είναι ικανοί για μια τέτοια ανεξαρτησία και συνιστά να της χορηγηθεί σε αυτούς, η Τουρκία συμφωνεί να εκτελέσει μια τέτοια σύσταση και να παραιτηθεί από όλα τα δικαιώματα και τους τίτλους σε αυτές τις περιοχές». Ωστόσο, αυτή η υπόσχεση είχε ήδη γεννηθεί με κάποια δομικά ελαττώματα, σε σημείο που μπορούμε να μιλήσουμε για μια «ακρωτηριασμένη νίκη» για το Κουρδιστάν. Παραδόξως, αυτό που θα ήταν το υψηλότερο σημείο των κουρδικών φιλοδοξιών για ανεξαρτησία περιείχε από μόνο του τους παράγοντες για την αποτυχία του σχεδίου δημιουργίας ενός κουρδικού κράτους. Πράγματι, πρώτα απ' όλα η Συνθήκη που υπέγραψαν οι ευρωπαϊκές δυνάμεις με την Οθωμανική Αυτοκρατορία αφορούσε μόνο μία κυβέρνηση (αυτή της Κωνσταντινούπολης), απονομιμοποιημένη και υπάρχουσα μόνο στα χαρτιά. Εν τω μεταξύ, η «παράλληλη» τουρκική κυβέρνηση υπό την ηγεσία του Μουσταφά Κεμάλ Ατατούρκ είχε ήδη επαναστατήσει στην Άγκυρα.

Λίγο αργότερα ο Κεμάλ θα ήταν ο μοναδικός συνομιλητής της Ευρώπης μετά την νίκη του στον πόλεμο της ανεξαρτησίας και την ίδρυση της Νέας Τουρκίας. Από την άλλη, το Κουρδιστάν που αναφέρεται στην Συνθήκη των Σεβρών είχε ήδη στερηθεί ένα σταθερό τμήμα της επικράτειάς του. Στα βρετανικά σχέδια, το νότιο Κουρδιστάν έγινε μέρος του εκκολλαπτόμενου κράτους του Ιράκ, ενώ οι περιοχές υπό περσικό έλεγχο παρέμειναν υπό ιρανική εξουσία. Σε αυτό το πλαίσιο, τρία χρόνια αφότου υποσχέθηκαν στους Κούρδους το δικό τους κράτος, οι ευρωπαϊκές δυνάμεις θεώρησαν απαραίτητο να διαπραγματευτούν με τον νέο ηγέτη της Τουρκίας προκειμένου να συγκεκριμενοποιήσουν την νέα κατάσταση στην Μέση Ανατολή και να συμβάλουν στην σταθεροποίησή της με γνώμονα τα δικά τους

συμφέροντα. Ήταν εκείνη την εποχή που χωρίς δισταγμό θυσίασαν την κουρδική υπόθεση για την «νέα ειρήνη» στην Μέση Ανατολή. Στο τέλος, το τμήμα του Κουρδιστάν που υποτίθεται ότι θα ήταν μια νέα κρατική οντότητα σύμφωνα με την Συνθήκη των Σεβρών θα έπεφτε υπό την επιρροή της κεμαλικής Τουρκίας, η οποία δημιουργήθηκε επίσημα τον Οκτώβριο του 1923, μετά την Διάσκεψη της Λωζάνης. Οι Κούρδοι στην Τουρκία θα κατοικούσαν έτσι εντός των νέων τουρκικών κρατικών συνόρων. Αυτή ήταν η αρχή αυτού που εξακολουθεί να θεωρείται ως «το» κουρδικό ζήτημα κατ' εξοχήν, δηλαδή αυτό που αφορά την Τουρκία. Στο όνομα των νέων εθνικιστικών και κοσμικών αρχών στις οποίες βασίστηκε η νέα τουρκική δημοκρατία, ο Κεμάλ Ατατούρκ επέβαλε ένα είδος αναγκαστικής «τουρκοποίησης» σε ολόκληρη την κοινωνία, αρνούμενος κάθε είδους πολιτιστική αυτονομία σε μη τουρκικές εθνοτικές ομάδες, κυρίως στους Κούρδους, οι οποίοι αναφέρονταν ως «Τούρκοι του βουνού». Αυτό που γεννήθηκε ως άρνηση της πολιτιστικής αυτονομίας ενός λαού, σύντομα μετατράπηκε σε κοινωνική, πολιτική και οικονομική περιθωριοποίηση, δεδομένου ότι οι περιοχές της νοτιοανατολικής Τουρκίας (στην πραγματικότητα, οι περιοχές κουρδικής πλειοψηφίας) εξακολουθούν σήμερα να είναι οι λιγότερο ανεπτυγμένες της χώρας. Στο ίδιο διάστημα, ενώ η Τουρκία προσπαθούσε με σκληρό τρόπο να αφομοιώσει τις κουρδικές μειονότητες εντός του ανανεωμένου εθνοπολιτιστικού πλαισίου της, οι Ιρακινοί Κούρδοι συγχωνεύτηκαν βίαια με τους Άραβες Σουνίτες και Σίιτες και οι Κούρδοι που βρίσκονταν νότια της Τουρκίας προσαρτήθηκαν στην Συρία, με συνέπειες που σε λίγες δεκαετίες θα γίνονταν αισθητές. Τέλος, μια σημαντική μειονότητα Κούρδων συνέχισε να ζει στο Ιράν. Το 1946, χάρη στην σοβιετική υποστήριξη, δημιούργησαν ένα είδος αυτόνομης δημοκρατίας (την Δημοκρατία του Mahabad). Το πείραμα διήρκεσε μόνο λίγους μήνες, μετά το οποίο το έδαφος της αυτοανακηρυχθείσας δημοκρατίας τέθηκε υπό την κυριαρχία της Τεχεράνης, όπως έχει διεξοδικά αναφερθεί σε προηγούμενο κεφάλαιο.

Δεν πρέπει να μας διαφεύγει ότι ακόμη και πριν από την πτώση της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας υπήρξαν εθνικιστικές εξεγέρσεις υπό την ηγεσία Κούρδων ηγετών. Ωστόσο, η ιδιαιτερότητα τέτοιων κινημάτων, τόσο στο τουρκικό Κουρδιστάν όσο και στο Ιράν και το Ιράκ ήταν ο τοπικός χαρακτήρας τους, που περιοριζόταν σε περιορισμένες περιοχές αντί να επηρεάζει τους Κούρδους στο σύνολό τους. Μεταξύ 1879 και 1881 στις ανατολικές οθωμανικές επαρχίες υπήρξαν ταραχές που, για πολλούς ιστορικούς, ήταν η πρώτη πραγματική εκδήλωση του κουρδικού εθνικισμού, καθοδηγούμενη από τον Σείχη Ubaid. Αξιοποιώντας την κοινή κουρδική εθνότητα, ο Ubaid (ονομαζόμενος και Ubaid Allah) σχημάτισε ένα κίνημα εξέγερσης εναντίον της Κωνσταντινούπολης και μάλιστα σχεδίαζε να επεκτείνει την δράση του στις περσικές κουρδικές περιοχές. Αν και υπήρχαν αναφορές στην κοινή κουρδική ταυτότητα, η εξέγερση του Ubaid φάνηκε να κατευθύνεται περισσότερο εναντίον της κεντρικής αυτοκρατορίας παρά ένας πραγματικός αγώνας για την ανεξαρτησία του Κουρδιστάν. Ο Κούρδος ηγέτης ήταν σεβαστός και ακολουθήθηκε περισσότερο λόγω του ρόλου του ως θρησκευτικού ηγέτη, σε ένα πλαίσιο όπου οι ντόπιοι ήταν αγκυροβλημένοι

στις παραδοσιακές αξίες. Η εικόνα που δόθηκε για τους κουρδικούς πληθυσμούς στα τελευταία χρόνια της οθωμανικής αυτοκρατορίας και ακόμη αργότερα, στις δεκαετίες του 20ου αιώνα, ήταν αυτή ενός λαού δύσκολα ελεγχόμενου και απείθαρχου, παρά ενός λαού με σαφές μακροπρόθεσμο πολιτικό πρόγραμμα, με στόχο την επίτευξη εθνικής ανεξαρτησίας.

Αυτή η αντίληψη επιβεβαιώνεται εν μέρει από έναν άλλο παράγοντα που ιστορικά χαρακτηρίζει τους Κούρδους: Τις εσωτερικές διαιρέσεις τους, οι οποίες εκδηλώθηκαν σε διαφορετικά επίπεδα. Από την μία πλευρά, η διαίρεση μεταξύ της διανοούμενης κουρδικής ελίτ που συχνά ζούσε σε ευρωπαϊκές πρωτεύουσες ή στην Κωνσταντινούπολη και των τοπικών πληθυσμών που κατοικούσαν στα εδάφη του ιστορικού Κουρδιστάν, οι οποίοι αντιλαμβάνονταν την απόστασή τους, φυσική και πολιτιστική, από τέτοιες ελίτ. Από την άλλη, υπήρχαν αντιθέσεις μεταξύ των διαφορετικών οικογενειών εντός του ίδιου του Κουρδιστάν, οι οποίες εμπόδισαν αποτελεσματικά τον σχηματισμό ενός ενιαίου κουρδικού μετώπου, ευνοώντας ένα κλίμα ακραίου κατακερματισμού. Είναι εμβληματικό, από αυτή την άποψη, ότι στη Διάσκεψη των Παρισίων του 1919 η κουρδική αντιπροσωπεία που διαπραγματευόταν την διεθνή νομιμοποίηση ενός ανεξάρτητου κράτους είχε επικεφαλής τον Sherif Pasha, έναν εκπρόσωπο που δεν αναγνωριζόταν ως τέτοιος από όλους τους Κούρδους και ακόμη και άγνωστος στους περισσότερους πληθυσμούς που ζούσαν στο ίδιο το Κουρδιστάν. Αντίθετα, σε ορισμένες περιοχές με κουρδική πλειοψηφία, ειδικά στο νότιο Κουρδιστάν, το οποίο αργότερα θα γινόταν ιρακινό Κουρδιστάν, οι τοπικές κοινότητες είχαν ήδη σχηματίσει ημιαυτόνομες δομές που, με τη σειρά τους, διεκδίκησαν την δική τους νομιμότητα να εκπροσωπούν το Κουρδιστάν.

Από αυτά τα παραδείγματα που έχουν διεξοδικά αναφερθεί σε προηγούμενα κεφάλαια είναι σαφές ότι στις περισσότερες περιπτώσεις συγκεκριμένα συμφέροντα που συνδέονται με συγκεκριμένα τοπικά πλαίσια ήταν η πραγματική κινητήρια δύναμη που ώθησε ορισμένες ομάδες να ξεσηκωθούν και να αυτο-οργανωθούν, παρά μια ευρύτερη εθνικιστική ιδεολογία. Μερικά χρόνια αφότου ο Ubaid προσπάθησε να ηγηθεί της προσωπικής του μάχης στις κουρδικές περιοχές της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας, στην Περσία ένας άλλος Κούρδος ηγέτης ονόματι Simko Shikak συγκέντρωσε γύρω του μια μεγάλη ομάδα μαχητών και, για περιορισμένο χρονικό διάστημα, πήρε τον έλεγχο της περιοχής γύρω από τη λίμνη Urmia. Η δυναστεία του, οι Shikak, επρόκειτο να γίνει μία από τις πιο σημαντικές στο ιρακινό Κουρδιστάν, καθώς και η οικογένεια Ubaid στο τουρκικό Κουρδιστάν και η οικογένεια Barzani (Μπαρζανί) στο ιρακινό Κουρδιστάν. Η κουρδική υπόθεση απέκτησε διεθνή φήμη μόνο με την είσοδο στο προσκήνιο του PKK (Κουρδικό Εργατικό Κόμμα στην Τουρκία), σε σημείο που οι Κούρδοι συχνά συγχέονται και ταυτίζονται αποκλειστικά με αυτό και με την Τουρκία, σε μια προφανώς μερική και διαστρεβλωμένη άποψη του ζητήματος. Το οποίο στην πραγματικότητα περιλαμβάνει πολύ περισσότερους παράγοντες και πολλά περισσότερα πλαίσια. Έως σήμερα, εάν υπάρχει ένα πραγματικό εμπόδιο στην δημιουργία ενός ανεξάρτητου κράτους του Κουρδιστάν, αυτό είναι ακριβώς η ποικιλομορφία των

συμφερόντων των μεμονωμένων κουρδικών μειονοτήτων στα διαφορετικά πλαίσια στα οποία ανήκουν, για να μην αναφέρουμε το γεγονός ότι εμπλέκονται διάφοροι κρατικοί παράγοντες. Υπό το πρίσμα αυτής της σκέψης, για να σκιαγραφηθεί ένα ανεξάρτητο Κουρδιστάν δεν αρκεί η Τουρκία να λύσει το εσωτερικό κουρδικό της πρόβλημα ή το ιρακινό Κουρδιστάν να γίνει ακόμη πιο ανεξάρτητο ή οι Κούρδοι της Συρίας να έχουν τις δικές τους αυτοδιοικούμενες περιοχές.

Η ιστορία αποφάσισε την διαίρεση των Κούρδων. Λόγω αυτής της διαίρεσης, τα συμφέροντα και οι στρατηγικές των διαφόρων κουρδικών κοινοτήτων εμπλέκονται με την πολιτική εξέλιξη πολλών κρατών, ακόμη και στο σημείο να δημιουργούνται παράδοξες καταστάσεις στις οποίες γινόμαστε μάρτυρες, μάρτυρες ενός συστήματος διασταυρούμενων συμμαχιών και εχθροτήτων. Εξάλλου, ένα τέτοιο σύστημα αντιπροσωπεύει καλά τους δύο ρεαλιστικούς αφορισμούς που κάθε μελετητής της Μέσης Ανατολής μαθαίνει με τον χρόνο: «Ο εχθρός του εχθρού μου είναι φίλος μου» και «Στην Μέση Ανατολή δεν υπάρχουν συμμαχίες, αλλά μόνο συμφέροντα». Οι κουρδικές μειονότητες έχουν συχνά βρει τους δικούς τους τρόπους δράσης στο πυκνό δίκτυο των αποκλινόντων συμφερόντων των διαφόρων εμπλεκόμενων παραγόντων. Οι Κούρδοι συχνά εμπλέκονταν σε αυτό το δίκτυο, αποτελώντας πολιτικά αντικείμενα τρίτων παραγόντων και όχι αρχιτέκτονες του πεπρωμένου τους. Εξαιτίας αυτού, οι κουρδικές μειονότητες βρέθηκαν πολύ πιο συχνά στην θέση να πρέπει να επιδιώξουν περιορισμένους και βραχυπρόθεσμους στόχους που αποσκοπούν κυρίως στην διασφάλιση της επιβίωσής τους, παρά να είναι οι υποστηρικτές των δικών τους μακροπρόθεσμων σχεδίων.

Το κουρδικό ζήτημα δεν μπορεί να απορριφθεί ως αποκλειστικά τουρκικό, ιρακινό ή συριακό εσωτερικό ζήτημα ή, ταυτόχρονα, να γενικευτεί και να αντιμετωπιστεί ως μονολιθικό. Οι παίκτες, τα διαφορετικά συμφέροντα που διακυβεύονται και το έδαφος στο οποίο ζουν συνθέτουν ένα πλούσιο μωσαϊκό από το οποίο είναι δύσκολο να ξεφύγουν και του οποίου τα κομμάτια δεν τοποθετούνται πάντα αυτόματα δίπλα-δίπλα. Ορισμένοι ιστορικοί παράγοντες συνέβαλαν, και συνεχίζουν να συμβάλλουν, στο να πιστοποιηθεί ότι το Κουρδιστάν ήταν σχεδόν προορισμένο να παραμείνει ένα άλυτο ζήτημα. Το γεγονός ότι οι Κούρδοι, αν και ενωμένοι με συγκεκριμένα χαρακτηριστικά, δεν ήταν ποτέ σε θέση να ζήσουν κάτω από μια ενιαία εξουσία, είχε ως αποτέλεσμα μακροπρόθεσμα την εμφάνιση αποκλινόντων συμφερόντων και ατζέντες εντός της δικής τους κοινότητας, επιτείνοντας τον εσωτερικό τους κατακερματισμό. Ταυτόχρονα, η αδυναμία δράσης ως ενιαίου παράγοντα στο περιφερειακό και διεθνές πλαίσιο σήμαινε ότι τα κουρδικά αιτήματα ήταν πάντα δευτερεύοντα σε σχέση με άλλα στρατηγικά και πολιτικά συμφέροντα εξωτερικών παραγόντων. Με αυτόν τον τρόπο, σε διάφορες ιστορικές περιόδους, οι κουρδικές μειονότητες έγιναν ένα όργανο αγώνα μεταξύ ανταγωνιστικών δυνάμεων, οι οποίες βρήκαν στα αυτόνομα κουρδικά κινήματα ένα όπλο για να αντιμετωπίσουν τους εχθρούς τους, είτε εχθρικά προς αυτές τις δυνάμεις καθεστώτα ή την ισλαμική τρομοκρατία. Λόγω αυτής της

αντίληψης, αρκετές ιρακινές και συριακές κουρδικές ομάδες έχουν λάβει υλικοτεχνική και οικονομική υποστήριξη από τις δυτικές δυνάμεις.

Αυτό που προκαλεί ανησυχία, για άλλη μια φορά, είναι οι συνέπειες που θα έχει αυτή η επιλογή μεσοπρόθεσμα και μακροπρόθεσμα, τόσο σε ενδο-κουρδικό όσο και σε περιφερειακό επίπεδο. Είναι πιθανό ότι το όνειρο ενός ανεξάρτητου Κουρδιστάν δεν θα γίνει ποτέ πραγματικότητα, καθώς οι Κούρδοι εξακολουθούν να είναι ένας λαός οργανωμένος σε διαφορετικές ομάδες και κινήματα που προωθούν συγκεκριμένα συμφέροντα, γεγονός που τους καθιστά ακόμα βασικό παράγοντα για περιφερειακές ισορροπίες. Μια πιθανή λύση στο ζήτημα, όπως πράγματι υποστηρίζεται από πολλά κουρδικά κινήματα, θα μπορούσε να συνίσταται στην δημιουργία ενός υπερεθνικού οργανισμού που θα συγκεντρώνει σε ένα ομοσπονδιακό σύστημα όλες τις διαφορετικές τοπικές κουρδικές οντότητες, ενώ ταυτόχρονα θα σέβεται την ένταξή τους στην κυριαρχία διαφορετικών κρατών. Ωστόσο, αυτή η συνθήκη φαίνεται μάλλον ουτοπική, καθώς χρειάζεται μια καλή δόση συμβιβασμού μεταξύ όλων των ενδιαφερομένων και των διαφορετικών μελών που συνθέτουν το ποικίλο τοπίο του Κουρδιστάν.

27.1. ΕΙΝΑΙ ΔΥΝΑΤΟΝ ΝΑ ΥΠΑΡΞΕΙ ΚΟΥΡΔΙΣΤΑΝ;

Τον Οκτώβριο του 1992, λίγο μετά το σχηματισμό της περιφερειακής κυβέρνησης του Κουρδιστάν, η Εθνοσυνέλευση του Κουρδιστάν (ΚΝΑ) εξέδωσε διάταγμα εκφράζοντας την ομόφωνη δέσμευση του ιρακινού Κουρδιστάν «να καθορίσει την μοίρα του και να καθορίσει τη νομική του σχέση με την κεντρική αρχή σε αυτό το στάδιο της ιστορίας με βάση την ομοσπονδία μέσα σε ένα δημοκρατικό κοινοβουλευτικό Ιράκ». Αυτή ήταν μια αξιοσημείωτη δήλωση τουλάχιστον με δύο έννοιες. Πρώτον, ήρθε μετά από μια δεκαετία καταστροφής του Κουρδιστάν από τις δυνάμεις του Σαντάμ Χουσεΐν στην δεκαετία του 1980, κατά την διάρκεια της οποίας περισσότεροι από 180.000 άνθρωποι σκοτώθηκαν και πάνω από 4.000 χωριά και πόλεις καταστράφηκαν. Χημικά και βιολογικά όπλα χρησιμοποιήθηκαν εναντίον άοπλων Κούρδων πολιτών. Η κουρδική πόλη Halabja είχε γίνει διεθνώς γνωστή όσο και η Χιροσίμα. Το Anfal, ο στίχος του Κορανίου που τιμωρεί τις μαζικές δολοφονίες και λεηλασίες, χρησιμοποιήθηκε από τον Σαντάμ Χουσεΐν για να δικαιολογήσει την γενοκτονία του εναντίον των Κούρδων και να συγκεντρώσει υποστήριξη μεταξύ μουσουλμάνων και Αράβων για τις επιχειρήσεις του. Ενέκρινε την δολοφονία των Κούρδων ως απίστων. Οι ιρακινές δυνάμεις αντιμετώπισαν τότε τους Κούρδους ως εχθρούς του Ισλάμ. Η θανάτωσή τους παρουσιαζόταν ως θρησκευτικό καθήκον.

Το 1992, σχεδόν κανείς δεν μπορούσε να φανταστεί ότι οι Κούρδοι στο σουνιτικά ελεγχόμενο Ιράκ θα μπορούσαν μια μέρα να αυτοκυβερνηθούν μέσω ενός ομοσπονδιακού συντάγματος, στο Ιράκ και χωρίς τον Σαντάμ Χουσεΐν και το κόμμα Μπάαθ. Σχεδόν κανείς δεν μπορούσε να φανταστεί ότι η σιιτική πλειοψηφία στο Ιράκ θα είχε τον έλεγχο των πολιτικών, οικονομικών υποθέσεων και των υποθέσεων ασφάλειας του Ιράκ. Αυτή ήταν μια

αργή και επίπονη πολιτική διαδικασία. Οι Κούρδοι στο Ιράκ είχαν μια περίοδο εσωτερικών συγκρούσεων κατά την οποία το έδαφος του Κουρδιστάν στο Ιράκ χωρίστηκε μεταξύ των δύο αντιμαχόμενων πλευρών του KDP και του PUK. Αρκετές χιλιάδες άνθρωποι σκοτώθηκαν, εκτοπίστηκαν στο εσωτερικό της χώρας ή κατέληξαν στην εξορία. Ωστόσο, οι περισσότεροι Κούρδοι πολιτικοί ηγέτες δεν εγκατέλειψαν την ιδέα να ζήσουν σε ένα ομοσπονδιακό, δημοκρατικό και πλουραλιστικό Ιράκ στο μέλλον. Κοιτάζοντας πίσω στην εποχή μετά το 1992, φαίνεται σαφές ότι όχι μόνο οι Κούρδοι ηγέτες κράτησαν ζωντανή την ιδέα του φεντεραλισμού, αλλά προσπάθησαν επίσης να πείσουν άλλες ιρακινές ομάδες και ηγέτες της αντιπολίτευσης προκειμένου να μειώσουν την βία σε ένα Ιράκ μετά τον Σαντάμ.

Δέκα χρόνια αργότερα, οι προσπάθειες φαινόταν να έχουν αποδώσει. Τον Δεκέμβριο του 2002, ο απεσταλμένος του Τζορτζ Μπους σε μια συνάντηση της ιρακινής αντιπολίτευσης στο Λονδίνο έκανε μια πρώτη δημόσια δήλωση σύμφωνα με την οποία, σε περίπτωση αλλαγής καθεστώτος στο Ιράκ, η χώρα θα ανοικοδομηθεί ως ομοσπονδιακό κράτος. Αυτός ήταν ένας σαφής θρίαμβος για τους Κούρδους του Ιράκ μετά από μια δεκαετία απομόνωσης, κυρώσεων του ΟΗΕ κατά του Ιράκ και πολιτικής αβεβαιότητας. Αν και η κυβέρνηση Μπους είχε ήδη αποφασίσει να απομακρύνει το καθεστώς του Σαντάμ Χουσεΐν, η ιρακινή αντιπολίτευση δεν είχε εδαφική βάση εντός της χώρας, εκτός από το Κουρδιστάν. Αυτό έδωσε στους Κούρδους άλλη μια ευκαιρία να διαδραματίσουν ηγετικό ρόλο στην προώθηση της ιδέας του φεντεραλισμού. Όταν οι ομάδες της αντιπολίτευσης συγκεντρώθηκαν στην περιφερειακή πρωτεύουσα του ιρακινού Κουρδιστάν, Ερμπίλ, οι Κούρδοι ηγέτες και οι διαμορφωτές της κοινής γνώμης ζήτησαν περαιτέρω διαβεβαιώσεις ότι το μέλλον του Ιράκ θα ξαναχτιστεί στην βάση του φεντεραλισμού, προκειμένου να αποφευχθεί οποιαδήποτε μελλοντική καταστροφή του Κουρδιστάν από οποιαδήποτε ιρακινή κυβέρνηση.

28. ΤΟ ΚΟΥΡΔΙΚΟ ΑΙΝΙΓΜΑ ΤΗΣ ΔΥΣΗΣ ΤΟΝ 21ο ΑΙΩΝΑ

Οι Κούρδοι αποτελούν αίνιγμα για την χάραξη πολιτικής της Δύσης. Είναι δύσκολο για τις κυβερνήσεις να συνεργαστούν με μη κρατικούς φορείς, ειδικά εκείνους που κατά καιρούς λειτουργούν ως κράτος ή που επιδιώκουν μεγαλύτερη αυτονομία. Τα δυτικά κράτη ήταν ευαίσθητα στις συναλλαγές τους με τις κρατικές κυβερνήσεις στο Ιράν, το Ιράκ, την Συρία και την Τουρκία και οι κουρδικές εκτιμήσεις ήταν συνήθως δευτερεύουσες σε σχέση με αυτές τις σχέσεις και τα ευρύτερα γεωπολιτικά συμφέροντα. Παρά την προφανή νομιμότητα του κουρδικού αγώνα για ίσα δικαιώματα σε ολόκληρη την Μέση Ανατολή, ο λόγος αυτός ήταν ανεπαρκής για τους δυτικούς υπεύθυνους χάραξης πολιτικής να τα υποστηρίξουν ως δεδομένα. Ωστόσο, από την δεκαετία του 2000 υπήρξε αυξημένο δυτικό ενδιαφέρον για τα κουρδικά πολιτιστικά, κοινωνικά και, μερικές φορές, πολιτικά δικαιώματα. Μετά από δεκαετίες αδράνειας, τα δυτικά συμφέροντα έχουν συγκλίνει πιο κοντά στα κουρδικά συμφέροντα από ποτέ. Η σταθερότητα του υπάρχοντος κρατικού συστήματος και η περιφερειακή ασφάλεια είναι υψίστης σημασίας για τις δυτικές δυνάμεις, ειδικά δεδομένης

των αποσταθεροποιητικών τάσεων στην Συρία και το Ιράκ και των δευτερογενών επιπτώσεων της προσφυγικής κρίσης στην Τουρκία και τις ευρωπαϊκές χώρες. Ως εκ τούτου, οι δυτικές πολιτικές δεν υποστηρίζουν πάντα τους Κούρδους, αλλά μάλλον είναι πολύπλευρες, περίπλοκες και μερικές φορές αντιφατικές, π.χ. υποστηρίζουν τους Κούρδους που πολεμούν το Ισλαμικό Κράτος το οποίο είναι δημιούργημα της Δύσης για να αποσταθεροποιηθούν μη αρεστά καθεστώτα της Μέσης Ανατολής. Δεν υπάρχει μια ομοιογενής κουρδική κοινότητα ή πολιτικό κίνημα, αλλά μάλλον ένα αλληλένδετο αλλά ποικίλο σύνολο κοινοτήτων και σχέσεων. Επιπλέον, καθώς η χάραξη πολιτικής διεξάγεται σε μεγάλο βαθμό κατά μήκος των δομών των κυρίαρχων κρατών, οι δυτικές πολιτικές έναντι των Κούρδων πρέπει να εξεταστούν στο πλαίσιο των τεσσάρων κρατών στα οποία ζουν. Αυτό δεν γίνεται με σκοπό να υποβαθμιστεί η σημασία των επιρροών και των σχέσεων μεταξύ των ομάδων.

Οι Κούρδοι εισέρχονται στην διεθνή πολιτική ως διακριτοί παράγοντες μετά την διάλυση της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας στο τέλος του Πρώτου Παγκοσμίου Πολέμου. Το σχέδιο δεκατεσσάρων σημείων του προέδρου των ΗΠΑ Woodrow Wilson για την παγκόσμια ειρήνη περιελάμβανε το δικαίωμα της «αυτόνομης ανάπτυξης» για τις μη τουρκικές μειονότητες στην Οθωμανική Αυτοκρατορία. Οι νικήτριες συμμαχικές δυνάμεις, το Ηνωμένο Βασίλειο, η Γαλλία και η Ιταλία επέβαλαν στην συνέχεια την Συνθήκη των Σεβρών στην καταρρέουσα Οθωμανική Αυτοκρατορία το 1920. Αυτό προέβλεπε τοπική αυτονομία για την κουρδική περιοχή της αυτοκρατορίας και άφηνε ανοιχτό το ενδεχόμενο να χορηγηθεί ανεξαρτησία στους Κούρδους στο μέλλον. Η επακόλουθη νίκη της Τουρκίας στον Πόλεμο της Ανεξαρτησίας σήμαινε ότι ήταν σε θέση να εξασφαλίσει ευνοϊκότερους όρους στην Συνθήκη της Λωζάνης το 1923 και να απορρίψει οποιαδήποτε προοπτική συγκεκριμένων δικαιωμάτων για τους Κούρδους, πόσο μάλλον αυτονομίας. Στην συνέχεια, η Τουρκία εφάρμοσε αυστηρά κατασταλτικές πολιτικές ως μέρος της ιδεολογίας οικοδόμησης εθνών, η οποία αρνήθηκε να επιτρέψει την κουρδική εθνική ταυτότητα, πολιτιστικές ή πολιτικές δραστηριότητες. Τα δυτικά κράτη δεν ενδιαφέρθηκαν ούτε διαμαρτυρήθηκαν και αυτή η θέση συνεχίστηκε κατά το μεγαλύτερο μέρος του 20ου αιώνα. Επίσης, κατά την περίοδο του μεσοπολέμου, το Ηνωμένο Βασίλειο ανέλαβε την ευθύνη για την δημιουργία και τον έλεγχο του σύγχρονου κράτους του Ιράκ. Κατέπνιξε τις εξεγέρσεις των Κούρδων στο βόρειο τμήμα της χώρας την δεκαετία του 1920, προτιμώντας να συμπεριλάβει τις κουρδικές περιοχές στο Ιράκ παρά να παραχωρήσει οποιαδήποτε μορφή τοπικής κυβέρνησης. Η απόφαση του Ηνωμένου Βασιλείου να συμπεριλάβει τις κουρδικές περιοχές στο Ιράκ έθεσε το έδαφος για έναν μακρύ και αιματηρό αγώνα μεταξύ των Κούρδων και του ιρακινού κράτους, ένας αγώνας ο οποίος ακόμη συνεχίζεται αν και με ηπιότερη ένταση. Η αποτυχία των διεθνών δυνάμεων να παράσχουν κρατική υπόσταση ή ακόμα και αυτονομία για οποιαδήποτε κουρδική κοινότητα στην δεκαετία του 1920 άφησε τους Κούρδους εθνικιστές με την αίσθηση της προδοσίας και της θυματοποίησης που εξακολουθεί να υπάρχει σήμερα.

Τα δυτικά κράτη ασχολήθηκαν αργότερα με τον Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο και στην συνέχεια με τον Ψυχρό Πόλεμο και οι αξιώσεις μιας εθνοτικής μειονότητας στην Μέση Ανατολή που είχε μικρή στρατηγική ή οικονομική αξία αγνοήθηκαν σε μεγάλο βαθμό. Επιπλέον, το Ηνωμένο Βασίλειο και στην συνέχεια οι ΗΠΑ έδωσαν σταθερά προτεραιότητα στην ακεραιότητα του ιρακινού και του τουρκικού κράτους έναντι των κουρδικών εθνικιστικών αξιώσεων. Οι δυτικές δυνάμεις γενικά αρνήθηκαν να συνεργαστούν με κουρδικούς παράγοντες ή πολιτικά κινήματα, καθώς οι σχέσεις τους με την Άγκυρα και την Βαγδάτη είχαν μεγαλύτερη αξία και ήταν απρόθυμες να αναστατώσουν αυτές τις κυβερνήσεις. Το δυτικό ενδιαφέρον για τις κουρδικές κοινότητες στο Ιράν και την Συρία ήταν ακόμη μικρότερο. Το κουρδικό εθνικιστικό κίνημα στο ιρανικό Κουρδιστάν όπου υπήρχε ένας μεγάλος και ανήσυχος κουρδικός πληθυσμός, οι δυτικές δυνάμεις είχαν ελάχιστα στρατηγικά συμφέροντα για την υποστήριξη του αγώνα του εναντίον του ιρανικού κράτους. Το Partiya Jiyana Azad a Kurdistane (PJAK) είχε ευνοήσει την στρατιωτική επέμβαση των ΗΠΑ στο Ιράν, αλλά οι πολλοί στενοί δεσμοί του με το Κουρδικό Εργατικό Κόμμα (PKK) σήμαιναν ότι οι ΗΠΑ δεν θα ασχολούντο με αυτό. Στην Συρία υπήρξε επίσης πολύ μικρή εμπλοκή με το λιγότερο ορατό από τα τέσσερα κουρδικά κινήματα, πέρα από την περίεργη νότα ανησυχίας για την «παραβίαση» των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

Όταν τα δυτικά κράτη εξέτασαν τους Κούρδους, αντιμετώπιστηκαν σε μεγάλο βαθμό ως «ζήτημα» ή «αιτία» των δικαιωμάτων των μειονοτήτων με έμφαση στην ανθρωπιστική βοήθεια. Οι ΗΠΑ περιστασιακά παρείχαν βαθύτερη υποστήριξη όταν θεωρούνταν οι Κούρδοι χρήσιμοι για τους στόχους τους στο Ιράκ ή την Συρία, αλλά ήταν επίσης γρήγορες στο να τους εγκαταλείψουν όταν αυτό εξυπηρετούσε τα ευρύτερα συμφέροντά τους. Σε γενικές γραμμές, τα δυτικά κράτη παρέμειναν σε μεγάλο βαθμό αποστασιοποιημένα από τους Κούρδους λόγω της απροθυμίας τους να ανταγωνιστούν το Ιράκ ή την Τουρκία και σε κάποιες περιόδους την Συρία. Από την πλευρά τους, οι Κούρδοι στο Ιράκ προσπάθησαν να προσεγγίσουν την διεθνή υποστήριξη, ειδικά από τις ΗΠΑ, για χρόνια χωρίς μεγάλη επιτυχία. Αυτή η έλλειψη διεθνούς υποστήριξης υπήρξε ένας παράγοντας που ματαίωσε τις προσπάθειες των Κούρδων να εξασφαλίσουν μεγαλύτερες πολιτιστικές και πολιτικές ελευθερίες από τις κυρίαρχες κυβερνήσεις τους κατά τη διάρκεια του 20ου αιώνα και στις αρχές του 21ου αιώνα.

Η δυτική εμπλοκή στις κουρδικές υποθέσεις έχει αυξηθεί σημαντικά τα τελευταία 20 χρόνια, κυρίως λόγω των πολιτικών εξελίξεων στο Ιράκ. Οι προβληματικές σχέσεις της Δύσης με το Ιράκ και η θυελλώδης σχέση μεταξύ των Κούρδων και του ιρακινού κράτους έχουν τραβήξει την Δύση, ειδικά τις ΗΠΑ, προς στενότερη εμπλοκή στην κουρδική πολιτική. Από τις τέσσερις κύριες κουρδικές κοινότητες, η μεγαλύτερη δυτική αλληλεπίδραση έχει συμβεί, και συνεχίζεται, με τους Κούρδους στο βόρειο Ιράκ, οι οποίοι έχουν γίνει πλέον ένας σημαντικός στρατηγικός σύμμαχος. Οι πολιτικές των ΗΠΑ και άλλων δυτικών κρατών έναντι των Κούρδων στο Ιράκ έχουν αναπτυχθεί σταθερά, αν και προσεκτικά, προς μια σταθερότερη αναγνώριση των Κούρδων ως αυτοτελούς παράγοντα. Η αλλαγή πολιτικής ξεκίνησε στα

μέσα της δεκαετίας του 1990, μετά τις γενοκτονικές επιθέσεις του Σαντάμ Χουσεΐν εναντίον των Κούρδων στα τέλη της δεκαετίας του 1980, οι οποίες προκάλεσαν πίεση στις ΗΠΑ και αλλού να δράσουν για ανθρωπιστικούς λόγους, αλλά και για να εξασφαλίσουν τα συμφέροντα τους στον Αραβικό Κόλπο. Αλλά ήταν η ιρακινή εισβολή στο Κουβέιτ το 1990 και η επακόλουθη αποτυχημένη κουρδική εξέγερση και προσφυγική κρίση που έκαναν τα περισσότερα για να επιφέρουν μια σταδιακή αλλαγή στην προσέγγιση των ΗΠΑ προς τους Κούρδους. Η απόφαση του Σαντάμ να εισβάλει στο Κουβέιτ ήταν ένα κρίσιμο σημείο καμπής για τις ΗΠΑ, καθώς είχαν προηγουμένως υποστηρίξει το Ιράκ στον πόλεμό του με το Ιράν την δεκαετία του 1980, ενώ στο ζήτημα του αγώνα μεταξύ των Κούρδων και του ιρακινού κράτους, οι ΗΠΑ υποστήριξαν το τελευταίο ως νόμιμη κυρίαρχη αρχή. Μετά τις επιθέσεις του ιρακινού στρατού εναντίον των Κούρδων το 1991, οι ΗΠΑ, το Ηνωμένο Βασίλειο και η Γαλλία επέβαλαν ζώνη απαγόρευσης πτήσεων πάνω από το βόρειο Ιράκ για να ανακόψουν την τεράστια ροή Κούρδων προσφύγων στην Τουρκία και να δημιουργήσουν ένα ανθρωπιστικό ασφαλές καταφύγιο στο βόρειο Ιράκ.

Οι ΗΠΑ στην συνέχεια ενέτειναν τις προσπάθειές τους να απομακρύνουν το καθεστώς του Σαντάμ Χουσεΐν στην δεκαετία του 1990 και άρχισαν να βλέπουν τους Κούρδους ως σύμμαχο σε αυτή την εκστρατεία, συνειδητοποιώντας ότι οι Κούρδοι ήταν οι ισχυρότεροι και δυνητικά οι πιο αποτελεσματικοί από τις ομάδες της αντιπολίτευσης στο Ιράκ. Μετά τον πόλεμο του 1991, οι ΗΠΑ και οι σύμμαχοί τους υποστήριξαν την ίδρυση της αυτόνομης περιοχής του Κουρδιστάν του Ιράκ, εγκαθιδρύοντας ουσιαστικά την κουρδική de facto αυτοδιοίκηση που συνεχίζεται ως σήμερα. Όταν τα δύο κύρια κουρδικά κόμματα στο Ιράκ ενεπλάκησαν σε έναν εμφύλιο πόλεμο στα μέσα της δεκαετίας του 1990, εξυπηρετούσε τα συμφέροντα των ΗΠΑ να μεσολαβήσουν με την Συμφωνία της Ουάσιγκτον το 1998, η οποία χώρισε το ιρακινό Κουρδιστάν σε δύο σφαίρες κουρδικού ελέγχου. Μετά από αυτό, οι ΗΠΑ αύξησαν την βοήθειά τους προς τους Κούρδους, μαζί με άλλες ομάδες της αντιπολίτευσης στο Ιράκ. Η συμμαχία μεταξύ των ΗΠΑ και των Κούρδων του Ιράκ ενισχύθηκε περαιτέρω το 2003, όταν οι ΗΠΑ και οι σύμμαχοί τους εισέβαλαν στο Ιράκ για να ανατρέψουν τον Σαντάμ. Οι ΗΠΑ ανέφεραν τις ιρακινές χημικές επιθέσεις εναντίον των Κούρδων το 1988 ως δικαιολογία για τον πόλεμο (έχοντας προηγουμένως αγνοήσει αυτές σε μεγάλο βαθμό). Οι Κούρδοι υποστήριξαν σθεναρά την εισβολή και διαδραμάτισαν σημαντικό ρόλο στις μάχες στο βόρειο τμήμα της χώρας με την αεροπορική υποστήριξη των ΗΠΑ. Η ικανότητα των Κούρδων να ανοίξουν ένα βόρειο μέτωπο ενώ ο συνασπισμός υπό την ηγεσία των ΗΠΑ πολεμούσε στον νότο ήταν ζωτικής σημασίας, ειδικά καθώς η Τουρκία είχε αρνηθεί να επιτρέψει στις ΗΠΑ να χρησιμοποιήσουν αεροπορικές βάσεις στο έδαφός της. Οι κουρδικές δυνάμεις ήταν οι μόνες ιρακινές ομάδες της αντιπολίτευσης που προσκλήθηκαν από τις ΗΠΑ να συμμετάσχουν στην εκστρατεία. Οι ισχυρές επιδόσεις των Κούρδων στον πόλεμο και η επίδειξη πίστης τους στις ΗΠΑ κέρδισαν μεγαλύτερη δέσμευση των ΗΠΑ σε αυτούς μετά από αυτό. Οι Κούρδοι ανταμείφθηκαν με την απόκτηση σημαντικού ρόλου στις ιρακινές υποθέσεις και μιας ισχυρότερης αυτόνομης κυβέρνησης στην νέα διευθέτηση που επέβαλαν

οι ΗΠΑ στο Ιράκ το 2005. Οι Κούρδοι είχαν σημειώσει εντυπωσιακά κέρδη, αλλά η σχέση της περιοχής του Κουρδιστάν με το ιρακινό κράτος παρέμεινε τεταμένη και αμφιλεγόμενη με μια σειρά ζητημάτων να είναι ανεπίλυτα. Επιπλέον, η άσχημη θρησκευτική διαμάχη που έπληξε το Ιράκ το 2006-2008 (σουνίτες-σιίτες) έδειξε ότι το κράτος δεν ήταν σταθερό και η κουρδική λαϊκή υποστήριξη για μεγαλύτερη αυτονομία ώθησε το ζήτημα της κουρδικής ανεξαρτησίας στο προσκήνιο.

Παρά την ισχυρή συμμαχία ΗΠΑ-Κούρδων, οι ΗΠΑ αντιτάχθηκαν σταθερά στην ανεξαρτησία, φοβούμενες ότι θα υπονόμει το σχέδιό τους για την ύπαρξη του Ιράκ εντός των υφιστάμενων συνόρων του. Οι σχέσεις ΗΠΑ-Κούρδων δεν ήταν χωρίς προσκρούσεις και τα δύο μέρη ήταν δυσαρεστημένα κατά καιρούς. Η σχέση έγινε ακόμη στενότερη με μια άλλη σημαντική στροφή στην πολιτική των ΗΠΑ το καλοκαίρι του 2014. Τα κέρδη που σημείωσε το Ισλαμικό Κράτος (σύμμαχος των ΗΠΑ στην αποσταθεροποίηση της Συρίας) το καλοκαίρι του 2014 εις βάρος των ιρακινών κουρδικών δυνάμεων Πεσμεργκά και του ιρακινού στρατού έπεισαν τις ΗΠΑ και τους συμμάχους τους να πραγματοποιήσουν αεροπορικές επιδρομές εναντίον του ISIS για την υποστήριξη των Κούρδων και του ιρακινού στρατού. Η αδύναμη απόδοση των Πεσμεργκά άφησε την περιοχή του Κουρδιστάν εκτεθειμένη στην καταπάτηση της επικράτειάς του από το Ισλαμικό Κράτος και το Ερμπίλ, η πρωτεύουσα, ήταν ευάλωτη. Η στρατιωτική δράση των ΗΠΑ, στην οποία συμμετείχαν η Γαλλία, η Αυστραλία, το Ηνωμένο Βασίλειο και άλλοι, συνεχίστηκε την άνοιξη του 2016 και ήταν ζωτικής σημασίας για την υπεράσπιση του ιρακινού Κουρδιστάν και των Πεσμεργκά που στην συνέχεια ανέκτησαν τα εδάφη που είχε καταλάβει το ISIS.

Η συμμετοχή των Κούρδων στον αγώνα βοήθησε να σωθεί το Ιράκ από το Ισλαμικό Κράτος, ούτως οι ΗΠΑ και οι σύμμαχοί τους έπρεπε να εξισορροπήσουν την υποστήριξή τους για την κουρδική αυτονομία με την δέσμευσή τους να διατηρήσουν το ιρακινό κράτος και να συνειδητοποιήσουν τις οξείες ευαισθησίες της Τουρκίας. Για τον λόγο αυτό, οι ΗΠΑ είναι ως σήμερα απρόθυμες να παράσχουν στρατιωτική βοήθεια με βαρύ οπλισμό απευθείας στους Κούρδους. Ενώ η Τουρκία έχει δημιουργήσει ισχυρές σχέσεις με την περιοχή του Κουρδιστάν, αντιτίθεται στην ανεξαρτησία, καθώς φοβάται τις συνέπειες που θα μπορούσε να έχει αυτό για την μεγάλη κουρδική κοινότητα στην Τουρκία. Η θέση των ΗΠΑ είναι διφορούμενη και μερικές φορές ασυνεπής. Ενώ οι ΗΠΑ έχουν υποστηρίξει την αυτοδιάθεση στο Νότιο Σουδάν, το Ανατολικό Τιμόρ και το Κοσσυφοπέδιο, δεν υποστηρίζουν την ανεξαρτησία του Κουρδιστάν στο Ιράκ, παρά την πολύ στενή συμμαχία τους με την Περιφερειακή Κυβέρνηση του Κουρδιστάν (KRG) και την ελπίδα τους ότι θα αποτελέσουν στρατηγικό πλεονέκτημα για τις ΗΠΑ και μοντέλο δημοκρατίας (κατά την Ουάσιγκτον) για την Μέση Ανατολή. Στον κατάλογο των πέντε προτεραιοτήτων των κυβερνήσεων των ΗΠΑ για το Ιράκ, η πρώτη είναι «Διατήρηση ενός ενοποιημένου και ομοσπονδιακού Ιράκ» με ειδική αναφορά στην μείωση των περιοχών διαφωνίας μεταξύ των κυβερνήσεων στο Ερμπίλ και την Βαγδάτη.

Μετά από δεκαετίες άρνησης να συνεργαστούν με τους Κούρδους, οι ΗΠΑ την δεκαετία 2010 απέκτησαν στρατηγική και πολιτική σχέση με έναν σταθερό σύμμαχο, την περιφερειακή κυβέρνηση του Κουρδιστάν. Παρά το γεγονός ότι υποστήριζαν σθεναρά την αρχή της ιρακινής ενότητας και της εδαφικής ακεραιότητας, οι ΗΠΑ βρέθηκαν να συμμαχούν πιο στενά με τους Κούρδους και να εξαρτώνται περισσότερο από την υποστήριξή τους καθώς αντιμετώπιζαν δυσκολίες στο Ιράκ, οι κυβερνήσεις της Βαγδάτης το τελευταίο διάστημα απαιτούν την απομάκρυνση των αμερικανικών κατοχικών δυνάμεων από το ιρακινό έδαφος. Το κουρδικό σχέδιο του κοσμικού εθνικισμού, φαινομενικά δημοκρατικό παρά τις αποτυχίες του, είναι πολύ πιο ελκυστικό για τα δυτικά κράτη από τις ισλαμικές εναλλακτικές λύσεις. Αυτό φαίνεται στην ακόλουθη δήλωση της Επιτροπής Εξωτερικών Υποθέσεων της Βουλής των Κοινοτήτων του Ηνωμένου Βασιλείου: «Η περιοχή του Κουρδιστάν του Ιράκ είναι μια γνήσια δημοκρατία, αν και ατελής και ακόμα αναπτυσσόμενη, και ένας φάρος ανοχής και μετριοπάθειας σε μια ευρύτερη περιοχή όπου ο εξτρεμισμός και η αστάθεια αυξάνονται. Οι αξίες της είναι σε γενικές γραμμές δικές μας αξίες». Η επιτυχία των Κούρδων στην απόκτηση διεθνούς νομιμότητας απεικονίζεται στην αυξανόμενη παρουσία διπλωματικών αποστολών στο Ερμπίλ. Από τις αρχές του 2016, πολλά κράτη μέλη του ΟΗΕ είχαν ανοίξει προξενεία, συμπεριλαμβανομένων των ΗΠΑ, του Ηνωμένου Βασιλείου, της Γαλλίας, της Γερμανίας, της Ιταλίας και της Ολλανδίας. Ο Καναδάς προμηθεύει εξοπλισμό και στρατιωτική εκπαίδευση στους Κούρδους από το 2014, ενώ η σημερινή Ρωσία ακολουθεί σταθερά την φιλοκουρδική πολιτική της Σοβιετικής Ένωσης.

Η αλλαγή στην πολιτική των ΗΠΑ είχε μετασχηματιστικές συνέπειες για τους Κούρδους του Ιράκ. Απέκτησαν αποτελεσματική αυτονομία για πρώτη φορά και επίσης ένα μέτρο διεθνούς νομιμότητας ως παράγοντα, ο οποίος, αν και δεν είναι κυρίαρχο κράτος, έχει έκτοτε λάβει πολλά από τα προνόμια κρατών, όπως το άνοιγμα διπλωματικών αποστολών σε όλο τον κόσμο. Οι δύο πόλεμοι που ξεκίνησαν οι ΗΠΑ εναντίον του Ιράκ το 1991 και το 2003 είχαν τεράστιο όφελος για τους Κούρδους στο Ιράκ και ανάγκασαν τις ΗΠΑ να εμπλακούν όλο και περισσότερο στα κουρδικά ζητήματα. Η εμπλοκή των ΗΠΑ μειώθηκε ελαφρώς μετά την μερική απόσυρση του στρατού από το Ιράκ το 2011, αλλά παραμένει ένας πολύ σημαντικός παράγοντας που βλέπει την συμμαχία στην περιοχή του Κουρδιστάν ως κρίσιμη, καθώς η Βαγδάτη όλο και περισσότερο ενισχύει τους δεσμούς της με την Τεχεράνη.

Οι δυτικές πολιτικές απέναντι στον κουρδικό πληθυσμό στην Τουρκία, μακράν η μεγαλύτερη από τις κουρδικές κοινότητες, έχουν επηρεαστεί από την ανάγκη της Δύσης να διατηρήσει καλές σχέσεις με την Τουρκία. Το μέγεθος και η περιφερειακή στρατηγική σημασία της Τουρκίας και η ένταξή της στο NATO σημαίνουν ότι τα ευρωπαϊκά και βορειοαμερικανικά κράτη εκτιμούν σταθερά τους διμερείς δεσμούς τους πριν πιέσουν για βελτιωμένα δικαιώματα για τον κουρδικό πληθυσμό. Όπως και στο Ιράκ, υπήρξε μικρή επίσημη δυτική δέσμευση για το θέμα έως τα τέλη του 20ου αιώνα. Ο βασικός παράγοντας που επηρέασε μια μικρή αλλαγή στις δυτικές προσεγγίσεις ήταν η υποψηφιότητα της Τουρκίας για ένταξη στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Η Τουρκία υπέβαλε αίτηση πλήρους προσχώρησης στην Ευρωπαϊκή

Κοινότητα το 1987. Το 1993, η ΕΕ θέσπισε υποχρεωτικούς όρους για τις υποψήφιας χώρες, ήτοι τήρηση αυστηρών προτύπων για την δημοκρατία, τα ανθρώπινα δικαιώματα και το κράτος δικαίου. Η υποψηφιότητα στην ΕΕ υποχρέωσε την Τουρκία να εξετάσει τα πρότυπα της ΕΕ για τα δικαιώματα των μειονοτικών πληθυσμών της, οι πολυπληθέστεροι από τους οποίους είναι οι Κούρδοι. Έχει συχνά παρατηρηθεί ότι ο δρόμος της Τουρκίας προς την ένταξη στην ΕΕ περνά μέσα από το Diyarbakir (την μεγάλη πόλη κουρδικής πλειοψηφίας στην νοτιοανατολική Τουρκία). Το κουρδικό κίνημα υπήρξε σε μεγάλο βαθμό ένας φιλοευρωπαϊκός παράγοντας, καλωσορίζοντας την προσπάθεια της Τουρκίας για ένταξη στην ΕΕ ως έναν τρόπο να αναγκάσει το τουρκικό κράτος να μεταρρυθμιστεί και να αφήσει χώρο για την κουρδική ταυτότητα. Κατά την διάρκεια της δεκαετίας του 1990, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο αύξησε το ενδιαφέρον του για τα κουρδικά ζητήματα ανθρωπίνων δικαιωμάτων στην Τουρκία. Όταν η Τουρκία αποφάσισε να κλείσει το φιλοκουρδικό Δημοκρατικό Κόμμα (DEP) το 1994, η ΕΕ πάγωσε την Μικτή Κοινοβουλευτική Επιτροπή ΕΕ-Τουρκίας, κάνοντας σαφή σύνδεση μεταξύ των κουρδικών δικαιωμάτων και της δυνατότητας ένταξης στην ΕΕ. Η ΕΕ κήρυξε την Τουρκία υποψήφια χώρα το 1999 και δήλωσε την επίσημη θέση της έναντι του κουρδικού ζητήματος ως βελτίωση της «κατάστασης στα νοτιοανατολικά, με σκοπό την ενίσχυση των οικονομικών, κοινωνικών και πολιτιστικών ευκαιριών για όλους τους πολίτες».

Η υποψηφιότητα της Τουρκίας στην ΕΕ επηρέασε την απόφασή της το 2002 να αναστείλει την θανατική ποινή που επιβλήθηκε στον ηγέτη του PKK, Αμπντουλάχ Οτσαλάν, και να του επιβάλει ισόβια κάθειρξη. Στην δεκαετία του 1990 και του 2000, η Τουρκία σημείωσε κάποια πρόοδο στις απαιτούμενες μεταρρυθμίσεις της ΕΕ, συμπεριλαμβανομένης της χαλάρωσης της καταστολής του κουρδικού πολιτισμού και γλώσσας, και αυτό επιταχύνθηκε μετά την εκλογή του Κόμματος Δικαιοσύνης και Ανάπτυξης (AKP) το 2002. Στην συνέχεια, η ΕΕ προσέφερε συνομιλίες υποψηφιότητας στην Τουρκία. Το 2002, στην ατμόσφαιρα μετά τις επιθέσεις της 11ης Σεπτεμβρίου 2001, η ΕΕ κατονόμασε το PKK ως τρομοκρατική οργάνωση και ενθάρρυνε τους Κούρδους πολιτικούς να αποστασιοποιηθούν από το κίνημα. Οι προοπτικές ένταξης της Τουρκίας στην ΕΕ υποχώρησαν από τα μέσα της δεκαετίας του 2000, καθώς η αντίθεση στην ένταξη της Τουρκίας αυξήθηκε σε πολλές χώρες της ΕΕ, ενώ το AKP απέτυχε να συνεχίσει σε μια μεταρρυθμιστική πορεία και εγκατέλειψε το άνοιγμα ειρήνης με το PKK. Η επανάληψη της βίας μεταξύ του τουρκικού κράτους και του PKK το 2015 και οι συνοδευτικές τουρκικές στρατιωτικές δραστηριότητες στις κουρδικές πόλεις, καθώς και η ανησυχητική συμπεριφορά του προέδρου Ερντογάν και του κυβερνώντος AKP σήμαιναν ότι η ένταξη της Τουρκίας στην ΕΕ έχει γίνει μια όλο και πιο απίθανη προοπτική. Ο συμμαχοπολέμος στην Συρία από το 2011, η ανασηματοδότηση της πολιτικής της Άγκυρας, η προσφυγική κρίση και οι οικονομικές δυσκολίες της Ευρώπης σημαίνουν ότι τόσο η Τουρκία όσο και η ΕΕ έχουν πιο πιεστικές προτεραιότητες. Με αυτό, μειώνεται η πιθανότητα εμπλοκής της ΕΕ στο κουρδικό ζήτημα.

Η ΕΕ και τα ευρωπαϊκά κράτη συνεχίζουν να επικρίνουν τις πολιτικές του τουρκικού κράτους έναντι των Κούρδων και τονίζουν την ανάγκη επιστροφής στις ειρηνευτικές συνομιλίες, αλλά η επιρροή τους έχει μειωθεί. Καταδικάζουν επίσης το ΡΚΚ και επιμένουν να εγκαταλείψει τον ένοπλο αγώνα του, ενώ κάνουν διστακτικά αλλά αμήχανα ανοίγματα προς την νόμιμη κουρδική πολιτική εκπροσώπηση στην Τουρκία. Οι ΗΠΑ είχαν και έχουν ελάχιστη αλληλεπίδραση με την κουρδική κοινότητα στην Τουρκία σε σύγκριση με εκείνη στο Ιράκ ή πρόσφατα με εκείνη της Συρίας. Οι ΗΠΑ θεωρούν το κατεξοχήν κουρδικό κόμμα, το ΡΚΚ, τρομοκρατική οργάνωση, αν και συνεργάζονται με το παρακλάδι του, το ΡΥΔ, στην Συρία. Η Τουρκία είναι ζωτικής σημασίας να παραμείνει μέλος του ΝΑΤΟ και ως εκ τούτου οι ΗΠΑ και άλλα μέλη του ΝΑΤΟ δεσμεύονται να την υποστηρίξουν στο πλαίσιο αυτής της συμμαχίας. Οι ΗΠΑ ευνοούν τις μεταρρυθμίσεις και την βελτίωση των δικαιωμάτων των Κούρδων και άλλων στην Τουρκία, αλλά δεν πιέζουν αυτά τα ζητήματα, προτιμώντας σε μεγάλο βαθμό να υποστηρίξουν την Τουρκία, συμπεριλαμβανομένου του ζητήματος της εγχώριας κουρδικής αναταραχής. Οι ΗΠΑ έχουν παράσχει υποστήριξη στην Τουρκία στον αγώνα της κατά του ΡΚΚ, συμπεριλαμβανομένης της βοήθειας στην σύλληψη του Αμπντουλάχ Οτσαλάν το 1998, μέσω της πίεσης που άσκησαν στην τότε ελληνική κυβέρνηση να απομακρύνει τον Οτσαλάν από την Αθήνα.

Οι ΗΠΑ έχουν υποστηρίξει με συνέπεια το δικαίωμα της Τουρκίας να αναλάβει δράση εναντίον του ΡΚΚ και έχουν κατηγορήσει επανειλημμένα το τελευταίο για την κατάρρευση της κατάπαυσης του πυρός το 2015. Το κουρδικό λόμπι της διασποράς και άλλοι πιέζουν τις ΗΠΑ και τα ευρωπαϊκά κράτη να αφαιρέσουν το ΡΚΚ από τους καταλόγους των τρομοκρατικών οργάνωσεων, αλλά υπάρχει μικρή προοπτική να το κάνουν. Η κουρδική διασπορά αριθμεί πιθανώς πάνω από ένα εκατομμύριο στην Δυτική Ευρώπη και ίσως 25.000 στις ΗΠΑ, με ιδιαίτερα μεγάλες και εξέχουσες κοινότητες στην Γερμανία, την Γαλλία και την Σουηδία. Η κουρδική διασπορά στην Ευρώπη έχει εργαστεί για να τονίσει την παραβίαση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων των Κούρδων στην Τουρκία σε εκπροσώπους και θεσμούς της ΕΕ και των ευρωπαϊκών κυβερνήσεων. Ωστόσο, οι δυτικοί φορείς χάραξης πολιτικής ήταν παραδοσιακά απρόθυμοι να αντιμετωπίσουν τα αιτήματα της κουρδικής διασποράς. Οι κουρδικές πολιτικές δραστηριότητες στην Ευρώπη έχουν πρόσφατα ενταθεί και έχουν γίνει καλύτερα συντονισμένες, ιδίως λόγω των ευκαιριών που αναδύονται για την κουρδική διακυβέρνηση στην Συρία.

Οι δυτικές πολιτικές προς τους Κούρδους στην Συρία έχουν υποστεί μια αξιοσημείωτη αλλαγή από τα μέσα της δεκαετίας 2010 και παραμένουν σε εξέλιξη. Το συριακό κουρδικό εθνικό κίνημα, ερεθιστικό και αυστηρά ελεγχόμενο, αγωνίστηκε να έχει οποιοδήποτε αποτέλεσμα και έως πρόσφατα ήταν το λιγότερο σημαντικό από τα τέσσερα κουρδικά κινήματα. Τα δυτικά κράτη ασχολήθηκαν μόνο ελαφρά με τα κουρδικά ζητήματα στην Συρία, κυρίως συμπεριλαμβανομένων των παραβιάσεων των ανθρωπίνων δικαιωμάτων ειδικά για τους Κούρδους, όπως η άρνηση της ιθαγένειας και του δικαιώματος να μιλούν κουρδικά, στους μακρούς καταλόγους καταγγελιών τους κατά του συριακού καθεστώτος. Εάν οι

δυτικοί διπλωμάτες ασχολούνταν άμεσα με τους Κούρδους πολιτικούς, οι συριακές αρχές θα αντιδρούσαν σθεναρά εναντίον και των δύο πλευρών. Ο υποκινούμενος από την Δύση συμμοριτοπόλεμος εναντίον του καθεστώτος του Μπάσαρ αλ-Άσαντ το 2011 και η επακόλουθη κάθοδος της Συρίας σε έναν μακρύ και αιματηρό πόλεμο παρείχε μια άνευ προηγουμένου ευκαιρία για τους Κούρδους. Το 2012, εκμεταλλευόμενοι το κενό εξουσίας και για την υπεράσπιση των κουρδικών κοινοτήτων ενάντια στους τζιχαντιστές, οι Κούρδοι πήραν τον έλεγχο τριών περιοχών στην βόρεια Συρία που έχουν πλειοψηφικό κουρδικό πληθυσμό και ίδρυσαν μια αυτόνομη διοίκηση που ονομάζεται Δυτικό Κουρδιστάν (γνωστή ως Rojava στα κουρδικά). Η εμφάνιση των Κούρδων ως σημαντικού παράγοντα στον πόλεμο της Συρίας ανάγκασε περιφερειακούς και δυτικούς παράγοντες να τους δώσουν προσοχή, αφού συνέφεραν στα σχέδια αποσταθεροποίησης του καθεστώτος Άσαντ. Η κουρδική αυτόνομη δομή ανέπτυξε στην συνέχεια μια ξεχωριστή και λογικά αποτελεσματική μορφή διακυβέρνησης, η οποία είναι κοσμική, αριστερή και φιλική προς την Δύση. Επιπλέον, όσον αφορά την πραγματιστική στρατιωτική αξία (η οποία έχει την μεγαλύτερη σημασία για τις «δυτικές αξίες»), η κουρδική πολιτοφυλακή, οι YPG (Μονάδες Προστασίας του Λαού), έχει αποδειχθεί αποτελεσματική στην αντίσταση και στην συνέχεια στην σταθερή απώθηση των δυνάμεων του Ισλαμικού Κράτους, που εν τω μεταξύ από επιχορηγούμενο από την Δύση έχει στοχοποιηθεί ως εχθρός (κάτι που είναι σύνηθες στην δυτική πολιτική, ο Οσάμα μπιν Λάντεν είναι χαρακτηριστικό παράδειγμα). Σε σύγκριση με άλλες επιλογές στο έδαφος της Συρίας, η κουρδική πολιτοφυλακή φαίνεται να είναι η δύναμη που ευθυγραμμίζεται περισσότερο με τα δυτικά συμφέροντα.

Ως εκ τούτου, οι Κούρδοι έχουν γίνει μια εξαιρετικά ελκυστική επιλογή για υποστήριξη σε έναν πόλεμο στον οποίο οι δυτικές δυνάμεις στερούνται αποτελεσματικών και εύπεπτων συμμάχων και στον οποίο οι πολιτικές τους έχουν αποτύχει οικτρά (βλ. ISIS). Η δυτική, κυρίως η υποστήριξη των ΗΠΑ προς τους Κούρδους, ήταν εξαιρετικά σημαντική για την επιβίωση και την ανάπτυξη του κουρδικού σχεδίου. Το σημείο καμπής για την Δύση ήταν η πολιορκία της κουρδικής πόλης Kobani από το Ισλαμικό Κράτος το φθινόπωρο του 2014. Φαινόταν πιθανό ότι η πόλη θα έπεφτε και θα ακολουθούσαν βαριές απώλειες και αυτό ήταν σε μια εποχή που το Ισλαμικό Κράτος επεκτεινόταν στο Ιράκ καθώς και στην Συρία και φαινόταν ασταμάτητο. Οι ΗΠΑ δεν είχαν άλλη επιλογή από το να ξεκινήσουν αεροπορικές επιδρομές για να βοηθήσουν τις κουρδικές δυνάμεις που υπερασπίζονταν την πόλη. Η πολιορκία ήρθη και κατά τη διάρκεια του επόμενου έτους, οι Κούρδοι πήραν σιγά-σιγά περισσότερα εδάφη από το Ισλαμικό Κράτος, ενώ οι ΗΠΑ και οι δυτικοί σύμμαχοί τους συνέχισαν να πραγματοποιούν υποστηρικτικές αεροπορικές επιδρομές και να παρέχουν βοήθεια. Ενώ η Δύση έχει παράσχει κρίσιμη στρατιωτική υποστήριξη στους Κούρδους, αυτή η υποστήριξη ήταν περιορισμένη και κάπως απρόθυμη, εξ άλλου το πρόβλημα «ισλαμική τρομοκρατία» στην Συρία το έλυσε καθοριστικά η επέμβαση των ρωσικών ενόπλων δυνάμεων τον Σεπτέμβριο του 2015, μετά από επίσημο αίτημα της κυβέρνησης του Μπάσαρ αλ-Άσαντ.

Η δυτική υποστήριξη δεν ήταν επίσης τόσο γενναιόδωρη για το πολιτικό σχέδιο της κουρδικής αυτονομίας στην Συρία, λόγω των έντονων δυτικών «ευαισθησιών» στην παρουσία της Τουρκίας στα βόρεια σύνορα. Η Τουρκία, που έχει εμπλακεί στον πόλεμό της εναντίον του κουρδικού ΡΚΚ, είναι βαθιά εχθρική προς τα κουρδικά κέρδη στην Συρία, ειδικά καθώς το κυρίαρχο συριακό κουρδικό κόμμα, το Κόμμα Δημοκρατικής Ένωσης (PYD), συνδέεται στενά με το ΡΚΚ. Η Τουρκία δεν βλέπει καμία διάκριση μεταξύ των δύο κομμάτων και ως εκ τούτου θεωρεί το PYD και τους YPG τρομοκρατικές οργανώσεις. Ενώ το ΡΚΚ βρίσκεται στις δυτικές λίστες τρομοκρατών, το συριακό κουρδικό κίνημα δεν είναι. Η Τουρκία απαιτεί σθεναρά να αλλάξει αυτό. Ακριβώς όπως η ισχυρή συμμαχία της Δύσης με την Τουρκία την έχει κάνει απρόθυμη να παρέμβει στα κουρδικά ζητήματα στην Τουρκία, έτσι επηρεάζει βαθιά τις δυτικές προσεγγίσεις προς τους Κούρδους στην Συρία. Η Τουρκία απορρίπτει τη νομιμότητα της διοίκησης της Rojava και αντιτίθεται σθεναρά σε οποιαδήποτε μορφή κουρδικής αυτονομίας στο εσωτερικό της Συρίας. Η Τουρκία έχει επανειλημμένα απειλήσει να διασχίσει τα σύνορα για να το αποτρέψει αυτό και οι δυνάμεις της σποραδικά επιδίδονται σε επιθέσεις εναντίον κουρδικών θέσεων από το τουρκικό έδαφος. Αυτό αφήνει τους δυτικούς υπεύθυνους χάραξης πολιτικής να βαδίζουν σε μια λεπτή γραμμή μεταξύ των συμφερόντων τους στην υποστήριξη των Κούρδων ως αξιόπιστης, αποδεκτής και βιώσιμης αντικαθεστωτικής δύναμης εντός της Συρίας και της στρατηγικής τους σχέσης με την Τουρκία. Υπάρχουν και άλλοι λόγοι για τους δυτικούς δισταγμούς να αγκαλιάσουν τους Κούρδους της Συρίας. Οι γραμμές των υφιστάμενων συνόρων Ιράκ και Τουρκίας δεν πρέπει να κινδυνεύουν από κανένα αυτόνομο κίνημα, ούτε από τους Κούρδους της Συρίας που έχουν πολύ ισχυρούς δεσμούς με τα κουρδικά εθνικιστικά κινήματα στην Τουρκία και το Ιράκ. Οι ΗΠΑ και το Ηνωμένο Βασίλειο αντιτίθενται επίσημα στην δημιουργία μιας αυτόνομης αυτοδιοικούμενης περιοχής από τους Κούρδους της Συρίας, επειδή το κυρίαρχο συριακό κουρδικό κόμμα, το PYD, θεωρείται προβληματικό παρά ορισμένες ελκυστικές πτυχές της ιδεολογίας του. Αυτό οφείλεται εν μέρει στην εγγύτητά του με το ΡΚΚ και έτσι τα δυτικά κράτη προτιμούν να χρηματοδοτούν μια άλλη φατρία συριακών κουρδικών κομμάτων που είναι πιο κοντά στο Δημοκρατικό Κόμμα του Κουρδιστάν (KDP) στο ιρακινό Κουρδιστάν. Η Δύση καταδικάζει επίσης το PYD για την συμπεριφορά του. Οι επικρίσεις περιλαμβάνουν την λειτουργία ενός μονοκομματικού κράτους, την παρενόχληση πολιτικών αντιπάλων, την αναγκαστική στρατολόγηση και την απέλαση των Αράβων από τα κουρδικά εδάφη. Επιπλέον, το PYD κατηγορείται ότι συμμαχεί με το συριακό καθεστώς και το κόμμα δεν έχει ενταχθεί στην συριακή αντιπολίτευση που καλλιεργείται και προωθείται από την Δύση. Ένα αποτέλεσμα της απροθυμίας της Δύσης να πλησιάσει τους Κούρδους της Συρίας είναι ότι η Ρωσία μπόρεσε να παρέμβει και να σφυρηλατήσει μια συμμαχία το 2015-2016 ως μέρος της στρατιωτικής επέμβασής της στην Συρία για την υποστήριξη του καθεστώτος Άσαντ.

Μια άλλη μεταβλητή που έχει αποδειχθεί ότι έχει μεγάλη επιρροή στους Κούρδους, σίγουρα στο Ιράκ και πρόσφατα στην Συρία, είναι οι πολιτικές των διεθνών παραγόντων, κυρίως των

ΗΠΑ και της Ρωσίας. Καθώς οι Κούρδοι έχουν γίνει όλο και πιο σημαντικοί παράγοντες για τα δυτικά συμφέροντα στην Μέση Ανατολή, ειδικά στο Ιράκ και την Συρία, είναι σαφές ότι οι δυτικές πολιτικές θα επηρεάσουν και θα επηρεαστούν από τις κουρδικές τροχιές. Ως εκ τούτου, η έκταση της δυτικής υποστήριξης θα παραμείνει περιορισμένη λόγω της ανησυχίας ότι οι Κούρδοι και στα δύο κράτη θα μπορούσαν να κινηθούν προς μεγαλύτερη αυτονομία, και μάλιστα ανεξαρτησία. Υπάρχει σαφής επιθυμία για ανεξαρτησία μεταξύ του κουρδικού πληθυσμού του Ιράκ, αν και η πρακτικότητα και οι επιπτώσεις αυτού είναι εξαιρετικά αβέβαιες. Ένα ανεξάρτητο Κουρδιστάν θα ήταν εξαιρετικά ευάλωτο χωρίς την υποστήριξη των ΗΠΑ και της Τουρκίας. Ωστόσο, το Ιράκ μπορεί να αρχίσει να αποσυντίθεται πριν προχωρήσουν οι Κούρδοι σε αποσχιστικές ενέργειες (θα μπορούσε να υποστηριχθεί ότι το Ιράκ έχει ήδη αποτύχει ως ενιαία κρατική υπόσταση) και αυτό δεν θα άφηνε στους Κούρδους άλλη επιλογή από το να επιδιώξουν την αναγνώρισή τους ως ανεξάρτητο κυρίαρχο κράτος. Σε αυτό το σενάριο, στο σημείο που οι ΗΠΑ και τα δυτικά κράτη αποδέχονται ότι το Ιράκ έχει τελειώσει, θα ήταν πιθανό να υποστηρίξουν το Κουρδιστάν για να προσπαθήσουν να διασώσουν έναν ασφαλή και σταθερό σύμμαχο από τα συντρίμια του Ιράκ. Ένα πιο πιθανό σενάριο τα επόμενα χρόνια είναι η συνέχιση της τρέχουσας κατάστασης, όπου το Ιράκ μαστιάζεται από ανασφάλεια και έλλειψη πολιτικής συμφιλίωσης και οι Κούρδοι συνεχίζουν να αναπτύσσουν την αυτόνομη περιοχή τους, ενώ διαφωνούν με την Βαγδάτη. Μετά την ήττα του Ισλαμικού Κράτους ο ρόλος των Κούρδων ως σημαινόντων μεσιτών εξουσίας στην ιρακινή πολιτική έχει ενισχυθεί, αν και υπάρχει πιθανότητα οι Κούρδοι να υπερεκτιμήσουν την θέση τους, κάτι που έχει γίνει στο παρελθόν. Απειλή για την Rojava της Συρίας είναι ότι η Τουρκία μπορεί να αυξήσει τις επιθέσεις της ή να εισβάλλει στην περιοχή. Αυτό το σενάριο απομακρύνεται καθώς το τελευταίο διάστημα πραγματοποιήθηκαν συνομιλίες στην Αστάνα του Καζακστάν μεταξύ Ρωσίας, Ιράν, Συρίας και Τουρκίας για την αποκατάσταση των σχέσεων Τουρκίας-Συρίας και για το ζήτημα των Κούρδων της Συρίας που η Άγκυρα θεωρεί απειλή για τα συμφέροντά της, ενώ για το ίδιο ζήτημα υπάρχουν απ' ευθείας επαφές των μυστικών υπηρεσιών Άγκυρας και Δαμασκού.

Η μπερδεμένη αλληλεπίδραση μεταξύ των δυτικών πολιτικών και των κουρδικών σεναρίων της κουρδικής γεωπολιτικής είναι εξαιρετικά αλληλένδετη και περίπλοκη. Ως αποτέλεσμα, η διερεύνηση μελλοντικών σεναρίων για την κουρδική πολιτική και τις κοινότητές τους στην Μέση Ανατολή απαιτεί την εξέταση μιας σειράς μεταβλητών και παραγόντων, συμπεριλαμβανομένων των πολυάριθμων και ποικίλων κουρδικών ομάδων, των αρχών των κρατών στα οποία ζουν (Ιράν, Ιράκ, Συρία και Τουρκία) και άλλων μη κρατικών παραγόντων της αντιπολίτευσης, όπως οι σιιτικές πολιτοφυλακές και άλλες εθνοτικές ομάδες όπως Τουρκμένιοι και Ασσύριοι Χριστιανοί.

Η προσέγγιση της Τουρκίας στην KRG (Kurdistan Regional Government Iraq) έχει αλλάξει δραματικά από την περίοδο αμέσως μετά την ανατροπή του Σαντάμ Χουσεΐν. Με βάση την ανυποχώρητη αντίθεσή της στην κουρδική ανεξαρτησία, μετά την εισβολή του 2003 η Άγκυρα αντιστάθηκε σε οποιεσδήποτε κινήσεις της KRG να γίνει πιο αυτόνομη πολιτικά ή οικονομικά από την Βαγδάτη. Την τελευταία δεκαετία, ωστόσο, η Τουρκία έχει σφυρηλατήσει στενούς πολιτικούς και εμπορικούς δεσμούς με την KRG και εγκατέλειψε την έντονη αντίθεσή της στην εδαφική επέκταση των Κούρδων και τον αυξανόμενο έλεγχο των ενεργειακών πόρων του βόρειου Ιράκ. Ίσως σε σχέση με αυτή την αλλαγή στάσης, το Ερμπίλ χαιρέτισε τις επενδύσεις τουρκικών εταιρειών στην περιοχή του Κουρδιστάν και οι τουρκικές εταιρείες ήταν μεταξύ των πρώτων που έλαβαν παραχωρήσεις κατανομής της παραγωγής για να εξερευνηθούν πετρέλαιο στην KRG μετά την υιοθέτηση του πετρελαϊκού νόμου της περιοχής του Κουρδιστάν το 2007. Η Άγκυρα, η οποία με την πάροδο του χρόνου έχει γίνει ο στενότερος εταίρος της KRG στην Μέση Ανατολή, φαίνεται τώρα πιθανό να αποδεχθεί την εμφάνιση ενός κυρίαρχου κουρδικού κράτους σε αυτό που είναι τώρα στο βόρειο Ιράκ, αν και τα μέσα με τα οποία δημιουργείται ένα τέτοιο κράτος θα μπορούσαν να επηρεάσουν την έκταση της αρχικής υποστήριξης της Τουρκίας.

Η αλλαγή στάσης της Τουρκίας οδηγήθηκε από έναν συνδυασμό εσωτερικής πολιτικής και περιφερειακών εξελίξεων. Η αλλαγή της περιφερειακής και εγχώριας δυναμικής ώθησε την Τουρκία να επαναπροσδιορίσει την πολιτική της στο Ιράκ, καθιστώντας την KRG στρατηγικό σύμμαχο ως εναλλακτική πηγή ενέργειας, ένα ανάχωμα ενάντια σε ένα (πιθανώς) εχθρικό Ιράκ και Ιράν και εταίρο στην προσπάθεια της Τουρκίας να επιλύσει το κουρδικό της πρόβλημα. Στην πολιτική σφαίρα, έχοντας αποφασίσει αρχικά να παραχωρήσει στον κουρδικό πληθυσμό της Τουρκίας μεγαλύτερη πολιτική και πολιτιστική εκπροσώπηση, η κυβέρνηση Ερντογάν δεν είχε πολλούς λόγους να φοβάται ότι η ανεξαρτησία των Κούρδων του Ιράκ θα δελεάσει τον κουρδικό πληθυσμό της Τουρκίας να αποσχιστεί. Πράγματι, μια πολυετής ειρηνευτική διαδικασία οδήγησε την τουρκική κυβέρνηση να επιτρέψει στους Κούρδους να αποκτήσουν μεγαλύτερη τοπική αυτονομία, να δημιουργήσουν λεωφόρους πολιτιστικής έκφρασης και να οργανώσουν πολιτικά κόμματα, όπως το Λαϊκό Δημοκρατικό Κόμμα (Halkların Demokratik Partisi, HDP), που θα μπορούσαν να εκπροσωπήσουν τα κουρδικά συμφέροντα στις εθνικές εκλογές, ίσως το απόλυτο σύμβολο ότι οι Κούρδοι ενσωματώνονται στην τουρκική πολιτική και κοινωνία. Αν και η εσωτερική ειρηνευτική διαδικασία κατέρρευσε στα τέλη του 2015 μετά τις εκλογικές επιτυχίες του κουρδικού κόμματος που οδήγησαν τον Ερντογάν να προκηρύξει νέες εκλογές και να αντιταχθεί στην κουρδική πολιτική κινητοποίηση, η κρίση δεν αύξησε τους φόβους του καθεστώτος για κουρδική απόσχιση. Επιπλέον, παρόλο που το καθεστώς χρησιμοποίησε έκτακτα διατάγματα για να απομακρύνει δύο δωδεκάδες Κούρδους δημάρχους και να εκκαθαρίσει χιλιάδες Κούρδους δασκάλους μετά την απόπειρα στρατιωτικού πραξικοπήματος τον Ιούλιο του 2016, αυτά τα βήματα έγιναν κυρίως για να κάνουν το κίνημα του εξόριστου προσώπου της αντιπολίτευσης Φετουλάχ Γκιουλέν, τον οποίο ο Ερντογάν κατηγόρησε για την απόπειρα

πραξικοπήματος, να φαίνεται πιο εκτεταμένο από ό,τι ήταν, καθώς και να εδραιώσει τον έλεγχο της κυβέρνησης στις κουρδικές περιοχές. Η εκλογική κρίση, η επακόλουθη (δικαιολογημένη) βία του PKK και η απόπειρα πραξικοπήματος έδωσαν στον Ερντογάν ευκαιρίες να εδραιώσει την εξουσία του στο εσωτερικό. Κανένα από τα περιστατικά δεν άλλαξε την άποψη του Ερντογάν ότι μια ανεξάρτητη KRG με στενούς πολιτικούς και εμπορικούς δεσμούς με την Τουρκία θα ήταν ένας χρήσιμος πολιτικός και οικονομικός εταίρος. Επιπλέον, καθώς η οικονομία της Τουρκίας επεκτάθηκε ραγδαία τα χρόνια μετά την εισβολή των ΗΠΑ στο Ιράκ, οι ενεργειακές ανάγκες της Τουρκίας αυξήθηκαν και η Άγκυρα προσπάθησε να διαφοροποιήσει τον ενεργειακό εφοδιασμό της, ώστε να μειώσει την εξάρτησή της από τις εισαγωγές από την Ρωσία και το Ιράν. Καθώς η KRG εργαζόταν για την κατασκευή αγωγών, οι ενεργειακοί πόροι του γειτονικού βόρειου Ιράκ εμφανίστηκαν στην Τουρκία ως μια όλο και πιο δελεαστική λύση. Ένα ανεξάρτητο Κουρδιστάν στο βόρειο Ιράκ μπορεί να είναι ακόμη πιο ελεύθερο να πουλήσει τους πόρους υδρογονανθράκων του από μια KRG που εξακολουθεί να εξαρτάται από την κατανομή των εσόδων της Βαγδάτης και υπονομεύεται από την διεθνή διεκδίκηση του νόμιμου τίτλου της Βαγδάτης επί των κοιτασμάτων πετρελαίου της περιοχής του Κουρδιστάν.

Ο μεταβαλλόμενος ρόλος του τουρκικού στρατού στην κοινωνία και οι εξελισσόμενες απόψεις του για την κουρδική σύγκρουση ήταν κρίσιμες για την αλλαγή στάσης της τουρκικής κυβέρνησης στο κουρδικό ζήτημα. Μεταξύ του 2003 και του 2009, το Κοινοβούλιο περιόρισε σημαντικά την πολιτική επιρροή του στρατού. Ταυτόχρονα, οι τουρκικές ένοπλες δυνάμεις είχαν συνειδητοποιήσει ότι, μετά από 25 χρόνια μαχών, το κουρδικό πρόβλημα δεν ήταν επιλύσιμο μόνο με στρατιωτικά μέσα. Επιπλέον, δια της συνεργασίας με την KRG, η Άγκυρα θα μπορούσε να υπονομεύσει την ικανότητα των ανταρτών του PKK να βρουν ασφαλές καταφύγιο στο βόρειο Ιράκ, να εμποδίσουν την ικανότητα των συριακών θυγατρικών του PKK να δημιουργήσουν μια αυτόνομη κουρδική ζώνη κατά μήκος των τουρκο-συριακών συνόρων και να μετριάσουν τον κίνδυνο οι Κούρδοι του Ιράκ να ενθαρρύνουν τις αποσχιστικές τάσεις μεταξύ των Κούρδων στην ανατολική Τουρκία. Η Τουρκία και η KRG μοιράζονται επίσης περιφερειακά συμφέροντα και ανησυχίες που τους έχουν ωθήσει πιο κοντά, ιδιαίτερα καθώς το Ιράκ και η Συρία έχουν βιώσει αποδιοργανωτική βία και αστάθεια από δυτικές δυνάμεις. Επίσης, τόσο η Άγκυρα όσο και το Ερμπίλ ανησυχούν για τις προσπάθειες του Ιράν να επεκτείνει την περιφερειακή επιρροή του, την κυριαρχία των Σιιτών (και την ιρανική επιρροή) στην κεντρική κυβέρνηση της Βαγδάτης και της Δαμασκού.

Τέλος, καθώς η KRG έχει γίνει πιο σταθερή και ευημερούσα και ενώ η Συρία έχει καταρρεύσει σε συμμοριτοπόλεμο και η ιρακινή κεντρική κυβέρνηση έχει αποδειχθεί ανίκανη να διατηρήσει την ασφάλεια στο κεντρικό και νότιο τμήμα της χώρας, δεδομένης αυτής της αστάθειας σε όλη τη Μέση Ανατολή, από την πλευρά της Τουρκίας, η κουρδική απόσχιση από το Ιράκ δεν θα αντιπροσώπευε την διάλυση του Ιράκ τόσο πολύ όσο θα νομιμοποιούσε την εγκαθίδρυση ενός σταθερού γείτονα κατά μήκος των συνόρων της, ένας

γείτονας ο οποίος θα μπορούσε να κρατήσει την ιρακινή βία μακριά, ενώ ταυτόχρονα θα επιδείνωνε τις διαιρέσεις μεταξύ των Κούρδων της Συρίας και θα μετρίαζε την αυτονομία αυτών. Η δημιουργία ενός ανεξάρτητου ιρακινού Κουρδιστάν μπορεί επομένως να μην αποτελεί πλέον απειλή για τα τουρκικά συμφέροντα. Ίσως τώρα φαίνεται ασφαλές να πούμε ότι εάν η ιρακινή κουρδική περιφερειακή κυβέρνηση κήρυττε πλήρη ανεξαρτησία από την Βαγδάτη, η Άγκυρα θα ήταν η πρώτη πρωτεύουσα που θα την αναγνωρίσει.

Ούτως, η Τουρκία όχι μόνο έχει σιωπηρά αποδεχθεί την αυξανόμενη αυτονομία της KRG από την Βαγδάτη και τον *de facto* έλεγχο του Κιρκούκ, αλλά έχει αναπτύξει μια στενή συνεργασία με τις κουρδικές αρχές στο Ερμπίλ. Τι άλλαξε τα τελευταία χρόνια που η Άγκυρα αγκαλιάζει τώρα ως εταίρο μια ιρακινή κουρδική οντότητα που προηγουμένως απέφευγε; Για δεκαετίες μετά την κατάρρευση της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας, ο Μουσταφά Κεμάλ Ατατούρκ και οι διάδοχοί του χρησιμοποίησαν τον κρατικό μηχανισμό για να πιέσουν δια της εγκληματικής βίας τους Κούρδους, τους Αρμένιους, τους Έλληνες και άλλες εθνοτικές ομάδες που ζούσαν στην Ανατολία να αφομοιωθούν σε μια κοσμική τουρκική κουλτούρα μέσω μιας διαδικασίας «τουρκοποίησης». Οι κουρδικές εξεγέρσεις στην δεκαετία του 1920 και του 1930 οδήγησαν το κράτος να καταστείλει τις εκφράσεις της κουρδικής πολιτιστικής ή γλωσσικής ταυτότητας. Το 1978, εμπνευσμένος από τους ανταποικιακούς πολέμους ανεξαρτησίας και τους αριστερούς επαναστάτες σε άλλα μέρη του κόσμου, ο Αμπντουλάχ Οτσαλάν και άλλοι Τούρκοι μαρξιστές ίδρυσαν το PKK για να δημιουργήσουν, μέσω μιας ένοπλης εξέγερσης, ένα ανεξάρτητο Μεγάλο Κουρδιστάν που θα χρησίμευε ως πατρίδα για τους Κούρδους σε όλη την Μέση Ανατολή. Ανησυχώντας για τις προοπτικές ενός ένοπλου αποσχιστικού κινήματος, η στρατιωτική κυβέρνηση που ανέλαβε την εξουσία το 1980 κατέστειλε περαιτέρω τους Κούρδους εθνικιστές και απαγόρευσε την χρήση της κουρδικής γλώσσας, βήματα που τροφοδότησαν περαιτέρω τον κουρδικό εθνικισμό και την αντίθεση στο τουρκικό κράτος. Για το μεγαλύτερο μέρος των τριών δεκαετιών που μεσολάβησαν, η Τουρκία είδε τις κυρίως κουρδικές περιοχές του βόρειου Ιράκ ως πιθανή πηγή κουρδικού εθνικισμού.

Στα μέσα της δεκαετίας του 1990, μετά τον πόλεμο του Κόλπου το 1991, ο οποίος επέτρεψε στα ιρακινά κουρδικά κόμματα να διαχειρίζονται τις δικές τους υποθέσεις λίγο πολύ απαλλαγμένα από την παρέμβαση της Βαγδάτης, η Τουρκία εξαπέλυσε εκτεταμένες διασυννοριακές επιθέσεις στο βόρειο Ιράκ για να ξεριζώσει τα ασφαλή καταφύγια που χρησιμοποιούσαν οι μαχητές του PKK. Τέτοιες επιχειρήσεις συνεχίστηκαν στα τέλη της δεκαετίας του 2000, ακόμη και μετά την ανατροπή του Σαντάμ Χουσεΐν που οδήγησε στην ίδρυση μιας αυτόνομης KRG στις ιρακινές επαρχίες Dohuk, Erbil και Sulaymaniyah. Καθ' όλη την διάρκεια αυτής της 30ετούς περιόδου, η Τουρκία είδε το ιρακινό Κουρδιστάν ως καταφύγιο για τους μαχητές του PKK, μια πηγή κουρδικού εθνικισμού που θα μπορούσε να τροφοδοτήσει την εσωτερική εξέγερση της Τουρκίας και, στην χειρότερη περίπτωση, μια έμπνευση για τους Κούρδους της Τουρκίας να αποσχιστούν από την Τουρκία και να ενταχθούν σε ένα αλυτρωτικό κουρδικό κράτος που ανακηρύχθηκε από τους ιρακινούς

Κούρδους ηγέτες. Ένα ανεξάρτητο ιρακινό Κουρδιστάν που ευημερούσε από τους φυσικούς πόρους θα ήταν μια ενοχλητική αντίθεση με την εκτεταμένη φτώχεια στις κουρδικές περιοχές της Τουρκίας και θα ενθάρρυνε τους Κούρδους της Τουρκίας να αποσχιστούν. Έτσι, η Τουρκία εργάστηκε επιθετικά για να αποτρέψει τους Κούρδους του Ιράκ από το να αναλάβουν ενέργειες που θα μπορούσαν να θεωρηθούν ως βήματα προς την τελική ανεξαρτησία. Εξέφρασε έντονη αντίθεση, για παράδειγμα, στην μετακίνηση των Κούρδων Πεσμεργκά στο Κιρκούκ, καθώς ο στρατός του Σαντάμ υποχώρησε κατά την διάρκεια της εισβολής των ΗΠΑ το 2003. Επεδίωξε να καθυστερήσει την εφαρμογή ενός δημοψηφίσματος για το καθεστώς του Κιρκούκ, όπως απαιτείται σύμφωνα με το άρθρο 140 του ιρακινού συντάγματος, και μάλιστα αντιτάχθηκε έντονα στην χρήση του όρου «Κουρδιστάν» με αναφορά στο βόρειο Ιράκ. Στα μέσα της δεκαετίας του 2000, η προσέγγιση της Άγκυρας στην κουρδική ανεξαρτησία άλλαξε αρκετά γρήγορα. Μια δεκαετία αφότου πρότειναν ότι τα ζωτικά τουρκικά συμφέροντα θα απειλούνταν από την κουρδική κυριαρχία στο Κιρκούκ, ανώτεροι Τούρκοι αξιωματούχοι εξέφρασαν μόνο χλιαρές επιβεβαιώσεις της ιρακινής εδαφικής ακεραιότητας όταν οι Κούρδοι Πεσμεργκά κινήθηκαν προς αυτή την κατεύθυνση, μάλιστα Τούρκοι αξιωματούχοι πραγματικά ισχυρίστηκαν ότι η κουρδική ανεξαρτησία δεν θα ήταν πλέον *casus belli*. Ωστόσο, η Τουρκία δεν παρακολουθεί παθητικά ενώ η KRG ενισχύει τα επιχειρήματά της υπέρ της ανεξαρτησίας, φαίνεται όμως να ενδυναμώνει ενεργά την KRG ώστε να είναι πολιτικά και οικονομικά πιο διεκδικητική. Μετά από χρόνια στενών επαφών για την προώθηση αμοιβαίων συμφερόντων, ο πρόεδρος της KRG Μασούντ Μπαρζανί εξέφρασε την πεποίθησή του ότι, αν και η Τουρκία μπορεί να μην βοηθήσει στην ανάδυση ενός ανεξάρτητου Κουρδιστάν, η Άγκυρα δεν θα αντιταχθεί σε αυτό.

Η αλλαγή στάσης της Άγκυρας προήλθε από αλλαγές τόσο στην εσωτερική όσο και στην εξωτερική πολιτική της. Στο εσωτερικό, η απόφαση της κυβέρνησης να επιδιώξει την επίλυση της εσωτερικής σύγκρουσης με το PKK, μαζί με την απόφαση του PKK να επιδιώξει μεγαλύτερα πολιτικά και πολιτιστικά δικαιώματα εντός του τουρκικού πολιτικού συστήματος, μετρίασε την απειλή του αλυτρωτικού εθνικισμού από το βόρειο Ιράκ. Παρόλο που η τουρκική κυβέρνηση τερμάτισε την ειρηνευτική διαδικασία και επανέλαβε την στρατιωτική σύγκρουση με το PKK μετά τις εκλογές του Ιουνίου 2015, αυτή η αλλαγή πολιτικής θεωρείται ευρέως ως προσπάθεια ενίσχυσης των εθνικιστικών διαπιστευτηρίων του AKP, επίδειξης ότι ο Ερντογάν είναι αρκετά ισχυρός για να προστατεύσει τους Τούρκους από την αστάθεια και την υπονόμευση (αν όχι εξάλειψη) της εκπροσώπησης του HDP στο Κοινοβούλιο. Η Άγκυρα και το Ερμπίλ επιδίωξαν επίσης στενότερες σχέσεις ως αποτέλεσμα της συμβολής συμφερόντων εξωτερικής πολιτικής, ιδιαίτερα της αμοιβαίας επιθυμίας τους να απομονωθούν από την πολιτική δυσλειτουργία και την βία που προκαλείται από τον αυξανόμενο σεχταρισμό του Ιράκ, να περιορίσουν την αστάθεια που δημιουργήθηκε από τον συμμοριτοπόλεμο της Συρίας, να εκμεταλλευτούν τους πετρελαϊκούς πόρους της KRG και να υπονομεύσουν τις ανταγωνιστικές κουρδικές ομάδες τόσο στην Τουρκία όσο και στην Συρία. Επιπλέον, οι Τούρκοι ηγέτες φαίνεται να έχουν καταλήξει στο συμπέρασμα, ότι το να

είναι ενεργός εταίρος στην πορεία της ΚRG προς την ανεξαρτησία θα επιτρέψει στην Άγκυρα να διαμορφώσει και να επηρεάσει τον αναδυόμενο γείτονά της με τρόπους που προωθούν τα συμφέροντα της Τουρκίας.

Καθ' όλη την δεκαετία του 1980 και του 1990, χρόνια επιθέσεων του ΡΚΚ, οδήγησαν την τότε στρατιωτική κυριαρχούμενη τουρκική κυβέρνηση να δει το κουρδικό πρόβλημα ως πρόκληση ασφάλειας που πρέπει να αντιμετωπιστεί με στρατιωτικά εργαλεία. Αυτή η έντονα στρατικοποιημένη πολιτική απάντηση εμπόδισε διαδοχικές τουρκικές κυβερνήσεις στις προσπάθειές τους να αναπτύξουν μια ολοκληρωμένη προσέγγιση στο ζήτημα που θα ενσωμάτωνε πολιτικούς, οικονομικούς, κοινωνικούς και ψυχολογικούς παράγοντες. Η χρήση της κουρδικής γλώσσας και κάθε μορφής κουρδικής πολιτιστικής έκφρασης απαγορεύονταν και τιμωρούνταν αυστηρά. Έως το τέλος της δεκαετίας του 1990, είχαν τεθεί οι βάσεις τόσο για το ΡΚΚ όσο και για την τουρκική κυβέρνηση να επιδιώξουν μη στρατιωτικές λύσεις. Μετά την σύλληψή του το 1999, ο ηγέτης του ΡΚΚ Αμπντουλάχ Οτσαλάν (προφανώς εξαναγκασμένος από τις τουρκικές αρχές) ζήτησε από την φυλακή να επιδιώξει το ΡΚΚ ισότητα εντός μιας δημοκρατικής αλλά ενωμένης Τουρκίας και όχι μιας ανεξάρτητης ή αυτόνομης κουρδικής περιοχής, μια απόφαση που χαιρετίστηκε από πολλούς κουρασμένους από τον πόλεμο Κούρδους και Τούρκους. Το 2003, εν μέρει για να ενισχύσει τις προοπτικές ένταξής της στην Ευρωπαϊκή Ένωση, η Τουρκία ψήφισε νόμους που επέτρεπαν μεγαλύτερη χρήση της κουρδικής γλώσσας, γεγονός που επέτρεψε στους Κούρδους να εκφράσουν τα παράπονά τους ευρύτερα και ενθάρρυνε την αλληλεπίδραση μεταξύ των κουρδικών πολιτικών ομάδων. Κατά την ίδια περίοδο, ο ρόλος του τουρκικού στρατού στην πολιτική μειώθηκε, γεγονός που μείωσε την τάση της κυβέρνησης να παρουσιάζει τα κουρδικά ζητήματα αποκλειστικά ως προκλήσεις ασφαλείας και άνοιξε την πόρτα σε πολιτικές λύσεις στην κουρδική σύγκρουση. Από την άποψη του στρατού, ο κουρδικός εθνικισμός αποτελούσε απειλή όχι μόνο για την εθνική ταυτότητα της χώρας, αλλά και για την εδαφική της ακεραιότητα. Ωστόσο, το 2003, το Κοινοβούλιο αύξησε τον πολιτικό έλεγχο επί του στρατού, εν μέρει μειώνοντας την εξουσία του κυριαρχούμενου από τον στρατό Συμβουλίου Εθνικής Ασφάλειας και αραιώνοντας την επιρροή του στρατού σε αυτό. Η επιρροή του στρατού αποδυναμώθηκε περαιτέρω το 2007, όταν εξέδωσε μια ελάχιστα συγκαλυμμένη απειλή να οργανώσει πραξικόπημα για να εμποδίσει το ΑΚΡ να εδραιώσει την εξουσία του στις κοινοβουλευτικές εκλογές. Το κόμμα κέρδισε μια συντριπτική νίκη, ένα αποτέλεσμα που θεωρήθηκε ευρέως ως επίπληξη στον στρατό, και ο στρατός απέτυχε να μετουσιώσει την απειλή του. Το 2009, το ΑΚΡ χαλιναγώγησε περαιτέρω τον στρατό τοποθετώντας τον πιο σταθερά κάτω από το πολιτικό δικαστικό σώμα. Το Κοινοβούλιο κατάργησε την δικαιοδοσία των στρατιωτικών δικαστηρίων επί των πολιτών και έθεσε τους στρατιωτικούς αξιωματικούς υπό τη δικαιοδοσία των πολιτικών δικαστηρίων. Το 2010, ο τότε πρωθυπουργός Ερντογάν επιβεβαίωσε την εξουσία της πολιτικής κυβέρνησης να διορίζει αξιωματικούς σε ανώτερες στρατιωτικές θέσεις, ένα προνόμιο που διεκδικούσε επί μακρόν η στρατιωτική ηγεσία. Ο μειωμένος ρόλος του στρατού στην τουρκική πολιτική

δημιούργησε πολιτικό χώρο για τους Τούρκους να αντιμετωπίσουν το καθεστώς των Κούρδων στην κάλπη και να το αντιμετωπίσουν ως πολιτικό ζήτημα και όχι ως απειλή για την ασφάλεια.

Στα μέσα του 2009, το φιλοκουρδικό Κόμμα Δημοκρατικής Κοινωνίας (Demokratik Toplum Partisi, DTP) νίκησε το κυβερνών κόμμα AKP στις τοπικές εκλογές στη νοτιοανατολική Τουρκία, με τους Κούρδους ψηφοφόρους να καθιστούν σαφές ότι τα πολιτιστικά και γλωσσικά ζητήματα ήταν το πρωταρχικό τους ενδιαφέρον. Το AKP απάντησε με παραχωρήσεις σε αυτό που ήταν γνωστό ως «κουρδικό άνοιγμα». Το 2012, ο Οτσαλάν κάλεσε από την φυλακή το PKK να τερματίσει τον ένοπλο αγώνα του (τονίζουμε, απειλούμενος και πιεζόμενος στην απομόνωση της φυλακής). Τον Μάρτιο του 2013, η Τουρκία και το PKK συμφώνησαν σε κατάπαυση του πυρός και συμμετείχαν σε ειρηνευτικές συνομιλίες. Αν και η ειρηνευτική διαδικασία κατέρρευσε στον απόηχο των εκλογών του Ιουνίου του 2015, στις οποίες το AKP έχασε τη νομοθετική του πλειοψηφία και το κυριαρχούμενο από τους Κούρδους HDP εξασφάλισε εκπροσώπηση στο Κοινοβούλιο, η επανάληψη της σύγκρουσης φάνηκε να είναι μια βραχυπρόθεσμη κρίση ασφαλείας που σχεδιάστηκε από το AKP για να το βοηθήσει να ανακτήσει την πλειοψηφία του στις επόμενες εκλογές που είχαν προγραμματιστεί για πέντε μήνες αργότερα. Καθώς οι κουρδικές πολιτικές απαιτήσεις έγιναν πιο μετριοπαθείς και καθώς η ολοένα και περισσότερο κυριαρχούμενη από τους πολίτες τουρκική κυβέρνηση άρχισε να βλέπει τους Κούρδους της χώρας ως πολιτική εκλογική περιφέρεια και όχι ως απειλή για την εσωτερική ασφάλεια, η Άγκυρα άρχισε να έχει λιγότερα να φοβάται από οποιονδήποτε αλυτρωτικό εθνικισμό που προερχόταν από το ιρακινό Κουρδιστάν, γεγονός που της επέτρεψε να δει την KRG ως δυνητικό εταίρο και όχι ως αποσταθεροποιητική επιρροή.

30. ΙΣΤΟΡΙΚΟ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑΣ ΑΓΚΥΡΑΣ-ΕΡΜΠΙΛ ΓΙΑ ΤΟΝ ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟ ΤΟΥ PKK

Η Τουρκία είχε από αρχές της δεκαετίας 2000 απαιτήσει από το Ιράκ (συμπεριλαμβανομένης της KRG) να αναλάβει δράση κατά των θέσεων του PKK στο βόρειο Ιράκ, αλλά μόλις στα τέλη της δεκαετίας του 2000 η KRG άρχισε να το κάνει σοβαρά, σε μεγάλο βαθμό για να γίνει πιο πολύτιμος εταίρος της Τουρκίας. Τον Οκτώβριο του 2008, καθώς η Τουρκία βομβάρδιζε τοποθεσίες του PKK στο βόρειο Ιράκ, Τούρκο αξιωματούχοι απαίτησαν από την KRG να αναλάβει δράση εναντίον των στρατοπέδων του PKK και να διαλύσει τις γραμμές επικοινωνίας της ομάδας. Κούρδοι αξιωματούχοι ανέφεραν ότι η βοήθειά τους θα βασιζόταν σε στενότερη πολιτική δέσμευση με την Άγκυρα. Ο αρχηγός του ιρακινού στρατού, αντιστράτηγος Babakir Zebargi, Κούρδος και μέλος του KDP του Μπαρζανί, δήλωσε ότι το ζήτημα των «βάσεων του PKK στο βόρειο Ιράκ μπορεί να επιλυθεί μόνο εάν η Τουρκία δημιουργήσει δεσμούς με την περιφερειακή διοίκηση. Ο Μπαρζανί θα απαντούσε θετικά σε κάθε μέτρο που λαμβάνεται εναντίον του PKK, εάν η τουρκική κυβέρνηση ξεκινούσε διάλογο

μαζί του». Στα τέλη Μαρτίου 2009, ο Τούρκος πρόεδρος Αμπντουλάχ Γκιούλ επισκέφθηκε την Βαγδάτη, η πρώτη επίσκεψη Τούρκου αρχηγού κράτους στο Ιράκ τα τελευταία 30 χρόνια. Κατά την διάρκεια του ταξιδιού του, η Τουρκία, η Βαγδάτη και το Ερμπίλ συμφώνησαν να συνεργαστούν τριμερώς εναντίον του PKK. Ο Ιρακινός πρόεδρος Τζαλάλ Ταλαμπανί κάλεσε το PKK να «καταθέσει τα όπλα του ή να εγκαταλείψει το έδαφός μας», μια πρωτοποριακή δήλωση που ήταν μια ένδειξη ότι οι αξιωματούχοι της KRG ήταν έτοιμοι να αναλάβουν ισχυρότερη δράση εναντίον του PKK, ένα μακροχρόνιο τουρκικό αίτημα και προϋπόθεση για βελτιωμένες σχέσεις. Πράγματι, ο Γκιούλ σχολίασε στην διάρκεια του ταξιδιού του ότι η δέσμευση των Κούρδων του Ιράκ ήταν μια ριζική αλλαγή στην κουρδική πολιτική, καταδεικνύοντας την άποψη ότι «είναι η πρώτη φορά που τους βλέπω να κάνουν κάτι εναντίον του PKK. Είμαστε σε μια νέα εποχή τώρα». Την επομένη της συμφωνίας συνεργασίας εναντίον του PKK, ο Γκιούλ συναντήθηκε με τον πρωθυπουργό της KRG Νετσερβάν Μπαρζανί σε μια πρώτη συνάντηση μεταξύ ενός Τούρκου προέδρου και ενός αξιωματούχου της KRG, μια σημαντική συμβολική αναγνώριση της κουρδικής κυριαρχίας. Από την επίσκεψη του Γκιούλ το 2009, η KRG έχει λάβει μια σειρά μέτρων για την αποδυνάμωση του PKK. Ήτοι, απαγόρευσε πολιτικά κόμματα υπέρ του PKK, συνέλαβε πολιτικούς του PKK, έκλεισε γραφεία του PKK και παρακολουθεί στενά τις δραστηριότητες υπέρ του PKK, βήματα που έχουν κάνει σημαντικά αγαπητό το Ερμπίλ στην τουρκική κυβέρνηση και έχουν αποδείξει στην Άγκυρα την αξία της συνεχιζόμενης στενής συνεργασίας με την KRG.

Η προθυμία του Ερμπίλ να πατάξει το PKK ήταν μια κρίσιμη προϋπόθεση για την επακόλουθη πολιτική και οικονομική δέσμευση της Άγκυρας. Έξι μήνες μετά την επίσκεψη του Γκιούλ στην Βαγδάτη και πέντε μήνες αφότου η Άγκυρα ανακοίνωσε ότι η εξωτερική της πολιτική θα βασιζόταν σε μια στρατηγική «μηδενικών προβλημάτων με τους γείτονες», ο Τούρκος υπουργός Εξωτερικών Αχμέτ Νταβούτογλου επισκέφθηκε το Ερμπίλ, ένα βήμα που άνοιξε την πόρτα σε μια σειρά πρόσθετων επαφών υψηλού επιπέδου και δέσμευσης μεταξύ της Τουρκίας και της KRG. Τον Απρίλιο του 2010, ο πρόεδρος της KRG Μασούντ Μπαρζανί ταξίδεψε στην Άγκυρα για συναντήσεις με τον Τούρκο πρόεδρο, πρωθυπουργό και υπουργό Εξωτερικών. Τον Μάρτιο του 2010, η Τουρκία άνοιξε προξενείο στο Ερμπίλ, επιτρέποντας έτσι συνεχή διπλωματική δέσμευση μεταξύ της Τουρκίας και της KRG. Ο ίδιος ο πρωθυπουργός Ερντογάν έκοψε την κορδέλα στα επίσημα εγκαίνια του προξενείου κατά την διάρκεια επίσημης επίσκεψης στο Ερμπίλ ένα χρόνο αργότερα, τον Μάρτιο του 2011. Έως τα τέλη του 2014, η Τουρκία είχε αποστείλει 150 διπλωμάτες στο Ερμπίλ, περισσότερους από όσους είχε σταθμεύσει στην Βαγδάτη, και είχε ανοίξει προξενείο στην Μοσούλη και διπλωματικό γραφείο στο Κιρκούκ, υπονομεύοντας ούτως την επιρροή της Βαγδάτης στο ιρακινό Κουρδιστάν.

Από την ίδρυση της πρώτης κυβέρνησης του Ιράκ μετά τον Σαντάμ, η KRG εξαρτάτο σε μεγάλο βαθμό από τις πληρωμές από την Βαγδάτη για τις δραστηριότητές της. Η Βαγδάτη και το Ερμπίλ είχαν συμφωνήσει το 2004 ότι η KRG θα δικαιούταν το 17% των εσόδων του

Ιράκ από το πετρέλαιο μετά την αφαίρεση των κρατικών δαπανών, αν και η Βαγδάτη συχνά παρακρατούσε αυτές τις πληρωμές ή παρείχε λιγότερα από όσα υπολόγιζε το Ερμπίλ ότι όφειλε. Αν και η KRG ήταν πρόθυμη να πουλήσει τους πετρελαϊκούς πόρους της για να κερδίσει πρόσθετα έσοδα, οι διαφωνίες με την Βαγδάτη σχετικά με την ιδιοκτησία του πετρελαίου εμπόδισαν την ικανότητά της να το πράξει. Καθώς η Βαγδάτη έγινε ένας λιγότερο αξιόπιστος πολιτικός και οικονομικός εταίρος, το Ερμπίλ στράφηκε όλο και περισσότερο προς την Τουρκία, η οποία ήταν ευτυχής να αντικαταστήσει την Βαγδάτη ως τον κορυφαίο εξωτερικό παράγοντα στην περιοχή του Κουρδιστάν. Στην προσπάθειά της για πρόσθετη επιρροή στο Ερμπίλ μετά το 2008, η τουρκική κυβέρνηση κατά καιρούς βοήθησε στην πληρωμή των κυβερνητικών μισθών της KRG, της δάνεισε κεφάλαια, αγόρασε κουρδικό πετρέλαιο για εγχώρια κατανάλωση και αποθήκευσε επιπλέον κουρδικό πετρέλαιο έως ότου να βρεθούν διεθνείς αγοραστές. Η απόφαση της Τουρκίας να στηρίξει την KRG (ιδίως με αγορές πετρελαίου) υπονόμει τις πολιτικές και οικονομικές σχέσεις της Άγκυρας με την Βαγδάτη. Πράγματι, ως απάντηση στην απόφαση της Άγκυρας να αγοράσει κουρδικό πετρέλαιο, ο ιρακινός πρωθυπουργός Νουρί αλ-Μαλίκι απαγόρευσε στην τουρκική κρατική πετρελαϊκή εταιρεία να υποβάλει προσφορές για συμφωνίες εξερεύνησης στο νότιο Ιράκ. Ωστόσο, ακόμη και αν αντιμετώπιζε μια επιλογή μεταξύ του Ιράκ ή ενός ανεξάρτητου Κουρδιστάν, η Άγκυρα πιθανότατα θα επέλεγε να θυσιάσει τους δεσμούς της με την Βαγδάτη προκειμένου να συνεχίσει να αναπτύσσει σχέσεις με το Ερμπίλ. Ενώ η Τουρκία δεν είναι πρόθυμη να αποξενώσει την Βαγδάτη, φαίνεται να βλέπει επαρκές οικονομικό δυναμικό στην KRG για να αντισταθμίσει το χαμένο εμπόριο με το κεντρικό και νότιο Ιράκ. Ίσως το πιο κρίσιμο, σε μια εποχή που η Άγκυρα βλέπει την κεντρική κυβέρνηση στην Βαγδάτη ως όλο και λιγότερο αξιόπιστο εταίρο, η τουρκική βοήθεια προς την KRG της επιτρέπει να διαμορφώσει τις προτεραιότητες της περιοχής του Κουρδιστάν στα σύνορά της και, μέσω αυτής, την βιωσιμότητα των κουρδικών ομάδων στην ανατολική Τουρκία και την Συρία. Η οικονομική εξάρτηση της KRG από την Άγκυρα δημιούργησε αναμφίβολα πολιτικά οφέλη καθώς και οικονομικά οφέλη για την Τουρκία και συναίνεση στην εδαφική επέκταση της KRG.

Για χρόνια, η Τουρκία είχε καταστήσει σαφές ότι οι Κούρδοι δεν θα πρέπει να επιχειρήσουν να επεκτείνουν τις εδαφικές τους κτήσεις, ιδιαίτερα στην πόλη του Κιρκούκ, επίσημα εκτός της δικαιοδοσίας της KRG, αλλά εξαιρετικά πολύτιμη για τους Κούρδους λόγω των πετρελαϊκών πόρων. Όταν οι Κούρδοι Πεσμεργκά μετακινήθηκαν στο Κιρκούκ και σε άλλες αμφισβητούμενες περιοχές το 2003, καθώς ο ιρακινός στρατός υποχώρησε με την εισβολή των ΗΠΑ, η Τουρκία εξασφάλισε μια δέσμευση από τις ΗΠΑ ότι οι Κούρδοι δεν θα κρατούσαν τα κατεχόμενα εδάφη. Τον Φεβρουάριο του 2005, ο αναπληρωτής Αρχηγός του Τουρκικού Γενικού Επιτελείου στρατηγός İlker Başbuğ απείλησε εμμέσως με στρατιωτική δράση εάν οι Κούρδοι καταλάμβαναν την πόλη, δηλώνοντας ότι «η κουρδική διοίκηση του Κιρκούκ θα ήταν το πρώτο βήμα προς την ίδρυση ενός κουρδικού κράτους. Σε μια τέτοια κατάσταση, το Κιρκούκ θα γίνει πρόβλημα ασφάλειας για την Τουρκία. Το καθεστώς του Κιρκούκ είναι

ζωτικής σημασίας για την Τουρκία». Καθώς οι τουρκικές σχέσεις με την KRG βελτιώνονταν και καθώς ο διάλογος με τους Κούρδους της Τουρκίας καθιστούσε λιγότερο απειλητική την προοπτική της ανεξαρτησίας των Κούρδων του Ιράκ, η Άγκυρα είχε λιγότερο να φοβάται από την κουρδική εδαφική επέκταση. Έως τον Ιούνιο του 2014, όταν οι δυνάμεις του ιρακινού στρατού σχεδόν διαλύθηκαν από τις επιθέσεις του ISIS, η Τουρκία δεν είδε κανένα λόγο να αντιταχθεί όταν οι κουρδικές δυνάμεις κάλυψαν το κενό και περίπου 30.000 Κούρδοι μαχητές μετακινήθηκαν στο Κιρκούκ και σε άλλες περιοχές που κατοικούνται κυρίως από Κούρδους, εξασφαλίζοντας μεγάλες ποσότητες εδαφών που διεκδικούνται τόσο από το Ερμπίλ όσο και από τη Βαγδάτη. Ένας αξιωματούχος του τουρκικού υπουργείου Εξωτερικών εξέφρασε την αντίθεσή του στην κατοχή του Κιρκούκ από την KRG, ισχυριζόμενος: «Η πολιτική της Τουρκίας όσον αφορά το Κιρκούκ είναι σαφής. Η πόλη θα πρέπει να κυβερνηθεί με μια φόρμουλα που θα συμφωνηθεί από όλες τις εθνοτικές ομάδες του Κιρκούκ. Είμαστε ενάντια σε μια ομάδα ανθρώπων του Κιρκούκ που κυριαρχεί σε άλλους και επιβάλλει μονομερώς την λύση της με στρατιωτική δύναμη». Παρά το αίσθημα αυτό, ωστόσο, η Τουρκία δεν προέβη σε καμία ενέργεια για να αντιστρέψει την εδαφική επέκταση των Κούρδων.

Πράγματι, τον Μάιο του 2015, σχεδόν ένα χρόνο αφότου η KRG ανέλαβε τον αποτελεσματικό έλεγχο του Κιρκούκ και άλλων αμφισβητούμενων εδαφών, η τουρκική κυβέρνηση προσπάθησε να ανοίξει ένα τουρκικό προξενείο στο Κιρκούκ, κάτι που δεν θα έκανε αν αντιτασσόταν στην κουρδική διακυβέρνηση της πόλης, εγκαταλείποντας έτσι τους Ιρακινούς Τουρκμένιους, ενός εθνοτικού τουρκικού λαού που ζει σε κουρδικές περιοχές και η Άγκυρα υποστήριζε επί πολλά χρόνια τα δικαιώματά τους. Η Άγκυρα είχε παράσχει εκτεταμένη υποστήριξη σε ιρακινά τουρκμενικά πολιτικά κόμματα και σε ομάδες τουρκμενικών πολιτοφυλακών, οι οποίες με την σειρά τους έχουν παράσχει πρόσβαση και πληροφορίες σχετικά με την περιοχή του Κουρδιστάν στην Τουρκία. Το κρατικό συμφέρον της Τουρκίας για την ευημερία της τουρκμενικής κοινότητας θεωρείται από ορισμένους ότι έχει κατασκευαστεί έτσι ώστε να δώσει στην Άγκυρα μια πλατφόρμα για να αντιταχθεί σε οποιαδήποτε προσπάθεια των Κούρδων να επεκτείνουν την κυριαρχία τους στην πλούσια σε πετρέλαιο πόλη του Κιρκούκ, του οποίου ο πληθυσμός είναι περίπου το ήμισυ του Τουρκμενιστάν. (Το Ιρακινό Τουρκμενικό Μέτωπο, ένας συνασπισμός έξι πολιτικών κομμάτων, πιστεύεται ότι δημιουργήθηκε από την Τουρκία στα μέσα της δεκαετίας του 1990 για να υπονομεύσει τις κουρδικές αξιώσεις για ένα ανεξάρτητο κράτος στο βόρειο Ιράκ και, μετά την ανατροπή του Σαντάμ, να επιχειρηματολογήσει κατά της δημιουργίας μιας κουρδικής περιοχής). Όταν το τουρκικό Γενικό Επιτελείο απείλησε να απαντήσει με βία στην κατάληψη του Κιρκούκ από τους Κούρδους, η δικαιολογία ήταν η προστασία του μεγάλου τουρκμενικού πληθυσμού της πόλης, όχι το γεγονός ότι οι πετρελαϊκοί πόροι της πόλης θα μπορούσαν να καταστήσουν ένα ανεξάρτητο Κουρδιστάν οικονομικά βιώσιμο. Από την ενίσχυση των σχέσεων της με την KRG, ωστόσο, η Άγκυρα μείωσε σημαντικά την υπεράσπιση των συμφερόντων του Τουρκμενιστάν.

Παρά το γεγονός ότι είχε απειλήσει να εισβάλει στο Ιράκ για να προστατεύσει τους Τουρκμένιους χρόνια νωρίτερα, η Άγκυρα δεν άφησε τους Τουρκμένιους να αναζητήσουν καταφύγιο στο τουρκικό έδαφος κατά την διάρκεια της προέλασης των ισλαμοσυμμοριτών του ISIS. Αντ' αυτού, οι Τουρκμένοι που εκτοπίστηκαν από το ISIS προστατεύονταν από την KRG της οποίας την κυριαρχία είχαν από καιρό υποτιμήσει. Έχοντας αποκτήσει επιρροή στο ιρακινό Κουρδιστάν συνεργαζόμενη με την KRG, η Τουρκία δεν χρειαζόταν πλέον να χρησιμοποιεί την ανησυχία της για την τουρκμενική κοινότητα για να προστατεύσει τα συμφέροντά της. Στην πραγματικότητα, συναινώντας στην κατοχή του Κιρκούκ από την KRG και βοηθώντας τους Κούρδους Πεσμεργκά να προστατεύσουν τους Τουρκμένιους πρόσφυγες, η Τουρκία ενίσχυσε τις αξιώσεις της KRG για κυριαρχία τόσο στην αμφισβητούμενη πόλη όσο και στον τουρκμενικό πληθυσμό της περιοχής του Κουρδιστάν. Ενθαρρύνοντας το εμπόριο και τις επενδύσεις με την KRG, και ιδιαίτερα επιτρέποντας την εξαγωγή κουρδικού πετρελαίου και φυσικού αερίου, η οικονομική ανάπτυξη που διευκολύνεται από την Τουρκία έχει ενισχύσει τις προοπτικές για ένα οικονομικά βιώσιμο ανεξάρτητο Κουρδιστάν.

Οι πιθανοί κίνδυνοι για την Τουρκία από ένα ανεξάρτητο ιρακινό Κουρδιστάν έχουν σαφώς μετριαστεί από διάφορες δυναμικές. Πρώτον, η Τουρκία αποκομίζει σημαντικά οικονομικά οφέλη από την προώθηση του διμερούς εμπορίου και των επενδύσεων, συμπεριλαμβανομένης της δυνατότητας οικονομικής ανάπτυξης στο νοτιοανατολικό τμήμα της Τουρκίας που μπορεί να μετριάσει την ελκυστικότητα του PKK στους δυσαρεστημένους Κούρδους της Τουρκίας που ζουν σε συνθήκες φτώχειας στην περιοχή. Δεύτερον, το δυναμικό οικονομικής ανάπτυξης στην KRG θα μπορούσε να βοηθήσει στην προώθηση της ασφάλειας και της σταθερότητας στα σύνορα της Τουρκίας. Τρίτον, ίσως το πιο σημαντικό, η μονόπλευρη φύση της οικονομικής σχέσης έχει δώσει στην Άγκυρα εξαιρετική πολιτική επιρροή στο Ερμπίλ. Το διεθνές εμπόριο της Τουρκίας είναι ιδιαίτερα διαφοροποιημένο, ενώ η KRG βασίζεται στην Τουρκία για την συντριπτική πλειοψηφία των εισαγωγών της και την εξαγωγή της κύριας πηγής εσόδων της, του πετρελαίου της. Αντί να προωθήσει την οικονομική αυτάρκεια, λοιπόν, η κυριαρχία της Τουρκίας στην ιρακινή κουρδική οικονομία έχει καταστήσει το Ερμπίλ σε μεγάλο βαθμό εξαρτημένο από την Άγκυρα. Η Τουρκία χρησιμοποιεί αυτή την μόχλευση για να απαιτήσει από την KRG να την βοηθήσει σε μια σειρά στρατηγικών ζητημάτων, όπως ο έλεγχος του PKK και της συριακής κουρδικής ομάδας PYD, ως αντάλλαγμα.

Αν και η Τουρκία φοβάται ότι ο αλυτρωτικός εθνικισμός μεταξύ των Κούρδων του Ιράκ θα ενθάρρυνε τους Κούρδους της Τουρκίας να αποσχιστούν, ο Ερντογάν εμφανίστηκε πρόθυμος να χρησιμοποιήσει τους Κούρδους του Ιράκ ως αγωγό για να επηρεάσει τους Κούρδους στην Συρία και την ανατολική Τουρκία. Ως εκ τούτου, η Άγκυρα θα μπορούσε να ενθαρρύνει τους ιρακινούς Κούρδους συμμάχους της να ασκήσουν ηγεσία σε άλλες κουρδικές ομάδες ασκώντας πολιτική πίεση στους Κούρδους της Τουρκίας, καθώς θα ήθελε να δει να τίθενται όρια στην ικανότητα των Κούρδων ανταρτών να λειτουργούν, να

στρατολογούν και να πολεμούν. Ωστόσο, θα αντιταχθεί σθεναρά στις προσπάθειες του Ερμπίλ να προωθήσει κάθε είδους πανκουργικό εθνικιστικό συναίσθημα που θα μπορούσε να επιδεινώσει την κουργική εξέγερση στα νοτιοανατολικά της Τουρκίας. Παρά την εκστρατεία της κατά του ΡΚΚ και ΡΥΔ, η Άγκυρα δεν θα ήθελε οι Κούρδοι του Ιράκ να προωθήσουν μια αλυτρωτική πανκουργική ταυτότητα που θα μπορούσε να δελεάσει τους Κούρδους της Τουρκίας να επιδιώξουν και πάλι αυτονομία ή απόσχιση. Η Τουρκία πιθανότατα θα αποθαρρύνει σημαντική πολιτική ή στρατιωτική εμπλοκή της ΚΡΓ στην Συρία, καθώς δεν θα ήθελε το ΡΥΔ, την αυτονομιστική ομάδα ευθυγραμμισμένη με το ΡΚΚ που ελέγχει έδαφος κατά μήκος των συνόρων της Τουρκίας, να δει τον εαυτό της ως προστάτη των Κούρδων οπουδήποτε αλλού εκτός από το εσωτερικό της Συρίας. Ως μέσο για να αποδείξει ότι δεν υποστηρίζει τις φιλοδοξίες του Ερμπίλ να ηγηθεί μιας πανκουργικής κοινότητας, η Τουρκία θα μπορούσε, όπως είχε κάνει στο παρελθόν, για άλλη μια φορά να προωθήσει σθεναρά τα δικαιώματα των εθνοτικών Τουρκμένων και να παράσχει στρατιωτική υποστήριξη στις τουρκμενικές πολιτοφυλακές «αυτοάμυνας». Τέτοια βήματα, τα οποία θα μπορούσαν να χρησιμεύσουν ως σημαντικό εσωτερικό ερεθιστικό για την ικανότητα των Κούρδων ηγετών να θεσμοθετήσουν μια σταθερή λαβή στην εξουσία, θα αποδείκνυαν την προθυμία της Άγκυρας να υποστηρίξει ένα ανεξάρτητο κράτος στο βόρειο Ιράκ, αλλά όχι μια εθνοτική κουργική πατρίδα. Εάν οι Κούρδοι ηγέτες του Ιράκ διεκδικούσαν εθνικιστική αξίωση να εκπροσωπούν τους Κούρδους σε όλο το Ιράκ και την Μέση Ανατολή, θα έχαναν ένα σημαντικό μέρος της τουρκικής υποστήριξης για την προσπάθειά τους για οικοδόμηση κράτους. Επιπλέον, καθιστώντας τον κουργικό εθνικισμό το θεμέλιο της νομιμότητας του εκκολαπτόμενου κράτους τους, οι ιρακινοί Κούρδοι ηγέτες θα μπορούσαν να οδηγήσουν τις μειονότητες στην επικράτειά τους σε ηχηρή αντιπολίτευση, υπονομεύοντας έτσι το δικαίωμα της νέας κυβέρνησης να κυβερνά. Ενώ ένα ανεξάρτητο κουργικό κράτος μπορεί, με την πάροδο του χρόνου, να γίνει ένα συγκεκριμένο σύμβολο του κουργικού εθνικισμού, μια ιρακινή κουργική αξίωση να εκπροσωπεί και να προωθεί τα συμφέροντα όλων των εθνοτικών Κούρδων θα μπορούσε να αποξενώσει σημαντικά την Τουρκία, το Ιράν και άλλες χώρες της περιοχής και έτσι να υπονομεύσει την βιωσιμότητα του νέου κράτους.

31. ΕΝΕΡΓΕΙΑΚΕΣ ΑΝΑΓΚΕΣ ΤΗΣ ΤΟΥΡΚΙΑΣ ΚΑΙ ΚΡΓ

Η οικονομία της Τουρκίας τις τελευταίες δυο δεκαετίες έχει αναπτυχθεί με ταχείς ρυθμούς, την δεκαετία 2020 αναμένεται να είναι μια από τις τρεις μεγαλύτερες οικονομίες της Μέσης Ανατολής, μαζί με το Ιράν και την Σαουδική Αραβία. Ως αποτέλεσμα, η ενεργειακή της ζήτηση αυξάνεται ταχύτερα από οποιαδήποτε χώρα στον κόσμο εκτός από την Κίνα. Η κατανάλωση φυσικού αερίου της Τουρκίας τριπλασιάστηκε από 15 δισεκατομμύρια κυβικά μέτρα (bcm) το 2000 σε 46 bcm μια δεκαετία αργότερα. Προκειμένου να διατηρήσει την

οικονομική της ανάπτυξη και να ικανοποιήσει τις ενεργειακές της ανάγκες, η Άγκυρα θέλησε να ενισχύσει την ενεργειακή της ασφάλεια, να εξασφαλίσει την διαφοροποίηση των προμηθευτών και να καθιερωθεί ως ενεργειακός κόμβος μεταξύ των χωρών παραγωγής ενέργειας στα ανατολικά της και των χωρών που καταναλώνουν ενέργεια στα δυτικά της. Η Τουρκία εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από τις εισαγωγές πετρελαίου και φυσικού αερίου από την Ρωσία και το Ιράν, οι οποίες παρέχουν αμφότερες εκτεταμένη στήριξη στο καθεστώς Άσαντ στην Δαμασκό. Η διαφοροποίηση των πηγών ενεργειακών πόρων θα μπορούσε να προσφέρει μεγαλύτερη ενεργειακή ασφάλεια, να μειώσει το ενεργειακό κόστος και, μειώνοντας την εξάρτηση της Τουρκίας από την Ρωσία και το Ιράν, να επιτρέψει στην Τουρκία να έχει πιο επιθετική πολιτική στην περιοχή της Ανατολικής Μεσογείου. Το γειτονικό ιρακινό Κουρδιστάν, πλούσιο σε πετρέλαιο και φυσικό αέριο και εξαρτώμενο από χερσαίες οδούς μέσω της Τουρκίας για εξαγωγές, ήταν και είναι ένας ελκυστικός ενεργειακός εταίρος. Έτσι από το 2013, η Τουρκία και η KRG συμφώνησαν να κατασκευάσουν νέους αγωγούς με δυνατότητα εξαγωγής 2 εκατομμυρίων βαρελιών πετρελαίου ημερησίως και 10 bcm φυσικού αερίου ημερησίως από την περιοχή του Κουρδιστάν στην Τουρκία.

32. ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΕΣ ΑΝΗΣΥΧΙΕΣ ΤΗΣ ΑΓΚΥΡΑΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΣΦΑΛΕΙΑ

Η Τουρκία αισθάνεται ότι απειλείται από την θρησκευτική βία και τις πολιτικές διαιρέσεις που υποθάλλονται υπό την επιρροή της Τεχεράνης στο Ιράκ. Αναλύσεις τουρκικών think tanks εξισώνουν το χάος στο Ιράκ με την κυριαρχία των σιιτών στη Βαγδάτη, δηλώνοντας ότι οι ΗΠΑ «δεν έφεραν ειρήνη, σταθερότητα, ενότητα, απλώς άφησαν χάος, χήρες, ορφανά. Δημιούργησαν ένα σιιτικό μπλοκ στα νότια της χώρας μας». Η Τουρκία έχει εργαστεί επιμελώς για να αντιμετωπίσει τον έλεγχο των Σιιτών. Έχει υποστηρίξει σουνιτικά πολιτικά κόμματα, έχει δώσει ασφαλές καταφύγιο στον σουνίτη αντιπρόεδρο του Ιράκ, Tariq Hashemi, αφού ο πρωθυπουργός Nouri al Maliki του Ιράκ είχε ζητήσει την σύλληψή του και έχει παράσχει στρατιωτική υποστήριξη σε σουνιτικές πολιτοφυλακές ως τρόπο εξισορρόπησης της ανάπτυξης των σιιτικών πολιτοφυλακών, οι περισσότερες από τις οποίες λαμβάνουν υποστήριξη από την Τεχεράνη. Εκτός από την αντίθεση στην εμφάνιση μιας ισχυρής σιιτικής κυβέρνησης στην Βαγδάτη, η Τουρκία έχει επίσης ανησυχίες για την αυξανόμενη επιρροή του Ιράν στις κυβερνήσεις της Βαγδάτης και στο Ιράκ στο σύνολό του. Σε γενικές γραμμές, η Άγκυρα και η Τεχεράνη βλέπουν η μία την άλλη ως αντιπάλους για περιφερειακή κυριαρχία, την οποία επιδιώκουν να προωθήσουν μέσω σουνιτών και σιιτών εταίρων, αντίστοιχα. Πράγματι, η τουρκική κυβέρνηση είναι καχύποπτη για την ιρακική επιρροή κατά μήκος και ακόμη και εντός των συνόρων της, δεδομένης της υποστήριξης της Τεχεράνης προς τους Σίιτες στο Ιράκ, το καθεστώς Άσαντ στην Συρία και εν μέρει στους αντάρτες του PKK που πολεμούν στην Τουρκία. Μέσω στενών σχέσεων με την KRG, η Τουρκία

θέλει να βοηθήσει το γειτονικό ιρακινό Κουρδιστάν να αντισταθεί τόσο στην αστάθεια όσο και στην υφέρπουσα ιρανική επιρροή.

Η Τουρκία έχει επίσης δει την KRG ως πιθανό εταίρο σε μια προσπάθεια να αποτρέψει την συριακή θυγατρική του PKK από την δημιουργία μιας αυτόνομης ζώνης στα τουρκικά σύνορα. Το καθεστώς Άσαντ παραχώρησε ουσιαστικά τον έλεγχο των κυρίως κουρδικών περιοχών στον βορρά στο Κόμμα Δημοκρατικής Ένωσης (PYD), το συριακό παρακλάδι του PKK, ώστε να μπορέσει να επικεντρώσει τις προσπάθειες του αλλού. Ακόμη και αν διακηρύσσει την επιθυμία να διατηρήσει τη συριακή ενότητα (ίσως εν μέρει για να αποφύγει τον ανταγωνισμό με την Άγκυρα), το PYD προσπάθησε να διαχειριστεί τις κουρδικές περιοχές ως ημιαυτόνομο θύλακα. Ίδρυσε παράλληλα υπουργεία και νομοθετικούς θεσμούς, παρείχε ανεξάρτητα υπηρεσίες κοινής ωφέλειας και άλλαξε ακόμη και πινακίδες και σχολικά εγχειρίδια σε λατινικά (αντί για αραβικά) γράμματα. Αυτά τα βήματα για την προώθηση της διοικητικής και πολιτιστικής αυτονομίας στις συριακές κουρδικές περιοχές μοιάζουν με τους τρόπους με τους οποίους η KRG καθιέρωσε σταδιακά μια γραφειοκρατία και μια κουρδική πολιτική/πολιτιστική ταυτότητα που ήταν διαφορετική από εκείνη του υπόλοιπου Ιράκ. Η Τουρκία έχει φτάσει να φοβάται την διοίκηση του PYD σε αυτές τις κουρδικές περιοχές, οι οποίες θα μπορούσαν να χρησιμεύσουν ως ασφαλές καταφύγιο από το οποίο οι δυνάμεις του PKK θα μπορούσαν να επιτεθούν στην Τουρκία και να επαναλάβουν την κουρδική εξέγερση. Πράγματι, όταν οι δυνάμεις του Άσαντ αποσύρθηκαν από την βορειοανατολική Συρία τον Ιούλιο του 2012 για να αμυνθούν νοτιότερα από τους ξενοκίνητους ισλαμοσυμμορίτες του ISIS, η Άγκυρα φοβόταν ότι ήταν μάρτυρας της γέννησης ενός κράτους υπό την ηγεσία του PKK στο κατώφλι της. Καθώς η σύγκρουση στην βόρεια Συρία αναθερμάνθηκε το 2015 και το 2016, η Τουρκία επιτέθηκε σε θέσεις του PYD στην Συρία και παρείχε υποστήριξη στους μαχητές του ISIS που πολεμούσαν τους Κούρδους του PYD. Οι φόβοι για μια κουρδική οντότητα υπό την ηγεσία του PKK στην Συρία είναι τόσο βαθιά ριζωμένοι που το AKP μπορεί να αισθάνεται πιο άνετα να συμμαχεί με ισλαμοσυμμορίτες στην Συρία παρά με αυτούς που είναι καλύτερα εξοπλισμένοι για να τους νικήσουν, όπως οι Ρώσοι.

Μολονότι η Τουρκία πολέμησε ενεργά την ικανότητα του PYD να δημιουργήσει αυτόνομη κουρδική ζώνη κατά μήκος των συρο-τουρκικών συνόρων, έλαβε μέτρα για να αποδείξει ότι οι ενέργειές της κατά του PYD δεν πρέπει να ερμηνεύονται ως αντικουρδική εχθρότητα. Στις 23 Αυγούστου 2016, μια ημέρα πριν τα τουρκικά στρατεύματα εισέλθουν στην Συρία για πρώτη φορά για να πολεμήσουν το YPG, ο Μπαρζανί ταξίδεψε στην Άγκυρα για να συναντηθεί με τον Ερντογάν και άλλους Τούρκους ηγέτες, επιτρέποντας έτσι στην Τουρκία να δείξει ότι οι ενέργειές της εναντίον του YPG δεν στόχευαν όλους τους Κούρδους. Μια εβδομάδα αργότερα, ο τότε σύμβουλος εξωτερικής πολιτικής του Ερντογάν İbrahim Kalin (νυν διοικητής της MIT) κατέβαλε μεγάλες προσπάθειες για να τονίσει ότι η στρατιωτική επέμβαση της Τουρκίας δεν στόχευε τους Κούρδους: «Η επιχείρηση Ασπίδα του Ευφράτη είναι ενάντια στην παρουσία τρομοκρατικών οργανώσεων όπως το PYD. Καταδικάζουμε

έντονα τις προσπάθειες να παρουσιαστεί αυτή η επιχείρηση ως εναντίον των Κούρδων της Συρίας και των επιτευγμάτων τους. Η Τουρκία δεν έχει κανένα πρόβλημα με τους Κούρδους της Συρίας. Η Τουρκία δεν έχει προβλήματα με τους Κούρδους στην Τουρκία, τους Κούρδους στο Ιράκ, τους Κούρδους στο Ιράν και τους Κούρδους στην περιοχή ή σε οποιοδήποτε μέρος του κόσμου». Η συνάντηση Ερντογάν-Μπαρζανί και οι σχετικές δηλώσεις φαίνεται να αποσκοπούσαν να καθησυχάσουν την KRG ότι η παρέμβαση της Τουρκίας για την αποτροπή της δημιουργίας ενός κουρδικού θύλακα στην Συρία δεν αντικατοπτρίζει μια αλλαγή στάσης όσον αφορά το καθεστώς του κουρδικού θύλακα στο Ιράκ.

Πράγματι, οι Κούρδοι του Ιράκ παραμένουν ένας κρίσιμος εταίρος για την Τουρκία, καθώς προσπαθεί να υπονομεύσει το PYD και τους συμμάχους του PKK. Ακόμη και πριν η Τουρκία αναλάβει στρατιωτική δράση στην Συρία, προσπάθησε να τραβήξει την βόρεια Συρία στην πολιτική και οικονομική τροχιά της Άγκυρας, όπως έκανε με την πάροδο του χρόνου με τους Κούρδους του Ιράκ, για να ελαχιστοποιήσει την ικανότητα του PKK να διατηρήσει μια πιθανή βάση επιχειρήσεων σε μια ζώνη που κυριαρχείται από το PYD κατά μήκος των τουρκικών συνόρων. Για να βοηθήσει σε αυτές τις προσπάθειες, η Άγκυρα στράφηκε στο Ερμπίλ που ομοίως βλέπει το PYD, μια κουρδική ομάδα με ανεξάρτητη πολιτική βάση και ένοπλη πολιτοφυλακή, ως πιθανό αντίπαλο. Σημειωτέον ότι ο πρόεδρος της KRG Μπαρζανί εργάζεται πυρετωδώς για να ενισχύσει εναλλακτικές λύσεις στο PYD στην Συρία, το οποίο στην συνέχεια θα εξαρτηθεί από το Ερμπίλ και ως εκ τούτου θα υπόκειται στην επιρροή της Τουρκίας.

Στο βόρειο Ιράκ, ο Μπαρζανί εκπαιδεύει Κούρδους μαχητές από την Συρία, οι οποίοι ελπίζει ότι θα επιστρέψουν στην πατρίδα τους και θα αποτελέσουν τον πυρήνα μιας δύναμης που θα ανταγωνιστεί τις μονάδες λαϊκής προστασίας του PYD. Η δύναμη αυτή έχει ως στόχο να βοηθήσει στην εξασφάλιση της αυτονομίας των κουρδικών περιοχών της Συρίας, όπως έκαναν οι Πεσμεργκά στο βόρειο Ιράκ. Οι προσπάθειες του Μπαρζανί αντιπροσωπεύουν μια πιο μετριοπαθή λύση στο κουρδικό πρόβλημα. Επιδιώκουν να δημιουργήσουν μια αυτόνομη κουρδική οντότητα παρόμοια με το ελεγχόμενο από την KRG τμήμα του Ιράκ, προωθώντας την οικονομική αλληλεξάρτηση, αναπτύσσοντας διασυνοριακό εμπόριο και επενδύσεις και οικοδομώντας ενεργειακούς δεσμούς με την Τουρκία. Οι προσπάθειες αυτές αντιμετωπίζονται προσώρας θετικά από την Άγκυρα επειδή δεν υποστηρίζουν μια διεκδικητική, αποσταθεροποιητική κουρδική οντότητα που επιδιώκει πλήρη ανεξαρτησία. Το PKK, αντίθετα, βλέπει την αυξανόμενη επιρροή του Μπαρζανί μεταξύ των Κούρδων με ανησυχία. Αν και η Τουρκία έχει αντιταχθεί σε οποιαδήποτε μορφή πανκουρδικού αλυτρωτισμού, φαίνεται να ενθαρρύνει (ή τουλάχιστον να ανέχεται) μια μορφή κουρδικού εθνικισμού στην οποία η KRG είναι σε θέση να προσφέρει προστασία και υποστήριξη στους Σύριους αδελφούς της. Αντί να προωθήσει την κουρδική ταυτότητα, φυσικά, η Τουρκία ενδιαφέρεται κυρίως να διασφαλίσει ότι εάν η βόρεια Συρία πρόκειται στην πραγματικότητα να είναι μια ημιαυτόνομη κουρδική ζώνη, οι ηγέτες της θα πρέπει να έχουν στενούς δεσμούς

με τους συμμάχους της Άγκυρας στο Ερμπίλ και να περιλαμβάνουν όσο το δυνατόν λιγότερες προσωπικότητες ευθυγραμμισμένες με το ΡΚΚ.

Η Άγκυρα δεν θα ανεχόταν μια διεθνώς αναγνωρισμένη κουρδική περιοχή στην Συρία, αλλά είναι προφανώς πρόθυμη να δεχτεί μια de facto κουρδική αυτοδιοικούμενη περιοχή στην Συρία που θα είναι ήρεμη αλλά δεν θα κυριαρχείται από το ΡΥΔ. Επί του παρόντος, οι περιοχές που κυριαρχούνται από το ΡΥΔ κατά μήκος των τουρκικών συνόρων είναι κατακερματισμένες, γεγονός που περιορίζει την ικανότητα των Κούρδων της Συρίας να εδραιώσουν τον έλεγχο τους και τους αναγκάζει να δαπανήσουν πόρους για τον εφοδιασμό και την υποστήριξη μη συνεχόμενων εδαφών/καντονίων. Η Τουρκία είναι απίθανο να δεχτεί μια ενοποιημένη περιοχή που κυριαρχείται από το ΡΥΔ κατά μήκος των συνόρων της. Έτσι, όσο οι Κούρδοι της Συρίας είναι σε θέση να διαχειριστούν ένα ημιαυτόνομο έδαφος κατά μήκος των συνόρων της Τουρκίας, η Άγκυρα θα παραμείνει εξαρτημένη από το Ερμπίλ για να προωθήσει τα συμφέροντά της εκεί, υποστηρίζοντας ομάδες εκτός της ομπρέλας του ΡΥΔ. Εάν το Ερμπίλ αποφασίσει να επιδιώξει την ανεξαρτησία του, πιθανότατα θα χρησιμοποιήσει την επιρροή του στην Συρία ως σημείο μόχλευσης για να εξασφαλίσει την τουρκική αναγνώριση της κυριαρχίας του. Η επανέναρξη των μαχών μετά τις εκλογές του Ιουνίου 2015 ουδόλως άλλαξε τους υπολογισμούς του ΑΚΡ για την ανεξαρτησία των Κούρδων του Ιράκ. Ένα μήνα μετά τις εκλογές του Ιουνίου 2015, ως απάντηση σε επίθεση σε τουρκικό αστυνομικό τμήμα, η τουρκική κυβέρνηση κήρυξε το τέλος της κουρδικής ειρηνευτικής διαδικασίας και επανέλαβε τις στρατιωτικές επιθέσεις κατά του ΡΚΚ.

Αν και ο Ερντογάν και άλλοι Τούρκοι αξιωματούχοι κατηγόρησαν το ΡΚΚ για την επανάληψη της σύγκρουσης, πολλοί αναλυτές είναι της άποψης ότι η κρίση κατασκευάστηκε από το καθεστώς Ερντογάν για να αντιστρέψει την εκλογική του απώλεια, γεγονός που υποδηλώνει ότι οι απόψεις της κυβέρνησης για την ανεξαρτησία των Κούρδων του Ιράκ δεν είχαν αλλάξει. Στην εκστρατεία του για τις κοινοβουλευτικές εκλογές του Ιουνίου του 2015, ο Ερντογάν κάλεσε τους Τούρκους να δώσουν στο ΑΚΡ κοινοβουλευτική υπερπλειοψηφία 400 εδρών, ώστε το κόμμα να μπορέσει να καθιερώσει ένα νέο σύνταγμα που θα ενίσχυε την προεδρική εξουσία. Το ΗΔΡ, ένας κουρδικός συνασπισμός αριστερών πολιτικών κομμάτων που προσέφερε μια προοδευτική εναλλακτική λύση στο όλο και πιο αυταρχικό ΑΚΡ, ματαίωσε τα σχέδιά του. Το ΑΚΡ υπέστη την χειρότερη εκλογική ήττα του από τότε που ανέλαβε την εξουσία το 2002, αποτυγχάνοντας να εξασφαλίσει πλειοψηφία και χάνοντας 69 κοινοβουλευτικές έδρες. Το ΗΔΡ κέρδισε 80 από τις 550 κοινοβουλευτικές έδρες, αντιπροσωπεύοντας την πρώτη φορά που ένα κουρδικό κόμμα πέρασε το όριο του 10% που απαιτείται για να εξασφαλίσει εκπροσώπηση στο κοινοβούλιο. Η εκλογική επιτυχία του ΗΔΡ εμπόδισε το ΑΚΡ να εξασφαλίσει την πλειοψηφία των δύο τρίτων που απαιτείτο για τον Ερντογάν να τροποποιήσει μονομερώς το σύνταγμα και την ενίσχυση των προεδρικών εξουσιών.

Ο εκπληκτικός βαθμός δημοτικότητας του κουρδικού κόμματος συμβόλιζε την δραματική αλλαγή στο πολιτικό καθεστώς για τους Κούρδους της Τουρκίας, από παράνομο σε δυνητικό

βασιλιά σε 15 χρόνια. Αντ' αυτού, οι ηγέτες του AKP αρνήθηκαν, κάποιιοι θα έλεγαν ότι απέτυχαν, να καταλήξουν σε συμφωνία για τον σχηματισμό κυβέρνησης συνασπισμού. Ο Ερντογάν, ο τότε πρωθυπουργός Νταβούτογλου και άλλοι αξιωματούχοι του AKP έλαβαν μια σειρά μέτρων που σχεδιάστηκαν για να προκαλέσουν την καθήλωση του HDP κάτω από το όριο του 10%. Εκτός από την επανάληψη των βομβαρδισμών των βάσεων του PKK στο βόρειο Ιράκ, ο αντιπρόεδρος της κυβέρνησης Υαζιν Ακδοğan δυσφήμιζε το HDP ως «ανοιχτό υποστηρικτή και επέκταση του πολιτικού κλάδου του PKK». Οι εισαγγελείς ήραν την βουλευτική ασυλία του προέδρου του HDP Σελαχατίν Ντεμιρτάς, κατηγορώντας τον για υποστήριξη τρομοκρατικής ομάδας και όχλος έκαψε γραφεία του HDP σε 56 επαρχίες και περιφέρειες σε όλη τη χώρα. Είναι σαφές ότι ο Ερντογάν με αυτό τον τρόπο ήλπιζε να ανακτήσει τις εθνικιστικές ψήφους που είχε χάσει το AKP στις εκλογές του Ιουνίου. Η στρατηγική αυτή λειτούργησε σε μεγάλο βαθμό. Η επανάληψη της βίας μεταξύ της κυβέρνησης και του PKK επέτρεψε στο AKP να αντλήσει ψήφους από τουρκικά εθνικιστικά κόμματα και από φιλελεύθερους υποστηρικτές του HDP με ανησυχίες για τους δεσμούς του με το PKK. Ως αποτέλεσμα, αν και το HDP κατάφερε να περάσει το όριο του 10% που απαιτείται για την κοινοβουλευτική εκπροσώπηση, εξασφάλισε μόνο 61 έδρες σε αντίθεση με τις 80 έδρες που είχε κερδίσει τον Ιούνιο. Το AKP αύξησε το μερίδιό του στις ψήφους κατά 8,5%, γεγονός που του επέτρεψε να σχηματίσει κυβέρνηση χωρίς να χρειαστεί να εισέλθει σε συζητήσεις για συνασπισμό, με εξαίρεση το εθνικιστικό κόμμα MHP του Ντεβλέτ Μπαχτσελί.

Ο Ερντογάν εκμεταλλεύτηκε και άλλες ευκαιρίες για να συγκεντρώσει την εξουσία του εις βάρος των Κούρδων. Αφού μια μικρή ομάδα στρατιωτικών αξιωματικών προσπάθησε να ανατρέψει την κυβέρνηση του τον Ιούλιο του 2016, ο Ερντογάν εκκαθάρισε και φυλάκισε κυβερνητικούς αξιωματούχους, στρατιωτικούς αξιωματικούς, ακόμη και δασκάλους που συνδέονται με την εξόριστη προσωπικότητα της αντιπολίτευσης Φετουλάχ Γκιουλέν, έναν μακροχρόνιο πολιτικό αντίπαλο τον οποίο ο Ερντογάν κατηγόρησε για την απόπειρα πραξικοπήματος, αν και κατά την γνώμη πολλών αναλυτών το πραξικόπημα σχεδιάστηκε από φατρία Κεμαλιστών αξιωματικών. Ισχυριζόμενος δεσμούς μεταξύ του PKK και του κινήματος Γκιουλέν, τον Σεπτέμβριο του 2016 η κυβέρνηση εκκαθάρισε 11.000 εκπαιδευτικούς και εξέδωσε έκτακτο διάταγμα για την αντικατάσταση δύο δωδεκάδων εκλεγμένων δημάρχων και μέλη του κοινοβουλίου στις κουρδικές περιοχές, για τους οποίους ο υπουργός Εσωτερικών Σουλεϊμάν Σοϊλού «συμπέρανε» ότι έπαιρναν τις οδηγίες τους από το PKK.

Για την Τουρκία έχει καταστεί σαφές ότι ένα σταθερό, ευημερούν ιρακινό Κουρδιστάν θα μπορούσε να αποτελέσει πλεονέκτημα για τις εσωτερικές πολιτικές και τα περιφερειακά συμφέροντα της Άγκυρας. Επιδιώκοντας τα δικά της στρατηγικά συμφέροντα, η Τουρκία έχει εμπλέξει τους Κούρδους του Ιράκ με διάφορους τρόπους που έχουν ενισχύσει την αυτονομία της KRG εντός της ιρακινής πολιτείας, την οικονομική της δύναμη και τις στρατιωτικές της δυνατότητες, δυνατότητες που έχουν οδηγήσει την KRG σε καλύτερη θέση

για να επιδιώξει την ανεξαρτησία. Ο Ερντογάν βλέπει μια ισχυρή λογική ασφαλείας στο να βρίσκεται σε στενή συνεργασία με τους Κούρδους του Ιράκ. Όντας ο «μεγάλος αδελφός» των Κούρδων του Ιράκ, είτε σε ένα κράτος ασταθούς συνομοσπονδίας είτε σε μια ανεξάρτητη Δημοκρατία, δίδεται στην Άγκυρα η ευκαιρία να διασφαλίσει ότι οτιδήποτε θα πρόκυπτε στα νοτιοανατολικά σύνορα της Τουρκίας θα ήταν κάτι, τελικά, με το οποίο η Τουρκία δεν θα μπορούσε μόνο να ζήσει, αλλά να ελέγχει οικονομικά και να επηρεάζει πολιτικά.

32.1. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Η Τουρκία έχει κερδίσει πάρα πολύ από την στενή διμερή σχέση της με την KRG, η οποία προωθεί τα πολιτικά, οικονομικά συμφέροντα και τα συμφέροντα ασφαλείας και των δύο οντοτήτων. Ενώ η Άγκυρα φαίνεται ικανοποιημένη με το status quo και την πορεία της για την προώθηση ακόμη πιο ισχυρών πολιτικών και οικονομικών δεσμών στο μέλλον, η κουρδική ανεξαρτησία θα δημιουργήσει ακόμη μεγαλύτερα στρατηγικά οφέλη για την Τουρκία. Ως αποτέλεσμα, η Τουρκία είναι πιθανό να υποστηρίξει την μετάβαση της KRG σε ένα κυρίαρχο κράτος, ιδιαίτερα εάν επιδιώξει την ανεξαρτησία σταδιακά (έτσι ώστε να μην διαταραχθεί το status quo) ή εάν αποσχιστεί από την Βαγδάτη για να απομονωθεί από την πολιτική αναταραχή στο κεντρικό και νότιο Ιράκ. Τα συμφέροντα της Τουρκίας στην KRG πιθανότατα θα την οδηγήσουν να αναγνωρίσει ακόμη και μια απότομη διακήρυξη ανεξαρτησίας από τους Κούρδους ηγέτες, αν και η Άγκυρα θα πρέπει να εμπλακεί σε λεπτή διπλωματία για να μετριάσει τη δυσαρέσκεια της Βαγδάτης και να αποτρέψει τον αποκλεισμό των τουρκικών επιχειρήσεων από την ιρακινή αγορά.

Έως σήμερα, η Τουρκία έχει αποκομίσει μια σειρά από οφέλη από μια εικοσαετία όλο και πιο στενών δεσμών με την περιοχή του Κουρδιστάν. Οι εισαγωγές πετρελαίου, το εμπόριο και οι επενδύσεις από τουρκικές εταιρείες συμβάλλουν στην τουρκική οικονομία, σε μεγάλο βαθμό αυξάνοντας τις προμήθειες ενέργειας που απαιτούνται για να τροφοδοτήσουν την ταχεία οικονομική ανάπτυξή της, να καταστήσει την Τουρκία πιο ανεξάρτητη ενεργειακά διαφοροποιώντας τον εφοδιασμό της σε πετρέλαιο και φυσικό αέριο, και να αυξήσει την οικονομική εξάρτηση του Ερμπίλ από την Άγκυρα. Η οικονομική σημασία της Τουρκίας για την KRG με τη σειρά της αυξάνει την πολιτική επιρροή της, η οποία της επιτρέπει να πιέσει το Ερμπίλ να αποτρέψει τις δραστηριότητες του PKK στο έδαφός της, να υπονομεύσει την κυριαρχία των κουρδικών ομάδων που ευθυγραμμίζονται με το PKK στην Συρία υποστηρίζοντας άλλους Κούρδους της Συρίας και να απέχει από την προώθηση του κουρδικού εθνικιστικού αισθήματος που θα μπορούσε να διαταράξει την εγχώρια κουρδική διαδικασία της Τουρκίας. Η τουρκική βοήθεια ασφαλείας προς τους Κούρδους Πεσμεργκά έχει ενισχύσει την ικανότητα της KRG να κρατήσει τους ισλαμοσυμμορίτες σε απόσταση, ενισχύοντας έτσι την σταθερότητα και την ασφάλεια στο έδαφός της. Ένα ανεξάρτητο κουρδικό κράτος μπορεί να επιτρέψει στην Τουρκία να προωθήσει τα συμφέροντά της με

τρόπους που δεν είναι δυνατοί, ή τουλάχιστον πιο περίπλοκοι, υπό το status quo. Επί του παρόντος, η ικανότητα της Τουρκίας να αναπτύξει ενεργειακές υποδομές στην KRG, να υπογράψει πετρελαϊκές συμβάσεις με το Ερμπίλ και να παράσχει στρατιωτική βοήθεια στους Πεσμεργκά περιπλέκεται από την ανάγκη να κατευνάσει τις ανησυχίες της Βαγδάτης ότι τέτοια βήματα θα στερήσουν από την ομοσπονδιακή κυβέρνηση εισόδημα, θα υπονομεύσουν την αξίωσή της για ενεργειακούς πόρους και θα προωθήσουν την διάλυση της χώρας. Δεδομένου ότι η Τουρκία θέλει να παραμείνει σε σχετικά καλές σχέσεις και με την Βαγδάτη, ιδιαίτερα έτσι ώστε οι τουρκικές εταιρείες να μπορούν να συνεχίσουν να συμμετέχουν σε συμφωνίες ανάπτυξης πετρελαίου στο νότιο τμήμα της χώρας, η Άγκυρα δεν μπορεί να είναι τόσο ενεργητική όσο θα ήθελε στις σχέσεις της με το Ερμπίλ. Επιπλέον, άλλες χώρες που επιδιώκουν να διατηρήσουν την εδαφική ακεραιότητα του Ιράκ, κυρίως οι ΗΠΑ, πιέζουν την Τουρκία να αποφύγει την λήψη μέτρων που προωθούν ή διευκολύνουν τον κουρδικό αυτονομισμό. Εάν η KRG γινόταν ανεξάρτητο κυρίαρχο κράτος, θα ήταν σε μεγάλο βαθμό σε θέση να αντισταθεί σε τέτοιες πιέσεις και να προβάλλει τη δύναμή της πιο αποτελεσματικά. Η Τουρκία δεν θα χρειάζεται πλέον να μετριάξει τις δραστηριότητές της στην KRG από φόβο ότι θα εμπνεύσει αντίποινα από το Ιράκ, καθώς η KRG θα είχε ήδη αποσχιστεί από την Βαγδάτη. Ένα κυρίαρχο Κουρδιστάν θα αναπτύξει πιθανώς στενές άμεσες σχέσεις με τις ΗΠΑ και μια σειρά άλλων χωρών, επιτρέποντας έτσι στην Τουρκία να ενισχύσει τους δεσμούς της με ένα γειτονικό κράτος χωρίς να προκαλέσει διεθνή καταδίκη.

Μετά την ανεξαρτησία των Κούρδων, το Ερμπίλ και η Βαγδάτη δεν θα διαφωνούσαν πλέον για την κατανομή των εσόδων ή την ιδιοκτησία των ενεργειακών πόρων. Το Κουρδιστάν, ως κυρίαρχο κράτος, θα είναι σε θέση να διεκδικήσει σταθερή ιδιοκτησία των πόρων που βρίσκονται κάτω από την κυρίαρχη επικράτειά του και θα είναι σε θέση να τους αναπτύξει και να υπογράψει συμβάσεις εξαγωγής χωρίς παρέμβαση από την Βαγδάτη. Η ανεξαρτησία μπορεί ακόμη και να δώσει στο Ερμπίλ το πάνω χέρι στην ενεργειακή διπλωματία του με την Βαγδάτη. Αντί να επιχειρηματολογεί για την κατανομή των εσόδων, ένα ανεξάρτητο Κουρδιστάν θα μπορούσε ενδεχομένως να χρεώσει τέλη διέλευσης για τις ιρακινές εξαγωγές πετρελαίου και φυσικού αερίου που διέρχονται από αγωγούς στο κουρδικό έδαφος. Οι ακόμη ισχυρότεροι δεσμοί που θα μπορούσαν να υπάρξουν μεταξύ της Τουρκίας και ενός ανεξάρτητου ιρακινού Κουρδιστάν θα ενισχύσουν την πολιτική επιρροή της Άγκυρας στο Ερμπίλ, δημιουργώντας παράλληλα σημαντικές οικονομικές αποδόσεις. Μεγαλύτερη πολιτική επιρροή θα ενίσχυε την ικανότητα της Τουρκίας να έχει απαιτήσεις από το Ερμπίλ που εξυπηρετούν τα εσωτερικά της συμφέροντα και τα συμφέροντα ασφαλείας. Η Τουρκία θα μπορούσε να πιέσει ένα ανεξάρτητο Κουρδιστάν πιο επιθετικά για να χαλιναγωγήσει το PKK και να περιθωριοποιήσει το συριακό PYD.

Με το να γίνει ο σημαντικότερος εταίρος ενός ανεξάρτητου Κουρδιστάν, η Άγκυρα θα είναι επίσης σε καλύτερη θέση να αντισταθεί στις προσπάθειες του Ιράν να κάνει οικονομικές και πολιτικές διεισδύσεις στην περιοχή του ιρακινού Κουρδιστάν. Με την απόσχιση από την Βαγδάτη, το Ερμπίλ θα έχει ήδη απελευθερωθεί από την παρέμβαση της ιρακινής κεντρικής

κυβέρνησης, η οποία επηρεάζεται από την Τεχεράνη. Αν και το Ιράν είναι πιθανό να διατηρήσει σημαντικές συνδέσεις με το ανατολικό τμήμα ενός νέου κουρδικού κράτους, από τη στιγμή που η KRG θα μπορούσε να επιδιώξει την ανεξαρτησία της, το Ερμπίλ θα έχει ήδη προσανατολιστεί σταθερά προς την Τουρκία. Η μετατόπιση των πολιτικών της Άγκυρας προς τους Κούρδους της Τουρκίας, η ανασφάλεια στο Ιράκ, οι εντάσεις με την επηρεασμένη από το Ιράν κυβέρνηση στην Βαγδάτη και μια εικοσαετία σταδιακά αυξανόμενων πολιτικών και οικονομικών δεσμών με την KRG έδωσαν στην Τουρκία ένα ισχυρό μερίδιο στην βιωσιμότητα της KRG, η οποία θα ενισχυθεί από την ανάδειξή της ως κυρίαρχου κράτους. Αν και τα μέσα με τα οποία το Ερμπίλ επιδιώκει την ανεξαρτησία μπορεί να επηρεάσουν την βραχυπρόθεσμη απάντηση της Τουρκίας, η Τουρκία είναι πιθανό να καλωσορίσει τον νέο γείτονά της με ανοιχτές αγκάλες.

33. ΝΟΜΙΚΗ ΔΙΑΣΤΑΣΗ ΤΟΥ ΚΟΥΡΔΙΚΟΥ ΖΗΤΗΜΑΤΟΣ

33.1. Η ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΟΥ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΟΣ ΣΤΗΝ ΑΥΤΟΔΙΑΘΕΣΗ

Το δικαίωμα των λαών στην αυτοδιάθεση έχει τις ρίζες του στη Γαλλική Επανάσταση. Βασίζεται στην αρχή της ισότητας των ανθρώπων και στην έννοια του κοινωνικού συμβολαίου. Στην ιστορία των ιδεών, η ιδέα του ατομικού δικαιώματος του ανθρώπου και η ιδέα των συλλογικών πολιτικών ελευθεριών των λαών συνδυάστηκαν ως οι ρίζες του συλλογικού δικαίου της αυτοδιάθεσης. Αυτό επηρέασε π.χ. την Ελληνική Επανάσταση κατά των Τούρκων, ακόμη και ο Αμερικανικός Επαναστατικός Πόλεμος εμπνεύστηκε από αυτή την ιδέα. Το δικαίωμα στην αυτοδιάθεση γνώρισε σημαντική ώθηση μετά τον Πρώτο Παγκόσμιο Πόλεμο με την διακήρυξη 14 σημείων του Αμερικανού Προέδρου Wilson. Σύμφωνα με αυτό, στους λαούς έπρεπε να χορηγηθεί είτε μια ανεξάρτητη χώρα είτε τουλάχιστον αυτονομία μέσα σε ένα πολυεθνικό κράτος. Ωστόσο, ο Wilson δεν πήρε σαφή θέση σχετικά με την εφαρμογή του και δεν ακολούθησε με συνέπεια το δικό του δόγμα. Η ίδρυση των Ηνωμένων Εθνών το 1945 δημιούργησε επίσης μια βάση σύμφωνα με το διεθνές δίκαιο για το δικαίωμα των λαών στην αυτοδιάθεση, το οποίο θα συζητηθεί λεπτομερέστερα παρακάτω. Αυτό δημιούργησε έναν νόμιμο τρόπο για τους μη κρατικά οργανωμένους λαούς να αποκτήσουν ανεξαρτησία. Νέα ανεξάρτητα κράτη έχουν προκύψει, ιδίως στα εδάφη του πρώην Ανατολικού Μπλοκ. Ιδιαίτερα αξιοσημείωτη είναι η διαίρεση της Τσεχοσλοβακίας και της Γιουγκοσλαβίας. Υπάρχουν διάφορες μορφές του δικαιώματος αυτοδιάθεσης, όπως δημοκρατική, εθνική, σοσιαλιστική, κομμουνιστική ή αποικιακή.

33.2. ΑΠΟΣΧΙΣΗ

Ο όρος «απόσχιση» από πολιτική και νομική άποψη, χρησιμοποιείται ως διαχωρισμός μεμονωμένων εδαφών από μια υπάρχουσα εθνική επικράτεια. Ως αποτέλεσμα, είτε δημιουργείται ένα νέο ανεξάρτητο κράτος, είτε εισάγεται μια ένωση με ένα άλλο ανεξάρτητο κράτος. Από απόψεως διεθνούς δικαίου, μόνο το δικαίωμα αυτοδιάθεσης των λαών θεωρείται πηγή νομιμοποίησης για αίτημα ανεξαρτησίας. Για τον ορισμό της έννοιας του δικαιώματος αυτοδιάθεσης αναπτύχθηκαν διάφορα επιχειρήματα. Μόνο ένας λαός έχει δικαίωμα στην αυτοδιάθεση. Τα δικαιώματα των μειονοτήτων πρέπει να διακρίνονται από το δικαίωμα των λαών στην αυτοδιάθεση. Αυτές είναι γενικά διεθνείς νομικά δεσμευτικές βάσεις, ειδικά διεθνικές ή πολυεθνικές συνθήκες. Οι πηγές του διεθνούς δικαίου απαριθμούνται στο άρθρο 38 παράγραφος 1 του Καταστατικού του Διεθνούς Δικαστηρίου. Οι σημαντικότερες πηγές που αναφέρονται είναι οι διεθνείς συνθήκες, το εθιμικό διεθνές δίκαιο και οι αρχές του δικαίου που αναγνωρίζονται γενικά από τα πολιτισμένα κράτη. Το δικαίωμα των λαών στην αυτοδιάθεση πρέπει να αναφερθεί πρωτίστως. Αυτό αναφέρεται προγραμματικά στο άρθρο 1 παράγραφος 2 και στο άρθρο 55 του Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών. Οι στόχοι του Χάρτη διατυπώνονται στο σχετικό άρθρο 1 παράγραφος 2 του Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών ως εξής: Τα Ηνωμένα Έθνη θέτουν τους ακόλουθους στόχους: Φιλική απόσχιση, βασισμένη στον σεβασμό της αρχής της ισότητας και της αυτοδιάθεσης.

Το κεφάλαιο 9 του άρθρου 55 του Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών για τη Διεθνή Οικονομική και Κοινωνική Συνεργασία ορίζει ότι «η επίτευξη της κατάστασης σταθερότητας και ευημερίας που είναι αναγκαία για την εγκαθίδρυση ειρηνικών και φιλικών σχέσεων μεταξύ των εθνών, βασιζόμενων στο σεβασμό της αρχής των ίσων δικαιωμάτων και της αυτοδιάθεσης των λαών». Γίνεται ρητή αναφορά στην ισότητα και την αυτοδιάθεση των λαών. Ο νομικός χαρακτήρας έχει προκύψει μέσω της κρατικής πρακτικής. Έτσι, θεωρείται πλέον εθιμικό δίκαιο και, ως εκ τούτου, εφαρμόζεται ως πηγή διεθνούς δικαίου σύμφωνα με το άρθρο 38 παράγραφος 1 στοιχείο β) του Καταστατικού του Διεθνούς Δικαστηρίου. Ωστόσο, το δικαίωμα αυτοδιάθεσης αναπτύχθηκε περαιτέρω μέσω της από-αποικιοποίησης. Τρία βασικά στοιχεία για την υλοποίηση του δικαιώματος των λαών στην αυτοδιάθεση αναγνωρίζονται στις διεθνείς συμφωνίες. Σύμφωνα με το άρθρο 1 (4) ΖΡ 1 της Σύμβασης της Γενεύης του 1949 και επίσης σύμφωνα με το ψήφισμα 1514 (XV) του 1960, η αυτοδιάθεση ενάντια στην ξένη κυριαρχία, τις αποικιακές δυνάμεις και τα φυλετικά καθεστώτα είναι νόμιμη. Με το ψήφισμα ορόσημο 1514 (XV) της Γενικής Συνέλευσης των Ηνωμένων Εθνών (Διακήρυξη για τη χορήγηση ανεξαρτησίας σε αποικιακές χώρες και λαούς) της 14.12.1960, το δικαίωμα αυτοδιάθεσης αναβαθμίστηκε σε καθήκον σύμφωνα με το διεθνές δίκαιο. Το δικαίωμα αυτοδιάθεσης, το οποίο αποτελεί αντικείμενο διαφόρων ψηφισμάτων του ΟΗΕ από την δεκαετία του 1960, κατοχυρώνεται στο Διεθνές Σύμφωνο του Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών.

Συνοψίζοντας: Όλοι οι λαοί έχουν το δικαίωμα της αυτοδιάθεσης. Δυνάμει αυτού του δικαιώματος, είναι ελεύθεροι να αποφασίζουν για το πολιτικό τους καθεστώς και να

διαμορφώνουν ελεύθερα την οικονομική, κοινωνική και πολιτιστική τους ανάπτυξη. Όλοι οι λαοί μπορούν να διαθέτουν ελεύθερα τους φυσικούς πόρους και άλλους πόρους τους για δικούς τους σκοπούς, με την επιφύλαξη των υποχρεώσεων που απορρέουν από την διεθνή οικονομική συνεργασία που βασίζεται στην αμοιβαία ευημερία και στο διεθνές δίκαιο. Σε καμία περίπτωση δεν μπορεί ένας λαός να στερηθεί τα δικά του μέσα διαβίωσης. Το γεγονός ότι το δικαίωμα αυτοδιάθεσης περιλαμβάνεται στα σύμφωνα καθιστά σαφές ότι αυτό δεν είναι πολιτικό ή ηθικό αξίωμα, αλλά δεσμευτικός νομικός κανόνας κατά την έννοια του άρθρου 38 παράγραφος 1 στοιχείο α) του Καταστατικού του Διεθνούς Δικαστηρίου. Το δικαίωμα των λαών στην αυτοδιάθεση καθιερώθηκε από τη Γενική Συνέλευση των Ηνωμένων Εθνών, η οποία γενικά έχει χαρακτήρα σύστασης, σε δήλωση των αρχών του, την «Διακήρυξη Φιλικών Σχέσεων» της 24ης Οκτωβρίου 1970, η οποία περιέχει την ίδια διατύπωση με το άρθρο 1 του ICCPR (International Covenant on Civil and Political Rights). Κάτοχοι του δικαιώματος αυτοδιάθεσης Σύμφωνα με το άρθρο 1 των Συμφώνων των Ηνωμένων Εθνών για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα του 1966, το δικαίωμα των λαών στην αυτοδιάθεση απευθύνεται σε «όλους τους λαούς». Ως αποτέλεσμα, όχι μόνο τα κράτη, αλλά και οι λαοί αναγνωρίζονται ως υποκείμενα του διεθνούς δικαίου. Ωστόσο, ο όρος «λαός» αποτελεί αόριστη νομική έννοια, διότι καμία δεσμευτική πηγή διεθνούς δικαίου δεν δίνει ορισμό του όρου «λαός». Το δικαίωμα αυτοδιάθεσης δεν μπορεί να περιοριστεί, για παράδειγμα, στους αποικιακούς λαούς ή στους λαούς που ζουν σε ανεξάρτητα κράτη.

Ούτως, αναπτύχθηκαν δύο κατευθυντήριες γραμμές ως προς τα κριτήρια βάσει των οποίων πρέπει να ορίζεται ένας λαός. Σύμφωνα με την υποκειμενική θεωρία, ο αυτοπροσδιορισμός θεωρείται υποκειμενικό χαρακτηριστικό. Αυτό, με τη σειρά του, μπορεί να χαρακτηριστεί από αντικειμενικά κριτήρια όπως ο κοινός πολιτισμός, η γλώσσα, η φυλή, η ιστορία ή η θρησκεία για την υλοποίηση. Τα αντικειμενικά αυτά κριτήρια πρέπει να είναι σωρευτικά. Διαφορές απόψεων σχετικά με τον ορισμό του όρου «λαός» υπάρχουν επίσης στην θεωρία. Ορισμένοι επιστήμονες ερμηνεύουν τον «λαό» ως εξής: Κάθε εθνοτική κοινότητα που συγκροτείται με βάση της συλλογικά επιθυμητής αξίωσης. Σύμφωνα με άλλους, πρέπει να πληρούνται τα ακόλουθα κριτήρια: Συλλογικό όνομα (εθνώνυμο), κοινός μύθος καταγωγής, κοινή ιστορία, διακριτικός πολιτισμός, προσκόλληση σε συγκεκριμένη περιοχή και αίσθημα αλληλεγγύης μεταξύ των μελών της ομάδας. Επομένως, πρέπει πρωτίστως να εξεταστεί αν οι Κούρδοι μπορούν να χαρακτηριστούν ως λαός και αν, ως εκ τούτου, δικαιούνται δικαίωμα αυτοδιάθεσης ή, επί της βάσης αυτής, δικαίωμα απόσχισης.

33.3. ΔΙΑΚΡΙΣΗ ΜΕΤΑΞΥ ΜΕΙΟΝΟΤΗΤΩΝ ΚΑΙ ΛΑΩΝ

Οι λαοί πρέπει να διακρίνονται από τις μειονότητες. Ορισμένοι μελετητές του διεθνούς δικαίου είναι της γνώμης ότι το άρθρο 27 του ICCPR παρέχει στις μειονότητες μόνο ατομικά δικαιώματα και ότι το δικαίωμα αυτοδιάθεσης νοείται ως συλλογικό δικαίωμα. Ωστόσο, ένα άλλο μέρος της βιβλιογραφίας υποθέτει ότι η προστασία των μειονοτήτων περιλαμβάνει

μια συλλογική αναφορά και, ως εκ τούτου, μπορεί επίσης να είναι ο φορέας του δικαιώματος αυτοδιάθεσης. Η οριοθέτηση δεν είναι εύκολη, καθώς η μετάβαση από μια μειονότητα σε έναν λαό είναι ρευστή. Οι λαοί κατά την έννοια του δικαιώματος αυτοδιάθεσης πρέπει να διαχωρίζονται από τους κρατικούς λαούς. Σε αντίθεση με τον χαρακτηρισμό ως λαός με την έννοια του δικαιώματος αυτοδιάθεσης, ο οποίος προϋποθέτει την γλώσσα, τον πολιτισμό, την φυλή, την ιστορία ή τη θρησκεία, μόνο η ένωση των ανθρώπων κάτω από ένα κοινό νομικό σύστημα έχει σημασία για την ταξινόμηση ως κρατικός λαός. Οι δύο όροι βρίσκονται σε αντιπαράταξη και μπορεί ακόμη και ένα μέρος ενός κράτους να είναι λαός κατά την έννοια του δικαιώματος στην αυτοδιάθεση. Τα στοιχεία ενός λαού, όπως η ταύτιση ως λαός καθώς και η κοινή γλώσσα, ο πολιτισμός και η ιστορία θα εξηγηθούν λεπτομερέστερα παρακάτω.

Το πρώτο κριτήριο για να καθοριστεί εάν ένα άτομο ανήκει σε έναν λαό ή μια εθνότητα είναι η γλώσσα. Από τον 18ο αιώνα και μετά, η γλώσσα εξελίχθηκε από μέσο επικοινωνίας σε απόδειξη εθνικής ταυτότητας. Η κουρδική γλώσσα αποτελείται από έναν αριθμό διαλέκτων, μερικές από τις οποίες δεν είναι ταυτόσημες και έτσι διαφέρουν πολύ μεταξύ τους. Οι διάλεκτοι χωρίζονται σε Kurmanji (επίσης Βόρεια Κουρδικά), Sorani (επίσης Κεντρικά Κουρδικά) και Zaza, τα οποία μιλούνται μόνο στην Τουρκία. Όλες οι γλώσσες έχουν κοινό ότι ανήκουν στην ινδοευρωπαϊκή γλωσσική οικογένεια. Εκτός από τα αραβικά, τα κουρδικά αναγνωρίζονται ήδη ως κρατική γλώσσα από το ιρακινό σύνταγμα. Ένα δεύτερο κριτήριο είναι ο κοινός πολιτισμός. Η κουρδική λογοτεχνία, με την μορφή της λαογραφίας και της ποίησης, μεταδιδόταν σε μεγάλο βαθμό προφορικά έως τον 19ο αιώνα. Ούτως μπορεί να υποτεθεί ένας κοινός πολιτισμός. Τρίτο κριτήριο η θρησκεία. Εκτιμάται ότι το 98% των Κούρδων πρεσβεύουν το Ισλάμ. Η πλειοψηφία τους ανήκει στην σουνιτική κατεύθυνση. Μερικοί είναι Σίιτες και Αλεβίτες. Μια θρησκευτική κοινότητα στην οποία ανήκει μια μειονότητα Κούρδων είναι οι Γεζίντι, η πλειοψηφία των οποίων ζει στο Ιράκ. Επιπλέον, υπάρχει επίσης μια χριστιανική μειονότητα μεταξύ των Κούρδων.

33.4. ΕΞΩΤΕΡΙΚΕΣ ΚΑΙ ΕΣΩΤΕΡΙΚΕΣ ΠΤΥΧΕΣ ΤΟΥ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΟΣ ΑΥΤΟΔΙΑΘΕΣΗΣ

Γίνεται διάκριση μεταξύ του εσωτερικού και του εξωτερικού δικαιώματος αυτοδιάθεσης. Οι δύο πτυχές συνδέονται με διαφορετικές προϋποθέσεις, για αυτό και πρέπει να εξεταστούν χωριστά η μία από την άλλη. Δεδομένου ότι μια λεπτομερής ανάλυση του εσωτερικού και εξωτερικού δικαιώματος αυτοδιάθεσης θα υπερέβαινε το πεδίο αυτού του πονήματος, θα εξεταστεί σε γενικές γραμμές.

33.4.1. ΕΞΩΤΕΡΙΚΟ ΔΙΚΑΙΩΜΑ ΑΥΤΟΔΙΑΘΕΣΗΣ

Το εξωτερικό δικαίωμα αυτοδιάθεσης αναγνωρίζεται από το εθιμικό δίκαιο. Πρόκειται για το διεθνές καθεστώς ενός λαού. Αυτή η διάσταση της αρχής σημαίνει ότι ένας λαός μπορεί να ιδρύσει ένα κυρίαρχο και ανεξάρτητο κράτος, να ενταχθεί σε ένα υπάρχον ανεξάρτητο κράτος ή να επιλέξει άλλο καθεστώς διεθνούς νομικής φύσης. Από την «Διακήρυξη Φιλικών Σχέσεων» (υιοθετηθείσα από την Γενική Συνέλευση του ΟΗΕ) μπορεί να συναχθεί εξ αντιδιαστολής ότι ένας λαός μόνο τότε έχει δικαίωμα απόσχισης, εάν υπόκειται σε σοβαρές διακρίσεις με βάση την φυλή, το θρήσκευμα ή το χρώμα. Συνεπαγόμενο αλλαγή του εδαφικού καθεστώτος, το δικαίωμα των λαών στην αυτοδιάθεση έρχεται σε σύγκρουση με μια ισοδύναμη αρχή, δηλαδή την εδαφική ακεραιότητα και τις εσωτερικές υποθέσεις των υπαρχόντων κρατών. Σίγουρα δεν είναι εύκολο να επιλυθεί αυτή η σύγκρουση. Μια ιδανική λύση θα ήταν η εξής: Εάν ένας λαός μέσα σε ένα κράτος μπορεί να επιλέξει το δικό του μέλλον, τότε δεν υπάρχει δικαίωμα απόσχισης. Ωστόσο, εάν ένα κράτος στερείται οποιασδήποτε μορφής αυτοδιάθεσης, η εδαφική του ακεραιότητα θα τεθεί υπό αμφισβήτηση. Μια διέξοδος θα ήταν ο συντονισμός και των δύο νομικών αρχών.

33.4.2. ΕΣΩΤΕΡΙΚΟ ΔΙΚΑΙΩΜΑ ΑΥΤΟΔΙΑΘΕΣΗΣ

Αυτό αναφέρεται στο δικαίωμα ενός λαού να έχει τις δικές του εξουσίες, όπως το σύνταγμα του, την κυβέρνηση του και την χρήση του πλούτου του. Αυτό μπορεί να λειτουργήσει μόνο εάν οι άνθρωποι μπορούν να ενεργούν σύμφωνα με τους δημοκρατικούς κανόνες, που κατοχυρώνονται στο άρθρο 1 (1) του ICCPR και του ICESCR (International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights). Υπάρχουν διάφορες μορφές εσωτερικού δικαιώματος αυτοδιάθεσης, όπως ο σεβασμός των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, τα πρότυπα αυτονομίας, η δομή ενός ομοσπονδιακού κράτους και η επαρκής πολιτική συμμετοχή όλων των λαών σε ένα δημοκρατικά συγκροτημένο κράτος. Ένας λαός μπορεί έτσι επίσης να είναι στην πορεία μιας ομοσπονδίας, αυτό θα ήταν τουλάχιστον μια επιλογή για το δικαίωμα στην εσωτερική αυτοδιάθεση.

Ένα ομοσπονδιακό κράτος βασίζεται σε μια βασική πολιτική συναίνεση, η οποία δημιουργεί κοινές δομές. Για μια ομαλή διαδικασία, οι επί μέρους δυνάμεις πρέπει να είναι πιστές η μία στην άλλη. Σε καταστάσεις πολιτικής πόλωσης, τα ομοσπονδιακά συστήματα είναι επιρρεπή σε κρίσεις. Ως αποτέλεσμα, τα κράτη είναι ιδιαίτερα ευάλωτα στην απόσχισή. Ένα συστατικό κράτος που έχει οργανωτικό πυρήνα περιέχει τους σπόρους της ανεξαρτησίας. Η νομική επιστήμη διαιρείται όταν πρόκειται για το ερώτημα εάν το εσωτερικό δικαίωμα αυτοδιάθεσης των λαών απαιτεί μια δημοκρατική μορφή διακυβέρνησης. Ο λαός πρέπει να αποφασίζει δημοκρατικά, αλλά η ίδια η μορφή διακυβέρνησης δεν χρειάζεται να είναι δημοκρατική.

33.5. ΑΥΤΟΝΟΜΗ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΤΟΥ ΚΟΥΡΔΙΣΤΑΝ ΣΤΟ ΙΡΑΚ

Όπως και στις ΗΠΑ, όπου κάθε πολιτεία έχει το δικό της σύνταγμα που βασίζεται στο Ομοσπονδιακό Σύνταγμα, η ΚRG έχει το δικό της σύνταγμα με βάση το ιρακινό Σύνταγμα του 2005. Ωστόσο, το κουρδικό περιφερειακό σύνταγμα πρέπει να υφίσταται στο πλαίσιο του ιρακινού ομοσπονδιακού συντάγματος, το οποίο οι Κούρδοι βοήθησαν να διαμορφωθεί προς όφελός τους. Το κουρδικό περιφερειακό σύνταγμα ορίζει ότι το ιρακινό σύνταγμα είναι ο κυρίαρχος και υπέρτατος νόμος στο Ιράκ και δεσμεύει όλα τα μέρη του Ιράκ χωρίς εξαίρεση. Όλοι οι νόμοι των περιφερειών που έρχονται σε αντίθεση με το ιρακινό σύνταγμα είναι αντισυνταγματικοί. Σε θέματα για τα οποία το ιρακινό σύνταγμα δεν ρυθμίζει, ένα περιφερειακό σύνταγμα που υιοθετείται σύμφωνα με το ιρακινό σύνταγμα μπορεί να κάνει ρυθμίσεις.

33.6. ΟΡΓΑΝΑ ΤΟΥ ΟΗΕ ΚΑΙ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΠΙΒΟΛΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΟΣ ΑΥΤΟΔΙΑΘΕΣΗΣ

Κατ' αρχήν, η Γενική Συνέλευση έχει δικαιοδοσία για όλα τα διεθνή θέματα που δεν εξετάζονται ταυτόχρονα από το Συμβούλιο Ασφαλείας του ΟΗΕ. Τα ψηφίσματα της Γενικής Συνέλευσης του ΟΗΕ, αντιθέτως προς τα ψηφίσματα του Συμβουλίου Ασφαλείας του ΟΗΕ, αποτελούν απλές συστάσεις και, ως εκ τούτου, δεν είναι δεσμευτικά. Ο κύριος στόχος των Ηνωμένων Εθνών είναι η διατήρηση της διεθνούς ειρήνης και ασφάλειας. Στο παρελθόν, η Γενική Συνέλευση ασχολήθηκε επίσης συχνά με ζητήματα του δικαιώματος αυτοδιάθεσης. Αυτό, για παράδειγμα, σίγουρα συνέβαλε στην αυτονομία της Παλαιστίνης. Κατόπιν αιτήματος των κρατών, οι εκλογικοί παρατηρητές αποστέλλονται από τα Ηνωμένα Έθνη για να βοηθήσουν τα κράτη στις εκλογές στην υλοποίηση του εσωτερικού τους δικαιώματος αυτοδιάθεσης.

33.6.1. ΕΠΙΒΟΛΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΟΣ ΑΥΤΟΔΙΑΘΕΣΗΣ

Πολλάκις αμφισβητείται με ποια μέσα μπορεί να ασκηθεί το δικαίωμα αυτοδιάθεσης. Για παράδειγμα, ως έσχατη λύση, μπορεί ένας λαός να επιβάλει το δικαίωμά του στην αυτοδιάθεση με την βία και να πάρει τα όπλα σε περίπτωση άρνησης; Ο ΟΗΕ έχει εποπτικό ρόλο στην υλοποίηση του δικαιώματος στην αυτοδιάθεση. Ειδικότερα, τα ακόλουθα όργανα έχουν ως αποστολή να κάνουν πραγματικότητα το δικαίωμα αυτοδιάθεσης: Η Επιτροπή Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, το Συμβούλιο Ασφαλείας των Ηνωμένων Εθνών, η Ομάδα Εργασίας για τις Μειονότητες, η Γενική Συνέλευση, η Υποεπιτροπή για την Πρόληψη των Διακρίσεων και για την Προστασία των Μειονοτήτων, η Επιτροπή Από-αποικιοποίησης της Γενικής Συνέλευσης.

33.7. ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΒΟΥΛΗΣΗΣ ΤΟΥ ΛΑΟΥ ΜΕΣΩ ΔΗΜΟΨΗΦΙΣΜΑΤΩΝ

Τα Ηνωμένα Έθνη αναγνωρίζουν επίσης ότι η επιθυμία ενός λαού εκδηλώνεται πάνω απ' όλα στις δημοκρατικές εκλογές. Αυτό τονίζεται επίσης, μεταξύ άλλων, στα δύο σύμφωνα για τα ανθρώπινα δικαιώματα και στην «Διακήρυξη Φιλικών Σχέσεων». Δεν υπάρχει επίσημη διαδικασία βάσει του διεθνούς δικαίου για τον καθορισμό της βούλησης του λαού. Συχνά η βούληση ενός λαού καθορίζεται από δημοψηφίσματα. Ωστόσο, προϋπόθεση για την απόκτηση νομικής ισχύος είναι να μην εφαρμόζεται μονομερώς και να υπάρχει διεθνής νομική βάση στο δίκαιο της από-αποικιοποίησης ή συνταγματική βάση.

Κατ' αρχήν, προβλήματα μπορούν επίσης να προκύψουν σε δημοψήφισμα. Είναι δύσκολο να προσδιοριστεί ο κύκλος των ψηφοφόρων. Ένα πολύ γνωστό παράδειγμα μιας τέτοιας κατάστασης είναι η σύγκρουση στην Δυτική Σαχάρα. Δεν μπορούσε να διεξαχθεί δημοψήφισμα, διότι τα εμπλεκόμενα μέρη δεν μπορούσαν να συμφωνήσουν σχετικά με το ποιος είχε δικαίωμα ψήφου και ποιος όχι. Είναι επίσης σημαντικό να σημειωθεί ότι οι επιλογές που τίθενται σε ψηφοφορία περιέχουν ουσιαστικές εναλλακτικές λύσεις και ότι αυτές οι εναλλακτικές λύσεις έχουν ίση βαρύτητα. Στο δημοψήφισμα ανεξαρτησίας του 2017 στην περιοχή του ιρακινού Κουρδιστάν, τέθηκε το ακόλουθο ερώτημα στα κουρδικά, αραβικά, τουρκμενικά και συριακά: «Θέλετε την περιοχή του Κουρδιστάν και τις κουρδικές περιοχές εκτός της περιφερειακής διοίκησης; Θέλετε να γίνει ανεξάρτητο κράτος;» Η απάντηση στην ερώτηση ήταν «ναι» ή «όχι». Σε αυτό το δημοψήφισμα ανεξαρτησίας, περισσότερο από το 92% αποφάσισε να αποσχιστεί από το Ιράκ με συμμετοχή ψηφοφόρων 72%. Το δημοψήφισμα όμως κηρύχθηκε αντισυνταγματικό από το ιρακινό Ανώτατο Δικαστήριο. Έτσι, όλα τα αποτελέσματα και οι συνέπειες που προέκυψαν από το δημοψήφισμα κηρύχθηκαν άκυρα, καθώς σύμφωνα με την νομική επιστήμη ένα δημοψήφισμα που δεν έχει εγκριθεί από κρατικούς θεσμούς δεν μπορεί να αλλάξει ένα υπάρχον καθεστώς. Το Συμβούλιο Ασφαλείας του ΟΗΕ τάχθηκε επίσης κατά του δημοψηφίσματος και η διακήρυξη εγκρίθηκε ομόφωνα.

Αυτό επιβεβαιώνεται επίσης από ένα δυτικό σχέδιο ψηφίσματος που αποσκοπούσε στην κήρυξη της προσχώρησης της Κριμαίας στην Ρωσία κατά παράβαση με το διεθνές δίκαιο. Η Γενική Συνέλευση του ΟΗΕ ενέκρινε το ψήφισμα με τίτλο «Εδαφική ακεραιότητα της Ουκρανίας». Ωστόσο, η Ρωσία άσκησε βέτο στο σχέδιο ψηφίσματος στο Συμβούλιο Ασφαλείας.

33.8. ΒΙΑΙΗ ΕΠΙΒΟΛΗ

Το άρθρο 2 παράγραφος 4 του Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών ρυθμίζει την απαγόρευση της χρήσης βίας. Ωστόσο, αυτό δεν ισχύει για εσωτερικές συγκρούσεις. Έτσι, δεν εφαρμόζεται άμεσα στην χρήση βίας μεταξύ της αποσχισθείσας οντότητας και του κεντρικού κράτους. Υπάρχει επίσης συζήτηση σχετικά με το αν η ανθρωπιστική παρέμβαση υπέρ ενός λαού που

αγωνίζεται για αυτοδιάθεση είναι επιτρεπτή. Η Γενική Συνέλευση του ΟΗΕ αναγνωρίζει ότι τα εθνικοαπελευθερωτικά κινήματα μπορούν να αναλάβουν βίαιη δράση ενάντια στην αποικιακή καταπίεση και να βασιστούν στο δικαίωμα της αυτοάμυνας για να διεκδικήσουν το δικαίωμά τους στην αυτοδιάθεση, τουτέστιν ο ΟΗΕ αναγνώρισε την βία ως εξαιρετικό αδίκημα στο πλαίσιο της από-αποικιοποίησης.

33.9. ΔΙΚΑΙΩΜΑ ΑΥΤΟΔΙΑΘΕΣΗΣ ΚΑΙ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΜΕΙΟΝΟΤΗΤΩΝ ΣΤΟ ΔΙΕΘΝΕΣ ΔΙΚΑΙΟ

Δεν μπορεί να γίνει επίκληση του δικαιώματος αυτοδιάθεσης ενώπιον του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων (European Court of Human Rights), διότι δεν περιέχει καμία διάταξη σχετικά με το δικαίωμα αυτοδιάθεσης, και το ΕΔΑΔ μπορεί να κληθεί μόνο για ατομικές προσφυγές. Το ΕΔΑΔ χρειάστηκε συχνά να ασχοληθεί με το δικαίωμα αυτοδιάθεσης των Κούρδων στην Τουρκία. Ωστόσο, οι καταγγελίες απορρίπτονταν πάντα με αναφορά στην κρατική κυριαρχία. Το Διεθνές Δικαστήριο Δικαιοσύνης (International Court of Justice) είναι το κύριο δικαιοδοτικό όργανο των Ηνωμένων Εθνών, το οποίο αναφέρεται επίσης ως «Παγκόσμιο Δικαστήριο». Μόνον τα μέλη του ΟΗΕ είναι συμβαλλόμενα μέρη στο καταστατικό του Διεθνούς Δικαστηρίου, το οποίο πρέπει να νοείται ως πολυμελής συνθήκη. Τα μέρη πρέπει να συμφωνήσουν σχετικά με την δικαιοδοσία του Διεθνούς Δικαστηρίου, καθώς το Διεθνές Δικαστήριο δεν έχει αυτομάτως δικαιοδοσία σε διαφορές. Το Διεθνές Δικαστήριο έχει συχνά ασχοληθεί με ζητήματα του δικαιώματος αυτοδιάθεσης, αλλά δεν έχει παράσχει ουδέποτε λύση στην επιβολή του δικαιώματος αυτοδιάθεσης.

33.10. ΣΥΓΚΡΙΣΗ ΚΟΣΣΥΦΟΠΕΔΙΟΥ ΚΑΙ ΙΡΑΚΙΝΟΥ ΚΟΥΡΔΙΣΤΑΝ

Γενικά πρέπει να διερευνηθεί ο βαθμός στον οποίο η περίπτωση του Κοσσυφοπεδίου, η οποία είναι παρόμοια με εκείνη του ιρακινού Κουρδιστάν, είναι συγκρίσιμη με το τελευταίο. Μια ανάλυση της ιστορικής κατάστασης της σύγκρουσης στο Κοσσυφοπέδιο θα υπερέβαινε το πεδίο αυτού του πονήματος. Για τον λόγο αυτόν, η προσπάθεια γίνεται ώστε να καταστεί δυνατή η σύγκριση του Κοσσυφοπεδίου με το ιρακινό Κουρδιστάν από την άποψη του διεθνούς δικαίου. Τα ανεξάρτητα κράτη της Σερβίας, της Βοσνίας-Ερζεγοβίνης, του Μαυροβουνίου, της Σλοβενίας, των Σκοπίων (Βόρειας Μακεδονίας) και της Κροατίας δημιουργήθηκαν στο έδαφος της πρώην Γιουγκοσλαβίας. Το Κοσσυφοπέδιο παρέμεινε μέρος της Σερβίας και δεν κήρυξε την ανεξαρτησία του έως το 2008. Αφού οι Σέρβοι ανακατέλαβαν το Κοσσυφοπέδιο από την Οθωμανική Αυτοκρατορία στον Βαλκανικό Πόλεμο του 1912/13, ήταν μέρος της Σερβίας σύμφωνα με το διεθνές δίκαιο. Ωστόσο, η πλειοψηφία των Αλβανών του Κοσσυφοπεδίου ζουν σε αυτήν την περιοχή εδώ και αιώνες. Στην δεκαετία του 1990, οι Αλβανοί στο Κοσσυφοπέδιο αντιπροσώπευαν την μεγάλη πλειοψηφία του

πληθυσμού, αφού οι γηγενείς Σέρβοι υπέστησαν διώξεις από αλβανικές ένοπλες συμμορίες (UCK), έχοντας την υποστήριξη του NATO και των ΗΠΑ. Σύμφωνα με το Γιουγκοσλαβικό Σύνταγμα του 1945, το Κοσσυφοπέδιο ήταν αυτόνομο έδαφος εντός της Σερβίας. Μετά το θάνατο του προέδρου Γιόσιπ Μπροζ Τίτο το 1980, η νέα κυβέρνηση της Σερβίας ανακάλεσε το αυτόνομο καθεστώς του Κοσσυφοπεδίου. Η κατάργηση της αυτονομίας πραγματοποιήθηκε μονομερώς από την σερβική κυβέρνηση και ως εκ τούτου ήταν αντισυνταγματική.

Στις 07.09.1990 το Κοινοβούλιο του Κοσσυφοπεδίου με αλβανική πλειοψηφία ενέκρινε μυστικά σύνταγμα και διακήρυξε την ανεξαρτησία της επαρχίας. Ένα χρόνο αργότερα, η πλειοψηφία των Αλβανών ψήφισε υπέρ της ανεξαρτησίας του Κοσσυφοπεδίου σε δημοψήφισμα. Αφού οι Σέρβοι παρέμειναν αδιάλλακτοι και ασυμβίβαστοι για οκτώ χρόνια, οι Αλβανοί του Κοσσυφοπεδίου προσπάθησαν να πάρουν την τύχη τους στα χέρια τους με ένα αντάρτικο κίνημα. Οι διαπραγματεύσεις στην Γαλλία μεταξύ της γιουγκοσλαβικής κυβέρνησης και των Αλβανών του Κοσσυφοπεδίου, υπό γαλλική και βρετανική εποπτεία, απέτυχαν. Το Συμβούλιο Ασφαλείας του ΟΗΕ ενέκρινε τότε τρία ψηφίσματα, ζητώντας «την άμεση παύση των εχθροπραξιών, την έναρξη εποικοδομητικών διαπραγματεύσεων για την καθιέρωση ουσιαστικής αυτονομίας για το Κοσσυφοπέδιο, την επιστροφή όλων των προσφύγων και την αποστολή μιας ευρωπαϊκής επιτροπής παρατηρητών». Οι μάχες τερματίστηκαν με μια επιχείρηση του NATO μετά την αποτυχία των διαπραγματεύσεων στην Γαλλία, παρόλο που το άρθρο 2(4) του Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών προστατεύει την εδαφική ακεραιότητα ενός κράτους από την βίαιη διάλυση. Το τέλος του πολέμου σφραγίστηκε με το ψήφισμα 1244 του 1999 του ΟΗΕ. Αυτό έθεσε το Κοσσυφοπέδιο υπό την διοικητική κυριαρχία της αποστολής του ΟΗΕ. Το ψήφισμα αυτό επαναβεβαίωνε επίσης την κυριαρχία και την ακεραιότητα της Γιουγκοσλαβίας.

Το Κοσσυφοπέδιο αποτελούσε αναπόσπαστο τμήμα της Γιουγκοσλαβίας. Τα σύνορα της Γιουγκοσλαβίας (συμπεριλαμβανομένου του Κοσσυφοπεδίου) αναγνωρίστηκαν διεθνώς. Επομένως, το γεγονός ότι το Κοσσυφοπέδιο ανήκει στην Γιουγκοσλαβία δεν αμφισβητήθηκε σύμφωνα με το διεθνές δίκαιο. Επομένως, η αποστολή του NATO δεν πρέπει να θεωρηθεί ως υποστήριξη για την εφαρμογή του δικαιώματος αυτοδιάθεσης των λαών, επειδή η διεθνής κοινότητα δεν ήθελε να δημιουργήσει προηγούμενο. Ωστόσο, η ανθρωπιστική παρέμβαση θα ήταν νοητή για την επιβολή του δικαιώματος στην αυτοδιάθεση. Το 2001, εξελέγη νέο κοινοβούλιο και στη συνέχεια σχηματίστηκε κυβέρνηση. Έτσι, μέρος της πολιτικής ευθύνης παραδόθηκε σε δημοκρατικά νομιμοποιημένους πολιτικούς. Ωστόσο, μετά τις μεγάλες αναταραχές που ξέσπασαν το 2004, η πίεση για αποσαφήνιση του καθεστώτος του Κοσσυφοπεδίου αυξήθηκε. Σημαντικά ζητήματα κρατικής διαδοχής πρέπει να διευκρινιστούν εδώ, αλλά δεδομένου ότι αυτό θα υπερέβαινε το πεδίο εφαρμογής αυτού του έργου, δεν θα συζητηθούν λεπτομερέστερα εδώ. Η Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γιουγκοσλαβίας αποτελούνταν από την Σερβία και το Μαυροβούνιο. Το 2003 αντικαταστάθηκε από την Συνομοσπονδία Σερβίας και Μαυροβουνίου. Το Μαυροβούνιο

αποσύρθηκε από την συνομοσπονδία το 2006. Προκειμένου να διευκρινιστεί εάν η ανεξαρτησία του Κοσσυφοπεδίου ήταν νόμιμη από την άποψη του διεθνούς δικαίου και για να καταστεί δυνατή η σύγκριση με το ιρακινό Κουρδιστάν, είναι σημαντικό να καθοριστεί εάν το Κοσσυφοπέδιο ήταν μέρος ομοσπονδιακού κράτους ή ενιαίου κράτους (Σερβία). Σύμφωνα με ειδικούς του διεθνούς δικαίου, η ανεξαρτησία του Κοσσυφοπεδίου σημαίνει απόσχιση από την Σερβία και όχι από τη Γιουγκοσλαβία. Υπό σερβική ηγεσία, πραγματοποιήθηκε συνταγματική τροποποίηση το 1989, στην οποία μειώθηκαν οι αρμοδιότητες της Αυτόνομης Επαρχίας του Κοσσυφοπεδίου. Αυτό κατέστρεψε την εσωτερική ισορροπία δυνάμεων της γιουγκοσλαβικής ομοσπονδίας, η οποία υπήρχε από την δεκαετία του 1960.

Με πρωτοβουλία της Σερβίας, υποβλήθηκε το ακόλουθο ερώτημα στο Διεθνές Δικαστήριο για απόφαση: «Είναι η μονομερής ανακήρυξη ανεξαρτησίας από τους Προσωρινούς Θεσμούς της Αυτοδιοίκησης του Κοσσυφοπεδίου σύμφωνη με το διεθνές δίκαιο;». Η ερμηνεία του ζητήματος αυτού από το Διεθνές Δικαστήριο ήταν σημαντική. Στην περίπτωση μιας στενής ερμηνείας σύμφωνα με την διατύπωση, έπρεπε μόνο να εξετάσει αν η καθαρά λεκτική πράξη, δηλαδή η ίδια η δήλωση, είναι σύμφωνη με το διεθνές δίκαιο. Εάν ερμηνευόταν ευρέως, το Διεθνές Δικαστήριο θα έπρεπε να απαντήσει στο ερώτημα εάν το Κοσσυφοπέδιο είναι τώρα ανεξάρτητη χώρα και εάν η απόσχιση του Κοσσυφοπεδίου ήταν σύμφωνη με το διεθνές δίκαιο. Ωστόσο, οι δικαστές δεν ασχολήθηκαν με το βασικό ερώτημα εάν η διακήρυξη της ανεξαρτησίας δημιούργησε ένα νέο κράτος. Δήλωσαν ότι δεν είναι αναγκαίο το Δικαστήριο να αποφανθεί επί του ζητήματος αν το Κοσσυφοπέδιο είχε δικαίωμα να διακηρύξει την ανεξαρτησία του, πολλώ δε μάλλον αν υφίσταται γενικό δικαίωμα οντοτήτων ενός κράτους να αποσχιστούν από αυτό. Στην πραγματικότητα, είναι πολύ πιθανό μια συγκεκριμένη πράξη, όπως μια μονομερής ανακήρυξη ανεξαρτησίας, να μην παραβιάζει το διεθνές δίκαιο χωρίς απαραίτητα να αποτελεί άσκηση δικαιώματος. Το Δικαστήριο κλήθηκε να γνωμοδοτήσει για το πρώτο σημείο, όχι για το δεύτερο. Η γνωμοδότηση δεν εξετάζει συγκεκριμένα το πρόβλημα του αποσχιστικού δικαίου. Έτσι, το Διεθνές Δικαστήριο επέλεξε μια στενή ερμηνεία και προσπάθησε να αποφύγει προβλήματα. Η έκθεση δεν ασχολήθηκε με το ερώτημα εάν οι Κοσοβάροι είναι λαός και εάν έχουν καταπιεστεί, παρόλο που η Σερβία τους είχε εξασφαλίσει εκτεταμένη αυτονομία. Ανέφερε μόνο ότι το Συμβούλιο Ασφαλείας και το διεθνές δίκαιο δεν απαγορεύουν μονομερείς διακηρύξεις ανεξαρτησίας. Ωστόσο, ασχολήθηκε με το ερώτημα εάν η διακήρυξη ανεξαρτησίας του Κοσσυφοπεδίου έρχεται σε αντίθεση με το ψήφισμα 1244, δηλαδή εάν αυτό το ψήφισμα απαγορεύει την διακήρυξη ανεξαρτησίας. Αυτό όμως σχετίζεται με το ερώτημα ποιος είναι ο συντάκτης της διακήρυξης ανεξαρτησίας. Εάν αυτοί ήταν οι θεσμοί προσωρινής αυτοδιοίκησης που αναφέρονται στο ψήφισμα 1244, τότε θα είχαν υπερβεί τις εξουσίες τους και έτσι θα έρχονταν σε αντίθεση με το ψήφισμα. Βάζοντας τα μέλη του κοινοβουλίου του Κοσσυφοπεδίου να υπογράψουν τη Διακήρυξη της Ανεξαρτησίας, το Διεθνές Δικαστήριο υποστήριξε ότι η Διακήρυξη της Ανεξαρτησίας δεν εγκρίθηκε από

θεσμικό όργανο αλλά από μέλη του κοινοβουλίου και, ως εκ τούτου, δεν θα παραβίαζε το ψήφισμα 1244. Το Διεθνές Δικαστήριο έκρινε ότι «η υιοθέτηση της Διακήρυξης της Ανεξαρτησίας της 17ης Φεβρουαρίου 2008 δεν παραβιάζει το διεθνές δίκαιο ή το ψήφισμα 1244 (1999) του Συμβουλίου Ασφαλείας των Ηνωμένων Εθνών».

Ωστόσο, η διαδικασία του Διεθνούς Δικαστηρίου ενέτεινε την συζήτηση σχετικά με το δικαίωμα αυτοδιάθεσης των λαών. Η γνωμοδότηση του Διεθνούς Δικαστηρίου για την ανεξαρτησία του Κοσσυφοπεδίου δεν απαντά εάν υπάρχει δικαίωμα απόσχισης. Απευθύνεται μόνο έμμεσα. Η Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας υποστήριξε κατηγορηματικά ότι αυτό ήταν ένα δικαίωμα αυτοάμυνας των Κοσοβάρων, δηλαδή μια κατάσταση αυτοάμυνας συγκρίσιμη με το άρθρο 51 του Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών. Κατά συνέπεια, θα επιτρεπόταν σε τρίτα κράτη να παρέχουν επείγουσα βοήθεια. Υποστηρίχθηκε ότι πρέπει να υπάρξει «εξαιρετικά σοβαρή και μακροχρόνια παραβίαση του δικαιώματος εσωτερικής αυτοδιάθεσης». Αυτό συμβαίνει, για παράδειγμα, εάν το εν λόγω κράτος αρνείται τα δικαιώματα συμμετοχής σε μια συγκεκριμένη ομάδα για μεγαλύτερο χρονικό διάστημα. Ο δεύτερος λόγος που δόθηκε ήταν ότι η ανεξαρτησία της περιοχής πρέπει να είναι η έσχατη λύση και ότι δεν πρέπει να υπάρχει άλλος τρόπος για να πραγματοποιηθεί το εσωτερικό δικαίωμα της αυτοδιάθεσης. Σύμφωνα με την κυρίαρχη άποψη της διεθνούς νομικής θεωρίας, ένας λαός έχει το δικαίωμα απόσχισης εάν υπάρχουν παραβιάσεις θεμελιωδών ανθρωπίνων δικαιωμάτων εναντίον του και δεν μπορεί πλέον να αναμένεται να παραμείνει στο κράτος στέγασης. Ορισμένοι ειδικοί στο διεθνές δίκαιο κάνουν μια αναλογία με τις αποικιακές καταστάσεις και υποθέτουν ότι το Κοσσυφοπέδιο θα είχε δικαίωμα απόσχισης μετά την κατάργηση του αυτόνομου καθεστώτος του το 1989 και τις συστηματικές παραβιάσεις και διακρίσεις των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Ωστόσο, η ανεξαρτησία δεν πρέπει να εξισώνεται με την δημιουργία ενός κράτους και είναι πολύ δύσκολο να οικοδομηθεί ένα λειτουργικό κράτος. Από την ανεξαρτησία του Κοσσυφοπεδίου, υπήρξε επίσης συζήτηση ως προς το αν είναι ένα «αποτυχημένο κράτος».

33.11. ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΗ ΤΟΥ ΚΟΥΡΔΙΣΤΑΝ ΒΑΣΕΙ ΤΟΥ ΔΙΕΘΝΟΥΣ ΔΙΚΑΙΟΥ

Το κλασικό δόγμα του διεθνούς δικαίου βασίζεται στο «δόγμα των τριών στοιχείων». Κατά συνέπεια, πρέπει να πληρούνται οι απαιτήσεις της «κρατικής εξουσίας», του «κρατικού λαού» και της «κρατικής επικράτειας» προκειμένου ένα κράτος να θεωρηθεί ως μονάδα σύνδεσης. Εντούτοις, δεν υφίσταται ούτε διεθνής διαδικασία ούτε σχετικές αρχές του διεθνούς δικαίου για την ίδρυση κράτους. Αξίζει να σημειωθεί ότι η απόσχισή δεν απαγορεύεται ρητά σε κανένα έγγραφο του διεθνούς δικαίου. Αυτός είναι επίσης ο λόγος για τον οποίο η αποτελεσματική κρατική υπόσταση θεωρείται γενικά ότι αναγνωρίζεται ως υποκείμενο του διεθνούς δικαίου. Ο βαθμός στον οποίο επεκτείνεται μια εθνική επικράτεια καθορίζεται από τα κρατικά σύνορα. Τα εδάφη χωρίζονται μεταξύ τους από μια γραμμή.

Αρκεί η κεντρική περιοχή να είναι αδιαμφισβήτητη. Δεν είναι απαραίτητο να χαράξουμε τα ακριβή όρια του κράτους. Στην περίπτωση του ιρακινού Κουρδιστάν, το έδαφος της «κρατικής επικράτειας» θα ήταν αυτό της Αυτόνομης Περιφέρειας του Κουρδιστάν (Ιρακινού Κουρδιστάν) αμέσως μετά την απόσχιση. Σε αντίθεση με τον χαρακτηρισμό ως λαού κατά την έννοια του δικαιώματος αυτοδιάθεσης, ο οποίος προϋποθέτει γλώσσα, πολιτισμό, φυλή, ιστορία ή θρησκεία, στον όρο «κρατικός λαός» σημασία έχει μόνο η ένωση των ανθρώπων στο πλαίσιο ενός κοινού νομικού συστήματος. Το τρίτο στοιχείο της «κρατικής εξουσίας» αναφέρεται επίσης ως «κυριαρχία». Αυτό χωρίζεται σε εσωτερική κυριαρχία και εξωτερική κυριαρχία. Εσωτερική κυριαρχία σημαίνει ότι η τάξη πρέπει να εγκαθιδρυθεί στο έδαφος του κράτους. Ως εξωτερική κυριαρχία νοείται η αυτόνομη και ανεξάρτητη δράση στο πλαίσιο του διεθνούς δικαίου. Κατά συνέπεια, ένα κράτος υπόκειται μόνο στο διεθνές δίκαιο. Ωστόσο, η κρατική εξουσία είναι πλήρως παρούσα μόνο όταν πραγματικά επιβάλλεται και επομένως είναι αποτελεσματική. Όπως επισημάνθηκε, μπορεί να υποτεθεί ότι υπάρχει αποτελεσματική κρατική εξουσία εντός της KRG, η οποία ασκεί την εξουσία στα σύνορα της.

Μετά από κάθε επιτυχή απόσχιση, τίθεται το ζήτημα της αναγνώρισης του νέου κράτους από άλλα κράτη. Στο δημοψήφισμα του 2017, μόνο το Ισραήλ αναγνώρισε το Κουρδιστάν. Όλα τα γειτονικά κράτη, αλλά και οι ΗΠΑ, μίλησαν κατά του δημοψηφίσματος και δεν αναγνώρισαν το Κουρδιστάν. Η Άγκυρα η οποία αντιτάχθηκε ενεργά στην κουρδική ανεξαρτησία, έκανε ακόμη και μια σύγκριση μεταξύ του Κοσσυφοπεδίου και του ιρακινού Κουρδιστάν, ισχυριζόμενη ότι η ανεξαρτησία του Κοσσυφοπεδίου αναγνωρίστηκε από 114 χώρες, όμως το Κοσσυφοπέδιο δεν έγινε μέρος της παγκόσμιας κοινότητας, χάριν της Ρωσίας η οποία άσκησε βέτο στο Συμβούλιο Ασφαλείας.

33.12. ΕΙΝΑΙ ΕΦΙΚΤΟ ΕΝΑ ΑΝΕΞΑΡΤΗΤΟ ΚΟΥΡΔΙΚΟ ΚΡΑΤΟΣ ΣΤΟ ΙΡΑΚ;

Παρά τον ισχυρισμό ότι οι Κούρδοι σκοπεύουν να παραμείνουν ως μέρος του Ιράκ, είναι εξαιρετικά απίθανο να παραμείνουν εντός των συνόρων της χώρας. Τα τελευταία 80 χρόνια ή και περισσότερο, το συγκεντρωτικό σύστημα ελέγχου του Ιράκ απέτυχε να φιλοξενήσει τους Κούρδους και επίσης είναι προφανές ότι ο φεντεραλισμός είναι μια μορφή κυβέρνησης που θα αποτύχει να τους ικανοποιήσει. Ο κουρδικός στόχος της ανεξαρτησίας είναι εμφανής στο σύστημα που έχουν αναπτύξει στο κράτος τους και αυτό θα μπορούσε να αμφισβητήσει οποιοδήποτε μελλοντικό σχέδιο για περαιτέρω ενσωμάτωση πίσω στο Ιράκ. Αυτός ο στόχος αποδεικνύεται επίσης στα λαϊκά αιτήματα για ανεξαρτησία στο Κουρδιστάν και στις προειδοποιήσεις των Κούρδων πολιτικών ότι θα χωριστούν εάν συνεχιστεί η βία, η μισαλλοδοξία ή η τυραννία στο Ιράκ. Η φύση της διαιρεμένης κοινωνίας του Ιράκ παράγει συνεχώς εμφύλιο πόλεμο και μισαλλοδοξία, και η πραγματικότητα είναι ότι είναι ένα έθνος που κυριαρχείται από εθνοτικό εθνικισμό και συγκρουόμενες ιδεολογίες και συμφέροντα, αλλά στερείται μιας ενοποιητικής εθνικής ταυτότητας. Ως εκ τούτου, δεν είναι η κουρδική

απόσχιση που προκαλεί συνεχιζόμενη κοινοτική βία. Είναι η αναγκαστική ενοποίηση ανθρώπων με διαφορετικά συμφέροντα και ιδεολογίες.

Το Ιράκ, όπως έχει προαναφερθεί, είναι μια χώρα αντιφάσεων. Στα χρόνια μετά την εισβολή των ΗΠΑ, η παραμονή του Ιράκ (ονομαστικά) ως ενωμένη χώρα δεν οφείλεται στην προθυμία των Ιρακινών, αλλά μάλλον επειδή οι δυνάμεις κατοχής το θέλησαν, στο μέλλον είναι πιθανό να διαλυθεί το καθεστώς κατανομής της εξουσίας, αλλά και η χώρα είναι πιθανό να διχοτομηθεί. Η σύγκρουση των εθνικιστών, η σύγκρουση των ταυτοτήτων και της πίστης, τα αντιτιθέμενα συμφέροντα και τα αποκλειστικά οράματα για στρατηγικά ζητήματα είναι πηγές σύγκρουσης μεταξύ των Κούρδων και των άλλων ιρακινών ομάδων. Για αρκετές δεκαετίες το κουρδικό αποσχιστικό και αλυτρωτικό κίνημα βρίσκεται σε σύγκρουση με τον σουνιτικό παναραβικό εθνικισμό και εδαφικότητα. Ενώ οι σουνίτες ήταν στην εξουσία (Σαντάμ Χουσεϊν), ο εθνικισμός τους κέρδισε την υπεροχή και καθόρισε την επίσημη κρατική ιδεολογία, και με τη σειρά του το ιρακινό κράτος και οι θεσμοί του έγιναν όργανα για την εφαρμογή παναραβικών εθνικιστικών σχεδίων. Οι συγκρούσεις μεταξύ των Κούρδων και άλλων ιρακινών ομάδων μετέτρεψαν τους Κούρδους σε καταπιεσμένα θύματα. Ο τερματισμός αυτού του «καθεστώτος θύματος» απαιτούσε από τους Κούρδους να αλλάξουν αυτή την ισορροπία και ένας τρόπος ήταν να ξεφύγουν από το Ιράκ. Από την άλλη, τα συσσωρευμένα αποτελέσματα των συγκρούσεων δημιούργησαν αποκλειστικά συμφέροντα και συμμαχίες. Οι διαιρέσεις μέσα στην κοινωνία είναι πολύ βαθιές και θα μπορούσαν να προκαλέσουν σοβαρές συγκρούσεις εάν ένα ομοσπονδιακό ή κεντρικό σύστημα επρόκειτο να επιβληθεί στο κουρδικό έθνος. Η κουρδική απόσχιση είναι τόσο ο απώτερος στόχος των Κούρδων όσο και μια μόνιμη λύση στα δεινά της χώρας. Πολλοί αναλυτές ισχυρίζονται ότι ένα κουρδικό ανεξάρτητο κράτος δεν αποτελεί ρεαλιστική λύση, διότι θα μπορούσε να προκαλέσει περαιτέρω συγκρούσεις στο Ιράκ και επειδή υπάρχουν σοβαρά γεωπολιτικά εμπόδια σε μια τέτοια κίνηση. Ωστόσο, η υπόθεση ότι η κουρδική απόσχιση θα μπορούσε να οδηγήσει σε εμφύλιο πόλεμο βασίζεται κυρίως σε παρανοήσεις της κουρδικής υπόθεσης και στην πεποίθηση ότι είναι μέρος του μεγαλύτερου πακέτου που είναι η διχοτόμηση του Ιράκ σε τρία κράτη (Σουνίτες, Σίιτες, Κούρδοι).

Επίσης, η φύση της σύγκρουσης Κούρδων-Βαγδάτης είναι διαφορετική από την συνεχιζόμενη σύγκρουση μεταξύ σουνιτών και σιιτών. Το πρώτο αφορά το πώς θα δραπετεύσει κανείς από το Ιράκ, ενώ το δεύτερο αφορά το ποιος ελέγχει την χώρα. Επιπλέον, η κουρδική προσέγγιση για τον έλεγχο των αμφισβητούμενων περιοχών είναι αρκετά διαφορετική από τις βίαιες αντιπαραθέσεις μεταξύ σουνιτών και σιιτών για τον έλεγχο της Βαγδάτης. Το ζήτημα των ηττημένων και των νικητών σε περίπτωση διχοτόμησης του Ιράκ είναι υπερβολικό. Κρίνοντας από την ιρακινή ιστορία και τα γεγονότα μετά την εισβολή των ΗΠΑ, η μόνιμη λύση του Ανεξάρτητου Κουρδικού Κράτους έγκειται στην διαίρεση των μικτών πόλεων και των πετρελαϊκών πόρων, όχι στην αναγκαστική διατήρηση της ενότητας. Τα γεωπολιτικά εμπόδια είναι ένας άλλος παράγοντας που έχει υπερβληθεί. Αυτό αποδεικνύεται από την επιτυχία της KRG κατά την διάρκεια της δεκαετίας του 1990,

διότι εκείνη την εποχή το ημιαυτόνομο κράτος αναπτύχθηκε οικονομικά και καθιέρωσε ικανοποιητικές διπλωματικές σχέσεις με γειτονικές χώρες. Σε αντίθεση με την άποψη ότι το κουρδικό ανεξάρτητο κράτος θα μπορούσε να οδηγήσει σε αναρχία στην περιοχή, θα μπορούσε να λειτουργήσει ως αποτελεσματική ζώνη ασφαλείας μεταξύ ορισμένων εχθρικών δυνάμεων, να μειώσει την απειλή εμφυλίου πολέμου και να περιορίσει τον πιθανό σχηματισμό στο μέλλον ενός ισλαμικού κράτους στο Ιράκ. Επιπλέον, όπως απέδειξε η τελευταία δεκαετία, θα μπορούσε να ωφελήσει οικονομικά τις γειτονικές χώρες. Στον αγώνα τους για ανεξαρτησία, οι κουρδικές κατακτήσεις έχουν φτάσει στο στάδιο όπου είναι μη αναστρέψιμες. Τόσο η διεθνής κοινότητα όσο και οι περιφερειακές χώρες πρέπει να αναγνωρίσουν και να υποστηρίξουν το κουρδικό ανεξάρτητο κράτος προκειμένου να επιτευχθεί μια ειρηνική, βιώσιμη λύση στην περιοχή.

33.13. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Οι άνθρωποι που δεν θέλουν να ζήσουν μαζί μακροπρόθεσμα δεν πρέπει να αναγκάζονται να το κάνουν. Για πολύ καιρό, οι Κούρδοι του Ιράκ ονειρεύονταν να καθορίσουν το πεπρωμένο τους και να αποκτήσουν ανεξαρτησία. Ένα όνειρο που μπορεί ακόμα να γίνει πραγματικότητα. Αλλά προς το παρόν, θα πρέπει να συμβιβαστούν με όσα έχουν επιτύχει μέχρι στιγμής, δηλαδή να ελέγχουν τα σύνορά τους και την βάση των φυσικών πόρων, και να έχουν αρμοδιότητες ασφάλειας και οικονομικές αρμοδιότητες. Το περιφερειακό σύνταγμα έχει σχεδιαστεί για να συμπίπτει με το ομοσπονδιακό σύνταγμα του Ιράκ. Πάνω από 900 χρόνια πριν, ένας Κούρδος, ο Σαλαντίν, ήρθε στο προσκήνιο σε ένα ισλαμικό πολιτικό-στρατιωτικό σύστημα που κυριαρχείτο από Άραβες και Τούρκους, διοίκησε ολόκληρη την Μέση Ανατολή και νίκησε τους Σταυροφόρους τον 12ο αιώνα. Το παλιό ρητό των κουρδικών ορεινών περιοχών, «ο Κούρδος δεν έχει άλλο φίλο εκτός από το βουνό», μπορεί να είναι αλήθεια. Αλλά οι Κούρδοι επέζησαν ενάντια σε όλες τις πιθανότητες. Και συνεχίζουν να ευδοκιμούν σε μια χώρα που περιβάλλεται από εχθρούς. Το πιο σημαντικό ερώτημα που προκύπτει είναι εάν οι Κούρδοι πληρούν τις προϋποθέσεις ως φορείς του δικαιώματος αυτοδιάθεσης σύμφωνα με το διεθνές δίκαιο. Εάν δίνονται οι προϋποθέσεις ενός συλλογικού ονόματος, ενός κοινού μύθου καταγωγής, μιας κοινής ιστορίας, μιας ξεχωριστής κουλτούρας και προσκόλλησης σε μια συγκεκριμένη περιοχή.

Θεωρητικά, οι Κούρδοι είναι ελεύθεροι να επιλέξουν το δικαίωμα ίδρυσης ανεξάρτητου κράτους, την ενσωμάτωση σε κράτος ή άλλο καθεστώς διεθνούς νομικής φύσης. Ωστόσο, αυτό έρχεται σε αντίθεση με την εδαφική ακεραιότητα του Ιράκ. Εάν υποθεθεί ότι το ιρακινό Κουρδιστάν είναι αποικία ή υπό ξένη κατοχή, μια υπόθεση που δεν υποστηρίζεται, τότε ο κουρδικός λαός έχει το δικαίωμα της απόσχισης. Δεν υπάρχει καμία αναφορά στην ξένη κυριαρχία και ένα φυλετικό καθεστώς και αυτός είναι ο λόγος για τον οποίο δεν πληρούνται αυτές οι προϋποθέσεις. Εάν το Κουρδιστάν δεν είναι αποικία, τότε το δικαίωμα απόσχισης, όπως έχει επισημανθεί, υπάρχει μόνο σε εξαιρετικές περιπτώσεις και προορίζεται κυρίως

για εθνοτικά καταπιεσμένους λαούς ή λαούς που υφίστανται διακρίσεις. Το άρθρο 3 του ιρακινού συντάγματος ορίζει ήδη το Ιράκ ως «πολυεθνικό και πολυπολιτισμικό έθνος». Τα πολιτιστικά και γλωσσικά χαρακτηριστικά των Κούρδων αναγνωρίζονται από το ιρακινό σύνταγμα, και ο πολιτικός πλουραλισμός εκπληρώθηκε με την ίδρυση της Αυτόνομης Περιφέρειας του Κουρδιστάν και την μεταφορά εκτεταμένων αρμοδιοτήτων.

Όπως αναφέρθηκε, δεν υπάρχει δικαίωμα εξωτερικής αυτοδιάθεσης όταν ένας λαός μέσα σε ένα κράτος μπορεί να επιλέξει το μέλλον του. Ως εκ τούτου, ο κουρδικός λαός δεν έχει δικαίωμα εξωτερικής αυτοδιάθεσης όσο η ιρακινή κυβέρνηση σέβεται τα δικαιώματα του κουρδικού λαού, δεν κάνει διακρίσεις με βάση την φυλή, το θρήσκευμα ή το χρώμα του δέρματος και μπορεί να συνεχίσει να επιλέγει το μέλλον της στο εσωτερικό του Ιράκ. Εάν πληρούνται αυτές οι προϋποθέσεις, η απόσχιση δεν είναι νόμιμη σύμφωνα με το διεθνές δίκαιο. Όσον αφορά το εσωτερικό δικαίωμα αυτοδιάθεσης, οι Κούρδοι, όπως επισημάνθηκε, έχουν μια αυτόνομη περιοχή στην οποία έχουν εξουσία. Αυτό αναγνωρίζεται επίσης στο ιρακινό σύνταγμα. Ωστόσο, οι Κούρδοι εκπληρώνουν το εσωτερικό τους δικαίωμα αυτοδιάθεσης παραμένοντας εντός των γνωστών πολιτικών συνόρων του ιρακινού κράτους στις περιοχές όπου αποτελούν την πλειοψηφία και έχοντας την δυνατότητα να καθορίσουν το μέλλον τους εντός των συνόρων του Ιράκ μέσω δημοκρατικών εκλογών. Έτσι, η απόσχιση του ιρακινού Κουρδιστάν δεν είναι νόμιμη βάσει του διεθνούς δικαίου. Προκειμένου να επιβληθεί το δικαίωμα αυτοδιάθεσης, ένας λαός χρειάζεται είτε μια διεθνή νομική βάση στο δίκαιο της από-αποικιοποίησης είτε μια συνταγματική βάση. Δεδομένου ότι το ιρακινό Κουρδιστάν δεν είναι αποικία, η πρώτη βάση παραλείπεται. Επομένως, η βίαιη επιβολή δεν είναι νόμιμη. Το γεγονός ότι το δημοψήφισμα ανεξαρτησίας, κηρύχθηκε αντισυνταγματικό από το Ανώτατο Δικαστήριο του Ιράκ, αφαιρεί επίσης την δεύτερη νομική βάση.

34. ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ ΤΗΣ ΚΟΥΡΔΙΚΗΣ ΥΠΟΘΕΣΗΣ ΣΤΗΝ ΜΕΣΗ ΑΝΑΤΟΛΗ ΤΟΝ 21ο ΑΙΩΝΑ

Σε κουρδικό επίπεδο, ακόμη και οι πιο αισιόδοξοι Κούρδοι δεν θα περίμεναν ότι οι δύο πρώτες δεκαετίες του 21ου αιώνα θα γίνονταν μάρτυρες κουρδικών οντοτήτων, μία από τις οποίες αναγνωρίζεται επίσημα ως «Κουρδική Περιοχή του Ιράκ» και η δεύτερη αναμένει αναγνώριση ως «Αυτόνομη Διοίκηση της Βόρειας και Ανατολικής Συρίας». Οι δύο οντότητες έχουν απολαύσει, μέχρι στιγμής, την υποστήριξη των παγκόσμιων δυνάμεων και του διεθνούς συνασπισμού, κάτω από πολλαπλά συνθήματα, το σημαντικότερο από τα οποία είναι η προστασία των μειονοτήτων και ούτω καθεξής.

Τα σημερινά στοιχεία δείχνουν ότι και οι δύο οντότητες είναι σε θέση να δημιουργήσουν μια διοικητική, πολιτική και στρατιωτική δομή, παρά το γεγονός ότι βρίσκεται σε δύσκολες περιφερειακές και διεθνείς συνθήκες, γεγονός που καθιστά τους Κούρδους σημαντική φιγούρα στις περιφερειακές εξισώσεις και εταίρους μεγάλων διεθνών δυνάμεων στις

πολιτικές και τις στρατηγικές τους στην περιοχή της Μέσης Ανατολής. Αυτή η εταιρική σχέση ξεκίνησε στον αγώνα κατά της τρομοκρατικής οργάνωσης ISIS και δημιούργησε κάποιες γεωπολιτικές ισοροπίες στην περιοχή για πολλά διεθνή μέρη.

Λαμβάνοντας υπόψη τις εξελίξεις των γεγονότων στην κουρδική σφαίρα κατά την διάρκεια των τελευταίων δέκα ετών τουλάχιστον, είναι δυνατό να παρατηρήσουμε ότι οι νέες κουρδικές πολιτικές δομές απολαμβάνουν τώρα πολιτικούς σχηματισμούς και διοικητικές οντότητες ικανές να οργανώσουν την κουρδική τάξη, παρά τις διαφορές τους. Δημιούργησαν ένα επαναστατικό κράτος σε διάφορα πολιτικά, κοινωνικά και πολιτιστικά επίπεδα μέσα στην κουρδική κοινωνία. Επιπλέον, άλλαξαν την πολιτική και κοινωνική πραγματικότητα της κουρδικής κοινωνίας, η οποία πάσχει από παραδοσιακές δομές που δεν συμβαδίζουν με τις παγκόσμιες και περιφερειακές πολιτικές εξελίξεις και τις στρέφουν προς την κατεύθυνση να συμβαδίζουν με αυτά τα γεγονότα και τις εξελίξεις και την δυνατότητα να τις εκμεταλλευτούν υπέρ του κουρδικού λαού.

Το πιο σημαντικό, οι Κούρδοι σήμερα έχουν τις πολιτικές και στρατηγικές δυνατότητες που τους επιτρέπουν να παίξουν στις πολιτικές γραμμές στην Μέση Ανατολή και με κάποιο τρόπο να κερδίσουν μια κουρδική οντότητα. Οι Κούρδοι έλαβαν άμεση υποστήριξη έμμεσα ή άμεσα από τις υπερδυνάμεις, προκειμένου να εδραιώσουν τα θεμέλια της υπάρχουσας διοικητικής δομής στην Συρία και του υφιστάμενου φεντεραλισμού στο Ιράκ. Αυτοί οι δείκτες, από πολιτική άποψη, μπορούν να οδηγήσουν σε ιστορικά βήματα της διεθνούς κοινότητας προς τον κουρδικό λαό και τα ζητήματά του, τα οποία έχουν ιστορική νομική βάση σύμφωνα με τη Συνθήκη των Σεβρών, η οποία αναγνώρισε τα πολιτικά και εθνικά δικαιώματα του κουρδικού λαού, πριν η συμμαχική δύναμη υποχωρήσει αργότερα στην Συμφωνία της Λωζάνης σύμφωνα με τα συμφέροντά της. Αυτά τα χαρακτηριστικά είναι:

- Σήμερα, οι Κούρδοι διαθέτουν μια στρατιωτική δύναμη αποτελούμενη από εκατοντάδες χιλιάδες γενναίους μαχητές, οι οποίοι έχουν αποδείξει σε ολόκληρο τον κόσμο το μέγεθος της ικανότητάς τους και την ισχυρή τους θέληση να αντιμετωπίσουν τους εχθρούς τους, όταν αντιμετώπισαν τους ισχυρότερους τρομοκράτες αυτής της εποχής, τους τζιχαντιστές του Ισλαμικού Κράτους (ISIS). Είτε στην Συρία είτε στο Ιράκ, όπου εξασκήθηκαν στις μεθόδους και την ποιότητα της σύγχρονης μάχης και απέκτησαν στρατιωτική εμπειρία κατά την διάρκεια των μαχών τους, αυτό δεν θα υποτιμηθεί στο μέλλον.
- Δεδομένου ότι το ανθρώπινο δυναμικό είναι υψίστης σημασίας σε οποιοδήποτε κουρδικό πολιτικό σχέδιο, μπορεί να σημειωθεί ότι οι Κούρδοι δεν απουσίαζαν ποτέ από την παγκόσμια επιστημονική αρένα και η τρέχουσα φάση γίνεται μάρτυρας της εμφάνισης πολλών Κούρδων επιστημόνων, σε διάφορα επιστημονικά επίπεδα και στους κύριους τομείς της. Έχουν την διαθεσιμότητα διοικητικών προσόντων, επιστημονικών ανθρώπων υψηλής ειδίκευσης και πρακτικών εμπειριών, που μπορεί να ηγηθεί της τρέχουσας ιστορικής φάσης και να ξεκινήσει το κουρδικό έργο σε υγιή θεμέλια και επιστημονικούς πυλώνες που συμβαδίζουν με τις σημερινές

πραγματικότητες και φιλοξενούν διεθνείς και περιφερειακές πολιτικές και στρατηγικές που επηρεάζουν ολόκληρη την περιοχή και την θέση τους σε αυτές τις στρατηγικές.

- Από την άλλη, και όπως δεν έχει συμβεί στην πρόσφατη ιστορία, οι Κούρδοι σήμερα έχουν γεωγραφία, ήτοι περιοχές πλούσιες σε ορυκτούς πόρους, ειδικά πετρέλαιο, εκτός από πολλούς άλλους οικονομικούς πόρους, όπως μεγάλες εκτάσεις γεωργικής γης και τουριστικές περιοχές. Επιπλέον, η γεωστρατηγική τους θέση, με τα σύνορα τόσο του Ιράν όσο και της Τουρκίας, και των αραβικών χωρών, η οποία έχει μεγάλη σημασία για τις διεθνείς δυνάμεις, θα μπορούσε να αποτελέσει γεωστρατηγική αναγκαιότητα, στο μέλλον, για αυτές τις δυνάμεις.
- Το άλλο σημείο που μπορεί να επισημανθεί είναι ότι οι Κούρδοι και το κουρδικό ζήτημα, γενικά, έχουν γίνει ένα θέμα που συζητείται στα τραπέζια των ανώτερων πολιτικών στον κόσμο και στα διεθνή φόρουμ. Οι κουρδικές επίσημες αντιπροσωπείες γίνονται δεκτές σε πολλά παγκόσμια κέντρα λήψης αποφάσεων, καθώς και από κρατικούς ηγέτες και υψηλόβαθμες διπλωματικές προσωπικότητες. Αυτοί θεωρούνται πραγματικοί δείκτες που δείχνουν την επιθυμία των χωρών που έχουν επιρροή στην παγκόσμια πολιτική να υποστηρίξουν τους Κούρδους, να σχηματίσουν ένα είδος διεθνώς αναγνωρισμένης πολιτικής οντότητας.

Σήμερα, κανένα από αυτά τα ολοκληρωμένα και διαθέσιμα στοιχεία δεν έχει δει ποτέ να ενώνονται δια χειρός Κούρδων σε μια φάση της κουρδικής ιστορίας. Αποτελούν ισχυρά εργαλεία για την δημιουργία μιας κουρδικής οντότητας εάν χρησιμοποιούνται με τον απαιτούμενο τρόπο από τις κουρδικές δυνάμεις και αξιοποιούνται στην υπηρεσία του λαού τους και άλλων κοινοτήτων που ζουν μαζί τους, μακριά από κομματικές διαμάχες, στενόμυαλες νοοτροπίες, προσωπικά συμφέροντα ή συμφέροντα ξένων πρακτόρων.

Οι διεθνείς πολιτικές πραγματικότητες στην Μέση Ανατολή δείχνουν μια ιστορική ευκαιρία, την οποία ο κουρδικός λαός μπορεί, αν την χρησιμοποιήσει σωστά, να επιτύχει πολιτικά οφέλη, τα οποία πάντα φιλοδοξούσε να επιτύχει. Οι πολιτικές εξελίξεις στην Μέση Ανατολή, είτε πρόκειται για την απομάκρυνση των αραβικών χωρών από τις ΗΠΑ, είτε για τις εξελίξεις του ιρανικού πυρηνικού φακέλου, είτε για τους μηχανισμούς και τα εργαλεία της νέας τουρκικής πολιτικής, είτε για την αυξανόμενη επιρροή Ρωσίας και Κίνας στην περιοχή, οι συνέπειες που έχουν αυτά τα γεγονότα τόσο στις περιφερειακές όσο και στις στρατηγικές γεωπολιτικές πραγματικότητες που συνδέονται με τις διεθνείς δυνάμεις είναι κατακλυσμιαίες. Στον απόηχο αυτών των εξελίξεων με το πολιτικό και στρατιωτικό τους βάρος, παράγονται νέες πολιτικές δομές και συμμαχίες που δεν υπήρχαν έως τώρα. Έτσι, οι Κούρδοι γίνονται ένας παράγοντας από τον οποίο εξαρτώνται αυτές οι δυνάμεις για να δημιουργήσουν συμβατούς μηχανισμούς με τα οράματά τους ή τις πολιτικές τους στις χώρες στις οποίες είναι παρόντες οι Κούρδοι. Γίνονται ακόμη και ένας παράγοντας μέσω του οποίου οι υπερδυνάμεις μπορούν να επιτύχουν κάποιες ισορροπίες με τις περιφερειακές χώρες, ακόμη και να επηρεάσουν τις πολιτικές τους σε καυτά ζητήματα στην περιοχή, και να

καταστήσουν τις εξελίξεις που λαμβάνουν χώρα επέκταση των στρατηγικών συμφερόντων αυτών των χωρών.

Αναλύοντας την πολιτική πραγματικότητα, τις πραγματικές συνιστώσες των υφιστάμενων πολιτικών συστημάτων στην περιοχή και την φύση της ανάπτυξης των σχέσεών τους με τις υπερδυνάμεις, στο πλαίσιο των στρατηγικών πολιτικών και του γρήγορου ρυθμού των γεγονότων, μπορούμε να πούμε ότι η κουρδική κατάσταση είναι πιο κοντά από ποτέ, για την δημιουργία γραμμών επικοινωνίας με τις διεθνείς δυνάμεις και την επίδειξη της ικανότητας των κουρδικών σχηματισμών να διαμορφώσουν ένα νέο πολιτικό πρότυπο στην περιοχή. Υπό το πρίσμα της υποβάθμισης του ρόλου των υφιστάμενων καθεστώτων ή της σύγκρουσης των πολιτικών και των συμφερόντων τους με τις πολιτικές και τα συμφέροντα των υπερδυνάμεων στην περιοχή, τα νέα δεδομένα μπορούν να ενσωματωθούν ως εξής:

Πρώτον, είτε στο Ιράκ είτε στην Συρία, σύμφωνα με τις τρέχουσες εξελίξεις και την παρουσία υπερδυνάμεων στο έδαφος τους, δεν είναι πλέον δυνατή η ανάληψη στρατιωτικής δράσης κατά των κουρδικών περιοχών που θα μπορούσε να τερματίσει την ύπαρξη αυτών των δύο υφιστάμενων οντοτήτων. Δεύτερον, όσον αφορά Τουρκία, οι πολλές αντιπαραθέσεις των σχέσεών της με τις ΗΠΑ και τις περισσότερες δυτικές χώρες, παρά το γεγονός ότι είναι μέλος του NATO, δημιουργούν νέα δεδομένα. Τα τελευταία χρόνια έχουμε γίνει μάρτυρες διαφόρων μορφών αυτής της σύγκρουσης, ειδικά μεταξύ της Τουρκίας και των ΗΠΑ, από την συμφωνία των πυραυλικών συστημάτων S400 έως τα στρατηγικά οικονομικά έργα στον ενεργειακό τομέα μεταξύ Τουρκίας και Ρωσίας, τις οικονομικές κυρώσεις και τις άμεσες απειλές των ΗΠΑ στον Ερντογάν. Αυτό αντανακλά μια κατάσταση άτυπου κατακερματισμού στις δυτικό-τουρκικές σχέσεις, η οποία δεν μπορεί να αποκατασταθεί στο εγγύς μέλλον εν μέσω των οραμάτων και των ευρασιατικών στρατηγικών που θέτει η τουρκική κυβέρνηση και των πολιτικών προεκτάσεών της στην περιοχή, οι οποίες είναι ασυμβίβαστες με τα δυτικά συμφέροντα και στρατηγικές, ειδικά των ΗΠΑ. Τρίτον, όσον αφορά το Ιράν, ο παρατηρητής της πολιτικής κατάστασης στην Μέση Ανατολή δεν θα δυσκολευτεί πολύ να ανακαλύψει σαφώς την φύση της άθλιας σχέσης μεταξύ του ιρανικού καθεστώτος και των ΗΠΑ, λόγω της πολυπλοκότητας των πυρηνικών φιλοδοξιών του Ιράν, που ρίχνουν μια σκοτεινή σκιά στην φύση της σχέσης μεταξύ των δύο μερών. Επιπλέον, οι αρνητικές επιπτώσεις σε ολόκληρη την περιοχή λόγω των γεωστρατηγικών φιλοδοξιών του Ιράν στην Αραβική Χερσόνησο και των απειλών της Τεχεράνης κατά του Ισραήλ. Ως εκ τούτου, οι υπάρχουσες πολιτικές συνθήκες στην περιοχή, και εντός των προαναφερθέντων, παρέχουν μια πραγματική ευκαιρία για τους Κούρδους να αναλάβουν μια πολιτική θέση στην περιοχή, η οποία μπορεί να οδηγήσει στην αναγνώριση μιας κουρδικής οντότητας σε διεθνές επίπεδο.

Λαμβάνοντας υπόψη τις πολιτικές και στρατηγικές πραγματικότητες σε κουρδικό επίπεδο, μπορεί να ειπωθεί ότι η ψυχολογία της ηγετικής σκέψης και οι μηχανισμοί μετάβασης σε ένα κράτος δεν έχουν ακόμη δημιουργηθεί για τους Κούρδους. Οι αλληλεξαρτήσεις και η στρατηγική, πολιτική, ακόμη και διπλωματική συνεργασία μεταξύ των κουρδικών κομμάτων

εξακολουθούν να βρίσκονται στο ελάχιστο επίπεδο. Διέπονται από κομματικές ατζέντες και μονομερείς πολιτικές, μακριά από τις προσδοκίες του κουρδικού λαού, καθοδηγούμενες από κομματική ιδεολογία και τα αποτελέσματα των διαφορών επί τόπου. Λόγω της κυριαρχίας της κομματικής νοοτροπίας, των στενών στρατηγικών προοπτικών και της απουσίας ενός κοινού κουρδικού σώματος, στο οποίο πιστεύουν και υποστηρίζουν τα διάφορα κουρδικά κόμματα, παράγονται πολιτικές δομές που συμβάλλουν σε μια κατάσταση αυτό-πέδησης των δεδηλωμένων φιλοδοξιών και ονείρων του κουρδικού λαού.

Αυτή η κατάσταση παράγει μια κοινωνική πραγματικότητα, περιορίζοντας τις κουρδικές φιλοδοξίες του κουρδικού λαού με κομματικές φιλοδοξίες και ατζέντες, συνδέοντας πολλές ενεργές ομάδες εντός της κουρδικής κοινωνίας, είτε σε πολιτικό επίπεδο, είτε σε πολιτιστικό και οικονομικό επίπεδο με την κομματική κατάσταση. Αυτό δημιουργεί ένα είδος εργαλείων που προσελκύουν αυτές τις ομάδες στο χωνευτήρι της πολιτικής εργασίας, προκειμένου να εδραιωθεί η εξουσία των πολιτικών κομμάτων και να επιτευχθούν οι στόχοι τους. Αντί για πατριωτικούς ή εθνικούς στόχους και διαμόρφωση μηχανισμών ικανών να αξιοποιήσουν αυτές τις δυνάμεις, είτε πρόκειται για ανθρώπινες είτε για οικονομικές συνιστώσες είτε ακόμα και για τις διπλωματικές σχέσεις των κομμάτων που προέκυψαν στον απόηχο των νέων γεωπολιτικών και διεθνών ισορροπιών στην περιοχή, εξυπηρετούνται κομματικές επιτυχίες και εσωτερικά συμφέροντα και όχι τα εθνικά. Κατά συνέπεια, τα κουρδικά κόμματα δεν σταματούν ποτέ να κατηγορούν το ένα το άλλο και εργάζονται ακούραστα, στα μέσα ενημέρωσης και πολιτικά, για να αποδείξουν τα λάθη του άλλου μέρους, μερικές φορές ζητούν ακόμη και την ανάγκη καταστροφής και εξόντωσης των αντιπάλων τους. Αυτή η κατάσταση μπορεί να δημιουργήσει ένα κράτος διαχωρισμού της κουρδικής απόφασης, μια κατάσταση που η πλειοψηφία της κουρδικής κοινωνίας δεν θα ευνοούσε, υπό οποιεσδήποτε ιστορικές ή πολιτικές συνθήκες. Τα γεγονότα που λαμβάνουν χώρα κάθε τόσο μεταξύ των κύριων κομμάτων της κουρδικής πολιτικής αντικατοπτρίζουν τον πραγματικό καθρέφτη της κουρδικής πολιτικής πραγματικότητας και των σχέσεων μεταξύ τους, την κυριαρχία της κομματικής νοοτροπίας. Η εστίαση στους μηχανισμούς και τα εργαλεία μέσω των οποίων ο ένας μπορεί να επιτεθεί στον άλλο και να προσπαθήσει να τον αποδυναμώσει και να δείξει την αποτυχία του στην κουρδική κοινή γνώμη γενικά, αντικατοπτρίζει επιπλέον την κουρδική πραγματικότητα.

35. ΟΙ ΚΟΥΡΔΟΙ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΖΟΥΝ ΜΙΑ ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΔΟΚΙΜΑΣΙΑ

Μέχρι στιγμής οι Κούρδοι έχουν περάσει πολλά χρόνια αγώνα για την επίτευξη των εθνικών τους δικαιωμάτων, ωστόσο δεν ήταν επιτυχείς με πολιτικές νίκες που θα μπορούσαν να τους οδηγήσουν προς τους κύριους στόχους τους, που είναι η δημιουργία ενός κουρδικού κράτους, παρόμοιου με τα αραβικά κράτη και τα τουρκικά και ιρανικά κράτη στην περιοχή, καθώς αποτελούν ένα από τα σημαντικότερα τέσσερα έθνη στην περιοχή. Ένα τέτοιο ζήτημα

μπορεί να αναχθεί σε πολλές ιστορικές αιτίες, διεθνείς ισορροπίες, στις πολιτικές των υπερδυνάμεων στην περιοχή ή ακόμα και στους υποκειμενικούς σχηματισμούς και δομικούς συνδυασμούς του κοινωνικού και πολιτικού περιβάλλοντος της κουρδικής κοινωνίας.

Η έκταση της στρατηγικής άποψης των Κούρδων πολιτικών και η εμπλοκή τους με τις πραγματικότητες και τα γεγονότα που έλαβαν χώρα στην περιοχή κατά τα προηγούμενα ιστορικά στάδια αποτέλεσε έναν από τους σημαντικότερους παράγοντες που συνέβαλαν στην απουσία των Κούρδων από την πολιτική αρένα στην Μέση Ανατολή, εκτός από την μορφή πολιτικών κομμάτων ή ομάδων που δεν μπορούσαν να συμβαδίσουν με τους σχηματισμούς και τις πολιτικές οντότητες άλλων υφιστάμενων εθνών στην περιοχή, σε ένα πλαίσιο πολιτικής ή στρατηγικής υποταγής σε αυτά. Ωστόσο, το τρέχον στάδιο είναι μάρτυρας της ικανότητάς τους να σχηματίσουν τα απαραίτητα πολιτικά, στρατιωτικά και διπλωματικά θεμέλια για την οικοδόμηση μιας κουρδικής δύναμης στην περιοχή και να χρησιμοποιήσουν τα πιθανά εργαλεία για την οικοδόμηση συμμαχιών που είναι συμβατές με την υπάρχουσα γεωπολιτική κατάσταση στην περιοχή σήμερα.

Η κουρδική πολιτική πραγματικότητα σήμερα διαφέρει από τα προαναφερθέντα. Οι Κούρδοι έχουν συνειδητοποιήσει την πραγματικότητα και την φύση των πολιτικών και των συμφερόντων που ενσωματώνονται στην περιοχή και είναι σε θέση, υπό τις παρούσες συνθήκες, να οικοδομήσουν μια εικόνα για τον εαυτό τους, η οποία μπορεί να ειπωθεί ότι είναι σχεδόν ανεξάρτητη από τα υπάρχοντα καθεστώτα στην περιοχή. Είναι σε θέση λαμβάνοντας υπόψη τα συμφέροντα και τους στόχους τους για την δημιουργία μιας κουρδικής οντότητας να αντιστρέψουν την ισορροπία δυνάμεων, τις συμμαχίες και τα εργαλεία του παγκόσμιου συστήματος στην περιοχή. Ωστόσο, αυτό που πλήττει αυτή την νέα πραγματικότητα είναι η εστίαση στο κομματικό «εγώ» και η προσπάθεια να παρουσιαστούν αυτές οι στρατηγικές επιτυχίες σε κουρδικό εθνικό επίπεδο, ως κομματικές επιτυχίες.

Ως εκ τούτου, μπορούμε να πούμε ότι η στρατηγική διάσταση είναι αυτό που απαιτείται σήμερα στις αίθουσες και τα συμβούλια των Κούρδων πολιτικών, και ο τρόπος σκέψης και ανάγνωσης του μέλλοντος, αν θέλουν το καλύτερο για τον λαό τους και τα παιδιά τους. Η σκέψη για κομματικά κέρδη και ιδεολογικές διαφορές θα είναι μόνο ένα μέσο για ενδιάμεσα κέρδη, των οποίων οι ιδιοκτήτες δεν θα βρουν στο εγγύς μέλλον κανέναν που να υποστηρίζει τα οράματά τους ή τις υπάρχουσες δομές τους, εάν οι διεθνείς σχέσεις άλλαζαν, αναμειγνύονταν ή τα υπάρχοντα διεθνή συμφέροντα άλλαζαν στην περιοχή. Η παρούσα φάση απαιτεί την επιτάχυνση της εφαρμογής των κουρδικών στρατηγικών, σε κουρδικό επίπεδο, οι οποίες πρέπει να ανταποκρίνονται στα συμφέροντα των υπερδυνάμεων, ή να αποτελούν προέκτασή τους, έτσι ώστε να μην αποτελούν εμπόδιο στην εφαρμογή τους. Παρ' όλα τα υποκειμενικά συστατικά που έχουν οι Κούρδοι και ενόψει πολλών αντικειμενικών συνθηκών που θα μπορούσαν να αποτελέσουν μια νέα ιστορική εποχή στην Μέση Ανατολή, οι Κούρδοι μπορεί να εμφανιστούν, πολιτικά, με πρωτοφανή δύναμη. Αυτό που απαιτείται από τους Κούρδους και τις πολιτικές πρωτοπορίες τους είναι να κρατήσουν

την ιστορική τους ευθύνη, να αφήσουν τις κομματικές τους διαφορές και να ανέλθουν στο επίπεδο της εθνικής αίσθησης και του ιστορικού ρεαλισμού, ώστε να μην χάσουν μια ευκαιρία που μπορεί να μην επαναληφθεί στο εγγύς μέλλον.

Κατά συνέπεια, ένα από τα πιο σημαντικά προτεινόμενα σενάρια πηγάζει από τις ιστορικές επιταγές της αυτοδιάθεσης του κουρδικού λαού, βασισμένη σε μια σαφώς καθορισμένη συμφωνία, στην οποία ο δομικός συνδυασμός μιας δημοκρατικής κοινωνίας ως γεγονός ενώνεται με το γεγονός της κουρδικής συμμαχίας έθνους-κράτους, με πυρήνα την περιοχή του Κουρδιστάν στο Ιράκ. Αυτό το κρατικιστικό μοντέλο μπορεί να οικοδομηθεί με συμφωνία μεταξύ της κουρδικής κοινωνίας και της περιφερειακής κυβέρνησης του Κουρδιστάν (KRG), έτσι ώστε το Ερμπίλ να αποτελεί το κέντρο της, ενώ η Αυτόνομη Διοίκηση στην Συρία μπορεί να σχηματίσει μια πολιτική και διοικητική οντότητα που συνδέεται με το ίδιο κέντρο, υπό την προϋπόθεση ότι η μορφή αυτής της σύνδεσης συμφωνείται επίσημα τόσο πολιτικά όσο και διοικητικά, προκειμένου να μην πέσει στην παγίδα της επανάληψης ιστορικών λαθών του παρελθόντος και να μην παρασυρθεί σε εθνικές-κρατικές πολιτικές με αυστηρά σύνορα.

36. ΓΕΩΠΟΛΙΤΙΚΗ ΣΥΝΟΨΗ

Η πορεία των εξελίξεων στον κουρδικό πολιτικό χώρο καθορίστηκε κυρίως από γεωπολιτικές εκτιμήσεις διεθνών και περιφερειακών δυνάμεων. Ως εκ τούτου, η γεωπολιτική διάσταση της κουρδικής σύγκρουσης γίνεται ευρέως αποδεκτό ότι είναι μια προβολή της «γεωγραφίας ως πεπρωμένο». Το Κουρδιστάν βρίσκεται στα βουνά Taurus και Zagros μεταξύ των οροπεδίων της Τουρκίας και του Ιράν, των ερήμων της Συρίας και του Ιράκ και των βουνών του Καυκάσου. Ιστορικά, η γεωστρατηγική σημασία του Κουρδιστάν προέρχεται κυρίως από αυτό το «όριο» στην περιοχή όπου η Ευρώπη συναντά την Ασία. Από τον 11ο αιώνα, ειδικότερα, το Κουρδιστάν υπήρξε μια «ουδέτερη ζώνη μεταξύ μεγαλύτερων δυνάμεων». Μετά τον κατακερματισμό του χαλιφάτου των Αββασιδών, το Κουρδιστάν βρέθηκε μεταξύ των Σελτζούκων Τούρκων και της Βυζαντινής Αυτοκρατορίας. Η άνοδος της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας στην περιοχή από τις αρχές του 16ου αιώνα έφερε ένα μεγάλο μέρος του Κουρδιστάν υπό την κυριαρχία των Οθωμανών ως «συνοριακή άμυνα κατά της αυτοκρατορίας των Σαφαβιδών».

Η Ρωσική Αυτοκρατορία εντάχθηκε στον ανταγωνισμό για το Κουρδιστάν τον 19ο αιώνα ως αποτέλεσμα της ρωσικής επέκτασης στον Καύκασο και το Κουρδιστάν έγινε ένα «σημείο ανάφλεξης της αντιπαλότητας» μεταξύ της Ρωσικής Αυτοκρατορίας και αντίστοιχα της δυναστείας Qajar της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας. Στην σύγχρονη εποχή, τέλος, το Κουρδιστάν, χωρισμένο μεταξύ τεσσάρων κρατών, αντιπροσώπευε την πιο απομακρυσμένη πλευρά των συμμαχιών που αναπτύχθηκαν εναντίον της Ένωσης Σοβιετικών Σοσιαλιστικών Δημοκρατιών (ΕΣΣΔ) μεταξύ 1949 και 1991, και στην συνέχεια, εν μέρει εναντίον της Ισλαμικής Δημοκρατίας του Ιράν από το 1979 και μετά. Όπως δείχνει αυτό το πόνημα, η

κουρδική σύγκρουση των τελευταίων εκατό ετών ήταν «πολύ μεγάλη για να επιλυθεί, αλλά όχι αρκετά μεγάλη για να αποτελέσει πρωταρχικό μέλημα για μια διεθνή κοινότητα που ήταν ουσιαστικά μια λέσχη κυρίαρχων κρατών που ενεργούσαν σε μεγάλο βαθμό για να διατηρήσουν την ακεραιότητα των μελών της».

Έτσι, η κουρδική σύγκρουση παρέμεινε μακριά από το διεθνές προσκήνιο ως ζήτημα ασφάλειας που προκαλεί ανησυχία στην Μέση Ανατολή, ακόμη και όταν οι Κούρδοι στοχοποιήθηκαν με γενοκτονικές επιθέσεις, για παράδειγμα, στο Dersim το 1938 στην Τουρκία και στην εκστρατεία Anfal το 1988 στο Ιράκ. Μια διεθνής προσπάθεια για την αναζήτηση ειρηνικής λύσης στην κουρδική σύγκρουση εμφανίστηκε για πρώτη φορά το 1991, όταν ο τότε πρόεδρος του Ιράκ, Σαντάμ Χουσεΐν, επιτέθηκε στους Κούρδους στο Ιράκ μετά τον Πρώτο Πόλεμο του Κόλπου. Η στρατιωτική επέμβαση του διεθνούς συνασπισμού υπό την ηγεσία των ΗΠΑ στο βόρειο Ιράκ, που ονομάστηκε Operation Provide Comfort (Επιχείρηση Παροχή Άνεσης), είχε ως στόχο την προστασία των Κούρδων προσφύγων και την παράδοση ανθρωπιστικής βοήθειας. Η ζώνη απαγόρευσης πτήσεων που επιβλήθηκε στο πλαίσιο αυτό ήταν ένας από τους κύριους παράγοντες που επέτρεψαν την δημιουργία της αυτόνομης περιοχής του Κουρδιστάν το 1992. Παρ' όλα αυτά, όπως υποστηρίζουν πολλές επιστημονικές μελέτες, η δημιουργία μιας κουρδικής οντότητας στο Ιράκ ήταν μια ακούσια συνέπεια των ιδιαίτερων πολιτικών συνθηκών της δεκαετίας του 1990. Στην πραγματικότητα, το κίνητρο πίσω από την επιχείρηση Provide Comfort δεν ήταν ούτε η αναγνώριση του κουρδικού δικαιώματος αυτοδιάθεσης ούτε η αναζήτηση ειρηνικής λύσης στην κουρδική σύγκρουση στο Ιράκ, αλλά απλώς η ανακούφιση του ανθρώπινου πόνου σε μια ανθρωπιστική κρίση που προέκυψε από την φυγή εκατομμυρίων Κούρδων.

Η στρατιωτική και πολιτική παρέμβαση της Δύσης στις ιρακινές υποθέσεις δεν οδήγησε σε καμία επίλυση της κουρδικής σύγκρουσης (σε αντίθεση, για παράδειγμα, με την Βοσνία ή το Κοσσυφοπέδιο). Αντίθετα, το αποτέλεσμα ήταν η απομόνωση των Κούρδων από το υπόλοιπο Ιράκ. Παρόλο που η εισβολή των ΗΠΑ στο Ιράκ το 2003 άνοιξε ένα νέο κεφάλαιο στο Ιράκ και οι Κούρδοι απέκτησαν εκτεταμένα ομοσπονδιακά δικαιώματα σύμφωνα με το ιρακινό σύνταγμα του 2005, οι ανεπίλυτες διαφορές για εδάφη και πετρελαϊκούς πόρους συνέχισαν να εμποδίζουν την επίτευξη ειρήνης, εκτός αν θεωρηθεί ότι η απουσία πολέμου μεταξύ Ερμπίλ και Βαγδάτης από το 2003 αντιπροσωπεύει την ίδια την ειρήνη. Στην Τουρκία, επίσης, η δεκαετία του 1990 σηματοδότησε μια σχετική αλλαγή στην στάση της Δύσης απέναντι στην κουρδική σύγκρουση. Μεταξύ των φιλελεύθερων υποσχέσεων για μια «νέα παγκόσμια τάξη» και της διαδικασίας ένταξης της Τουρκίας στην ΕΕ, η κουρδική σύγκρουση στην Τουρκία απέκτησε μεγαλύτερη προβολή στην διεθνή ατζέντα ως ζήτημα δημοκρατίας και όχι ασφάλειας. Αντιδρώντας στην κλιμάκωση του πολέμου μεταξύ του Κουρδικού Εργατικού Κόμματος (PKK) και του τουρκικού κράτους, η Ευρωπαϊκή Ένωση, ειδικότερα, έδωσε μεγαλύτερη προσοχή στις παραβιάσεις των ανθρωπίνων δικαιωμάτων στην Τουρκία. Από αυτή την άποψη, μια ειρηνική λύση στην κουρδική σύγκρουση έγινε μία από τις

προϋποθέσεις που έπρεπε να εκπληρώσει η Τουρκία για να ενταχθεί στην Ευρωπαϊκή Ένωση.

Ωστόσο, η προϋπόθεση αυτή ουδέποτε αποτέλεσε πολιτικό εμπόδιο στην ανάπτυξη των σχέσεων ΕΕ-Τουρκίας και παρέμεινε σε μεγάλο βαθμό απλώς μια ηθική ευθύνη που εκφράστηκε περιστασιακά από τα θεσμικά όργανα της ΕΕ. Αυτό που τελικά καθόρισε την προσέγγιση της ΕΕ στην κουρδική σύγκρουση στην Τουρκία ήταν τα γεωπολιτικά συμφέροντα των μελών της, τα οποία έδωσαν προτεραιότητα στον ενεργειακό εφοδιασμό και την αυξανόμενη απειλή της ισλαμικής ριζοσπαστικοποίησης. Ακόμη και οι αποφάσεις του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων (ΕΔΑΔ) σε υποθέσεις που αφορούσαν παραβιάσεις ανθρωπίνων δικαιωμάτων της Τουρκίας υπόκειντο σε τέτοιες γεωπολιτικές εκτιμήσεις. Εν τω μεταξύ, η καταχώριση του ΡΚΚ ως τρομοκρατικής οργάνωσης πρώτα στην Γερμανία το 1993 και στην συνέχεια στις ΗΠΑ, τον Καναδά, το Ηνωμένο Βασίλειο και τελικά από την ΕΕ το 2002 επέστρεψε σε μεγάλο βαθμό την κουρδική σύγκρουση στο πλαίσιο ασφαλείας της Τουρκίας, όπου παρέμεινε ως σήμερα. Η αμερικανική απόφαση να συμπεριληφθεί το ΡΚΚ στον κατάλογο των τρομοκρατικών οργανώσεων το 2002 έγινε σε αντάλλαγμα για την υποστήριξη της Τουρκίας στην Διεθνή Δύναμη Βοηθείας για Ασφάλεια στο Αφγανιστάν (International Security Assistance Force, ISAF) και την συνεργασία της με τον αποκαλούμενο από την Ουάσιγκτον Παγκόσμιο Πόλεμο κατά της Τρομοκρατίας (Global War on Terrorism, GWOT).

Οι γεωπολιτικές εξελίξεις έχουν επίσης κατά καιρούς ανοίξει το δρόμο για την ειρήνη μεταξύ της Τουρκίας και των Κούρδων. Μετά από κάθε επεισόδιο γεωπολιτικής αναταραχής στην Μέση Ανατολή, την κατάρρευση της ΕΣΣΔ το 1991, τις επιθέσεις της 11.9 το 2001 και την Αραβική Άνοιξη το 2011, η Τουρκία διεξήγαγε διαπραγματεύσεις με τους Κούρδους. Το 1991, ο Τούρκος πρόεδρος Τουργκούτ Οζάλ επικοινωνήσε με τους Κούρδους πολιτικούς ηγέτες στο Ιράκ, δηλαδή τον Τζαλάλ Ταλαμπανί και τον Μασούντ Μπαρζανί. Η ανάπτυξη των σχέσεων μεταξύ των ιρακινών Κούρδων ηγετών και της Τουρκίας σύντομα εξελίχθηκε σε ανεπίσημες ειρηνευτικές διαπραγματεύσεις με το ΡΚΚ το 1993, στις οποίες ο Τζαλάλ Ταλαμπανί διαδραμάτισε αποφασιστικό ρόλο ως μεσολαβητής μεταξύ της Τουρκίας και του ΡΚΚ. Ο Οζάλ πίστευε ότι η Τουρκία θα κέρδιζε πλεονέκτημα συνεργαζόμενη με τους Κούρδους στην Μέση Ανατολή αντί των ΗΠΑ. Ο Ταλαμπανί αισθάνθηκε ότι η ικανοποίηση του χορηγού του (Οζάλ) «θα μπορούσε να συμβάλει στην ενίσχυση της συνολικής θέσης των Κούρδων σε όλη την Μέση Ανατολή». Ωστόσο, αυτή η διαδικασία έληξε απότομα όταν ο Οζάλ πέθανε στις 17 Απριλίου 1993, καθώς το τουρκικό κατεστημένο δεν συμεριζόταν την προσέγγισή του. Μια άλλη αναβίωση των ειρηνευτικών συνομιλιών με τους Κούρδους συνέβη μετά την 11.9, όταν οι ΗΠΑ εισέβαλαν στο Ιράκ το 2003. Ούτως η ειρήνη με το ΡΚΚ, ειδικότερα, ήταν στα χαρτιά ακόμη και πριν από την 11.9., καθώς ο ηγέτης του ΡΚΚ Αμπντουλάχ Οτσαλάν είχε φυλακιστεί στο νησί İmralı στην Τουρκία από το 1999. Επιπλέον, το ΡΚΚ είχε κηρύξει κατάπαυση του πυρός το 1999 και μάλιστα «αυτοδιαλύθηκε» το 2002, μεταρρυθμιζόμενο ως Κογκρέσο για

την Ελευθερία και την Δημοκρατία στο Κουρδιστάν (KADEK) για να διαπραγματευτεί μια ειρηνική διευθέτηση.

Στην πραγματικότητα, οι ανεπίσημες διαπραγματεύσεις με το PKK δεν ξεκίνησαν πριν από το 2008, όταν η Τουρκία ξεκίνησε μια «διαδικασία ανοίγματος» με την νεοσυσταθείσα περιφερειακή κυβέρνηση του Κουρδιστάν (KRG) στο Ιράκ. Αυτή την φορά, σε αντίθεση με το 1993, η προσέγγιση με τους Κούρδους υποστηρίχθηκε τόσο από το τουρκικό κράτος όσο και από την διεθνή κοινότητα, καθώς και οι δύο συμφώνησαν στην αναγκαιότητα της τουρκο-κουρδικής ειρήνης για να ανοίξει το δρόμο για την Τουρκία να αναλάβει ηγετικό ρόλο, οικονομικό και πολιτικό στην Μέση Ανατολή. Παρόλο που αυτός ο δεύτερος γύρος διαπραγματεύσεων μεταξύ της Τουρκίας και του PKK αναστάλη για μερικά χρόνια κατά την διάρκεια της αραβικής άνοιξης μετά το 2011, επαναλήφθηκε μετά το 2013 με την πλήρη και ρητή δέσμευση όλων των μερών, της Τουρκίας, της KRG, του PKK και της Αυτόνομης Διοίκησης της Βόρειας και Ανατολικής Συρίας (Autonomous Administration of North and East Syria, AANES), στο πλαίσιο μιας διαπραγματευτικής διαδικασίας (η διαδικασία του İmrali) όπου η Τουρκία και οι Κούρδοι τοποθετήθηκαν ως στρατηγικοί εταίροι στην Μέση Ανατολή «υπό το λάβαρο του Ισλάμ». Επομένως, μπορεί να υποστηριχθεί ότι, πρώτον, η κινητήρια δύναμη πίσω από τις διαπραγματεύσεις μετά το 1993 μεταξύ της Τουρκίας και του PKK ήταν η περιφερειακή και όχι μια εσωτερική δυναμική. Δεύτερον, παρόλο που οι διαπραγματεύσεις διεξήχθησαν μεταξύ της Τουρκίας και του PKK, οι κουρδικοί πολιτικοί παράγοντες στο Ιράκ και την Συρία συμμετείχαν επίσης τουλάχιστον περιστασιακά σε διαφορετικά επίπεδα. Τρίτον, ο στόχος των διαπραγματεύσεων ήταν τελικά μια συνεργασία μεταξύ της Τουρκίας και των Κούρδων στο σύνολό τους στην Μέση Ανατολή, και όχι απλώς μια ειρηνική λύση στην κουρδική σύγκρουση εντός της Τουρκίας. Ωστόσο, ο κύριος παράγοντας που οδήγησε στον τερματισμό των διαπραγματεύσεων σχετιζόταν με την εσωτερική δυναμική στην Τουρκία και όχι με την περιφερειακή κατάσταση.

Από την άποψη αυτή, μπορεί κανείς να υποστηρίξει ότι η μοίρα των διαδικασιών διαπραγμάτευσης καθορίστηκε από τις ακόλουθες εξελίξεις: Το 1993, ο αγώνας εξουσίας μεταξύ του πολιτικού και του στρατιωτικού, όπου επικράτησε ο στρατιωτικός παράγοντας. Το 2008-2010, ο εσωτερικός πολιτικός αγώνας καθώς τα ισλαμικά στελέχη εισήλθαν στην γραφειοκρατία ασφαλείας και η δύναμη του στρατού μειώθηκε υπό την κυβέρνηση του ισλαμικού Κόμματος Δικαιοσύνης και Ανάπτυξης (AKP). Και τέλος, οι πολιτικές επιπτώσεις των γενικών εκλογών της 7ης Ιουνίου 2015, όπου το AKP απέτυχε να ανταποκριθεί στις προσδοκίες, ενώ το κουρδικό HDP (Λαϊκό Δημοκρατικό Κόμμα) σημείωσε απροσδόκητη επιτυχία. Οι στρατιωτικές και πολιτικές επιτυχίες των Κούρδων στην Συρία και το Ιράκ και η ορατή ενίσχυσή τους κατά την διάρκεια του αγώνα κατά του ISIS/DAESH έχουν επιταχύνει περαιτέρω αυτή την διαδικασία. Σε αυτό το πλαίσιο, οι αυξανόμενες αυταρχικές τάσεις στην Τουρκία επηρεάζουν την κουρδική σύγκρουση όχι μόνο στην Τουρκία, αλλά και στο Ιράκ και την Συρία. Επιπλέον, οι στρατιωτικές επεμβάσεις της Τουρκίας στις γειτονικές κουρδικές οντότητες υπονομεύουν τις προσπάθειες σταθεροποίησης στο Ιράκ και την Συρία. Ωστόσο,

ακόμη και αν άλλαζε η κυβέρνηση στην Τουρκία, μια ειρηνική λύση στην κουρδική σύγκρουση είναι απίθανη για το άμεσο μέλλον, δεδομένων των νέων παγκόσμιων γεωπολιτικών εκτιμήσεων, όπου τα συμφέροντα ασφαλείας θα κυριαρχήσουν στην πορεία των εξελίξεων στην Μέση Ανατολή. Στην πραγματικότητα, η αδιαφορία της διεθνούς κοινότητας (στην καλύτερη περίπτωση) για την τουρκική επιθετικότητα εναντίον των Κούρδων, τόσο στο εσωτερικό όσο και σε περιφερειακό επίπεδο, αποδεικνύει ότι τέτοια συμφέροντα είναι ήδη στο παιχνίδι.

Παρά την επιδείνωση των σχέσεων μεταξύ Τουρκίας και Δύσης την τελευταία δεκαετία, οι καταστροφικές συνέπειες των διασυνοριακών στρατιωτικών επιχειρήσεων της Τουρκίας δεν προκάλεσαν τίποτα περισσότερο από δηλώσεις ανησυχίας. Για παράδειγμα, οι ΗΠΑ επέβαλαν κυρώσεις στην Τουρκία για την αγορά του ρωσικού πυραυλικού συστήματος S400, αλλά αγνόησαν τα εγκλήματα πολέμου της Τουρκίας και τις παραβιάσεις του διεθνούς δικαίου στο όνομα της εξισορρόπησης της Ρωσίας στην Συρία και του περιορισμού της ιρανικής επιρροής στην Συρία και το Ιράκ. Επιπλέον, οι ΗΠΑ συνέχισαν να υποστηρίζουν την συνεργασία της Τουρκίας με ομάδες τζιχαντιστών στην Συρία προκειμένου να καταπολεμήσουν το καθεστώς Άσαντ και να περιορίσουν τους Κούρδους. Η ΕΕ και τα κράτη μέλη της, από την άλλη πλευρά, ανησυχούσαν πρωτίστως για τις προσφυγικές ροές και αυτό ήταν που τελικά άμβλυσε τις αντιδράσεις τους στις παράνομες ενέργειες της Τουρκίας. Από αυτή την άποψη, η σημασία της Τουρκίας για την τύχη της κουρδικής σύγκρουσης αναμένεται να αυξηθεί, δεδομένου ότι η «ρωσική απειλή» και η άνοδος της Κίνας καθιστούν απαραίτητο τον διφορούμενο ρόλο της στο ΝΑΤΟ. Ο πόλεμος στην Ουκρανία έχει αυξήσει την σημασία της Τουρκίας ως ενεργειακού κόμβου για την Ευρώπη, ενώ η αποτυχία των προσπαθειών για την αναβίωση του Κοινού Ολοκληρωμένου Σχεδίου Δράσης (Joint Comprehensive Plan of Action, JCPOA) έχει αμβλύνει τις προοπτικές μιας «ύφεσης στην Μέση Ανατολή», με την στάση της Τουρκίας σχετικά με την εμβάθυνση της αντιπαλότητας μεταξύ του Ιράν και της αναδυόμενης περιφερειακής συμμαχίας που συνδέεται με τις Συμφωνίες του Αβραάμ του Σεπτεμβρίου 2020 (ένα σύνολο διμερών συμφωνιών μεταξύ του Ισραήλ και των Ηνωμένων Αραβικών Εμιράτων, Μπαχρέιν, Μαρόκο και Σουδάν, με την μεσολάβηση των Ηνωμένων Πολιτειών) να είναι επίσης μεγάλης σημασίας. Μεγάλης σημασίας είναι επίσης η πρόσφατη ένταξη στους BRICS της Σαουδικής Αραβίας και των Ηνωμένων Αραβικών Εμιράτων, μια ένταξη που αντανακλά τάσεις απεξάρτησης του αραβικού κόσμου από την ηγεμονία των ΗΠΑ.

Από γεωπολιτική άποψη, οι Κούρδοι και το έδαφος του Κουρδιστάν βρίσκονται εν μέσω περιφερειακού και διεθνούς ανταγωνισμού ισχύος. Όσον αφορά τους φυσικούς πόρους, εκτός από το πετρέλαιο και το φυσικό αέριο, ο έλεγχος των πηγών του Τίγρη και του Ευφράτη είναι ζωτικής σημασίας σήμερα, ειδικά καθώς ο κόσμος αντιμετωπίζει μια «επισιτιστική κρίση». Η περιφερειακή κυβέρνηση του Κουρδιστάν στο βόρειο Ιράκ κατέχει τα όγδοα μεγαλύτερα αποθέματα πετρελαίου στον κόσμο καθώς και σημαντικά πεδία φυσικού αερίου. Τα αποθέματα πετρελαίου υπό τον έλεγχο της Αυτόνομης Διοίκησης της Βόρειας και

Ανατολικής Συρίας (AANES) είναι πολύ μικρότερα (2,5 δισεκατομμύρια βαρέλια), αλλά έχουν ήδη αλλάξει το παιχνίδι στις εξελίξεις στην Συρία. Επιπλέον, το Κουρδιστάν βρίσκεται στο σταυροδρόμι των οδών μεταφοράς πετρελαίου, με αγωγούς που οδηγούν στην Μεσόγειο, στο Ceyhan (Τουρκία) και στο Baniyas (Συρία). Ο έλεγχος των ανώτερων περιοχών τόσο του Τίγρη όσο και του Ευφράτη είναι ένα άλλο βασικό γεωπολιτικό πλεονέκτημα που ενισχύει την γεωπολιτική σημασία του Κουρδιστάν. Οι Κούρδοι, με την φιλοδοξία τους για αυτοδιάθεση και με πολλούς εξοπλισμένους, εκπαιδευμένους και έμπειρους μαχητές είναι επίσης ένας παράγοντας σε αυτόν τον διαγωνισμό. Ωστόσο, οι Κούρδοι μαχητές αποτελούνται από διαφορετικές ομάδες πιστές στα αντίπαλα κουρδικά πολιτικά κόμματα. Η υποστήριξη τουλάχιστον μίας από αυτές τις ομάδες είναι απαραίτητη για κάθε περιφερειακή ή διεθνή δύναμη να επιτύχει το στόχο της.

Από αυτή την άποψη, θα μπορούσε κανείς να υποστηρίξει ότι οι Κούρδοι δεν διαθέτουν την στρατιωτική και πολιτική δύναμη που απαιτείται για να επιτύχουν τις φιλοδοξίες τους μόνοι τους. Αλλά το ίδιο ισχύει και για κάθε παράγοντα που επιδιώκει να προβάλλει εξουσία στο έδαφος του Κουρδιστάν χωρίς την συνεργασία των Κούρδων παραγόντων. Η νέα θέση των Κούρδων στην Μέση Ανατολή, η οποία έχει αναφερθεί ως «game changer» την τελευταία δεκαετία, ενισχύεται επίσης από μια κινητοποίηση βάσης υπέρ του Kurdiyati (πανκουρδισμός). Η εμφάνιση της οικονομικής κρίσης, από την άλλη πλευρά, έχει τροφοδοτήσει την αποξένωση σημαντικών τμημάτων του κουρδικού πληθυσμού σε κάθε συνιστώσα πολιτεία, ενώ η διόγκωση της κουρδικής νεολαίας, ειδικότερα, επιτρέπει και ενισχύει μια σημαντική μετατόπιση στο κουρδικό εθνικιστικό κίνημα. Στο Ιράκ, για παράδειγμα, η μέση ηλικία του κουρδικού πληθυσμού εκτιμάται ότι είναι λίγο πάνω από είκοσι, περίπου οι μισοί είναι κάτω από αυτή την ηλικία. Στην Τουρκία, η κυρίως κουρδική νοτιοανατολική περιοχή έχει το υψηλότερο ποσοστό γεννήσεων της χώρας, με μέσο όρο 4,2 γεννήσεις ανά νοικοκυριό. Σύμφωνα με το Τουρκικό Ινστιτούτο Στατιστικής, τόσο το χαμηλότερο ποσοστό ηλικιωμένων πληθυσμών όσο και το υψηλότερο ποσοστό του πληθυσμού των νέων συγκεντρώνονται στις νοτιοανατολικές κουρδικές περιοχές. Συνολικά, η κουρδική σύγκρουση έχει διεθνοποιηθεί όλο και περισσότερο, με την συμμετοχή περιφερειακών και παγκόσμιων δυνάμεων.

Η γενικευμένη αποτυχία των ευάλωτων κρατών του Ιράκ και της Συρίας και των αυταρχικών κρατών της Τουρκίας και του Ιράν να ανταποκριθούν στις προσδοκίες του κουρδικού λαού προκαλεί επίσης πολιτικές εντάσεις και κοινωνική αναταραχή. Η αύξηση του αριθμού των Κούρδων που καταφεύγουν σε ξένες χώρες είναι ένα από τα αποτελέσματα αυτής της καταστροφικής διαδικασίας. Συνοδευόμενη από παγκόσμιους κινδύνους φτώχειας, ανισότητας και αδικίας, σήμερα μια λύση στην κουρδική σύγκρουση είναι πιο περίπλοκη από πριν. Ως εκ τούτου, είναι θεμελιωδώς αναγκαία η αύξηση της διπλωματίας και της πολιτικής βούλησης για διευθέτηση. Συνοπτικά, τόσο οι αποτυχημένες προσπάθειες απόκτησης κουρδικής κρατικής υπόστασης όσο και τα επιτεύγματα δείχνουν πώς οι παγκόσμιες και περιφερειακές αναταραχές και, ειδικότερα, οι γεωπολιτικοί αστερισμοί

ανοίγουν ευκαιρίες για τους Κούρδους, επηρεάζουν την ενδοκουρδική δυναμική και επηρεάζουν τις πιθανότητες επιτυχίας ή ήττας. Ταυτόχρονα, υπογραμμίζουν τα συνεχιζόμενα πλεονεκτήματα και αδυναμίες στην κουρδική πολιτική που συνεχίζουν να έχουν απήχηση σήμερα. Τα σημαντικότερα πλεονεκτήματα είναι:

- Αδιάσπαστη θέληση για εθνική αυτοδιάθεση
- Εθνοπολιτική μαζική κινητοποίηση
- Δημογραφικά στοιχεία και πληθυσμός
- Ανθεκτικές οργανώσεις και κόμματα
- Σημαντική θέση ως παράγοντες στη Μέση Ανατολή (ως οι σημαντικότερες τοπικές δυνάμεις στις κουρδικές κατοικημένες περιοχές και σχετικές με την σταθεροποίηση των κρατών στα οποία ζουν)
- Αύξηση της διακρατικής κουρδικής δημόσιας σφαίρας λόγω των δυνατοτήτων ψηφιακής επικοινωνίας και επομένως αυξημένη πίεση στα κουρδικά κόμματα να προσαρμοστούν
- Αυξημένη διεθνής δημόσια υποστήριξη

Ωστόσο, οι Κούρδοι εξακολουθούν να αντιμετωπίζουν σημαντικούς κινδύνους με γεωπολιτικές επιπτώσεις. Οι σημαντικότερες από αυτές είναι:

- Δομικές ασυμμετρίες στις σχέσεις με τα κράτη
- Γεωγραφική περικύκλωση από αντι-κούρδους γείτονες
- Λειτουργία ως γεωστρατηγική νεκρή ζώνη, στρατηγική εκμετάλλευση
- Έλλειψη αποφασιστικής διεθνούς υποστήριξης
- Ευπάθεια λόγω εσωτερικού κατακερματισμού. Χωρίς εξωτερική υποστήριξη από τα κράτη, η επίλυση των συγκρούσεων θα παραμείνει δύσκολη. Η υπέρβαση του επίμονου εσωτερικού κατακερματισμού των κουρδικών δυνάμεων είναι επίσης ζωτικής σημασίας και παραμένει μια σημαντική πρόκληση. Επομένως, το μέλλον των Κούρδων θα εξαρτηθεί επίσης από την επιτυχία τους να ξεπεράσουν τον εσωτερικό κατακερματισμό και να δημιουργήσουν συνέργειες.

37. ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ ΕΝΟΣ ΕΝΙΑΙΟΥ ΚΟΥΡΔΙΚΟΥ ΣΧΕΔΙΟΥ ΜΕ ΣΑΦΕΙΣ ΣΤΟΧΟΥΣ

Οι Κούρδοι βρίσκονται στο κατώφλι μιας κομβικής φάσης στην ιστορία τους, στην οποία πρέπει να είναι σαφείς στις απαιτήσεις και τις προσπάθειές τους και να εδραιώσουν τις τάξεις τους. Σήμερα οι διεθνείς και περιφερειακές συνθήκες είναι πιο ευνοϊκές από οποιαδήποτε άλλη στιγμή στο παρελθόν, καθώς και ο υποκειμενικός παράγοντας υπό το πρίσμα της διαθεσιμότητας των περισσότερων πολιτικών και οικονομικών συνιστωσών, το

μόνο που χρειάζεται είναι οι εγκέφαλοι της στρατηγικής σκέψης. Εκείνους που είναι σε θέση να επιφέρουν την ολοκλήρωση, να συνδέσουν τις κύριες πτυχές του κουρδικού ζητήματος και να το μετατρέψουν σε πραγματικότητα αποδεκτή από την διεθνή κοινότητα και την συναίνεση των υπερδυνάμεών της. Ως εκ τούτου, μπορεί να ειπωθεί ότι είναι απαραίτητο να σχηματιστούν πυρήνες ή στρατηγικές μονάδες σε κουρδικό επίπεδο, να καθοριστούν σαφώς τα ενδιαμέσα σχέδια και οι στόχοι που απαιτούνται για την επίτευξη των προσδοκιών του κουρδικού λαού. Αυτά τα κύτταρα θα πρέπει να εργαστούν για την έρευνα των πολιτικών και των μηχανισμών μέσω των οποίων μπορούν να επιτευχθούν αυτοί οι στόχοι.

Το κύριο καθήκον αυτών των πυρήνων ή δομικών μονάδων, σύμφωνα με την προτεινόμενη προοπτική, είναι να δημιουργήσουν την δομή ενός ενοποιημένου κουρδικού σχεδίου στο πλαίσιο του σεναρίου που παρουσιάστηκε παραπάνω. Δεν αναγνωρίζει τεχνητά σύνορα, δεν κάνει διάκριση μεταξύ του κουρδικού λαού στις διάφορες χώρες στις οποίες ζει και προωθεί το υπέρτατο συμφέρον του λαού πάνω από όλες τις άλλες πολιτικές σκοπιμότητες. Μακριά από τις κομματικές διαμάχες που υπάρχουν μεταξύ των μεγάλων κουρδικών κομμάτων, τονίζοντας ότι αυτοί οι πυρήνες ή μονάδες, σε διάφορα επίπεδα, σχηματίζονται ως ένας νομικός πυρήνας, ένας οικονομικός πυρήνας, ένας πολιτικός πυρήνας, ένας κοινωνικός πυρήνας και ένας διπλωματικός πυρήνας, ο καθένας θα εργαστεί για να δημιουργήσει τα σωστά και πραγματικά θεμέλια αυτής της ισχυρής δομής. Προκειμένου να κερδίσει την αναγνώριση των γεωγραφικών, ιστορικών και πολιτικών δικαιωμάτων του κουρδικού λαού, αυτές οι μονάδες ή πυρήνες πρέπει να έχουν υψηλό επίπεδο συντονισμού μεταξύ τους. Έτσι, θα φτάσουν σε ρεαλιστικά πολιτικά αποτελέσματα και θα σχηματίσουν ένα κουρδικό πολιτικό σχέδιο, μέσω του οποίου οι Κούρδοι μπορούν να χτυπήσουν τις μεγαλύτερες πόρτες των διεθνών φόρουμ και να το βάλουν στο τραπέζι των πολιτικών τους, για να αποσπάσουν την αναγνώριση του κουρδικού λαού και των εθνικών του δικαιωμάτων και να προχωρήσουν σε μια επίσημη και διεθνώς αναγνωρισμένη οντότητα.

38. ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ / ΣΧΕΣΕΙΣ ΜΕΤΑΞΥ ΕΛΛΑΔΑΣ ΚΑΙ ΚΟΥΡΔΩΝ

Μια σειρά από στερεότυπα και προκαταλήψεις ταλανίζουν την ελληνική πολιτική σκέψη στην προσπάθεια και διαδικασία προσέγγισης-ανάλυσης του κουρδικού ζητήματος. Δυστυχώς αυτή η πολιτική προσέγγιση στο κουρδικό γίνεσθαι αναλώνεται ως επί το πλείστον στην ήττα ή διαμελισμό της Τουρκίας από την «κουρδική επέλαση» στο μαλακό υπογάστριό της, χωρίς κριτική σκέψη και με κύριο χαρακτηριστικό την φαλκίδευση του ορθολογισμού και την κυριαρχία του συναισθηματισμού.

Οι Κούρδοι από αδέρφια μας, από ένα έθνος φιλικά προσκείμενο προς τον Ελληνισμό, στο οι Κούρδοι μας λήστευαν και μας έσφαζαν στην Ουκρανία (1919), Μικρά Ασία (1922) και Κύπρο (1974). Όλα αυτά εμπεριέχουν ψήγματα ιστορικής αλήθειας και δεν μπορούν να αξιολογηθούν χωρίς την γνώση και ανάλυση της σύνθεσης και εξέλιξης του κουρδικού έθνους, όπως παρουσιάστηκε στα κεφάλαια της ανά χείρας πραγματείας.

Ειδικά σχετικά με την προπαγάνδα περί των «Τσετών» που μας «έσφαξαν» στην Μικρά Ασία: Η λέξη «Τσέτες» προέρχεται ετυμολογικά από την τουρκική λέξη «çete» που σημαίνει ληστοσυμμορία. Οι Τσέτες πριν τον Μικρασιατικό Πόλεμο ήταν συμμορίες ατάκτων που αποτελούνταν από Τούρκους, Τσετσένους και εκτουρκισμένους Κούρδους (δηλαδή «γενιτσάρους» των Κούρδων), οι οποίοι λήστευαν τους πληθυσμούς της Μικράς Ασίας. Όταν ξεκίνησε η υποχώρηση του ελληνικού στρατού στο μικρασιατικό μέτωπο οι Τσέτες στράφηκαν εναντίον των Ελλήνων με σκοπό την ληστεία και την ικανοποίηση των άγριων ενστίκτων τους. Οι Τσέτες δρούσαν εναντίον όσων είχαν περιουσία, η δράση τους δεν ήταν μόνον εναντίον των Ελλήνων. Η προπαγάνδα ότι οι Κούρδοι μας έσφαξαν στην Μικρά Ασία κυκλοφόρησε την περίοδο που η Ελλάδα προσπάθησε να αναπτύξει στενές σχέσεις με τους Κούρδους και η ίδια προπαγάνδα δυστυχώς αναμασάτε έκτοτε για προφανείς λόγους, οι οποίοι πρέπει να αναζητηθούν στις νατοϊκές αγκυλώσεις του στρατευμένου στην Δύση ελληνικού πολιτικού συστήματος.

Όλες οι ελληνικές κυβερνήσεις του 21ου αιώνα, πανικόβλητες από την αφύπνιση του τουρκικού εθνικισμού, αλλά και τις συνέπειες της υπαγορευμένης από το ΝΑΤΟ πολιτικής, προσπαθούν γλοιωδώς να εξευμενίσουν την Άγκυρα, περιφρονώντας βάνουσα τα δικαιώματα του κουρδικού λαού που, μαζί με τους Παλαιστίνιους, είναι ο πιο βασανισμένος σε όλη την Μέση Ανατολή, και τούτο από μια χώρα που θέλει να διαφημίζεται ως «η πατρίδα της δημοκρατίας».

Στην εποχή μας το ακροτελεύτιο ερώτημα, παραβλέποντας τα ενοχικά και φοβικά σύνδρομα της επίσημης Ελλάδας που προέρχονται από την παράδοση του Οτσαλάν στους Τούρκους, είναι: Μπορούν οι Κούρδοι να είναι σύμμαχοι στην αντιμετώπιση της τουρκικής επιθετικότητας (Γαλάζια Πατρίδα, «Τουρκική Δημοκρατία της Βόρειας Κύπρου»); Οι κατακλυσμιαίες εξελίξεις στην Μέση Ανατολή και ο αγώνας των Κούρδων για αυτονομία ή ανεξαρτησία μας αφορούν ή απλώς μας απασχολούν δευτερευόντως ως προέκταση του «ανήκομεν εις την Δύσιν»; Ποια είναι η ρεαλιστική προσέγγιση; Αποτελούν οι Κούρδοι έναν «φυσικό» σύμμαχο της Ελλάδας στην Μέση Ανατολή;

Οι Κούρδοι της Συρίας και του Ιράκ έχουν ήδη ιδρύσει δύο de facto αυτόνομα κράτη (Rojava, KRG). Τα δύο αυτά κράτη προσφέρουν στην Ελλάδα ένα ισχυρό διαπραγματευτικό χαρτί έναντι της Τουρκίας. Προφανώς το κουρδικό ζήτημα αποτελούσε και αποτελεί την Αχίλλειο Πτέρνα της Τουρκίας. Η Άγκυρα έχει εμπλακεί σε έναν αγώνα εναντίον των Κούρδων του ΡΚΚ και του ΡΥΔ σε τρία μέτωπα, ήτοι νοτιοανατολική Τουρκία, βόρεια Συρία και βόρειο Ιράκ. Οι Κούρδοι και, ειδικότερα, το ΡΚΚ και το ΡΥΔ αυξάνουν δραματικά την στρατιωτική και διπλωματική ισχύ τους στην διεθνή σκηνή κυρίως ελέω του αγώνα τους εναντίον των ισλαμοσυμμοριτών του ISIS. Ήδη οι ΗΠΑ και πολλές χώρες της Δύσης υποστηρίζουν στρατιωτικά τους Κούρδους της βόρειας Συρίας και του ιρακινού Κουρδιστάν, προς γενική δυσαρέσκεια της Τουρκίας λόγω της περίοπτης θέσης του ΡΚΚ στην βόρεια Συρία. Γιατί, λοιπόν, η Ελλάδα να μην υιοθετήσει τις πρακτικές τόσων χωρών που ανοιχτά ή διακριτικά υποστηρίζουν τους Κούρδους; Γιατί να μην ενθαρρύνει η Ελλάδα το ΡΥΔ να ανοίξει ένα

«προξενείο» στην Αθήνα όπως στην Μόσχα; Γιατί να μην προωθήσει η Ελλάδα οπλισμό στην πολιτοφυλακή των Γεζίντι και την KRG όπως κάνει η Γερμανία; Γιατί να μην ακολουθήσει τα βήματα αυτά η Κύπρος σε σύμπνοια με την Ελλάδα και τους υπόλοιπους εταίρους της εντός της ΕΕ;

Σημείωση: Το άνοιγμα Γενικού Προξενείου στο Ερμπίλ την 1^η Δεκεμβρίου 2018 αποτελεί μια χαμηλής έντασης διπλωματική κίνηση, άνευ ουσιαστικής σημασίας για τους Κούρδους.

Συμπέρασμα: Η υποστήριξη προς τους Κούρδους, είτε υλική είτε ηθική, προϋποθέτει πρωτίστως την εκ βάθρων αναμόρφωση της ελληνικής εξωτερικής πολιτικής. Η Ελλάδα πρέπει να υιοθετήσει ένα «δόγμα εκτεταμένης αποτροπής» (extended deterrence doctrine), όπως το Δόγμα του Ενιαίου Αμυντικού Χώρου (1994 – 1999). Μόνο που αυτή την φορά, τα όρια του δόγματος αυτού δεν θα σταματούν στις ακτές της Κύπρου αλλά θα εκτείνονται έως τα όρη και τις ερήμους του Κουρδιστάν. Οπότε ή δράττουμε την ευκαιρία που ανέλπιστα μας προσφέρουν οι εξελίξεις στην Μέση Ανατολή ή απλά συνεχίζουμε έτι περαιτέρω να εξελισσόμεθα σε δορυφόρο της αναθεωρητικής Τουρκίας.

39. ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ / ΚΟΥΡΔΙΚΕΣ ΟΡΓΑΝΩΣΕΙΣ ΚΑΙ ΚΟΜΜΑΤΑ

ΚΟΥΡΔΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΑΝΘΡΩΠΙΝΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ (KHRP). Κουρδική οργάνωση υπεράσπισης με έδρα το Λονδίνο. Το KHRP παρακολουθεί τις παραβιάσεις των ανθρωπίνων δικαιωμάτων κατά των Κούρδων στις κουρδικές περιοχές της Τουρκίας, του Ιράν, του Ιράκ, της Συρίας και του Καυκάσου. Συμμετέχει επίσης συχνά σε υποθέσεις που παραπέμπονται στο Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, το δικαστικό σκέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Ιδρύθηκε τον Δεκέμβριο του 1992, το KHRP είναι εγγεγραμμένο ως εταιρεία περιορισμένης ευθύνης με εγγύηση και είναι επίσης εγγεγραμμένο ως φιλανθρωπικό ίδρυμα. Διατηρεί ιστοσελίδα στο www.khrp.org.

ΚΟΥΡΔΙΚΟ ΕΘΝΙΚΟ ΚΟΓΚΡΕΣΟ ΤΗΣ ΒΟΡΕΙΑΣ ΑΜΕΡΙΚΗΣ (KNC). Κουρδική ομάδα υπεράσπισης Κούρδων επαγγελματιών που ζουν κυρίως στις Ηνωμένες Πολιτείες, αλλά και στον Καναδά. Δημιουργήθηκε το 1989. Το KNC επιδιώκει να επιτύχει ειρηνικά ένα ενωμένο ελεύθερο Κουρδιστάν και διοργανώνει ετήσια διάσκεψη. Από την ίδρυσή του, το KNC έχει διαδραματίσει σημαντικό ρόλο στη δημοσιοποίηση και προώθηση της κουρδικής υπόθεσης στις Ηνωμένες Πολιτείες. Έχει ιδιαίτερα στενές σχέσεις με την περιφερειακή κυβέρνηση του Κουρδιστάν στο ιρακινό Κουρδιστάν. Το KNC διατηρεί έναν ιστότοπο στο www.kurdishnationalcongress.org.

ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΚΟ ΚΟΜΜΑ ΤΟΥ ΚΟΥΡΔΙΣΤΑΝ (KDP). Το κυρίαρχο κουρδικό κόμμα στο Ιράκ, αρχικά ονομάστηκε Κουρδικό Δημοκρατικό Κόμμα (μετονομάστηκε σε Δημοκρατικό Κόμμα του Κουρδιστάν το 1953 για να δείξει ότι αντιπροσώπευε όλους τους ανθρώπους στο ιρακινό

Κουρδιστάν, όχι μόνο τους Κούρδους). Ουσιαστικά είναι ένα εθνικιστικό και παραδοσιακό κόμμα που κυριαρχείται από τους Μπαρζανί. Το KDP ιδρύθηκε σε μια συνάντηση στην Βαγδάτη στις 16 Αυγούστου 1946 κατόπιν επιθυμίας του Μουλά Μουσταφά Μπαρζανί να δημιουργήσει οικονομική και πολιτική ανεξαρτησία από τον Καζί Μοχάμεντ, ιδρυτή του KDPI (Kurdish Democratic Party of Iran). Στην διαδικασία συμμετείχαν τα απομεινάρια τουλάχιστον τεσσάρων διαφορετικών πολιτικών ομάδων: Hiwa, Shorash (επανάσταση, κουρδική κομμουνιστική ομάδα), Rizgari (απελευθέρωση, μια ομάδα λαϊκού μετώπου που επεδίωκε ελευθερία και ενότητα για το Κουρδιστάν) και το ιρακινό παρακλάδι του KDPI. Ο Μπαρζανί εξελέγη πρόεδρος στην εξορία, ο Χάμζα Αμπντουλάχ γενικός γραμματέας και δύο γαιοκτήμονες, ο Σεΐχης Λατίφ (γιος του Σεΐχη Μαχμούντ της Σουλεϊμανίγια) και ο Σεΐχης Ζιάντ Αγά, αντιπρόεδροι. Το πρόγραμμα του KDP ήταν ασαφές, μιλώντας για τους εθνικούς στόχους των Κούρδων και την επιθυμία τους να ζήσουν σε ένα κράτος της δικής τους επιλογής. Το πρόγραμμα στερούνταν οποιασδήποτε κοινωνικής ή οικονομικής ουσίας λόγω της κυριαρχίας που κατείχαν οι παραδοσιακοί φυλετικοί ηγέτες. Το νέο κόμμα αποφάσισε να εκδώσει ένα μηνιαίο έντυπο με την ονομασία Rizgari (απελευθέρωση), το οποίο αργότερα άλλαξε το όνομά του σε Khebat (αγώνας). Λόγω της μακράς εξορίας του Μπαρζανί στην Σοβιετική Ένωση και της κυρίαρχης θέσης των παραδοσιακών φυλετικών απόψεων, το KDP έπαιξε μόνο μικρό ρόλο για κάποιο χρονικό διάστημα. Ο Ιμπραχίμ Αχμέντ, ένας προοδευτικός σοσιαλιστής, προσχώρησε στο KDP μετά την κατάρρευση της Δημοκρατίας του Μαχαμπάντ στα τέλη του 1946. Ο εκπρόσωπος του KDPI στην Σουλεϊμανίγια, Αχμέντ, είχε αρχικά αντιταχθεί στην δημιουργία του KDP επειδή φαινόταν να έρχεται σε αντίθεση με την ιδέα της πανκουρδικής ενότητας. Αργότερα ο Ιμπραχίμ Αχμέντ άρχισε να ηγείται των αριστερών που ήταν αντίθετοι στην μοναδική έμφαση του KDP στον απλό κουρδικό εθνικισμό. Ένας εσωκομματικός αγώνας ξέσπασε μεταξύ του Αχμέντ και του Χάμζα Αμπντουλάχ, προφανώς εκπροσώπου του Μπαρζανί. Τελικά, ο Αχμέντ επιβλήθηκε, αλλά χωρίς την ενθουσιώδη έγκριση του Μπαρζανί. Για ένα διάστημα στα τέλη της δεκαετίας του 1950, το KDP αυτοαποκαλούνταν Ενωμένο KDP για να δείξει την προσωρινή επανένωση του Αχμέντ και του Αμπντουλάχ και την προσθήκη του κουρδικού τμήματος του Ιρακινού Κομμουνιστικού Κόμματος. Η πτώση της χασεμιτικής μοναρχίας στο Ιράκ και η επιστροφή του Μπαρζανί από την εξορία το 1958, ωστόσο, επιτάχυνε την αναζωπύρωση των συγκρούσεων εντός του KDP. Έτσι ξεκίνησε ο αγώνας μεταξύ της πιο συντηρητικής και παραδοσιακής, φυλετικής πτέρυγας του KDP που συνδέεται με τον Μπαρζανί και της αριστερής, διανοούμενης, μαρξιστικής πτέρυγας (το λεγόμενο Πολιτικό Γραφείο του KDP) με επικεφαλής τον Αχμέντ και τον γαμπρό του, Τζαλάλ Ταλαμπανί. Το 1964, ο Μπαρζανί υπέγραψε συμφωνία κατάπαυσης του πυρός με την Βαγδάτη χωρίς καν να ενημερώσει το Πολιτικό Γραφείο του KDP. Και οι δύο φατρίες του KDP διέγραψαν η μία την άλλη, αλλά ο Μπαρζανί επικράτησε μεταξύ των Κούρδων. Ο Μπαρζανί παρέμεινε σύμμαχος με το Ιράν, ενώ ο Αχμέντ και ο Ταλαμπανί ανέπτυξαν δεσμούς με τους Μπααθιστές. Αν και αυτή η διάσπαση εντός του KDP ήταν βασική, λόγω της κυριαρχίας του Μπαρζανί, τελικά ο Αχμέντ και ο Ταλαμπανί επέστρεψαν και πάλι μεταμελημένοι στο KDP, το οποίο είχε γίνει το

εικονικό φέουδο του Μπαρζανί. Μετά την κατάρρευση του Μπαρζανί τον Μάρτιο του 1975, το ενοποιημένο KDP του χωρίστηκε σε διάφορες φατρίες. Ο Μαχμούντ Οσμάν, κάποτε κορυφαίος βοηθός του Μπαρζανί, ήρθε σε ρήξη μαζί του και σχημάτισε το KDP/Προπαρασκευαστική Επιτροπή. Οι πραγματικοί κληρονόμοι του KDP του Μπαρζανί, ωστόσο, αποδείχθηκαν οι δύο γιοι του, οι ετεροθαλείς αδελφοί Ιντρίς Μπαρζανί και Μασούντ Μπαρζανί. Ενώθηκαν με έναν πρώην συνεργάτη του πατέρα τους, τον Μοχάμεντ Αμπντουραχμάν, για να σχηματίσουν το KDP/Προσωρινή Διοίκηση. Το 1979, αυτή η φατρία Μπαρζανί επανέφερε το παλιό όνομα KDP. Με τον καιρό, αυτό το νέο KDP εξελίχθηκε στο ισχυρότερο κουρδικό κόμμα στο Ιράκ. Μετά τον θάνατο του Ιντρίς Μπαρζανί το 1987, ο Μασούντ Μπαρζανί έγινε ο αδιαμφισβήτητος ηγέτης του KDP. Τον Ιούνιο του 1975, ο Ταλαμπανί ίδρυσε την Πατριωτική Ένωση του Κουρδιστάν (PUK, Patriotic Union of Kurdistan). Το KDP του Μπαρζανί και το PUK του Ταλαμπανί έγιναν οι δύο κύριοι αντίπαλοι για την εξουσία στο ιρακινό Κουρδιστάν, μια κατάσταση που συνεχίζεται στον 21ο αιώνα. Προς το παρόν, ο Μασούντ Μπαρζανί παραμένει ο αδιαμφισβήτητος πρόεδρος του KDP και οι Ταλαμπανί συνεχίζουν να υπηρετούν σε επίκαιρες θέσεις στο κόμμα.

ΚΟΥΡΔΙΚΟ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΚΟ ΚΟΜΜΑ ΤΟΥ ΙΡΑΝ (KDPI). Αρχικά ονομαζόταν Κουρδικό Δημοκρατικό Κόμμα, που ιδρύθηκε από τον Καζί Μοχάμεντ τον Σεπτέμβριο του 1945, κινούμενο προς την ανακήρυξη της βραχύβιας Δημοκρατίας του Μαχαμπάντ του Κουρδιστάν στις 22 Ιανουαρίου 1946. Αυτό οδήγησε στην διάλυση του κομμουνιστικού Komala Party of Iranian Kurdistan (1942-45) και στην απορρόφηση των μελών της στο KDPI. Το νέο KDPI ανέφερε ως στόχους του την αυτονομία για τους Ιρανούς Κούρδους εντός του Ιράν, την χρήση της κουρδικής γλώσσας στην εκπαίδευση και τη διοίκηση, την θέσπιση ενός ενιαίου νόμου τόσο για τους αγρότες όσο και για τους πλούχιοντες του Κουρδιστάν και την ενότητα με τους Αζέρους. Αν και μερικοί ηγέτες του, όπως ο Αζίζ Γιουσούφι, πέρασαν στην παρανομία, το KDPI στην πραγματικότητα έπαψε να υπάρχει με την κατάρρευση της Δημοκρατίας του Μαχαμπάντ τον Δεκέμβριο του 1946 και την εκτέλεση του Καζί Μοχάμεντ τρεις μήνες αργότερα. Κατά τη διάρκεια της διακυβέρνησης του Μοχάμεντ Μοσαντέκ από τον Μάιο του 1951 έως το πραξικόπημα του Σάχη τον Αύγουστο του 1953, το KDPI επανεμφανίστηκε για λίγο. Άρχισε να στρατολογεί μέλη και να απολαμβάνει εξωτερική συμπάθεια στο Μαχαμπάντ. Ο Σάχης, ωστόσο, συνέτριψε γρήγορα αυτή την σύντομη άνοιξη για το κόμμα όταν επέστρεψε στην εξουσία. Τα απομεινάρια του KDPI δέχτηκαν ισχυρή επιρροή από τον Μουσταφά Μπαρζανί όταν επέστρεψε στο Ιράκ το 1958 και επαναστάτησε εναντίον της ιρακινής κυβέρνησης το 1961. Υπό τον νέο ηγέτη του, Abd Allah Ishaqi (γνωστός και ως Ahmad Tawfiq), ο οποίος ήταν συνοδοιπόρος του Μπαρζανί, το KDPI εγκατέλειψε την αριστερή του θέση και καταδίκασε ακόμη και τον Καζί Μοχάμεντ. Ο Μπαρζανί συμφώνησε να περιορίσει τις δραστηριότητες του KDPI εναντίον της Τεχεράνης, σε αντάλλαγμα για την ιρακινή βοήθεια και μάλιστα παρέδωσε μέλη του KDPI στο Ιράν για εκτέλεση. Έτσι, μια νέα Επαναστατική Επιτροπή του KDPI κατήγγειλε τον Μπαρζανί και τον Ισάκι και στην συνέχεια προσπάθησε ανεπιτυχώς να ανανεώσει τον αγώνα ενάντια στην Τεχεράνη. Μετά από αυτή

την νέα αποτυχία, ο Abdul Rahman Ghassemlou εξελέγη τελικά νέος γενικός γραμματέας σε μια συνάντηση που πραγματοποιήθηκε στην Βαγδάτη τον Ιούνιο του 1971. Υπό την ηγεσία του Ghassemlou, το KDPI υιοθέτησε το σύνθημα «Δημοκρατία για το Ιράν, αυτονομία για το Κουρδιστάν» και κήρυξε έναν νέο ένοπλο αγώνα. Το KDPI έλαβε βοήθεια από το Ιράκ, αλλά ποτέ δεν υποστήριξε το Ιράκ εναντίον του Ιράν ή των Κούρδων σε άλλα κράτη. Αν και το KDPI πέτυχε μικρή επιτυχία έως την πτώση του Σάχη το 1979, οι κοινωνικοοικονομικές αλλαγές κατά την διάρκεια αυτής της περιόδου άρχισαν να οδηγούν πολλούς Ιρανούς Κούρδους να εγκαταλείψουν τα χωριά τους και τις φυλετικές τους ταυτότητες υπέρ της κουρδικής εθνοτικής τους ταυτότητας. Έτσι, το KDPI και ο αντίπαλός του, το Κομάλα (που δεν πρέπει να συγχέεται με την προηγούμενη οργάνωση με το ίδιο όνομα), παρουσίασαν μια πραγματική πρόκληση για την νέα Ισλαμική Δημοκρατία του Ιράν όταν αυτή ξεκίνησε την εξέγερση εναντίον του Σάχη το 1979. Η τελική ήττα, ωστόσο, οδήγησε σε πικρές εσωτερικές συγκρούσεις μεταξύ του KDPI και του Κομάλα, καθώς και σε διαιρέσεις εντός του KDPI που ήταν εξόριστο στο βόρειο Ιράκ. Ο Jalil Ghadani ηγήθηκε μιας φράξιας που ονομάζεται KDPI-Επαναστατική Ηγεσία, η οποία κατηγορήσε τον Ghassemlou ότι εγκατέλειψε τον σοσιαλισμό και χρησιμοποίησε αντιδημοκρατικές μεθόδους. Τον Αύγουστο του 1989 Ιρανοί πράκτορες δολοφόνησαν τον Ghassemlou και τον διάδοχό του, Sadiq Sharafkindi, τρία χρόνια αργότερα. Ο Μουσταφά Χιτζρί έγινε ο νέος ηγέτης του KDPI, αλλά το κόμμα ήταν ήδη υπό διάλυση.

ΚΟΥΡΔΙΚΟ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΚΟ ΚΟΜΜΑ ΤΗΣ ΤΟΥΡΚΙΑΣ (KDPT). Κόμμα που δημιουργήθηκε το 1965 από τον Faik Bucak (δικηγόρο από την Ούρφα της Τουρκίας) στο συντηρητικό, εθνικιστικό μοντέλο του Δημοκρατικού Κόμματος του Κουρδιστάν (KDP) του Μουσταφά Μπαρζανί στο Ιράκ. Έτσι, το KDPT ήταν υπό την επιρροή του KDP και του Μπαρζανί. Μετά την δολοφονία του Bucak το 1966 από Τούρκους πράκτορες, ο Sait Elci έγινε ο ηγέτης του. Οι διασπάσεις εντός του KDPT οδήγησαν στη διάλυσή του στις αρχές της δεκαετίας του 1970, αν και ένας πιο ριζοσπαστικός κλάδος εμφανίστηκε για λίγο την δεκαετία του 1970 ως Κουρδικό Πρωτοποριακό Εργατικό Κόμμα ή Pesheng (Πρωτοπορία).

ΚΟΓΚΡΕΣΟ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ ΚΑΙ ΤΗΝ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ ΤΟΥ ΚΟΥΡΔΙΣΤΑΝ (KADEK). Νέο όνομα του Κουρδικού Εργατικού Κόμματος (PKK) από τον Φεβρουάριο του 2002. Η αλλαγή του ονόματος αντιπροσωπεύει την δεδηλωμένη πρόθεση του PKK να γίνει νόμιμο κουρδικό κόμμα στην Τουρκία, επιδιώκοντας να προωθήσει την δημοκρατία και τα πολιτιστικά δικαιώματα των Κούρδων. Ο φυλακισμένος Αμπντουλάχ Οτσαλάν εξελέγη επίτιμος πρόεδρος του KADEK, ενώ ένα Συμβούλιο Ηγετών παρέχει καθοδήγηση. Η Τουρκία συνεχίζει να υποστηρίζει, ωστόσο, ότι μια απλή αλλαγή ονόματος δεν δικαιολογεί την νομιμοποίηση του KADEK (Kurdistan Freedom and Democracy Congress).

ΕΘΝΙΚΟ ΚΟΓΚΡΕΣΟ ΤΟΥ ΚΟΥΡΔΙΣΤΑΝ (KNK). Στα κουρδικά, το Kongra Netewiya Kurdistan που ιδρύθηκε επίσημα τον Μάιο του 1999 σε μια ανεπιτυχή προσπάθεια να δημιουργήσει μια οργάνωση πιο αντιπροσωπευτική όλων των Κούρδων από ό, τι ήταν το εξόριστο Κουρδικό Κοινοβούλιο, το οποίο απορροφήθηκε στο KNK. Ο Κούρδος λόγιος Ισμέτ Τσερίφ Βανλί επιλέχθηκε ως πρόεδρος του KNK. Οι Βρυξέλλες χρησίμευαν ως έδρα του KNK. Όπως και ο

άμεσος προκάτοχός του, το εξόριστο Κουρδικό Κοινοβούλιο, το νέο ΚΝΚ υπέφερε από αδυναμία να προσελκύσει ένα πλήρες φάσμα κουρδικής συμμετοχής και μια εικόνα ότι είναι κάτι περισσότερο από μια επέκταση του Κουρδικού Εργατικού Κόμματος (ΡΚΚ). Πράγματι, ο Γιασάρ Καγιά , πρόεδρος του εξόριστου κοινοβουλίου του Κουρδιστάν, αντιτάχθηκε στην διάλυση αυτής της προηγούμενης οργάνωσης και αποστασιοποιήθηκε από το νέο ΚΝΚ.

ΕΘΝΙΚΟ ΑΠΕΛΕΥΘΕΡΩΤΙΚΟ ΜΕΤΩΠΟ ΤΟΥ ΚΟΥΡΔΙΣΤΑΝ (ΕΡΝΚ). Το Eniye Rizgariye Navata Kurdistan ιδρύθηκε τον Μάρτιο του 1985 ως το λαϊκό μέτωπο και το τμήμα προπαγάνδας του Κουρδικού Εργατικού Κόμματος (ΡΚΚ). Το ΕΡΝΚ ήταν κυρίως υπεύθυνο για αστικές δραστηριότητες, όπως η στρατολόγηση νεοσύλλεκτων για το ΡΚΚ και τον επαγγελματικό στρατό του, τον Λαϊκό Απελευθερωτικό Στρατό του Κουρδιστάν (ΑΡΓΚ, Artêşa Rizgariya Gelê Kurdistan), την οργάνωση δραστηριοτήτων του ΡΚΚ, όπως την συλλογή χρημάτων και πληροφοριών, την διεξαγωγή δραστηριοτήτων και προπαγάνδας υπέρ του ΡΚΚ, την διατήρηση των γραμμών υλικοτεχνικής υποστήριξης στους αντάρτες του ΑΡΓΚ στα βουνά. Στην Ευρώπη, το ΕΡΝΚ διεξήγαγε δραστηριότητες προπαγάνδας και οργάνωσε διαδηλώσεις για να προσελκύσει την προσοχή στην υπόθεση του ΡΚΚ. Στις ΗΠΑ, το Αμερικανικό Κουρδικό Δίκτυο Πληροφοριών βοήθησε την λειτουργία του ΕΡΝΚ σε πολύ μικρό επίπεδο. Κατά την διάρκεια της ακμής του από τα τέλη της δεκαετίας του 1980 έως τα μέσα της δεκαετίας του 1990, το ΕΡΝΚ μπορεί να είχε έως και 50.000 επίσημα μέλη και επιπλέον περίπου 300.000 συμπαθούντες. Μετά την σύλληψη του ηγέτη του ΡΚΚ Αμπντουλάχ Οτσαλάν το 1999, το ΕΡΝΚ διαλύθηκε. Ιδρύθηκε μια πιο αποκεντρωμένη διάδοχη οργάνωση που ονομάζεται Yekitiya Demokratîya Gelê Kurd ή Δημοκρατική Ένωση του Κουρδικού Λαού.

ΕΘΝΙΚΟΑΠΕΛΕΥΘΕΡΩΤΕΣ ΤΟΥ ΚΟΥΡΔΙΣΤΑΝ. Το Kurdistan Ulusal Kurtuluşcuları (ΚΥΚ), είναι ένα αριστερό κουρδικό κόμμα που σχηματίστηκε στην Τουρκία γύρω στο 1979. Το κόμμα συχνά διεξήγαγε βίαιες μάχες με το Κουρδικό Εργατικό Κόμμα (ΡΚΚ). Το ΚΥΚ τελικά περιθωριοποιήθηκε, αν και τον Απρίλιο του 1988 έστειλε εκπροσώπους στο πρώτο συνέδριο του ΡΚΚ στο Lazkiye της Συρίας.

ΤΟ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟ ΤΟΥ ΚΟΥΡΔΙΣΤΑΝ ΣΤΗΝ ΕΞΟΡΙΑ. Το Parlamana Kurdistane Li Derveyi Welat (ΡΚΔΩ) ιδρύθηκε από το Κουρδικό Εργατικό Κόμμα (ΡΚΚ) και άλλα ενδιαφερόμενα κουρδικές οργανώσεις και προσωπικότητες το 1995. Το ΡΚΔΩ πραγματοποίησε την πρώτη σύνοδο ολομέλειάς του στην Χάγη στις 12-16 Απριλίου 1995. Με έδρα στις Βρυξέλλες, οι επόμενες ολομέλειες του περιπατητικού κοινοβουλίου πραγματοποιήθηκαν σε διάφορες ευρωπαϊκές πόλεις, συμπεριλαμβανομένης της Βιέννης, της Μόσχας, της Κοπεγχάγης και της Ρώμης. Η ιδέα ενός τέτοιου σώματος είχε διαδοθεί τουλάχιστον από το 1993. Ο Αμπντουλάχ Οτσαλάν οραματίστηκε μια τέτοια δομή να εξελιχθεί σε κάτι ανάλογο με το Αφρικανικό Εθνικό Κογκρέσο στην Νότια Αφρική ή το Ινδικό Κόμμα του Κογκρέσου. Ο Κεμάλ Μπουρκάι, ο ηγέτης του Κουρδικού Σοσιαλιστικού Κόμματος (ΡΣΚ) της Τουρκίας και μακροχρόνιος αντίπαλος του Οτσαλάν, είχε αναφερθεί ως πιθανός ηγέτης, αλλά τελικά αρνήθηκε. Σύμφωνα με το ιδρυτικό καταστατικό του, το κοινοβούλιο αποτελούνταν από 65 μέλη εκλεγμένα από τους εξόριστους Κούρδους βουλευτές του Δημοκρατικού Κόμματος DEP

(Demokrasi Partisi) στην Τουρκία, δημάρχους, κουρδικές προσωπικότητες, Ασσύριους, γυναίκες και εκπροσώπους εθνικών θεσμών, οργανώσεων νεολαίας και εμπορικών ενώσεων. Έτσι, αντιπροσώπευε «τη βούληση των ανθρώπων τόσο εντός όσο και εκτός του Κουρδιστάν» και θα «αποτελούσε το πρώτο βήμα του νέου Εθνικού Κογκρέσου του Κουρδιστάν». Ο ίδιος ο Οτσαλάν δήλωσε ότι το κοινοβούλιο ήταν το πρώτο απαραίτητο βήμα προς την δημιουργία ομοσπονδιακών περιοχών για ολόκληρο τον κουρδικό πληθυσμό που ζει στην Τουρκία, το Ιράκ, το Ιράν και τη Συρία. Ως το παλαιότερο μέλος, ο Ισμέτ Τσερίφ Βανλί υπηρέτησε ως προσωρινός πρόεδρος του σώματος έως ότου ο Γιασάρ Καγιά, ο πρώτος πρόεδρος του DEP, εξελέγη μόνιμος εκπρόσωπός του. Σχεδόν όλα τα μέλη ήταν φιλικά διακείμενα προς το PKK. Η πρώτη συνεδρίαση του κοινοβουλίου εξέλεξε ένα 15μελές εκτελεστικό συμβούλιο υπό την προεδρία του Zubeyir Aydar, πρώην μέλους του DEP στο τουρκικό κοινοβούλιο.

Ένας κατάλογος μερικών από τις πιο σημαντικές πτυχές του προγράμματος 35 σημείων του κοινοβουλίου δίνει μια ιδέα για το φάσμα των λειτουργιών που οραματίστηκε ο Οτσαλάν: Δημιουργία ενός εθνικού κοινοβουλίου ενός ελεύθερου Κουρδιστάν, σύναψη εθελοντικών συμφωνιών με τους γειτονικούς λαούς, ενίσχυση του εθνικοαπελευθερωτικού αγώνα για τον τερματισμό της ξένης κατοχής του Κουρδιστάν, ανάληψη προγραμμάτων για την διασφάλιση των πολιτικών, πολιτιστικών και κοινωνικών δικαιωμάτων των Κούρδων, εφαρμογή των κανόνων πολέμου που συνδέονται με τις συμβάσεις της Γενεύης του 1949 και εκείνες του 1977 για την επίτευξη αμοιβαίας κατάπαυσης του πυρός, παραπομπή του ζητήματος του Κουρδιστάν στα Ηνωμένα Έθνη, στον Οργανισμό Ασφάλειας και Συνεργασίας στην Ευρώπη, στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και σε άλλους διεθνείς οργανισμούς, εξασφάλιση καθεστώτος παρατηρητή για τους Κούρδους σε αυτούς τους διεθνείς οργανισμούς, άσκηση πίεσης στην διεθνή κοινότητα για την έναρξη στρατιωτικών, οικονομικών και πολιτικών εμπάργκο κατά της Τουρκίας, εδραίωση της ενότητας μεταξύ των κουρδικών πολιτικών κομμάτων, οργανώσεων, θεσμών και προσωπικοτήτων με επιρροή, τερματισμός του αδελφοκτόνου πολέμου που διεξάγεται συνέχεια μεταξύ των κουρδικών κομμάτων στο ιρακινό Κουρδιστάν, προετοιμασία σχεδίων ψηφισμάτων σχετικά με το σύνταγμα, τους νόμους για την ιθαγένεια, την στρατολόγηση και τα αστικά, ποινικά και περιβαλλοντικά θέματα, τερματισμός της καταπίεσης κατά των γυναικών, βελτίωση της κουρδικής γλώσσας θέτοντας τα θεμέλια για μια εθνική βιβλιοθήκη και τιμώντας τον Ahmad-i Khani, ίδρυση σχολείων και πανεπιστημίων αποτρέποντας την κουρδική νεολαία από το να υπηρετεί σε «εχθρικούς» στρατούς, παρά μόνο στον κουρδικό εθνικό στρατό, την οικοδόμηση φιλιών με άλλους λαούς, συμπεριλαμβανομένου του δημοκρατικού κοινού της Τουρκίας. Από την ίδρυσή του, το Κουρδικό Κοινοβούλιο στην Εξορία μειονεκτούσε από την εικόνα του ως όργανο του PKK. Ως αποτέλεσμα, μεγάλα κράτη όπως οι ΗΠΑ, η Βρετανία, η Γαλλία και η Γερμανία αρνήθηκαν να το αναγνωρίσουν. Επιπλέον, τα περισσότερα άλλα σημαντικά κουρδικά κόμματα, όπως το Δημοκρατικό Κόμμα του Κουρδιστάν, με επικεφαλής τον Μασούντ Μπαρζανί, και η Πατριωτική Ένωση του

Κουρδιστάν, με επικεφαλής τον Τζαλάλ Ταλαμπανί, παρέμειναν απόμακρα, εμποδίζοντας έτσι την προσπάθεια του Κοινοβουλίου να εκπροσωπήσει όλους τους Κούρδους. Η Τουρκία, φυσικά, άσκησε μεγάλη πίεση στα ξένα κράτη να μην συνεργαστούν με το εξόριστο Κοινοβούλιο. Σε μια προσπάθεια να διευρύνει την εκλογική του περιφέρεια, το εξόριστο Κοινοβούλιο του Κουρδιστάν διαλύθηκε στο υποτιθέμενο πιο περιεκτικό Εθνικό Κογκρέσο του Κουρδιστάν τον Μάιο του 1999.

ΛΑΪΚΟ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΚΟ ΚΑΜΜΑ ΤΟΥ ΚΟΥΡΔΙΣΤΑΝ (KPDP). Ιρακινό κουρδικό κόμμα που δημιουργήθηκε από τον Μοχάμεντ Αμπντουραχμάν το 1981, όταν ήρθε σε ρήξη με τους Μπαρζανί. Το KPDP τα πήγε πολύ άσχημα στις ιρακινές κουρδικές εκλογές που διεξήχθησαν το 1992. Το KPDP ενώθηκε με δύο άλλα μικρά κουρδικά κόμματα στο Ιράκ (το Σοσιαλιστικό Κόμμα του Κουρδιστάν και το Κουρδικό Σοσιαλιστικό Κόμμα) που είχαν επίσης κάνει πολύ κακές εμφανίσεις, για να σχηματίσουν το Κόμμα Ενότητας του Κουρδιστάν. Το καλοκαίρι του 1993, ο Αμπντουραχμάν οδήγησε το μεγαλύτερο μέρος αυτού του νέου κόμματος στο Δημοκρατικό Κόμμα του Κουρδιστάν, με επικεφαλής τον Μασούντ Μπαρζανί.

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΚΥΒΕΡΝΗΣΗ ΤΟΥ ΚΟΥΡΔΙΣΤΑΝ (KRG). Η Περιφερειακή Διοίκηση του Κουρδιστάν (Kurdistan Regional Government) διοικεί το de facto κράτος του Κουρδιστάν στο βόρειο Ιράκ από το 1992. Μετά τον πόλεμο του Κόλπου του 1991 και την αποτυχία της επακόλουθης κουρδικής εξέγερσης τον Μάρτιο του 1991, η μαζική φυγή των Κούρδων προσφύγων στα βουνά και τα σύνορα του Ιράν και της Τουρκίας ανάγκασε τις ΗΠΑ να ξεκινήσουν την επιχείρηση Provide Comfort (OPC) που δημιούργησε μια ζώνη απαγόρευσης πτήσεων, προστατεύοντας την περιοχή από περαιτέρω επιθέσεις από την ιρακινή κυβέρνηση και ενθαρρύνοντας έτσι τους πρόσφυγες να επιστρέψουν στα σπίτια τους. Επιπλέον, το ψήφισμα 688 του Συμβουλίου Ασφαλείας των Ηνωμένων Εθνών της 5ης Απριλίου 1991 παρείχε υποστήριξη στην KRG, καταδικάζοντας «την καταπίεση του ιρακινού άμαχου πληθυσμού . . . σε κουρδικές κατοικημένες περιοχές» και απαιτώντας «το Ιράκ . . . να τερματίσει αμέσως αυτή την καταστολή». Στις 19 Μαΐου 1992, οι εκλογές στην προστατευόμενη κουρδική περιοχή οδήγησαν σε μια εικονική αδιέξοδο μεταξύ του Δημοκρατικού Κόμματος του Κουρδιστάν (KDP) του Μασούντ Μπαρζανί και της Πατριωτικής Ένωσης του Κουρδιστάν (PUK) του Τζαλάλ Ταλαμπανί. Το KDP και το PUK αποφάσισαν να μην επιδιώξουν την επιλογή προέδρου και να μοιραστούν την εξουσία εξίσου στο κοινοβούλιο. Το Κοινοβούλιο συνεδρίασε για πρώτη φορά στο Ερμπίλ στις 4 Ιουνίου 1992 και στις 4 Ιουλίου 1992 σχηματίστηκε εκτελεστική εξουσία με πρωθυπουργό τον Φουάντ Μασούμ. Από την ίδρυσή της, η KRG ήταν ανάπηρη λόγω της άρνησης της Τουρκίας, του Ιράν και της Συρίας (για να μην αναφέρουμε το Ιράκ) να υποστηρίξουν την έννοια οποιουδήποτε τύπου κουρδικής διοίκησης ή κράτους. Ο καθένας φοβόταν το προηγούμενο που θα δημιουργούσε για τους δικούς του ανήσυχους Κούρδους. Επιπλέον, η KRG υπέφερε από τεράστια οικονομικά προβλήματα και μια φαινομενική παράλυση της λήψης αποφάσεων λόγω της ίσης κατανομής της εξουσίας μεταξύ του KDP και του PUK, καθώς και των αποφάσεων του Μπαρζανί και του Ταλαμπανί να μην συμμετάσχουν στην διοίκηση. Τον

Δεκέμβριο του 1993, ξέσπασαν για πρώτη φορά μάχες μεταξύ του PUK και του Ισλαμικού Κινήματος του Κουρδιστάν. Στην συνέχεια, την 1η Μαΐου 1994, το PUK και το KDP ξεκίνησαν έναν αιματηρό εμφύλιο πόλεμο με χιλιάδες θύματα, προκάλεσε ανείπωτα δεινά και καταστροφές και απείλησε την ίδια την ύπαρξη της KRG. Οι μάχες KDP-PUK οδήγησαν στην δημιουργία δύο κυβερνήσεων ή διοικήσεων, του KDP στο Ερμπίλ και του PUK στην Σουλεϊμανίγια. Οι ΗΠΑ κατάφεραν τελικά να μεσολαβήσουν για κατάπαυση του πυρός τον Σεπτέμβριο του 1998. Στην Περιφερειακή Διοίκηση του Κουρδιστάν ζουν περίπου 3,4 εκατομμύρια άνθρωποι, συμπεριλαμβανομένων 100.000-200.000 Τουρκομάνων και ίσως 50.000 Ασσυρίων. Στην KRG, περίπου το 75% του πληθυσμού είναι πλέον αστικό και μόνο το 25% είναι αγροτικό. Το Ερμπίλ έχει περίπου 750.000 κατοίκους και η Σουλεϊμανίγια έχει ίσως λίγο λιγότερους. Η διοίκηση του KDP ελέγχει περίπου τα δύο τρίτα της επικράτειας του de facto κράτους που περιέχει περίπου 2,2 εκατομμύρια ανθρώπους, ενώ η διοίκηση του PUK ελέγχει τα υπόλοιπα 1,2 εκατομμύρια ανθρώπους που κατοικούν περίπου στο ένα τρίτο της επικράτειας. Τα τελευταία χρόνια, η οικονομική κατάσταση στην KRG έχει βελτιωθεί, λόγω των εξαγωγών πετρελαίου.

ΚΟΥΡΔΙΚΟ ΣΟΣΙΑΛΙΣΤΙΚΟ ΚΟΜΜΑ (PSK). Το Partiya Sosyalist a Kurdistan, ιδρύθηκε αρχικά το 1974 ως Σοσιαλιστικό Κόμμα του Τουρκικού Κουρδιστάν (SPTK) από τον Κεμάλ Μπουρκάι ως μαρξιστικό κόμμα. Ήταν επίσης γνωστό ως Riya Azadi (Δρόμος προς την Ελευθερία) στα κουρδικά και ως Özgürlük Yolu στα τουρκικά, από το μηνιαίο περιοδικό του, που εκδιδόταν από το 1975 έως την καταστολή του στις αρχές του 1979.

Το PSK υιοθέτησε το σημερινό του όνομα το 1992, όταν αναδιοργανώθηκε στο τρίτο συνέδριό του. Κατά την διάρκεια της δεκαετίας του 1970, το PSK είχε μια μικρή αστική ακολουθία εργατών και διανοουμένων, είχε κάποια επιρροή στα συνδικάτα των δασκάλων και ήταν γνωστό για την φιλοσοβιετική στάση του. Το κόμμα ισχυρίστηκε επίσης ότι εργάζεται μέσω ενός νόμιμου μετώπου νεολαίας στην Τουρκία, του Devrimci Halk Kultur Derneği, ή Επαναστατικού Λαϊκού Πολιτιστικού Συλλόγου, απογόνου του προηγούμενου Devrimci Dogru Kultur Ocaklari ή Επαναστατικών Ανατολικών Πολιτιστικών Εστιών. Για το μεγαλύτερο μέρος της ύπαρξής του, το PSK έχει καταγγείλει τον ένοπλο αγώνα του Κουρδικού Εργατικού Κόμματος (PKK) ως πρόωρο, αντεπαναστατικό και τρομοκρατικό. Αντ' αυτού, το PSK υποστήριξε μια μη βίαιη στρατηγική δύο σταδίων που θα οδηγούσε πρώτα στην αυτονομία των Κούρδων σε μια ομοσπονδία στην Τουρκία και αργότερα θα επιτύγχανε ένα ενοποιημένο σοσιαλιστικό Κουρδιστάν. Μετά το στρατιωτικό πραξικόπημα στην Τουρκία το 1980, το PKK περιθωριοποίησε το PSK. Ο ηγέτης του PSK Κεμάλ Μπουρκάι και οι συνεργάτες του ζούσαν στην εξορία. Κατά ειρωνικό τρόπο, ωστόσο, το PKK τελικά υιοθέτησε την μη βίαιη στρατηγική που υποστήριζε εδώ και καιρό ο αντίπαλός του, το PSK, μετά την σύλληψη του ηγέτη του PKK, Αμπντουλάχ Οτσαλάν, το 1999 (προφανώς ο Οτσαλάν όντας φυλακισμένος και σε απομόνωση αναγκάστηκε να κάνει αυτή την δήλωση).

ΚΟΥΡΔΙΚΟ ΚΟΜΜΑ ΕΡΓΑΖΟΜΕΝΩΝ. Μικρό ιρακινό κουρδικό κόμμα με επικεφαλής τον Kadir Jabari, ήταν ένα από τα οκτώ μέλη του Ιρακινού Κουρδικού Μετώπου που ιδρύθηκε το 1988.

Εντάχθηκε στον κατάλογο της Πατριωτικής Ένωσης του Κουρδιστάν στις εκλογές για το κοινοβούλιο της περιφερειακής κυβέρνησης του Κουρδιστάν τον Μάιο του 1992.

ΚΟΥΡΔΙΚΟ ΠΡΩΤΟΠΟΡΙΑΚΟ ΕΡΓΑΤΙΚΟ ΚΟΜΜΑ (ΡΡΚΚ). Το Pesheng Karkeren Partiya, ένα μικρό κουρδικό κόμμα στην Τουρκία που προέκυψε από την διάσπαση στο Κουρδικό Δημοκρατικό Κόμμα της Τουρκίας (ΚΔΡΤ) το 1969 και ήταν γενικά γνωστό ως Pesheng (Εμπροσθοφυλακή). Το Πεσένγκ ζητούσε μια ανεξάρτητη δημοκρατία του Κουρδιστάν, θεωρούσε ότι αγωνιζόταν για τα κοινωνικά και οικονομικά δικαιώματα των εργατών και των αγροτών και έτεινε να είναι φιλοσοβιετικό. Αποδεκατισμένο από τις συλλήψεις που ακολούθησαν το στρατιωτικό πραξικόπημα του 1980 στην Τουρκία, καθώς και από τις διασπάσεις στις τάξεις του, το Πεσένγκ περιθωριοποιήθηκε όλο και περισσότερο στην δεκαετία του 1980 και εξαφανίστηκε.

ΚΟΥΡΔΙΚΟ ΕΡΓΑΤΙΚΟ ΚΟΜΜΑ (ΡΚΚ). Το Partiya Karkerên Kurdistanê ιδρύθηκε επίσημα στις 27 Νοεμβρίου 1978 από τον Αμπντουλάχ (Άπο) Οτσαλάν. Το ΡΚΚ αναπτύχθηκε από δύο ξεχωριστές αλλά σχετικές πηγές, το παλαιότερο κουρδικό εθνικιστικό κίνημα που φαινομενικά είχε συντριβεί στις δεκαετίες του 1920 και του 1930 και το νέο αριστερό, μαρξιστικό κίνημα που είχε σχηματιστεί στην Τουρκία κατά την διάρκεια της δεκαετίας του 1960. Ήταν μέσα σε αυτό το περιβάλλον που ο Οτσαλάν (πρώην φοιτητής στο Πανεπιστήμιο της Άγκυρας) σχημάτισε για πρώτη φορά την Ένωση Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης της Άγκυρας σε μια συνάντηση Dev-Genç περίπου 7-11 ατόμων το 1974. Ο Οτσαλάν δήλωσε σε αυτή την αρχική συνάντηση ότι δεδομένου ότι υπήρχαν τότε οι απαραίτητες συνθήκες για ένα κουρδικό εθνικιστικό κίνημα στην Τουρκία, η ομάδα θα πρέπει να διακόψει τις σχέσεις της με αριστερά κινήματα που αρνήθηκαν να αναγνωρίσουν τα κουρδικά εθνικά δικαιώματα. Λόγω της υπεροχής του Οτσαλάν, η ομάδα άρχισε αρχικά να ονομάζεται Arocular, ή οπαδοί του Αρο. Οι περισσότεροι από τους Arocular προέρχονταν από τις χαμηλότερες κοινωνικές τάξεις, ανθρώπους που ένιωθαν αποκλεισμένοι από την κοινωνική και οικονομική ανάπτυξη της χώρας. Ο ίδιος ο Οτσαλάν ήταν ο μόνος σύγχρονος Κούρδος εθνικός ηγέτης που δεν προερχόταν από τις παραδοσιακές ελίτ τάξεις. Με τον καιρό, ωστόσο, πολλοί άλλοι εθνοτικοί Κούρδοι από όλες τις τάξεις ήρθαν να υποστηρίξουν και ακόμη και να ταυτιστούν με το ΡΚΚ. Το 1975, η ομάδα αναχώρησε από την Άγκυρα και ξεκίνησε τις δραστηριότητές της στις κουρδικές περιοχές της νοτιοανατολικής Τουρκίας. Αυτό συνεπαγόταν δραστηριότητες στρατολόγησης και κατήχησης που έως τα τέλη της δεκαετίας του 1970 είχαν διαχυθεί σε βίαιες εκδηλώσεις εναντίον αριστερών τουρκικών ομάδων που ονομάζονταν «σοσιαλσωβινιστές» και διαφόρων κουρδικών ομάδων που ονομάζονταν «πρωτόγονοι εθνικιστές». Αυτές οι ενέργειες βοήθησαν να δοθεί στην ομάδα η φήμη της για την βία. Το ΡΚΚ τελικά κατέληξε να αποτελείται από έναν αριθμό διαφορετικών ή συναφών οργανώσεων, που λειτουργούσαν σε διάφορα επίπεδα διοίκησης στην Τουρκία, την Μέση Ανατολή, την Ευρώπη και ακόμη, σε μικρότερη κλίμακα, σε άλλες ηπείρους. Αν και υπήρχαν στην καλύτερη περίπτωση μόνο μερικές χιλιάδες σκληροπυρηνικά μέλη, δεκάδες χιλιάδες ή ακόμη και αρκετές εκατοντάδες χιλιάδες Κούρδοι συνδέθηκαν με διάφορες οργανώσεις και

μέτωπα του ΡΚΚ. Στο αποκορύφωμά του, το ΡΚΚ έμοιαζε με το παραδοσιακό μοντέλο ενός κομμουνιστικού κόμματος με τον αδιαμφισβήτητο ηγέτη του (που κατά καιρούς ονομαζόταν γενικός γραμματέας ή πρόεδρος), το συμβούλιο ηγεσίας (στην πραγματικότητα, το πολιτικό γραφείο) και την κεντρική επιτροπή. Το ΡΚΚ δημιούργησε έναν επαγγελματικό αντάρτικο στρατό περίπου 10.000 μαχητών, τον Λαϊκό Απελευθερωτικό Στρατό του Κουρδιστάν. Επιπλέον, έγινε έμπειρο στην προπαγάνδα και την δημοσιογραφία, εκδίδοντας πολυάριθμα περιοδικά και ιδρύοντας την ισχυρή MED-TV για να μεταδίδει σε όλη την Μέση Ανατολή, συμπεριλαμβανομένης της Τουρκίας. Τέλος, το ΡΚΚ ίδρυσε ένα Κουρδικό Κοινοβούλιο στην Εξορία, το οποίο αργότερα έγινε το Εθνικό Κογκρέσο του Κουρδιστάν. Λίγο μετά την επίσημη ίδρυση του ΡΚΚ το 1978, ο Οτσαλάν μετακόμισε στην Συρία, από όπου ηγήθηκε του κόμματος μέχρι που τελικά εκδιώχθηκε από την χώρα τον Οκτώβριο του 1998. Στα περίπου 40 χρόνια που μεσολάβησαν από την ίδρυσή του, το ΡΚΚ διεξήγαγε μια όλο και πιο σφοδρή εξέγερση εναντίον της Τουρκίας, η οποία ως το τέλος του 20ού αιώνα είχε οδηγήσει σε περισσότερους από 40.000 θανάτους και την καταστροφή περίπου 3.000 χωριών στην νοτιοανατολική Τουρκία. Οι αρχικοί στόχοι του ΡΚΚ ήταν να δημιουργήσει ένα πανκουρδικό, μαρξιστικό κράτος μέσω βίαιης επανάστασης. Ακολουθώντας τακτικές ανταρτοπόλεμου και απευθυνόμενο στον κουρδικό εθνικισμό, το ΡΚΚ αναπτύχθηκε καθ 'όλη την δεκαετία 1980 και 1990. Για ένα μικρό χρονικό διάστημα στις αρχές της δεκαετίας του 1990, φάνηκε ότι το ΡΚΚ θα μπορούσε πραγματικά να επιτύχει ένα ορισμένο ποσοστό στρατιωτικής επιτυχίας. Στο τέλος, ωστόσο, το κόμμα υπερεκτάθηκε, ενώ ο τουρκικός στρατός δεν δίστασε να υπερβάλλει στον περιορισμό της απειλής. Αργά αλλά σταθερά, το ΡΚΚ περιθωριοποιήθηκε και ο ίδιος ο Οτσαλάν τελικά αναγκάστηκε να φύγει από την Συρία και συνελήφθη τον Φεβρουάριο του 1999. Μετά την φυλάκισή του το ΡΚΚ δημιούργησε ένα προεδρικό συμβούλιο περίπου 10 ανώτερων προσωπικοτήτων για να ενεργεί αντ' αυτού.

Το ΡΚΚ πυροδότησε μια αίσθηση κουρδικού εθνικισμού που είναι αδύνατο πλέον για την Τουρκία να επιστρέψει στις παλιές μέρες, στις οποίες η ίδια η ύπαρξη των Κούρδων θα μπορούσε να αμφισβητηθεί. Επιπλέον, η θέση του ΡΚΚ έχει εξελιχθεί με την πάροδο των ετών, έτσι ώστε από τις αρχές του 21^{ου} αιώνα ζητά μόνο κουρδικά πολιτικά και πολιτιστικά δικαιώματα εντός των προϋπαρχόντων τουρκικών συνόρων. Η Τουρκία, ωστόσο, αξιολογεί αυτή την αλλαγή στο ΡΚΚ ως ανειλικρινή και θεωρεί ότι η υποχώρησή της έστω και λίγο από την αντικουρδική στάση της, θα οδηγούσε στην τελική διάλυση της ίδιας της Τουρκίας. Ανταποκρινόμενο στην έκκληση του Οτσαλάν να αναστείλει τις στρατιωτικές ενέργειες και να ακολουθήσει μια ειρηνική πολιτική πορεία, το όγδοο συνέδριο του ΡΚΚ άλλαξε το όνομα του κόμματος σε Κογκρέσο Ελευθερίας και Δημοκρατίας του Κουρδιστάν (KADEK) τον Φεβρουάριο του 2002. Αν και εξακολουθεί να διατηρεί στρατιωτικές δυνάμεις στο βόρειο Ιράκ, το ΡΚΚ/KADEK φαίνεται να μεταμορφώνεται σε ένα πολιτικό κόμμα για την προώθηση ουσιαστικών κουρδικών πολιτιστικών δικαιωμάτων.

ΚΟΜΜΑ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ (PYD). Το Partiya Yekîtiya Demokrat είναι ένα δημοκρατικό συνομοσπονδιακό κόμμα που ιδρύθηκε στις 20 Σεπτεμβρίου 2003 στη βόρεια Συρία και

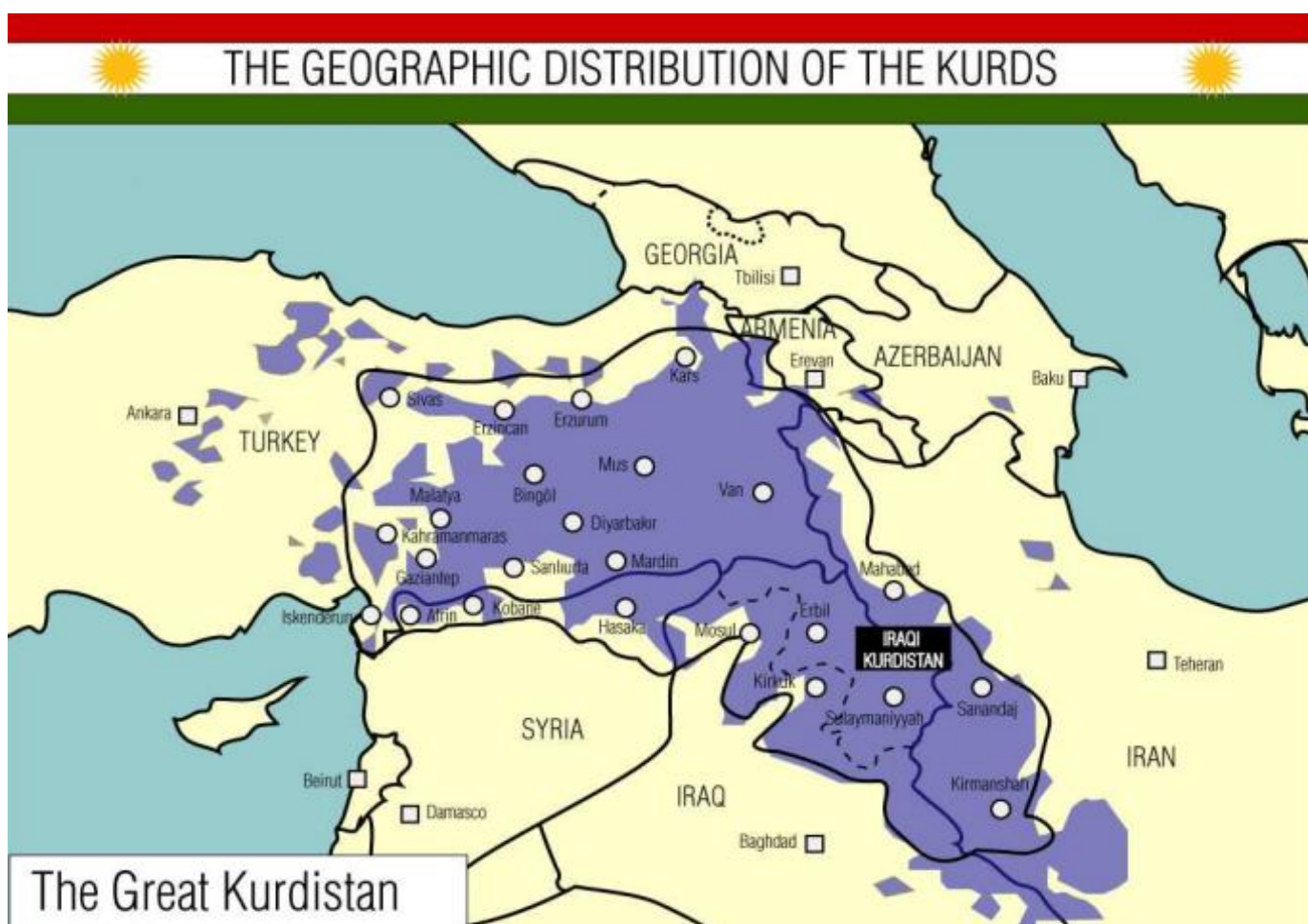
περιγράφεται από τους αναλυτές ως «ένα από τα σημαντικότερα κουρδικά κόμματα της αντιπολίτευσης στη Συρία». Είναι το κορυφαίο πολιτικό κόμμα στη Ρογιάβα και στις περιφέρειές της. Το PYD ακολουθεί μια πολιτική ενίσχυσης της πολιτικής του επιρροής μέσα από τις δικές του στρατιωτικές δυνάμεις για να ελέγξει τις περιοχές όπου μένουν κατά πλειονότητα κουρδικοί πληθυσμοί και για να επιχειρηθεί η γεωγραφική σύνδεση των τριών καντονιών της Ρογιάβα, αλλά χωρίς καμία συνεργασία με τις αραβικές συριακές αντιπολιτευόμενες ομάδες στο καθεστώς της Δαμασκού και ενίοτε ακόμα και σε αντίθεση με αυτές, κυρίως σε αντίθεση με τους εξτρεμιστές του ISIS. Σε σχέση με τις συμμαχίες, οι αξιωματούχοι του PYD αναγνωρίζουν ότι έχουν πάρει την στρατηγική απόφαση να μην χτυπήσουν στρατιωτικά τις δυνάμεις του καθεστώτος Άσαντ, αλλά αρνούνται την κατηγορία για συμπαιγνία. Ταυτόχρονα δεν υπάρχει αμφιβολία ότι οι σχέσεις του PYD με την Δαμασκό έχουν μια συμβιβαστική και όχι συγκρουσιακή μορφή και ακολουθείται ένα *modus vivendi* που εξυπηρετεί και τις δυο πλευρές, τουλάχιστον βραχυπρόθεσμα. Αυτό έγινε με στόχο να κατασταλούν οι διαμαρτυρίες εναντίον του καθεστώτος στις περιοχές με κουρδικό πληθυσμό, πράγμα που έγινε κυρίως στο Αφρίν και σε μερικές κουρδικές συνοικίες στο Χαλέπι, κάτι που δεν εμπόδισε ωστόσο την ίδια περίοδο να υπάρξουν συγκρούσεις ανάμεσα σε μέλη του PYD και στις δυνάμεις του Άσαντ, ενώ το PYD προωθούσε, στα κοινωνικά του δίκτυα, μια προπαγάνδα κατά του καθεστώτος. Το *modus vivendi* επέτρεψε στην Δαμασκό να αποσύρει από διάφορες περιοχές κουρδικής πλειονότητας ένοπλες δυνάμεις για να καταστείλει τους συμμορίτες του ISIS αλλού, έστω και διατηρώντας μια μικρή παρουσία σε ορισμένες περιοχές όπως στο Καμισλί και την Χάσακα. Χωρίς να μπορεί να θεωρηθεί εντολοδόχος του Άσαντ, μπορεί ωστόσο να θεωρηθεί ότι το PYD έπαιξε έναν αμοιβαία επωφελή ρόλο για τον εαυτό του και για το καθεστώς Άσαντ, προσπαθώντας να επωφεληθεί από την έλλειψη ασφάλειας και να επεκτείνει τα εδάφη υπό τον έλεγχό του.

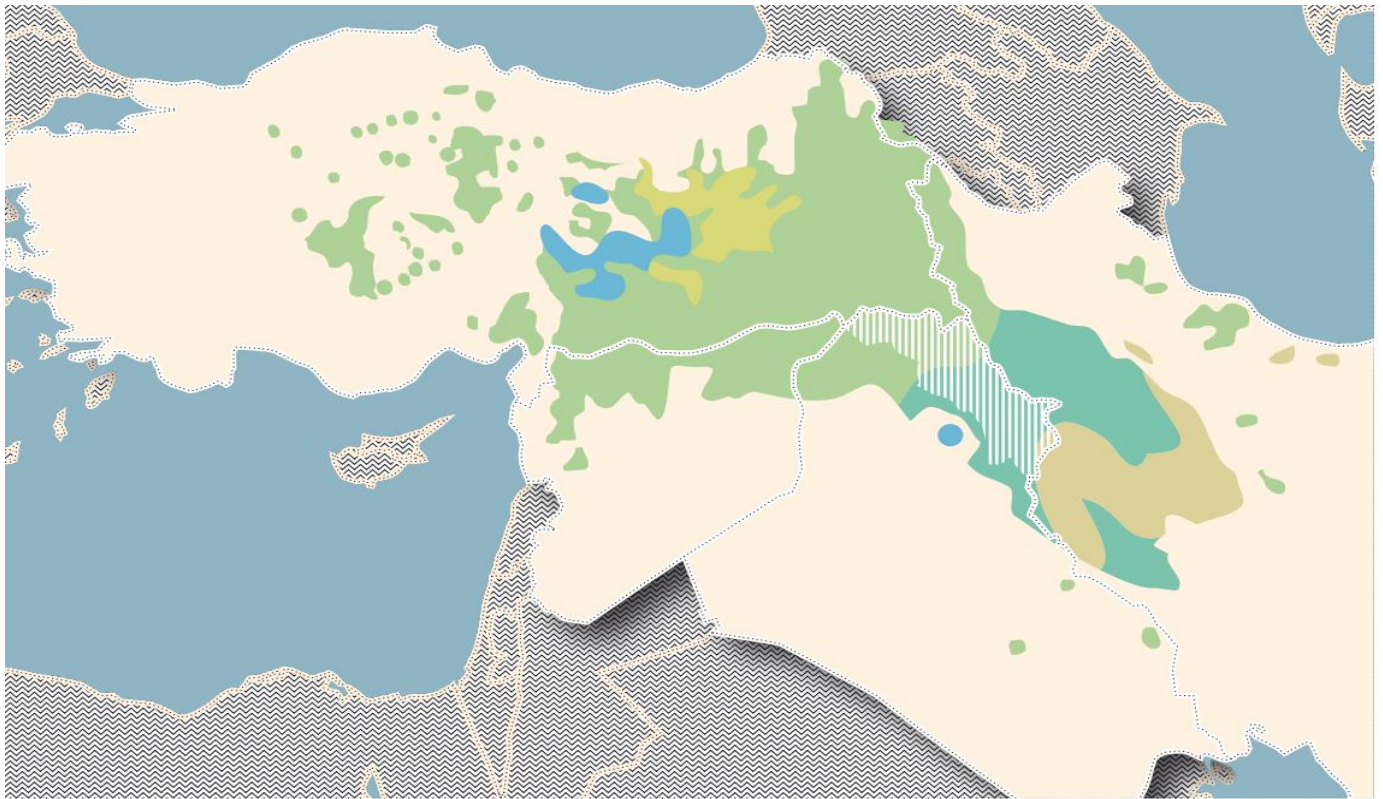
Έτσι, δεν μπορεί να ειπωθεί ότι υφίσταται συμμαχία, με την αυστηρή έννοια, μεταξύ του καθεστώτος Άσαντ και του PYD όπως μερικοί υποστηρίζουν, αλλά ότι υπάρχει μια πραγματιστική συμφωνία μη σύγκρουσης, παρά τις αψιμαχίες κατά καιρούς, και η οποία δεν μπορεί να κρατήσει για πάντα. Η καλύτερη απόδειξη για την κατάσταση αυτή είναι ότι, παρόλο που υπήρξε ένα είδος συμφωνίας μη επίθεσης μεταξύ του PYD και του καθεστώτος, ο Άσαντ επανειλημμένα έχει διακηρύξει πως αρνείται οποιοδήποτε τύπο αυτονομίας για τους Κούρδους στη Συρία. Αυτό ταυτόχρονα δεν σημαίνει πως στο μέλλον θα μπορέσει να υπάρξει τακτική προσωρινή συνεργασία μεταξύ των δύο, καθώς η Ρωσία ως στενή σύμμαχος του Άσαντ ήδη προετοιμάζει ένα ολοκληρωμένο σχέδιο ειρήνευσης στην περιοχή με την συμμετοχή Τουρκίας, Ιράκ και Συρίας.

ΜΟΝΑΔΕΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΤΟΥ ΛΑΟΥ (YPG). Οι *Yekîneyên Parastina Gel* είναι μια κυρίως Κουρδική πολιτοφυλακή στην Συρία και η ένοπλη πτέρυγα του PYD. Το YPG είναι ως επί το πλείστον εθνοτικά κουρδικό, αλλά περιλαμβάνει Άραβες και εθελοντές από το εξωτερικό, και είναι στενά συνδεδεμένο με πολιτοφύλακες των Ασσυρίων. Δημιουργήθηκε το 2004 και επεκτάθηκε γρήγορα στον συμμοριτοπόλεμο της Συρίας και κατέληξε να κυριαρχήσει σε

σχέση με άλλες ένοπλες κουρδικές ομάδες. Μια αδελφική του ομάδα είναι οι Γυναικείες Ομάδες προστασίας ΥΠΙ (Yekîneyên Parastina Jin), που παλεύουν μαζί τους. Το ΥΡΓ πολέμησε κατά κύριο λόγο εναντίον του ISIS και των τουρκικών δυνάμεων εισβολής στην βόρεια Συρία, κατά καιρούς καταπολεμούσε και άλλες συριακές ομάδες αντικαθεστωτικών.

ΧΑΡΤΕΣ

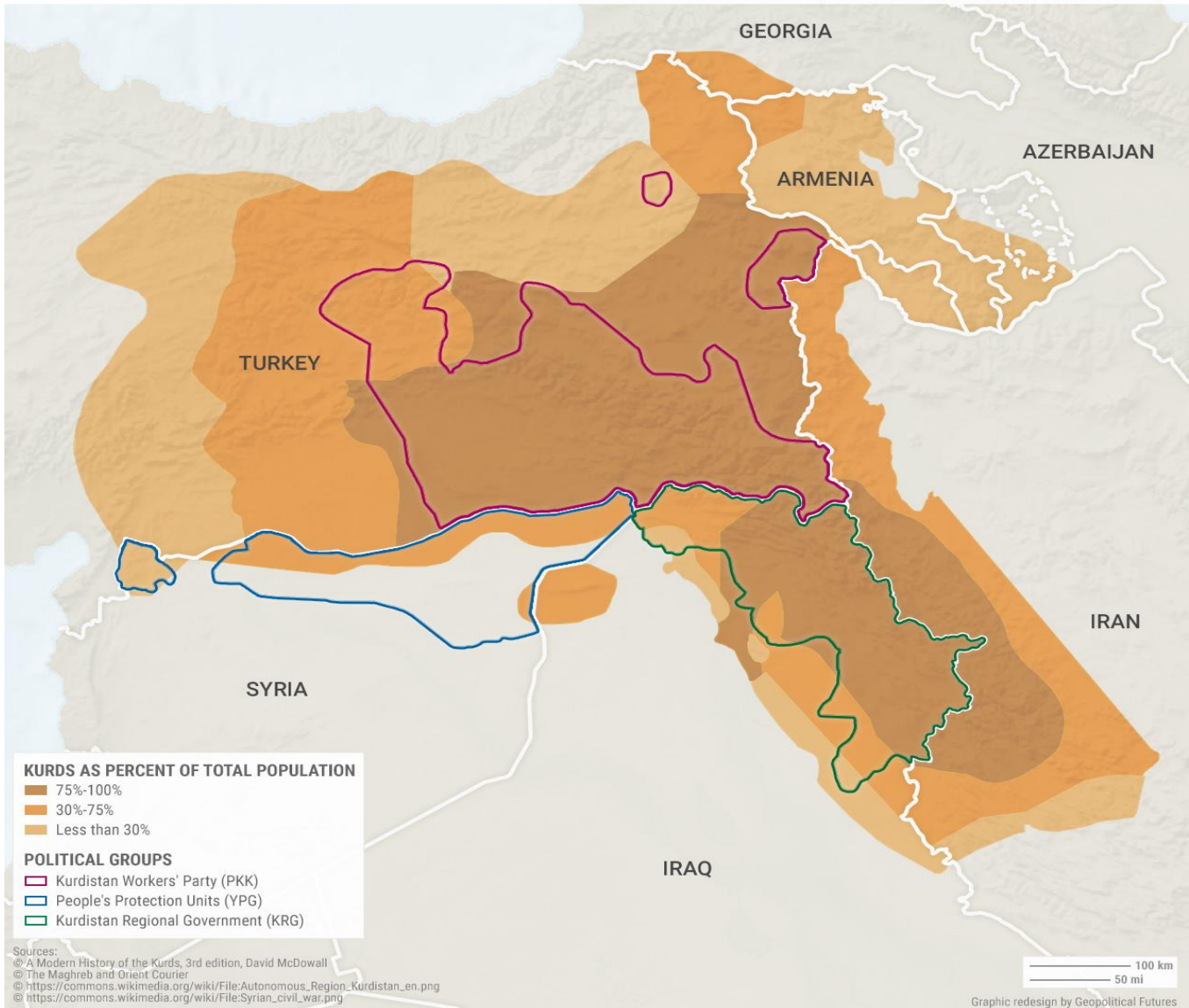

KURDISH LANGUAGE DISTRIBUTION

 ZAZA	 MIXED AREAS	 PEHLEWANI (SOUTHERN KURDISH)
 KURMANCI (NORTHERN KURDISH)	 SORANI (CENTRAL KURDISH)	

KURDISH POPULATION AND POLITICAL GROUPS

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Akkaya, A. H., & Jongerden, J. (2012). Reassembling the political: The PKK and the project of radical democracy. *European Journal of Turkish Studies*, 14.

Al, S. (2019). Patterns of nationhood and saving the state in Turkey: Ottomanism, nationalism and multiculturalism. Routledge.

Ates, S. (2013). *The Ottoman-Iranian borderlands: Making a boundary, 1843–1914*. Cambridge University Press.

Bajalan, D. R. (2019). The First World War, the end of the Ottoman Empire, and question of Kurdish statehood: A “missed” opportunity? *Ethnopolitics*, 18(1), 13–28.

- Barkey, H. J. (2019, March/April). The Kurdish awakening: Unity, betrayal, and the future of the Middle East. *Foreign Affairs*.
- Bayulgen, O., Arbatli, E., & Canbolat, S. (2018). Elite survival strategies and authoritarian reversal in Turkey. *Polity*, 50(3), 333–365.
- BBC News. (2016, April 7). Remembering the Kurdish uprising of 1991.
- Bengio, O. (2012). *The Kurds of Iraq: Building a state within a state*. Lynne Rienner Publishers.
- Bengio, O. (2014). Surprising ties between Israel and the Kurds. *Middle East Quarterly*, 21(3), 1–12.
- Bengio, O. (2017, November 9). Has Israel's support for Kurdistan's independence helped or harmed the Kurds? (Paper No. 637). BESA Center Perspectives.
- Bozarslan, H. (2008). Kurds and the Turkish state. In R. Kasaba (Ed.), *The Cambridge history of Turkey* (pp. 333–356). Cambridge University Press.
- Brownlee, J., Masoud, T., & Reynolds, A. (2015). *The Arab spring: Pathways of repression and reform*. Oxford University Press.
- Brubaker, R. (2006). *Ethnicity without groups*. Harvard University Press.
- Bush, G. W. (2001, September 20). President Bush addresses the nation. *Washington Post*.
- Černý, H. (2014). Ethnic alliances deconstructed: The PKK in Iraqi Kurdistan and the internationalization of ethicised conflicts revisited. *Ethnopolitics*, 13(4), 328–354.
- Gokay, B. (2006). *Soviet eastern policy and Turkey, 1920–1991: Soviet foreign policy, Turkey and communism*. Routledge.
- Gunes, C., & Lowe, R. (2015). *The impact of the Syrian war on Kurdish politics across the Middle East*. Chatham House.
- Jüde, J. (2017). Contesting borders? The formation of Iraqi Kurdistan's de-facto state. *International Affairs*, 93(4), 847–863.
- McGurk, B. (2019, October 27). Baghdadi's death underscores what we've lost by abandoning Syria's Kurds. *The Washington Post*.
- Schmidt, D. A. (1970, March 12). Iraq recognizes Kurdish autonomy. *The New York Times*.
- Zhdannikov, D. (2017, September 20). Russia becomes Iraq Kurds' top funder, quiet about independence vote. *Reuters*.
- Abushov, Kavus. 2015. "Autonomy as a Possible Solution to Self-determination Disputes: Does It Really Work?" *International Journal on Minority and Group Rights* 22 (2): 182–201.

- Akkaya, Ahmet Hamdi, and Joost Jongerden. 2014. *Confederalism and Autonomy in Turkey: The Kurdistan Workers Party and the Reinvention of Democracy*.
- Allsopp, Harriet. 2015. *The Kurds of Syria: Political Parties and Identity in the Middle East*. London: I.B. Tauris.
- Anderson, Liam, and Gareth Stansfield. 2009. *Crisis in Kirkuk: The Ethnopolitics of Conflict and Compromise*. Philadelphia: University of Philadelphia Press.
- Anderson, Liam. 2013. "Power Sharing in Kirkuk: The Need for a Compromise." In *Power Sharing in Deeply Divided Places*, edited by Joanne McEvoy and Brendan O'Leary, 364–385. Pennsylvania: Pennsylvania University Press.
- Erdem, Engin I. *Research Guide: A Bibliography of the Kurdish Question in the Middle East*. At meria.idc.ac.il/research-g/kurds_biblio.html. Accessed 17 April 2002.
- Hansen, Gerda. *Die Kurden und der Kurdenkonflikt: Literatur seit 1990: Eine Auswahlbibliografie*. Hamburg: Deutsches Übersee-Institut, 1994. *Die Lage der Kurden: Literatur seit 1985*. Hamburg: Deutsches Übersee-Institut, 1991.
- A. Balci, *The Kurdish movement's EU policy in Turkey: An analysis of a dissident ethnic bloc's foreign policy*, *Ethnicities*, Vol. 15, No. 1, 2015.
- U.S. Foreign Policy Toward Iraq, Testimony of Brett McGurk, Deputy Assistant Secretary for Iraq and Iran, Near Eastern Affairs, House Foreign Affairs Committee, November 13, 2013.
- M. Kaplan, *Why the US backed the Kurds*", *The Washington Post*, 9 September 2014, <https://www.washingtonpost.com/news/monkey-cage/wp/2014/09/09/why-the-u-s-backed-the-kurds/>
- C. Gunes, R. Lowe, *The impact of the Syrian war on Kurdish Politics across the Middle East*, Research Paper, London, The Royal Institute of International Affairs, July 2015.
- Milliyet. 55 milyon kişi 'etnik olarak' Türk, *KONDA*, 22 March 2007, <http://www.milliyet.com.tr/2007/03/22/guncel/agun.html>
- S. Cagaptay, Ch.B. Fidan and E.C. Sacikara, *Turkey and the KRG: An Undeclared Economic Commonwealth*. The Washington Institute, 16 March 2015.
<https://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/view/turkey-and-the-krgran-undeclared-economic-commonwealth>
- A. Marcus, *Blood and Belief: The PKK and The Kurdish Fight for Independence*, New York University Press, 2007.
- S. Cagaptay, *The Rise of Turkey: The Twenty-First Century's First Muslim Power*, University of Nebraska, Potomac Books, 2014.

- Barzani, N. 2005 'Why Kurdistan insists on Kirkuk', *Financial Times*, 26 August 2006.
- Brancati, D. 2004 'Can federalism stabilize Iraq?', *The Washington Quarterly*, vol. 27, no. 2, pp. 7–21, 1 March 2006.
- Löwer Hans-Joachim, *Die Stunde der Kurden – Wie sie den Nahen Osten verändern*, Wien etc. (Styria Premium) 2015
- Lorenzmeier Stefan, *Völkerrecht schnell erfasst*², Berlin, Heidelberg (Springer-Verlag) 2012
- Roth Jürgen, *Geografie der Unterdrückten*, Hamburg (Rowohlt Taschenbuch Verlag GmbH) 1978
- Saxers Urs, *Die internationale Steuerung der Selbstbestimmung und der Staatsentstehung: Selbstbestimmung, Konfliktmanagement, Anerkennung und Staatennachfolge in der neueren Völkerrechtspraxis*, Berlin Heidelberg (Springer-Verlag) 2010
- Sundhaussen Holm, *Jugoslawien und seine Nachfolgestaaten 1942-2011*², Wien (Böhlau Verlag GesmbH & Co. KG) 2014
- Seufert Günther, *Die Kurden im Irak und in Syrien nach dem Ende der Territorialherrschaft des Islamischen Staates – Die Grenzen kurdischer Politik*, in: SWP-Studie, Vol 11 (2018) 18, https://www.swp-berlin.org/fileadmin/contents/products/studien/2018S11_srt.pdf.
- Genfer Abkommen zum Schutze der Opfer des Krieges: Genfer Abkommen über den Schutz von Zivilpersonen in Kriegszeiten, BGBl. Nr. 153/1953, vom 12.08.1949
- Feigl Erich, *Die Kurden – Geschichte und Schicksal eines Volkes*, München (F.A. Herbig Verlagsbuchhandlung GmbH) 1995
- N. Fuccaro, *The Other Kurds: Yazidis in Colonial Iraq*, I.B. Tauris, London, 1999
- I. Dulz, E. Savelsberg and S. Hajo, 'Persecuted and Co-Opted - The Yezidis in the 'New' Iraq', *Journal of Kurdish Studies* 6, 2008
- Turkish Kurdish Rebels Disband. Al Jazeera. November 11. <https://www.aljazeera.com/news/2003/11/11/Turkish-Kurdish-rebels-disband>, accessed 18 December 2022
- Almqvist, Kurt, and Alexander Linklater, eds. 2021. *The Return of Geopolitics: A Global Quest for the Right Side of History*. Stockholm: Bokforlaget Stolpe
- Bezwan, Naif. 2022. *The Politics of Negotiating the Kurdish Self-Determination Conflict: Failure by Design?* *International Journal of Conflict and Violence* 16: 1-18. DOI: 10.11576/ijcv-5777
- Çakmak, Yalcın, and Tuncay Şur. 2022. *Margins of Allegiance and Revolt: Relations between Kurdish Tribes and the State from the Late Ottoman Period to the Early Modern Republic*. *International Journal of Conflict and Violence* 16: 1-15. doi: 10.11576/ijcv-5952

Karakoç, Jülide. 2010. The Impact of the Kurdish Identity on Turkey's Foreign Policy from the 1980s to 2008. *Middle Eastern Studies*, 46 (6): 919–42, DOI:10.1080/0026320-6.2010.520423

Phillips, David L. 2012. Looking for Friends in the Middle East: Try the Kurds. *Huffington Post*, September 26

Ottaway, Marina. 2022. United States Policy and the Kurdistan Referendum: Compounding the Problem. *Wilson Center. Viewpoint* 114. https://www.wilsoncenter.org/sites/default/files/media/documents/publication/114_ottaway_iraq_kurdistan_referendum.pdf, accessed 5 September 2022

Sosnowski, Piotr. 2022. Path Dependence from Proxy Agent to De Facto State: A History of 'Strategic Exploitation' of the Kurds as a Context of the Iraqi Kurdistan Security Policy. *International Journal of Conflict and Violence* 16: 1- 13. doi:10.11576/ijcv-5688

<http://www.arteeast.org/2012/02/11/spatial-design-and-social-control-collective-towns-in-iraqi-kurdistan>

<http://architexturez.net/doc/az-cf-123984>

<https://clarionproject.org/docs/islamic-state-isis-magazine-Issue-4-the-failed-crusade.pdf>

<http://www.aljazeera.com/news/2015/06/political-rivalries-split-iraq-yazidis-150601092549376.html>

<http://www.al-monitor.com/pulse/originals/2016/10/turkmens-iraq-mosul-tal-afar.html>

<http://warontherocks.com/2016/06/the-wars-after-the-war-for-sinjar-how-washington-can-avert-a-new-civil-war/>

<http://rudaw.net/english/kurdistan/150420151>

<http://www.reuters.com/article/us-mideast-crisis-merkel-yazidis-idUSKBN12F0IO>

https://www.files.ethz.ch/isn/90905/No_18_Social_Change_Amidst_Terror.pdf

ΚΟΥΡΔΟΙ

**Η ΑΓΕΡΩΧΗ ΦΥΛΗ ΤΩΝ ΒΟΥΝΩΝ ΤΗΣ ΜΕΣΗΣ ΑΝΑΤΟΛΗΣ
ΙΣΤΟΡΙΚΗ-ΑΝΘΡΩΠΟΓΕΩΓΡΑΦΙΚΗ-ΓΕΩΠΟΛΙΤΙΚΗ ΠΡΑΓΜΑΤΕΙΑ**

ΤΟ ΑΝΑ ΧΕΙΡΑΣ ΒΙΒΛΙΟ ΔΙΑΝΕΜΕΤΑΙ
ΔΩΡΕΑΝ